

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

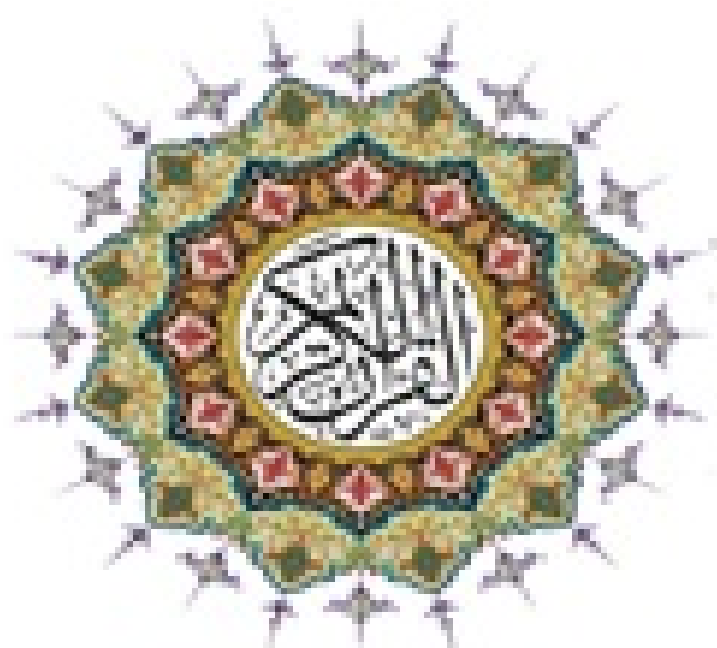
.com

.org

.net

.ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۸۱

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهيم شناسي در قرآن سري جديد جلد 81

نويسنده:

رسول ملكيان اصفهاني

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸۱	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۸۱
۸۱	مشخصات کتاب
۸۱	۱- آثار تاجر مرفهان کافر
۸۱	۲- آثار تکبر مرفهان کافر
۸۱	۳- اباحه غنیمت زنان کافر
۸۳	۴- احزاب کافر در قیامت
۸۳	۵- احکام زنان کافر
۸۳	۶- احکام کافر
۸۵	۷- ازدواج با کافر
۸۵	۸- اشراف کافر قوم ثمود
۸۵	۹- اشراف کافر مدین
۸۷	۱۰- اعراض مرفهان کافر
۸۸	۱۱- اقرار جنیان کافر
۸۹	۱۲- امت های کافر
۸۹	۱۳- امت های کافر پیشین
۸۹	۱۴- اهتمام به ثروتمندان کافر
۸۹	۱۵- بدکاران کافر
۹۰	۱۶- بردگی اسیران کافر
۹۱	۱۷- بی پناهی اخروی مرفهان کافر
۹۱	۱۸- بی تقوایی یهود کافر
۹۱	۱۹- تحقیر زنان کافر
۹۱	۲۰- تشبیه موضعگیری مرفهان کافر صدر اسلام
۹۳	۲۱- تکذیبگری جن کافر

- ۹۳ ۲۲- توقعات بیجای مرفهان کافر
- ۹۳ ۲۳- تولد کافر از مؤمن -
- ۹۳ ۲۴- تولد مؤمن از کافر -
- ۹۴ ۲۵- ثروتمندان کافر -
- ۹۵ ۲۶- ثروتمندان کافر در جهنم -
- ۹۵ ۲۷- جامعه کافر -
- ۹۵ ۲۸- جبران مهریه زنان کافر -
- ۹۷ ۲۹- جبران مهریه همسر کافر -
- ۹۷ ۳۰- جبران نفقه همسر کافر -
- ۹۷ ۳۱- جن کافر -
- ۹۸ ۳۲- جنیان کافر -
- ۱۰۵ ۳۳- جنیان کافر در جهنم -
- ۱۰۵ ۳۴- جوامع کافر -
- ۱۰۶ ۳۵- حتمیت عذاب جن کافر -
- ۱۰۷ ۳۶- حق ناپذیری اقوام کافر -
- ۱۰۷ ۳۷- حقوق کافر ذمی -
- ۱۰۷ ۳۸- خویشاوندان کافر -
- ۱۰۷ ۳۹- خویشاوندان کافر محمد(صلی الله علیه و آله) -
- ۱۰۹ ۴۰- دشمنی اخروی دوستان کافر -
- ۱۰۹ ۴۱- دوستی با برادر کافر -
- ۱۰۹ ۴۲- دوستی با پدر کافر -
- ۱۰۹ ۴۳- دوستی با خویشاوندان کافر -
- ۱۱۱ ۴۴- رابطه با خویشاوندان کافر -
- ۱۱۱ ۴۵- رد استغاثه مرفهان کافر -
- ۱۱۱ ۴۶- روش برخورد با زنان کافر -
- ۱۱۱ ۴۷- سرزنش جنیان کافر -

- ۴۸- شب نشینیهای مرفهان کافر ۱۲۲
- ۴۹- صفات مرفهان کافر ۱۲۳
- ۵۰- ظلم اقوام کافر ۱۲۳
- ۵۱- عذاب اقوام کافر ۱۲۳
- ۵۲- عذاب پیشینیان کافر ۱۲۳
- ۵۳- عذاب یهود کافر ۱۲۵
- ۵۴- عقیده اقوام کافر پیشین ۱۲۵
- ۵۵- عوامل محرومیت مرفهان کافر ۱۲۵
- ۵۶- فهم جامعه کافر ۱۲۶
- ۵۷- قیاس مؤمن با کافر ۱۲۷
- ۵۸- کیفر جنیان کافر ۱۲۷
- ۵۹- کیفر یهود کافر ۱۲۷
- ۶۰- لعن بر یهود کافر ۱۲۸
- ۶۱- مرفهان کافر در قیامت ۱۲۹
- ۶۲- مرگ جامعه کافر ۱۲۹
- ۶۳- مستضعفان کافر قوم ثمود ۱۲۹
- ۶۴- مسیحیان کافر ۱۲۹
- ۶۵- مؤمنان صدر اسلام و بادیه نشینان کافر ۱۳۱
- ۶۶- مهریه زنان کافر ۱۳۱
- ۶۷- مهریه همسر کافر ۱۳۱
- ۶۸- مهلت به امت های کافر ۱۳۲
- ۶۹- ویژگی جامعه کافر ۱۳۳
- ۷۰- هلاکت اقوام کافر ۱۳۳
- ۷۱- هلاکت امت های کافر ۱۳۴
- ۷۲- یهود کافر ۱۳۵
- ۷۳- {کافران} ۱۳۶

- ۱۷۳ ----- ۷۴- آبروریزی کافران
- ۱۷۴ ----- ۷۵- آتش بس با کافران
- ۱۷۵ ----- ۷۶- آثار آخرت گریزی کافران
- ۱۷۵ ----- ۷۷- آثار اتحاد با کافران
- ۱۷۵ ----- ۷۸- آثار اتمام حجت با کافران
- ۱۷۷ ----- ۷۹- آثار اتمام حجت بر کافران
- ۱۷۷ ----- ۸۰- آثار اجابت خواسته های کافران مکه
- ۱۷۷ ----- ۸۱- آثار اختلاف کافران
- ۱۷۷ ----- ۸۲- آثار استکبار کافران
- ۱۷۹ ----- ۸۳- آثار اسلام کافران
- ۱۷۹ ----- ۸۴- آثار اطاعت از کافران
- ۱۸۰ ----- ۸۵- آثار افساد کافران
- ۱۸۱ ----- ۸۶- آثار امکانات مادی کافران
- ۱۸۱ ----- ۸۷- آثار انعطاف پذیری در برابر کافران
- ۱۸۱ ----- ۸۸- آثار ایمان به شکست کافران
- ۱۸۳ ----- ۸۹- آثار ایمان کافران
- ۱۸۳ ----- ۹۰- آثار باطل گرایی کافران
- ۱۸۳ ----- ۹۱- آثار بینایی اخروی کافران
- ۱۸۳ ----- ۹۲- آثار پیروی از کافران
- ۱۸۵ ----- ۹۳- آثار تأخیر عذاب کافران
- ۱۸۵ ----- ۹۴- آثار تکبر کافران
- ۱۸۶ ----- ۹۵- آثار تکبر کافران صدراسلام
- ۱۸۷ ----- ۹۶- آثار تکذیبگری کافران
- ۱۸۷ ----- ۹۷- آثار تمایلات کافران
- ۱۸۸ ----- ۹۸- آثار توبه کافران
- ۱۸۹ ----- ۹۹- آثار توجیه گری کافران

- ۱۸۹ ۱۰۰- آثار توطئه کافران
- ۱۸۹ ۱۰۱- آثار تهدیدهای کافران صدراسلام
- ۱۹۱ ۱۰۲- آثار ثروت کافران
- ۱۹۱ ۱۰۳- آثار ثروت کافران صدراسلام
- ۱۹۱ ۱۰۴- آثار جهل کافران
- ۱۹۳ ۱۰۵- آثار جهل کافران صدراسلام
- ۱۹۳ ۱۰۶- آثار حق ستیزی کافران
- ۱۹۳ ۱۰۷- آثار حق ناپذیری کافران
- ۱۹۵ ۱۰۸- آثار حق ناپذیری کافران صدراسلام
- ۱۹۷ ۱۰۹- آثار دروغگویی کافران
- ۱۹۷ ۱۱۰- آثار دشمنی کافران
- ۱۹۹ ۱۱۱- آثار دشنام به کافران
- ۱۹۹ ۱۱۲- آثار دنیاطلبی کافران
- ۲۰۱ ۱۱۳- آثار دوستی با کافران
- ۲۰۳ ۱۱۴- آثار ذکر دشمنی کافران
- ۲۰۳ ۱۱۵- آثار ذکر فرجام کافران
- ۲۰۴ ۱۱۶- آثار ذکر کیفر کافران
- ۲۰۵ ۱۱۷- آثار ذکر هلاکت کافران
- ۲۰۵ ۱۱۸- آثار رشد اقتصادی کافران صدراسلام
- ۲۰۵ ۱۱۹- آثار رفاه کافران
- ۲۰۷ ۱۲۰- آثار سازش با کافران
- ۲۰۷ ۱۲۱- آثار سخنان باطل کافران
- ۲۰۷ ۱۲۲- آثار سرمستی کافران
- ۲۰۹ ۱۲۳- آثار سطحی نگری کافران
- ۲۰۹ ۱۲۴- آثار سلطه کافران
- ۲۱۰ ۱۲۵- آثار شبهه افکنی کافران مکه

- ۱۲۶- آثار شکست کافران ۲۱۱
- ۱۲۷- آثار شنوایی اخروی کافران ۲۱۱
- ۱۲۸- آثار طغیانگری کافران ۲۱۲
- ۱۲۹- آثار ظلم کافران ۲۱۳
- ۱۳۰- آثار عبرت ناپذیری کافران ۲۱۳
- ۱۳۱- آثار عجب کافران ۲۱۳
- ۱۳۲- آثار عدم تعقل در فرجام کافران ۲۱۵
- ۱۳۳- آثار عدم تعقل کافران ۲۱۵
- ۱۳۴- آثار عذاب کافران ۲۱۵
- ۱۳۵- آثار عصیان کافران صدراسلام ۲۱۷
- ۱۳۶- آثار عقیده باطل کافران ۲۱۷
- ۱۳۷- آثار عمل صالح کافران ۲۱۷
- ۱۳۸- آثار عمل کافران ۲۱۹
- ۱۳۹- آثار عمل ناپسند کافران ۲۱۹
- ۱۴۰- آثار غفلت از هلاکت کافران ۲۲۰
- ۱۴۱- آثار غفلت کافران ۲۲۱
- ۱۴۲- آثار غفلت کافران صدراسلام ۲۲۱
- ۱۴۳- آثار قاطعیت با کافران ۲۲۱
- ۱۴۴- آثار قبول ولایت کافران ۲۲۳
- ۱۴۵- آثار قدرت طلبی کافران صدراسلام ۲۲۳
- ۱۴۶- آثار قدرت کافران ۲۲۳
- ۱۴۷- آثار کثرت کافران صدراسلام ۲۲۳
- ۱۴۸- آثار کفر کافران ۲۲۵
- ۱۴۹- آثار کوردلی کافران ۲۲۵
- ۱۵۰- آثار کیفر اخروی کافران ۲۲۵
- ۱۵۱- آثار کیفر کافران ۲۲۵

- ۱۵۲- آثار گرایش به کفران ۲۲۷
- ۱۵۳- آثار گمراهی کفران ۲۲۷
- ۱۵۴- آثار گناهکاری کفران ۲۲۸
- ۱۵۵- آثار لجاجت کفران ۲۲۹
- ۱۵۶- آثار لجاجت کفران صدراسلام ۲۳۱
- ۱۵۷- آثار مرگ کفران ۲۳۱
- ۱۵۸- آثار مسخ کفران ۲۳۱
- ۱۵۹- آثار مکر کفران ۲۳۲
- ۱۶۰- آثار موضعگیری علیه کفران ۲۳۳
- ۱۶۱- آثار نعمتهای کفران ۲۳۳
- ۱۶۲- آثار ولایت کفران ۲۳۳
- ۱۶۳- آثار هدایت ناپذیری کفران ۲۳۵
- ۱۶۴- آثار هلاکت کفران ۲۳۶
- ۱۶۵- آثار همکاری با کفران ۲۳۷
- ۱۶۶- آثار همنشینی با کفران ۲۳۷
- ۱۶۷- آثار هواپرستی کفران ۲۳۷
- ۱۶۸- آثار هواپرستی کفران صدراسلام ۲۳۹
- ۱۶۹- آخرت فروشی کفران ۲۳۹
- ۱۷۰- آخرین مهلت کفران ۲۳۹
- ۱۷۱- آرزوهای اخروی کفران ۲۴۱
- ۱۷۲- آرزوهای کفران ۲۴۱
- ۱۷۳- آرزوی اخروی کفران ۲۴۳
- ۱۷۴- آرزوی باطل کفران ۲۴۵
- ۱۷۵- آرزوی باطل کفران صدراسلام ۲۴۵
- ۱۷۶- آرزوی بیجای کفران ۲۴۵
- ۱۷۷- آرزوی سلب نعمت از کفران ۲۴۵

- ۱۷۸- آرزوی کافران ۲۴۷
- ۱۷۹- آزادی کافران ۲۵۰
- ۱۸۰- آغاز عذاب اخروی کافران ۲۵۱
- ۱۸۱- آگاهی اخروی کافران ۲۵۱
- ۱۸۲- آگاهی کافران صدر اسلام ۲۵۱
- ۱۸۳- آلودگی کافران ۲۵۱
- ۱۸۴- آمرزش کافران ۲۵۳
- ۱۸۵- آمرزش کافران ذمی ۲۵۳
- ۱۸۶- آمرزش کافران متنبه ۲۵۴
- ۱۸۷- آمرزش کافران محارب ۲۵۵
- ۱۸۸- آینده کافران ۲۵۵
- ۱۸۹- ابتلای کافران مکه ۲۵۶
- ۱۹۰- ابتلائات کافران ۲۵۷
- ۱۹۱- ابراهیم(ع) و کافران مکه ۲۵۷
- ۱۹۲- ابزار عذاب کافران ۲۵۷
- ۱۹۳- ابلاغ آیات خدا بر کافران ۲۵۸
- ۱۹۴- ابلیس از کافران ۲۵۹
- ۱۹۵- اتحاد با کافران ۲۵۹
- ۱۹۶- اتحاد ظاهری کافران ۲۵۹
- ۱۹۷- اتحاد کافران ۲۶۰
- ۱۹۸- اتکالی کافران ۲۶۱
- ۱۹۹- اتمام حجت با کافران ۲۶۱
- ۲۰۰- اتمام حجت بر کافران ۲۶۵
- ۲۰۱- اتمام حجت بر کافران مکه ۲۷۷
- ۲۰۲- اتمام حجت به کافران ۲۷۷
- ۲۰۳- اجابت خواسته های کافران مکه ۲۷۷

- ۲۷۹ ۲۰۴- اجبار کافران
- ۲۷۹ ۲۰۵- اجبار کافران به ایمان
- ۲۷۹ ۲۰۶- اجتناب از اذیت کافران
- ۲۷۹ ۲۰۷- اجتناب از اطاعت کافران
- ۲۸۱ ۲۰۸- اجتناب از اندوه بر کافران
- ۲۸۱ ۲۰۹- اجتناب از تعجیل در عذاب کافران
- ۲۸۱ ۲۱۰- اجتناب از توطئه کافران
- ۲۸۳ ۲۱۱- اجتناب از حمایت کافران
- ۲۸۳ ۲۱۲- اجتناب از دوستی با کافران
- ۲۸۳ ۲۱۳- اجتناب از سازش با کافران
- ۲۸۴ ۲۱۴- اجتناب از مقابله با کافران
- ۲۸۵ ۲۱۵- اجتناب از ولایت کافران
- ۲۸۵ ۲۱۶- اجتناب از همنشینی با کافران
- ۲۸۵ ۲۱۷- احاطه آتش اخروی بر کافران
- ۲۸۷ ۲۱۸- احاطه بر کافران
- ۲۸۷ ۲۱۹- احاطه جهنم بر کافران
- ۲۸۷ ۲۲۰- احاطه جهنم بر کافران
- ۲۸۷ ۲۲۱- احاطه عذاب بر کافران
- ۲۸۹ ۲۲۲- احتجاج با کافران
- ۲۸۹ ۲۲۳- احتجاج علیه کافران
- ۲۸۹ ۲۲۴- احتضار کافران
- ۲۹۳ ۲۲۵- احساس امنیت کافران
- ۲۹۳ ۲۲۶- احساس مصونیت کافران
- ۲۹۳ ۲۲۷- احسان به کافران محارب
- ۲۹۴ ۲۲۸- احکام دوستی با کافران
- ۲۹۵ ۲۲۹- احکام کافر

- ۲۳۰- احکام کافران ۲۹۵
- ۲۳۱- احکام همکاری با کافران ۲۹۷
- ۲۳۲- اختلاف باطنی کافران ۲۹۷
- ۲۳۳- اختلاف طبقاتی در کافران ۲۹۷
- ۲۳۴- اختلاف کافران ۲۹۷
- ۲۳۵- اختلاف کافران مکه با محمد(صلی الله علیه و آله) ۲۹۹
- ۲۳۶- اختلاف محمد(صلی الله علیه و آله) با کافران ۲۹۹
- ۲۳۷- اختیار کافران ۲۹۹
- ۲۳۸- اخلاق کافران مکه ۳۰۰
- ۲۳۹- ادراک کافران ۳۰۱
- ۲۴۰- ادعاهای باطل کافران صدراسلام ۳۰۱
- ۲۴۱- ادعاهای کافران ۳۰۱
- ۲۴۲- ادعاهای کافران صدراسلام ۳۰۳
- ۲۴۳- ادعاهای کافران مکه ۳۰۵
- ۲۴۴- ادعای خداپرستی کافران صدراسلام ۳۰۵
- ۲۴۵- ادعای کافران ۳۰۵
- ۲۴۶- ادعای کافران صدراسلام ۳۰۷
- ۲۴۷- ادعای کافران مستکبر ۳۰۷
- ۲۴۸- ادیتهای کافران ۳۰۸
- ۲۴۹- ادیتهای کافران مکه ۳۱۱
- ۲۵۰- ارائه آیات خدا به کافران ۳۱۱
- ۲۵۱- ارزشگذاری غلط کافران ۳۱۳
- ۲۵۲- ارزشگذاری کافران ۳۱۳
- ۲۵۳- ارزیابی اخروی عمل کافران ۳۱۳
- ۲۵۴- ارزیابی کافران ۳۱۳
- ۲۵۵- ازدحام کافران ۳۱۵

- ۳۱۵ ----- ۲۵۶- ازدواج با کافران
- ۳۱۶ ----- ۲۵۷- ازدیاد پلیدی کافران
- ۳۱۷ ----- ۲۵۸- ازدیاد عذاب کافران
- ۳۱۷ ----- ۲۵۹- اسارت کافران در غزوه بدر
- ۳۱۷ ----- ۲۶۰- استحاله ورود کافران به بهشت
- ۳۱۹ ----- ۲۶۱- استراحتگاه کافران
- ۳۱۹ ----- ۲۶۲- استغاثه اخروی کافران
- ۳۱۹ ----- ۲۶۳- استغفار کافران
- ۳۱۹ ----- ۲۶۴- استفاده از ثروت کافران
- ۳۲۱ ----- ۲۶۵- استقامت در برابر کافران
- ۳۲۲ ----- ۲۶۶- استقامت در برابر کافران
- ۳۲۳ ----- ۲۶۷- استقلال فکری کافران مکه
- ۳۲۳ ----- ۲۶۸- استکبار کافران
- ۳۲۵ ----- ۲۶۹- استکبار کافران صدر اسلام
- ۳۲۶ ----- ۲۷۰- استماع قرآن کافران
- ۳۲۷ ----- ۲۷۱- استمداد اخروی کافران پیرو
- ۳۲۷ ----- ۲۷۲- استمداد از کافران
- ۳۲۹ ----- ۲۷۳- استمداد کافران پیرو
- ۳۲۹ ----- ۲۷۴- استمرار گمراهی کافران
- ۳۲۹ ----- ۲۷۵- استمهال کافران
- ۳۳۱ ----- ۲۷۶- استمهال کافران ظالم
- ۳۳۱ ----- ۲۷۷- استهزاگری کافران
- ۳۳۲ ----- ۲۷۸- استهزاهای کافران
- ۳۴۳ ----- ۲۷۹- استهزاهای کافران امت های پیشین
- ۳۴۳ ----- ۲۸۰- استهزاهای کافران صدر اسلام
- ۳۴۷ ----- ۲۸۱- استهزاهای کافران قریش

- ۲۸۲- استهزاهای کافران مکه ۳۴۷
- ۲۸۳- استهزای اخروی کافران ۳۴۹
- ۲۸۴- استهزای کافران ۳۵۱
- ۲۸۵- استهزای کافران صدراسلام ۳۵۵
- ۲۸۶- اسرافگری کافران ۳۵۷
- ۲۸۷- اسلام ستیزی کافران ۳۵۷
- ۲۸۸- اسلام کافران ۳۵۹
- ۲۸۹- اصحاب اعراف و کافران ۳۵۹
- ۲۹۰- اصرار بر کفر کافران ۳۵۹
- ۲۹۱- اصرار بر کفر کافران مقارن بعثت ۳۶۱
- ۲۹۲- اضطراب اخروی کافران ۳۶۱
- ۲۹۳- اضلال کافران ۳۶۱
- ۲۹۴- اطاعت از کافران ۳۶۳
- ۲۹۵- اطاعت کافران ۳۶۳
- ۲۹۶- اطمینان به کافران ۳۶۳
- ۲۹۷- اطمینان کافران مکه ۳۶۵
- ۲۹۸- اعراض از کافران ۳۶۵
- ۲۹۹- اعراض کافران ۳۶۹
- ۳۰۰- اعراض کافران از افساد ۳۷۳
- ۳۰۱- اعراض کافران از کفر ۳۷۳
- ۳۰۲- اعراض کافران صدراسلام ۳۷۴
- ۳۰۳- اعلام عذاب کافران ۳۷۵
- ۳۰۴- اغواپذیری کافران ۳۷۵
- ۳۰۵- اغواگری کافران ۳۷۵
- ۳۰۶- اغواگری کافران مکه ۳۷۷
- ۳۰۷- افتراهای کافران ۳۷۷

۳۸۰	۳۰۸- افتراهای کافران قریش
۳۸۱	۳۰۹- افساد کافران
۳۸۳	۳۱۰- افساد کافران مکه
۳۸۳	۳۱۱- افشای انگیزه کافران
۳۸۳	۳۱۲- افشای توطئه کافران
۳۸۳	۳۱۳- افشای خطای کافران
۳۸۴	۳۱۴- افشای عهدشکنی کافران صدراسلام
۳۸۵	۳۱۵- افشای کافران
۳۸۵	۳۱۶- افشای لجابت کافران صدراسلام
۳۸۷	۳۱۷- اقتدار در عذابیهای کافران
۳۸۷	۳۱۸- اقرار اخروی کافران
۳۹۱	۳۱۹- اقرار اخروی کافرانپیرو
۳۹۱	۳۲۰- اقرار کافران
۳۹۵	۳۲۱- اقرار کافران صدراسلام
۳۹۵	۳۲۲- اقسام کافران
۳۹۵	۳۲۳- اکثریت کافران
۳۹۷	۳۲۴- اکثریت کافران صدر اسلام
۳۹۸	۳۲۵- اکثریت کافران مکه
۳۹۹	۳۲۶- التجای کافران
۳۹۹	۳۲۷- القای ترس در کافران
۳۹۹	۳۲۸- القای قرآن در قلب کافران
۴۰۱	۳۲۹- اماکن امن کافران
۴۰۱	۳۳۰- امتحان با کافران
۴۰۱	۳۳۱- امتحان کافران
۴۰۳	۳۳۲- امتحان کافران ثروتمند
۴۰۴	۳۳۳- امتحان کافران صدراسلام

- ۴۰۵ ۳۳۴- امداد به کافران
- ۴۰۵ ۳۳۵- امدادهای کافران
- ۴۰۵ ۳۳۶- امکانات دنیوی کافران
- ۴۰۹ ۳۳۷- امکانات کافران صدر اسلام
- ۴۰۹ ۳۳۸- امکانات مادی کافران
- ۴۱۱ ۳۳۹- امکانات مادی کافران صدراسلام
- ۴۱۳ ۳۴۰- امنیت کافران پناهنده
- ۴۱۳ ۳۴۱- اموال کافران
- ۴۱۳ ۳۴۲- اموال کافران صدراسلام
- ۴۱۴ ۳۴۳- امیدواری کافران
- ۴۱۵ ۳۴۴- امیدواری کافران مکه
- ۴۱۵ ۳۴۵- انبیا و شبهات کافران
- ۴۱۵ ۳۴۶- انبیا و عذاب کافران
- ۴۱۶ ۳۴۷- انتظار شکست کافران
- ۴۱۷ ۳۴۸- انتظار عذاب کافران
- ۴۱۷ ۳۴۹- انتظارات کافران
- ۴۱۹ ۳۵۰- انتظارات کافران صدراسلام
- ۴۱۹ ۳۵۱- انتقام از کافران
- ۴۲۱ ۳۵۲- انحراف کافران
- ۴۲۳ ۳۵۳- انحطاط کافران
- ۴۲۳ ۳۵۴- اندوه اخروی کافران
- ۴۲۳ ۳۵۵- اندوه بر حق ناپذیری کافران
- ۴۲۵ ۳۵۶- اندوه بر کافران
- ۴۲۷ ۳۵۷- اندوه بر گمراهی کافران
- ۴۲۷ ۳۵۸- اندوه بر هلاکت کافران
- ۴۲۷ ۳۵۹- اندوه کافران

- ۳۶۰- انذار کافران ۴۲۷
- ۳۶۱- انذار کافران صدراسلام ۴۳۵
- ۳۶۲- انذار کافران مکه ۴۳۷
- ۳۶۳- انصاف با کافران ۴۳۷
- ۳۶۴- انفاق کافران ۴۳۸
- ۳۶۵- انقیاد کافران ۴۴۰
- ۳۶۶- انگیزه کافران ۴۴۱
- ۳۶۷- انگیزه کافران مکه ۴۴۱
- ۳۶۸- اولاد کافران ۴۴۲
- ۳۶۹- اهداف صلح با کافران ۴۴۳
- ۳۷۰- اهداف کافران ۴۴۳
- ۳۷۱- اهل کتاب و کافران ۴۴۵
- ۳۷۲- اهمیت آگاهی به روحیه کافران ۴۴۵
- ۳۷۳- اهمیت برخورد با کافران ۴۴۶
- ۳۷۴- اهمیت تذکر به کافران ۴۴۷
- ۳۷۵- اهمیت حقوق کافران ۴۴۷
- ۳۷۶- اهمیت رد خواسته های کافران ۴۴۷
- ۳۷۷- اهمیت زمین گیری کافران ۴۴۷
- ۳۷۸- اهمیت سختگیری بر کافران ۴۴۹
- ۳۷۹- اهمیت عفو از کافران ۴۴۹
- ۳۸۰- اهمیت قتل کافران ۴۴۹
- ۳۸۱- اهمیت کیفر کافران ۴۴۹
- ۳۸۲- اهمیت مبارزه با کافران ۴۵۱
- ۳۸۳- اهمیت موضعگیری علیه کافران ۴۵۱
- ۳۸۴- اهمیت هدایت کافران ۴۵۱
- ۳۸۵- اهمیت هلاکت کافران ۴۵۲

- ۳۸۶- اهمیت یأس کافران ۴۵۳
- ۳۸۷- ایمان اخروی کافران ۴۵۳
- ۳۸۸- ایمان کافران ۴۵۳
- ۳۸۹- ایمان کافران طغیانگر ۴۵۵
- ۳۹۰- ایمان کافران لجوج ۴۵۵
- ۳۹۱- ایمان کافران محارب ۴۵۵
- ۳۹۲- ایمان نسل کافران مکه ۴۵۷
- ۳۹۳- ایمان و دوستی کافران ۴۵۷
- ۳۹۴- ایمان و ولایت کافران ۴۵۷
- ۳۹۵- بت پرستی کافران ۴۵۷
- ۳۹۶- بدترین عمل کافران ۴۵۹
- ۳۹۷- بدترین کافران ۴۵۹
- ۳۹۸- بدخواهی کافران ۴۵۹
- ۳۹۹- بدکاری کافران ۴۵۹
- ۴۰۰- برادران کافران ۴۶۱
- ۴۰۱- برتری موحدان بر کافران ۴۶۱
- ۴۰۲- برتری مؤمنان بر کافران ۴۶۱
- ۴۰۳- برخورد با کافران ۴۶۱
- ۴۰۴- برخورد کافران ۴۶۳
- ۴۰۵- بشارت پیروزی بر کافران ۴۶۳
- ۴۰۶- بشارت ذلت کافران ۴۶۳
- ۴۰۷- بشارت شکست کافران ۴۶۵
- ۴۰۸- بصیرت ناپذیری کافران ۴۶۵
- ۴۰۹- بطلان کافران ۴۶۶
- ۴۱۰- بغض اخروی کافران ۴۶۷
- ۴۱۱- بغض کافران ۴۶۷

- ۴۱۲- بقای کافران ۴۶۷
- ۴۱۳- بنی اسرائیل و کافران ۴۶۷
- ۴۱۴- بنی اسرائیل و نجات از کافران ۴۶۹
- ۴۱۵- بهانه جویی کافران ۴۶۹
- ۴۱۶- بهانه جویی کافران صدر اسلام ۴۷۵
- ۴۱۷- بهانه جویی کافران قوم ثمود ۴۷۷
- ۴۱۸- بهانه جویی کافران مکه ۴۷۸
- ۴۱۹- بهره دنیوی کافران ۴۷۹
- ۴۲۰- بی ادبی کافران مکه ۴۷۹
- ۴۲۱- بی ارزشی اظهارنظر کافران ۴۷۹
- ۴۲۲- بی ارزشی امکانات دنیوی کافران ۴۷۹
- ۴۲۳- بی ارزشی امکانات مادی کافران ۴۸۱
- ۴۲۴- بی ارزشی ایمان کافران ۴۸۱
- ۴۲۵- بی ارزشی ثروت کافران ۴۸۲
- ۴۲۶- بی ارزشی خشنودی کافران ۴۸۳
- ۴۲۷- بی ارزشی رفاه دنیوی کافران ۴۸۳
- ۴۲۸- بی ارزشی رفاه کافران ۴۸۳
- ۴۲۹- بی ارزشی عمل صالح کافران ۴۸۳
- ۴۳۰- بی ارزشی عمل کافران ۴۸۶
- ۴۳۱- بی ارزشی قدرت کافران ۴۸۷
- ۴۳۲- بی ارزشی قضاوت کافران ۴۸۹
- ۴۳۳- بی ارزشی کافران ۴۸۹
- ۴۳۴- بی ارزشی لذایذ کافران ۴۸۹
- ۴۳۵- بی ارزشی مال کافران ۴۹۰
- ۴۳۶- بی اعتباری خویشاوندی کافران ۴۹۱
- ۴۳۷- بی اعتباری دوستی کافران ۴۹۱

- ۴۳۸- بی اعتباری عقیده کافران ۴۹۲
- ۴۳۹- بی اعتباری کافران ۴۹۳
- ۴۴۰- بی اعتباری معاهده کافران ۴۹۳
- ۴۴۱- بی اعتمادی به کافران ظالم ۴۹۳
- ۴۴۲- بی اعتنایی به امکانات مادی کافران ۴۹۴
- ۴۴۳- بی اعتنایی به بهانه جویی کافران ۴۹۵
- ۴۴۴- بی اعتنایی به کافران ۴۹۵
- ۴۴۵- بی اعتنایی کافران صدراسلام ۴۹۷
- ۴۴۶- بی ایمانی کافران ۴۹۷
- ۴۴۷- بی ایمانی کافران صدراسلام ۴۹۷
- ۴۴۸- بی پناهی اخروی کافران ۴۹۸
- ۴۴۹- بی پناهی کافران ۴۹۹
- ۴۵۰- بی تأثیری استمداد کافران ۵۰۱
- ۴۵۱- بی تأثیری امکانات مادی کافران ۵۰۱
- ۴۵۲- بی تأثیری تنبه کافران ۵۰۲
- ۴۵۳- بی تأثیری توطئه کافران ۵۰۳
- ۴۵۴- بی تأثیری تهدیدهای کافران ۵۰۳
- ۴۵۵- بی تأثیری ثروت کافران ۵۰۵
- ۴۵۶- بی تأثیری جوسازی کافران مکه ۵۰۵
- ۴۵۷- بی تأثیری حق ستیزی کافران ۵۰۵
- ۴۵۸- بی تأثیری دعای کافران ۵۰۵
- ۴۵۹- بی تأثیری شفاعت از کافران ۵۰۷
- ۴۶۰- بی تأثیری عذرخواهی کافران ۵۰۷
- ۴۶۱- بی تأثیری قدرت کافران ۵۰۷
- ۴۶۲- بی تأثیری معجزه بر کافران ۵۰۹
- ۴۶۳- بی تأثیری مکر کافران ۵۱۱

- ۴۶۴- بی تأثیری موعظه بر کافران ۵۱۲
- ۴۶۵- بی عقلی کافران ۵۱۳
- ۴۶۶- بی لیاقتی کافران ۵۱۳
- ۴۶۷- بی مبالغاتی کافران ۵۱۵
- ۴۶۸- بی منطقی احساس مصونیت کافران ۵۱۵
- ۴۶۹- بی منطقی ادعاهای کافران ۵۱۵
- ۴۷۰- بی منطقی استکبار کافران ۵۱۷
- ۴۷۱- بی منطقی تهمت‌های کافران ۵۱۷
- ۴۷۲- بی منطقی عقیده کافران ۵۱۷
- ۴۷۳- بی منطقی کافران ۵۱۸
- ۴۷۴- بی منطقی کافران صدر اسلام ۵۲۳
- ۴۷۵- بی منطقی کافران مکه ۵۲۳
- ۴۷۶- بی منطقی گمراهی کافران ۵۲۵
- ۴۷۷- بی یآوری اخروی کافران ۵۲۵
- ۴۷۸- بی یآوری کافران ۵۲۷
- ۴۷۹- بی یآوری کافران بنی اسرائیل ۵۲۹
- ۴۸۰- بی یآوری کافران در قیامت ۵۳۰
- ۴۸۱- بیمار دلی کافران ۵۳۱
- ۴۸۲- بینش غلط کافران ۵۳۱
- ۴۸۳- بینش کافران ۵۳۳
- ۴۸۴- بینش کافران جاهل ۵۵۱
- ۴۸۵- بینش کافران صدر اسلام ۵۵۲
- ۴۸۶- بینش کافران مستکبر ۵۵۶
- ۴۸۷- بینش کافران مکه ۵۵۷
- ۴۸۸- بیهودگی تلاش کافران ۵۵۹
- ۴۸۹- پاسخ به شبهات کافران ۵۵۹

- ۴۹۰- پاسخ به کافران ۵۶۱
- ۴۹۱- پاسخ شبهات کافران ۵۶۱
- ۴۹۲- پاسخ گویی به کافران ۵۶۱
- ۴۹۳- پاسخ مکر کافران ۵۶۱
- ۴۹۴- پایان حق ستیزی کافران ۵۶۳
- ۴۹۵- پرسش از کافران ۵۶۳
- ۴۹۶- پرسش درباره کافران ۵۶۳
- ۴۹۷- پرسش کافران ۵۶۵
- ۴۹۸- پرسش کافران صدراسلام ۵۶۵
- ۴۹۹- پرسشهای کافران ۵۶۵
- ۵۰۰- پشیمانی اخروی کافران ۵۶۷
- ۵۰۱- پشیمانی کافران ۵۶۹
- ۵۰۲- پشیمانی کافران قریش ۵۷۱
- ۵۰۳- پلکان خانه کافران ۵۷۱
- ۵۰۴- پلیدی کافران ۵۷۱
- ۵۰۵- پناهگاه اخروی کافران ۵۷۲
- ۵۰۶- پندار کافران ۵۷۳
- ۵۰۷- پوچی آرزوی کافران ۵۷۳
- ۵۰۸- پوچی ادعاهای کافران ۵۷۳
- ۵۰۹- پوچی پیشنهاد کافران ۵۷۳
- ۵۱۰- پوچی تعهد کافران ۵۷۵
- ۵۱۱- پوچی زندگی کافران ۵۷۵
- ۵۱۲- پوچی زندگی کافران ۵۷۶
- ۵۱۳- پوچی عمل صالح کافران ۵۷۷
- ۵۱۴- پوچی عمل کافران ۵۷۷
- ۵۱۵- پیامبرشناسی کافران صدراسلام ۵۷۹

۵۷۹	۵۱۶- پیروزی بر کافران
۵۸۱	۵۱۷- پیروزی کافران
۵۸۲	۵۱۸- پیروی از کافران
۵۸۳	۵۱۹- پیروی کافران پیرو
۵۸۳	۵۲۰- پیشگامی کافران
۵۸۳	۵۲۱- پیشگویی شکست کافران
۵۸۵	۵۲۲- پیشگویی عذاب کافران
۵۸۵	۵۲۳- پیشنهاد به کافران
۵۸۵	۵۲۴- پیشنهاد کافران
۵۸۶	۵۲۵- پیشنهاد کافران صدراسلام
۵۸۷	۵۲۶- تأثیرپذیری از کافران
۵۸۸	۵۲۷- تأخیر در عذاب کافران
۵۸۹	۵۲۸- تأخیر در مواخذه کافران
۵۸۹	۵۲۹- تأخیر عذاب کافران
۵۹۱	۵۳۰- تأخیر کیفر دنیوی کافران
۵۹۱	۵۳۱- تباهی اخروی کافران
۵۹۳	۵۳۲- تباهی دنیوی کافران
۵۹۳	۵۳۳- تباهی عمر کافران
۵۹۳	۵۳۴- تباهی عمل کافران
۵۹۵	۵۳۵- تبدیل کافران به خاشاک
۵۹۵	۵۳۶- تیزی از کافران
۵۹۵	۵۳۷- تبلیغ کافران
۵۹۷	۵۳۸- تبلیغ کافران قوم ثمود
۵۹۷	۵۳۹- تبیین فرجام کافران
۵۹۷	۵۴۰- تجاوز کافران قوم ثمود
۵۹۸	۵۴۱- تجاوزگری کافران

- ۵۴۲- تجدید حیات کافران - ۵۹۹
- ۵۴۳- تجدید مرگ کافران - ۵۹۹
- ۵۴۴- تجسم عمل کافران - ۵۹۹
- ۵۴۵- تجمع اخروی کافران - ۶۰۱
- ۵۴۶- تجمع کافران - ۶۰۱
- ۵۴۷- تجمع کافران صدراسلام - ۶۰۱
- ۵۴۸- تحجر کافران - ۶۰۲
- ۵۴۹- تحجر کافران صدراسلام - ۶۰۳
- ۵۵۰- تحریفگری کافران - ۶۰۳
- ۵۵۱- تحقیر اخروی کافران - ۶۰۳
- ۵۵۲- تحقیر کافران - ۶۰۵
- ۵۵۳- تحیر کافران - ۶۰۵
- ۵۵۴- تختهای کافران - ۶۰۷
- ۵۵۵- تداوم استهزاهای کافران - ۶۰۸
- ۵۵۶- تداوم توطئه کافران - ۶۰۹
- ۵۵۷- تداوم توطئه های کافران - ۶۰۹
- ۵۵۸- تداوم دشمنی کافران - ۶۰۹
- ۵۵۹- تداوم سختیهای اخروی کافران - ۶۱۱
- ۵۶۰- تداوم عذاب برزخی کافران - ۶۱۱
- ۵۶۱- تداوم عذاب کافران - ۶۱۱
- ۵۶۲- تداوم مبارزه کافران - ۶۱۳
- ۵۶۳- تداوم مکرهای کافران - ۶۱۳
- ۵۶۴- تدبیر کافران - ۶۱۳
- ۵۶۵- تذکر به کافران - ۶۱۵
- ۵۶۶- تذکر شقاوت کافران - ۶۱۵
- ۵۶۷- ترحم بر کافران - ۶۱۵

- ۶۱۶-----۵۶۸- ترس اخروی کافران
- ۶۱۷-----۵۶۹- ترس کافران
- ۶۱۸-----۵۷۰- ترس کافران مکه
- ۶۱۹-----۵۷۱- ترسناکی عذاب کافران
- ۶۱۹-----۵۷۲- ترشروی اخروی کافران
- ۶۱۹-----۵۷۳- ترک احتجاج با کافران
- ۶۱۹-----۵۷۴- ترک احتجاج با کافران مکه
- ۶۲۱-----۵۷۵- ترک انفاق کافران صدراسلام
- ۶۲۱-----۵۷۶- ترک جهاد با کافران
- ۶۲۳-----۵۷۷- ترک دشمنی کافران
- ۶۲۳-----۵۷۸- ترک دوستی با کافران
- ۶۲۳-----۵۷۹- ترک مبارزه با کافران
- ۶۲۳-----۵۸۰- ترک مناظره با کافران
- ۶۲۵-----۵۸۱- تزلزل کافران
- ۶۲۵-----۵۸۲- تزئین عمل کافران
- ۶۲۷-----۵۸۳- تشابه به کافران
- ۶۲۷-----۵۸۴- تشابه فرجام کافران
- ۶۲۷-----۵۸۵- تشبیه اسلام ستیزی کافران
- ۶۲۷-----۵۸۶- تشبیه به موضعگیری کافران پیشین
- ۶۲۸-----۵۸۷- تشبیه عمل صالح کافران
- ۶۲۹-----۵۸۸- تشبیه عمل کافران
- ۶۲۹-----۵۸۹- تشبیه کافران
- ۶۳۳-----۵۹۰- تشجیع کافران
- ۶۳۴-----۵۹۱- تشخیص خیانت کافران
- ۶۳۵-----۵۹۲- تشویق کافران
- ۶۳۶-----۵۹۳- تشویق کافران صدر اسلام

- ۵۹۴- تضرع اخروی کافران ۶۳۷
- ۵۹۵- تضعیف حاکمیت کافران ۶۳۷
- ۵۹۶- تعاون کافران ۶۳۷
- ۵۹۷- تعجب اخروی کافران ۶۳۹
- ۵۹۸- تعجب کافران صدر اسلام ۶۳۹
- ۵۹۹- تعجیل در ایمان کافران ۶۳۹
- ۶۰۰- تعجیل در عذاب کافران ۶۴۱
- ۶۰۱- تعصب کافران مکه ۶۴۱
- ۶۰۲- تعقل در فرجام کافران ۶۴۱
- ۶۰۳- تغنی کافران ۶۴۱
- ۶۰۴- تغییر فرجام کافران ۶۴۳
- ۶۰۵- تفاخر کافران ۶۴۳
- ۶۰۶- تفاوت جرم کافران ۶۴۳
- ۶۰۷- تفاوت کیفر کافران ۶۴۳
- ۶۰۸- تفاوت مؤمنان با کافران ۶۴۵
- ۶۰۹- تفاوت مؤمنان و کافران ۶۴۷
- ۶۱۰- تفهیم اتهام به کافران ۶۴۷
- ۶۱۱- تقدیر عذاب کافران ۶۴۷
- ۶۱۲- تقلید کافران پیرو ۶۴۸
- ۶۱۳- تکبر بر کافران ۶۴۹
- ۶۱۴- تکبر کافران ۶۴۹
- ۶۱۵- تکبر کافران صدر اسلام ۶۵۲
- ۶۱۶- تکبر کافران ظالم ۶۵۳
- ۶۱۷- تکبر کافران مکه ۶۵۴
- ۶۱۸- تکذیبگری کافران ۶۵۵
- ۶۱۹- تکذیبگری کافران صدر اسلام ۶۵۹

- ۶۵۹ -..... تکذیبگری کافران مفران بعثت
- ۶۵۹ -..... تکذیبگری کافران مکه
- ۶۶۱ -..... تکرار عذاب اخروی کافران
- ۶۶۱ -..... تکلم خدا با کافران
- ۶۶۱ -..... تکلیف کافران
- ۶۶۵ -..... تلاش اخروی کافران
- ۶۶۵ -..... تلاش برای ذلت کافران
- ۶۶۵ -..... تلاش دنیوی کافران
- ۶۶۶ -..... تلاش کافران
- ۶۶۷ -..... تلاش کافران صدراسلام
- ۶۶۸ -..... تلاش کافران مکه
- ۶۶۹ -..... تلاوت قرآن بر کافران
- ۶۷۰ -..... تلاوت قرآن بر کافران صدراسلام
- ۶۷۱ -..... تناقض گویی کافران
- ۶۷۱ -..... تناقض گویی کافران مکه
- ۶۷۱ -..... تنبه اخروی کافران
- ۶۷۳ -..... تنبه اخروی کافران پیرو
- ۶۷۳ -..... تنبه کافران
- ۶۷۳ -..... تنفر کافران مکه
- ۶۷۴ -..... تنگدستی کافران
- ۶۷۵ -..... تنهای اخروی کافران
- ۶۷۵ -..... تواضع بر کافران
- ۶۷۵ -..... توبه اخروی کافران
- ۶۷۷ -..... توبه کافران
- ۶۷۹ -..... توصیه به کافران
- ۶۷۹ -..... توطئه کافران

- ۶۴۶- توطئه کافران صدر اسلام ۶۸۹
- ۶۴۷- توطئه کافران مدین ۶۸۹
- ۶۴۸- توطئه کافران مقارن بعثت ۶۸۹
- ۶۴۹- توطئه کافران مکه ۶۹۰
- ۶۵۰- توطئه های کافران ۶۹۱
- ۶۵۱- توطئه های کافران مقارن بعثت ۶۹۳
- ۶۵۲- توقعات بیجای کافران ۶۹۴
- ۶۵۳- تهدید به کافران ۶۹۵
- ۶۵۴- تهدید کافران ۶۹۵
- ۶۵۵- تهدید کافران بهانه جو ۷۰۸
- ۶۵۶- تهدید کافران حق ستیز ۷۰۹
- ۶۵۷- تهدید کافران حق ناپذیر ۷۰۹
- ۶۵۸- تهدید کافران صدر اسلام ۷۰۹
- ۶۵۹- تهدید کافران ظالم ۷۱۲
- ۶۶۰- تهدید کافران لجوج ۷۱۳
- ۶۶۱- تهدید کافران مدین ۷۱۳
- ۶۶۲- تهدید کافران مقارن بعثت ۷۱۵
- ۶۶۳- تهدید کافران مکه ۷۱۵
- ۶۶۴- تهدیدهای کافران ۷۱۷
- ۶۶۵- تهدیدهای کافران مدین ۷۱۷
- ۶۶۶- تهمتهای کافران ۷۱۷
- ۶۶۷- تهمتهای کافران صدراسلام ۷۲۹
- ۶۶۸- تهمتهای کافران قریش ۷۳۱
- ۶۶۹- تهمتهای کافران قوم عاد ۷۳۱
- ۶۷۰- تهمتهای کافران مکه ۷۳۲
- ۶۷۱- ثبت عمل کافران ۷۳۳

- ۶۷۲- ثروت کافران ۷۳۴
- ۶۷۳- ثروت کافران صدراسلام ۷۳۵
- ۶۷۴- ثروتمندی کافران ۷۳۵
- ۶۷۵- ثروتمندی کافران صدراسلام ۷۳۷
- ۶۷۶- جامعه اسلامی و کافران ۷۳۷
- ۶۷۷- جاودانگی عذاب اخروی کافران ۷۳۷
- ۶۷۸- جاودانگی عذاب کافران ۷۳۹
- ۶۷۹- جاودانگی کافران در جهنم ۷۴۰
- ۶۸۰- جرم کافران ۷۴۱
- ۶۸۱- جنگ با کافران ۷۴۲
- ۶۸۲- جنگ با کافران محارب ۷۴۵
- ۶۸۳- جنگ با کافران معاهد ۷۴۵
- ۶۸۴- جنگ کافران ۷۴۷
- ۶۸۵- جنگهای قبیله ای کافران ۷۴۷
- ۶۸۶- جنون کافران ۷۴۷
- ۶۸۷- جوسازی کافران ۷۴۷
- ۶۸۸- جوسازی کافران صدر اسلام ۷۴۹
- ۶۸۹- جوسازی کافران مکه ۷۴۹
- ۶۹۰- جهاد با کافران ۷۵۰
- ۶۹۱- جهاد با کافران اشغالگر ۷۵۹
- ۶۹۲- جهان بینی کافران ۷۵۹
- ۶۹۳- جهانبینی کافران ۷۵۹
- ۶۹۴- جهل اکثریت کافران صدراسلام ۷۶۰
- ۶۹۵- جهل کافران ۷۶۱
- ۶۹۶- جهل کافران پیرو ۷۶۶
- ۶۹۷- جهل کافران صدراسلام ۷۶۷

- ۶۹۸- جهل کافران مکه ۷۶۸
- ۶۹۹- چرخش صورت کافران ۷۶۹
- ۷۰۰- چشمهای کافران در قیامت ۷۶۹
- ۷۰۱- حبط عمل کافران ۷۶۹
- ۷۰۲- حتمیت انحطاط کافران ۷۷۳
- ۷۰۳- حتمیت اندوه اخروی کافران ۷۷۴
- ۷۰۴- حتمیت شکست کافران ۷۷۵
- ۷۰۵- حتمیت عجز کافران ۷۷۵
- ۷۰۶- حتمیت عذاب اخروی کافران ۷۷۵
- ۷۰۷- حتمیت عذاب کافران ۷۷۹
- ۷۰۸- حتمیت عذاب کافران صدراسلام ۷۹۱
- ۷۰۹- حتمیت عذاب کافرانپرو ۷۹۱
- ۷۱۰- حتمیت فرجام شوم کافران ۷۹۲
- ۷۱۱- حتمیت کیفر اخروی کافران ۷۹۳
- ۷۱۲- حتمیت کیفر کافران ۷۹۴
- ۷۱۳- حتمیت مرگ کافران ۷۹۷
- ۷۱۴- حتمیت هلاکت کافران ۷۹۷
- ۷۱۵- حتمیت عذاب کافران ۷۹۷
- ۷۱۶- حجاب بین محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران ۷۹۷
- ۷۱۷- حجاب چشم کافران ۷۹۹
- ۷۱۸- حجاب قلب کافران ۷۹۹
- ۷۱۹- حرمت اطاعت از کافران ۷۹۹
- ۷۲۰- حرمت تقویت کافران ۸۰۱
- ۷۲۱- حرمت حکومت کافران ۸۰۱
- ۷۲۲- حرمت دوستی با کافران ۸۰۱
- ۷۲۳- حرمت سلب امنیت از کافران ۸۰۳

- ۷۲۴- حرمت ولایت کافران ۸۰۳
- ۷۲۵- حس گزایی کافران ۸۰۵
- ۷۲۶- حس گزایی کافران مکه ۸۰۶
- ۷۲۷- حسابرسی اخروی کافران ۸۰۷
- ۷۲۸- حسابرسی از کافران ۸۰۸
- ۷۲۹- حسابرسی دنیوی کافران ۸۰۹
- ۷۳۰- حسابرسی عمل کافران ۸۰۹
- ۷۳۱- حسابرسی کافران ۸۰۹
- ۷۳۲- حسرت اخروی کافران ۸۱۱
- ۷۳۳- حسرت دنیوی کافران ۸۱۳
- ۷۳۴- حسرت کافران ۸۱۳
- ۷۳۵- حسرت کافران قریش ۸۱۵
- ۷۳۶- حسی گزایی کافران ۸۱۵
- ۷۳۷- حشر اخروی کافران ۸۱۵
- ۷۳۸- حشر دنیوی کافران ۸۱۷
- ۷۳۹- حشر کافران ۸۱۸
- ۷۴۰- حق ستیزی کافران ۸۱۹
- ۷۴۱- حق ستیزی کافران صدراسلام ۸۲۳
- ۷۴۲- حق ستیزی کافران مکه ۸۲۵
- ۷۴۳- حق ناپذیری کافران ۸۲۵
- ۷۴۴- حق ناپذیری کافران صدر اسلام ۸۳۲
- ۷۴۵- حق ناپذیری کافران مکه ۸۳۵
- ۷۴۶- حق ناشنوایی کافران ۸۳۷
- ۷۴۷- حقارت در برابر کافران ۸۳۸
- ۷۴۸- حقانیت عذاب دنیوی کافران ۸۳۹
- ۷۴۹- حقانیت عذاب کافران ۸۳۹

- ۷۵۰- حقوق کافر ذمی ۸۳۹
- ۷۵۱- حقوق کافران ۸۳۹
- ۷۵۲- حمایت از کافران ۸۴۱
- ۷۵۳- حمد اخروی کافران ۸۴۱
- ۷۵۴- حیات کافران ۸۴۲
- ۷۵۵- خانواده کافران ۸۴۳
- ۷۵۶- خبائث کافران ۸۴۳
- ۷۵۷- ختم قلب کافران ۸۴۳
- ۷۵۸- خجالت کافران ۸۴۷
- ۷۵۹- خدا و عمل کافران ۸۴۷
- ۷۶۰- خدائشناسی کافران ۸۴۸
- ۷۶۱- خدائشناسی کافران صدراسلام ۸۴۹
- ۷۶۲- خدائشناسی ناقص کافران ۸۴۹
- ۷۶۳- خسارت کافران ۸۵۰
- ۷۶۴- خشونت با کافران ۸۵۱
- ۷۶۵- خطر عذاب دنیوی کافران ۸۵۲
- ۷۶۶- خطر عذاب کافران ۸۵۳
- ۷۶۷- خطر کافران ۸۵۳
- ۷۶۸- خطر هلاکت کافران ۸۵۴
- ۷۶۹- خواسته کافران کافران مکه ۸۵۵
- ۷۷۰- خواسته های اخروی کافران ۸۵۵
- ۷۷۱- خواسته های اخروی کافران پیرو ۸۵۷
- ۷۷۲- خواسته های کافران ۸۵۷
- ۷۷۳- خواسته های کافران صدر اسلام ۸۶۳
- ۷۷۴- خواسته های کافران ظالم ۸۶۷
- ۷۷۵- خواسته های کافران قیل از اسلام ۸۶۷

- ۷۷۶- خواسته های کافران قوم ثمود ۸۶۷
- ۷۷۷- خواسته های کافران مدین ۸۶۷
- ۷۷۸- خواسته های کافران مکه ۸۶۹
- ۷۷۹- خودشناسی کافران ۸۷۰
- ۷۸۰- خوشرفتاری با کافران ۸۷۱
- ۷۸۱- خیال پردازی کافران ۸۷۱
- ۷۸۲- خیانت به کافران ۸۷۱
- ۷۸۳- خیانت کافران ۸۷۳
- ۷۸۴- خیرگی چشم کافران ۸۷۳
- ۷۸۵- داود(ع) و کافران ۸۷۴
- ۷۸۶- درب خانه های کافران ۸۷۵
- ۷۸۷- درخواست عذاب کافران ۸۷۵
- ۷۸۸- درخواست کافران ۸۷۵
- ۷۸۹- دروغ کافران ۸۷۵
- ۷۹۰- دروغگویی کافران ۸۷۷
- ۷۹۱- دروغگویی کافران صدراسلام ۸۸۰
- ۷۹۲- دروغگویی کافران مکه ۸۸۱
- ۷۹۳- دشمنی با کافران ۸۸۱
- ۷۹۴- دشمنی کافران ۸۸۳
- ۷۹۵- دشمنی کافران بنی اسرائیل ۸۹۷
- ۷۹۶- دشمنی کافران صدراسلام ۸۹۸
- ۷۹۷- دشمنی کافران مکه ۹۰۰
- ۷۹۸- دشمنی کافران و مؤمنان ۹۰۱
- ۷۹۹- دشنام به کافران ۹۰۱
- ۸۰۰- دشنام به مقدسات کافران ۹۰۲
- ۸۰۱- دشنامهای کافران ۹۰۳

- ۸۰۲- دشنامهای مرفهان کافران صدر اسلام ۹۰۳
- ۸۰۳- دعای کافران مکه ۹۰۳
- ۸۰۴- دعای نجات از کافران ۹۰۴
- ۸۰۵- دعوت از کافران ۹۰۵
- ۸۰۶- دعوت از کافران پیرو ۹۰۷
- ۸۰۷- دعوت از کافران صدراسلام ۹۰۸
- ۸۰۸- دفع تبلیغ کافران ۹۰۹
- ۸۰۹- دفع توطئه کافران ۹۰۹
- ۸۱۰- دفع طمع کافران ۹۰۹
- ۸۱۱- دفع مکر کافران ۹۱۰
- ۸۱۲- دفع مکرهای کافران ۹۱۱
- ۸۱۳- دفع هجوم کافران ۹۱۱
- ۸۱۴- دلایل بطلان ادعای کافران ۹۱۱
- ۸۱۵- دلایل بی لیاقتی کافران ۹۱۲
- ۸۱۶- دلایل حق ناپذیری کافران ۹۱۳
- ۸۱۷- دلایل دروغگویی کافران ۹۱۳
- ۸۱۸- دلایل رد دوستی با کافران ۹۱۴
- ۸۱۹- دلایل سرزنش کافران ۹۱۵
- ۸۲۰- دنیاپرستی کافران ۹۱۵
- ۸۲۱- دنیاطلبی کافران ۹۱۷
- ۸۲۲- دنیاطلبی کافران صدراسلام ۹۲۰
- ۸۲۳- دوستان کافران ۹۲۱
- ۸۲۴- دوستان کافران محارب ۹۲۱
- ۸۲۵- دوستی با امدادگران کافران محارب ۹۲۱
- ۸۲۶- دوستی با کافران ۹۲۲
- ۸۲۷- دوستی با کافران محارب ۹۲۸

- ۸۲۸- دوستی کافران با محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۲۹
- ۸۲۹- دین ستیزی کافران ۹۲۹
- ۸۳۰- دیه قتل کافران ۹۳۱
- ۸۳۱- ذکر سرنوشت کافران ۹۳۱
- ۸۳۲- ذکر فرجام اخروی کافران ۹۳۳
- ۸۳۳- ذکر فرجام شوم کافران ۹۳۳
- ۸۳۴- ذلت اخروی کافران ۹۳۳
- ۸۳۵- ذلت دنیوی کافران ۹۴۱
- ۸۳۶- ذلت کافران ۹۴۱
- ۸۳۷- رابطه با کافران ۹۴۵
- ۸۳۸- رابطه ولایی با کافران ۹۴۷
- ۸۳۹- رازهای کافران ۹۴۷
- ۸۴۰- رجعت کافران ۹۴۷
- ۸۴۱- رحمت بر کافران ۹۴۹
- ۸۴۲- رد آرزوی کافران ۹۴۹
- ۸۴۳- رد استمهال کافران ۹۵۰
- ۸۴۴- رد استهزاهای کافران ۹۵۱
- ۸۴۵- رد بهانه جویی کافران ۹۵۲
- ۸۴۶- رد پیشنهاد کافران ۹۵۳
- ۸۴۷- رد توبه کافران ۹۵۳
- ۸۴۸- رد تهمت‌های کافران ۹۵۳
- ۸۴۹- رد عذر کافران ۹۵۴
- ۸۵۰- رد عذر کافران پیرو ۹۵۵
- ۸۵۱- رد فدیة کافران ۹۵۵
- ۸۵۲- ردالت اخروی کافران ۹۵۵
- ۸۵۳- ردائیل اخلاقی کافران صدراسلام ۹۵۵

- ۸۵۴- ردایلی کافران ۹۵۷
- ۸۵۵- رسوایی اخروی کافران ۹۵۷
- ۸۵۶- رسوایی کافران ۹۵۷
- ۸۵۷- رفاه دنیوی کافران ۹۵۹
- ۸۵۸- رفاه کافران ۹۵۹
- ۸۵۹- رفاه کافران صدراسلام ۹۶۱
- ۸۶۰- رفتار ناپسند کافران ۹۶۱
- ۸۶۱- رفتار ناپسند کافران مکه ۹۶۱
- ۸۶۲- رفع شک کافران ۹۶۱
- ۸۶۳- رفع مشکلات کافران ۹۶۲
- ۸۶۴- رنجهای اخروی کافران ۹۶۳
- ۸۶۵- روابط پنهانی با کافران ۹۶۳
- ۸۶۶- روز عذاب کافران ۹۶۳
- ۸۶۷- روسیاهی کافران ۹۶۴
- ۸۶۸- روش احتجاج با کافران ۹۶۵
- ۸۶۹- روش برخورد با کافران ۹۶۵
- ۸۷۰- روش برخورد با کافران لجوج ۹۶۹
- ۸۷۱- روش برخورد کافران ۹۶۹
- ۸۷۲- روش برخورد کافران دوران موسی(ع) ۹۸۴
- ۸۷۳- روش برخورد کافران صدراسلام ۹۸۵
- ۸۷۴- روش برخورد کافران مستکبر ۹۸۵
- ۸۷۵- روش برخورد کافران مکه ۹۸۵
- ۸۷۶- روش تبلیغ کافران ۹۸۹
- ۸۷۷- روش حق ستیزی کافران ۹۸۹
- ۸۷۸- روش دشمنی کافران ۹۹۱
- ۸۷۹- روش دعای کافران ۹۹۱

- ۸۸۰- روش زندگی کافران ۹۹۱
- ۸۸۱- روش کیفر کافران ۹۹۱
- ۸۸۲- روش مبارزه با کافران ۹۹۳
- ۸۸۳- روش مبارزه کافران ۹۹۳
- ۸۸۴- رؤیای صادق کافران ۹۹۸
- ۸۸۵- رؤیت شکست کافران ۹۹۹
- ۸۸۶- رؤیت عذاب کافران ۹۹۹
- ۸۸۷- ریاکاری کافران ۱۰۰۱
- ۸۸۸- زخم زبانهای کافران ۱۰۰۱
- ۸۸۹- زشتی صورت کافران ۱۰۰۱
- ۸۹۰- زمینه آموزش کافران ۱۰۰۳
- ۸۹۱- زمینه اتمام حجت با کافران ۱۰۰۳
- ۸۹۲- زمینه احساس مصونیت کافران ۱۰۰۳
- ۸۹۳- زمینه تجاوزگری کافران ۱۰۰۳
- ۸۹۴- زمینه تشخیص کافران ۱۰۰۵
- ۸۹۵- زمینه تقدیر عذاب کافران صدراسلام ۱۰۰۵
- ۸۹۶- زمینه تنبه کافران ۱۰۰۵
- ۸۹۷- زمینه جهاد با کافران ۱۰۰۷
- ۸۹۸- زمینه حبط عمل کافران ۱۰۰۷
- ۸۹۹- زمینه حمایت کافران ۱۰۰۷
- ۹۰۰- زمینه دشمنی با کافران ۱۰۰۸
- ۹۰۱- زمینه دشمنی کافران ۱۰۰۹
- ۹۰۲- زمینه دوستی با کافران ۱۰۰۹
- ۹۰۳- زمینه دوستی کافران ۱۰۰۹
- ۹۰۴- زمینه ذلت کافران ۱۰۱۰
- ۹۰۵- زمینه زنگار قلب کافران ۱۰۱۱

- ۹۰۶- زمينه سازش با كافرين ۱۰۱۱
- ۹۰۷- زمينه سازش كافرين ۱۰۱۱
- ۹۰۸- زمينه سلطه كافرين ۱۰۱۳
- ۹۰۹- زمينه شكست كافرين ۱۰۱۳
- ۹۱۰- زمينه عجله كافرين مكه ۱۰۱۳
- ۹۱۱- زمينه عذاب كافرين ۱۰۱۳
- ۹۱۲- زمينه عذاب كافرين مكه ۱۰۱۵
- ۹۱۳- زمينه علم كافرين ۱۰۱۶
- ۹۱۴- زمينه عمل ناپسندكافرين ۱۰۱۷
- ۹۱۵- زمينه غضب كافرين ۱۰۱۷
- ۹۱۶- زمينه غضب كافرين صدراسلام ۱۰۱۸
- ۹۱۷- زمينه فسق كافرين ۱۰۱۹
- ۹۱۸- زمينه كوردلى كافرين ۱۰۱۹
- ۹۱۹- زمينه كيضر كافرين ۱۰۱۹
- ۹۲۰- زمينه مبارزه با كافرين ۱۰۲۱
- ۹۲۱- زمينه هدايت كافرين ۱۰۲۲
- ۹۲۲- زمينه هلاكت كافرين ۱۰۲۳
- ۹۲۳- زمينه هلاكت كافرين مكه ۱۰۲۴
- ۹۲۴- زمينه ياس كافرين ۱۰۲۵
- ۹۲۵- زندگى تلخ كافرين ۱۰۲۵
- ۹۲۶- زنگار قلب كافرين ۱۰۲۵
- ۹۲۷- زورگوئى كافرين ۱۰۲۷
- ۹۲۸- زيان اقتصادى كافرين ۱۰۲۷
- ۹۲۹- زيان دوستى با كافرين ۱۰۲۷
- ۹۳۰- زيان كافرين ۱۰۲۷
- ۹۳۱- زيانكارى اخروى كافرين ۱۰۲۹

- ۹۳۲- زیانکاری دنیوی کافران ۱۰۳۰
- ۹۳۳- زیانکاری کافران ۱۰۳۱
- ۹۳۴- زیبایی زندگی کافران ۱۰۳۴
- ۹۳۵- سازش با کافران ۱۰۳۵
- ۹۳۶- سازش کافران ۱۰۳۵
- ۹۳۷- سختگیری بر کافران ۱۰۳۵
- ۹۳۸- سختگیری بر کافران ۱۰۳۷
- ۹۳۹- سختی استهزای کافران ۱۰۳۸
- ۹۴۰- سختی حسابرسی عمل کافران ۱۰۳۹
- ۹۴۱- سختی عذاب اخروی کافران ۱۰۳۹
- ۹۴۲- سختی عذاب کافران ۱۰۳۹
- ۹۴۳- سختی فرجام کافران ۱۰۴۰
- ۹۴۴- سختی کیفر اخروی کافران ۱۰۴۱
- ۹۴۵- سختیهای اخروی کافران ۱۰۴۱
- ۹۴۶- سخن آشکار کافران ۱۰۴۳
- ۹۴۷- سخن چینی کافران ۱۰۴۳
- ۹۴۸- سخن کافران ۱۰۴۴
- ۹۴۹- سخن ناپسند کافران ۱۰۴۵
- ۹۵۰- سرزنش اخروی کافران ۱۰۴۵
- ۹۵۱- سرزنش حمایت از کافران ۱۰۴۷
- ۹۵۲- سرزنش سازش با کافران ۱۰۴۷
- ۹۵۳- سرزنش کافران ۱۰۴۸
- ۹۵۴- سرزنش کافران صدراسلام ۱۰۶۹
- ۹۵۵- سرزنش کافران مکه ۱۰۷۱
- ۹۵۶- سرزنش گرایش به کافران ۱۰۷۱
- ۹۵۷- سرزنش ولایت کافران ۱۰۷۱

- ۹۵۸- سرزنشهای کافران ۱۰۷۱
- ۹۵۹- سرعت بعث کافران ۱۰۷۳
- ۹۶۰- سرعت در کیفر کافران صدراسلام ۱۰۷۴
- ۹۶۱- سرکوبی کافران ۱۰۷۵
- ۹۶۲- سرگردانی کافران ۱۰۷۵
- ۹۶۳- سرگردانی کافران مکه ۱۰۷۵
- ۹۶۴- سرگرمی کافران ۱۰۷۵
- ۹۶۵- سرگرمی کافران صدراسلام ۱۰۷۷
- ۹۶۶- سرمستی کافران ۱۰۷۷
- ۹۶۷- سرنوشت شوم کافران ۱۰۷۷
- ۹۶۸- سرنوشت کافران ۱۰۷۷
- ۹۶۹- سرور کافران ۱۰۸۱
- ۹۷۰- سستی مکر کافران ۱۰۸۱
- ۹۷۱- سطح زندگی کافران مکه ۱۰۸۳
- ۹۷۲- سطحی نگری کافران ۱۰۸۳
- ۹۷۳- سفاهت کافران ۱۰۸۴
- ۹۷۴- سقف نقره ای خانه کافران ۱۰۸۵
- ۹۷۵- سلطه طلبی کافران ۱۰۸۵
- ۹۷۶- سلطه کافران ۱۰۸۵
- ۹۷۷- سلطه کافران بر مکه ۱۰۸۷
- ۹۷۸- سنت کیفر کافران ۱۰۸۷
- ۹۷۹- سنگینی گوش کافران ۱۰۸۷
- ۹۸۰- سوءاستفاده کافران ۱۰۸۸
- ۹۸۱- سوختن کافران در جهنم ۱۰۸۹
- ۹۸۲- سوزاندن کافران ۱۰۸۹
- ۹۸۳- سوگند کافران ۱۰۹۰

- ۹۸۴- سوگند کافران مدین ۱۰۹۱
- ۹۸۵- سوگند کافران مستکبر ۱۰۹۱
- ۹۸۶- سهولت هلاکت کافران ۱۰۹۱
- ۹۸۷- سیره کافران ۱۰۹۳
- ۹۸۸- سیمای کافران در جهنم ۱۰۹۳
- ۹۸۹- شبهه افکنی کافران ۱۰۹۳
- ۹۹۰- شخصیت کافران ۱۰۹۶
- ۹۹۱- شدت اعراض کافران ۱۰۹۹
- ۹۹۲- شدت اندوه کافران ۱۰۹۹
- ۹۹۳- شدت بغض کافران ۱۰۹۹
- ۹۹۴- شدت حسرت کافران ۱۱۰۱
- ۹۹۵- شدت عذاب کافران ۱۱۰۱
- ۹۹۶- شدت عذاب کافران ظالم ۱۱۰۱
- ۹۹۷- شدت غضب کافران صدراسلام ۱۱۰۱
- ۹۹۸- شدت قبض روح کافران ۱۱۰۳
- ۹۹۹- شدت کیفر کافران ۱۱۰۳
- ۱۰۰۰- شدت کیفر کافران صدر اسلام ۱۱۰۵
- ۱۰۰۱- شدت گمراهی کافران ۱۱۰۵
- ۱۰۰۲- شدت ناخشنودی کافران ۱۱۰۵
- ۱۰۰۳- شرارت کافران ۱۱۰۵
- ۱۰۰۴- شرایط ایمان کافران ۱۱۰۷
- ۱۰۰۵- شرایط خداپرستی کافران ۱۱۰۸
- ۱۰۰۶- شرایط خداپرستی کافران صدراسلام ۱۱۰۹
- ۱۰۰۷- شرایط صلح با کافران ۱۱۰۹
- ۱۰۰۸- شرایط قبول اسلام کافران ۱۱۰۹
- ۱۰۰۹- شرایط کافران ۱۱۱۱

- ۱۱۱۱-۱۰۱۰-..... شرک کافران
- ۱۱۱۱-۱۰۱۱-..... شرک کافران صدراسلام
- ۱۱۱۱-۱۰۱۲-..... شعیب(ع) و کافران
- ۱۱۱۳-۱۰۱۳-..... شعیب(ع) و کافران مدین
- ۱۱۱۳-۱۰۱۴-..... شقاوت کافران
- ۱۱۱۴-۱۰۱۵-..... شقاوتمندی کافران
- ۱۱۱۵-۱۰۱۶-..... شک کافران
- ۱۱۱۷-۱۰۱۷-..... شک کافران صدراسلام
- ۱۱۱۸-۱۰۱۸-..... شک کافران مکه
- ۱۱۱۹-۱۰۱۹-..... شکایت از کافران مکه
- ۱۱۱۹-۱۰۲۰-..... شکست توطئه کافران
- ۱۱۲۱-۱۰۲۱-..... شکست توطئه های کافران
- ۱۱۲۲-۱۰۲۲-..... شکست دنیوی کافران
- ۱۱۲۳-۱۰۲۳-..... شکست کافران
- ۱۱۳۱-۱۰۲۴-..... شکست کافران اطراف مکه
- ۱۱۳۲-۱۰۲۵-..... شکست کافران در غزوه حنین
- ۱۱۳۳-۱۰۲۶-..... شکست کافران صدراسلام
- ۱۱۳۳-۱۰۲۷-..... شکست کافران قریش
- ۱۱۳۳-۱۰۲۸-..... شکست کافران محارب
- ۱۱۳۴-۱۰۲۹-..... شکست کافران مکه
- ۱۱۳۵-۱۰۳۰-..... شکست مکر کافران
- ۱۱۳۵-۱۰۳۱-..... شکمبارگی کافران
- ۱۱۳۶-۱۰۳۲-..... شکنجه های کافران
- ۱۱۳۷-۱۰۳۳-..... شکنجه های کافران صدراسلام
- ۱۱۳۷-۱۰۳۴-..... شگفتی بینایی اخروی کافران
- ۱۱۳۸-۱۰۳۵-..... شگفتی تکذیبگری کافران مکه

- ۱۱۳۹ - شگفتی حالات کافران در قیامت ۱۰۳۶
- ۱۱۳۹ - شگفتی شنوایی اخروی کافران ۱۰۳۷
- ۱۱۳۹ - شگفتی عبرت ناپذیری کافران ۱۰۳۸
- ۱۱۴۰ - شگفتی عذاب دنیوی کافران ۱۰۳۹
- ۱۱۴۱ - شگفتی کافران ۱۰۴۰
- ۱۱۴۱ - شگفتی لجاجت کافران ۱۰۴۱
- ۱۱۴۱ - شیطان و کافران ۱۰۴۲
- ۱۱۴۳ - شیطان و کافران مکه ۱۰۴۳
- ۱۱۴۳ - شیطننت کافران ۱۰۴۴
- ۱۱۴۳ - شیوه برخورد با کافران ۱۰۴۵
- ۱۱۴۵ - صالح(ع) و کافران ۱۰۴۶
- ۱۱۴۵ - صبر بر اذیت‌های کافران ۱۰۴۷
- ۱۱۴۷ - صبر بر اذیت‌های کافران صدراسلام ۱۰۴۸
- ۱۱۴۷ - صبر بر استهزاهای کافران ۱۰۴۹
- ۱۱۴۸ - صبر بر دشمنی کافران ۱۰۵۰
- ۱۱۴۹ - صبر بر سخنان کافران ۱۰۵۱
- ۱۱۴۹ - صبر در برابر کافران ۱۰۵۲
- ۱۱۴۹ - صفات کافران ۱۰۵۳
- ۱۱۵۶ - صفات کافران صدراسلام ۱۰۵۴
- ۱۱۵۷ - صفات کافران مکه ۱۰۵۵
- ۱۱۵۷ - صلح با کافران ۱۰۵۶
- ۱۱۵۹ - صلح کافران ۱۰۵۷
- ۱۱۶۰ - صورت اخروی کافران ۱۰۵۸
- ۱۱۶۱ - ضربه به پشت کافران ۱۰۵۹
- ۱۱۶۱ - ضربه به صورت کافران ۱۰۶۰
- ۱۱۶۱ - ضعف علمی کافران ۱۰۶۱

- ۱۱۶۲- ضعف کافران ۱۱۶۳
- ۱۱۶۳- ضعف کافران در غزوه بدر ۱۱۶۳
- ۱۱۶۴- ضیق صدر کافران ۱۱۶۵
- ۱۱۶۵- ضیق صدر کافران مکه ۱۱۶۵
- ۱۱۶۶- طعام اخروی کافران ۱۱۶۵
- ۱۱۶۷- طعن کافران ۱۱۶۵
- ۱۱۶۸- طغیان کافران ۱۱۶۶
- ۱۱۶۹- طغیان کافران مکه ۱۱۶۷
- ۱۱۷۰- ظلم کافران ۱۱۶۷
- ۱۱۷۱- ظلم کافران حق ناپذیر ۱۱۷۳
- ۱۱۷۲- ظلم کافران صدراسلام ۱۱۷۳
- ۱۱۷۳- ظلم کافران قریش ۱۱۷۳
- ۱۱۷۴- ظلم کافران محارب ۱۱۷۴
- ۱۱۷۵- ظلم کافران مکه ۱۱۷۵
- ۱۱۷۶- ظن کافران ۱۱۷۵
- ۱۱۷۷- ظن کافران قوم عاد ۱۱۷۷
- ۱۱۷۸- عبادت کافران مکه ۱۱۷۷
- ۱۱۷۹- عبرت از فرجام شوم کافران ۱۱۷۸
- ۱۱۸۰- عبرت از فرجام کافران ۱۱۷۹
- ۱۱۸۱- عبرت ناپذیری کافران ۱۱۷۹
- ۱۱۸۲- عبرت ناپذیری کافران صدراسلام ۱۱۸۳
- ۱۱۸۳- عجب کافران ۱۱۸۳
- ۱۱۸۴- عجب کافران صدراسلام ۱۱۸۵
- ۱۱۸۵- عجز اخروی کافران ۱۱۸۵
- ۱۱۸۶- عجز از پناه به کافران ۱۱۸۸
- ۱۱۸۷- عجز کافران ۱۱۸۹

- ۱۲۰۲ ----- ۱۰۸۸ - عجز کافران مکه
- ۱۲۰۳ ----- ۱۰۸۹ - عجله کافران
- ۱۲۰۳ ----- ۱۰۹۰ - عدالت با کافران
- ۱۲۰۴ ----- ۱۰۹۱ - عدم تعقل کافران
- ۱۲۰۵ ----- ۱۰۹۲ - عدم تفکر کافران
- ۱۲۰۶ ----- ۱۰۹۳ - عذاب اخروی کافران
- ۱۲۱۸ ----- ۱۰۹۴ - عذاب اخروی کافران پیرو
- ۱۲۱۹ ----- ۱۰۹۵ - عذاب استیصال کافران
- ۱۲۲۱ ----- ۱۰۹۶ - عذاب برزخی کافران
- ۱۲۲۲ ----- ۱۰۹۷ - عذاب جسمانی کافران
- ۱۲۲۳ ----- ۱۰۹۸ - عذاب حتمی کافران
- ۱۲۲۳ ----- ۱۰۹۹ - عذاب دنیوی کافران
- ۱۲۲۹ ----- ۱۱۰۰ - عذاب دنیوی کافران مکه
- ۱۲۲۹ ----- ۱۱۰۱ - عذاب ذلت بار کافران
- ۱۲۲۹ ----- ۱۱۰۲ - عذاب روحی کافران
- ۱۲۳۰ ----- ۱۱۰۳ - عذاب قبر کافران
- ۱۲۳۱ ----- ۱۱۰۴ - عذاب کافران
- ۱۲۵۶ ----- ۱۱۰۵ - عذاب کافران اقوام پیشین
- ۱۲۵۷ ----- ۱۱۰۶ - عذاب کافران به قرآن
- ۱۲۵۷ ----- ۱۱۰۷ - عذاب کافران پیرو
- ۱۲۵۷ ----- ۱۱۰۸ - عذاب کافران در غزوه حنین
- ۱۲۵۸ ----- ۱۱۰۹ - عذاب کافران صدر اسلام
- ۱۲۵۹ ----- ۱۱۱۰ - عذاب کافران ظالم
- ۱۲۶۰ ----- ۱۱۱۱ - عذاب کافران قوم ثمود
- ۱۲۶۱ ----- ۱۱۱۲ - عذاب کافران لجوج
- ۱۲۶۱ ----- ۱۱۱۳ - عذاب کافران محارب

- ۱۲۶۲ ۱۱۱۴- عذاب کافران مدین
- ۱۲۶۳ ۱۱۱۵- عذاب کافران مکه
- ۱۲۶۴ ۱۱۱۶- عذاب کافران یهود
- ۱۲۶۵ ۱۱۱۷- عذاب مضاعف کافران
- ۱۲۶۵ ۱۱۱۸- عذر اخروی کافران
- ۱۲۶۵ ۱۱۱۹- عذر غیرمقبول کافران
- ۱۲۶۵ ۱۱۲۰- عذرخواهی اخروی کافران
- ۱۲۶۷ ۱۱۲۱- عذرخواهی کافران
- ۱۲۶۷ ۱۱۲۲- عصیان از کافران
- ۱۲۶۹ ۱۱۲۳- عصیان کافران
- ۱۲۷۱ ۱۱۲۴- عصیان کافران صدراسلام
- ۱۲۷۱ ۱۱۲۵- عصیان کافران قوم ثمود
- ۱۲۷۱ ۱۱۲۶- عظمت عذاب دنیوی کافران
- ۱۲۷۱ ۱۱۲۷- عفو از کافران
- ۱۲۷۳ ۱۱۲۸- عقاید کافران
- ۱۲۷۴ ۱۱۲۹- عقلانیت حبط عمل کافران
- ۱۲۷۵ ۱۱۳۰- عقیده باطل کافران
- ۱۲۷۵ ۱۱۳۱- عقیده باطل کافران صدراسلام
- ۱۲۷۷ ۱۱۳۲- عقیده پوچ کافران
- ۱۲۷۷ ۱۱۳۳- عقیده کافران
- ۱۲۸۳ ۱۱۳۴- عقیده کافران صدر اسلام
- ۱۲۸۵ ۱۱۳۵- عقیده کافران قوم عاد
- ۱۲۸۶ ۱۱۳۶- عقیده کافران مدین
- ۱۲۸۷ ۱۱۳۷- عقیده کافران مکه
- ۱۲۸۷ ۱۱۳۸- علاقه به هدایت کافران مکه
- ۱۲۸۷ ۱۱۳۹- علایق کافران

- ۱۲۸۹ - ۱۱۴۰ - علم اخروی کافران
- ۱۲۹۰ - ۱۱۴۱ - علم به توطئه کافران
- ۱۲۹۱ - ۱۱۴۲ - علم خدا به کافران
- ۱۲۹۱ - ۱۱۴۳ - علم کافران
- ۱۲۹۱ - ۱۱۴۴ - علم کافران صدر اسلام
- ۱۲۹۳ - ۱۱۴۵ - علما و کافران
- ۱۲۹۴ - ۱۱۴۶ - علمای یهود و کافران
- ۱۲۹۵ - ۱۱۴۷ - عمر کافران
- ۱۲۹۵ - ۱۱۴۸ - عمل صالح کافران
- ۱۲۹۷ - ۱۱۴۹ - عمل کافران
- ۱۳۰۱ - ۱۱۵۰ - عمل ناپسند کافران
- ۱۳۰۶ - ۱۱۵۱ - عوامل آوارگی کافران
- ۱۳۰۷ - ۱۱۵۲ - عوامل اعراض از کافران
- ۱۳۰۷ - ۱۱۵۳ - عوامل انحطاط کافران
- ۱۳۰۷ - ۱۱۵۴ - عوامل بهانه جویی کافران
- ۱۳۰۷ - ۱۱۵۵ - عوامل بی یآوری کافران
- ۱۳۰۸ - ۱۱۵۶ - عوامل پشیمانی کافران
- ۱۳۰۹ - ۱۱۵۷ - عوامل تأخیر در عذاب کافران
- ۱۳۰۹ - ۱۱۵۸ - عوامل ترک انفاق کافران صدر اسلام
- ۱۳۰۹ - ۱۱۵۹ - عوامل تعجب کافران
- ۱۳۱۱ - ۱۱۶۰ - عوامل تقویت روحیه کافران
- ۱۳۱۱ - ۱۱۶۱ - عوامل تنبه کافران
- ۱۳۱۳ - ۱۱۶۲ - عوامل ثروتمندی کافران
- ۱۳۱۳ - ۱۱۶۳ - عوامل حق ناپذیری کافران
- ۱۳۱۵ - ۱۱۶۴ - عوامل دشمنی کافران صدر اسلام
- ۱۳۱۵ - ۱۱۶۵ - عوامل ذلت اخروی کافران

- ۱۱۶۶- عوامل رنج کافران ----- ۱۳۱۵
- ۱۱۶۷- عوامل زیان کافران ----- ۱۳۱۶
- ۱۱۶۸- عوامل سختیهای اخروی کافران ----- ۱۳۱۷
- ۱۱۶۹- عوامل سرزنش اخروی کافران ----- ۱۳۱۷
- ۱۱۷۰- عوامل سرزنش کافران ----- ۱۳۱۷
- ۱۱۷۱- عوامل سرور کافران ----- ۱۳۱۹
- ۱۱۷۲- عوامل شقاوت کافران ----- ۱۳۱۹
- ۱۱۷۳- عوامل شک کافران ----- ۱۳۱۹
- ۱۱۷۴- عوامل شکست کافران ----- ۱۳۱۹
- ۱۱۷۵- عوامل ضعف کافران ----- ۱۳۲۱
- ۱۱۷۶- عوامل عجز کافران ----- ۱۳۲۲
- ۱۱۷۷- عوامل عجله کافران ----- ۱۳۲۳
- ۱۱۷۸- عوامل عذاب اخروی کافران ----- ۱۳۲۳
- ۱۱۷۹- عوامل عذاب کافران ----- ۱۳۲۳
- ۱۱۸۰- عوامل غفلت کافران ----- ۱۳۲۵
- ۱۱۸۱- عوامل فرجام شوم کافران ----- ۱۳۲۵
- ۱۱۸۲- عوامل فقر کافران ----- ۱۳۲۵
- ۱۱۸۳- عوامل گمراهی کافران ----- ۱۳۲۵
- ۱۱۸۴- عوامل گمراهی کافران پیرو ----- ۱۳۲۷
- ۱۱۸۵- عوامل مبارزه با کافران ----- ۱۳۲۹
- ۱۱۸۶- عوامل محرومیت کافران ----- ۱۳۲۹
- ۱۱۸۷- عوامل مخالفت کافران ----- ۱۳۳۰
- ۱۱۸۸- عوامل مصونیت کافران ----- ۱۳۳۱
- ۱۱۸۹- عوامل مصونیت کافران مکه ----- ۱۳۳۱
- ۱۱۹۰- عوامل مهلت به کافران ----- ۱۳۳۱
- ۱۱۹۱- عوامل ناخشنودی کافران ----- ۱۳۳۲

- ۱۱۹۲- عوامل هلاکت کافران ۱۳۳۳
- ۱۱۹۳- عوامل یأس کافران ۱۳۳۳
- ۱۱۹۴- عوامل ذلت کافران ۱۳۳۴
- ۱۱۹۵- عهد باکافران ۱۳۳۵
- ۱۱۹۶- عهدشکنی با کافران ۱۳۳۵
- ۱۱۹۷- عهدشکنی کافران ۱۳۳۵
- ۱۱۹۸- عیب جویی کافران ۱۳۳۹
- ۱۱۹۹- عیسی(ع) و کافران ۱۳۳۹
- ۱۲۰۰- غافلگیری اخروی کافران ۱۳۳۹
- ۱۲۰۱- غافلگیری کافران ۱۳۴۱
- ۱۲۰۲- غزوه بدر و کافران ۱۳۴۱
- ۱۲۰۳- غضب بر کافران ۱۳۴۱
- ۱۲۰۴- غضب کافران ۱۳۴۲
- ۱۲۰۵- غفلت از دشمنی کافران ۱۳۴۳
- ۱۲۰۶- غفلت اکثریت کافران ۱۳۴۳
- ۱۲۰۷- غفلت اکثریت کافران صدراسلام ۱۳۴۴
- ۱۲۰۸- غفلت کافران ۱۳۴۵
- ۱۲۰۹- فرار اخروی کافران ۱۳۴۹
- ۱۲۱۰- فرجام اخروی کافران ۱۳۵۰
- ۱۲۱۱- فرجام افساد کافران ۱۳۵۳
- ۱۲۱۲- فرجام دوستی با کافران ۱۳۵۳
- ۱۲۱۳- فرجام سخت کافران ۱۳۵۳
- ۱۲۱۴- فرجام شوم کافران ۱۳۵۳
- ۱۲۱۵- فرجام شوم کافران پیرو ۱۳۶۱
- ۱۲۱۶- فرجام کافران ۱۳۶۱
- ۱۲۱۷- فرجام کافران به قرآن ۱۳۸۱

- ۱۲۱۸- فرجام لذت طلبی کافران ۱۳۸۱
- ۱۲۱۹- فرزندان کافران ۱۳۸۱
- ۱۲۲۰- فرصت طلبی کافران ۱۳۸۳
- ۱۲۲۱- فروروی کافران در زمین ۱۳۸۳
- ۱۲۲۲- فرومایگی کافران ۱۳۸۳
- ۱۲۲۳- فریبکاری کافران ۱۳۸۴
- ۱۲۲۴- فریبندگی عمل کافران ۱۳۸۵
- ۱۲۲۵- فسق کافران ۱۳۸۵
- ۱۲۲۶- فطرت کافران ۱۳۸۶
- ۱۲۲۷- فعالیت اقتصادی کافران ۱۳۸۷
- ۱۲۲۸- فعلیت عذاب کافران ۱۳۸۷
- ۱۲۲۹- فلسفه ۱۳۸۷
- ۱۲۳۰- فلسفه آسایش کافران ۱۳۸۹
- ۱۲۳۱- فلسفه ابتلائات کافران ۱۳۸۹
- ۱۲۳۲- فلسفه اسارت کافران ۱۳۸۹
- ۱۲۳۳- فلسفه اعراض از کافران ۱۳۹۰
- ۱۲۳۴- فلسفه اعراض کافران ۱۳۹۱
- ۱۲۳۵- فلسفه تأخیر عذاب کافران ۱۳۹۱
- ۱۲۳۶- فلسفه تأخیر هلاکت کافران ۱۳۹۱
- ۱۲۳۷- فلسفه تأخیر عذاب کافران صدراسلام ۱۳۹۳
- ۱۲۳۸- فلسفه تهدید کافران ۱۳۹۳
- ۱۲۳۹- فلسفه تهمتهای کافران ۱۳۹۳
- ۱۲۴۰- فلسفه جنگ با کافران ۱۳۹۳
- ۱۲۴۱- فلسفه حبط عمل کافران ۱۳۹۴
- ۱۲۴۲- فلسفه دشمنی کافران ۱۳۹۵
- ۱۲۴۳- فلسفه ردّ خواسته های کافران مکه ۱۳۹۵

- ۱۳۹۵ - فلسفه زندگی کافران ۱۲۴۴
- ۱۳۹۷ - فلسفه سختگیری بر کافران ۱۲۴۵
- ۱۳۹۷ - فلسفه سرزنش کافران ۱۲۴۶
- ۱۳۹۷ - فلسفه فقر کافران ۱۲۴۷
- ۱۳۹۸ - فلسفه قتل کافران ۱۲۴۸
- ۱۳۹۹ - فلسفه کمین به کافران ۱۲۴۹
- ۱۳۹۹ - فلسفه مبارزه با کافران ۱۲۵۰
- ۱۳۹۹ - فلسفه مثالهای کافران ۱۲۵۱
- ۱۳۹۹ - فلسفه محاصره کافران ۱۲۵۲
- ۱۴۰۱ - فلسفه مهلت به کافران ۱۲۵۳
- ۱۴۰۳ - فلسفه مهلت به کافران صدراسلام ۱۲۵۴
- ۱۴۰۳ - فلسفه مهلت به کافران مکه ۱۲۵۵
- ۱۴۰۳ - قاطعیت با کافران ۱۲۵۶
- ۱۴۰۵ - قانونمندی کیفر کافران ۱۲۵۷
- ۱۴۰۵ - قبض روح کافران ۱۲۵۸
- ۱۴۰۷ - قبول اسلام کافران ۱۲۵۹
- ۱۴۰۷ - قبول پناهندگی کافران محارب ۱۲۶۰
- ۱۴۰۷ - قبول توبه کافران ۱۲۶۱
- ۱۴۰۷ - قبول سلطه کافران ۱۲۶۲
- ۱۴۰۸ - قبول ولایت کافران ۱۲۶۳
- ۱۴۱۱ - قتل کافران ۱۲۶۴
- ۱۴۱۳ - قتل کافران محارب ۱۲۶۵
- ۱۴۱۳ - قدرت بر تهدید کافران ۱۲۶۶
- ۱۴۱۴ - قدرت بر هلاکت کافران ۱۲۶۷
- ۱۴۱۵ - قدرت دنیوی کافران ۱۲۶۸
- ۱۴۱۵ - قدرت کافران ۱۲۶۹

- ۱۲۷۰- قدرت کافران صدر اسلام ۱۴۱۷
- ۱۲۷۱- قدرت کافران مدین ۱۴۱۹
- ۱۲۷۲- قدرتمندی کافران ۱۴۱۹
- ۱۲۷۳- قرآن و کافران ۱۴۱۹
- ۱۲۷۴- قساوت قلب کافران ۱۴۲۱
- ۱۲۷۵- قساوت قلب کافران صدراسلام ۱۴۲۱
- ۱۲۷۶- قضاوت بین کافران و مؤمنان ۱۴۲۲
- ۱۲۷۷- قضاوت بین محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران ۱۴۲۳
- ۱۲۷۸- قضاوت بین مؤمنان و کافران ۱۴۲۳
- ۱۲۷۹- قطع رابطه با کافران ۱۴۲۵
- ۱۲۸۰- قطع نسل کافران قوم نوح ۱۴۲۵
- ۱۲۸۱- قلب کافران ۱۴۲۶
- ۱۲۸۲- قیاس کافران با مسلمانان ۱۴۲۷
- ۱۲۸۳- قیاس کافران با مؤمنان ۱۴۲۷
- ۱۲۸۴- قیاس متقین با کافران ۱۴۲۹
- ۱۲۸۵- قیاس مؤمنان با کافران ۱۴۲۹
- ۱۲۸۶- کافران اطراف جهنم ۱۴۲۹
- ۱۲۸۷- کافران اقوام پیشین ۱۴۳۰
- ۱۲۸۸- کافران امت های پیشین ۱۴۳۱
- ۱۲۸۹- کافران انعطاف ناپذیر ۱۴۳۲
- ۱۲۹۰- کافران اهل کتاب ۱۴۳۳
- ۱۲۹۱- کافران بادیه نشین ۱۴۳۵
- ۱۲۹۲- کافران بدعتگذار ۱۴۳۵
- ۱۲۹۳- کافران بنی اسرائیل ۱۴۳۵
- ۱۲۹۴- کافران به آیات خدا ۱۴۳۸
- ۱۲۹۵- کافران به انبیا ۱۴۳۹

- ۱۲۹۶- کافران به خدا ----- ۱۴۳۹
- ۱۲۹۷- کافران به قرآن ----- ۱۴۴۱
- ۱۲۹۸- کافران به قیامت ----- ۱۴۴۳
- ۱۲۹۹- کافران به لوط(ع) ----- ۱۴۴۴
- ۱۳۰۰- کافران بی طرف ----- ۱۴۴۷
- ۱۳۰۱- کافران پس از مرگ ----- ۱۴۴۷
- ۱۳۰۲- کافران پناهنده ----- ۱۴۴۷
- ۱۳۰۳- کافران پیرو با رهبران مستکبر ----- ۱۴۴۷
- ۱۳۰۴- کافران پیرو در جهنم ----- ۱۴۴۸
- ۱۳۰۵- کافران پیرو در قیامت ----- ۱۴۴۹
- ۱۳۰۶- کافران پیرو و رهبران مستکبر ----- ۱۴۵۰
- ۱۳۰۷- کافران پیشین ----- ۱۴۵۱
- ۱۳۰۸- کافران ثروتمند ----- ۱۴۵۱
- ۱۳۰۹- کافران ثروتمند صدراسلام ----- ۱۴۵۱
- ۱۳۱۰- کافران جاهل ----- ۱۴۵۲
- ۱۳۱۱- کافران جاهلیت ----- ۱۴۵۳
- ۱۳۱۲- کافران حربی ----- ۱۴۵۳
- ۱۳۱۳- کافران حق ستیز ----- ۱۴۵۵
- ۱۳۱۴- کافران حق ناپذیر ----- ۱۴۵۶
- ۱۳۱۵- کافران خانواده نوح(ع) ----- ۱۴۵۷
- ۱۳۱۶- کافران در آخرت ----- ۱۴۵۷
- ۱۳۱۷- کافران در احاطه خدا ----- ۱۴۵۹
- ۱۳۱۸- کافران در برزخ ----- ۱۴۵۹
- ۱۳۱۹- کافران در تاریخ ----- ۱۴۵۹
- ۱۳۲۰- کافران در جامعه اسلامی ----- ۱۴۶۰
- ۱۳۲۱- کافران در جهاد ----- ۱۴۶۱

- ۱۴۶۱ - کافران در جهنم - ۱۳۲۲
- ۱۴۹۲ - کافران در حضور محمد(صلی الله علیه و آله) - ۱۳۲۳
- ۱۴۹۳ - کافران در حکومت اسلامی - ۱۳۲۴
- ۱۴۹۳ - کافران در دنیا - ۱۳۲۵
- ۱۴۹۳ - کافران در ظلمت - ۱۳۲۶
- ۱۴۹۴ - کافران در عالم برزخ - ۱۳۲۷
- ۱۴۹۵ - کافران در غزوه بدر - ۱۳۲۸
- ۱۴۹۹ - کافران در قیامت - ۱۳۲۹
- ۱۵۴۴ - کافران در محضر خدا - ۱۳۳۰
- ۱۵۴۵ - کافران در مکه - ۱۳۳۱
- ۱۵۴۵ - کافران دنیاطلب - ۱۳۳۲
- ۱۵۴۵ - کافران دوران آدم(ع) - ۱۳۳۳
- ۱۵۴۵ - کافران صدر اسلام - ۱۳۳۴
- ۱۵۵۱ - کافران صدر اسلام و توحید - ۱۳۳۵
- ۱۵۵۲ - کافران صدر اسلام و قرآن - ۱۳۳۶
- ۱۵۵۳ - کافران صدر اسلام و کتب آسمانی - ۱۳۳۷
- ۱۵۵۴ - کافران صدر اسلام و گواهی خدا - ۱۳۳۸
- ۱۵۵۵ - کافران صدر اسلام و محمد(صلی الله علیه و آله) - ۱۳۳۹
- ۱۵۵۷ - کافران صدر اسلام و مسلمانان - ۱۳۴۰
- ۱۵۵۷ - کافران صدر اسلام و معجزه - ۱۳۴۱
- ۱۵۵۸ - کافران صدر اسلام هنگام تلاوت قرآن - ۱۳۴۲
- ۱۵۵۹ - کافران ظالم - ۱۳۴۳
- ۱۵۶۰ - کافران غاصب - ۱۳۴۴
- ۱۵۶۱ - کافران غزوه حنین - ۱۳۴۵
- ۱۵۶۱ - کافران قریش - ۱۳۴۶
- ۱۵۶۱ - کافران قریش و اسلام - ۱۳۴۷

- ۱۳۴۸- کافران قوم ثمود ۱۵۶۳
- ۱۳۴۹- کافران قوم عاد ۱۵۶۵
- ۱۳۵۰- کافران قوم نوح ۱۵۶۵
- ۱۳۵۱- کافران لجوج ۱۵۶۷
- ۱۳۵۲- کافران محارب ۱۵۶۷
- ۱۳۵۳- کافران محارب پناهنده ۱۵۶۷
- ۱۳۵۴- کافران مدین ۱۵۶۸
- ۱۳۵۵- کافران مدین و شعیب(ع) ۱۵۶۹
- ۱۳۵۶- کافران مدین و مؤمنان ۱۵۷۰
- ۱۳۵۷- کافران مستکبر ۱۵۷۱
- ۱۳۵۸- کافران مشرک ۱۵۷۱
- ۱۳۵۹- کافران معاهد ۱۵۷۱
- ۱۳۶۰- کافران مکه ۱۵۷۲
- ۱۳۶۱- کافران مکه در غزوه بدر ۱۵۷۳
- ۱۳۶۲- کافران مکه در قیامت ۱۵۷۳
- ۱۳۶۳- کافران مکه و آیات خدا ۱۵۷۳
- ۱۳۶۴- کافران مکه و اسلام ۱۵۷۵
- ۱۳۶۵- کافران مکه و حق ۱۵۷۵
- ۱۳۶۶- کافران مکه و خدا ۱۵۷۵
- ۱۳۶۷- کافران مکه و دعا ۱۵۷۵
- ۱۳۶۸- کافران مکه و قرآن ۱۵۷۷
- ۱۳۶۹- کافران مکه و کعبه ۱۵۸۱
- ۱۳۷۰- کافران مکه و گناه ارتداد ۱۵۸۱
- ۱۳۷۱- کافران مکه و محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۵۸۲
- ۱۳۷۲- کافران مکه و معجزه ۱۵۸۵
- ۱۳۷۳- کافران مکه و ملائکه ۱۵۸۵

- ۱۳۷۴- کافران مکه و نبوت بشر ----- ۱۵۸۶
- ۱۳۷۵- کافران مکه و وحی ----- ۱۵۸۷
- ۱۳۷۶- کافران منسی خدا ----- ۱۵۸۷
- ۱۳۷۷- کافران ناقض معاهده ----- ۱۵۸۸
- ۱۳۷۸- کافران نسل نوح(ع) ----- ۱۵۸۹
- ۱۳۷۹- کافران و آخرت ----- ۱۵۸۹
- ۱۳۸۰- کافران و آسایش ----- ۱۵۸۹
- ۱۳۸۱- کافران و آیات آفاقی ----- ۱۵۹۰
- ۱۳۸۲- کافران و آیات خدا ----- ۱۵۹۱
- ۱۳۸۳- کافران و ابلیس ----- ۱۵۹۳
- ۱۳۸۴- کافران و احسان ----- ۱۵۹۴
- ۱۳۸۵- کافران و احیای مردگان ----- ۱۵۹۵
- ۱۳۸۶- کافران و ارزشها ----- ۱۵۹۵
- ۱۳۸۷- کافران و استماع قرآن ----- ۱۵۹۵
- ۱۳۸۸- کافران و اسلام ----- ۱۵۹۵
- ۱۳۸۹- کافران و انبیا ----- ۱۶۰۱
- ۱۳۹۰- کافران و اوامر خدا ----- ۱۶۰۳
- ۱۳۹۱- کافران و ایمان ----- ۱۶۰۳
- ۱۳۹۲- کافران و ایمان به آخرت ----- ۱۶۰۳
- ۱۳۹۳- کافران و بازگشت به دنیا ----- ۱۶۰۵
- ۱۳۹۴- کافران و بدعتگذاران ----- ۱۶۰۵
- ۱۳۹۵- کافران و تاریخ ----- ۱۶۰۵
- ۱۳۹۶- کافران و تحلیل تاریخ ----- ۱۶۰۶
- ۱۳۹۷- کافران و ترویج غنا ----- ۱۶۰۷
- ۱۳۹۸- کافران و ترویج لهو ----- ۱۶۰۷
- ۱۳۹۹- کافران و تقوا ----- ۱۶۰۷

- ۱۴۰۰- کافران و تکذیب عمل ۱۶۰۹
- ۱۴۰۱- کافران و توحید ۱۶۰۹
- ۱۴۰۲- کافران و ثروت ۱۶۰۹
- ۱۴۰۳- کافران و جلب رضایت خدا ۱۶۰۹
- ۱۴۰۴- کافران و حشر انسان ها ۱۶۱۱
- ۱۴۰۵- کافران و حق بینی ۱۶۱۱
- ۱۴۰۶- کافران و حق شنوی ۱۶۱۱
- ۱۴۰۷- کافران و حق گوئی ۱۶۱۳
- ۱۴۰۸- کافران و حقانیت اسلام ۱۶۱۳
- ۱۴۰۹- کافران و حوادث طبیعی ۱۶۱۳
- ۱۴۱۰- کافران و درخواست معجزه ۱۶۱۳
- ۱۴۱۱- کافران و دعوت انبیا ۱۶۱۵
- ۱۴۱۲- کافران و دعوت به خدا ۱۶۱۵
- ۱۴۱۳- کافران و دعوت محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۱۵
- ۱۴۱۴- کافران و دین ۱۶۱۶
- ۱۴۱۵- کافران و ربوبیت خدا ۱۶۱۷
- ۱۴۱۶- کافران و رسالت محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۱۷
- ۱۴۱۷- کافران و رؤیت ملائکه ۱۶۱۹
- ۱۴۱۸- کافران و زینتها ۱۶۱۹
- ۱۴۱۹- کافران و سختی ۱۶۱۹
- ۱۴۲۰- کافران و سخنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۱۹
- ۱۴۲۱- کافران و سنت ۱۶۲۱
- ۱۴۲۲- کافران و شعر ۱۶۲۱
- ۱۴۲۳- کافران و شکست مؤمنان ۱۶۲۲
- ۱۴۲۴- کافران و شیاطین ۱۶۲۳
- ۱۴۲۵- کافران و صحابه ۱۶۲۳

- ۱۴۲۶- کافران و طاغوت ----- ۱۶۲۳
- ۱۴۲۷- کافران و طیبات ----- ۱۶۲۳
- ۱۴۲۸- کافران و ظلم ----- ۱۶۲۵
- ۱۴۲۹- کافران و ظلمت ----- ۱۶۲۵
- ۱۴۳۰- کافران و عبادت محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۱۶۲۵
- ۱۴۳۱- کافران و عدالت ----- ۱۶۲۵
- ۱۴۳۲- کافران و عذاب دنیوی ----- ۱۶۲۷
- ۱۴۳۳- کافران و عقیده باطل ----- ۱۶۲۷
- ۱۴۳۴- کافران و فروع دین ----- ۱۶۲۷
- ۱۴۳۵- کافران و فصاحت قرآن ----- ۱۶۲۷
- ۱۴۳۶- کافران و فهم دین ----- ۱۶۲۹
- ۱۴۳۷- کافران و قدرت ----- ۱۶۲۹
- ۱۴۳۸- کافران و قرآن ----- ۱۶۳۰
- ۱۴۳۹- کافران و قیامت ----- ۱۶۳۷
- ۱۴۴۰- کافران و کتاب آسمانی ----- ۱۶۳۷
- ۱۴۴۱- کافران و کتب آسمانی ----- ۱۶۳۹
- ۱۴۴۲- کافران و کتمان حق ----- ۱۶۳۹
- ۱۴۴۳- کافران و گواهان ----- ۱۶۴۱
- ۱۴۴۴- کافران و مالکیت خدا ----- ۱۶۴۱
- ۱۴۴۵- کافران و ماههای حرام ----- ۱۶۴۱
- ۱۴۴۶- کافران و مثالهای قرآن ----- ۱۶۴۲
- ۱۴۴۷- کافران و محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۱۶۴۳
- ۱۴۴۸- کافران و مرگ ----- ۱۶۵۱
- ۱۴۴۹- کافران و مسجدالحرام ----- ۱۶۵۱
- ۱۴۵۰- کافران و مسلمانان ----- ۱۶۵۲
- ۱۴۵۱- کافران و مشیت خدا ----- ۱۶۵۵

- ۱۴۵۲- کافران و معاد ۱۶۵۵
- ۱۴۵۳- کافران و معبودان باطل ۱۶۵۸
- ۱۴۵۴- کافران و معجزه ۱۶۵۹
- ۱۴۵۵- کافران و معجزه محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۵۹
- ۱۴۵۶- کافران و مؤمنان ۱۶۵۹
- ۱۴۵۷- کافران و نبوت ۱۶۶۳
- ۱۴۵۸- کافران و نبوت بشر ۱۶۶۴
- ۱۴۵۹- کافران و نبوت محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۶۵
- ۱۴۶۰- کافران و نبوت ملائکه ۱۶۶۵
- ۱۴۶۱- کافران و نزول وحی ۱۶۶۵
- ۱۴۶۲- کافران و نعمتهای خدا ۱۶۶۵
- ۱۴۶۳- کافران و نعمتهای دنیوی ۱۶۶۷
- ۱۴۶۴- کافران و نماز ۱۶۶۷
- ۱۴۶۵- کافران و نماز محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۶۶۷
- ۱۴۶۶- کافران و نور ۱۶۶۷
- ۱۴۶۷- کافران و وعده اصلاح ۱۶۶۹
- ۱۴۶۸- کافران و وعده های خدا ۱۶۶۹
- ۱۴۶۹- کافران هدایت پذیری ۱۶۶۹
- ۱۴۷۰- کافران هدایت ناپذیر ۱۶۷۰
- ۱۴۷۱- کافران هنگام استماع قرآن ۱۶۷۱
- ۱۴۷۲- کافران هنگام تلاوت آیات خدا ۱۶۷۱
- ۱۴۷۳- کافران هنگام سختی ۱۶۷۱
- ۱۴۷۴- کافران هنگام عذاب ۱۶۷۳
- ۱۴۷۵- کافران هنگام عذاب استیصال ۱۶۷۷
- ۱۴۷۶- کافران هنگام مرگ ۱۶۷۷
- ۱۴۷۷- کافران هنگام ورود به جهنم ۱۶۷۹

- ۱۴۷۸- کافران هنگام ورود در جهنم ۱۶۸۱
- ۱۴۷۹- کافران یهود ۱۶۸۱
- ۱۴۸۰- کثرت اموال کافران ۱۶۸۲
- ۱۴۸۱- کثرت جمعیت کافران ۱۶۸۳
- ۱۴۸۲- کثرت فرزندان کافران ۱۶۸۳
- ۱۴۸۳- کثرت کافران ۱۶۸۳
- ۱۴۸۴- کثرت کافران صدراسلام ۱۶۸۳
- ۱۴۸۵- کج اندیشی کافران ۱۶۸۵
- ۱۴۸۶- کری کافران ۱۶۸۵
- ۱۴۸۷- کفر کافران ۱۶۸۵
- ۱۴۸۸- کفر کافران صدراسلام ۱۶۸۷
- ۱۴۸۹- کفر کافران مکه ۱۶۸۸
- ۱۴۹۰- کفران کافران ۱۶۸۹
- ۱۴۹۱- کفران نعمت کافران ۱۶۹۱
- ۱۴۹۲- کوبیدن انگشت کافران ۱۶۹۱
- ۱۴۹۳- کوبیدن سر کافران ۱۶۹۱
- ۱۴۹۴- کوردلی کافران ۱۶۹۳
- ۱۴۹۵- کوردلی کافران حق ناپذیر ۱۶۹۵
- ۱۴۹۶- کوری کافران ۱۶۹۵
- ۱۴۹۷- کوری کافران حق ناپذیر ۱۶۹۹
- ۱۴۹۸- کیفر اخروی کافران ۱۶۹۹
- ۱۴۹۹- کیفر استهزاهای کافران ۱۷۰۷
- ۱۵۰۰- کیفر برزخی کافران ۱۷۰۷
- ۱۵۰۱- کیفر دروغگویی کافران ۱۷۰۸
- ۱۵۰۲- کیفر دنیوی کافران ۱۷۰۹
- ۱۵۰۳- کیفر دوستی با کافران ۱۷۱۱

- ۱۷۱۲ ----- ۱۵۰۴- کیفر سخت کافران
- ۱۷۱۳ ----- ۱۵۰۵- کیفر عمل کافران
- ۱۷۱۳ ----- ۱۵۰۶- کیفر کافران
- ۱۷۴۰ ----- ۱۵۰۷- کیفر کافران امت های پیشین
- ۱۷۴۱ ----- ۱۵۰۸- کیفر کافران به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۱۷۴۱ ----- ۱۵۰۹- کیفر کافران حق ستیز
- ۱۷۴۱ ----- ۱۵۱۰- کیفر کافران صدراسلام
- ۱۷۴۳ ----- ۱۵۱۱- کیفر کافران قریش
- ۱۷۴۳ ----- ۱۵۱۲- کیفر کافران لجوج
- ۱۷۴۳ ----- ۱۵۱۳- کیفر کافران متکبر
- ۱۷۴۳ ----- ۱۵۱۴- کیفر کافران محارب
- ۱۷۴۵ ----- ۱۵۱۵- کیفر گناهکاری کافران
- ۱۷۴۵ ----- ۱۵۱۶- کیفیت القای کافران در جهنم
- ۱۷۴۵ ----- ۱۵۱۷- کیفیت حشر کافران
- ۱۷۴۵ ----- ۱۵۱۸- کیفیت ورود کافران به جهنم
- ۱۷۴۷ ----- ۱۵۱۹- کیفیت ورود کافران در جهنم
- ۱۷۴۷ ----- ۱۵۲۰- کینه توزی کافران
- ۱۷۴۷ ----- ۱۵۲۱- گرایش به کافران
- ۱۷۴۸ ----- ۱۵۲۲- گرفتاری کافران در قیامت
- ۱۷۴۹ ----- ۱۵۲۳- گریه کافران
- ۱۷۴۹ ----- ۱۵۲۴- گفتگوی کافران با همسران محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۱۷۴۹ ----- ۱۵۲۵- گمراهی آشکار کافران
- ۱۷۴۹ ----- ۱۵۲۶- گمراهی اخروی کافران
- ۱۷۵۱ ----- ۱۵۲۷- گمراهی کافران
- ۱۷۵۷ ----- ۱۵۲۸- گمراهی کافران صدر اسلام
- ۱۷۵۷ ----- ۱۵۲۹- گمراهی نیاکان کافران صدراسلام

- ۱۷۵۷ - ۱۵۳۰- گناه کافران
- ۱۷۵۹ - ۱۵۳۱- گناه کافران پیرو
- ۱۷۶۱ - ۱۵۳۲- گناه کافران صدراسلام
- ۱۷۶۱ - ۱۵۳۳- گناه کافران مکه
- ۱۷۶۱ - ۱۵۳۴- گناهکاری کافران
- ۱۷۶۳ - ۱۵۳۵- گواه آسمانی کافران
- ۱۷۶۳ - ۱۵۳۶- گواهان اغواپذیری کافران
- ۱۷۶۳ - ۱۵۳۷- گواهی اخروی علیه کافران
- ۱۷۶۳ - ۱۵۳۸- لالی اخروی کافران
- ۱۷۶۵ - ۱۵۳۹- لالی کافران
- ۱۷۶۵ - ۱۵۴۰- لجاجت کافران
- ۱۷۷۵ - ۱۵۴۱- لجاجت کافران صدر اسلام
- ۱۷۸۰ - ۱۵۴۲- لجاجت کافران مکه
- ۱۷۸۳ - ۱۵۴۳- لذایذ دنیوی کافران
- ۱۷۸۳ - ۱۵۴۴- لذایذ مادی کافران
- ۱۷۸۳ - ۱۵۴۵- لذایذ مادی کافران صدراسلام
- ۱۷۸۵ - ۱۵۴۶- لذت طلبی کافران
- ۱۷۸۵ - ۱۵۴۷- لذت گرایی کافران
- ۱۷۸۵ - ۱۵۴۸- لطیفه گویی کافران
- ۱۷۸۷ - ۱۵۴۹- لعن اخروی کافران
- ۱۷۸۷ - ۱۵۵۰- لعن بر کافران
- ۱۷۹۱ - ۱۵۵۱- لعن بر کافران حق ناپذیر
- ۱۷۹۱ - ۱۵۵۲- لغزش کافران
- ۱۷۹۱ - ۱۵۵۳- مادیگرایی کافران
- ۱۷۹۳ - ۱۵۵۴- مال کافران
- ۱۷۹۳ - ۱۵۵۵- مالکیت کافران

- ۱۷۹۵ ----- ۱۵۵۶- مبارزه با کفران
- ۱۷۹۹ ----- ۱۵۵۷- مبارزه با کفران محارب
- ۱۷۹۹ ----- ۱۵۵۸- مبارزه با هواپرستی کفران
- ۱۷۹۹ ----- ۱۵۵۹- مبارزه کفران
- ۱۷۹۹ ----- ۱۵۶۰- مبارزه کفران مکه
- ۱۸۰۰ ----- ۱۵۶۱- مبانی عقیده کفران
- ۱۸۰۱ ----- ۱۵۶۲- مبانی قضاوت کفران
- ۱۸۰۱ ----- ۱۵۶۳- مبدأ کیفر کفران
- ۱۸۰۱ ----- ۱۵۶۴- مبغوضیت کفران
- ۱۸۰۳ ----- ۱۵۶۵- مثل کفران
- ۱۸۰۳ ----- ۱۵۶۶- مجادله اخروی کفران
- ۱۸۰۴ ----- ۱۵۶۷- مجادله با کفران
- ۱۸۰۵ ----- ۱۵۶۸- مجادله کفران
- ۱۸۰۶ ----- ۱۵۶۹- مجادله کفران قوم ثمود
- ۱۸۰۷ ----- ۱۵۷۰- مجازات کفران
- ۱۸۰۷ ----- ۱۵۷۱- مجازات کفران محارب
- ۱۸۰۷ ----- ۱۵۷۲- مجاهدان و کفران
- ۱۸۰۹ ----- ۱۵۷۳- مجرمیت کفران
- ۱۸۰۹ ----- ۱۵۷۴- محاکمه اخروی کفران
- ۱۸۱۱ ----- ۱۵۷۵- محاکمه کفران
- ۱۸۱۲ ----- ۱۵۷۶- محدوده مهلت به کفران
- ۱۸۱۳ ----- ۱۵۷۷- محرومیت اخروی کفران
- ۱۸۱۷ ----- ۱۵۷۸- محرومیت کفران
- ۱۸۲۷ ----- ۱۵۷۹- محرومیت کفران از نعمت
- ۱۸۲۷ ----- ۱۵۸۰- محرومیت کفران از هدایت
- ۱۸۲۷ ----- ۱۵۸۱- محرومیت کفران دنیاطلب

- ۱۵۸۲- محرومیت کافران ظالم ۱۸۲۸
- ۱۵۸۳- محرومیت کافران لجوج ۱۸۲۹
- ۱۵۸۴- محرومیت کافران معاند ۱۸۲۹
- ۱۵۸۵- محرومیت کافران مکه ۱۸۲۹
- ۱۵۸۶- محکومیت اخروی کافران ۱۸۳۱
- ۱۵۸۷- محمد(صلی الله علیه و آله) و اذیت‌های کافران ۱۸۳۱
- ۱۵۸۸- محمد(صلی الله علیه و آله) و امکانات مادی کافران ۱۸۳۱
- ۱۵۸۹- محمد(صلی الله علیه و آله) و عذاب کافران ۱۸۳۳
- ۱۵۹۰- محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران ۱۸۳۳
- ۱۵۹۱- محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران لجوج ۱۸۴۱
- ۱۵۹۲- محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران مقارن بعثت ۱۸۴۲
- ۱۵۹۳- محمد(صلی الله علیه و آله) و لعن کافران مقارن بعثت ۱۸۴۳
- ۱۵۹۴- محمد(صلی الله علیه و آله) و مقابله با کافران ۱۸۴۳
- ۱۵۹۵- محمد(صلی الله علیه و آله) و هدایت کافران ۱۸۴۳
- ۱۵۹۶- مخالفت کافران ۱۸۴۵
- ۱۵۹۷- مدارا با کافران ۱۸۴۵
- ۱۵۹۸- مدبر کافران ۱۸۴۶
- ۱۵۹۹- مراتب اخروی کافران ۱۸۴۷
- ۱۶۰۰- مراتب کافران ۱۸۴۷
- ۱۶۰۱- مربی کافران ۱۸۴۷
- ۱۶۰۲- مرگ کافران ۱۸۴۹
- ۱۶۰۳- مرگ کافران در غزوه بدر ۱۸۵۲
- ۱۶۰۴- مستکبران و کافران ۱۸۵۳
- ۱۶۰۵- مسخ قلب کافران ۱۸۵۳
- ۱۶۰۶- مسخ کافران ۱۸۵۳
- ۱۶۰۷- مسلمانان و کافران ۱۸۵۵

- ۱۶۰۸- مسؤول گمراهی کافران پیرو ۱۸۵۹
- ۱۶۰۹- مسؤولیت کافران ۱۸۶۱
- ۱۶۱۰- مشاجره کافران پیرو و شیطان ۱۸۶۱
- ۱۶۱۱- مشاوره کافران صدراسلام ۱۸۶۳
- ۱۶۱۲- مشکلات اخروی کافران ۱۸۶۳
- ۱۶۱۳- مشکلات کافران ۱۸۶۴
- ۱۶۱۴- مشکلات کافران مکه ۱۸۶۵
- ۱۶۱۵- مصایب کافران ۱۸۶۵
- ۱۶۱۶- مصایب کافران اطراف مکه ۱۸۶۵
- ۱۶۱۷- مصایب کافران صدراسلام ۱۸۶۷
- ۱۶۱۸- مصایب کافران مکه ۱۸۶۷
- ۱۶۱۹- مصونیت از اذیت‌های کافران ۱۸۶۷
- ۱۶۲۰- مصونیت از سلطه کافران ۱۸۶۹
- ۱۶۲۱- مصونیت از سوءاستفاده کافران ۱۸۶۹
- ۱۶۲۲- مصیبت اخروی کافران ۱۸۶۹
- ۱۶۲۳- مطالعه فرجام کافران ۱۸۷۰
- ۱۶۲۴- معاد کافران ۱۸۷۱
- ۱۶۲۵- معاشرت با کافران ۱۸۷۱
- ۱۶۲۶- معاهدات با کافران ۱۸۷۲
- ۱۶۲۷- معاهده با کافران ۱۸۷۳
- ۱۶۲۸- مغالطه کافران ۱۸۷۴
- ۱۶۲۹- مغضوبیت کافران ۱۸۷۵
- ۱۶۳۰- مقابله به مثل با کافران ۱۸۷۵
- ۱۶۳۱- مقام کافران ۱۸۷۷
- ۱۶۳۲- مقایسه کافران با مؤمنان ۱۸۷۷
- ۱۶۳۳- مقهوریت کافران ۱۸۷۷

- ۱۶۳۴- مکاری کافران ۱۸۷۷
- ۱۶۳۵- مکر با کافران ۱۸۷۹
- ۱۶۳۶- مکر خدا با کافران ۱۸۷۹
- ۱۶۳۷- مکر کافران ۱۸۷۹
- ۱۶۳۸- مکر کافران مکه ۱۸۸۳
- ۱۶۳۹- مکرهای کافران ۱۸۸۳
- ۱۶۴۰- ملاک قضاوت کافران ۱۸۸۴
- ۱۶۴۱- ملاک قطع رابطه با کافران ۱۸۸۵
- ۱۶۴۲- ملاک کیفر اخروی کافران ۱۸۸۵
- ۱۶۴۳- ملاک کیفر کافران ۱۸۸۵
- ۱۶۴۴- ملاکهای غلط کافران صدراسلام ۱۸۸۵
- ۱۶۴۵- ملائکه و مرگ کافران ۱۸۸۷
- ۱۶۴۶- ممانعت از اذیت‌های کافران ۱۸۸۷
- ۱۶۴۷- ممانعت از سلطه کافران ۱۸۸۷
- ۱۶۴۸- ممانعت از مکر کافران ۱۸۸۷
- ۱۶۴۹- ممنوعیت اطاعت از کافران ۱۸۸۹
- ۱۶۵۰- ممنوعیت دوستی با کافران ۱۸۸۹
- ۱۶۵۱- ممنوعیت سازش با کافران ۱۸۸۹
- ۱۶۵۲- ممنوعیت گرایش به کافران ۱۸۹۰
- ۱۶۵۳- منازعه اخروی کافران ۱۸۹۱
- ۱۶۵۴- منازعه با کافران ۱۸۹۱
- ۱۶۵۵- منازعه کافران پیرو ۱۸۹۱
- ۱۶۵۶- منافقان و کافران ۱۸۹۱
- ۱۶۵۷- منشأ آموزش کافران ۱۸۹۳
- ۱۶۵۸- منشأ استهزاهای کافران ۱۸۹۳
- ۱۶۵۹- منشأ استهزای کافران ۱۸۹۵

- ۱۶۶۰- منشأ اعراض کافران ۱۸۹۵
- ۱۶۶۱- منشأ امکانات مادی کافران ۱۸۹۵
- ۱۶۶۲- منشأ بهانه جویی کافران ۱۸۹۵
- ۱۶۶۳- منشأ بی نیازی کافران ۱۸۹۷
- ۱۶۶۴- منشأ تأخیر عذاب کافران ۱۸۹۷
- ۱۶۶۵- منشأ ترس کافران ۱۸۹۷
- ۱۶۶۶- منشأ تکذیبگری کافران ۱۸۹۷
- ۱۶۶۷- منشأ تهمت‌های کافران ۱۸۹۸
- ۱۶۶۸- منشأ تهمت‌های کافران صدراسلام ۱۸۹۹
- ۱۶۶۹- منشأ دشمنی کافران ۱۸۹۹
- ۱۶۷۰- منشأ دشمنی کافران صدراسلام ۱۹۰۰
- ۱۶۷۱- منشأ رنج‌های کافران ۱۹۰۱
- ۱۶۷۲- منشأ شبهات کافران ۱۹۰۱
- ۱۶۷۳- منشأ شک کافران ۱۹۰۱
- ۱۶۷۴- منشأ شکست کافران ۱۹۰۱
- ۱۶۷۵- منشأ شکست کافران بنی اسرائیل ۱۹۰۳
- ۱۶۷۶- منشأ شکست کافران صدراسلام ۱۹۰۳
- ۱۶۷۷- منشأ ظلم به کافران ۱۹۰۴
- ۱۶۷۸- منشأ عذاب کافران ۱۹۰۵
- ۱۶۷۹- منشأ عذاب کافران پیشین ۱۹۰۵
- ۱۶۸۰- منشأ فرجام شوم کافران ۱۹۰۷
- ۱۶۸۱- منشأ فرجام شوم کافران پیرو ۱۹۰۷
- ۱۶۸۲- منشأ فرجام شوم کافران پیشین ۱۹۰۷
- ۱۶۸۳- منشأ فقر کافران ۱۹۰۷
- ۱۶۸۴- منشأ قبول خواسته های کافران ۱۹۰۹
- ۱۶۸۵- منشأ کیفر کافران ۱۹۰۹

- ۱۶۸۶- منشأ گمراهی کافران ۱۹۱۰
- ۱۶۸۷- منشأ مبارزه کافران مدین ۱۹۱۱
- ۱۶۸۸- منشأ مجادله کافران ۱۹۱۱
- ۱۶۸۹- منشأ مخالفت کافران ۱۹۱۳
- ۱۶۹۰- منشأ مصایب کافران ۱۹۱۳
- ۱۶۹۱- منشأ مهلت به کافران ۱۹۱۳
- ۱۶۹۲- منشأ مهلت به کافران صدر اسلام ۱۹۱۵
- ۱۶۹۳- منشأ یأس کافران صدراسلام ۱۹۱۷
- ۱۶۹۴- موانع اسلام پذیری کافران ۱۹۱۷
- ۱۶۹۵- موانع اسلام کافران صدراسلام ۱۹۱۸
- ۱۶۹۶- موانع اندوه بر کافران ۱۹۱۹
- ۱۶۹۷- موانع ایمان کافران ۱۹۱۹
- ۱۶۹۸- موانع ایمان کافران صدراسلام ۱۹۲۰
- ۱۶۹۹- موانع تعجیل در عذاب کافران ۱۹۲۱
- ۱۷۰۰- موانع تعجیل در مبارزه با کافران ۱۹۲۱
- ۱۷۰۱- موانع توطئه کافران ۱۹۲۱
- ۱۷۰۲- موانع دوستی با کافران ۱۹۲۲
- ۱۷۰۳- موانع دوستی کافران ۱۹۲۳
- ۱۷۰۴- موانع رابطه با کافران ۱۹۲۳
- ۱۷۰۵- موانع سلطه کافران ۱۹۲۴
- ۱۷۰۶- موانع عبرت پذیری کافران ۱۹۲۵
- ۱۷۰۷- موانع عذاب کافران مکه ۱۹۲۵
- ۱۷۰۸- موانع قبول عذر کافران ۱۹۲۶
- ۱۷۰۹- موانع کیفی دنیوی کافران ۱۹۲۷
- ۱۷۱۰- موانع هدایت کافران ۱۹۲۷
- ۱۷۱۱- موجبات عذاب اخروی کافران ۱۹۲۷

- ۱۷۱۲- موجبات عذاب کافران ۱۹۲۹
- ۱۷۱۳- موجبات غضب کافران ۱۹۳۰
- ۱۷۱۴- موجبات هلاکت کافران ۱۹۳۱
- ۱۷۱۵- موحدان و کافران ۱۹۳۱
- ۱۷۱۶- موضعگیری ظالمانه کافران ۱۹۳۱
- ۱۷۱۷- موضعگیری کافران ۱۹۳۱
- ۱۷۱۸- موضعگیریهای کافران ۱۹۳۵
- ۱۷۱۹- موعظه کافران ۱۹۳۵
- ۱۷۲۰- موقعیت اجتماعی کافران ۱۹۳۵
- ۱۷۲۱- موقعیت اجتماعی کافران صدراسلام ۱۹۳۷
- ۱۷۲۲- موقعیت اجتماعی کافران مکه ۱۹۳۷
- ۱۷۲۳- موقعیت اقتصادی کافران ۱۹۳۸
- ۱۷۲۴- موقعیت اقتصادی کافران صدراسلام ۱۹۳۹
- ۱۷۲۵- موقعیت اقتصادی کافران مکه ۱۹۳۹
- ۱۷۲۶- مؤاخذه اخروی کافران ۱۹۴۱
- ۱۷۲۷- مؤاخذه کافران ۱۹۴۱
- ۱۷۲۸- مؤاخذه کافران محارب ۱۹۴۳
- ۱۷۲۹- مؤمنان و کافران ۱۹۴۳
- ۱۷۳۰- مهلت به کافران ۱۹۴۹
- ۱۷۳۱- مهلت به کافران صدراسلام ۱۹۵۹
- ۱۷۳۲- مهلت به کافران مقارن بعثت ۱۹۵۹
- ۱۷۳۳- مهلت به کافران مکه ۱۹۶۰
- ۱۷۳۴- مهلت دنیوی به کافران ۱۹۶۱
- ۱۷۳۵- نابودی ثروت کافران ۱۹۶۱
- ۱۷۳۶- نابودی مال کافران ۱۹۶۱
- ۱۷۳۷- ناپاکی کافران ۱۹۶۲

- ۱۷۳۸- ناپایداری امکانات کافران ۱۹۶۳
- ۱۷۳۹- ناپایداری سرور دنیوی کافران ۱۹۶۳
- ۱۷۴۰- ناپسندی زندگی با کافران ۱۹۶۳
- ۱۷۴۱- ناپسندی نگرانی بر کافران ۱۹۶۳
- ۱۷۴۲- ناخشنودی کافران ۱۹۶۴
- ۱۷۴۳- ناخشنودی کافران صدر اسلام ۱۹۶۷
- ۱۷۴۴- نافرجامی تلاش کافران ۱۹۶۷
- ۱۷۴۵- نافهمی کافران ۱۹۶۷
- ۱۷۴۶- ناکامی کافران ۱۹۶۸
- ۱۷۴۷- ناکامی مبارزه کافران ۱۹۶۹
- ۱۷۴۸- نامه عمل کافران ۱۹۶۹
- ۱۷۴۹- نجات از توطئه کافران مکه ۱۹۷۲
- ۱۷۵۰- نجات از مکر کافران ۱۹۷۲
- ۱۷۵۱- نجات کافران از عذاب ۱۹۷۳
- ۱۷۵۲- نجات کافران پیرو ۱۹۷۳
- ۱۷۵۳- نجوای کافران ۱۹۷۳
- ۱۷۵۴- نزدیکی عذاب کافران ۱۹۷۵
- ۱۷۵۵- نزدیکی کیفر کافران ۱۹۷۵
- ۱۷۵۶- نزول عذاب بر کافران ۱۹۷۵
- ۱۷۵۷- نشانه های اخروی کافران ۱۹۷۷
- ۱۷۵۸- نشانه های بهانه جویی کافران ۱۹۷۷
- ۱۷۵۹- نشانه های بی تأثیری مکر کافران ۱۹۷۷
- ۱۷۶۰- نشانه های بی عقلی کافران ۱۹۷۷
- ۱۷۶۱- نشانه های بی منطقی کافران ۱۹۷۹
- ۱۷۶۲- نشانه های بی یآوری کافران ۱۹۷۹
- ۱۷۶۳- نشانه های بیماری قلب کافران ۱۹۷۹

- ۱۷۶۴- نشانه های جهل کافران ۱۹۸۰
- ۱۷۶۵- نشانه های ختم قلب کافران ۱۹۸۱
- ۱۷۶۶- نشانه های ذلت کافران ۱۹۸۱
- ۱۷۶۷- نشانه های زیانکاری کافران ۱۹۸۱
- ۱۷۶۸- نشانه های سفاهت کافران ۱۹۸۲
- ۱۷۶۹- نشانه های شکست کافران ۱۹۸۳
- ۱۷۷۰- نشانه های عجز کافران ۱۹۸۳
- ۱۷۷۱- نشانه های کوردلی کافران ۱۹۸۳
- ۱۷۷۲- نشانه های کوردلی کافران صدراسلام ۱۹۸۳
- ۱۷۷۳- نشانه های گمراهی کافران ۱۹۸۵
- ۱۷۷۴- نظارت بر کافران ۱۹۸۵
- ۱۷۷۵- نظارت بر کیفر کافران ۱۹۸۵
- ۱۷۷۶- نعمت هلاکت کافران ۱۹۸۶
- ۱۷۷۷- نعمتهای کافران ۱۹۸۷
- ۱۷۷۸- نعمتهای کافران صدراسلام ۱۹۸۷
- ۱۷۷۹- نفاق کافران ۱۹۸۷
- ۱۷۸۰- نفرت اخروی کافران ۱۹۸۹
- ۱۷۸۱- نفرین بر کافران ۱۹۸۹
- ۱۷۸۲- نقش استحکامات کافران ۱۹۹۱
- ۱۷۸۳- نقش ثروت کافران ۱۹۹۱
- ۱۷۸۴- نقش فرزندان کافران ۱۹۹۳
- ۱۷۸۵- نقش کافران ۱۹۹۳
- ۱۷۸۶- نقش کافران قوم نوح ۱۹۹۵
- ۱۷۸۷- نقش کثرت کافران ۱۹۹۵
- ۱۷۸۸- نقش مخالفت کافران ۱۹۹۵
- ۱۷۸۹- نگاه کافران ۱۹۹۵

- ۱۷۹۰- نگرانی اخروی کافران ----- ۱۹۹۷
- ۱۷۹۱- نگرانی از فرجام شوم کافران ----- ۱۹۹۷
- ۱۷۹۲- نگرانی کافران ----- ۱۹۹۸
- ۱۷۹۳- نوح(ع) و نجات کافران ----- ۱۹۹۹
- ۱۷۹۴- نهی از دوستی با کافران ----- ۱۹۹۹
- ۱۷۹۵- نهی از شفاعت کافران ----- ۱۹۹۹
- ۱۷۹۶- نیت کافران ----- ۱۹۹۹
- ۱۷۹۷- ورود کافران به جهنم ----- ۲۰۰۱
- ۱۷۹۸- ورود کافران به مسجد ----- ۲۰۰۲
- ۱۷۹۹- وسوسه کافران ----- ۲۰۰۳
- ۱۸۰۰- وعده به کافران ----- ۲۰۰۳
- ۱۸۰۱- وعده خدا به کافران ----- ۲۰۰۴
- ۱۸۰۲- وعده شکست کافران ----- ۲۰۰۵
- ۱۸۰۳- وعده شکست کافران مکه ----- ۲۰۰۵
- ۱۸۰۴- وعده عذاب به کافران ----- ۲۰۰۵
- ۱۸۰۵- وعده عذاب کافران ----- ۲۰۰۶
- ۱۸۰۶- وعده کافران ----- ۲۰۰۷
- ۱۸۰۷- وعده کیفر کافران ----- ۲۰۰۷
- ۱۸۰۸- وعده مقابله به مثل به کافران ----- ۲۰۰۷
- ۱۸۰۹- وعده هلاکت کافران ----- ۲۰۰۸
- ۱۸۱۰- وعده هلاکت کافران مکه ----- ۲۰۰۹
- ۱۸۱۱- وعید به کافران ----- ۲۰۰۹
- ۱۸۱۲- وقت انتقام از کافران ----- ۲۰۰۹
- ۱۸۱۳- وقت ایمان کافران ----- ۲۰۱۰
- ۱۸۱۴- وقت شکست کافران ----- ۲۰۱۱
- ۱۸۱۵- وقت شکست کافران صدراسلام ----- ۲۰۱۱

- ۱۸۱۶- وقت عذاب کافران ۲۰۱۱
- ۱۸۱۷- ولایت کافران ۲۰۱۴
- ۱۸۱۸- ویژگی کافران ۲۰۱۹
- ۱۸۱۹- ویژگیهای بعث کافران ۲۰۲۱
- ۱۸۲۰- ویژگیهای حشر کافران ۲۰۲۱
- ۱۸۲۱- ویژگیهای قبض روح کافران ۲۰۲۱
- ۱۸۲۲- ویژگیهای کافران ۲۰۲۳
- ۱۸۲۳- ویژگیهای کافران صدراسلام ۲۰۲۷
- ۱۸۲۴- هدایت کافران ۲۰۲۸
- ۱۸۲۵- هدایت کافران مکه ۲۰۳۱
- ۱۸۲۶- هدایت ناپذیری کافران ۲۰۳۱
- ۱۸۲۷- هدایت ناپذیری کافران صدراسلام ۲۰۳۵
- ۱۸۲۸- هدایت ناپذیری کافران مکه ۲۰۳۷
- ۱۸۲۹- هشدار به کافران ۲۰۳۸
- ۱۸۳۰- هشدار به کافران لجوج ۲۰۴۵
- ۱۸۳۱- هشدار به کافران مکه ۲۰۴۶
- ۱۸۳۲- هلاکت دنیوی کافران ۲۰۴۷
- ۱۸۳۳- هلاکت کافران ۲۰۴۸
- ۱۸۳۴- هلاکت کافران اطراف مکه ۲۰۵۹
- ۱۸۳۵- هلاکت کافران پیشین ۲۰۵۹
- ۱۸۳۶- هلاکت کافران در غزوه بدر ۲۰۵۹
- ۱۸۳۷- هلاکت کافران صدراسلام ۲۰۵۹
- ۱۸۳۸- هلاکت کافران قوم ثمود ۲۰۶۱
- ۱۸۳۹- هلاکت کافران مدین ۲۰۶۱
- ۱۸۴۰- هلاکت کافران مکه ۲۰۶۳
- ۱۸۴۱- همانندی منافقان با کافران ۲۰۶۵

- ۱۸۴۲- هماهنگی برخورد کافران ۲۰۶۵
- ۱۸۴۳- هماهنگی کافران ۲۰۶۶
- ۱۸۴۴- همدم اخروی کافران ۲۰۷۱
- ۱۸۴۵- همدم کافران ۲۰۷۱
- ۱۸۴۶- همکاری با کافران ۲۰۷۱
- ۱۸۴۷- همنشینان کافران صدراسلام ۲۰۷۲
- ۱۸۴۸- همنشینی با کافران ۲۰۷۳
- ۱۸۴۹- هواپرستی کافران ۲۰۷۵
- ۱۸۵۰- هواپرستی کافران مکه ۲۰۷۷
- ۱۸۵۱- یأس از ایمان کافران ۲۰۷۷
- ۱۸۵۲- یأس از هدایت کافران ۲۰۷۹
- ۱۸۵۳- یأس کافران ۲۰۸۰
- ۱۸۵۴- یاور اخروی کافران ۲۰۸۳
- ۱۸۵۵- یقین کافران ۲۰۸۳
- ۱۸۵۶- یهود و کافران ۲۰۸۳
- ۱۸۵۷- {کافران مکه} ۲۰۸۵
- ۱۸۵۸- آثار اجابت خواسته های کافران مکه ۲۰۸۵
- ۱۸۵۹- آثار شبهه افکنی کافران مکه ۲۰۸۷
- ۱۸۶۰- ابتلای کافران مکه ۲۰۸۷
- ۱۸۶۱- ابراهیم(ع) و کافران مکه ۲۰۸۷
- ۱۸۶۲- اتمام حجت بر کافران مکه ۲۰۸۸
- ۱۸۶۳- اجابت خواسته های کافران مکه ۲۰۸۹
- ۱۸۶۴- اختلاف کافران مکه با محمد(صلی الله علیه و آله) ۲۰۸۹
- ۱۸۶۵- اخلاق کافران مکه ۲۰۸۹
- ۱۸۶۶- ادعاهای کافران مکه ۲۰۸۹
- ۱۸۶۷- اذیت‌های کافران مکه ۲۰۹۰

- ۱۸۶۸- استقلال فکری کافران مکه ۲۰۹۱
- ۱۸۶۹- استهزاهای کافران مکه ۲۰۹۱
- ۱۸۷۰- اطمینان کافران مکه ۲۰۹۳
- ۱۸۷۱- اغواگری کافران مکه ۲۰۹۳
- ۱۸۷۲- افساد کافران مکه ۲۰۹۴
- ۱۸۷۳- اکثریت کافران مکه ۲۰۹۵
- ۱۸۷۴- امیدواری کافران مکه ۲۰۹۵
- ۱۸۷۵- انذار کافران مکه ۲۰۹۵
- ۱۸۷۶- انگیزه کافران مکه ۲۰۹۷
- ۱۸۷۷- ایمان نسل کافران مکه ۲۰۹۷
- ۱۸۷۸- بهانه جویی کافران مکه ۲۰۹۷
- ۱۸۷۹- بی ادبی کافران مکه ۲۰۹۸
- ۱۸۸۰- بی تأثیری جوسازی کافران مکه ۲۰۹۹
- ۱۸۸۱- بی منطقی کافران مکه ۲۰۹۹
- ۱۸۸۲- بینش کافران مکه ۲۱۰۰
- ۱۸۸۳- ترس کافران مکه ۲۱۰۳
- ۱۸۸۴- ترک احتجاج با کافران مکه ۲۱۰۳
- ۱۸۸۵- تعصب کافران مکه ۲۱۰۳
- ۱۸۸۶- تکبر کافران مکه ۲۱۰۳
- ۱۸۸۷- تکذیبگری کافران مکه ۲۱۰۴
- ۱۸۸۸- تلاش کافران مکه ۲۱۰۵
- ۱۸۸۹- تناقض گویی کافران مکه ۲۱۰۷
- ۱۸۹۰- تنفر کافران مکه ۲۱۰۷
- ۱۸۹۱- توطئه کافران مکه ۲۱۰۷
- ۱۸۹۲- تهدید کافران مکه ۲۱۰۹
- ۱۸۹۳- تهمت‌های کافران مکه ۲۱۱۰

- ۱۸۹۴- جوسازی کافران مکه ۲۱۱۱
- ۱۸۹۵- جهل کافران مکه ۲۱۱۲
- ۱۸۹۶- حق ستیزی کافران مکه ۲۱۱۳
- ۱۸۹۷- حق ناپذیری کافران مکه ۲۱۱۳
- ۱۸۹۸- خواسته کافران کافران مکه ۲۱۱۵
- ۱۸۹۹- خواسته های کافران مکه ۲۱۱۶
- ۱۹۰۰- دروغگویی کافران مکه ۲۱۱۸
- ۱۹۰۱- دشمنی کافران مکه ۲۱۱۹
- ۱۹۰۲- دعای کافران مکه ۲۱۱۹
- ۱۹۰۳- رفتار ناپسند کافران مکه ۲۱۲۰
- ۱۹۰۴- روش برخورد کافران مکه ۲۱۲۱
- ۱۹۰۵- زمینه عجله کافران مکه ۲۱۲۴
- ۱۹۰۶- زمینه عذاب کافران مکه ۲۱۲۵
- ۱۹۰۷- زمینه هلاکت کافران مکه ۲۱۲۵
- ۱۹۰۸- سرزنش کافران مکه ۲۱۲۵
- ۱۹۰۹- سرگردانی کافران مکه ۲۱۲۷
- ۱۹۱۰- سطح زندگی کافران مکه ۲۱۲۷
- ۱۹۱۱- شک کافران مکه ۲۱۲۷
- ۱۹۱۲- شکایت از کافران مکه ۲۱۲۸
- ۱۹۱۳- شکست کافران مکه ۲۱۲۹
- ۱۹۱۴- شگفتی تکذیبگری کافران مکه ۲۱۲۹
- ۱۹۱۵- شیطان و کافران مکه ۲۱۳۰
- ۱۹۱۶- صفات کافران مکه ۲۱۳۱
- ۱۹۱۷- ضیق صدر کافران مکه ۲۱۳۱
- ۱۹۱۸- طغیان کافران مکه ۲۱۳۱
- ۱۹۱۹- ظلم کافران مکه ۲۱۳۱

- ۱۹۲۰- عبادت کافران مکه ۲۱۳۳
- ۱۹۲۱- عجز کافران مکه ۲۱۳۳
- ۱۹۲۲- عذاب دنیوی کافران مکه ۲۱۳۳
- ۱۹۲۳- عذاب کافران مکه ۲۱۳۵
- ۱۹۲۴- عقیده کافران مکه ۲۱۳۵
- ۱۹۲۵- علاقه به هدایت کافران مکه ۲۱۳۵
- ۱۹۲۶- عوامل مصونیت کافران مکه ۲۱۳۶
- ۱۹۲۷- فلسفه ردّ خواسته های کافران مکه ۲۱۳۷
- ۱۹۲۸- فلسفه مهلت به کافران مکه ۲۱۳۷
- ۱۹۲۹- کافران مکه ۲۱۳۷
- ۱۹۳۰- کافران مکه در غزوه بدر ۲۱۳۹
- ۱۹۳۱- کافران مکه در قیامت ۲۱۳۹
- ۱۹۳۲- کافران مکه و آیات خدا ۲۱۳۹
- ۱۹۳۳- کافران مکه و اسلام ۲۱۴۰
- ۱۹۳۴- کافران مکه و حق ۲۱۴۱
- ۱۹۳۵- کافران مکه و خدا ۲۱۴۱
- ۱۹۳۶- کافران مکه و دعا ۲۱۴۱
- ۱۹۳۷- کافران مکه و قرآن ۲۱۴۱
- ۱۹۳۸- کافران مکه و کعبه ۲۱۴۷
- ۱۹۳۹- کافران مکه و گناه ارتداد ۲۱۴۷
- ۱۹۴۰- کافران مکه و محمد(صلی الله علیه و آله) ۲۱۴۷
- ۱۹۴۱- کافران مکه و معجزه ۲۱۵۱
- ۱۹۴۲- کافران مکه و ملائکه ۲۱۵۱
- ۱۹۴۳- کافران مکه و نبوت بشر ۲۱۵۱
- ۱۹۴۴- کافران مکه و وحی ۲۱۵۱
- ۱۹۴۵- کفر کافران مکه ۲۱۵۳

- ۱۹۴۶- گناه کافران مکه ----- ۲۱۵۴
- ۱۹۴۷- لجاجت کافران مکه ----- ۲۱۵۵
- ۱۹۴۸- مبارزه کافران مکه ----- ۲۱۵۷
- ۱۹۴۹- محرومیت کافران مکه ----- ۲۱۵۷
- ۱۹۵۰- مشکلات کافران مکه ----- ۲۱۵۹
- ۱۹۵۱- مصایب کافران مکه ----- ۲۱۵۹
- ۱۹۵۲- مکر کافران مکه ----- ۲۱۵۹
- ۱۹۵۳- موانع عذاب کافران مکه ----- ۲۱۵۹
- ۱۹۵۴- موقعیت اجتماعی کافران مکه ----- ۲۱۶۱
- ۱۹۵۵- موقعیت اقتصادی کافران مکه ----- ۲۱۶۱
- ۱۹۵۶- مهلت به کافران مکه ----- ۲۱۶۱
- ۱۹۵۷- نجات از توطئه کافران مکه ----- ۲۱۶۱
- ۱۹۵۸- وعده شکست کافران مکه ----- ۲۱۶۳
- ۱۹۵۹- وعده هلاکت کافران مکه ----- ۲۱۶۳
- ۱۹۶۰- هدایت کافران مکه ----- ۲۱۶۳
- ۱۹۶۱- هدایت ناپذیری کافران مکه ----- ۲۱۶۳
- ۱۹۶۲- هشدار به کافران مکه ----- ۲۱۶۵
- ۱۹۶۳- هلاکت کافران مکه ----- ۲۱۶۵
- ۱۹۶۴- هواپرستی کافران مکه ----- ۲۱۶۷
- درباره مرکز ----- ۲۱۶۸

مشخصات کتاب

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 81

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - 1400 ش

ناشر دیجیتال: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: 1

1- آثار نجر مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤنون - 23 - 66 - 1

1 - واپس گرای رفاهمندان کافر و تأثیر ناپذیری در برابر آیات الهی، عامل محرومیت آنان از نصرت خداوند

لا تَجْتَرُوا الْيَوْمَ .. قَدْ كَانَتْ ءَايَاتِي .. عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكُصُونَ

آیه فوق، خطاب به مرفهان گرفتار عذاب و تعلیل برای ردّ استغاثه آنها است. فعل های «تتلی» و «تنکصون» به دلیل همراه شدن با «کانت» و «کنتم»، ماضی استمراری است. «نکوص» (مصدر «تنکصون») به معنای بازگشت به قهقرا است. بنابراین قید «علی أعقابکم» _ که آن نیز به معنای قهقرا است _ برای تأکید معنای «تنکصون» می باشد.

2- آثار تکبر مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤنون - 23 - 67 - 2

2- کبرورزی مرفهان کفرپیشه، در برابر آیات الهی (قرآن) و تکذیب آن، عامل محرومیت آنان از نصرت خداوند در قیامت

لا تَجْتَرُوا الْيَوْمَ .. قَدْ كَانَتْ ءَايَاتِي تَتْلَىٰ عَلَيْكُمْ .. تَنْكُصُونَ . مستکبرین به

3- اباحه غنیمت زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 10

10 - به غنیمت گرفتن زنان کافر، در شرایطی خاص، مباح است.

إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ .. مَا مَلَكَت يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ

مراد از «ملک یمین» کنیزانی بوده اند که از دشمن به اسارت درمی آمدند. این که خداوند آنان را برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) حلال دانسته، فرع بر جایز بودن اصل آن است.

ص: 1

4- احزاب کافر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 1, 2, 3

1_ احزاب کفرپیشه و مستکبر دارای علامت و نشانهایی مخصوص به خود در قیامت

و نادى اصحاب الاعراف رجالا يعرفونهم بسيمهم

2_ اصحاب اعراف در صحنه قیامت ، احزاب کفرپیشه و مستکبر را به وسیله علامتهایشان خواهند شناخت .

يعرفونهم بسيمهم

3_ اصحاب اعراف در صحنه قیامت ، احزاب کفرپیشه و مستکبر را مخاطب ساخته و از فاصله ای دور با آنان سخن می گویند .

و نادى اصحاب الاعراف رجالا

5- احکام زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 26

26 - احکام مربوط به زنان مهاجر و زنان کافر ، احکامی الهی و لازم الاجرا است .

ذلکم حکم اللّٰه یحکم بینکم

مشارالیه «ذلک»، مجموع احکام مطرح شده در آیه شریفه است که مربوط به زنان مهاجر و کافر می باشد.

6- احکام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 6 - 8

8 - کافران ستیزکننده با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، فاقد حق مالکیت نسبت به اموال و دارایی خویش *

و ما أفاء اللّٰه علی رسوله منهم

واژه «أفاء» _ که از «فیء» به معنای رجوع گرفته شده _ نشانگر آن است که یهودیان محارب، حق مالکیتی نسبت به اموال و دارایی شان

ندارند و در حقیقت به مالک اصلی آن، بازگردانیده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 15

15 - حق مالکیت کافران غیر محارب ، محترم و رعایت عدل درباره ایشان ضروری است .

و ءاتوهم ما أنفقوا

از شأن نزول آیه، استفاده می شود که حکم پرداخت مهریه و نیز احترامی که اسلام برای مالکیت کافران قائل است، مربوط به کافران غیر محارب است؛ چنان که آیه شریفه مسائل پس از صلح حدیبیه را بیان می کند. بنابراین رعایت این عدل با آنچه از مفهوم «أن تبرّوهم و تقسطوا...» - که نهی از قسط درباره کافران حربی بود - منافات ندارد.

ص: 2

7- ازدواج با کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 11

11_ جواز ازدواج زنان مؤمن با مردان کافر در شریعت حضرت لوط (ع)

هـ ولاء بناتی هنّ أطهر لکم

جمله «فأسر بأهلك .. إلا امرأتک» حاکی است که دختران حضرت لوط(ع) از مؤمنان به او بوده اند.

8- اشراف کافر قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 75 - 2,6

2_ گروهی از اشراف و بزرگان قوم صالح رسالت وی را پذیرفتند و به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر از آنان به وی کافر شدند .

قال الملاً الذین استکبروا

برداشت فوق مبتنی بر این است که «الذین ..» وصفی احترازی باشد. یعنی ملاً-قوم ثمود در برابر رسالت صالح دو طایفه شدند: مستکبران و غیر مستکبران.

6_ اشراف کفرپیشه قوم ثمود برای ایجاد تردید در مؤمنان ، از باور و اطمینان آنان به رسالت صالح پرسش کردند .

قال الملاً .. أتعلمون أن صلحاً مرسل من ربه

9- اشراف کافر مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 88 - 3,4,8,9

3_ اشراف کفرپیشه قوم مدین ، سردمداران مبارزه با شعیب و رسالت های وی

قال الملاً الذین استکبروا من قومه لنخرجنک

4_ کبرورزی و خودبرتربینی اشراف کفرپیشه مدین ، ریشه مبارزه آنان با شعیب و رسالت های او

قال الملاء الذين استكبروا من قومه لنخرجنك

8_ اشراف كفرپیشه مدین بازگشت به آیین ملی آن سامان را شرط رهایی شعیب و همگامانش از خطر تبعید اعلان کردند .

لنخرجنک . . او لتعودن فی ملتنا

9_ اشراف كفرپیشه مدین در تلاشی پیگیر برای تحمیل آیین خویش بر شعیب و مؤمنان به وی

او لتعودن فی ملتنا

جمله «او لتعودن» می رساند که هدف از تصمیم قوم مدین بر تبعید شعیب و همگامانش بازگرداندن آنان به آیین شرک است. بنابراین همه تهدیدات به سبب تحمیل این عقیده باطل بوده است.

ص: 3

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 90 - 7, 5, 4, 1

1 - اشراف کفرپیشه مدین در تلاش برای بازداشتن مردم از ایمان به رسالت شعیب و پیروی از فرمان های او

وقال الملاء الذين كفروا من قومه لئن اتبعتم شعيباً إنكم إذا لخسرون

مراد از متابعت در «اتبعتم» می تواند پیروی از آیین و دستورات شعیب باشد. در این صورت مخاطبان این کلمه (اتبعتم) عموم مردم هستند. همچنین می تواند مراد از آن پیروی از شعیب در خروج از شهر مدین باشد. در این صورت مؤمنان به شعیب مخاطبان «اتبعتم» خواهند بود. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

4 - گرایش به توحید و رعایت عدل در خرید و فروش و امور اقتصادی ، مایه خسارت در دیدگاه اشراف کفرپیشه قوم مدین

لئن اتبعتم شعيباً إنكم إذا لخسرون

برداشت فوق با توجه به آیه 85، که بیانگر پیامهای شعیب است، به دست می آید.

5 - شعیب (ع) پس از اعلان پایداریش بر توحید و رد پیشنهاد اشراف کفرپیشه (بازگشت به آیین شرک) ، خروج از دیار مدین را برگزید .

لئن اتبعتم شعيباً

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «اتبعتم شعيباً»، پیروی از شعیب(ع) در خروج از شهر مدین باشد.

7 - اشراف کفرپیشه مدین با تأکید بر خسارتبار بودن همراهی شعیب (ع) ، در تلاش برای بازداشتن مؤمنان از متابعت او و خارج شدن از شهر مدین

وقال الملاء .. لئن اتبعتم شعيباً إنكم إذا لخسرون

10- اعراض مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 72 - 2

2 - روی گردانی کافران و مرفهان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، علی رغم عدم درخواست کمترین مزد از ایشان

أم تسئلهم خرجاً

ضمیر «هم» به کافران و رفاپیشگان - که در آیات پیش از آنان یاد شده است - باز می گردد. گفتنی است که استفهام در جمله فوق،

استفهام انکاری است؛ یعنی، «ما تسئلهم خرجاً». بنابراین «خرجاً» نکره در سیاق نفی و مفید عموم است. در نتیجه معنا چنین می شود: تو با این که از آنان کمترین مزدی درخواست نمی کنی، از تو روی برمی گردانند.

11- اقرار جنیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 130 - 9

9_ کافران جن و انس در قیامت با اعتراف به آمدن رسولان الهی، علیه خود شهادت خواهند داد.

ألم یأتکم رسل منکم . . . قالوا شهدنا علی أنفسنا

ص: 4

12- امت های کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 33 - 8

8_ از موانع نزول عذاب استیصال بر امت های گنهکار و کافر ، علم خداوند به ایمان آوردن آنان در آینده است .

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

13- امت های کافر پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 1

1_ برخی از امت های گذشته حتی پس از پیدایش سختی های بیدارکننده همچنان بر کفرپیشگی و بی تقوایی خویش اصرار ورزیدند .

لعلهم يضرعون. ثم بدلنا مكان السيئه الحسنه

14- اهتمام به ثروتمندان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 7

7- امکان بهره گیری از ثروت چشمگیر کافران ، نباید توجه رهبران دینی را به توانگران کافر معطوف سازد .

و لا تمدنّ عينيك إلى ما متّعنا به أزوجاً منهم

نهی خداوند از توجه پیامبر(صلی الله علیه و آله) به ثروت کافران، ممکن است برای بیان این نکته باشد که جهت بهبود زندگی مؤمنان، نباید به سرمایه های کافران چشم داشت و به این منظور نیز، مسلمان شدن آنان را آرزو کرد.

15- بدکاران کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 1

1_ زشتکاران بی ایمان، پیروی از شیوه پدرانشان را توجیه کننده کردار خویش می شمردند.

للذین لا یؤمنون. و إذا فعلوا فحشه قالوا وجدنا علیها اءاباءنا

16- بردگی اسیران کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 14

ص: 5

14 - کافرانی که به دست مسلمانان اسیر می شوند ، مملوک اند .

و ما ملکت یمنینک ممّا أفاء الله علیک

17- بی پناهی اخروی مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 65 - 4

4 - قیامت ، روز بی پناهی و درماندگی کامل مرفهان کفرپیشه

لا تجنّروا الیوم إنّکم منّا لاتتصرون

18- بی تقوایی یهود کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 56 - 10

10 - بی پروایی یهودیان کفرپیشه از پیمان شکنی های مکرر

و هم لایتقون

19- تحقیر زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 7

7 - جواز تحقیر زنان کافر و مؤذی و به کار بردن کلمات ناهنجار درباره آنان

حمّاله الحطب

20- تشبیه موضعگیری مرفهان کافر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 81 - 1

1 - موضع گیری کافران زده عصر بعثت ، در برابر رهنمود های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همانند موضع گیری کافران پیشین در

برابر رهنمود های پیامبران شان

بل قالوا مثل ما قال الأولون

ص: 6

21- تکذیبگری جن کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 7 - 1

1 - گروهی از جن ، منکر قیامت و رستاخیزاند .

و أَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

22- توقعات بیجای مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 6

6 - رفاه زدگان کافر ، متوقع انعطاف پذیری دین در برابر هوس ها و منافع ناحق آنان

و أَكثَرَهُمْ لِلْحَقِّ كِرْهُونَ . و لَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ

23- تولد کافر از مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 95 - 10

10 _ عن أبي عبدالله(ع): .. قال الله عز وجل: «يخرج الحي من الميت و مخرج الميت من الحي» فالحي المؤمن الذي تخرج طينته من طينه الكافر و الميت الذي يخرج من الحي هو الكافر الذي يخرج من طينه المؤمن ...

از امام صادق(ع) درباره آیه «يخرج الحي من الميت و مخرج الميت من الحي» روایت شده است: «(حي)»، مؤمنی است که از کافر متولد شود. و «میت» که از «حي» بیرون می آید، کافری است که از مؤمن متولد شود ...

24- تولد مؤمن از کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 95 - 10

10 _ عن أبي عبدالله(ع): .. قال الله عز وجل: «يخرج الحي من الميت و مخرج الميت من الحي» فالحي المؤمن الذي تخرج طينته من طينه الكافر و الميت الذي يخرج من الحي هو الكافر الذي يخرج من طينه المؤمن ...

از امام صادق(ع) درباره آیه «يُخْرِجُ الْحَيَّ . . .» روایت شده است: «حی»، مؤمنی است که از کافر متولد شود. و «میت» که از «حی» بیرون می آید، کافری است که از مؤمن متولد شود . . .

25- ثروتمندان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 7

4_ قیامت ، صحنه بروز کارساز نبودن ثروت دنیا برای زراندوزان بی ایمان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ... مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ

26- ثروتمندان کافر در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 18 - 3

3 - آتش دوزخ ، کیفر زراندوزان کافر

و جمع فاعلی

27- جامعه کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 1

1_ جوامع کفرپیشه همواره مهیای صرف دارایی های خویش برای جلوگیری از گسترش اسلام

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدَّوْا

انفاق مال به معنای مصرف کردن دارایی و هزینه کردن آن است و مراد از «ینفقون»، به قرینه «سینفقونها»، که اخبار از تحقق سرمایه گذاری است، بیان حالت کافران می باشد. یعنی کافران برای جلوگیری از انتشار اسلام آماده سرمایه گذاری هستند و از انفاق مال دریغی ندارند.

28- جبران مهریه زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 8

8 - « عن یونس عن أصحابه عن أبی جعفر (ع) و أبی عبد الله (ع) قال : قلت : . . . و قد قال الله عزوجل فی کتابه « و إن فاتکم شیء من أزواجکم إلى الکفار فعاقبتهم . . . » ما معنی العقوبه ها هنا ؟ قال : إن الذی ذهب إمرأه فعاقب علی إمرأه أخرى غیرها یعنی تزوجها [بعقب . . .] فعلى الإمام أن يعطيه مهر إمرأه الذاهبه ;

از یونس از اصحابش از امام باقر(ع) و امام صادق(ع) روایت شده که گفت: به امام(ع) عرض کردم: . . . خداوند عزوجل فرموده است: «و

إن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار فعاقبتم» مراد از این عقوبت در این جا چیست؟ امام فرمود: مردی که همسرش از دست او رفته [و به کفار ملحق شده] و در پی آن همسر دیگری اختیار کرده ... برعهده امام است که مهر زنی را که رفته به آن مرد بپردازد [و معنای «عاقبتم» یعنی پس از رفتن آن زن، همسر دیگری گرفته باشد].

ص: 8

29- جبران مهریه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 2,3

2 - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

وإن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار فعاقبتم

واژه «عاقبتم»، به معنای «اصبتم منهم غنیمه» دانسته شده است.

3 - جبران مخارج مردان مؤمن ، به مقدار اموالی که برای همسر کافر خود صرف کرده اند ؛ نه کمتر و نه فزون تر .

وإن فاتكم .. ف_اتوا ... مثل ما أنفقوا

30- جبران نفقه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 2

2 - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

وإن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار فعاقبتم

واژه «عاقبتم»، به معنای «اصبتم منهم غنیمه» دانسته شده است.

31- جن کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 14

14 - جنیان ، مکلف به تکالیف الهی و مستحق کیفر در صورت کفر و حق ستیزی

و حقّ علیهم القول فی أمم قد خلت من قبلهم من الجنّ و الإنس

32- جنیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 13 - 5

5- وجود عناصری کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

در صورتی که آیه شریفه خطاب به جن و انس باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 9

18 - رحمن - 55 - 32 - 6

6- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 34 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 36 - 5

5_ وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 38 - 1

1- وجود عناصر کافر و تکذیب گر ، در میان جن همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 40 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 42 - 1

1 - وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیء الاء ربکما تکذبان

تثنیه آمدن «کما» و «تکذبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 45 - 1

1 - وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیء الاء ربکما تکذبان

تثنیه آمدن «کما» و «تکذبان»، به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 10

18 - رحمن - 55 - 47 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 49 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 51 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 53 - 3

3- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 55 - 3

3- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّء الآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 57 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّءالآء ربکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 59 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فبأیّءالآء ربکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 61 - 2

2- وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

ص: 11

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 63 - 2

2- وجود عناصر كافر و تكذيب گر در ميان جن ، همانند آدميان

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 65 - 3

3- وجود عناصر كافر و تكذيب گر در ميان جن ، همانند آدميان

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 67 - 3

3- وجود عناصر كافر و تكذيب گر در ميان جن ، همانند آدميان

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 69 - 3

3- وجود عناصر كافر و تكذيبگر در ميان جن ، همانند آدميان

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 71 - 3

3- وجود عناصر كافر و تكذيب گر در ميان جن ، همانند آدميان

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 73 - 3

3 - وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 75 - 4

4 - وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ص: 12

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 77 - 2

2 - وجود عناصر کافر و تکذیب گر در میان جن ، همانند آدمیان

فَبَأَىءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 14 - 1

1 - دو دسته شدن جن ، پس از نزول قرآن : مسلمان هدایت یافته و کافران ظالم و منحرف از مسیر حق

وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهَدَىءَ آمَنَّا بِهِ .. وَأَنَا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ

«قَسْطٌ» (مصدر «قاسطون»)، به معنای جور است. (مقایس اللغه)

33- جنیان کافر در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 119 - 6

6_ انسانهایی که به خدا و پیامبرانش کافر شوند و نیز جنیان کفرپیشه ، به آتش دوزخ درخواهند افتاد .

لَأْمَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

چون بحث در آیات گذشته درباره فساد و صلاح امتهای بود و مصداق بارز و مورد نظر برای صلاح و فساد_ به قرینه آیات پیشین و نیز آیه 121_ توحید، شرک، ایمان و کفر است، مقصود از «الجنه» و «الناس» کافران و مشرکان جنی و انسی است. بر این اساس کلمه «أجمعین» تأکید بر عمومی است که از کلمه «الجنه» و «الناس» فهمیده می شود.

34- جوامع کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 24 - 9

9 - عناصر قدرتمند و مرفّه ، سردمداران انحراف و کفر در جوامع کافر و شرک پیشه

قال مترفوها .. قالوا إنا بما أرسلتم به كـفرون

از این که در جوامع شرک پیشه، تنها سخن مرفهان ذکر گردیده _ با آن که اندیشه شرک مختص آنان نبوده است _ می توان استفاده کرد که آنان، نقش اصلی را در تعیین گرایش های جامعه داشته اند.

35- حتمیت عذاب جن کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 18 - 3

3- گروه های بسیاری از کافران جن و انس ، محکوم به عذاب حتمی الهی در گذشته تاریخ

ص: 13

حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

36- حق ناپذیری اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 21

21_ نزول عذاب بر امت های کافر پیشین ، پس از اصرار و مداومت آنان بر ظلم و حق ناپذیری

و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

فعل «كانوا» به همراه «يظلمون» افاده استمرار می کند.

37- حقوق کافر ذمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 8

8 - کافران غیر حربی ، برخوردار از حقوق اجتماعی در جامعه اسلامی

لا ينهيكم الله عن الذين لم يقـتلوكم

38- خویشاوندان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 93 - 11

11_ اندوهناک شدن بر هلاکت کفرپیشگان لجوج ، حتی در صورت خویش و هموطنی با آنان ، امری نکوهیده و ناروا

فكيف ءاسى على قوم كفرين

39- خویشاوندان کافر محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 217 - 2

2 - موضع گیری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قبال کفرورزی و عصیان خویشاوندان ، دارای پی آمد های دشوار و نگران کننده

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ . . . فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ . . . وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

دستور «توکل علی اللہ» پس از «فقل إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ» بیانگر مطلب یاد شده است.

ص: 14

40- دشمنی اخروی دوستان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 67 - 10

10 - « عن علی (ع) قال: فی . . . خلیلین کافرین . . . أمّا الکافران فتخالاً بمعصیه الله و تبادلاً علیها و توادّاً علیها فمات أحدهما قبل صاحبه فأراه الله تبارک و تعالی منزله فی النار فقال یا ربّ فلان خلیلی کان یأمرنی بمعصیتک و ینھانی عن طاعتک فثبته علی ما ثبّتی علیہ من المعاصی حتی تُریه ما أزیّتی من العذاب فیلتقیان عند الله یوم القیامه یقول کلّ واحد منهما لصاحبه جزاک الله من خلیل شرّاً کنت تأمرنی بمعصیه الله و تنھانی عن طاعه الله قال ثمّ قرأ (ع) « الأخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدوّ إلاّ المتّقین » . . . ;

از امام علی (ع) روایت شده که درباره دو دوست کافر فرمود: . . . اما آن دو کافر، دوستی آنان در نافرمانی خداوند بوده و در این نافرمانی به یکدیگر کمک کرده و دوستی نموده بودند یکی از آنان قبل از دوست دیگری مرده و جایگاهش را در آتش به او نشان می دهند؛ پس می گوید: پروردگارا! فلانی دوست من بود و مرا به نافرمانی تو دستور می داد و از طاعت تو نهی می کرد. پس او را بر همان چیزی ثابت قدم بدار که مرا بر آن نگه داشت تا به او نشان دهی عذابی را که به من نشان دادی، پس در روز قیامت همدیگر را ملاقات می کنند و هر یک از آنان به دوست خود می گوید: خداوند تو را به عنوان «دوست»، جزای شرّ بدهد! مرا به نافرمانی خدا دستور می دادی و از اطاعت خدا نهی می کردی. راوی گوید: حضرت علی (ع) سپس آیه «الأخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدوّ إلاّ المتّقین» را تلاوت فرمود...».

41- دوستی با برادر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 3

3_ ایجاد پیوند موالات و دوستی با خویشاوندان کافر _ هر چند پدر یا برادر باشند _ حرام است .

یأیها الذین ءامنوا لا تتخذوا ءاباءکم و إخوانکم أولیاء إن استحبوا الکفر علی الإیمن

42- دوستی با پدر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 3

3_ ایجاد پیوند موالات و دوستی با خویشاوندان کافر _ هر چند پدر یا برادر باشند _ حرام است .

یأیها الذین ءامنوا لا تتخذوا ءاباءکم و إخوانکم أولیاء إن استحبوا الکفر علی الإیمن

43- دوستی با خویشاوندان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 3

3 - ایجاد پیوند موالات و دوستی با خویشاوندان کافر - هر چند پدر یا برادر باشند - حرام است .

ص: 15

يأيتها الذين ءامنوا لا تتخذوا ءاباءكم و إخوانكم أولياء إن استحبوا الكفر على الإيمان

44- رابطه با خویشاوندان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 24 - 7

7_ نگرانی برخی از مسلمانان صدر اسلام، از قطع روابط خویشاوندی، کسادی تجارت و از دست دادن خانه های دلپسندشان بر اثر ممنوع شدن از برقراری روابط با کافران

يأيتها الذين ءامنوا لا تتخذوا .. . قل إن كان ءاباؤكم و أبناءكم

45- رد استغاثه مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 65 - 1

1 - پاسخ منفی خداوند به فریاد استغاثه مرفهان کفرپیشه، در روز کيفر

لا تجئروا اليوم إلكم متا لاتتصرون

عبارت «لا تجئروا اليوم» در محل نصب و مقول قول محذوف است؛ یعنی: «قلنا لهم لاتجئروا اليوم .. .» به آنها خواهیم گفت: امروز زاری نکنید، قطعاً از جانب ما یاری نخواهید شد».

46- روش برخورد با زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 7

7 - جواز تحقیر زنان کافر و مؤذی و به کار بردن کلمات ناهنجار درباره آنان

حماله الحطب

47- سرزنش جنیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس ، از سوی خداوند به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

استفهام در «فَبَأَيِّ» توییخی است.

ص: 16

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 16 - 5

5 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نیندیشیدن آنان در اهمیت آفرینش خود از خاک و آتش

خلق الإنس من صلصل... فبأئء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 18 - 3

3 - توییح کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی ، متجلی در طلوع و غروب خورشید

فبأئء الآء ربكما تكذبان

تشیه آمدن «کما» و «تکذبان»، ظاهراً به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 21 - 4

4 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأئء الآء ربكما تكذبان

استفهام در «فبأئء الآء» توییحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 23 - 4

4 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت فراگیر الهی

فبأئء الآء ربكما تكذبان

استفهام در «فبأئء الآء» توییحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 25 - 5

5 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیء الآء ربکما تکذبان

تثنیه آمدن «کما» و «تکذبان»، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 28 - 5

5 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیء الآء ربکما تکذبان

تثنیه آمدن «کما» و «تکذبان»، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

ص: 17

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 30 - 1

1 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده گرفتن قدرت و لطف الهی در تأمین نیاز های خلق

یس_له ... کلّ یوم هو فی شأن . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

خداوند در آیه قبل، فقر ذاتی و نیازمندی موجودات و فیاضیت و نیاز برآوری خویش را به آدمیان یادآور شده و در این آیه غافلان و کافران را مورد سرزنش قرار داده که چرا این حقیقت را در هستی نادیده می گیرند. تشنیه آمدن «کما» و «تکذّبان»، ظاهراً به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 32 - 1

1 - سرزنش شدن تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر بی توجهی آنان به موضوع حسابرسی اعمال خلق در قیامت و کیفر و پاداش الهی در آن

سنفرغ لکم ایّه الثقلان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در «فبأیّ ءالآء» توییخی است و تشنیه آمدن «کما» و «تکذّبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 34 - 1

1 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، بر بی توجهی آنان نسبت به قدرت مطلق الهی و عجز و ناتوانی خویش

إن استطعتم ... لا تنفدون إلاّ بسلطن . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل، از استفهام توییخی در «فبأیّ...» مطلب بالا استفاده می شود. گفتنی است که تشنیه آمدن «کما» و «تکذّبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 36 - 4

4_ سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فَبأَيِّ ءالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 38 - 2

2- تویخ شدن کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر بی اعتنایی به نعمت های الهی و غفلت از قدرت قاهر او بر نظام جهان

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ .. فَبأَيِّ ءالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

عبارت «انشَقَّتِ السَّمَاءُ ..» نشانگر قدرت قاهر خداوند بر جهان است و از این که پس از تذکر قدرت، تکذیب گران را به محاکمه نشانده، مطلب بالا استفاده می شود. گفتمی است که تثنیه آمدن «کما» و «تکذَّبَانِ» به خاطر توجه خطاب به جن و انس می باشد.

ص: 18

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 40 - 1

1 - سرزنش شدن کافران جن و انس به خاطر تکذیب نعمت های خداوند و نادیده گرفتن فرجام گناه کاران

فیومئذ لایسـل عن ذنبه . . . فبأیّ ءالآء ربکما تکذبان

تثیبه آمدن «کما» و «تکذبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 42 - 2

2 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن فرجام فضاحت بار و ذلیلانه مجرمان

یعرف المجرمون . . . فبأیّ ءالآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 45 - 2

2 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر بی توجهی و نادیده انگاشتن نعمت های خداوند

فبأیّ ءالآء ربکما تکذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 47 - 3

3 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس به خاطر نیندیشیدن به نعمت بهشت ، بیم نداشتن از مقام پروردگار و تکذیب نعمت های او

ولمن خاف مقام ربّه جنتان . فبأیّ ءالآء ربکما تکذبان

لحن توبیخی آیه شریفه و تقابل تکذیب گران با بیم دارندگان از مقام پروردگار، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 49 - 3

3 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فَبأَيِّ ءالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 51 - 3

3- سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فیهما عینان تجریان . فَبأَيِّ ءالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 53 - 4

4- سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی

ص: 19

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 55 - 4

4 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی

مَتَّكَيْنِ عَلٰى... فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 57 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 59 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های او

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 61 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 63 - 3

3 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی و محروم ساختن خویش از آن

و من دونهما جَنَّتَانِ . فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 65 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 67 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت

ص: 20

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 69 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 71 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 73 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 75 - 3

3 - تویخ شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت پروردگار

خویش

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 77 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آءِآءٍ رَّبِّكُمْ تَكْذِبُونَ

48- شب نشینهای مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 67 - 4

ص: 21

4- یاوه سرایی در شب نشین ها ، خصلت رفاه زدگان کافر

س۔مرّا تهجرون

49- صفات مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 67 - 4

4- یاوه سرایی در شب نشین ها ، خصلت رفاه زدگان کافر

س۔مرّا تهجرون

50- ظلم اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 21

21_ نزول عذاب بر امت های کافر پیشین ، پس از اصرار و مداومت آنان بر ظلم و حق ناپذیری

و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

فعل «کانوا» به همراه «یظلمون» افاده استمرار می کند.

51- عذاب اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 21

21_ نزول عذاب بر امت های کافر پیشین ، پس از اصرار و مداومت آنان بر ظلم و حق ناپذیری

و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

فعل «کانوا» به همراه «یظلمون» افاده استمرار می کند.

52- عذاب پیشینیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - برخی از اقوام پیشین بر اثر کفرپیشگی و ارتکاب گناه به عذاب الهی گرفتار شدند و توان درک معارف دینی از آنان سلب شد .

أولم يهد للذين يرثون . . . أن لو نشاء أصبناهم بذنوبهم و نطبع على قلوبهم

ص: 22

53- عذاب یهود کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 14

14 - یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزا کننده او ، مستحق عذابی دردناک هستند .

و للکفرین عذاب أليم

54- عقیده اقوام کافر پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 101 - 9

9_ امت های کفرپیشه و تکذیب کننده انبیا در تاریخ گذشته ، اهل ایمان و گرایش به معارف دین نبودند .

فما کانوا لیؤمنوا بما کذبوا من قبل

«ما» در «ما کانوا» برای نفی و «لام» در «لیؤمنوا» لام جحود و تقویت کننده نفی است. بنابراین جمله «فما کانوا» با تأکید فراوان گرایش امتهای گذشته را به ایمان نفی می کند و آنها را اهل باور به دین نمی داند.

55- عوامل محرومیت مرفهان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 66 - 1

1 - واپس گرایی رفاهمندان کافر و تأثیر ناپذیری در برابر آیات الهی ، عامل محرومیت آنان از نصرت خداوند

لاتجترؤا الیوم . . . قد کانت آءای تی . . . علی أعقبکم تنکصون

آیه فوق، خطاب به مرفهان گرفتار عذاب و تعلیل برای ردّ استغاثه آنها است. فعل های «تتلی» و «تنکصون» به دلیل همراه شدن با «کانت» و «کنتم»، ماضی استمراری است. «نکوص» (مصدر «تنکصون») به معنای بازگشت به قهقرا است. بنابراین قید «علی أعقابکم» - که آن نیز به معنای قهقرا است - برای تأکید معنای «تنکصون» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 67 - 2

2- کبرورزی مرفهان کفرپیشه ، در برابر آیات الهی (قرآن) و تکذیب آن ، عامل محرومیت آنان از نصرت خداوند در قیامت

لاتجنروا الیوم . . . قد کانت ءای_تی تتلی علیکم ... تنکصون . مستکبرین به

56- فهم جامعه کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 23

9_ جوامع کفر پیشه ، جوامعی به دور از درک حقایق دین و معارف الهی

بأنهم قوم لا یفقهون

با توجه به اینکه ایمان و کفر تعیین کننده توانایی و ناتوانی دانسته شده، معلوم می شود مفعول حذف شده از «لا یفقهون» همان حقایق و معارف است که اهل ایمان بدان باور دارند.

57- قیاس مؤمن با کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 19 - 2

2_ همسنگ قرار دادن کافر و مشرک نیک کردار با مؤمن مجاهد ، عملی ناصواب و شایسته ملامت و توبیخ است .

أجعلتم سقایه الحاجّ و عماره المسجد الحرام کمن ءامن باللّه و الیوم الآخر و جهد فی

58- کیفر جنیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 4، 2

2_ آتش دوزخ جایگاه اجتماع و به هم پیوستن جنیان و آدمیان کافر و مشرک است.

قال ادخلوا فی أمم قد خلت من قبلکم من الجن و الإنس فی النار

4_ جنیان نیز همانند آدمیان، در صورت تکذیب آیات الهی و گرایش به کفر و شرک، در معرض مجازاتهای الهی هستند.

قال ادخلوا فی أمم قد خلت من قبلکم من الجن و الإنس فی النار

59- کیفر یهود کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 7

7 - یهودیان ، در صورت انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای همیشه به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم . . . من كسب سيئه . . . هم فيها خالدون

60- لعن بر يهود كافر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

1 - بقره - 2 - 89 - 12

12 - خداوند ، یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن را از رحمت خویش به دور و آنان را مورد لعنت قرار داده است .

ص: 24

61- مرفهان کافر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 65 - 4

4- قیامت ، روز بی پناهی و درماندگی کامل مرفهان کفرپیشه

لا تجنروا اليوم إنکم منّا لاتتصرون

62- مرگ جامعه کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 185 - 8

8_ خداوند جوامع کفرپیشه را به اندیشه در امکان نزدیک بودن مرگ و هلاکتشان فراخواند .

أولم ينظروا فی . . . أن عسی أن یكون قد اقترب أجلهم

63- مستضعفان کافر قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 75 - 4

4_ گروهی از مستضعفان قوم ثمود رسالت صالح (ع) را تصدیق کرده و به وی ایمان آوردند .

للذین استضعفوا لمن ءامن منهم

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر «منهم» به «الذین» در «للذین استضعفوا» برگردد، نه به «قومه». در این صورت «للمن ءامن» بدل بعض از کل برای «للذین استضعفوا» است و مفاد آن تقسیم مستضعفان به دو طایفه مؤمنان و غیر مؤمنان خواهد بود.

64- مسیحیان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 72 - 14

14_ مسيحيان معتقد به الوهيت مسيح (ع) مردمی كافر و مشرك

لقد كفر الذين قالوا إنّ الله هو المسيح ابن مريم . . . انه من يشرك بالله

ص: 25

65- مؤمنان صدر اسلام و بادیه نشینان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 97 - 14

14_ تذکر خداوند به لزوم غافل نشدن مؤمنان از خطر اعراب کفرپیشه همجوار خویش ، پس از پایان یافتن پیروزمندانه جنگ با دشمنان خارجی (رومیان در جنگ تبوک) *

الأعراب أشد کفراً و نفاقاً

با توجه به اینکه آیات قبل در مورد بازگشت پیروزمندانه مؤمنان از جنگ تبوک است، احتمال دارد که این آیه هشدار می‌دهد به مؤمنان مجاهد باشد که پس از آن پیروزی، احساس امنیت نکنند و توجه کنند که در اطرافشان، بادیه نشینان جاهل و متعصب در کفر نیز، خطری جدی به شمار می‌روند.

66- مهریه زنان کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 7

7- «عن أبي جعفر (ع) في قوله: «وإن فاتكم شيء من أزواجكم...» فالحق بالكفار من أهل عهدكم فاسألوهم صداقها وإن لحقن بكم من نسائهم شيء فأعطوهم صداقها»

از امام باقر(ع) در توضیح قول خدا «وإن فاتكم شيء من أزواجكم...» روایت شده: هرگاه [برخی از] زنان شما به کفاری که با آنها معاهده دارید ملحق شدند، مهر او را از آنان مطالبه کنید و اگر زنانی از آن کفار به شما ملحق شدند، مهر او را به آنان بپردازید».

67- مهریه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 23

23- مرد مؤمن ، دارای حق مطالبه مهر همسرش از کافران ، در صورت پیوستن همسرش به جمع کافران

و سئلوا ما أنفقتم

چنان که از سیاق آیه استفاده می‌شود، مؤمن در صورتی مهریه همسر خویش را از کافران طلب می‌کند که همسر وی به جمع آنان پیوسته و در جامعه آنان پذیرفته شده باشد.

68- مهلت به امت های کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 5

5_ مهلت دادن به امت های کفرپیشه و تکذیب گر و تأخیر در نزول عذاب بر ایشان ، از سنت های خداوند است .

حتّی إذا استیس الرسل و ظنوا أنهم قد کذبوا

ص: 26

از آن جا که تأخیر عذاب برای همه امتها و تکذیب کنندگان تمامی پیامبران بوده _ زیرا «رسل» جمع و دارای الف و لام می باشد و شامل همه رسولان است _ استفاده می شود که: مهلت دادن به تکذیب گران و تعجیل نکردن در عذاب آنان، شیوه ای مستمر و از سنتهای خداوند است.

69- ویژگی جامعه کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 65 - 9

9_ جوامع کفرپیشه ، جوامعی به دور از درک حقایق دین و معارف الهی

بأنهم قوم لا یفقهون

با توجه به اینکه ایمان و کفر تعیین کننده توانایی و ناتوانی دانسته شده، معلوم می شود مفعول حذف شده از «لا یفقهون» همان حقایق و معارف است که اهل ایمان بدان باور دارند.

70- هلاکت اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 16، 12، 7، 5

5_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، از حوادث مهم و اخبار سازنده و پرفایده است .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنت

«نبأ» به معنای خبر مهم و بسیار سودمند است.

7_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنت

12_ هلاکت اقوام کافر پیشین ، پس از اتمام حجت رسولان الهی بر آنان بود .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم . . . أتتهم رسلهم بالبینت

16_ هلاکت اقوام کافر ، بازتاب عملکرد خود آنان است نه ظلمی از ناحیه خداوند بر آنها .

فما کان الله لیظلمهم و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

71- هلاکت امت های کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 19

19 - پابرجایی زندگی انسانها در زمین، در عین انقراض امتهای متمدن کافر

فأهلكنهم بذنوبهم و أنشأنا من بعدهم قرناً اخرين

ص: 27

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 90 - 20

20 - یهودیان منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از زمره کافرانند و به عذابی خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للکفرین عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 43 - 9,10

9 - یهودیان اعراض کننده از حکم تورات ، مردمی بی ایمان

ثم یتولون من بعد ذلک و ما أولئک بالمؤمنین

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره به حکم الهی در تورات باشد. قابل ذکر است که بر این مبنا، «یتولون» عطف بر جمله «فیها حکم الله» است و «ثم» برای ترتیب در خیر است، نه برای ترتیب حکم.

10 - یهودیان اعراض کننده از حکم رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، مردمی بی ایمان

ثم یتولون من بعد ذلک و ما أولئک بالمؤمنین

برداشت فوق بر این مبناست که «ذلک» اشاره باشد به حکم رسول خدا که از «یحکمونک» به دست می آید. گفتنی است که بر این مبنا، «یتولون» عطف بر «یحکمونک» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 59 - 6

6 - پندار غلبه بر خدا با کفرورزی و تمرد از دستورات او و شکستن پیمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پندار یهودیان کفرپیشه و اندیشه ای ناصواب

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا

چنانچه در آیه 56 گذشت، مشهور مفسران برآنند که مراد از نقض کنندگان پیمان در این بخش از آیات، یهودیان هستند. بنابراین یهودیان مصداق مورد نظر از «الذین کفروا» هستند.

73- {کافران}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 6 - 2

2- منکران قرآن ، به خدا و قیامت ایمان نخواهند آورد .

إن الذين كفروا... لا يؤمنون

متعلق «لا يؤمنون» به دلیل آیه هشت و نیز آیات قبل، خدا و قیامت است؛ یعنی: لا يؤمنون بالله و لا باليوم الآخر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 8 - 1

ص: 28

1 - تقسیم انسان ها به : تقواییشانگان ، کافران و منافقان ، از طبقه بندی های مردم در قرآن

هدی للمتقین . . . إن الذین کفروا . . . و من الناس من یقول ءامنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 19 - 6

6 - منافقان در زمره کفرپیشگانند .

والله محیط بالکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 34 - 18، 19، 10

10 - ابلیس به خاطر خود بزرگ بینی و سرپیچی از فرمان خدا ، از زمره کافران شد .

أبی و استکبر و کان من الکفرین

18 _ موسی بن بکر واسطی گفت : « سألت أبا الحسن موسى (ع) عن الکفر و الشکر أیهما أقدم . . . فقال لی : الکفر أقدم و هو الجحود

قال لابلیس « أبی و استکبر و کان من الکفرین » ;

از امام کاظم (ع) سؤال کردم: کفر قدیمی تر است یا شرک؟ امام فرمود: کفر قدیمی تر است و آن به معنای انکار است. خداوند درباره

ابلیس فرمود: نافرمانی و تکبر کرد و از کافران بود.».

19 _ از امام سجاد (ع) روایت شده : « . . . فأول ما عصی الله بالکبر و هی معصیه إبلیس حین أبی و استکبر و کان من الکفرین . . . » ;

. . . اولین سبب نافرمانی از خدا کبر بوده و این نافرمانی ابلیس بود به هنگامی که تکبر و نافرمانی کرد و از کافران گشت . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 90 - 20

20 - یهودیان منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از زمره کافراند و به عذابی خفت آور گرفتار خواهند شد .

و للکفرین عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - دشمنان خدا و پیامبران و فرشتگان ، کافرند .

من كان عدواً لله .. فإن الله عدو للكافرين

مقتضای کلام آن بود که به جای «الکافین» ضمیر «هم» آورده شود. این جا به جایی حاوی دونگته است: 1_ تصریح به اینکه توصیف شدگان کافرند. 2_ علت دشمنی خدا با آنان، کفر ایشان است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: کسانی که با خدا و ... دشمنند خدا دشمن آنهاست؛ زیرا آنان کافرند.

7 - دشمنان جبرئیل و میکائیل کافرند .

من كان عدواً لله .. و جبریل و میکائیل فإن الله عدو للكافرين

9 - یهودیان ، به دلیل عداوتشان با جبرئیل کافرند و خداوند دشمن آنان است .

من كان عدواً لله .. و جبریل و میکائیل فإن الله عدو للكافرين

از مصداقهای «الکافین» - به دلیل آیات گذشته - یهودیان هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 99 - 5

5 - تنها فاسقان (منحرفان) ، قرآن و دلایل روشن آن را نپذیرفته و بدان کافر می شوند .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 13

13 - یهودیان عصر بعثت ، مردمی کفرپیشه بودند .

و للکفرین عذاب أليم

از مصداقهای «الکافرین» به قرینه آیات پیشین، یهودیانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 105 - 1

1 - اهل کتاب (یهود و نصارا) و مشرکان ، مردمی کفرپیشه اند .

ما یوّد الذین کفروا من اهل الکتب و لاالمشرکین

«من» در «من أهل . . .» به دلیل عطف «المشركين» بر «اهل الكتاب» بیانیه است. بنابراین «ما یود الذین کفروا . . .»؛ یعنی، آنان که کافر شدند - مقصود از کافران، اهل کتاب و مشرکانند - دوست ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 250 - 5

5_ جالوت و سپاهیان وی از زُمره کافران

و لَمَّا بَرَوْا الْجَلُوتَ وَ جَنُودَهُ . . . وَ انصَرْنَا عَلَی الْقَوْمِ الْکَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 254 - 12

12_ کافران ، مصداق کامل ظالمان هستند .

و الكافرون هم الظالمون

مسئلاً تنها کافران ظالم نیستند؛ بنابراین مراد از حصر در جمله فوق، می تواند اشاره به مصداقی کامل از ظلم باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 256 - 19، 18

18_ سُستی و تزلزلِ مبانیِ اعتقادی و رفتاریِ اهل کفر

فمن يكفر بالطاغوت و يؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى

چون ایمان به خداوند، توصیف به تمسک به عروه الوثقی شده است، به قرینه مقابله فهمیده می شود که پیوند کافران با عقاید و رهبران خویش دارای بنیادی سُست و گسستنی است.

19_ سُستی و آسیب پذیری پیوند با کفر و رهبران طغیانگر آن

ص: 30

فمن يكفر بالطّٰغوت و يؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى لا انفصام لها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - بقره - 2 - 257 - 14، 15، 8

8_ مؤمنان از ولیّ واحد (خداوند) برخوردار هستند و کافران از اولیای متعدد

الله ولیّ الذین امنوا .. و الذین کفروا اولیاءهم الطّٰغوت

14_ اتحاد اهل ایمان به علّت ولایت واحد الهی و تشتت صفوف اهل کفر ، به لحاظ حاکمیت اولیای متعدد طاغوتی بر آنان

الله ولیّ الذین امنوا .. و الذین کفروا اولیاءهم الطّٰغوت

چون مؤمنان از یک «ولی» برخوردارند، پس به وحدت می رسند، و در مقابل، کافران دارای اولیایی متعددند و در نتیجه مشتت خواهند شد.

15_ کافران ، اهل آتش و ماندگار در آن برای همیشه

اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - بقره - 2 - 258 - 25، 21

21_ عجز و واماندگی کافران و ستمگران ، در استدلال بر ربوبیت غیر خداوند

فبهت الذی کفر و الله لا یهدی القوم الظّٰلمین

توصیف نمرود به «الذی کفر» اشاره به علت بهت است ؛ یعنی نه تنها نمرود در انکار ربوبیت خداوند وامانده شد؛ بلکه هر کافری در مقابل برهان ابراهیم (ع) و متمسکان به قرآن، عاجز می گردد.

25_ پادشاه عصر ابراهیم (ع) (نمرود) ، حاکمی کافر و ستمگر

فبهت الذی کفر و الله لا یهدی القوم الظّٰلمین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - آل عمران - 3 - 10 - 10، 9، 8

8_ تنها کافران ، آتشگیره دوزخند .

اولئک هم وقود النار

حصر، از ضمیر فصل «هُم» استفاده شده است. و «وقود»، به چیزی گویند که آتش به وسیله آن شعله‌ور می شود.

9_ هشدار الهی به کافران در مورد عاقبت بد آنان

انّ الذین کفروا .. و اولئک هم وقود النار

10_ آتش دوزخ ، از درون کافران زبانه می کشد .

اولئک هم وقود النار

با توجه به معنای لغوی «وقود»: هو الحطب المجعول للوقود. یعنی وقود، هیزمی است برای روشن کردن آتش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 12 - 4

4_ کافران در دنیا ، مغلوب مؤمنان و در آخرت ، مقهور خدا هستند . *

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنّم

ص: 31

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 4،7،12

4_ رویارویی مجاهدان در راه خدا و کافران، در بدر

فنه تقاتل فی سبیل اللّٰه و اخری کافره

7_ کافران در جنگ بدر، نیروهای رزمنده مسلمان را دو برابر نیروهای خودشان می دیدند.

یرونهم مثلهم رأی العین

بنابراینکه ضمیر فاعلی در «یرون» به مشرکین برگردد و ضمیر مفعولی «هم» به مسلمین و ضمیر مجرور «هم» در «مثلهم» به مشرکین برگردانده شود.

12 - غلبه مسلمانان در جنگ بدر، علی رغم توان برتر کافران

قد کان لکم ایه . . . یرونهم مثلهم

زیرا در صورتی جنگ بدر، آیه و عبرت است که بر حسب شرایط طبیعی، تحصیل پیروزی برای مسلمانان میسر نباشد و کافران، توان برتری داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 20 - 10،16

10_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نگران رویگردانی کافران، از تسلیم در برابر خدا (هدایت)

وان تولّوا فانّما علیک البلاغ

از منحصر کردن وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به تبلیغ پیام الهی چنین برمی آید که گویا پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاوه بر ابلاغ پیام، خود را موظف می دانست که مردم را در برابر خداوند، تسلیم کند.

16_ کافران نیز همچون مؤمنان، تحت حاکمیت و نظارت خدا هستند.

واللّٰه بصیر بالعباد

از کاربرد کلمه عبد بر کافران، حاکمیت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ آنان که از تسلیم در برابر خدا روی گردانند ، کافرند .

و ان تولّوا .. انّ الذّین یکفرون بایات اللّٰه

2_ کافران به آیات الهی ، مستحق عذابی دردناک

انّ الذّین یکفرون بایات اللّٰه .. فبشّرهم بعذاب الیم

10_ کافران با توجیه و تظاهر به حقّ ، انبیای الهی و عدالتخواهان را به قتل می رساندند .

انّ الذّین یکفرون .. و یقتلون النّبیین بغير حق و یقتلون الذّین یأمرون بالقسط

تأکید و تصریح به «بغیر حق»، بیانگر توجیه و حق نمایی کافران است.

11_ بسیاری از پیامبران و عدالتخواهان ، به دست کافران به قتل رسیدند .

انّ الذّین یکفرون .. و یقتلون النّبیین بغير حق و یقتلون الذّین یأمرون بالقسط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 22 - 9

9_ کافران و قاتلان انبیا و عدالتخواهان ، راه نجاتی ندارند .

انّ الذین یکفرون . . . و ما لهم من ناصرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 27 - 12

12_ خداوند ، چه بسا مؤمنی را از کافر و کافری را از مؤمن پدید می آورد .

و تخرج الحیّ من المیتّ و تخرج المیتّ من الحیّ

امام صادق (ع): «... انّ الله عز و جل يقول: «يخرج الحیّ من المیتّ و يخرج ...» یعنی المؤمن من الکافر و الکافر من المؤمن.

معانی الاخبار، ص 290، ح 10؛ مجمع البیان، ج 2، ص 728.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 52 - 11

11_ لزوم تشکّل و جبهه گیری مؤمنان ، در قبال جبهه کفر

من انصارى الى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 55 - 8

8_ آلودگی کافران بنی اسرائیل و منکران عیسی و جامعه آنان

و مطهّرك من الذین كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 57 - 12

12_ کفر (انکار پیامبر) ، ظلم است و کافران ، ظالم هستند .

فاما الذين كفروا .. و الله لا يحب الظالمين

بنابراینکه جمله «و الله لا يحب الظالمين»، تعلیل برای کیفر کافران باشد؛ یعنی چون کافران ظالم هستند، مستحق کیفرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 91 - 5,6,1

1_ کسی که در حال کفر بمیرد، اگر به اندازه تمامی زمین برای رهایی خود طلا فدیة دهد، پذیرفته نخواهد شد.

انّ الذين كفروا .. و لو افتدى به

5_ ایمان، ارزشی فراتر از سنجش و مقایسه با تمامی مادیات

انّ الذين كفروا .. فلن يقبل من ائدهم ملء الارض ذهباً

6_ کافران، محروم از هر گونه یار و یاور در قیامت

و ما لهم من ناصرین

ص: 33

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 97 - 25

25 - منکر و جوب حج ، کافر است .

و من کفر

امام کاظم (ع) در پاسخ این سؤال که آیا اگر کسی حج بجا نیارد کافر است؟ فرمود: لا و لکن من قال لیس هذا هکذا فقد کفر.

کافی، ج 4، ص 265، ح 5؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 302، ح 1.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 102 - 2

2 - پرهیز از اطاعت کافران و بر حذر بودن از نزاع و تفرقه ، نشانه تقوای اهل ایمان

ان تطیعوا فریقاً من الذین أوتوا الكتاب .. اتقوا الله حق تقاته

پرهیز از تفرقه و نزاع، از شأن نزول آیه «ان تطیعوا ..» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 10

10 - کافران ، مُلازمان آتش دوزخ و جاودان در آن

انّ الذین کفروا .. و اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 131 - 4

4 - رباخواران ، هر چند مدّعی ایمان باشند ، در حقیقت از زمره کفرپیشگان هستند .

لا تاكلوا الربوآ .. و اتقوا النار الّتی اعدت للكافرين

مقتضای جمع میان خطاب «یا ایّها الذین آمنوا لا تاكلوا الربوآ ..» و تهدید این گروه از رباخواران به آتش مهیا شده برای کافران، قرار

دادن رباخواران مدعی ایمان است به منزله کافران.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 140 - 1,3,19

1 - جراحت و آسیب همگون دو جبهه کفر و ایمان در پیکار اُحد

ان یمسسکم قرح فقد مسّ القوم قرح مثله

3 - برابری آسیب و جراحت های وارده به مؤمنان پیکارگر احد ، با آسیب های وارد شده به کافران در جنگ بدر

ان یمسسکم قرح فقد مسّ القوم قرح مثله

برخی برآند که «ان یمسسکم»، درباره جراحتهای مسلمانان در جنگ احد است و جمله «فقد مسّ القوم»، اشاره به جراحت مشرکان در جنگ بدر دارد.

19 - مؤمنان استوار در نبرد اُحد و دیگر هنگامه های پیکار با کافران ، برگزیدگان خداوند برای گواهی بر اعمال مردم

و تلك الايام . . . و ليعلم الله الذين امنوا و يتخذ منكم شهداء

ترک لام در «و يتخذ»، اشاره به این معنا دارد که برگزیدن، در پی مشخص شدن مؤمنان واقعی است. یعنی مؤمنان واقعی

ص: 34

برای گواه بودن برگزیده می شوند. گفتنی است که در برداشت فوق، متعلق حذف شده «شهداء»، اعمال مردم، گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 141 - 7، 1

1 - شکست و پیروزی مؤمنان در جنگ با کافران، عاملی برای خالص سازی مؤمنان

و تلك الايام نداولها .. و ليمحص الله الذين امنوا

فعل «يحص» از مصدر «تمحص» به معنای خالص کردن از ناخالصیها و نقصهاست.

7 - خداوند، کوبنده اهل کفر و از بین برنده آنان به صورت تدریجی

و يمحق الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 149 - 2

2 - تلاش کفرپیشگان برای واداشتن جامعه ایمانی به پیروی از خویش

ان تطيعوا الذين كفروا يردوكم على اعقابكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 10

10 - کافران، مشرک هستند.

سنلقى في قلوب الذين كفروا الرعب بما اشركوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 165 - 2

2 - ضربه و مصیبت وارده بر کافران در جنگ بدر، دو برابر مصیبتی که بر پیکارگران مؤمن در جنگ احد وارد شد.

اولما اصابتكم مصيبة قد اصبتم مثلها

بسیاری از مفسران گفته اند که مراد از «اصبتم مثلها» (دو چندان مصیبتی که دیدید، بر کافران وارد کردید) مصیبتی است که مؤمنان در

پیکار بدر بر مشرکان تحمیل کردند. این برداشت را روایت مذکور در فیش شماره 12 تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 166 - 2

2_ کارزار احد ، صحنه رویارویی و درگیری دو جناح کفر و ایمان

و ما اصابکم يوم التقى الجمعان فباذن الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 167 - 7

7_ ضرورت بسیج تمامی نیروهای مؤمن و غیر مؤمن از سوی رهبری جامعه دینی برای رویارویی با هجوم کافران

وقيل لهم تعالوا قاتلوا في سبيل الله او ادفعوا

ص: 35

بنابر اینکه دعوت مطرح شده در آیه، یک دعوت موردی و خاص باشد، نه بیانگر اصل و جوب جهاد و دفاع، الزاماً مخاطبان در آیه دو گروه خواهند بود: گروهی که «لله» و «فی سبیل الله» در صحنه پیکار حاضر می شوند و گروهی که برای دفاع از کیان و ملیت خود و .. نبرد می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 175 - 7

7_ لشگریان کفر و شرک و دشمنان اسلام، دوستان شیطانند .

انّ التّاس قد جمعوا لكم فاخشوهم .. انّما ذلكم الشّيطان يخوّف اولیاءه

برداشت فوق بر این اساس است که «کُم» از «یخوّف اولیاءه» حذف شده باشد: یعنی «یخوّفکم اولیاءه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 5,6,7

5_ شایعه پراکنانی که در صدد تضعیف روحیه مجاهدان اسلام هستند، شتابگران در کفرند . *

ولا یحزنک الذّین یسارعون فی الکفر

به مقتضای ارتباط بین آیه مورد بحث و آیات قبل، جمله «الذّین یسارعون فی الکفر» می تواند اشاره به کسانی باشد که با تبلیغات سوء و شایعات ترس آفرین، در صدد بازداشتن مؤمنان از جهاد بودند.

6_ هرگز شتابگران در کفر هیچگونه ضرری به خدا نمی رسانند .

انّهم لن یضروا الله شیئاً

7_ آسیب ناپذیری جبهه حق در برابر شتابگران در کفر

انّهم لن یضروا الله شیئاً

در برداشت فوق، ضرر زدن به خدا کنایه از ضرر زدن به دین او گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 177 - 1

1_ کافران، هرگز کوچکترین ضرری به خداوند نمی رسانند .

انّ الذّين اشترّوا الكفر بالايّمان لن يضرّوا الله شيئاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - آل عمران - 3 - 199 - 6

6_ گروهی از اهل کتاب علی رغم ادعای ایمان، نه به خداوند ایمان دارند و نه به کتب آسمانی خویش

انّ من اهل الكتب لمن يؤمن بالله و ما انزل اليكم و ما انزل اليهم

مفهوم جمله «انّ من اهل الكتاب . . .»، دلالت می کند که گروهی از اهل کتاب، علی رغم ادعای ایمان به کتب آسمانی خویش، نه به خدا ایمان دارند و نه به تورات و انجیل.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 37 - 10،11

10_ بخلورزی و دعوت دیگران به بخل و پنهان نمودن نعمت های خدادادی، زمینه کفرورزی

ص: 36

الذین یبخلون .. اعتدنا للکافرین

اطلاق کافر بر بخیل و ... یا بدین جهت است که بخیل در حقیقت کافر است، و یا هشدار به این است که سرانجام بخلورزی کفر است.

11 _ کسانی که به جهت ترک احسان نعمت های الهی را پنهان می سازند ، کافر هستند .

الذین یبخلون .. ما اتیهم الله ... و اعتدنا للکافرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 65 - 1

1 _ تأکید و سوگند خداوند بر بی ایمانی کسانی که حاکمیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در اختلافات نپذیرند .

فلا وربک لا یؤمنون حتی یحکموک فیما شجر بینهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 89 - 2

2 _ مسلمانان بریده از جامعه اسلامی و رویگردان از هجرت ، منافق و کافرند .

فما لکم فی المنافقین ... کما کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 6

6 _ استهزا کنندگان آیات الهی ، کافرند .

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یستهزأ بها

ظاهراً جمله «یستهزأ بها» توضیح و تفسیر برای جمله «یکفر بها» است، بازگشت ضمیر مفرد در «غیره» به این دو جمله، دلالت بر وحدت کفر و استهزا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 6

6 _ منافقان در زمره کافراند *

إنّ المنفقين .. يأيها الذين ءامنوا لاتتخذوا الكافرين

با توجه به آیات قبل و بعد که درباره منافقان است، می توان گفت مراد از «الكافرين» همان منافقان هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 156 - 1

1 - یهود ، مردمی کفرپیشه

و بکفرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 157 - 2

2 - یهود ، مردمی کفرپیشه و طغیانگر علیه عیسی (ع) ، علی رغم اذعان به رسالت الهی وی

ص: 37

وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله

بر این مبنا که «رسول الله» دنباله سخن یهودیان «انا قتلنا . . .» باشد می توان گفت اعتراف آنان به رسالت عیسی اعترافی واقعی و حقیقی بوده ولی در عین حال اقرار به کشتن وی داشته و این حکایت از شدت خباثت آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 17 - 2

2_ ادعای الوهیت برای مسیح (ع)، کفر است و مدعیان آن کافرند .

لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح ابن مريم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 44 - 43

43_ آنان که حکم و داوری خویش را بر پایه مقررات و قوانین الهی بنا نکنند، کافرند .

و من لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكفرون

با توجه به آیات گذشته که درباره قضاوت بود، معلوم می شود که جمله «و من لم يحكم . . .» ناظر به مسأله قضاوت و داوری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 51 - 11

11_ مؤمنان پذیرای ولایت و سرپرستی یهود و نصارا، از زمره کافران و خارج از صف مؤمنان راستین

و من يتولهم منكم فانه منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 64 - 13

13_ یهودیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دارای پیشینه طغیانگری و کفرورزی

و ليزيدن كثيراً منهم ما أنزل إليك من ربك طغياناً و كفراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - منکران و مخالفان پیام ویژه خداوند در « آیه تبلیغ » ، مردمانی کافر

بلغ ما أنزل إليك .. إن الله لا يهدي القوم الكافرين

از مصادیق مورد نظر برای کافران - به قرینه صدر آیه - کسانی هستند که آن پیام ویژه را که به منزله تمامی رسالت الهی است، منکر شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 72 - 15، 14، 2

2 - کسانی که مسیح (ع) را خدا می پندارند ، بدون تردید کافرند .

لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح

ص: 38

14 _ مسیحیان معتقد به الوهیت مسیح (ع) مردمی کافر و مشرک

لقد كفر الذين قالوا إنّ الله هو المسيح ابن مريم . . . انه من يشرك بالله

15 _ متعقدان به الوهیت و ربوبیت غیر خدا ، کافر و مشرکند .

لقد كفر الذين قالوا إنّ الله هو المسيح ابن مريم . . . انه من يشرك بالله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 73 - 2

2 _ معتقدان به تثلیث بدون هیچ تردید ، مردمی کافرند .

لقد كفر الذين قالوا إنّ الله ثالث ثلثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 86 - 2

2 _ مشرکان و یهودیان ، مردمانی کفر پیشه و تکذیب کننده آیات الهی

و الذين كفروا و كذبوا بآيتنا

با توجه به آیات گذشته معلوم می شود مصداق بارز از «الذین کفروا و کذبوا . . .» مشرکان و یهودیان منکر قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 103 - 10

10 _ اعتقاد به خداوند کافی برای خارج ساختن آدمی از زمره کافران نخواهد بود .

و لكن الذين كفروا يفترون على الله الكذب

افترا بر خداوند مستلزم اعتقاد به وجود اوست، و جمله «و لكن الذین کفروا . . .» می رساند که بدعتگذاران با اینکه معتقد به خداوند می باشند، کافر هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

37_ گروهی از بنی اسرائیل عصر عیسی (ع)، رسالت وی را منکر و در زمره کافران بودند.

فقال الذین کفروا منهم ان هذا الا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 1 - 7

7_ آنان که برای خداوند همتایی بیندارند، کافرند.

ثم الذین کفروا بریهم یعدلون

در این برداشت «بریهم» متعلق به یعدلون و «یعدلون» نیز از عدل، به معنی برابر و همسان، گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 70 - 23، 25

ص: 39

23_ بازیچه قرار دادن دین، کفر است و بازیچه قراردهندگان آن کافرند.

و ذر الذین اتخذوا دینهم لعبا و لهوا .. بما کانوا یکفرون

25_ کسانی که بازی و سرگرمی دنیا را دین خود قرار داده اند، کافرند.

و ذر الذین اتخذوا دینهم لعبا و لهوا ... بما کانوا یکفرون

بنابراین که «اتخذوا دینهم لعبا»، به معنای «اتخذوا اللعب دینا» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 14 - 3

3_ مشرکان حاضر در کارزار بدر، مردمی کفرپیشه و مستحق عذاب با آتش دوزخ

و أن للکفرین عذاب النار

از مصادیق مورد نظر برای «الکفرین» مشرکان حاضر در کارزار بدر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 3,4

3_ آل فرعون از مظاهر بارز کافران به آیات الهی

کذاب ءال فرعون .. کفروا بایت الله

4_ فرعونیان و امت های قبل از ایشان مردمی کفرپیشه و گنهگار

کذاب ءال فرعون و الذین من قبلهم کفروا بایت الله فأخذهم الله بذنوبهم

ضمیم در «کفروا» به «آل فرعون» و «الذین من قبلهم» برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 30 - 7,8

7_ اندیشه «فرزند داشتن خدا» اندیشه ایست کفرآمیز و معتقدان به آن، کافرند.

یضهئون قول الذین کفروا من قبل

8_ یهود و نصارا به دلیل فرزند خدا خواندن « عزیز » و « مسیح » کافرند .

یضهئون قول الذین کفروا من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 32 - 12

12_ یهود و نصارا، مردمانی کفرپیشه

یریدون أن یطفئوا نور الله . . . و یأیی الله . . . و لو کره الکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 49 - 12

12_ منافقان، گروهی کفرپیشه اند .

و منهم من یقول انذن لی . . . ألا فی الفتنه سقطوا و إن جهنم لمحیطه بالکفرین

ص: 40

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 54 - 2

2_ منافقان ، گروهی کفرپیشه و منکر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 80 - 6,7

6_ منافقان ، کافر به خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ذلك بأنهم كفروا بالله و رسوله

7_ کفر منافقان به خدا و رسول او ، مانع آمرزش آنان

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 18 - 18

18_ از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود : « . . . قالت بنو اسماعيل : « هؤلاء شفعاؤنا عند الله » فكفرت و لم تعبد الأصنام ;

فرزندان اسماعیل می گفتند: بتها شفیعان ما نزد خدا هستند پس کافر شدند ; ولی بت را پرستش نکردند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 86 - 3

3_ فرعون و اشراف پیرامون او ، مردمانی کافر بودند .

على خوف من فرعون و ملایهم . . . و نجنا برحمتك من القوم الكفرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 27 - 10

10_ طبقه سران و اشراف ملتها ، پیشتاز در کفر و انکار پیامبران الهی هستند .

فقال المأ الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 12

12_ برخی از افراد خانواده نوح (همسر و فرزندش) در زمره کافران و تکذیب کنندگان رسالت او بودند . *

و أهلک إلا من سبق علیه القول

«ال» در «القول» عهد ذکری و یا ذهنی است و اشاره به جمله «لاتخاطبني في الذين ظلموا إنهم مغرقون/37» دارد. بنابراین «إلا من...»؛ یعنی، مگر آن کس که از پیش به خاطر کفر و ظلمش، حکم غرق شدن را برای او مقدر ساخته ایم. مفسران برآند که مراد از «من سبق» همسر نوح به نام «واعله» و فرزندش به نام «یام» و یا «کنعان» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 41

8 - هود - 11 - 53 - 7

7_ تأکید قوم عاد، بر ایمان نیاوردن به هود (ع) و تصدیق نکردن پیام ها و رسالت های او

و ما نحن لک بمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 58 - 1

1_ قوم عاد، رسالت هود (ع) را نپذیرفتند و به شرک و کفر اصرار ورزیدند .

فإن تولّوا .. يستخلف ربی قومًا غیرکم ... و لما جاء أمرنا نجینا هودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 60 - 5

5_ قوم عاد، بر اثر کفر و نافرمانی خدا و پیامبران، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

ألا بُعدًا لعاد قوم هود

«بُعدًا» (هلاک گشتن یا دور شدن) مفعول مطلق برای فعل محذوف (لیبعد) است: ألا لیبعد قوم عاد بعدًا. و از آن جا که قوم عاد به هلاکت رسیدند و از رحمت او محروم شدند می توان گفت، مراد عذاب در آخرت و دوری از رحمت او در آن سراسرست و نیز محتمل است «ألا بُعدًا...» _ چنان چه زمخشری گفته _ بیانگر استحقاق دوری و هلاکت باشد؛ یعنی، [قوم عاد هلاک گشتند و از رحمت او محروم شدند] بدانید آنان مستحق آن کیفر و سزاوار چنین عقوبتی بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 37 - 17

17_ مصریان عصر یوسف (ع)، به خداوند ایمان نداشتند و سرای آخرت را انکار می کردند .

إنی ترکت ملّهُ قوم لایؤمنون بالله و هم بالأخره هم ک_فرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 35 - 10

10_ مشرکان از زمره کافران و موحدان از زمره تقوایبشگانند .

تلک عقبی الذین اتقوا و عقبی الک فرین النار

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

9- ابراہیم - 14 - 28 - 11

11- « قال ہارون لأبی الحسن موسی (ع) نحن کفار؟ قال: لا ولکنّ كما قال اللہ: « ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت اللہ کفراً وأحلّوا قومہم دار البوار » . . . » ;

ہارون بہ امام کاظم (ع) گفت [آیا] ما کافریم؟ آن حضرت فرمود: خیر بلکہ آن گونہ [ہستید] کہ خدا می فرماید: « ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت اللہ کفراً . . . » . . . » .

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

9- نحل - 16 - 27 - 16

ص: 42

16- مشرکانی که آیات قرآن را اسطوره می خوانند ، و نیز کسانی که علیه دین خدا توطئه می کنند ، در زمره کافرانند .

و إذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسـ طر الأولين . . . قد مكر الذين من قبلهم ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 83 - 4,3,2

2- بیشتر مشرکان صدر اسلام ، با وجود آگاهی از نعمت های الهی ، راه ناسپاسی پیمودند و کافر شدند .

يعرفون نعمت الله ثم ينكرونها و أكثرهم الكـ فرون

3- بیشتر مشرکان صدر اسلام ، علاوه بر انکار عملی نعمت های الهی ، به زبان نیز کفر میورزیدند .

يعرفون نعمت الله ثم ينكرونها و أكثرهم الكـ فرون

انکار و ناسپاسی نعمتهای الهی یا با زبان است و یا با عمل . جمله «ثم ينكرونها» می تواند گویای کفران عملی و جمله «و أكثرهم الكافرون» بیانگر ناسپاسی با زبان باشد .

4- اکثر انکار کنندگان نعمت های الهی ، مصداق و مجسمه کامل کفرند .

يعرفون نعمت الله . . . و أكثرهم الكـ فرون

برداشت فوق ، بنابراین نکته است که ضمیر «هم» به فاعل «يعرفون» باز گردد و الف و لام در «الكافرون» برای استغراق باشد .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 8 - 12

12- فسادانگیزان سرکش ، کافرند .

لتفسدنّ فی الأرض . . . و إن عدتم عدنا و جعلنا جهنّم للکـ فرین حصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 86 - 7

7- ساحل نشینان غرب سرزمین ذی القرنین ، مردمی کفرپیشه و ستم کار بودند .

قلنا یـ ذا القرنین إّما أن تعذبّ

تعبیر «تعذب» نشانگر آن است که آنان مستحق کیفر بوده اند و دلیل آن _ به قرینه آیات بعد _ ستم گری و کفر آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 37 - 4

4- آنان که عیسی (ع) را فرزند مریم (س)، بنده خدا و پیامبر او نمی دانند، کافراند.

فاختلف الأحزاب من بينهم فویل للذین كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 7

7- کافران از زمره ستم کاران و گمراهان اند.

فویل للذین كفروا... لکن الظلمون الیوم فی ضلّ مبین

ص: 43

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 51 - 2

2 - انسان ها در برابر انذارها و اخطارهای پیامبران دو دسته اند : مؤمن و یا کافر

یَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ . فالذین ءامنوا ... و الذین سعوا فی ءای-تن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 47 - 8

8 - کسانی که از خدا و رسول او ، روی برتابند و از فرمان هایشان سرپیچی کنند ، مؤمن نیستند .

و یقولون ءامنّا باللّه .. ثم یتولّی فریق منهم من بعد ذلک و ما أولُـتک بالمؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 55 - 7

7 - پرستش غیر خدا ، کفر است و مشرکان کافراند .

و یعبدون من دون اللّه .. و کان الکافر علی ربّه ظهیراً

برداشت فوق ، از به کار بردن واژه «کافر» بر عبادت کنندگان غیر خدا _ که همان مشرکان اند _ استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 32 - 10

10 - همسر لوط ، از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

لننجیّنه و أهله إلاّ امرأته کانت من الغـبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 33 - 16

16 - همسر لوط (ع) از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

إنّا منجّوک .. إلاّ امرأتک کانت من الغـبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 68 - 9

9 - افترازنندگان به خدا و تکذیب کنندگان حق ، کافرند و جایشان در جهنم است .

و من أظلم ممّن افترى على الله .. أو كذب بالحقّ... أليس في جهنّم مثوى للکفر

«ال» در «الکافرین» برای عهد بوده و اشاره به همین افرادی دارد که در آیه، مورد بحث قرار گرفته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 25 - 2

2 - احزاب متّحد محاصره کننده مسلمانان در مدینه ، همگی ، کافر بودند .

ورّد الله الذین کفروا

ص: 44

طبق آنچه در آغاز سوره آمد، احزاب گرد آمده برای جنگ با مسلمانان مدینه، از مشرکان و منافقان و یهودیان بودند، ولی خداوند از همه آنان، به «الذین کفروا» تعبیر کرده است و این، حکایت از کفر همگی آنان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 43 - 17

17 - مشرکان ، مردمانی کافراند .

إذ تأمرونا أن نكفر بالله ونجعل له أندادًا . . . وإذا تتلى عليهم آياتنا . . . و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 36 - 1

1 - منکران قرآن ، کافراند .

ثم أورثنا الکتب . . . و الذین کفروا

مقصود از کفر در این آیه - به قرینه آیات پیشین که درباره قرآن کریم بود - انکار قرآن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 12 - 3

3 - شرک ، کفر است و مشرکان ، کافراند .

إن الذین کفروا . . . ذلكم بأنه إذا دعی الله وحده کفرتهم وإن یشرک به تؤمنوا

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که در این آیات، مشرکان با عنوان کافران معرفی شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 25 - 16

16 - فرعون ، هامان و قارون ، از کافران بودند .

إلی فرعون وهامان وقارون فقالوا سنحر کذاب . . . وما کید الکفرین إلا فی ضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - تحریف گران آیات الهی ، کافران .

إِنَّ الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي آيَاتِنَا .. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - کافران و روی گردانان از عبادت خداوند ، دور ماندگان از هدف آفرینش و عنایت حق *

و ما خلقت .. إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

از این که هدف الهی از آفرینش انسان، پرستشگری حق دانسته شده، استفاده می شود که کافران از هدف عالی خلقت _ که مورد نظر حق بوده _ دور مانده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 4 - 9

9 - منکران حدود الهی در حکم کافران اند .

و تلك حدود الله و للک فرین عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 2 - 8

8 - اهل کتاب (یهود و نصارا) ، در صورت توطئه علیه اسلام و مسلمانان ، در زمره کافران اند .

الذین کفروا من أهل الکتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 2 - 3

3 - انسان ها از نظر جهان بینی و باور های دینی یا کافراند و یا مؤمن .

فمنکم کافر و منکم مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 10 - 1

1 - کسانی که به کفر و تکذیب آیات الهی پردازند ، اهل دوزخ اند .

و الذین کفروا و کذبوا بـِ اىـِ تنا أولـِ نک اصحـِ ب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 31 - 8

8 - کفر و نپیمودن راه خدا ، ظلم است و کافران ظالم اند .

و الظـِ لمین أعدّ لهم عذاباً أليماً

مقصود از «ظالمین» _ به قرینه آیات گذشته _ کافرانی هستند که راه خدا را نمی پیمایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 7

7 - کسانی که خود را از رهنمود های خداوند و تذکرات قرآن بی نیاز می پندارند ، کافر و سزاوار سخت ترین کیفرهایند .

قتل الإنسان ما أكفره

این آیه و آیات بعد را می توان با آیات پیشین، مرتبط دانست؛ در این صورت حرف «ال» در «الإنسان» عهد ذکری بوده و اشاره به «من استغنی» در آیات قبل خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 2

2 - منکران معاد ، کافراند .

لترکبّن طبّقاً عن طبق . . . بل الذین کفروا یکذبون

ص: 46

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 1 - 4

4 - منکران اسلام - چه از اهل کتاب باشند و چه مشرک - کافراند .

الذین کفروا من أهل الکتاب و المشرکین

حرف «من» برای تبیین است و مصداق «الذین کفروا» را، اهل کتاب و مشرکان معرفی کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 6 - 4,5

4 - منکران اسلام - چه اهل کتاب باشند و چه مشرک - کافراند .

إنّ الذین کفروا من أهل الکتاب و المشرکین

5 - اهل کتاب و مشرکان ، در صورت خودداری از پذیرش اسلام ، از عبادت خالصانه خداوند محروم مانده و خود را از برکات نماز و زکات دور ساخته اند .

و ما أمرُوا إِلَّا ليعبدوا اللَّهَ مخلصین له الدین حنفاء و یقیموا الصلوه و یؤتوا الز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 1 - 2

2 - گروهی از کافران در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، بی خبر از موضع قاطع آن حضرت در برابر کفر و امیدوار به تنزل او در برابر شرک

قل یـٰٓأَیُّهَا الْکـٰفِرُونَ

ادامه سوره، قرینه است بر این که مراد از «الکافرون»، همه کافران نیستند؛ بلکه تنها آن گروه مخاطب اند که امیدی به ایمان آنان نمی رفت. سخن گفتن با آنان در این باره - که پیامبر (صلی الله علیه و آله) اهل سازش نیست - بیانگر آن است که آنان تسامح و تساهل را برای آن حضرت، امکان پذیر می پنداشتند.

74- آبروریزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11- استفاده از تهمت و شخصیت شکنی ، از روش های مبارزه کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تعالیم او

إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

75- آتش بس با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 192 - 1، 2

1 - نباید با کفرپیشگانی که از جنگ و فتنه انگیزی دست کشیده اند ، نبرد کرد و آنان را به قتل رساند .

ص: 47

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

متعلق «إنتهوا» به قرينه آيات قبل، جنگیدن و فتنه انگیزی است. جمله «فإن الله...» جانشین جواب شرط می باشد و تقدیر کلام چنین است: فإن انتهوا عن القتال و الفتنه فلا تقتلوههم و لا تقتلوههم إن الله غفور رحيم».

2 - مسلمانان ، باید آتش بس اعلام شده از سوی کافران را بپذیرند . *

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

76- آثار آخرت گریزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لا تطع منهم ءاثمًا أو کفورًا . . . إنَّ هـِـؤَلاءِ یحبُّون العاجله و یذرون وراءهم یومً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (و لا تطع منهم آثمًا أو کفورًا) است.

77- آثار اتحاد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 17 - 7

7 - نفاق و همسویی با کافران ، نمودی از ظلم

فکان عـِـقبتهما أنَّهما فی النار . . . و ذلک جزؤا الظـِـلمین

چنانکه گفته شد آیه بر منافقان و کافران نیز تطبیق شود.

78- آثار انمام حجت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 2

2- لزوم ترک بحث و احتجاج با کافران حق ناپذیر ، پس از اتمام حجت و ارائه برهان

فذرهم یخوضوا و یلعبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینہ - 98 - 1 - 3

3- کافران ، پس از ابلاغ برهان آشکار و رسیدن پیام اسلام به آنان ، به حال خود رها خواهند شد .

لم یکن . . . منفکین حتی تأتیهم البینة

قید «حتی تأتیهم البینة» مفهومی دارد که برداشت یاد شده، ناظر به آن است.

ص: 48

79- آثار اتمام حجت بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 13

13- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور به ترک مناظره و محاجه با کافران، پس از اتمام حجت بر ایشان *

قل إن افتريتة فلا تملکون . . . کفی به شهیداً بینی و بینکم

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که تعبیر «کفی به شهیداً» به معنای ترک محاجه باشد؛ یعنی، پس از اتمام حجت، کار داوری درباره کافران را به خدا واگذار.

80- آثار اجابت خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 5

5- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول ملائکه، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت .

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

انظار مصدر «منظر» به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

81- آثار اختلاف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 3 - 2

2 - اختلاف نظر کافران درباره معاد، دلیل نابه جا بودن موضع گیری استهزاآمیز آنان است .

عمّ یتساءلون . . . الذی هم فیه مختلفون

توصیف منکران معاد به کسانی که با هم اختلاف نظر دارند، اشاره به این است که نباید آنان درباره چیزی که خود درباره آن آرای گوناگون دارند، موضع انکارآمیز برگزینند؛ بلکه باید آن را محتمل دانسته و از استهزای معتقدان به آن دست بردارند.

82- آثار استکبار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 12

12- روحیه استکباری ، عامل اصلی مخالفت کافران با قرآن و نه شبهات اصولی و تردید در ارزش آن

و شهد ش_هد ... ف_امن و استکبرتم

ص: 49

تصریح خداوند بر استکبار کافران، علی رغم ایمان حق گرایان به قرآن، اشاره به مطلب بالا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 2

2- برخورد تحقیرآمیز کافران، با گرایش محرومان به دین، نمودی از روحیه استکباری آنان است.

و استکبرتم ... وقال الذین کفروا للذین ءامنوا لو کان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 7

7 - پرسش بهانه جویانه کافران، درباره زمان برپایی قیامت، ناشی از خوی لجاجت، استکباری و حق گریزی آنان بوده است.

بل لَجّوا فی عتوّ و نفور... و یقولون متی هـذا الوعد إن کنتم صـدقین

83- آثار اسلام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 46 - 3

3- کافران، در صورت پذیرش اسلام، هیچ گرامتی نمی پرداختند و از این بابت تحت فشار نبودند.

فهم من مغرم مثقلون

84- آثار اطاعت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 28 - 3

3- پیروی از فریب ها و زیانمایی های شیطان و اطاعت از کافران، مایه خشم الهی و عذاب

الشیطن سؤل لهم... سنطیعکم فی بعض الأمر... ذلک بأنهم اتبعوا ما أسخط الله

برداشت بالا بنابراین نکته است که «اتبعوا ما أسخط الله» به آنچه در آیات پیشین تحت عنوان «الشیطان سؤل لهم» و «قالوا... سنطیعکم فی بعض الأمر» آمده است، نظر داشته باشد.

85- آثار افساد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 88 - 8

8- عذاب اخروی کافران ، بازتاب فسادگری مستمر خود آنان است .

زدن_هم عذاباً . . . بما کانوا یفسدون

ص: 50

86- آثار امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 8

8 - مؤمنان مجاهد ، در معرض قرار گرفتن در موضع انفعالی و متأثر شدن در برابر قدرت و مکتب بسیار دشمنان و کافران مخالف

فلا یغررک تقلبهم فی البل د

برداشت یاد شده از هشدار خداوند، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 10

10 - واگذاری مزایا ، امکانات و بهره‌وری های زندگی دنیایی به کافران ، امری نادرست و زمینه گرایش نسل ها به کفر

و لولا أن یكون الناس أمه وحده لجعلنا لمن یکفر

87- آثار انعطاف پذیری در برابر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 13

13_ انعطاف پذیری در برابر کافران و منکران دین ، سست کننده بنیان رحمت و مودت میان مؤمنان

أشداء علی الکفار رحماء بینهم

این برداشت، وجه دیگر برداشت قبل است.

88- آثار ایمان به شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 2

2- ایمان به پیروزی راه ایمان و شکست نهایی کافران ، مقتضی صلابت و جدیت مؤمنان در نبرد با جبهه کفر

الذین کفروا... أضلّ أعمّ لهم... فإذا لقیتم الذین کفروا فضرّب الرقاب

فاء در «إِذَا لَقِيتُمْ» مفید ترتب و نتیجه است؛ یعنی، اکنون که دانستید تلاش کافران بی ثمر خواهد ماند (أَصْلُ أَعْمَالِهِمْ) و فرجام مؤمنان به صلاح خواهد گرایید (أَصْلِحْ بِالْهَمِّ) پس دلگرم باشید و با یقین به پیروزی نبرد کنید (إِذَا لَقِيتُمْ.. فَضْرِبِ الرِّقَابِ).

ص: 51

89- آثار ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 24

24 - عدم زدایش تمامی آثار گناهان کافران ، به صرف روی آوردن آنان به ایمان

یَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ ... فَبَايَعَهُنَّ وَاسْتَغْفَرَ لَهُنَّ اللَّهُ

از این که پس از پذیرش بیعت مؤمنان، باز هم خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته است تا برای ایشان استغفار کند؛ معلوم می شود که به صرف ایمان، تمامی آثار گناهان گذشته محو نشده و نیاز به استغفار است.

90- آثار باطل گرایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 6

6- رسوخ باطل در روح کافران ، مایه به تمسخر گرفتن جدی ترین هشدارها

قالوا .. فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصّٰدِقيِن

تعبیر «لَتَأْتِكُنَا عَنْ آلِهَتِنَا»، نشانگر رسوخ بت پرستی و شرک در روح قوم عاد و درخواست عذاب، در حقیقت سخنی از روی استهزا و ناباوری است.

91- آثار بینایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 8

8- شنوایی و بینایی کافران در قیامت ، موجب نجات آنان نمی گردد .

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصُرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَـكِنَ الظَّـلْمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ

«ال» در «الیوم» چنانچه عهد ذکر می باشد، مراد روز قیامت است که در «یوم یأتوننا» مطرح شده است و «لکن» استدراک از توهم نجات است که جمله «أسمع بهم و أبصر» آن را پدید آورده است.

92- آثار پیروی از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 149 - 1.8

1_ ارتداد ، پیامدی برای اطاعت و پیروی از کافران

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا الذین کفروا یردوکم علی اعقابکم

8_ از دست دادن ارزش های اصیل ایمانی ، از پیامد های تبعیت از کفرپیشگان

ان تطیعوا . . . فتقلبوا خاسرین

از مصادیق روشن خسارت جامعه ایمانی، از دست دادن ارزشهای اسلامی و ایمانی است.

ص: 52

93- آثار تأخیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 46 - 6

6_ تأخیر افتادن عذاب کافران نه به سود آنان بلکه باعث تشدید عذاب اخروی آنان خواهد شد .

ثم اللّٰه شهید علی ما یفعلون

همان گونه که تأخیر عذاب باعث نگرانی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بود، برای کافران نیز _ به قرینه آیه بعد (یقولون متی هذا الوعد) _ دستاویز قرار گرفته بود تا به استهزای مؤمنان پردازند، از این رو جمله «ثم اللّٰه شهید علی ما یفعلون» (خداوند پس از ستاندن جان تو، به دقت تمام اعمال آنان را زیر نظر دارد)، چنان که در برداشت فوق آمده، می تواند بیانگر حکمت تأخیر عذاب باشد.

94- آثار تکبر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 5

5 - کبر و خودبرتربینی ، عامل جدال و ستیزه جویی کافران و مشرکان با آیات الهی و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

إنّ الذین یجـدلون فی ءایـت اللّٰه .. إن فی صدورهم إلیّ کبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 4

4 - کافران مغرور و خودخواه دنیا ، محکوم به ذلت و خواری در آخرت

أم یقولون نحن جمیع منتصر .. یوم یسحبون فی النار علی وجوههم ذوقوا مسّ سقر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 52 - 4

4 - غرور و خودخواهی کافران ، عامل مخالفت آنان با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

بل یرید کلّ امریء منهم أن یوتی صحفًا منّسّره

95- آثار تکبر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 82 - 11

11 - مخالفت کافران و مشرکان صدر اسلام با پیامبر اسلام ، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار نسبی خویش بود .

كانوا أكثر منهم وأشدّ قوّه وءاناراً فى الأرض

ص: 53

نکوهش مخالفان پیامبراسلام، بر عبرت نگرفتن آنان از زوال قدرت ها و تمدن های گذشته، می رساند که سرپیچی آنان از پذیرش اسلام، برخاسته از دلخوشی آنان به امکانات و اقتدار نسبی خود بوده است.

96- آثار تکذیبگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 14 - 6

6 - مداومت کافران بر تکذیب، طغیان و گناه، مایه چرکین شدن قلب و مسدود شدن راه های شناخت بر آنان است.

بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

مراد از «ما کانوا یکسبون»، همان اموری است که آیات پیشین درباره کافران برشمرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 5

5 - احاطه تکذیب گری بر اندیشه کافران، موجب احاطه غافلگیرانه عذاب الهی بر آنان است.

فی تکذیب . و الله من ورائهم محیط

تعبیر «فی تکذیب»، بر احاطه تکذیب گری بر کافران دلالت دارد و جمله «و الله . . . محیط»، کافران را به احاطه خداوند تهدید کرده است؛ که حاصل آن بسته بودن راه فرار از عذاب فراگیر است.

97- آثار تمایلات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 1

1 - تنظیم نظام تشریح و تکوین بر اساس تمایلات و هوس های کافران، مایه تباهی نظام هستی

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت و الأرض و من فیهنّ

این آیه، ادامه آیه پیشین است. در آیه قبل بیان شد که مخالفت کافران و رفاهمندان با پیامبر(صلی الله علیه و آله) و قرآن، از آن جهت نبود که آن دو برای آنها ناشناخته بود؛ بلکه از آن رو بود که پیام های قرآن - که آورنده آن پیامبر(صلی الله علیه و آله) می باشد - سراسر حق است و حق در ذائقه آنها ناخوشانید بود. بنابراین آنها در صورتی پیامبر(صلی الله علیه و آله) را می پذیرفتند که سخنانی مطابق هوس های آنها می آورد. در این آیه نیز می فرماید: اما هرگز حق نمی تواند تابع هوس های آنها شود؛ زیرا در آن صورت - با توجه به نامحدود و

متناقض بودن خواسته ها _ همه چیز از هم می پاشید؛ نه آسمان باقی می ماند، نه زمین و نه موجودات ساکن در آنها.

98- آثار توبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 2

ص: 54

2- امکان شمول عفو الهی، نسبت به کافران حق ستیز، به شرط توبه و پشیمانی قبل از مرگ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا... ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که اگر کافر معاند در حال کفر نمیرد و قبل از مرگ توبه کند، مشمول «لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ» نخواهد بود.

99- آثار توجیه گری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 2

2 - سطحی نگری و توجیه گری کافران، نسبت به آیات هشداردهنده الهی، مانع عبرت آموزی آنان است.

وإن يروا كسفاً من السماء ساقطاً يقولوا سحاب مرکوم

از این که کافران، با وجود مشاهده نشانه های عینی عذاب، آن را پدیده ای طبیعی و بی خطر می انگارند؛ استفاده می شود که حتی نمایاندن نمودهای اعجازی، مایه عبرت آنان نخواهد بود.

100- آثار توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 74 - 7

7- رهبران دینی، در معرض خطر عقب نشینی از برخی مواضع اصولی خویش، در برابر کافران

و لولا أن تبتنك لقد كدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 4

4 - مکر و توطئه کافران علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شکست پذیر و گریبانگیر خود آنان

فالذین کفروا هم المکیدون

101- آثار تهدیدهای کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- برخی از مسلمانان صدراسلام (مانند عمار یاسر) به خاطر فشار های شدید کافران _ علی رغم ایمان باطنی خود _ الفاظ کفرآمیز بر زبان جاری کردند .

من كفر بالله من بعد ايمانه الا من اكره و قلبه مطمئن بالايمـن

طبق شأن نزولی که درباره آیه آمده است، قضیه مربوط به عمار یاسر است که از شدت شکنجه، سخنان کفرآمیز بر زبان جاری کرد.

ص: 55

102- آثار ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 17

17 - ثروت انبوه برای کافران ، عذاب آور و سختی آفرین است .

لنفتنهم فیه

از معانی «فتنه» عذاب و مشقت است (قاموس). لام در «لنفتنهم» لام عاقبه و بیانگر بازتاب پیش بینی نشده ثروت مندی است.

103- آثار ثروت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 4

4 - ثروت و جمعیت بسیار کافران در صدر اسلام ، عامل تکذیب دین و مانع آنان از پذیرش ایمان

آن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که «آن کان ذا ..» متعلق به فعل محذوفی (مانند «کذب») باشد که جمله شرطیه «إذا تتلی...» _ در آیه بعد _ بر آن دلالت دارد. تقدیر آن چنین است: «لکونه ذا مال و بنین کذب بآیاتنا...».

104- آثار جهل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 99 - 4

4- بی دقتی و جهل کافران به عظمت آفرینش آسمان ها و زمین ، زمینه ساز انکار حیات دویاره انسان از سوی آنان است .

اولم یروا أن الله الذی خلق السموت و الأرض قادر علی أن یخلق مثلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 3

3- جهل کفار به سختی و شدت عذاب الهی ، عامل تعجیل آنان برای تحقق عذاب است .

و يقولون متى هـ ذا الوعد ... لويعلم الذين كفروا حين لا يكفون عن وجوههم النار ...

برداشت یاد شده بر این اساس است که جواب مقدر «لو» جمله «لَمَّا استعجلوا العذاب أو قيام الساعة» (در نزول عذاب و یا در برپایی قیامت عجله نمی کردند) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 7 - 9

ص: 56

9 - استبعاد معاد از سوی کافران ، ناشی از ناآگاهی آنان از قدرت مطلقه خداوند است .

خلق السموت . . . زعم الذین کفروا أن لن یبعثوا قل بلی و ربی لتبعثنّ . . . و ذلک عل

105- آثار جهل کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 26 - 7

7 - تکذیب رسالت پیامبر اسلام از جانب کافران ، برخاسته از ناآگاهی و غفلت آنان ، از سرنوشت شوم تکذیب کنندگان بود .

فأذاقهم الله الخزی . . . لو کانوا یعلمون

106- آثار حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 1

1- کافران ، با کفر و حق ستیزی و مخالفشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ناتوان از رسانیدن کمترین زیان به خداوند

إنّ الذین کفروا و . . . لن یضروا الله شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 5 - 1

1_ شبهات کافران درباره معاد ، ناشی از روحیه حق ستیزی آنان است ؛ نه نامعقول بودن آن .

بل کذبوا بالحقّ لَمّا جاءهم

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که مراد از «الحقّ»، حقانیت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ یعنی، اینان در همان آغاز نشانه های حق را دیدند و به تکذیب آن پرداختند. این حق ستیزی، بسیاری از حقایق معقول را برای آنان، ناممکن جلوه داده است.

107- آثار حق ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 11

11 - حق ناپذیری کافران ، تنها مایه محرومیت آنان از رهنمود های بیدار کننده قرآن

بل اَتین_هم بذكرهم . . . معرضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 8 - 2

2- رسوخ روحیه حق ناپذیری در بیشتر کافران ، عامل بی تأثیری آیات الهی در آنان

ص: 57

و ما كان أكثرهم مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 10 - 6

6- به کارگیری تهدید از سوی خداوند ، پس از ارائه منطق و برهان و تأثیرناپذیری کافران از آن

فارتقب يوم تأتي السماء بدخان مبين

«فاء» تفریح، تهدید را متفرع بر حق ستیزی کافران و عدم تأثیر منطق و برهان بر آنان کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 7 - 6

6- سحر خواندن قرآن ، نتیجه تضاد و بحران درونی کافران ، در انکار حق و مشاهده نفوذ آیات وحی *

قال الذين كفروا للحقّ لَمَّا جاءهم هـ_ذا سحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 10

10- حق ناپذیری و هدایت گریزی کافران ، منتهی به دروغ شمردن پیام راستین وحی

و إذ لم يهتدوا به فسيقولون هـ_ذا إفك قدیم

«فاء» در «فسیقولون»، بیانگر ترتب و نتیجه است؛ یعنی، اتهام آنان به قرآن، نتیجه حق ناپذیری و هدایت گریزی آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 7

7 - پرسش بهانه جویانه کافران ، درباره زمان برپایی قیامت ، ناشی از خوی لجباجت ، استکباری و حق گریزی آنان بوده است .

بل لجّوا فی عتوّ و نفور ... و یقولون متی هـ_ذا الوعد إن کنتم صـ_دقین

108- آثار حق ناپذیری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - خوی سرکشی و حق ناپذیری کافران در آغاز بعثت ، مانع پذیرش اسلام از سوی آنان گردید .

والقرءان ذی الذکر . بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

«بل» در «بل الذین ..» برای اضراب انتقالی است؛ بدین معنا که خداوند پس از آن که خاصیت بیدارگری و ذکر بودن قرآن را مطرح فرمود، به پاسخ این سؤال پرداخت که: چرا کافران چنین کتاب آگاهی بخش را نپذیرفتند؟ در جواب می فرماید: نپذیرفتن آنان به دلیل وجود روح سرکشی و حق ناپذیری در آنها است.

ص: 58

109- آثار دروغگویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 10

10 - عامل بازداشتن کافران از رویکرد به حق، دروغ پردازی آنان است.

کذلک کانوا یؤفکون

«کذلک» اشاره به دروغ پردازی و افترا زدن کافران مجرم است؛ یعنی، همان طور که در قیامت دروغ می گویند در دنیا نیز عمل می کردند. لازم به ذکر است که ریشه «یؤفکون» «افک» است و به معنای «هر نوع باز داشته شدن از جهت و موقعیتی است که شایسته بوده در آن موقعیت باشد» (مفردات راغب). بنابراین، مراد از «یؤفکون»، منصرف شدن از عقیده حق و گرایش یافتن به باطل است.

110- آثار دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 3

3- مخالفت و عنادورزی کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با تمثیل و توصیف های ناروا، در پی دارنده گمراهی علاج ناپذیر برای آنان

کیف ضربوا لک الأمثال فضلوا فلا یستطیعون سیلاً

برداشت فوق بنابراین است که مراد از «سیلاً» راه هدایت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 50 - 5

5 - مخالفت عمدی و ستیزه جویانه کافران با پیامبران، موجب دوزخی شدن و محرومیت آنان از تخفیف در عذاب الهی

قالوا أو لم تک تأتیکم رسلکم بالبینات قالوا بلی قالوا فادعوا و ما دعوا لک فر

اعتراف کافران دوزخی به این که به پیامبران و دلایل روشن آنان دست یافته بودند، نشان می دهد که مخالفت آنان با تعالیم آسمانی، از روی عمد و ستیزه جویانه بوده است و همین موجب دوزخی شدن و محرومیت آنان از تخفیف در عذاب گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12- عناد شدید کافران ، زمینه ساز گرایش پیامبر (صلی الله علیه و آله) به درخواست عذاب ، برای آنان

و لاتستعجل لهم

از نهی «لاتستعجل» اگر استفاده نشود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) درخواست عذاب کرده است؛ می توان استفاده کرد که عناد کافران تا بدان جا شدید بوده که زمینه چنین درخواستی را فراهم می کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 36 - 4

4 - لجاجت و عناد ، مانع درس آموزی کافران از آفرینش هستی

أم خلقوا السموت والأرض بل لا یوقنون

ص: 59

عبارت «بل لایوقنون» بیانگر این نکته است که موضع گیری ناباورانه کافران درباره قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) برخاسته از یقین علمی آنان نیست؛ بلکه صرفاً از روی ستیزه جویی و لجبازی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 9

9- ممنوعیت دوستی و ارتباط با کافران ، منوط به وجود درگیری و عداوت میان ایشان و مسلمانان *

لَاتتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ .. یخرجون الرسول وایاکم

برداشت بالا، بدان احتمال است که تعبیر «قد كفروا .. یخرجون الرسول...» _ که فلسفه نهی در «لَاتتَّخِذُوا عَدُوِّي» را بیان می کند _ در عین حال قلمرو نهی را نیز مشخص سازد.

111- آثار دشنام به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 108 - 5

5_ دشنام علیه کافران موجب دشمنی و کینه توزی جاهلانه و بدون توجه آنان علیه خداوند می گردد.

و لا تسبوا الذین .. فیسبوا الله عدوا بغیر علم

112- آثار دنیاطلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 7 - 11

11- روی گردانی کافران از ارزش های نو قرآن ، معلول دنیاطلبی آنان است .

لم یؤمنوا به_ ذا الحدیث .. ما علی الأرض زینة لها لنبلوهم

جمله «إِنَّمَا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا» می تواند به عنوان تعلیلی برای اعراض کافران مطرح باشد؛ یعنی، زیبایی دنیا، باعث شده که ایشان به آن، دل خوش کنند و به قرآن ایمان نیاورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لاتطع منهم آثماً أو كفوراً .. إن هؤلاء يحبون العاجله و يذرون وراءهم يوم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (و لاتطع منهم آثماً أو كفوراً) است.

ص: 60

113- آثار دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 3

3_ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار ، در پی دارنده عذابی دردناک

بَشْرُ الْمُنْفِقِينَ أَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا. الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 143 - 10

10_ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار ، خیانت در جنگ ، خدعه با خدا ، سستی در عبادت ، ریاکاری و کم به یاد خدا بودن ، موجب گمراهی و محرومیت دایمی از هدایت الهی است .

و من يضلّل الله فلن تجد له سبيلا

از مصادیق مورد نظر برای (من یضلّل)، کسانی هستند که در آیات قبل (از 138 تا 143) خصلتهای آنان بر شمرده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 53 - 13

13_ برقراری پیوند های دوستی با کافران از سوی اهل ایمان ، تباه کننده اعمال نیک آنان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 10، 15

10_ محرومیت مسلمانان از محبت خداوند ، در صورت ایجاد روابط دوستانه با کافران

من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله بقوم یحبهم

15_ دوستی با کافران (یهود ، نصارا و . . .) ، موجب فروتنی در مقابل آنان و گردنفریزی در مقابل اهل ایمان

من یرتد منکم عن دینه .. اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 17، 14

14_ پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان ، موجب غضب خداوند بر بنی اسرائیل

تری كثيراً منهم يتولون .. لبس ما قدمت لهم انفسهم ان سخط الله عليهم

17_ غضب الهی و عذاب همیشگی ، دستاور پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان

يتولون الذين كفروا لبس .. ان سخط الله عليهم وفي العذاب هم خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 5

5_ مسلمانانی که با کفار و دشمنان اسلام پیوند دوستی و موالات می بندند ، مردمانی ستم پیشه اند .

إن استحبوا الكفر على الإيمان و من يتولهم منكم فأولئك هم الظالمون

ص: 61

114- آثار ذکر دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 4

4 - توجه مسلمانان به عمق دشمنی ها و تعارض های جبهه کفر با اسلام ، مانع برقراری روابط دوستانه با آنان

تسرون إلیهم بالموذّه .. . إن یتقفوکم یكونوا لکم أعداء

از بیان دشمنی کافران با مؤمنان _ در پی خبر دادن از رابطه دوستی با کافران _ استفاده می شود که توجه به این امر بازدارنده مسلمانان از ارتباط با آنان است.

115- آثار ذکر فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 29 - 13

13- توجه به فرجام مؤمنان و کافران ، نقشی تعیین کننده در گرایش انسان به ایمان یا کفر دارد .

فمن شاء فلیؤمن و من شاء فلیکفر إنا أعتدنا للظالمین نارا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 35 - 2

2- توجه به نافرجامی خط کفر ، مقتضی مصمم بودن مؤمنان در نبرد با کافران بدون هیچ سستی و سازش

فلن یغفر الله لهم . فلاتهنوا و تدعوا إلی السلم

«فا» در «فلاتهنوا» ترتب و تفریع را می رساند و از ترتب این آیه بر مفاد آیه قبل ، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 55 - 6

6 - توجه به فرجام بسیار متفاوت مؤمنان و کافران ، زمینه ساز گرایش انسان به ایمان

إنّ المجرمین فی ضلّال و سعیر .. . إنّ المتّقین فی جنّات و نهر . فی مقعد صدق عند مل

116- آثار ذکر کيفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 5

5- توجه به کيفر حتمی کافران در قیامت ، زمینه ساز صبر و شکیبایی رهبران الهی در برابر عنادورزی های مخالفان

يعرض الذين كفروا على النار .. فاصبر كما صبر أولوالعزم من الرسل

«فاء» در «فاصبر»، تفریع را افاده می کند و ارتباط این آیه با آیه قبل، صبر را فرع و نتیجه توجه به عذاب کافران قرار داده است.

ص: 62

117- آثار ذکر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 55 - 16

16- توجه به تاریخ هلاکت بار کفرپیشگان و سنت های جاری الهی ، زمینه ساز ایمان به رهنمود های الهی و پوزش از لغزش ها است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا . . . ويستغفروا ربهم إلا أن تأتيهم سنه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 3

3- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدار به مکیان حق ناپذیر

و لقد أهلكنا ما حولكم من القرى

مخاطب «کم» مشرکان مکه اند.

118- آثار رشد اقتصادی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 77 - 3

3- وضعیت بهتر اقتصادی و معیشتی کافران عصر بعثت ، زمینه ساز گرایش عده ای از مردم به کفر بود .

كفر بأی-تنا وقال لأتینّ مالاً

بینش مطرح شده در این آیه، از اندیشه ای سرچشمه می گیرد که در آیات پیشین با جمله «قال الذین كفروا. .. أیّ الفریقین خیر مقاماً» به آن اشاره شده بود.

119- آثار رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 64 - 3

3 - رفاه و برخورداری کافران ، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است ، نه نشان سعادت و نیکبختی .

أیحسبون . . . نساوع لهم فی الخیرت ... حتّی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 1

1 - گرایش تمامی انسان ها به کفر ، در صورت برخورداری همه کافران از رفاه و نعمت

و لولا أن یکون الناس أمّه وحده لجعلنا . . . سقفاً من فضّه

ص: 63

مراد از «أُمَّه واحده» ممکن است کافر شدن تمام انسان ها باشد.

120- آثار سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 26 - 1، 2

1- همدلی و سازش نهانی با کافران ، دلیل ارتداد بیمار دلان منافق

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا .. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ ... سنطيعكم في بعض الأمر

برداشت بالا بنابراین نکته است که «ذلک» اشاره به ارتداد باشد _ که از آیه قبل (إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا) استفاده می شود _ و با توجه به این که مراد از «الذین کرهوا..» کافران معانداند.

2- سازش با کافران و همکاری با آنان علیه دین ، مایه ارتداد است .

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا .. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا ... سنطيعكم في بعض الأمر

121- آثار سخنان باطل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 39 - 3

3- گفتار ناروای کافران علیه دین ، مایه رنج و اذیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فاصبر علی ما یقولون

122- آثار سرمستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 75 - 1

1 - شادمانی ناحق و سرمستی گسترده در جامعه از سوی کافران و مشرکان ، سبب گرفتار شدن آنان به انواع عذاب ها در قیامت

ذلکم بما کنتم تفرحون فی الأرض بغير الحقّ و بما کنتم تفرحون

«با» در «بما کنتم» برای سببیت است. «فرح» (مصدر «تفرحون») به معنای سرور و شادمانی است و «مرح» (مصدر «تفرحون») به

معنای سرور و شادمانی افراطی و بیش از حد است آن گونه که سبب غرور و سرمستی می گردد. گفتنی است در این برداشت، مشارالیه «ذلکم» عذاب های یاد شده در آیات پیشین، دانسته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 6

6 - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا، در پی دارنده دشواری های دیرپای قیامت

و اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ .. يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمَ عَسَر

ص: 64

«عسر» (صفت مشبهه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

123- آثار سطحی نگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 7 - 7

7- استهزا و ریشخند کردن مسأله معاد از سوی کافران، معلول سطحی نگری آنان به مظاهر با ارزش حیات

أَنْبِؤًا مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ . أُولَئِكَ يَرَوْنَ إِلَى الْأَرْضِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 9 - 1

1 - آگاهی اندک و سطحی کافران از قرآن، دستمایه آنان برای تمسخر آیات الهی

وَ إِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْءًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا

کلمه «شیناً»، اندک و ناچیز بودن اطلاعات کافران را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 2

2- سطحی نگری و توجیه گری کافران، نسبت به آیات هشداردهنده الهی، مانع عبرت آموزی آنان است.

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ

از این که کافران، با وجود مشاهده نشانه های عینی عذاب، آن را پدیده ای طبیعی و بی خطر می انگارند؛ استفاده می شود که حتی نمایاندن نمودهای اعجازی، مایه عبرت آنان نخواهد بود.

124- آثار سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 6

6_ دشمنان اسلام و کافران حق ستیز در صورت تسلط بر مسلمانان هرگز بر پیمان و پیوند دوستی و خویشاوندی پایبند نخواهند بود.

كيف و إن يظهرهوا عليكم لا يرقبوا فيكم إلا و لازمه

125- آثار شبهه افكنى كافران مكه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ذاريات - 51 - 9 - 3

3- تأثير پذيرى مردمان كم عقل و ضعيف الرأى ، از سخنان انكار آميز كافران مكه عليه موضوع رستاخيز و روز جزا

ص: 65

إنکم لفی قول مختلف . یؤفک عنه من أفک

ضمیر در «عنه» می تواند به «قول مختلف» بازگردد. در این صورت «عن» تعلیلیه بوده و جمله «یؤفک...» صفت برای «قول» می باشد؛ یعنی، «یؤفک بسببه...».

126- آثار شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 40 - 3

3- شکست کافران و مشرکان در پیکار با اسلام و مسلمانان ، جلوه عذاب الهی

من یأتیة عذاب یخزیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 6،19

6- اسیرکردن نیروهای دشمن در میدان جنگ ، امری مجاز پس از متلاشی کردن سپاه کفر و زمین گیر ساختن آنان

حتّی إذا أثنتموهم فشدّوا الوثاق

19- امت اسلامی ، موظّف به نبرد بی امان با جبهه کفر تا فرونشاندن شعله های شرارت آنان

فشدّوا الوثاق ... حتّی تضع الحرب أوزارها

خطاب آیه، می تواند به امت اسلامی در همه زمان ها باشد؛ یعنی، هرگاه جبهه کفر با اسلام به ستیز برخاست، مسلمانان موظف اند تا مرحله خلع سلاح جبهه کفر به مبارزه ادامه دهند. این مطلب از ملاک هایی که آیه به دست داده است (أثنتموهم ... تضع الحرب) استفاده می شود.

127- آثار شنوایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 8

8- شنوایی و بینایی کافران در قیامت ، موجب نجات آنان نمی گردد .

أسمع بهم و أبصر یوم یأتوننا لکن الظالمون الیوم فی ضلّال مبین

«ال» در «الیوم» چنانچه عهد ذکری باشد، مراد روز قیامت است که در «یوم یأتوننا» مطرح شده است و «ل_کن» استدراک از توهّم نجات است که جمله «أسمع بهم و أبصر» آن را پدید آورده است.

128- آثار طغیانگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 53 - 2

2- روحیه طغیان و سرکشی ، ریشه اصلی مواضع همگون کافران علیه پیامبران

ص: 66

أتواصوا به بل هم قوم طاغون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 32 - 4

4 - طغیان و سرکشی ، عامل اصلی رویارویی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آرزوی خاموشی پیام وحی

نترَبِّصْ به ریب المنون ... أم هم قوم طاغون

129- آثار ظلم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 44 - 3

3_ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران ، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك ... و منهم من ينظر إليك ... و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 16 - 7

7 - عذاب دوزخ ، ستمی از سوی کافران به خویش و نه از جانب خداوند

إِثْمًا تَجْزُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

130- آثار عبرت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 1

1- توبیخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر عبرت نگرفتن از سرنوشت شوم کافران گذشته تاریخ

أفلم يسيروا في الأرض فينظروا كيف كان عِقبه الذين من قبلهم

131- آثار عجب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - خودپسندی و زیبا دیدن رفتار زشت خویش ، جلوه گمراهی کافران

أفمن زين له سوء عمله .. فإن الله يضلّ من يشاء و يهدى من يشاء

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «فإنّ الله يضلّ..» در مقام تعلیل برای «أفمن زين...» است؛ یعنی، از آن جایی که آنان رفتار زشت خود را زیبا می دیدند و به خود پسندی گرفتار آمدند؛ خداوند هر کسی را که بخواهد _ مانند این دسته _ گمراه خواهد ساخت.

ص: 67

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 52 - 4

4 - غرور و خودخواهی کافران ، عامل مخالفت آنان با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

بل یرید کلّ امریء منهم أن یوتی صحفًا منشره

132- آثار عدم تعقل در فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 11

11- ناخشنودی از دین و پیام های الهی ، معلول نیندیشیدن به عاقبت کفر و کافران *

کرهوا ما أنزل الله . . أفلم یسیروا فی الأرض فینظروا

از ارتباط «أفلم یسیروا» با «کرهوا ما أنزل الله»، می توان استفاده کرد که اگر کافران عصر بعثت به فرجام شوم پیشینیان کافر می اندیشیدند، این چنین از پیام های دین، گریزان و ناخشنود نبودند.

133- آثار عدم تعقل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 10 - 2

2 - گوش دل نسپردن به سخنان پیامبران و تعقل نکردن درباره آنها ، عامل دوزخی شدن کافران

وقالوا لو کنا نسمع أو نعقل ما کنا فی أصحّ ب السعیر

134- آثار عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 5

5 - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان - همچون خس و خاشاک - در پی نزول عذاب

فجعلنهم غناء

«جعل» (مصدر «جعلنا») در جمله بالا، به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. «غشاء» نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می‌شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 64 - 4

4 - فریاد و ضجه رفاهمندان کافر، به هنگام لمس عذاب الهی

حتّی إذا أخذنا مترفیهم بالعذاب إذا هم یجئرون

ص: 68

ضمیر «هم» در جمله «إِذَا هُمْ يَجْتَرُونَ»، می تواند به «مترفین» بازگردد. در این صورت معنای «إِذَا هُمْ يَجْتَرُونَ» چنین می شود: «مترفان به هنگام لمس عذاب الهی، فریاد و ضجه سر می دهند». هم چنین می تواند به غفلت زدگان کافر بازگردد. در این صورت معنای جمله فوق چنین می شود: «کافران (پیروان مترفین) وقتی جلوداران خود را گرفتار عذاب دیدند، فریاد استغاثه سر می دهند». برداشت فوق، بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 7

7 - کافران و حق ستیزان ، تنها به هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی متنبه شده و به ارزش تعالیم پیامبران پی می برند .

أَنْ تَصِيبَهُمْ مَّصِيبَةٌ... فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا

135- آثار عصیان کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 2 - 3

3 - خوی سرکشی و حق ناپذیری کافران در آغاز بعثت ، مانع پذیرش اسلام از سوی آنان گردید .

و القراءان ذی الذکر . بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

«بل» در «بل الذین...» برای اضراب انتقالی است؛ بدین معنا که خداوند پس از آن که خاصیت بیدارگری و ذکر بودن قرآن را مطرح فرمود، به پاسخ این سؤال پرداخت که: چرا کافران چنین کتاب آگاهی بخش را نپذیرفتند؟ در جواب می فرماید: نپذیرفتن آنان به دلیل وجود روح سرکشی و حق ناپذیری در آنها است.

136- آثار عقیده باطل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 3 - 1

1- ناکامی و پوچی اعمال کافران بازتاب طبیعی باطل گرایی آنان

الذین کفروا... أضلّ أعمّ لهم... ذلك بأنّ الذین کفروا اتّبعوا البطل

«ذالک» اشاره به فرجام پوچ و اعمال بی ثمر کافران است (أضلّ أعمالهم).

137- آثار عمل صالح کافران

11 - کافران ، در روز رستاخیز به جای نیل به ثمره اعمال نیک خویش ، با خدا و کیفر او مواجه خواهند شد .

والذین كفروا أعم لهم كسراب بقيعه . . . حتّى إذا جاءه لم يجده شيئاً ووجد الله ع

138- آثار عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 6

6 - هلاک و عذاب کافران ، نتیجه عملکرد خود ایشان

و ما أهلكنا من قرية .. و ما کنا ظ_لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 6

6 - مصیبت ها و رنج های کافران ، پی آمد عملکرد خود آنان

و لولا أن تصیبهم مصیبه بما قدّمت أیدیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 7

7 - مجازات و عقوبت کفرپیشگان ، بازتاب و تجسم عملکرد بد خود آنان است .

و لنجزینّهم أسوأ الذی کانوا یعملون

برداشت یاد شده بر این اساس است که «أسوء الذی..» خود جزا و کیفر باشد.

139- آثار عمل ناپسند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 16 - 6

6 - آتش دوزخ ، تجسم و عینیت اعمال ناروای خود کافران برای ایشان *

إنّما تجزون ما کنتم تعملون

تعبیر «تجزون ما» _ به جای «تجزون بما» _ بیانگر این معنا است که خود عمل، جزا واقع می شود و این در صورتی است که عمل ناروا تجسم پیدا کند.

140- آثار غفلت از هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 8

8 - تعجیل کافران در نزول عذاب ، ناشی از بی توجهی آنان به نابودی یاران گذشته خویش

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أضح بهم فلا یستعجلون

از «فلا یستعجلون» استفاده می شود که کافران، ناباورانه تقاضای عذاب می کردند و آنها اگر آنان به راستی در سرنوشت یاران گذشته خویش تأمل می کردند، هرگز چنین ناباورانه مجازات الهی را به استهزا نمی گرفتند.

ص: 70

141- آثار غفلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 5

5- غفلت از نظام ثبت و حسابرسی دقیق اعمال و کيفر و پاداش اخروی، عامل بیگانگی کافران با اعمال نیک و آلودگی آنان به کردار های بد و ناشایست

بل قلوبهم فی غمره من هـذا . . هم لها عـملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 8

8- تعجیل کافران در نزول عذاب، ناشی از بی توجهی آنان به نابودی یاران گذشته خویش

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم فلا یستعجلون

از «فلا یستعجلون» استفاده می شود که کافران، ناباورانه تقاضای عذاب می کردند و آنها اگر آنان به راستی در سرنوشت یاران گذشته خویش تأمل می کردند، هرگز چنین ناباورانه مجازات الهی را به استهزا نمی گرفتند.

142- آثار غفلت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 26 - 7

7- تکذیب رسالت پیامبر اسلام از جانب کافران، برخاسته از ناآگاهی و غفلت آنان، از سرنوشت شوم تکذیب کنندگان بود.

فأذاقهم الله الخزی . . لو كانوا یعلمون

143- آثار قاطعیت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 20

20- صلابت در برابر کافران، مهرورزی با مؤمنان و استمرار بر عبادت، زمینه برخورداری جامعه اسلامی از فضل و رضای الهی

أشداء... رحماء... ركعاً سجداً يبتغون

می توان گفت: «یبتغون...» نتیجه و حاصل سه برنامه مؤمنان (1_أشداء، 2_رحماء، 3_ركعاً سجداً) است.

ص: 71

144- آثار قبول ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 14

14 - پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان ، موجب غضب خداوند بر بنی اسرائیل

تری کثیراً منهم يتولون .. لبس ما قدمت لهم انفسهم ان سخط الله عليهم

145- آثار قدرت طلبی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 11

11 - مخالفت کافران و مشرکان صدر اسلام با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار خویش بود .

كانوا هم أشد منهم قوه وءاثراً في الأرض فأخذهم الله بذنوبهم

نکوهش شدن مخالفان پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بر عبرت نگرفتن آنان از زوال قدرت ها و تمدن های گذشته، بیانگر این نکته است که سرپیچی آنان از پذیرش اسلام، برخاسته از دلخوشی آنها به امکانات و اقتدار نسبی خود بوده است.

146- آثار قدرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 8

8 - مؤمنان مجاهد ، در معرض قرار گرفتن در موضع انفعالی و متأثر شدن در برابر قدرت و مکتب بسیار دشمنان و کافران مخالف

فلا يغرك تقلبهم في البل - د

برداشت یاد شده از هشدار خداوند، به دست می آید.

147- آثار کثرت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 4

4- ثروت و جمعیت بسیار کافران در صدر اسلام، عامل تکذیب دین و مانع آنان از پذیرش ایمان

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که «أَنْ كَانَ ذَا..» متعلق به فعل محذوفی (مانند «كُذِّبَ») باشد که جمله شرطیه «إِذَا تَتْلَى...»
_ در آیه بعد _ بر آن دلالت دارد. تقدیر آن چنین است: «لَكُونَهُ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ كُذِّبَ بِآيَاتِنَا...».

ص: 72

148- آثار کفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 33 - 1

1 - ایمان نیاوردن کافران صاحب زر و زور (اصحاب الشمال) به خدای بزرگ ، سبب عذاب شدن آنان در قیامت

إِنَّهٗ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ

آیه شریفه، در مقام تعلیل عذاب کافران دارای زور و زور است که در آیات پیشین از آنان یاد شده است.

149- آثار کوردلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 6

6 - کور باطنی ، ریشه تردید ها و حیرت کافران در مورد قیامت و مسائل آن

بل هم فی شكّ منها بل هم منها عمون

«عمون» نظر به چشم ظاهر ندارد؛ بلکه عدم بینش و بصیرت کافران را می رساند که در نتیجه آن، آنها گرفتار شک و تردید و حیرت و سرگردانی اند.

150- آثار کیفر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 35 - 2

2 - تماشای کیفر های کافران در قیامت ، برای مؤمنان لذت بخش است .

على الأرائك ينظرون

151- آثار کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 11 - 2

2_ مجازات کفار و منکران قیامت (از میان برداشتن ایشان) منجر به انقراض نسل بشر خواهد شد .

ولو يعجل الله للناس الشر .. لقضى إليهم أجلهم

«ال» در «الناس» ال جنسیه و مفید استغراق است؛ یعنی، اگر سنت الهی درباره جوامع بشری این بود که هر انسان کفرپیشه را در دنیا بی درنگ مجازات کند، هر آینه تا کنون زمین از وجود انسان تهی شده و نسل بشر منقرض گشته بود. در حالی که این با فلسفه آفرینش انسان (ولکم فی الأرض مستقر و متاع إلی حین. بقره / 36) ناسازگار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 6

ص: 73

6- وعده رویارویی قهرآمیز و سریع خداوند با کافران و گرفتار ساختن آنان در قبضه قدرت خود، مایه آرامش و تسلائی خاطر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان

إنّ بطش ربّک لشدید

خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به هنگام بیان مؤاخذه کافران، بیانگر تأثیر مثبت این خبر در روحیه آن حضرت و پیروان ایشان است.

152- آثار گرایش به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 75 - 12

12- تمایل به کافران، مایه تنها ماندن انسان و محروم شدن از نصرت خداوند

ترکن إلیهم شیئاً قليلاً. إذا لأذقنک ... ثم لاتجد لک علینا نصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 26 - 3

3- تسلط شیطان بر روح منافقان، معلول گرایش آنان به کافران و اظهار همدلی با ایشان

الشیطن سؤل لهم .. ذلک بأنهم قالوا... سنطیعکم

«ذلک» می تواند اشاره به تسلط شیطان باشد که از آیه قبل (الشیطان سؤل لهم) استفاده می شود و تعبیر «بأنهم..» در مقام تعلیل است.

153- آثار گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 83 - 8

8- گرفتاری کافران به وسوسه ها و تحریکات شیطانی، نمودی از «استدراج» و رهاشدن آنان در کفر و گمراهی است.

الرحمن مدّاً .. ألم تر أنّا أرسلنا الشیءَ طین

این آیه با آیه «من کان فی الضلاله فلیمدد له الرحمن مدّاً» که بیانگر سنت «امهال» بود در ارتباط است و بیانگر نمونه و گواه دیگری بر جریان سنت «فلیمدد.. مدّاً» است که همان «امهال» و «استدراج» می باشد.

154- آثار گناهکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 6

6 - مداومت کافران بر تکذیب ، طغیان و گناه ، مایه چرکین شدن قلب و مسدود شدن راه های شناخت بر آنان است .

بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

مراد از «ما کانوا یکسبون»، همان اموری است که آیات پیشین درباره کافران برشمرده است.

ص: 74

155- آثار لجاجت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 73 - 2

2- کافران لجوج انداز شده از سوی رسولان الهی ، به سرنوشت شومی دچار شدند .

فانظر كيف كان عـقبه المنذرین

توصیه خداوند به نگرستن در سرنوشت کافرانِ لجوجِ انداز شده از سوی پیامبران، گویای این حقیقت است که سرنوشت آنان، چنان شوم بوده که می تواند مایه درس آموزی و شایسته دقت و مطالعه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 33 - 3

3- لجاجت و پافشاری بر کفر ، ریشه مبارزه کافران علیه قرآن

أم يقولون تقوله بل لا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 36 - 4

4- لجاجت و عناد ، مانع درس آموزی کافران از آفرینش هستی

أم خلقوا السموت والأرض بل لا یوقنون

عبارت «بل لا یوقنون» بیانگر این نکته است که موضع گیری ناباورانه کافران درباره قرآن و پیامبر(صلی الله علیه و آله) برخاسته از یقین علمی آنان نیست؛ بلکه صرفاً از روی ستیزه جویی و لجبازی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 7

7- پرسش بهانه جویانه کافران ، درباره زمان برپایی قیامت ، ناشی از خوی لجاجت ، استکباری و حق گریزی آنان بوده است .

بل لـجّوا فی عتوّ و نفور... و یقولون متی هـذا الوعد إن کنتم صـدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 6

6 - مداومت کافران بر تکذیب ، طغیان و گناه ، مایه چرکین شدن قلب و مسدود شدن راه های شناخت بر آنان است .

بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

مراد از «ما کانوا یکسبون»، همان اموری است که آیات پیشین درباره کافران برشمرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 4

ص: 75

4- اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی ، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک . . . بل الذین کفروا فی تکذیب

156- آثار لجاجت کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - 3 - 7 - 36 - 3

3- تصمیم لجوجانه بیشتر کافران و مشرکان صدراسلام بر ایمان نیاوردن ، سبب مقرر شدن عذاب الهی بر آنان بود .

لقد حقّ القول علی اکثرهم فهم لایؤمنون

برداشت یاد شده مبتنی بر این مطلب است که «فاء» در «فهم لایؤمنون» تعلیلیه است و جمله برای بیان علتِ مضمون جمله «لقد حقّ القول علی اکثرهم» می باشد؛ یعنی، چون دانسته شد آنان ایمان نمی آورند، عذاب بر آنان مقرر شد.

157- آثار مرگ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 1

1- لحظه مرگ ، لحظه پایان یافتن شرارت ها و حق ستیزی های کافران و ستمگران

حتّی إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

«حتی» برای بیان غایت شرارت ها و ستمگری های کافران است.

158- آثار مسخ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - 36 - 67 - 1

1- توانایی خداوند بر مسخ کردن کافران ، به گونه ای که آنان آن چنان زمین گیر شوند که از برخاستن از جای خود و حرکت به پیش و عقب ناتوان شوند .

و لو نشاء لمسخنهم علی مکانتهم فما استطعوا مضیاً و لایرجعون

159- آثار مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 10 - 14

14 - مکرها و توطئه های سوء کافران ، موجب عذاب شدید آنان است .

و الذین یمکرون السیئات لهم عذاب شدید

ص: 76

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 4 - 1

1 - اتهام های کافران ، علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ناشی از مکر و حلیه آنان

أم تریدون کیداً

4 - مکر و توطئه کافران علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شکست پذیر و گریبانگیر خود آنان

فالذین کفروا هم المکیدون

160- آثار موضعگیری علیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 217 - 2

2 - موضع گیری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قبال کفرورزی و عصیان خویشاوندان ، دارای پی آمد های دشوار و نگران کننده

و أنذر عشیرتک . . . فإن عصوک فقل إئی بریء . . . و توکل علی العزیز الرحیم

دستور «توکل علی الله» پس از «فقل إئی بریء مما تعملون» بیانگر مطلب یاد شده است.

161- آثار نعمتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 1

1 - گرایش تمامی انسان ها به کفر ، در صورت برخورداری همه کافران از رفاه و نعمت

و لولا أن یکون الناس أمه وحده لجعلنا . . . سقفاً من فضّه

مراد از «أمه واحده» ممکن است کافر شدن تمام انسان ها باشد.

162- آثار ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 3 - 1

1_ مدعیان ایمان، در صورت پذیرش سرپرستی و دوستی کافران، در زمره اهل نفاقند.

بَشْرُ الْمُنْفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا. الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

«أولياء» جمع «ولی» می تواند به معنای دوست و یا سرپرست باشد. گفتمنی است که در برداشت فوق، «الذین»، وصف برای منافقان گرفته شده است.

3_ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار، در پی دارنده عذابی دردناک

بَشْرُ الْمُنْفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا. الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

ص: 77

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 143 - 10

10_ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار، خیانت در جنگ، خدعه با خدا، سستی در عبادت، ریاکاری و کم به یاد خدا بودن، موجب گمراهی و محرومیت دایمی از هدایت الهی است.

و من یضلل الله فلن تجد له سیلا

از مصادیق مورد نظر برای (من یضلل)، کسانی هستند که در آیات قبل (از 138 تا 143) خصلتهای آنان بر شمرده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 51 - 16، 11

11_ مؤمنان پذیرای ولایت و سرپرستی یهود و نصارا، از زمره کافران و خارج از صف مؤمنان راستین

و من یتولهم منکم فانه منهم

16_ مسلمانان پذیرای ولایت یهود و نصارا، همراه و از زمره ستمگرانند.

و من یتولهم منکم فانه منهم ان الله لایهدی القوم الظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 56 - 8

8_ ناکامی و شکست، سرنوشت حتمی پذیرندگان ولایت یهود، نصارا و دیگر کافران

و من یتول الله و رسوله و الذین ءامنوا فان حزب الله هم الغلبون

حصر در جمله «فان حزب الله...» می تواند ناظر به پندار غلط کسانی باشد که برای مصون ماندن از شکست احتمالی مسلمانان (نخشی ان تصیبا دائره) در صدد ایجاد روابط دوستی و ولایی با کافران بودند.

163- آثار هدایت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 10

10- حق ناپذیری و هدایت‌گریزی کافران، منتهی به دروغ شمردن پیام راستین وحی

و إذ لم یهتدوا به فسیقولون هـ_ذا إفک قدیم

«فاء» در «فسیقولون»، بیانگر ترتب و نتیجه است؛ یعنی، اتهام آنان به قرآن، نتیجه حق ناپذیری و هدایت‌گریزی آنان است.

164- آثار هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 2

2 - فرجام هلاکت بار امت‌های کفرپیشه تاریخ، به رغم شوکت مندی آنان، هشدار می‌دهد به همه ملت‌های حق‌ستیز

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً

ص: 78

165- آثار همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 27 - 13

13- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان ، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان *

قالوا... سنطیعکم... یضربون وجوههم و ادب_رهم

ضمیر «هم» احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

166- آثار همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 5،7

5 - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن کدت لتردین

7- رهایی از آثار سوء هم نشینی با کافران و بدکاران و حفظ عقاید دینی با داشتن ارتباط با آنان ، امری مشکل ولی ممکن است .

قال تالله إن کدت لتردین

هم نشینی با کافران، انسان را تا آستانه هلاکت می برد؛ ولی در عین حال عده ای از مردم خود را از آثار هلاکت بار آن نجات می دهند و در نتیجه تهستی می شوند. از این مطلب می توان استفاده کرد که رهایی از مشکل هم نشینی با کافران و بدکاران هر چند مشکل است؛ ولی محال نیست و امری ممکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 57 - 1

1 - بهشتیان ، رهایی خود از پیامد های هلاکت بار هم نشینی با کافران دوزخی را ، مدیون لطف خدا و به توفیق او می دانند .

و لولا نعمه ربی لکنت من المحضرين

167- آثار هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 3 - 1

1 - تکذیب آیات الهی و معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران ، معلول هواپرستی آنان

و کذبوا و اتبعوا أهواءهم

ص: 79

آمدن عبارت «و اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ» _ پس از «كذَّبُوا»، این نکته را می‌رساند که خواهش‌های نفسانی کافران، بازدارنده ایشان از تصدیق به آیات و معجزات می‌باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 6

6 - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا ، در پی دارنده دشواری های دیرپای قیامت

و اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ .. . يقول الـكـ فـرون هـ ذـا یوم عـسر

«عسر» (صفت مشبیه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

168- آثار هواپرستی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 3

3 - اتهام بی دلیل سحر به قرآن و تورات از سوی کافران صدراسلام ، برخاسته از هواپرستی آنان بود .

قالوا سحران تظـهـرا . . . فاعلم انـما یـتـبعـون اـهـواءهـم

169- آخرت فروشی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 3 - 1

1- کافران ، زندگی دنیوی را محبوب خود دانسته و آن را به جای حیات اخروی برمی‌گزینند .

ویل للکـ فرین من عذاب شدید . الذین یستحبّون الحیوه الدنیا علی الآخره

برداشت فوق بنابراین اساس است که «الذین یستحبّون الحیاه .. .» جمله وصفی برای «للكافرین» باشد.

170- آخرین مهلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 84 - 9

9- برانگیخته شدن شاهدان در قیامت ، پایان فرصت کافران برای دفاع از خویش است . *

و یوم نبعث من کلّ أمّه شهیداً ثمّ لایؤذن للذین کفروا

واژه «ثمّ» که برای ترتیب است، ممکن است بدین نکته اشاره داشته باشد که پس از اقامه شهود _ و نه قبل از آن _ دیگر کافران رخصت نمی یابند.

ص: 80

171- آرزوهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 27 - 1

1 - کافران دوزخی در قیامت ، از زنده شدن مجدد خود به شدت ناخرسند بوده و آرزوی مرگ می کنند .

ی_لیتها کانت القاضیه

مرجع ضمیر «یالیتها» امری مقدر است که از سیاق آیه شریفه به دست می آید(مانند «الموته»). «قاضیه» نیز به معنای «قاطع» است. بر این اساس معنا و پیام آیه چنین می شود: ای کاش مرگ نخستین پایان بخش حیاتم می بود و دیگر بار زنده نمی شدم!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 40 - 17، 15

15 - آفریده شدن به صورت خاک و محرومیت از شعور و تکلیف از آغاز پیدایش ، آرزوی کافران در قیامت

و يقول الکافر ی_لیتنی کنت ترّبا

17 - کافران در قیامت ، حیات اخروی را سرآغاز سختی ها دیده و باقی ماندن به صورت خاک را آرزو خواهند کرد .

ی_لیتنی کنت ترّبا

آرزوی خاک بودن، ممکن است به این معنا باشد که کاش دوباره زنده نشده بودم و به همان حالت پس از مرگ _ که خاک شده بودم _ باقی می ماندم.

172- آرزوهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 2، 1

1 - آرزوی کافران و گنه کاران ، هنگام مشاهده عذاب الهی ، به بازگشت دوباره به دنیا

أو تقول حين ترى العذاب لو أنّ لی کرّه

«لو» در آیه شریفه، برای تمنّی است.

2- احسان (نیک کرداری و نیکی کردن به دیگران) ، هدف و فلسفه درخواست کافران از بازگشت دوباره به زندگی دنیایی

لو أن لی کرّه فأکون من المحسنین

«إحسان» هم شامل نیکی به خود می باشد و هم نیکی به دیگران (لسان العرب). این واژه در آیه شریفه ممکن است به هر دو معنا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 39

39 کافران ، آرزومند ضعف و وابستگی امت اسلامی و نگران از قدرت و استقلال آنان

کزرع أخرج . . لیغیظ بهم الکفار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 81

3 - کافران ، آرزومند مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا حادثه ای ناگوار که آن حضرت را زمین گیر کرده و از دعوت باز دارد .

أم یقولون . . . نتریبص به ریب المنون

«تریبص» (مصدر «نتریبص») به معنای انتظار کشیدن و «ریب» به معنای حادثه است. «منون» در معنای روزگار و مرگ بد، به کار می رود. بنابراین «ریب المنون» یا به معنای حوادث روزگار است و یا به معنای حادثه مرگ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - آرزو و هدف نهایی کافران ، به کفر و ارتداد کشاندن مؤمنان است .

وَدَّوْا لَوْ تَكْفُرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - کافران ، در آرزوی نابودی و شکست پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سر می بردند .

الذین کفروا لیزلقونک بأبص_رهم لَمَّا سمعوا الذکر

173- آرزوی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ کافران به هنگام روبرو شدن با آتش دوزخ در آرزوی بازگشت به دنیا، تکذیب نکردن آیات پروردگار و فرار گرفتن در زمره مؤمنان هستند.

فقالوا یلیتنا نرد و لا نکذب بأیت ربنا و نکون من المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- « عن عبدالله بن عطاء المكي قال : سألت أبا جعفر (ع) عن قول الله : « ربما يوّد الذين كفروا لو كانوا مسلمين » قال : ينادى مناد يوم القيامة يسمع الخلائق : انه لا يدخل الجنة إلا مسلم ثمّ يوّد سائر الخلق أنهم كانوا مسلمين ;

عبدالله عطاء مكي گوید: از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «ربما يوّد الذين كفروا لو كانوا مسلمين» سؤال کردم، حضرت فرمود: منادی در روز قیامت به گونه ای که همه خلائق بشنوند ندا می کند: همانا داخل بهشت نمی شود مگر مسلمان، آن جاست که سایر خلق آرزو می کنند که ای کاش مسلمان می بودند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 10 - 1

1 - کافران در روز قیامت ، در آرزوی گریختن از صحنه محشر خواهند بود .

يقول الإنس يومئذ أين المفرّ

ص: 82

«مفرّ» (مصدر میمی از «فرّ») به معنای گریختن و استفهام در «أین المفرّ» برای «تمنّی» است. مقصود از «الإنسان» _ به قرینه «أیحسب الإنسان...» _ کافران اند.

174- آرزوی باطل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 5

5- خوردن، لذت بردن و برخوردار شدن از متاع‌ها و لذت‌های دنیوی و غوطهور شدن در آرزوهای واهی، هدف و مقصد‌اعلای کافران است.

ذره‌م یا کُلُوا و یتمتّعوا و یلهمم الأمل

175- آرزوی باطل کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 9

9- کافران هدایت‌ناپذیر صدراسلام، سرگرم آرزوهای واهی بودند.

ذره‌م... و یلهمم الأمل

176- آرزوی بیجای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 39 - 1

1 - ورود کافران به بهشت، امری ناممکن و آرزویی بی‌جا

أیطمع کلّ امریء منهم أن یدخل جنّه نعیم . کلاً

177- آرزوی سلب نعمت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 40 - 9

9- آرزوی سلب نعمت از کافرانی که بر مؤمنان فخرفروشی می کنند، آرزویی شایسته و مطلوب است .

فَعَسَى رَبِّي أَن . . . يَرْسِلَ عَلَيْهَا حَسَابًا

ص: 83

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 1

1 - نیستی و نابودی، آرزوی کافران و عصیانگران بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در قیامت

یومئذ یوّد الذین کفروا و عصوا الرسول لو تسوّی بهم الارض

«لو» در «لو تسوّی» به معنای لیت (ای کاش) است، و جمله «لو تسوّی . . .» کنایه از هیچ و پوچ شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 2 - 3، 1

1- آرزو و علاقه فراوان کافران به مسلمان بودن، آن گاه که فرصت اسلام آوردن را از دست بدهند.

ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

مراد از «یوّد» به قرینه فعل ماضی «کانوا» مطلق دوست داشتن نیست، بلکه به معنای تمنا و آرزوست. و «ربما» در آیه به معنای تکثیر استعمال شده است.

2- آرزوی عمیق کافران به تسلیم شدن در برابر قرآن، به هنگام مواجهه با عذاب الهی یا مرگ

تلک ایّات الکتب و قرآن مبین . ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

محتمل است که متعلق «کفروا» قرآن باشد که در آیه قبل آمده است و آرزوی کفار به تسلیم بودن، بنابر قاعده، باید پس از مواجهه با حادثه ای باشد که رهایی از آن ممکن نیست و آن همانا عذاب می باشد.

3- آرزوی کافران برای پذیرش اسلام، بسیار کم است . *

ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

برداشت فوق، مبتنی بر این است که «ربما» - همان گونه که رایج است - در قَلت و «یوّد» در همان معنای خودش (یحِبّ) استعمال شود. آیه بعد (ذرهم یا کلوا و یتمتعوا...) قرینه و تأییدی است بر برداشت فوق.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤنون - 23 - 99 - 6، 8

6 - ندامت کافران در هنگام مرگ و تمنای آنان از خدا ، برای بازگشت به دنیا

حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعون

8 - « عن الصادق (ع) . . . إذا مات الكافر شيعه سبعون ألفاً من الزبانيه إلى قبره و أنه ليناشد حامله بصوت يسمعه كل شيء إلا الثقلان . . . و يقول : « رب ارجعون لعلی أعمل صالحاً فيما تركت » فتجيبه الزبانيه كلاً إنَّها كلمه أنت قائلها ;

از امام صادق(ع) روایت شده است : هنگامی که کافری می میرد، هفتاد هزار فرشته عذاب او را به سوی قبرش می برند و آن کافر با صدای بلند _ که تمام موجودات غیر از انس و جن می شنوند _ تشییع کنندگان را قسم می دهد . . . و می گوید: «رب ارجعون لعلی أعمل صالحاً فيما تركت». پس فرشتگان عذاب به او جواب می دهند: هرگز! این کلامی است که تو گوینده آنی».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 2،3

2 - کافران در هنگام مرگ ، آرزومند یافتن فرصتی دوباره ، برای تدارک فرصت های از دست رفته و جبران بدی های گذشته خود ، با انجام اعمال نیک

ص: 84

قال رب ارجعون . لعلی أعمل صـلحاً فیما ترکت

3 - آرزوی کافران در هنگام مرگ ، برای بازگشت به دنیا و استفاده از امکانات و اموال خود در راه خیر *

قال رب ارجعون . لعلی أعمل صـلحاً فیما ترکت

برداشت فوق، بدان احتمال است که مراد از «ما ترکت» اموال و امکاناتی باشد که فرد، پس از مرگ خویش بر جای می گذارد؛ نه فرصت های از دست رفته؛ چنان که در برداشت پیشین بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 4،7

4 - کافران ، در آرزو و انتظار نتیجه اعمال نیک خویش اند .

و الذین کفروا أعمـلهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً

این برداشت، از تشبیه سراب به دست می آید؛ زیرا همان گونه که فرد تشنه در انتظار آب به سر می برد و هر چه تلاش می کند، جز شبه آب (سراب) چیزی نمی بیند؛ کافران نیز در انتظار نتیجه اعمال خود به سر می برند؛ هر چند به آن نخواهند رسید.

7 - یأس و نا امیدی کافران از دستیابی به اهداف و آرمان های خود

و الذین کفروا أعمـلهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که جمله «یحسبه الظمأن.. لم یجده شیئاً» مربوط به دنیا باشد؛ یعنی، در همین دنیا است که کافران همچون تشنگان، به نتیجه اعمال خود و در پی نیل به اهداف خویش اند؛ ولی به آن دست نخواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 3

3 - کافران ، در آرزوی مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان و شکست اسلام به سر می بردند .

قل أراءیتم إن أهلکنی الله و من معی

مفسران (صاحب مجمع البیان، تفسیر کبیر و ..) نوشته اند: این آیه و آیات مشابه آن (مانند آیه 30 سوره «طور» و آیه 12 سوره «فتح»)، اشاره به این حقیقت تاریخی دارد که کافران و مشرکان، پیوسته در آرزوی مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان و در نتیجه شکست کامل اسلام، به سر می بردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- قدرتمندان کافر، به چیزی جز کافر شدن مؤمنان، رضایت نمی دهند.

أصبح الأُخدود . . . و ما نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ

179- آزادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 2

2- فراهم بودن زمینه های حضور آزادانه کافران در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای استماع وحی

ص: 85

و منهم من يستمع إليك حتى إذا خرجوا من عندك

180- آغاز عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 13 - 4

4 - خداوند ، عذاب کافران را در جهان آخرت ، آغاز کرده و آن را تکرار خواهد کرد . *

إنّه هو بیديء و يعيد

به قرینه آیه قبل، مصداق مورد نظر در این آیه، آغاز و تکرار عذاب کافران است؛ به این بیان که آنچه کافران به آن تهدید شده اند، گرچه از توان جسمی آنان فراتر است؛ ولی برای خداوند - نه در آغاز و نه در تکرار - مشکلی ایجاد نخواهد کرد.

181- آگاهی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 8

8- آگاهی یافتن کافران بر دروغ گویی خویش ، از جمله دلایل احیای مجدد انسان ها در قیامت

بلى وعداً عليه حقاً... و ليعلم الذين كفروا أنهم كانوا كذابين

182- آگاهی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 3

3 - آگاهی کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سرنوشت امتهای پیشین

ألم يروا كم أهلكننا من قبلهم من قرن مكنهم فى الأرض

از اینکه می فرماید «ألم يروا»، معلوم می شود تاریخ گذشتگان در دسترس کافران بوده و از آن اطلاع داشته اند.

183- آلودگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 55 - 8

8_ آلودگی کافران بنی اسرائیل و منکران عیسی و جامعه آنان

و مطهّرك من الذین كفروا

ص: 86

184- آموزش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 11

11_ کفرپیشگان اگر ایمان آورند ، حتی در صورتی که علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) جنگیده باشند ، مشمول رحمت و مغفرت الهی خواهند شد .

إن يعلم الله... يغفر لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 12

12_ تعجیل نکردن خداوند در نزول عذاب بر کفرپیشگان ، برخاسته از شمول مغفرت او بر آنان است .

يستعجلونك بالسيئه... إن ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم

جمله «يستعجلونك...» اشاره به این معنا دارد که خداوند در عذاب کردن کفرپیشگان تعجیل نمی کند و به آنان مهلت می دهد و جمله «إن ربك...» به منزله دلیل و علت این معناست ؛ یعنی ، بخشاینده بودن خدا موجب تعجیل نکردن و مهلت دادن اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 24

24 - عدم زدایش تمامی آثار گناهان کافران ، به صرف روی آوردن آنان به ایمان

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ... فَبَايَعَهُنَّ وَاسْتَغْفَرَ لَهُنَّ اللَّهُ

از این که پس از پذیرش بیعت مؤمنان، باز هم خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته است تا برای ایشان استغفار کند؛ معلوم می شود که به صرف ایمان، تمامی آثار گناهان گذشته محو نشده و نیاز به استغفار است.

185- آموزش کافران ذمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 3

3- حکم کافران غیر معاند ، متمایز از کافران ستیزه جو ، در برخورداری از عفو الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا .. فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

بنابراین که قید «وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ» احترازی باشد؛ مفهوم آیه این می شود که اگر شخص کافر، ستیزه جویی با دین نداشته باشد، محکوم به «لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ» نخواهد بود.

186- آموزش کافران متنبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 9

9_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور ابلاغ رحمت و مغفرت الهی نسبت به کافران تنبّه یافته

ص: 87

قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق «إن ينتهوا» کفر باشد یعنی اگر از کفر دست کشیدند . . .

187- آموزش کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 192 - 7

7 - آموزش گناهان کافران محارب ، پس از ایمان آوردن آنان ، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی است .

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 11

11 - کفرپیشگان اگر ایمان آورند ، حتی در صورتی که علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) جنگیده باشند ، مشمول رحمت و مغفرت الهی خواهند شد .

إن يعلم الله ... يغفر لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 3

3- حکم کافران غیر معاند ، متمایز از کافران ستیزه جو ، در برخورداری از عفو الهی

إن الذين كفروا وصدّوا... فلن يغفر الله لهم

بنابراین که قید «و صدّوا عن سبيل الله» احترازی باشد؛ مفهوم آیه این می شود که اگر شخص کافر، ستیزه جویی با دین نداشته باشد، محکوم به «لن يغفر الله» نخواهد بود.

188- آینده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 13 - 7

7- کافران و عناصر سست ایمان ، دارای آینده ای پر بیم و هراس

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که دو گروه در معرض بیم و هراس اند: 1_ کافران، 2_ آنان که اظهار ایمان کرده ولی در طریق ایمان استقامت نورزند.

189- ابتلای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 88

4- ابتلای کافران مکه به گرفتاری و سختی ، از رخداد های دوران پیش از هجرت

و لو رحمنهم و كشفنا ما بهم من ضرّ

190- ابتلاات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 6

6_ روی آوردن رفاه و آسایش بر کافران مبتلا به سختی ها و محنت ها ، در پی دارنده تحلیل‌هایی نادرست درباره پیدایش شداید و اسباب رفاه و آسایش

ثم بدلنا .. حتى عفوا و قالوا قد مس اباونا الضراء و السراء

191- ابراهیم(ع) و کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 20، 4

4- ابراهیم (ع) ، کفرپیشگان مکه را شایسته بهره مند شدن از روزی های الهی نمی دانست .

و ارزق .. من ءامن منهم بالله و اليوم الآخر

20 - دلجویی خداوند از ابراهیم (ع) به خاطر اجابت نکردن دعای او علیه کافران مکه

و ارزق .. من ءامن منهم ... قال و من كفر فأمته قليلا ثم أضطره إلى عذاب النار

از هدفهای بیان اندک بودن متاع دنیا و زمان بهره گیری از آن و نیز بیان فرجام شوم کفرپیشگان پس از رد کردن تقاضای ابراهیم علیه آنان، دلجویی از ابراهیم است.

192- ابزار عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 55 - 11

11_ کثرت مال و اولاد ، مایه رنج و گرفتاری برای بی ایمانان

فلا تعجبک أموالهم ولا أولادهم .. ليعذبهم بها فی الحیوه الدنیا

193- ابلاغ آیات خدا بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 3 - 4

ص: 89

4 - نگرانی برای کافران ، پس از ابلاغ آیات روشن الهی به آنان موردی ندارد .

تلك ءایـت الکتب المبین . لعلک بـخع نفسک الایکونوا مؤمنین

194- ابلیس از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 34 - 10

10 - ابلیس به خاطر خود بزرگ بینی و سرپیچی از فرمان خدا ، از زمره کافران شد .

أبی و استکبر و کان من الکفرین

195- اتحاد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 52 - 1,4

1 - اهل کتاب (علمای یهود) مشمول لعن خداوند به جهت حقپوشی و همسویی با کفار علیه مسلمانان

الم تر . . . اولئک الذین لعنهم الله

4 - همسویی با کافران علیه مسلمانان ، از موجبات لعن الهی است .

يقولون . . . هؤلاء اهدى من الذین امنوا سییلا . اولئک الذین لعنهم الله

196- اتحاد ظاهری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 14، 11

11 - جبهه کفر و نفاق ، به ظاهر مجتمع و متحد ؛ اما در درون ، آکنده از تشقت و تفرقه

تحسبهم جمیعاً و قلوبهم شتی

14 - اعتماد کافران به استحکامات مادی و همبستگی های صوری و ناپایدار ، نشانه بی خردی آنان است .

لایقـتلونکم جمیعاً إلا فی قری محصنه . . . ذلک باتهم قوم لایعقلون

197- اتحاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 101 - 11

11_ اتحاد و همگونی کافران ، در دشمنی با مسلمانان

ان الکفرین کانوا لکم عدواً مبيناً

ص: 90

خبر «کان» با اینکه طبق قواعد ادبی باید جمع آورده می شد، به صورت مفرد (عدواً) آورده شده و اشاره به این است که کافران در دشمنی با اسلام، یکپارچه و گویا فردی واحد هستند.

198- اتکای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 5

5- اهل کفر و نفاق، تنها متکی بر موانع و استحکامات فیزیکی و مادی در جنگ و نبرد

لایق_تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه أو من وراء جدر

در صورتی که فاعل در «لایقاتلونکم...» کافران و منافقان باشند، به دست می آید که اهل کفر و نفاق، هیچ انگیزه معنوی برای حرکت های خود ندارند و تنها اطمینان از استحکامات مادی است که به آنان جرئت مبارزه می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 5

5- تکیه غرورآمیز کافران دین ستیز، بر مال و منال و نیروی انسانی خویش

فسیعلمون من أضعف ناصرًا و أقلّ عددًا

199- اتمام حجت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 94 - 2

2_ خداوند در پی ارسال هر یک از پیامبران در شهرها و آبادانیها، کفرپیشگان را به سختی تنگدستی و رنج و اندوه گرفتار ساخت.

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا أهلها بالبأساء و الضراء

با توجه به دو آیه بعد (ولو أن أهل القرى...) معلوم می شود گرفتار ساختن امتهای گذشته به بلاها و سختیها در صورتی بوده که آنان با تبلیغ و ارشاد پیامبران خویش ایمان نمی آوردند و همچنان بر کفرورزی پافشاری داشتند. در این مرحله آنها را گرفتار می ساخت تا شاید متنبه شوند. بنابراین جمله «أخذنا أهلها...» مقید می شود به «إذا لم يؤمنوا و لم یتقوا»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19- نزول عذاب بر كفر پيشگان ، پس از اتمام حجت است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى . . . أو يأتيهم العذاب قبلاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 4

4 - هلاکت جوامع كفرپیشه و تکذیب گر تاریخ ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ص: 91

ثم أرسلنا .. بأى تنا و سلطن مبین ... فکذبوهما فکانوا من المهلکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 105 - 5

5 - عذاب ابدی دوزخ دامنگیر کافران ، پس از اتمام حجت های الهی بر آنان

ألم تکن ءای تی تتلی علیکم فکنتم بها تکذبون

آیه یاد شده، بیانگر این حقیقت است که خداوند، کافران را بی دلیل محکوم به عذاب ابدی دوزخ نکرده؛ بلکه ابتدا با بیان آیات خود، حجت را بر آنان تمام نموده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 16

16 - کیفر الهی در مورد کافران ، پس از اتمام حجت و تبیین حق برای آنان

إنّ الذین کفروا و .. من بعد ما تبیین لهم الهدی ... و سیحبط أعم لهم

در صورتی که «سیحبط..» عنوان کیفر داشته باشد؛ تعبیر «من بعد ما تبیین...» بیانگر اتمام حجتی است که قبل از اعمال مجازات، صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به واگذاری کافران حق ناپذیر ، باطل گرا و بازیگر به حال خود ، پس از اتمام حجت به آنان

فذرهم یخوضوا و یلعبوا

«خوض» (مصدر «یخوضوا») در اصل به معنای حرکت در آب است؛ ولی در مواردی به کار می رود که انسان، غوطه‌پور در مسائل باطل و ناپسند می شود؛ مانند همین آیه که کافران، سخنان ناروایی درباره اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر زبان می آوردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 1 - 2

1 - کافران ، چه اهل کتاب باشند و چه مشرک ، بدون اتمام حجت رها نخواهند شد .

لم يكن الذين كفروا من أهل الكتـب و المشركين منفكّين حتّى تأتّيهم البيّنه

«منفكّ»، به معنای منفصل است. مفاد آیه شریفه، کنار نبودن کافران از قانون فراگیر «اتمام حجت» و «آمدن بیّنه» است.

2- اتمام حجت بر تمام کافران (یهود، نصارا، مجوس و مشرکان) و رساندن برهان آشکار به آنان، سنتی الهی است.

لم يكن . . . منفكّين حتّى تأتّيهم البيّنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بیّنه - 98 - 4 - 9

9- جدایی کافران اهل کتاب و مشرکان از حرکت اسلام گرایانه دیگر هم کیشان خود، پس از اتمام حجت بر آنان بود.

و ما تفرّق الذين أُوتوا الكتـب إلاّ من بعد ما جاءتهم البيّنه

در برداشت یاد شده «الذين أُوتوا الكتاب» همان «الذين كفروا» در آیه اول، دانسته شده است؛ با این فرض که مراد از آنان، کسانی اند که پس از ظهور اسلام، به آن کافر شدند.

ص: 92

200- اتمام حجت بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 6

6_ خداوند ، کافران و گنهکاران را پس از ارائه آیات خویش و اتمام حجت بر آنان ، مؤاخذه خواهد کرد .

كفروا بآيت الله فأخذهم الله بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 107 - 8

8_ وجود دلایل روشن بر توحید و حقانیت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مانع هر گونه بهانه ای برای انکار آنها و موجب استحقاق کافران و مشرکان به عذاب های الهی است .

وما أكثر الناس . . . بمؤمنین . . . و ما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون. أفأمنو

حرف «فاء» در «أفأمنوا» استحقاق عذاب را بر آیه «ذلک من أنباء الغیب . . .» _ که حاوی برهان بر حقانیت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و آیه «و کأین من آیه . . .» _ که در بردارنده دلیل بر توحید می باشد _ مترتب کرده است ; یعنی ، چون اتمام حجت شده ، عذر و بهانه ای در کار نیست و کفرپیشگان مستحق عذابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 13

13_ خداوند ، کفرپیشگان را پس از اتمام حجت حسابرسی می کند و به مجازات می رساند .

فإنما علیک البلاغ وعلینا الحساب

وقوع جمله «وعلینا الحساب» _ که گویای حسابرسی و مجازات کفرپیشگان است _ پس از «إنما علیک البلاغ» _ که گویای ابلاغ و اتمام حجت است _ می رساند که خداوند پیش از ابلاغ دین و اتمام حجت ، کافران را مجازات نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 3 - 4

4- نگرانی برای کافران ، پس از ابلاغ آیات روشن الهی به آنان موردی ندارد .

تلک آیت‌الکتب‌المبین . لعلک بـ خع نفسک الایکونوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 206 - 2

2 - کیفر کافران ، به دنبال اتمام حجت های مکرر بر آنان

ثمّ جاءهم ما كانوا یوعدون

«کانوا یوعدون» ماضی استمراری و بیانگر آن است که خداوند، حجت خویش را بر کافران بارها تمام کرده و مرتباً آنان را به فرجام شوم کفرورزی هشدار داده است.

ص: 93

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 2

2- کیفر جوامع کفرپیشه، پس از انذار های متعدد و یادآوری مکرر ارزش ها است .

و ما أهلكنا من قرية إلا لها منذرون . ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 82 - 7

7 - اقدام خداوند به اتمام حجت بر کافران، پیش از فرستادن عذاب بر آنان

أخرجنا لهم دابة من الأرض تكلمهم

ارائه معجزه به کافران، پیش از هلاک ساختن آنان با «عذاب استیصال»، می تواند برای این باشد که حجت خدا بر آنان تمام شود و آنان هیچ عذری نداشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 2, 1

1 - بستن راه بهانه جویی کافران و حق ستیزان (به این که چرا برای مارتسولی نفرستادی) به هنگام گرفتار شدن به عذاب، از اهداف رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لولا أن تصيبهم مصيبة بما قدمت أيديهم فيقولوا ربنا لولا أرسلنا رسولاً

جواب «لولا» در «لولا أن تصيبهم مصيبة...» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «لولا أن تصيبهم مصيبة... لَمَا أرسلناك إليهم». گفتنی است که آیه پیش، هدف از بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تنبّه و بیداری مردم بیان کرده است. بنابراین آیه یاد شده بیانگر یکی دیگر از هدف های رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشد.

2 - فرستادن رسولان، اتمام حجت الهی بر کافران

و لولا أن تصيبهم مصيبة... و نکون من المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 26 - 2

2 - عذاب شدن کافران تکذیب گر پس از اتمام حجت و ارائه معجزات و دلایل آشکار و کتاب های روشنگر بوده است .

كذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ . . . ثُمَّ أَخَذَتِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانُوكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 37 - 7

7 - مجازات الهی برای کافران ، پس از اتمام حجت و دادن فرصت مناسب و عمر کافی برای شناخت و پذیرش دین و تعالیم آسمانی خواهد بود .

أُولَئِكَ نَعْمَ لَكُمْ مَا يُتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 70 - 10

10 - قرآن ، وسیله اتمام حجت بر کافران و تحقق بخش وعده الهی درباره آنان است .

ص: 94

و قرءان مبین . لینذر ... و یحَقِّ القول علی الک_فرین

از عطف جمله «و یحَقِّ الحقّ . . .» بر جمله «لینذر» _ که لام در این جمله برای تعلیل است _ برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 177 - 3

3 - کافران و مشرکان تهدید شده به عذاب الهی ، از پیش انذار و اخطار شده و اتمام حجت شده بودند .

فساء صباح المنذرین

منظور از «منذرین» (اخطار شدگان) کافران و مشرکان اند. این تعبیر می رساند که آنان از سوی پیامبراسلام و قرآن، انذار و اخطار شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 59 - 2

2 - با شناخت آیات و نشانه های خداوند ، هیچ عذری از کافران و منکران خداوند پذیرفته نیست .

لو أنّ الله هدینی لکننت من المتّمّین . . . بلی قد جاء تک ءای_تی فکذّبت بها

آیه شریفه، پاسخی است به ادعای کافران که می گفتند: اگر خداوند ما را هدایت می کرد، ما با تقوا می شدیم و قهراً گرفتار عذاب نمی گشتیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 22

22 - عذاب کافران ، پس از اتمام حجت الهی بر آنان خواهد بود .

ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم ءای_ت ربّکم . . . قالوا بلی ول_کن حَقّت کلمه العذا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 4

4 - عذاب کافران ، پس از اتمام حجت الهی بر آنان خواهد بود .

ما یجـدل فی ءایـت اللہ إلا الذین کفروا . . . کذبـت قبلہم قوم نوح . . . و کذلک حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 6

6 - بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران حق ناپذیر ، پس از اتمام حجت و دعوت مکرر آنان به ایمان است .

لمقت اللہ اکبر . . . إذ تدعون إلى الإیمـن فتکفرون

آمدن فعل های مضارع «تدعون» و «تکفرون» بر استمرار دلالت دارد؛ یعنی، شما همواره به ایمان فراخوانده می شدید؛ ولی به جای ایمان آوردن، به طور مستمر کفر میورزیدید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 12 - 2

ص: 95

2- عذاب شدن کافران و مشرکان در قیامت ، پس از اتمام حجت و دعوت شدن آنان به ایمان از سوی خداوند

ذلکم بأنّہ إذا دعی اللّٰه وحده کفرتم و إن یشرک به تؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 50 - 6

6- کیفر الهی کافران دوزخی ، پس از ابلاغ پیام الهی و اتمام حجت از سوی رسولان است .

أولم تک تأتیکم رسلکم بالبینات قالوا بلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 25 - 2

2- انتقام الهی از کافران ، پس از احتجاج و اتمام حجت بر آنان

و کذلک ما أرسلنا ... ق ل أو لو جئتکم ... فانتقمنا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 29 - 5

5- مهلت الهی به کافران و مشرکان ، برای اتمام حجت بر آنان

بل متّعت هؤلاء و ءاباءهم حتّٰی جاءهم الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 48 - 8

8- عذاب های الهی بر کافران ، پس از اتمام حجت و ارائه آیات به ایشان

و ما نریهم من ءایه ... و أخذنهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 7

7- نزول عذاب بر کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان با دلایل روشن

یغشی الناس هـ_ذا عذاب أليم . . . وقد جاءهم رسول مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 59 - 2

2_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور به برگزیدن شیوه صبر و انتظار در برابر کافران ، در پی اتمام حجت بر ایشان *

فإنما یسرنه . . . فارتقب

با توجه به شرایط دشوار پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مکه، چه بسا تعبیر «فارتقب» بیانگر لزوم صبر و انتظار تا لحظه تغییر شرایط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 3

3 - کیفر الهی برای کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان

ص: 96

تتلی علیه . . . فبشّره بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 11 - 4

4 - کیفر کافران ، پس از اتمام حجت پروردگار بر ایشان

ه_ذا هدی و الذین کفروا ب_ای_ت ربهم لهم عذاب

از این که خداوند پس از بیان هدایتگری قرآن، عذاب کافران را مطرح می کند، مطلب یاد شده قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 31 - 4

4 - اتمام حجت الهی بر کافران در دنیا ، با تلاوت مداوم آیات وحی بر آنان

أفلم تکن ءای_تی تتلی علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 18

18 - مجازات و نابودی کافران ، پس از ابلاغ پیام حق و اتمام حجت بر آنان است .

بل_غ فهل یهلک إلاّ القوم الف_سقون

با توجه به فای «فهل» _ که می تواند بیانگر تفریع باشد _ استفاده می شود که بلاغ و اتمام حجت، همواره قبل از مجازات و کیفر کافران صورت گرفته و می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 54 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به اتمام حجت بر کافران ، و نه مجبور ساختن آنان به پذیرش دین

فتولّ عنهم

«فاء» می رساند که علت سلب مسؤولیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) این است که بر کافران حجت تمام گشته و آنان از سر طغیان کفر

میورزند و نه به خاطر نادانی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 6

6 - کیفر کافران ، در پی اتمام حجت بر ایشان با هشدار های مکرر

فویل للذین کفروا من یومهم الذی یوعدون

تعبیر «یوعدون» (با فعل مضارع) بیانگر وعیدهای مستمر و مکرر است که قبل از مجازات و کیفر کافران، به ایشان داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 7 - 3

3 - اتمام حجت خداوند از طریق کتاب های آسمانی ، هموارکننده راه مجازات کافران *

ص: 97

و کتـب مسطور . . . إنَّ عذاب ربِّک لوقع

در آیات پیشین سخن از «کتاب مسطور» (تورات یا کتاب های آسمانی) به میان آمده است. ارتباط «إنَّ عذاب...» با «کتاب مسطور»، می تواند بیانگر مطلب بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 3

3 - وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، اتمام حجت بر کافران لجوج و حق ناپذیر است ؛ و نه پافشاری بر هدایت آنان .

فذرهم ... فذرهم

در آیات پیشین، پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به تذکر و تبلیغ شد؛ ولی پس از بیان حقایق، فرمان «فذرهم» پایان وظیفه تبلیغ را به آن حضرت اعلام می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 4 - 5,1

1 - اتمام حجت خداوند بر کافران ، با ابلاغ اخبار هشداردهنده و عبرت آمیز به آنان

و لقد جاءهم من الأنباء ما فيه مزدجر

«مزدجر» مصدر میمی و به معنای اتعاض و پندپذیری است. «ما فيه مزدجر»؛ یعنی، اخباری که برای بیدار شدن و پندآموزی کافی است.

5 - تحقق مجازات های الهی بر کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان

و کلَّ أمر مستقرّ . و لقد جاءهم من الأنباء ما فيه مزدجر

در صورتی که تعبیر «و کلَّ أمر مستقرّ» کنایه از عذاب و کیفر حتمی کافران باشد، در پی آمدن «و لقد جاءهم...»، توضیحی است بر این که کیفر آنان، بدون اتمام حجت صورت نگرفته و نمی گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 2

2 - عذاب و کیفر خداوند درباره کافران ، پس از اتمام حجت و ارائه دلایل روشن بوده است .

تأتیهم رسلهم بالبینات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 9 - 2

2- کافران دوزخی ، از کسانی اند که پس از اتمام حجت و از روی عمد ، راه کفر و انکار را در پیش گرفته و به تکذیب دین پرداختند .

قالوا بلی قد جاءنا نذیر فکذبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 4 - 4

4_ برخی از کافران در برابر آیات و معجزات، در عین اتمام حجت خداوند بر آنان، سرسختی نشان داده و لجاجت میورزند.

وما تأتیهم من آیه... إلا کانوا عنها معرضین

ص: 98

آمدن آیات و معجزات متعدد، گویای قطع عذر و اتمام حجت است.

201- اتمام حجت بر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 1

1- کافران مکه با انکار آیات الهی - پس از اتمام حجت بر ایشان - مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو آتانا أهلکنا هم... فستعلمون من أضحـب الصرط السویّ و من اهتدی

202- اتمام حجت به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 7

7 - احیای مردگان و بازگرداندن آنان به دنیا ، آیتی دیگر برای اتمام حجت با کافران زمین است .

أخرجنا لهم دابة من الأرض.. و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 8 - 6

6 - عذاب شدن کافران ، پس از اتمام حجت با آنان است .

و إذا أخذنا من النبیّن میثـ قهم... لیسل... و أعدّ للکـ فرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 13 - 9

9 - مشرکان و کفرپیشگان ، پس از اتمام حجت بر آنان ، در معرض گرفتار آمدن به عذاب استیصال اند .

فإن أعرضوا فقل أنذر تکم صـ عقه مثل صـ عقه عاد و ثمود

203- اجابت خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- در صورت تحقق خواسته کافران مکه، مبنی بر نزول ملائکه، آنان گرفتار عذابی مرگبار می شدند.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

یکی از احتمالاتی که برای آیه داده شده، این است که ملائکه، در صورتی که بخواهند برای کافران نازل شوند، برایشان عذاب به ارمغان خواهند آورد؛ عذابی که هیچ کدام از آنان را زنده نخواهد گذاشت.

ص: 99

204- اجبار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - غاشیه - 88 - 23 - 4

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به الزام مخالفان بر ایمان_ در صورت بی اعتنایی و کفر ورزیدن آنان_ مجاز است .

لست علیهم بمصیطر . إلا من تولی و کفر

حرف «إلا»، ممکن است برای استثنای حقیقی از ضمیر «علیهم» باشد.

205- اجبار کافران به ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 4 - 1

1 - قدرت خداوند ، بر نزول نشانه ای انکارناپذیر از آسمان برای ناگزیر ساختن کافران به ایمان

إن نشأ نزل علیهم من السماء آیه فظلت . . . خ_ضعین

206- اجتناب از اذیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 7

7 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به ترک اذیت و آزار منافقان و کافران بود . *

و دَعَّ اذیهم

برداشت بالا، بنابراین اساس است که اضافه «أذی» به «هم» اضافه مصدر به فاعل اش باشد.

207- اجتناب از اطاعت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 52 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه دار پرهیز از هرگونه اطاعت و تن دادن به خواسته های کافران

«طاعت»؛ یعنی، عمل کردن به آنچه که از انسان خواسته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 1 - 3

3 - دعوت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای رعایت تقوا و پرهیز از تبعیت از کافران، دعوتی خطیر بود.

ص: 100

منادا، وقتی با «أَیُّهَا» آورده می شود، یا به خاطر از غفلت بیرون آوردن منادا است و یا به خاطر خطیر بودن ندا، چون درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) غفلت، صادق نیست، به خصوص با توجه به این که از او به «النَّبِیِّ» تعبیر شده است، پس نکته دوم باعث شده است که خطاب به پیامبر، با واژه «أَیُّهَا» صورت گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 6

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر فرمان نبرد از گناه کاران و ناسپاسان کافر

و لا تطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

208- اجتناب از اندوه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 9

9- توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اندوهگین نشدن و خودخوری نکردن برای کافران و مشرکان

لا تملدنّ عینیک . . . و لا تحزن علیهم

209- اجتناب از تعجیل در عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 84 - 2

2- خداوند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به شتاب نداشتن برای عذاب کافران لجوج، توصیه کرده است.

فلا تعجل علیهم

210- اجتناب از توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 20 - 5

5- لزوم پرهیز از هر اقدامی که مقدمه گرفتار شدن انسان در دام کافران و مشرکان گردد .

وليتلطف ولايشعرن بكم أحداً . إنهم إن يظهروا عليكم

جمله «إنهم إن يظهروا..» تعلیل است برای توصیه های اصحاب کهف که در آیه قبل ذکر شد. آن ها برای پیش گیری از اسارت به دست کافران، به فرستاده خویش توصیه کردند که نرمش داشته باشد و اسرار را فاش نسازد.

ص: 101

211- اجتناب از حمایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 86 - 8,9

8 - پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران توصیه اکید خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلاتكوننّ ظهیراً للکفرین

9 - پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران ، امری لازم و از اصول راهبردی در مناسبات اجتماعی و بین المللی

فلاتكوننّ ظهیراً للکفرین

212- اجتناب از دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 57 - 3

3 - ضرورت پرهیز از پذیرش ولایت کافران و روابط دوستانه با آنان

لاتتخذوا .. الکفار اولیاء

«هزواً» به معنای ریشخند زدن و مسخره کردن است.

213- اجتناب از سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 1,2

1 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان ، به صرف

ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

و لاتطع کلّ حلافّ .. أن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله «أن کان ذا مال ..» متعلق به «لاتطع» باشد. گفتنی است در آغاز «أن» لام تعلیل در تقدیر است.

2 - در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران حق ناپذیر، نمی تواند مجوز عدول مبلغان و رهبران جامعه اسلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد.

و لاتطع... آن کان ذا مال و بنین

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران جامعه اسلامی، به جهت طمع شخصی نیست؛ بلکه برای در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است؛ ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

214- اجتناب از مقابله با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 102

5- رهنمود الهی به مؤمنان، برای پرهیز از درگیری با جبهه کفر پیش از استحکام قوا و اقتدار کامل*

قل للذین ءامنوا یغفروا للذین لایرجون اّیام اللّٰه

با توجه به مکی بودن آیه و شرایط سخت و امکانات محدود مؤمنان در آن مقطع، از آیه شریفه استفاده می شود که فرمان شکیبایی و پرهیز از درگیری، ناظر به شرایط ویژه آن مقطع تاریخی بوده است.

215- اجتناب از ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 57 - 3

3_ ضرورت پرهیز از پذیرش ولایت کافران و روابط دوستانه با آنان

لا تتخذوا... الکفار اولیاء

«هزوا» به معنای ریشخند زدن و مسخره کردن است.

216- اجتناب از همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 6

6 - هشدار الهی به اجتناب از هم نشینی با کافران و بدکاران

قال تالّٰه ان کدتّ لتردین

نقل ماجرای گفتگوی بهشتیان با هم نشینان کافر و دوزخی خود و تأثیری که هم نشینان بد بر دیگران می گذارند، در واقع هشدار است به همه انسان ها که در انتخاب هم نشین، نهایت دقت را مبذول دارند.

217- احاطه آتش اخروی بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 1

1 - کافران در آخرت، گرفتار آتشی مسلط و فراگیرند، که تمام راه های گریز از آن بسته خواهد بود.

علیهم نار مؤصده

«وَصِيْدَه»؛ یعنی، غرفه ای که در کوهستان برای حفاظت از اموال ساخته شود و جمله «اوصدت الباب»؛ یعنی، درب را بسته و محکم کردم (مفردات راغب). بنابراین «مؤصده»، به معنای بسته شده و محکم است مانند محفظه ای که در دل کوه پدید آورند. حرف «علی» در «علیهم»، بر سلطه کامل آتش و فراگیر بودن آن دلالت دارد.

ص: 103

218- احاطه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 1

1 - خداوند ، بر کافران قدرت کامل و سیطره همه جانبه دارد .

و الله من ورائهم محیط

219- احاطه جهنم بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 54 - 5

5 - جهنم ، بر کافران ، احاطه کامل دارد .

وإن جهنم لمحیطه بالک_فرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 55 - 1

1 - عذاب جهنم ، چنان بر کافران احاطه خواهد داشت که از بالا و پایین پا ، آنها را فرا خواهد گرفت .

یوم یغشی_هم العذاب من فوقهم و من تحت أرجلهم

220- احاطه جهنم بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 8 - 10

10- جهنم ، زندانی برای کافران است و هیچ راه گریزی از آن وجود ندارد .

و جعلنا جهنم للک_فرین حصیرًا

«الحصر» در اصل به معنای تنگ گرفتن و حبس کردن آمده و در این آیه کنایه از زندانی کردن است.

221- احاطه عذاب بر کافران

7- عذاب موعودِ مورد استهزا قرار گرفته ، کافران استهزا کننده را در احاطه خود گرفت .

كذلك فعل الذين من قبلهم . . . و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

«حاق» در لغت به معنای «أحاط» است و مراد از «ما» در «ما كانوا به» عذاب است.

222- احتجاج با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 85 - 9

9- ارجاع دادن قضاوت و داوری به خداوند، آخرین راه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در محاجه کافران و مشرکان بهانه جو

قل ربی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلّال مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 1 - 3

3- خداوند، تعلیم دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تنظیم کننده محتوا و الفاظ گفتوگوی آن حضرت با کافران

قل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 14 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور احتجاج با کافران درباره توحید ربوبی

قل أغیر الله أتخذ ولیا فاطر السموت و الأرض و هو یطعم و لا یطعم

223- احتجاج علیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 3

3- گواهی و ایمان بنی اسرائیل و یهود به حقانیت قرآن، حجتی علیه کافران و مشرکان

إن کان من عند الله و کفرتم به و شهد شهد من بنی اسرائیل علی مثله

خداوند، ایمان فردی از یهود را که آگاه به تورات و مفاد آن بود - گواهی بر حقانیت قرآن شمرده است و به کافران تذکر داد و به آن احتجاج کرده است.

224- احتضار کافران

9- کافران به هنگام مرگ ، تسلیم و منقاد می شوند .

الک_فرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... فألقوا السلم

10- کافران ، به هنگام مرگ دچار وحشت و ترس می شوند .

الک_فرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... فألقوا السلم

تسلیم شدن کافران به هنگام مرگ به قرینه «ما کنا نعمل من سوء» _ که در مقام دفاع بیان شده است _ می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 4,5,6

4 - روی آوری کافران به خدا ، در آستانه مرگ

حتّی إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

5 - قطع امید کافران از همه عوامل مادی و احساس بی پناهی کامل در هنگام مرگ

حتّی إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

6 - ندامت کافران در هنگام مرگ و تمنای آنان از خدا ، برای بازگشت به دنیا

حتّی إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 1,2,3,8

1 - اعتراف ضمنی کافران در هنگام مرگ ، به زشتی اعمال گذشته خویش

قال ربّ ارجعون . لعلّی أعمل صـلحاً

2 - کافران در هنگام مرگ ، آرزومند یافتن فرصتی دوباره ، برای تدارک فرصت های از دست رفته و جبران بدی های گذشته خود ، با انجام اعمال نیک

قال ربّ ارجعون . لعلّی أعمل صـلحاً فیما ترکت

3 - آرزوی کافران در هنگام مرگ ، برای بازگشت به دنیا و استفاده از امکانات و اموال خود در راه خیر *

قال ربّ ارجعون . لعلّی أعمل صـلحاً فیما ترکت

برداشت فوق، بدان احتمال است که مراد از «ما ترکت» اموال و امکاناتی باشد که فرد، پس از مرگ خویش بر جای می گذارد؛ نه فرصت های از دست رفته؛ چنان که در برداشت پیشین بیان شد.

8 - تعهد کافران در هنگام مرگ ، بر تدارک بدی های گذشته با انجام نیکی ها ، تعهدی بی پشتوانه و غیر عملی

قال ربّ ارجعون . . . کلاًّ إنّها کلمه هو قائلها

در برداشت بالا، جمله «اِنَّها کلمه هو قائلها» تعلیل برای ردّ درخواست کافران گرفته شده است؛ یعنی، ردّ خواسته آنها، بدان جهت است که آنان بدان، عمل نخواهند کرد؛ چون اگر آنها اهل عمل بودند، در گذشته انجام می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 10

10_ «عن أبي جعفر (ع) إذا أراد الله قبض روح الكافر، قال: يا ملك الموت انطلق أنت و أعوانك إلى عدوّی . . . فاقبض روحه حتّی تکبه فی النار . . . فإذا بلغت الحلقوم ضربت الملائکة وجهه و دبره . . . و ذلك قوله «يوم یرون الملائکة لا بشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً» . . .»

از امام باقر(ع) روایت شده است: زمانی که خداوند اراده قبض روح کافر را کند، به ملک الموت امر می نماید که همراه یارانت به سوی دشمن من بروید. . . پس بگیر روحش را تا آنکه او را به روی در آتش افکنی . . . آن هنگام که جان او به گلو می رسد، ملائکه بر صورت و پشت او می زنند . . . و این سخن خداوند است: «يوم یرون الملائکة لا بشری یومئذ للمجرمین...».

ص: 106

225- احساس امنیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 99 - 3

3_ کفرپیشگان به پندار باطل ، خویشان را از مکر خدا و کیفر های ناگهانی وی ایمن می شمارند .

أفأمنوا مکر اللّٰه

226- احساس مصونیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 4

4- کافران در نهاد خویش ، گرفتار خودبینی و احساس امنیت دروغین *

أم لکم براءه فی الزّبر

از پرسش انکار آمیز خداوند، چنین استفاده می شود که کافران _ دانسته یا ندانسته _ امتیازی برای خویش می پنداشتند تا خود را در گرایش به کفر، محق جلوه دهند.

227- احسان به کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 3

3 - ممنوعیت احسان ، به کافران دین ستیز و آواره کننده مسلمانان از سرزمینشان

لا ینهیکم اللّٰه عن الذین لم یقـتلوکم فی الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 6

6 - نیکی و مسالمت با کافران معاند و همدستان آنان ، مصداق واقعی ظلم است .

أن تبرّوهم و تقسطوا إلیهم .. . إنّما ینهیکم ... و من یتولّهم فأولئک هم الظالم

از مجموع دو آیه، استفاده می شود که نیکی و قسط، اصولاً در مورد کافران معاند، مفهوم واقعی ندارد و نباید تحت عنوان عدالت و انسان دوستی، به دشمنان حق روی خوش نشان داد.

228- احکام دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 3، 1

1_ حرمت ایجاد پیوند دوستی با کافران و دشمنان دین

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا .. . أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ

ص: 107

3_ ایجاد پیوند موالات و دوستی با خویشاوندان کافر_ هر چند پدر یا برادر باشند_ حرام است .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءِءَابَاءَكُمْ وَءِءِءَانَكُمْ ءَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الكُفْرَ عَلَى الإِيمَانِ

229- احكام كافر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - حشر - 59 - 6 - 8

8- كافرين ستيزكننده با خدا و پيامبر (صلى الله عليه و آله)، فاقد حق مالكيّت نسبت به اموال و دارايي خویش *

و ما أفاء الله على رسوله منهم

واژه «أفاء» _ که از «فیء» به معنای رجوع گرفته شده _ نشانگر آن است که يهوديان محارب، حق مالکيتی نسبت به اموال و دارايی شان ندارند و در حقيقت به مالک اصلی آن، بازگردانیده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 15

15 - حق مالکيت كافرين غير محارب ، محترم و رعایت عدل درباره ایشان ضروری است .

و ءاتوهم ما أنفقوا

از شأن نزول آیه، استفاده می شود که حکم پرداخت مهریه و نیز احترامی که اسلام برای مالکيت كافرين قائل است، مربوط به كافرين غير محارب است؛ چنان که آیه شريفه مسائل پس از صلح حدیبیه را بیان می کند. بنابراین رعایت این عدل با آنچه از مفهوم «أن تبرّوهم و تقسطوا...» _ که نهی از قسط درباره كافرين حربي بود _ منافات ندارد.

230- احكام كافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 6

6_ اعتبار و رسميت مالکيت شخصی برای كفار

لن تغني عنهم اموالهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6- تعرض به کفار و سلب امنیت از آنان در اماکن سکونتشان ، جایز نیست .

فأجره حتى يسمع كلم الله ثم أبلغه مأمنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 31 - 21

21- زنان مؤمن ، از آشکار کردن زینت های خویش و مواضع آنها (بدن) بر زنان غیر مسلمان منع شده اند .

ولا يبدین زینتهنّ إلاّ .. أو نسائهنّ

ص: 108

اضافه «نساء» به ضمیر جمع «هنّ» _ که به «مؤمنات» بازمی گردد _ دلالت می کند که مراد از آن، عموم زنان نیست؛ بلکه مقصود زنان مؤمن می باشد. بنابراین استثنای «إلا... نساھنّ» شامل زنان غیر مسلمان نمی شود.

231- احکام همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 47 - 16

16_ ارائه برنامه های اقتصادی به دولت ها و مردم کافر برای دور ماندنشان از گرسنگی و مصونیت در برابر قحطی ها و دشواریها ، امری جایز و پسندیده است .

قال ترعون سبع سنين . . . إلا قليلاً مما تأكلون

232- اختلاف باطنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 11

11 - جبهه کفر و نفاق ، به ظاهر مجتمع و متحد ؛ اما در درون ، آکنده از تشتت و تفرقه

تحسبهم جميعاً و قلوبهم شتى

233- اختلاف طبقاتی در کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 47 - 9

9 - پیدایش دو قشر مستضعف و مستکبر و حاکمیت نظام طبقاتی ، از ویژگی های جامعه کفر و شرک پیشه

تدعونى لأكفر بالله و أشرك به . . . فيقول الضعفـؤا للذين استكبروا إنا كنا لكم

234- اختلاف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 41 - 21

21_ عالمان یهود با اعزام گروهی از منافقان و یهودیان به حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله)، جویای حکم وی درباره قضیه مورد اختلاف در بین یهودیان شدند .

سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 109

9- جبهه کفر و نفاق، درگیر تعارضات سخت و دشوار میان خویش

بأسهم بینهم شدید تحسبهم جميعاً و قلوبهم شتى

برداشت بالا، بر پایه این احتمال است که ضمائر «هم» به کافران و منافقان بازگردد.

235- اختلاف کافران مکه با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 9

9- کافران مکه، در انتظار وقوع روزی برای حل و فصل شدن اختلاف شان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.*

و يقولون متى هـذا الفتح

احتمال دارد مراد از «الفتح» فصل و قضا میان کافران و پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد. در این صورت، «يوم الفتح»، روزی خواهد بود که چنین ایده ای، جامه عمل بپوشد.

236- اختلاف محمد (صلی الله علیه و آله) با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 112 - 10

10- شرک‌ورزی و انحراف از توحید، محور و اساس اختلاف پیامبر (صلی الله علیه و آله) با مشرکان و کافران

قُلْ رَبِّ... عَلَى مَا تَصِفُونَ

237- اختیار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 12 - 7

7- در جامعه اسلامی، کافران در پذیرش اسلام، آزاد و مختاراند و کسی حق تحمیل و اجبار آن را بر آنان ندارد.

فإن تولّيتم فإنّما على رسولنا البلغ المبين

238- اخلاق کافران مکہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 2

2_ کفرپیشگان مکہ با سرمستی و خودنمایی ، از دیار مکہ رهسپار منطقه بدر شدند .

و لاتکنونوا کالذین خرجوا من دیرهم بطرا

ص: 110

239- ادراک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 14 - 10

10 - تمام مردم ، حتی کافران ، در اصل آفرینش خویش ، از قدرت درک حقایق و قلبی روشن و فهمیده برخوردارند .

بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

240- ادعاهای باطل کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 11

11 - قرآن و تورات ، دو جادوی پشتیبان یکدیگر ، در ادعای کافران صدراسلام

قالوا سحران نظ_هرا

241- ادعاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 184 - 2

2_ خداوند کفرپیشگان را به تفکر در ادعای ناصوابشان (مجنون پنداشتن پیامبر) فراخواند .

أولم یتفکروا ما بصاحبهم من جنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 2

2 - ادعای کافران در مورد زمان کوتاهی زمان توقف شان در برزخ ، ادعایی نادرست است .

و یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه کذلک کانوا یؤفکون

«کذلک» اشاره به خلاف واقع گویی کافران درباره مدت حضورشان در عالم برزخ دارد. لازم به ذکر است که پاسخ صاحبان علم و ایمان به کافران، درباره مدت حضور آنان در برزخ، قرینه صحت برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 4،7

4 - کافران مستکبر ، مدعی نامفهوم بودن قیامت برای ایشان

قلتم ما ندری ما الساعه

7 - کافران ، مدعی کافی نبودن دلایل وحی برای اثبات معاد و اعتقاد به آن

و إذا قيل . . . و الساعه لاریب فیها قلتم ما ندری ما الساعه إن نظنّ إلا ظنّاً

ص: 111

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 17، 12، 4

4- کافران ، مدعی ارزش گرایی و خیرطلبی

لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه

12- کافران ، مدعی دروغ بودن قرآن و پیشینه داشتن آن

فسیقولون هـ_ذا إفک قدیم

17- انکار حقایق دین از سوی کافران ، در قالب روشن فکری و ارزش گرایی

وقال الذین کفروا... لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه... فسیقولون هـ_ذا إفک قدیم

کافران با دعوی «لو کان خیرًا» خود را ارزش خواه و با اتهام «هـ_ذا إفک قدیم» خود را روشن فکر و ضد ارتجاع معرفی می کنند و با این ادعاها، بدون تأمل در حقایق قرآن (إذ لم یهتدوا به) به کفر و انکار می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 15 - 4

4 - کافران به دروغ ، مدعی قابل درک نبودن حقایق وحی *

أفسحِر هـ_ذِه أم أنتم لاتبصرون

عبارت «أم أنتم لاتبصرون» در حقیقت تکرار همان سخن کافران است که در دنیا نسبت به حقایق دین می گفتند و مدعی بودند که ما در سخنان وحی حقیقتی نمی یابیم.

242- ادعاهای کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 12

12- کافران صدر اسلام ، مدعی حرکت در راه اعتدال و برخورداری از هدایت بودند .

فستعلمون من أضحَب الصرط السویّ و من اهتدی

7 - استوار ماندن بر عقیده خویش تا دستیابی به برهانی آشکار برخلاف آن ، ادعای کافران عصر بعثت ، پیش از ظهور اسلام

لم یکن . . . منفکین حتی تأتیهم البینه

در صورتی که مراد از انفکاک، دست کشیدن از کفر باشد، احتمال می رود که آیه شریفه در صدد نقل ادعای کافران و توبیخ آنها باشد؛ یعنی، این کافران که می گفتند: ما تا آمدن بینه، از عقاید خویش دست بر نمی داریم، حال که بینه آمده است چرا بر آن عقیده باقی مانده اند؟!

ص: 112

243- ادعاهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 2

2_ کافران مکه مدعی توان خویش در آوردن آیات و معارفی چون قرآن

قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا

244- ادعای خداپرستی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 6

6 - کافران ، خود را در اقدام به خداپرستی _ در صورت سازش پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آنان _ پیش قدم معرفی کرده و زمان پیوستن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به آنان را ، پس از مرحله پیوستن خود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار داده بودند .

لا أعبد ما تعبدون . و لا أنتم عـ بدون ما أعبد

در آیه قبل ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) عبادت آینده خود از معبودهای مشرکان را منتفی دانست؛ ولی در این آیه، عبادت کنونی مشرکان از خداوند را نفی کرد. می توان گفت: اختلاف دو تعبیر _ که از فعلی بودن آیه قبل و اسمی بودن این آیه استفاده می شود _ ناظر به ترتیبی است که مشرکان برای توافق با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پیشنهاد کرده بودند. آنان گفته بودند: یک سال ما بنده خدای تو می شویم؛ مشروط به این که سال بعد تو خدایان ما را پذیرا باشی.

245- ادعای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 5 - 4,5

4_ کافران ، مدعی بودند که قرآن همان افسانه های پیشینیان است که گروهی در هر صبح و شام و به صورت مخفیانه ، بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) دیکته کرده و می خوانند .

وقالوا أسـ طیرالأولین اکتبها فهی تملی علیه بکره و أصیلاً

مراد از صبح و شام، می تواند وقت هایی باشد که مردم در منظر و مرای نیستند و به طور معمول، کسی که می خواهد متن مقدسی را بسارد، آن را به صورت پنهانی انجام می دهد تا کسی خبردار نشود.

5_ کافران مدعی بودند که گروهی با استتخا از افسانه های پیشینیان و املاى آن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آن حضرت را در ساختن قرآن کمک می کنند .

و أعانه علیه قوم ءآخرون . . . وقالوا أسـ طیرالأولین اکتبها فهی تملی علیه بکره و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 3 - 1

1 - کافران ، مدعی تحقق پیدا نکردن روز قیامت اند .

وقال الذین کفروا لاتأتینا الساعه

ص: 113

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 35 - 2

2 - مشرکان کافر به قرآن ، مدعی برتر بودن در اموال و فرزند

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القرءان . . . وقالوا نحن أكثر أموالاً وأولـدًا

احتمال دارد مرجع ضمیر فاعلی «قالوا»، مترفان (در آیه قبل) باشد و احتمال دارد به قرینه سیاق، «الذین کفروا» (در آیه 31) باشد. برداشت یاد شده، بنابر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 38 - 2

2 - ادعای استهزاآمیز کافران ، به بهشتی بودن خود بر فرض برپایی قیامت

أیطمع کلّ امرئ منہم أن یدخل جنّہ نعیم

مفسران اظهار داشته اند: که کافران به هنگام شنیدن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به استهزا می گفتند: اگر آنچه پیامبر می گوید درست باشد؛ ما زودتر از آنان به بهشت خواهیم رفت و از آنان سزاوارتریم.

246- ادعای کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 7 - 1

1_ کفرپیشگان عصر بعثت ، مدعی نبود معجزه و آیتی بر حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیہ آیه من ربہ

247- ادعای کافران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 3

3_ مستکبران کفرپیشه مدعی برخورداری خویش از رحمت های الهی در آخرت

أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمه

زیرا سوگند مستکبران به محرومیت مؤمنان از رحمت الهی، از موضع کسی است که تنها خود را بهره مند از مواهب الهی می داند.

248- اذیتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 33 - 3

3_ پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) مورد تکذیب و زخم زبان و آزار کافران بود.

ص: 114

قد نعلم إنه ليحزنك الذي يقولون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 45 - 4

4- کافران ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به هنگام تلاوت آیات قرآن بر مردم ، مورد آزار و اذیت قرار می دادند و برای آن حضرت ایجاد مزاحمت می کردند .

و إذا قرأت القرآن

طبق شأن نزولهایی که وارد شده است (مجمع البیان، ذیل آیه) و نیز ظاهر آیه «جعلنا بینک و بین الذین» جعل حجاب به خاطر این بود که کافران نشنوند تا پیامبر (صلی الله علیه و آله) را اذیت نمایند و برای آن حضرت، مزاحمت ایجاد کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 1

1 - کافران ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را با گفته های خویش ، مورد آزار و فشار روحی قرار می دادند .

فاصبر علی ما یقولون

توصیه خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر صبر در برابر گفته های کافران، حکایت از آزردهی آن حضرت در برابر گفته های آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 112 - 9

9- اتکا و اتکال پیامبر (صلی الله علیه و آله) به پروردگار بخشنده در برابر تهدید ها ، رجزخوانی ها و نسبت های ناروای مشرکان و کافران حق ستیز

و ربنا الرحمن المستعان علی ماتصفون

مقصود از توصیف در «ماتصفون»، ممکن است دو چیز باشد: 1_ تهدیدهایی که مشرکان و کافران داشته اند و خود را پیروز و مسلمانان را شکست خورده می شمردند. 2_ نسبت های ناروایی که به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 54 - 3

3 - صبر مضاعف اهل ایمان در برابر فشار های زیاد ایمان سوزان ، در پی دارنده پاداش مضاعف از سوی خدای سبحان است .

أولئك يؤتون أجرهم مرتين بما صبروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 60 - 12

12 - امکان آسیب پذیری روحی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تبلیغات و اذیت های کافران

و لا يستخفّنك الذين لا يوقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 4,9

4 - کافران و منافقان ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را مورد آزار و اذیت قرار می دادند .

ص: 115

وَدَعُ أذِيهِمْ

9- توکل بر خداوند در مقابل آزار و اذیت های کافران و منافقان ، نقشی کارساز دارد .

وَدَعُ أذِيهِمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 57 - 5

5- منافقان و کافران آزاردهنده رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، مورد لعن خدایند .

وَلَا تَطْعَمُ الْكُفْرَيْنِ وَالْمُنْفِقِينَ وَدَعُ أذِيهِمْ .. إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ ... وَرَسُولَهُ لَعْنَهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 29 - 4

4- ابرار به دلیل ایمانشان در معرض تمسخر گناه پیشگان کافر ، قرار گرفته و آزار می بینند .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ

مراد از «الذین آمنوا» _ به قرینه «إِنَّ الْأَبْرَارَ ..» در آیات پیشین _ نیکوکاران است. تغییر عبارت به جهت اشاره به این است که آنچه برای گناه کاران خنده دار به نظر می رسد، ایمان نیکوکاران است. آیات بعد _ که بیانگر مقابله به مثل نیکوکاران در قیامت است _ اشاره دارد که انگیزه گناه کاران از این برخوردار، آزاررسانی به آنان بوده است.

249- اذیت‌های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 96 - 3

3- مسلمانان صدراسلام (در مکه) از سوی کافران و مشرکان گرفتار فشار های روحی و تنگنا های روانی بودند .

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ

با توجه به نزول این آیات در مکه، جمله «سَيَجْعَلُ ..» باید وعده ای نزدیک به مسلمانان صدراسلام باشد. این نوید حکایت از آن دارد که مسلمانان در زمان نزول آیات، در شرایط سختی از نظر روحی و روانی و مقبولیت اجتماعی قرار داشتند.

250- ارائه آیات خدا به کافران

4- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا .. وصرّفنا الأیّت لعلّهم يرجعون

تذکر به «صرّفنا آیات»، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران ننمایاند؛ ایشان را هلاک نمی کند.

ص: 116

251- ارزشگذاری غلط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 7

7- انسان کافر ، گرفتار انحراف در ارزش گذاری اعمال

کمن زین له سوء عمله

252- ارزشگذاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 212 - 8

8 _ برخورداری از امکانات دنیا ، ملاک سنجش شخصیت افراد از دیدگاه کافران

زین للذین . . . و یسخرن من الذین امنوا

چون کافران فریفته دنیا هستند، لذا هر کسی که برخوردار از آن نباشد _ که مؤمنان صدر اسلام غالباً تهدیدست بودند _ ، به نظرشان حقیر می آید.

253- ارزیابی اخروی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 105 - 8

8- اعمال پوچ و نابود شده کافران ، غیرقابل سنجش و اعتبارگذاری در قیامت است .

فلانقیم لهم یوم القی_مه وزناً

«وزن»، یا مصدر و به معنای سنجش سنگینی و سبکی است ؛ و یا به معنای مثال است؛ یعنی، چیزی که با آن وزن سنجیده شود» (لسان العرب). این که خداوند، در قیامت، برای برخی که اعمال شان حبیط شده، وزنی برقرار نمی سازد، کنایه از آن است که به قدری اعمال آنان پوچ است که ارزش سنجیدن ندارد.

254- ارزیابی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - بیان مقام والای آنانکه در راه خدا می میرند و یا کشته می شوند ، نشان دهنده بطلان ارزیابی کفرپیشگان درباره حیات و مرگ

لو كانوا عندنا ما ماتوا و ما قتلوا .. و لئن قتلتم او متم لمغفره من الله ورح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

انّ الذّین اشتروا الکفر بالایمان . . . لهم عذاب الیم

چون خریدار معتقد است که آنچه به دست می آورد با ارزشتر از چیزی است که می پردازد، بنابراین کافر با انتخاب کفر بر ایمان _ که به منزله داد و ستد است _ کفر را ارجمندتر از ایمان می پندارد؛ غافل از آنکه عذابی دردناک را متحمل خواهد شد.

255- ازدحام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 19 - 4

4 - ازدحام کافران و مشرکان در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای مشاهده عبادت و نماز آن حضرت

کادوا یکنونون علیه لبدًا

مفسران و اهل لغت، «لَبَدًا» را به ازدحام معنا کرده و درباره مرجع ضمیر فاعلی «کادوا» و «یکنونون» دو نظر ارائه داده اند. برخی آن را مشرکان و کافران مکه و برخی دیگر آن را مؤمنان جن دانسته اند که برای استماع قرآن کریم در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ازدحام می کردند. برداشت یاد شده، مبتنی بر نظر نخست است.

256- ازدواج با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 12، 9

9 - زنان مؤمن و مردان کافر بر یکدیگر حرام اند .

لا هنّ حلّ لهم ولا هم یحلّون لهمّ

12 - ممنوعیت تن دادن زن مؤمن به همسری مرد کافر

لا هنّ حلّ لهم ولا هم یحلّون لهمّ

22 - ممنوعیت ازدواج مؤمن با کافر

لا هنّ حلّ لهم . . . ولا تمسکوا بعصم الکوافر

گرچه صریح آیه شریفه، درباره همسرانی است که قبل از ایمان آوردن به همسری هم درآمده اند و پس از ایمان یکی از آن دو باید از هم

جدا شوند؛ ولی از این حکم به طریق اولی استفاده می شود که مرد مؤمن، حق ندارد اقدام به ازدواج با زن کافر کند و زن مؤمن هم نباید با مرد کافر ازدواج نماید.

257- ازدیاد پلیدی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 100 - 5

5_ خداوند ، پیوسته بر پلیدی کافران و تکذیب کنندگان پیامبران خود می افزاید .

ص: 118

و يجعل الرجس على الذين لا يعقلون

258- از دیاد عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 19

19 - گناه کافران ، بر عذاب آنان می افزاید .

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا .. فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ الْحَرِيقِ

مصدق «الذین فتنوا» _ به قرینه مقابله با آیه بعد _ کافران اند. حرف «فاء» در «فلهم» دلالت می کند که این عقوبت، کیفر شکنجه گری آنان است. بنابراین کافران، علاوه بر این که بر کفر خویش مؤاخذه می شوند، بر کردار خویش نیز کیفر خواهند شد.

259- اسارت کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 71 - 6

6 _ کافران جنگ بدر به سبب خیانت‌هایشان به خدا و دین او ، مغلوب مجاهدان شده و گروهی از آنان به اسارت درآمدند .

فقد خانوا الله من قبل فأمكن منهم

امکان (مصدر امکان)، به معنای تسلط بخشیدن است. تقریر جمله «امکن منهم» بر «فقد خانوا» به وسیله حرف «فاء» دلالت می کند بر اینکه خیانت کافران به دین خدا موجب شد که خداوند آنان را در سیطره مسلمانان قرار دهد.

260- استحاله ورود کافران به بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 38 - 1

1 - ورود کافران به بهشت ، امری ناممکن و آرزویی بی جا

أیطمع کلّ امرئ منهم أن یدخل جنة نعیم

استفهام در «أیطمع» انکاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 39 - 1

1 - ورود کافران به بهشت ، امری ناممکن و آرزویی بی جا

أیطمع کلّ امریء منهم أن یدخل جنّہ نعیم . کلاً

ص: 119

261- استراحتگاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 52 - 3

3 - وضعیت کافران در قیامت ، آن چنان وخیم و تأسف بار خواهد بود که عالم قبر و برزخ را برای خود استراحت گاه خواهند دانست .

قالوا یویلنا من بعثنا من مرقدنا

«مرقد» اسم مکان از «رقد» (خواب) به معنای خواب گاه است. تعبیر کافران از قبرها به خوابگاه، می تواند به این جهت باشد که آنان، وضعیت خود را در قیامت آن چنان سخت می بینند که عالم برزخ و قبر را در مقایسه با آن، خوابگاه و محل استراحت خویش می خوانند.

262- استغاثه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 37 - 1

1 - فریاد و استغاثه کافران ، برای خروج از دوزخ به منظور تصحیح رفتار خود و انجام اعمال نیک

و هم یصطرخون فیها ربنا أخرجنا نعمل صـلحاً غیر الذی کتبا نعمل

«استراخ» (مصدر «یسترخون») به معنای فریاد شدید است که غالباً در مورد کمک طلبی به کار می رود.

263- استغفار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 74 - 6

6 - گستردگی رحمت و آمرزش خداوند ، زمینه پذیرش توبه و استغفار کافران و مشرکان

افلا یتوبون . . . و اللّٰه غفور رحیم

264- استفاده از ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 7

7 - امکان بهره‌گیری از ثروت چشمگیر کافران، نباید توجه رهبران دینی را به توانگران کافر معطوف سازد.

و لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

نهی خداوند از توجه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به ثروت کافران، ممکن است برای بیان این نکته باشد که جهت بهبود زندگی مؤمنان، نباید به سرمایه‌های کافران چشم داشت و به این منظور نیز، مسلمان شدن آنان را آرزو کرد.

ص: 120

265- استقامت در برابر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 12، 3

3- خداوند، خواهان صلابت و استحکام جامعه اسلامی در قبال کافران و جامعه کفر

و الذین معه أشدّاء علی الکفّار

لحن آیه شریفه بیان ارزش های واقعی مؤمنان و همگامان پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و در حقیقت اخباری است که انشای مؤکد را می رساند.

12- حفظ صلابت و استحکام در برابر کافران، نیازمند حاکمیت روح رحمت و مودت میان مؤمنان

أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم

میان «أشدّاء علی الکفّار» و «رحماء بینهم»، نوعی تعامل و تأثیر متقابل وجود دارد؛ یعنی، سستی در هر زمینه، موجب خدشه دار شدن موقعیت مؤمنان در زمینه دیگر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 2

2- لزوم پایداری حق و حق طلبان، در برابر هوس ها و تمایلات فساد انگیز کافران

و لو اتبع الحقّ أهواءهم لفسدت السموت والأرض و من فیهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 72 - 2

2- روی گردانی کافران و مرفهان از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، علی رغم عدم درخواست کمترین مزد از ایشان

أم تسئلهم خرجاً

ضمیر «هم» به کافران و رفاپیشگان - که در آیات پیش از آنان یاد شده است - باز می گردد. گفتنی است که استفهام در جمله فوق، استفهام انکاری است؛ یعنی، «ما تسئلهم خرجاً». بنابراین «خرجاً» نکره در سیاق نفی و مفید عموم است. در نتیجه معنا چنین می شود: تو با این که از آنان کمترین مزدی درخواست نمی کنی، از تو روی برمی گردانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 72 - 2

2- روی گردانی کافران و مرفهان از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، علی رغم عدم درخواست کمترین مزد از ایشان

أم تسئلهم خرجاً

ضمیر «هم» به کافران و رفاپیشگان _ که در آیات پیش از آنان یاد شده است _ باز می گردد. گفتنی است که استفهام در جمله فوق، استفهام انکاری است؛ یعنی، «ما تسئلهم خرجاً». بنابراین «خرجاً» نکره در سیاق نفی و مفید عموم است. در نتیجه معنا چنین می شود: تو با این که از آنان کمترین مزدی درخواست نمی کنی، از تو روی برمی گردانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 121

2- لزوم پایداری حق و حق طلبان ، در برابر هوس ها و تمایلات فساد انگیز کافران

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت و الأرض و من فيهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 12، 3

3- خداوند ، خواهان صلابت و استحکام جامعه اسلامی در قبال کافران و جامعه کفر

و الذين معه أشدّاء على الكفّار

لحن آیه شریفه بیان ارزش های واقعی مؤمنان و همگامان پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و در حقیقت اخباری است که انشای مؤکد را می رساند.

12- حفظ صلابت و استحکام در برابر کافران ، نیازمند حاکمیت روح رحمت و مودّت میان مؤمنان

أشدّاء على الكفّار رحماء بينهم

میان «أشدّاء على الكفّار» و «رحماء بينهم»، نوعی تعامل و تأثیر متقابل وجود دارد؛ یعنی، سستی در هر زمینه، موجب خدشه دار شدن موقعیت مؤمنان در زمینه دیگر می شود.

267- استقلال فکری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 4

4- کافران مکه ، برای عقیده خود ، هویتی مستقل ، قائل بودند .

اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا

268- استکبار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 8 - 6

6 - استکبار کافران و اصرارشان بر کفر ، هنگام تلاوت آیات الهی بر آنان

تتلی علیه ثم یصرّ مستکبرًا

بنابراین که «ثم» برای تراخی رتبی باشد _ نه زمانی _ برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 31 - 9، 7، 1

1 - کافران در قیامت ، مورد ملامت و سرزنش به خاطر استکبار در برابر آیات الهی

و أمّا الذین کفروا أفلم تکن ءای-تی تتلی علیکم فاستکبرتم

7 - روحیه استکباری کافران در برابر آیات الهی ، معلول عملکرد و جرایم گذشته خود آنان *

فاستکبرتم و کنتم قومًا مجرمین

ص: 122

براساس این احتمال که تعبیر «و کنتم..» در مقام تعلیل گرایش کافران به استکبار باشد، برداشت بالا به دست می آید.

9- سرافکندگی کافران در صحنه قیامت ، پاسخی به روحیه مستکبرانه آنان در دنیا

و تری کلّ امّه جائیه .. أفلم تکن اءایتی تتلی علیکم فاستکبرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 10

10 - موضع کافران در برابر پیامبران و وعده آنان به برپایی قیامت ، موضعی مستکبرانه و استهزاآمیز

وإذا قیل .. و الساعه لاریب فیها قلتّم ما ندری ... و ما نحن بمستیقنین

از سیاق آیه، استفاده می شود که سخن کافران در «ما ندری..» لحن استهزایی نیز داشته و آیه بعد مؤید این معنا است (کانوا به یستهزءون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 9

9- توبیخ مشرکان و کافران از سوی خدا ، به خاطر استکبارشان در برابر قرآن

قل اءرءیتّم اّن کان من عند اللّٰه و کفرتم به .. و استکبرتم

269- استکبار کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 57 - 7

7 - کفرپیشگان و تکذیب گران صدراسلام ، مردمانی بودند خودبزرگ بین و استکبار پیشه .

و الذین کفروا و کذبوا بءایتنا .. عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 21 - 3,4

3 - کافران صدراسلام ، مردمی لجوج ، مستکبر و حق گریز

«عتوّ» به معنای استکبار و تجاوز از حد است (قاموس المحيط) و مقصود از «نفور» (رمیدن) گریز از سخن حق می باشد.

4- روح لجاج ، استکبار و حق گریزی ، عامل کفر و تکذیب دین از سوی کافران در صدر اسلام

و لقد کذب الذین من قبلهم . . . بل لجّوا فی عتوّ و نفور

270- استماع قرآن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 36 - 2

2- سرزنش خداوند از کافران ، به سبب تجمّع شتاب آلودشان برای استماع قرآن ؛ به رغم کفرورزی آنان نسبت به آن

ص: 123

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مَهْطَعِينَ

«ما» در «فمال»، اسم استفهام و برای توییح است.

271- استمداد اخروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 15، 8

8- کافران پیرو از رهبران مستکبر خویش، در قیامت درخواست می کنند که در صورت امکان، اندکی از عذاب خدا را از آنان بکاهند.

فَقَالَ الضَّعْفُؤَا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُمْ مَغْنُونٌ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ

تنوین «شیء» تنوین تنکیر و برای کم بودن است.

15- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان در قیامت، خود را ناتوان دانسته و کمک به آنان را تعلیق به محال می کنند.

فَقَالَ الضَّعْفُؤَا... فَهَلْ أَنتُمْ مَغْنُونٌ عَنَّا... قَالُوا لَوْ هَدَىَٰنَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ

اینکه مستکبران در جواب استمداد پیروان خود در قیامت می گویند: اگر خداوند ما را هدایت کرده بود ما هم شما را هدایت می کردیم، در حالی که خداوند هم چنین کاری را هرگز انجام نداده است، در واقع برآوردن خواسته آنان را تعلیق به محال می کند.

272- استمداد از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 4

4_ جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده، به همپیمانان مسلمانان *

و لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَّلِيًّا وَلَا نَصِيرًا. اَلَّذِينَ يَصِلُونَ اِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِثًا

در برداشت فوق احتمال داده شده که «اَلَّذِينَ يَصِلُونَ ..» استثنا از حکمی است که در جمله «و لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَّلِيًّا وَلَا نَصِيرًا» بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 2

2_ ایجاد رابطه ولایی با کافران و حمایت از ایشان و درخواست حمایت از آنان ، بارور سازنده فتنه و تباهی بزرگ در زمین

والذین کفروا... إلا تفعلوه تکن فتنه

ضمیر مفعولی در «لاتفعلوه» به قانونهایی که در آیه قبل مطرح شد و نیز به دستوری که از صدر همین آیه به دست می آید برمی گردد. در برداشت فوق ضمیر به قطع ولایت با کافران، که از جمله «الذین کفروا...» استفاده شده، برگردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 124

4_ جواز استمداد از کافران برای رهایی از مشکلات و تنگناها *

اذکرنی عند ربک

ظاهر این است که هم بند یوسف(ع) هنگام آزاد شدن از زندان موحد نشده و اظهار ایمان نکرده بود، و گرنه قرآن از آن یاد می کرد. بنابراین وی به هنگامی که یوسف(ع) از او تقاضا کرد، کافر بود.

273- استمداد کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 14

14- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان برای رهایی از عذاب ، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات یافتن خود ، آنان را هم نجات خواهند داد .

قالوا لو هدی_نا الله لهدین_کم

274- استمرار گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 7

7- پایدار ماندن هدایت مؤمنان و استمرار گمراهی کافران حق گریز ، جلوه عزتمندی و مجازات الهی است .

و من یضلل الله فما له من هاد . و من یهد الله فما له من مضلّ أليس الله بعزیز ذ

یادآوری دو صفت عزت و مجازات دهی خداوند، پس از ذکر پایدار ماندن هدایت مؤمنان و استمرار یافتن گمراهی کافران حق گریز به وسیله خداوند، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

275- استمهال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 2

2- کافران در هنگام مرگ ، آرزومند یافتن فرصتی دوباره ، برای تدارک فرصت های از دست رفته و جبران بدی های گذشته خود ، با انجام

قال ربّ ارجعون . لعلّی أعمل صـ لِحًا فیما ترکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 1

1 - مهلت خواهی مجرمان کفرپیشه ، پس از مشاهده عذاب الهی

فیأتیهم بغته . . . فیقولوا هل نحن منظرون

ص: 125

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 45 - 1

1 - مهلت دادن به کافران تکذیب گر و شتاب نکردن در کیفر آنان ، سنت الهی

سنستدر جهم ... و اُملی لهم

276- استمهال کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 4

4- کافران ظالم ، پس از مشاهده عذاب الهی و قطعیت کیفر ، خواهان تخفیف و تأخیر مجازات خویشند .

فلا یخفف عنهم العذاب ولا هم یظنون

تذکر الهی به عدم تخفیف عذاب و دادن مهلت به ظالمان، اشاره ای به تخفیف و مهلت خواهی آنان دارد.

277- استهزای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 10

10 _ بذله گویی منافقان و کافران و استهزای آنان به ارزش های الهی ، کار مستمرشان در طول تاریخ

کالذین من قبلکم ... و خضتم کالذی خاضوا

در «آیه 56» از قول منافقان نقل شده است: «إنما کنا نخوض و نلعب»؛ خداوند در این آیه می فرماید «خضتم کالذی خاضوا»؛ یعنی، روش شما در پیشینیان شما نیز وجود داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 2

2 - کافران ، اعتقاد مؤمنان به پیروزی نهایی خویش را ، مسخره پنداشتند .

و یقولون متی هـ ذا الفتح إن کنتم صـ دقین

278- استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 58 - 10، 3، 2، 1

1_ استهزای نماز و بازیچه دانستن آن ، از سوی برخی اهل کتاب و کافران صدر اسلام

و إذا ناديتهم إلى الصلوة اتخذوها هزواً ولعباً

در برداشت فوق ضمیر فاعلی «اتخذوها» به «الذین اوتوا الکتب» و «الکفار» _ در آیه قبل _ برگردانده شده است.

ص: 126

2_ بانگ نماز (اذان) ، بانگی مسخره و بازیچه در پندار کافران و گروهی از اهل کتاب

و إذا ناديتهم إلى الصلوة اتخذوها هزواً و لعباً

بدان احتمال که ضمیر مفعولی «اتخذوها» به مصدر (مناداه) مستفاد از «نادیتهم» برگردد.

3_ مبارزه تبلیغاتی کافران و اهل کتاب علیه اسلام ، با استهزای نماز و اذان و بازیچه خواندن آن

و إذا ناديتهم إلى الصلوة اتخذوها هزواً و لعباً

10_ اهل کتاب و دیگر کافران به دلیل استهزای دین اسلام و احکام و شعائر آن ، @مردمی نادان و بی خرد

اتخذوا دينكم هزواً .. ذلك بانهم قوم لا يعقلون

برداشت فوق بر این مبناست که «لايعقلون» فعلی لازم باشد، یعنی اهل کتاب و کافران، فاقد عقل و اندیشه کافی هستند. اسناد «لايعقلون» به «قوم» که حاکی از بافت خاص اجتماعی آنهاست، این معنی را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 9، 4

4_ کفرپیشگان ، تأخیر عذاب را نشانه بی پایه بودن تهدید های پیامبر دانسته و آنها را به استهزا می گیرند .

لئن أخرجنا .. ليقولنّ ما يحبسّه

استفهام در جمله «ما يحبسّه» به قرینه «ماكانوا به يستهزءون» به داعی استهزا و تمسخر ایراد شده است. بنابراین «ليقولنّ...»؛ یعنی ، از سر استهزا و تمسخر می پرسند: چه چیز مانع نزول آن عذاب و تحقق تهدیدها شده است؟

9_ کفرپیشگان ، عذاب های موعود از ناحیه پیامبران را همواره به استهزا و تمسخر می گیرند .

و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 38 - 6

6_ سالکان راه خدا و پیروان انبیا ، در معرض تمسخر و استهزای کافران و دشمنان دین

كلما مرّ عليه ملامن قومه سخروا منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 95 - 6

6- پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به دشمنی، آزار روحی و تمسخر مشرکان و کافران در صورت علنی و آشکارا نمودن دعوت خویش، نگران بود.

فاصدع بما تؤمر . . . إنا کفینک المستهزین

جمله «إنا کفینک المستهزین» احتمال دارد پاسخی باشد در برابر نگرانیهای پیامبر (صلی الله علیه و آله) که ممکن بود پس از فرمان آشکار کردن دعوت خود و اعراض از مشرکان (فاصدع بما تؤمر . . . و أعرض عن المشرکین) بروز کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 97 - 3

3- تبلیغات سوء و استهزای آزار دهنده، حربه همیشگی مشرکان و کافران علیه اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

المستهزین . . . و لقد نعلم أنك یضیق صدرک بما یقولون

فعل مضارع «یقولون» بر استمرار و همیشگی بودن گفتار و تبلیغات مشرکان و دشمنان دلالت دارد.

ص: 127

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 15، 8، 7

7- عذاب موعود مورد استهزا قرار گرفته ، کافران استهزا کننده را در احاطه خود گرفت .

كذلك فعل الذين من قبلهم . . . و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

«حاق» در لغت به معنای «أحاط» است و مراد از «ما» در «ما كانوا به» عذاب است.

8- کافران ، وعده عذاب را به استهزا می گرفتند .

و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

مرجع ضمیر «به»، «ما» است که مراد از آن عذاب می باشد.

15- به استهزا گرفتن وعده عذاب خداوند ، از زشت ترین اعمال کافران

فأصابهم سيئات ما عملوا و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

بی شک استهزای وعده عذاب خداوند، از جمله کارهای بد (سیئات) کافران بود؛ اما ذکر خاص آن پس از عام (سیئات) نشان دهنده اهمیت ویژه آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 41 - 4

4- تسلی دادن خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر استهزای کافران

و لقد استهزئ برسل من قبلک

خداوند در آیات پیشین، موضوع استهزای کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) را مطرح کرد و در این آیه، مسخره شدن پیامبران گذشته را یادآور شد. این یادآوری می تواند به منظور دلداری و پشت گرمی به آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 83 - 3

3 - وعده معاد ، مورد استهزا و ریشخند کافران در طول تاریخ

بل قالوا مثل ما قال الأولون . . . لقد وعدنا ... ه_ذا من قبل إن ه_ذا إلا أس_طير

با توجه به، به کارگیری کلمه «ه_ذا»، که برای اشاره به نزدیک و بیانگر نوعی تحقیر نسبت به موضوع بسیار مهمی چون معاد است، برداشت قوی به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 110 - 7,9

7 - بندگان مؤمن خدا، همواره در معرض طعن و ریشخند کافران

و کنتم منهم تضحکون

9 - مسلمانان صدر اسلام، همواره مورد ریشخند و مضحکه سران شرک و کفر

فاتخذتموهم سخرياً . . . و کنتم منهم تضحکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 6 - 6

ص: 128

6- واقعیت های مهم قرآنی مورد استهزای کافران ، دامنگیر آنان در آینده ای نزدیک

فسیأتیهم أنب_وا ما كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 7 - 7

7- استهزا و ریشخند کردن مسأله معاد از سوی کافران ، معلول سطحی نگری آنان به مظاهر با ارزش حیات

أنب_وا ما كانوا به يستهزءون . أولم يروا إلى الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 1

1 - شتابورزی استهزاآمیز کافران برای مشاهده عذاب الهی

و يقولون متى ه_ذا الوعد إن كنتم ص_دقین

سیاق آیه نشان می دهد که درخواست کافران، از روی ناباوری و استهزا بوده است، و پاسخ خداوند به آنان در آیه بعد _ که نظر به عذاب دنیوی دارد _ می رساند که مراد از «وعد» وعده الهی به مجازات آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 3 - 4

4- کافران ، وقوع قیامت را امری مسخره دانسته و آن را به استهزا می گرفتند .

وقال الذین كفروا لاتأتینا الساعة

تعبیر به نیامدن قیامت (لاتأتینا) یا به جهت این است که قیامت از جمله امور زمانی است و یا به جهت به سخره و استهزا گرفتن آن می باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال دوّم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 30 - 3

3- تمسخر و استهزا، از روش های مبارزاتی و حربه های تبلیغی کافران علیه رسولان الهی بود .

ی_حسره علی العباد ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 56 - 8

8 - تمسخر ، از شیوه های مبارزاتی کافران و مشرکان با تعالیم آسمانی (قرآن)

ی_حسرتی علی ما فرطت . . . و إن كنت لمن الس_خرین

آمدن کلمه «الساخرین» به صورت صفت (در قالب اسم فاعل) گویای این نکته است که به تمسخر گرفتن تعالیم قرآن، به صورت مقطعی و موردی نبود؛ بلکه دائمی و مکرر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 7 - 5

5 - مواجهه استهزاآمیز کافران با پیامبران در طول تاریخ ، باعث تغییر سنت الهی و سلب هدایت از امت های دیگر نمی شود .

ص: 129

أفنزرب عنكم الذكر . . . وكم أرسلنا ... إلا كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 10

10 - موضع کافران در برابر پیامبران و وعده آنان به برپایی قیامت ، موضعی مستکبرانه و استهزاآمیز

وإذا قيل . . . و الساعة لاریب فیها قلتما ندری . . . و ما نحن بمستیقین

از سیاق آیه، استفاده می شود که سخن کافران در «ما ندری. . .» لحن استهزایی نیز داشته و آیه بعد مؤید این معنا است (کانوا به يستهزءون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 1,2

1 - استهزای آیات الهی ، شیوه کافران مستکبر و دنیا محور

فاستکبرتم . . . اتخذتم آیت الله هزواً

از این که به جای «استهزأتم» و یا تعابیر مشابه دیگر، گفته شده «اتخذتم آیت الله هزواً»، می توان به مطلب بالا راه برد.

2 - عذاب اخروی کافران ، معلول استهزای ایشان نسبت به آیات الهی و فریفتگی آنان به زندگانی دنیا

ذلکم بأنکم اتخذتم آیت الله هزواً و غرتکم الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 3

3- استهزای کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پی خارج شدن از محضر آن حضرت

حتی إذا خرجوا من عندک قالوا . . . ماذا قال آنفأ

پرسش «ماذا قال آنفأ» از روی توهین و استهزا بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 12 - 1

1 - سؤال تمسخرآمیز کافران درباره زمان برپایی روز جزا

یسئلون اَیّان یوم الدّین

از آیات قبل و بعد، تمسخرآمیز بودن سؤال کافران استفاده می شود؛ زیرا آنان اصولاً در مقام فهم حق نبودند و با این پرسش، می خواستند راهی دیگر برای انکار معاد و وسیله ای برای تمسخر آن پیدا کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 47 - 2

2 - خبر زنده شدن دوباره انسان در روز رستاخیز، مورد استهزا و ریشخند کافران

و كانوا یقولون أنذا متنا. .. أءنا لمبعوثون

برداشت بالا، بدان احتمال است که استفهام در آیه شریفه، برای استهزا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 130

1 - پرسش ناباورانه و تمسخرآمیز کافران ، از زمان برپایی قیامت

و يقولون متى هـ_ذا الوعد

استفهام در «متی هـ_ذا الوعد» حقیقی نیست؛ بلکه از باب تهکّم و استهزا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 38 - 2

2 - ادعای استهزاآمیز کافران ، به بهشتی بودن خود بر فرض برپایی قیامت

أیطمع کلّ امرئ منہم أن یدخل جنّہ نعیم

مفسران اظهار داشته اند: که کافران به هنگام شنیدن سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله)، به استهزا می گفتند: اگر آنچه پیامبر می گوید درست باشد؛ ما زودتر از آنان به بهشت خواهیم رفت و از آنان سزاوارتریم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 25 - 4

4 - پرسش استهزاآمیز کافران حق ناپذیر ، از زمان تحقق وعده های الهی درباره خویش

أقرب ما توعدون أم یجعل له ربّی أمداً

آیه شریفه درصدد پاسخ به پرسش کافران درباره تحقق وعده های الهی است که در آیه قبل مطرح شده بود. از این رو برخی از مفسران نوشته اند که این آیه، درباره «نضربن حارث» است که او و همفکرانش پیوسته می گفتند: «متی هـ_ذا الوعد إن کنتم صادقین» (10/48).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 6 - 1

1 - پرسش ناباورانه و تمسخرآمیز کافران ، از زمان برپایی قیامت

یسئل ایتان یوم القی_مه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران مجرم ، همواره مؤمنان را تحقیر و تمسخر کرده و به باور های آنان پوزخند می زنند .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ

4 - ابرار به دلیل ایمانشان در معرض تمسخر گناه پیشگان کافر ، قرار گرفته و آزار می بینند .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ

مراد از «الذین آمنوا» _ به قرینه «إِنَّ الْأَبْرَارَ ..» در آیات پیشین _ نیکوکاران است. تغییر عبارت به جهت اشاره به این است که آنچه برای گناه کاران خنده دار به نظر می رسد، ایمان نیکوکاران است. آیات بعد _ که بیانگر مقابله به مثل نیکوکاران در قیامت است _ اشاره دارد که انگیزه گناه کاران از این برخوردار، آزاررسانی به آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 31 - 1،2،3

ص: 131

1 - کافران ، از خاطره های دیدار خود با مؤمنان ، طنز ساخته و در جمع خانواده خویش به لطفه گویی و خنداندن یکدیگر می پردازند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

«فکِه» (صفت مشبّه) به معنای خوش دل و خندان یا به معنای کسی است که با همراهان خود سخنی گوید که آنان را بخندانند (قاموس). در برداشت یاد شده، معنای دوم مورد نظر است.

2 - کافرانی که مؤمنان را مسخره کرده اند ، هنگام مراجعت نزد خانواده خویش ، از پوزخند ها و اشاره های طعنه آمیز خود ، غرق شادمانی می شوند .

يضحكون .. يتغامزون . و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

در این برداشت، «فکِه» به معنای «مرد خوش دل و خندان» دانسته شده است. تکرار «انقلبوا» در آیه شریفه، برای مجسم ساختن حالت بازگشت کافران به خانه خویش است.

3 - کافران و گنه پیشگان ، حتی در غیاب مؤمنان نیز آنان را استهزا کرده و با طعنه و کنایه از ایشان یاد می کنند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

279- استهزاهای کافران امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 3

3_ کفرپیشگان امت های گذشته پیامبران خویش را به استهزا و تمسخر می گرفتند .

و لقد استهزىء برسلى من قبلك فأمليت للذين كفروا

280- استهزاهای کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 4

4- تهدید کافران به هلاکت و عذاب از سوی خداوند ، مورد تمسخر و استهزای کافران صدراسلام

ولو آتاهم بعذاب .. قل كلّ متربص

از آن جایی که آیات پیشین در باره نزول عذاب و علل تأخیر و نیز سنت های حاکم بر آن بود؛ به نظر می رسد جمله «قل كلّ متربص»

پاسخی به استهزاهای کافران در زمینه وعده عذاب باشد؛ یعنی، شما آینده ای دشوار برای ما پیش بینی می کنید و از آنچه ما برای شما انتظار می کشیم، هراسی ندارید و آن را هیچ می انگارید. باشد زمان بگذرد و تا حقیقت بر همگان معلوم شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 47 - 6، 2

2 - کفرپیشگان عصر بعثت ، وعده عذاب را دروغ پنداشته و آن را به ریشخند می گرفتند .

و يستعجلونك بالعذاب

از این که تکذیب گران، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواستند وعده خود را عملی سازد و هر چه زودتر عذاب را بر آنان نازل کند، معلوم

ص: 132

می شود که آنان تهدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تهدیدی تو خالی می انگاشتند و با درخواست تسریع عذاب، آن را به ریشخند می گرفتند.

6 - ناباوری کافران عصر بعثت به عذاب الهی و به مسخره گرفتن آن ، نمودی از کوردلی ایشان

ولکن تعمی القلوب التي فی الصدور . و يستعجلونک بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 6 - 3

3 - وعده معاد ، مورد استهزا و ریشخند کافران عصر بعثت

فسياًتهم أنبـ وَا ما كانوا به يستهزءون

موضوع مورد استهزا به قرینه آیه بعد _ که استدلال برای امکان معاد است _ مسأله رستاخیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 7 - 1

1 - استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران ، به خاطر تبلیغ آن حضرت از معاد

وقال الذین كفروا

تعبیر «رجل ینبئکم إذا مرّتم کلّ ممزّق» قرینه است بر این که استفهام در این آیه، برای استهزا و تمسخر است و حقیقی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 47 - 4

4 - کافران صدر اسلام ، منکر رازقیت خدا برای بشر بودند و عقیده به آن را به مسخره می گرفتند .

و إذا قیل لهم أنفقوا ممّا رزقکم الله قال الذین كفروا للذین ءامنوا أنطعم من لوی

برداشت یاد شده از آن جا است که کافران، جمله «من لو شاء الله أطعمه» (اگر خدا می خواست او را می خورانید) را از سر استهزا و تمسخر می گفتند و به آن باور نداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافران صدر اسلام ، منکر برپایی قیامت بوده و عقیده به آن را مورد استهزا قرار می دادند .

و يقولون متی هـ ذا الوعد

استفهام در «متی هـ ذا الوعد» _ برابر نظر بیشتر مفسران _ برای تهکم و استهزا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 7

7 - کافران عصر بعثت ، درخواست کننده عذاب الهی ، از سر استهزا و ناباوری

لذین ظلموا ذنوبًا .. فلا يستعجلون

نهی الهی (فلا يستعجلون) می رساند که کافران، ناباورانه تقاضاکننده نزول عذاب بوده اند.

ص: 133

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 1 - 4

4 - یکی از عناصر کافر صدر اسلام (نضربین حارث) ، از سر استهزا خواست عذابی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) از آن سخن می گوید ، بر وی نازل شود .

سأل سائل بعذاب واقع

به گفته مفسران سائل در این آیه، شخصی به نام «نضربین حارث» است. (مجمع البیان و تفاسیر دیگر)

281- استهزاهای کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 91 - 2

2- کفار قریش ، پس از نزول قرآن و ظهور اسلام ، آیات قرآن را به چند دسته تقسیم کرده و هر دسته را با تهمت و افترا و ترفند های گوناگون ، به استهزا گرفته و منکر شدند .

المقتسمین. الذین جعلوا القرآن عضین

برداشت فوق مبتنی بر این است که مقصود از این آیه و آیه قبل _ چنان که در شأن نزولها آمده است _ کفار قریش باشد که همگی (حدود 16 نفر) به شکلهای گوناگون به هلاکت رسیدند.

282- استهزاهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وقالوا یاأیها الذی نزل علیه الذکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- خداوند ، تسلی بخش پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر برخورد های تمسخرآمیز کافران مکه

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون . . . و ما یأتیهم من رسول إلا کان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- خداوند ، تسلی بخش پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر برخورد های تمسخرآمیز کافران مکه

و ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزءون. کذلک نسلکة فی قلوب المجرمین . لایؤمن

آیات قبل، درباره برخورد عنادآلود کفار مکه با نبوت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بود. اینکه در این آیه ها، برخورد مردمان پیشین با

انبیای

الهی را توضیح می دهد، احتمالاً به جهت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 2، 1

1- کافران و مشرکان مکه، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند.

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلاًهزواً

2- تمسخر و استهزا، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود.

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلاًهزواً

حرف نفی «إن» و حرف استثنا «إلاً» پس از آن - که بر قصر دلالت می کند - و نیز آمدن «هزواً» به صورت مصدر، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 4

4- کافران دین ستیز مکه، وعده ها و تهدید های الهی (عذاب، کیفر اخروی و...) را مورد استهزا و تمسخر قرار می دادند.

و یقولون متی هـ ذا الوعد

جمله استفهامیه «و یقولون متی هـ ذا الوعد» برای تهکم و استهزا است.

283- استهزای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 15 - 1

1 - استهزا شدن تکذیب گران در آستانه دوزخ، به وسیله یادآوری سخنان کفرآلودشان به ایشان

أفسحر هـ ذا

استفهام در «أفسحر هـ ذا» برای تهکم و استهزا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - گنه پیشگان کافر ، شایسته قضاوت کردن و اظهار نظر درباره راه مؤمنان ، نیستند .

و ما أرسلوا عليهم حـ فظين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - « روى [عن الإمام الصادق (ع)] أنه قال : يا ابن جُنْدَب . . . إنَّ لله تبارك و تعالی سُوراً من نور محفوظاً بالزبرجد و الحرير منجّداً بالسندس و الديداج يضرب هـ ذا السور بين أوليائنا و بين أعدائنا فإذا غلى الدماغ و بلغت القلوب الحناجر و نضجت الأكباد من طول الموقف أدخل فى هـ ذا السور أولياء الله . . . و أعداء الله قد أجمهم العرق و قطعهم الفرّق و هم ينظرون إلى ما أعدّ الله لهم . . . فينظر إليهم أولياء الله فيضحكون منهم فذلك قوله عزّ وجلّ « . . . فاليوم الذين آمنوا من الكفار

یضحکون . . .» ؛

[از امام صادق(ع)] روایت شده که فرمود: ای پسر جُنْدُب! .. برای خداوند _ تبارک و تعالی _ دیواری است از نور که غرق در زبرد و حریر و مزین به ابریشم های سندس و دیبا است و این دیوار بین دوستان و دشمنان ما قرار دارد. پس زمانی که مغز سرها به جوش آمد و جان ها به گلو رسید و جگرها از طولانی شدن توقفگاه قیامت کباب شد، اولیای الهی را به آن طرف دیوار می برند ... در حالی که دشمنان خدا را عرق لجام زده است (جریان عرق بر اطراف دهان، مانع سخن گفتن آنان شده است) و ترس، آنان را ساکت کرده است. [آنان] نگاه می کنند به آنچه [از عذاب] که خداوند برای آنها آماده نموده است ... پس اولیای الهی به دشمنان خدا نگاه می کنند و به آنان می خندند و این است سخن خدای عزوجل: فالیوم الذین آمنوا من الکفار یضحکون».

284- استهزای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 169 - 4

4_ کافران ستم پیشه ، مورد استهزای خداوند *

و لالیهدیهم طریقاً. الا طریق جهنم

به کارگیری واژه هدایت در مورد کشانیدن کافران به سوی جهنم، می تواند به منظور استهزای کافران ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 11، 12، 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به یستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

11_ نوید خداوند به ظهور و پیشرفت و پیروزی قریب الوقوع اسلام و پیامبر(صلی الله علیه و آله)، علم رغم استهزای کافران صدر اسلام

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به یستهزءون

مراد از «یأتیهم أنبؤا ما كانوا»، می تواند تحقق اموری مانند پیروزی اسلام باشد که کفار آن را به مسخره گرفته و تکذیب می کردند.

12_ تکذیب آیات الهی با تمسخر و استهزا از شیوه های کافران

فقد کذبوا بالحق لَمَّا جاءهم فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 7, 8, 4, 3, 1

1_ بسیاری از رسولان الهی قبل از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مورد تمسخر و استهزای کافران قرار گرفتند.

و لقد استهزیء برسئل من قبلک

3_ تمسخر و استهزای پیامبران الهی، شیوه کافران در طول تاریخ بوده است.

و لقد استهزیء برسئل من قبلک . . ما کانوا به یستهزءون

4_ استهزای وعیدها و تهدیدهای پیامبران الهی، از شیوه های مبارزه کافران با انبیا در طول تاریخ

ص: 136

و لقد استهزیء برسول من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به

بنابراین که مقصود از «ما کانوا به یستهزءون»، عذاب موعود الهی باشد که در محتوای پیامهای انبیاء(ع) ذکر می شده است.

5_ استهزای کفار نسبت به پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله)، با درخواست نزول کتاب ملاموس و مشاهده فرشتگان

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه... و لقد استهزیء برسول من قبلک

یادآوری استهزا شدن انبیای گذشته برای تسلی پیامبر(صلی الله علیه و آله)، پس از بیان بهانه جویبها و توقعات بیجای کافران چنین می نماید که همین بهانه جویبها، از مصادیق استهزای کافران در مورد رسولان الهی است.

7_ کافرانی که پیامبران و عذابهای موعود آنان را استهزا می کردند، به همان عذابهای مورد تمسخر خویش گرفتار شدند.

فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

بنابراین که «ما» موصوله بوده و مراد از آن، عذاب الهی باشد که در ضمن سخنان پیامبران مطرح می شده و مورد استهزای کافران قرار می گرفته است.

8_ کافرانی که به استهزای انبیای گذشته می پرداختند، به عذاب و کیفر استهزای خود گرفتار شدند.

فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

بنابراین که تقدیر آیه «جزاء ما کانوا به یستهزءون» باشد. در این صورت «ما» در (ما کانوا) مصدریه بوده و مرجع ضمیر «به»، به قرینه کلمه «رسل» در صدر آیه می تواند کلمه «رسول» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 1

1_ استهزای کافران حاضر در پیکار بدر از سوی خداوند

إن تستفتحوا فقد جاءکم الفتح وإن تنتهوا فهو خیر لکم

جمله «إن تستفتحوا فقد جاءکم الفتح» با توجه به شکست خفتبار مشرکان در پیکار بدر، بیانگر نوعی استهزا به مشرکان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 5

5 - کافران حق ناپذیر مورد تمسخر و تحقیر

ذکر عذاب، تناسبی با کاربرد واژه بشارت ندارد. از این رو تعبیر به بشارت می تواند به عنوان سخریه و تحقیر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 9 - 1

1 - آگاهی اندک و سطحی کافران از قرآن، دستمایه آنان برای تمسخر آیات الهی

و إذا علم من ءای تناشیءا اتخذها هزواً

کلمه «شیئاً»، اندک و ناچیز بودن اطلاعات کافران را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 33 - 5

5 - شیوه کافران در انکار معاد، استهزاگرانه و نه منطقی

ص: 137

شیوه بودن استهزا از «کانوا به یستهزءون» که بر استمرار دلالت دارد استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 35 - 1

1 - مؤمنان ، در حالی کافران حاضر در صحنه قیامت را مسخره می کنند که خود بر تخت های تزیین یافته ، لمیده و ناظر کیفر کافران اند .

علی الأرائک ینظرون

«أریکه» (مفرد «أرائک») به تخت تزیین یافته ای گفته می شود که در خیمه یا خانه ای نهاده شده باشد. هم چنین به جایگاه آرمیدن و لمیدن _ اعم از تخت، یا تخت عروس و یا تخت خواب _ اطلاق می شود (قاموس). متعلق «ینظرون» _ به قرینه آیات قبل و بعد _ وضعیت کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 36 - 3

3 - کافران در قیامت ، مورد تمسخر خداوند قرار خواهند گرفت . *

هل ثوب

«ثوب» در مورد خیر و شرّ هر دو کاربرد دارد؛ ولی به خیر و خوبی اختصاص بیشتری دارد و در آن فراوان تر استعمال می شود (نهایه ابن اثیر). بنابراین ممکن است گفته شود: تعبیر «ثوب» _ که در قرآن تنها در مورد امر ناخوشایند استعمال شده (مفردات) _ بیانگر آن است که خداوند، کیفر کافران را از روی تمسخر پاداش نامیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 24 - 3

3 - کافران و تکذیب گران ، مورد استهزای خداوند

فبشرهم

فعل های «بشّر» و «فَرَحَ» به یک معنا است (مصباح). بنابراین واژه «بشارت» در مورد تهدید به عذاب، برای استهزا به کار می رود.

7 - استهزا و ریشخند کفرپیشگان کینه توز صدر اسلام از سوی خداوند

قل أفأنتبئکم بشرّ من ذلکم النار

استفهام در «أفأنتبئکم» برای استهزا و ریشخند و «تنبئه» (مصدر «أنبأ») به معنای خبر دادن است. «ذلکم» نیز به حالت درهم رفتگی چهره مشرکان به هنگام شنیدن آیات توحیدی قرآن اشاره دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 1 - 2

2 - کافران عصر بعثت ، وعده معاد را ، به تمسخر گرفته و درباره حقایق آن پرسش ها و شبهه هایی بر سر زبان ها می انداختند .

عمّ یتساءلون

تهدید پرسشگران با جمله «سیعلمون» _ در آیات بعد _ این احتمال را تقویت می کند که هدف آنان از پرسش ها، کشف حقیقت نبود؛ بلکه آنان در پی ایجاد سؤال و شبهه در ذهن دیگران و طعنه و کنایه زدن به وعده معاد بودند.

286- اسرافگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 19 - 9

9 - کفر و مخالفت با پیامبران ، اسراف است و کافران مسرف اند .

أئن ذکرتم بل أنتم قوم مسرفون

توصیف مردم بی ایمان و مخالف پیامبران الهی به اسرافگر، گویای حقیقت یاد شده است.

287- اسلام ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 107 - 7

7 _ آسیب رساندن به جامعه اسلامی ، در رأس آرمان ها و اهداف منافقان و کافران

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً

برداشت فوق با توجه به این است که در رأس همه اهداف «ضراراً» مطرح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 33 - 1

1 _ کافران ، با استفاده از مثل های باطل و ترسیم غیر واقعی چهره پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مبارزه علیه اسلام برخاسته بودند .

الذین کفروا . . . و لایأتونک بمثل

«مثل» هم به معنای «حجت» و «حدیث» (سخنانی در باره اثبات چیزی) و هم به معنای «صفت» (توصیف چیزی) آمده است (قاموس المحيط). مقصود از آن در آیه شریفه، مجموعه سخنانی است که کافران در توصیف پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور خدشه دارکردن چهره منور آن حضرت می گفتند که در آیات فوق از آنها یاد شده است. گفتنی است قید باطل بودن مثل ها، از قرینه مقابله جمله «لایأتونک بمثل» و جمله «إلا جنناک بالحق» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 8 - 2

2 - هدف کافران از اتهام سحر به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبارزه با اسلام و خاموش کردن نور خدا بود .

ص: 139

فلما جاءهم .. قالوا هـ ذا سحر ... يريدون ليطفؤا نور الله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - مدثر - 74 - 18 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با اندیشه شیطانی و سنجیده کاری همراه بود .

إِنَّهٗ كَانَ لِأَيِّ تَنَا عَيْنِدًا .. إِنَّهٗ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

288- اسلام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - انفال - 8 - 36 - 11

11 _ مبارزات گذشته کافران علیه اسلام ، مانع پذیرش آنان در زمره مسلمانان نخواهد شد .

ثم يغلبون و الذين كفروا إلى جهنم يحشرون

289- اصحاب اعراف و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - اعراف - 7 - 48 - 3,4,2

2 _ اصحاب اعراف در صحنه قیامت ، احزاب کفرپیشه و مستکبر را به وسیله علامتهایشان خواهند شناخت .

يعرفونهم بسيمهم

3 _ اصحاب اعراف در صحنه قیامت ، احزاب کفرپیشه و مستکبر را مخاطب ساخته و از فاصله ای دور با آنان سخن می گویند .

و نادى اصحاب الاعراف رجالا

4 _ اصحاب اعراف با به رخ کشیدن بی ثمری امکانات مادی و قدرت های دنیوی کافران ، آنان را ناکام خوانده و شماتت می کنند .

قالوا ما اغنى عنكم جمعكم و ما كنتم تستكبرون

290- اصرار بر کفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1_ خداوند ، مشرکان و کفرپیشگان را به خاطر پافشاری بر کفر و ناباوری به قرآن ، ملامت و سرزنش فرمود .

أثم إذا ما وقع ءامنتم به ءالن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 140

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر تهدید و هشدار، از کفرپیشگان لجوج خواست تا همچنان بر مواضع نادرستشان پافشاری کنند.

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم

آهنگ آیه شریفه، آهنگی تهدیدآمیز و هشدار دهنده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 4

4 - بیان سرسختی سازش خواهان کافر و باقی ماندن آنان بر مرام خویش تا پایان عمر، از خبر های غیبی قرآن

و لا أنتم عیدون ما أعبد

291- اصرار بر کفر کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 15 - 2

2 - خداوند، با بیان پافشاری کافران عصر بعثت بر کفر و انکار معاد، انتظار ایمان آوردن آنان را بی فایده خواند و توطئه گری آنها را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوشزد کرد.

إنهم یکیدون کیداً

292- اضطراب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 27 - 2

2 - ناراحتی و اضطراب شدید کافران و منکران معاد، در لحظه دیدن عذاب قیامت

فلما رأوه زلفه سیئت وجوه الذین کفروا

زشت و کریه شدن کافران، به هنگام مشاهده قیامت، بیانگر ناراحتی و اضطراب شدید آنان در آن هنگام است.

293- اضلال کافران

10 _ جامعه ایمانی وظیفه دار هشپاری در برابر موضعگیری های گمراه کننده کافران

یا ایها الذین ءامنوا علیکم انفسکم لایضرکم من ضل إذا اهتدیتم

«لا» در لایضرکم می تواند نافیه باشد بر این مبنا مراد از جمله «لایضرکم . . .» این است که چنانچه از ایمان خود مراقبت کنید از دام گمراهان می رهید و می تواند «لا» ناهیه باشد، یعنی ای مؤمنان مبادا گمراهان شما را از راه بدر برده و ایمان شما را بر بایند برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است. گفتنی است که مراد از «من ضل» به قرینه «ءامنوا» کفرپیشگان

ص: 141

می باشد.

294- اطاعت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 150 - 2,5

2_ اطاعت از کفرپیشگان ، نشانه پذیرش ولایت و سرپرستی آنان

ان تطيعوا الذين كفروا . . . بل الله مولیکم

کلمه «بل» برای اضراب و نفی ولایت غیر خداوند است و چون در آیه قبل سخن از ولایت و پذیرش آن نیامده که با «بل» آن را نفی کند، معلوم می شود که همان اطاعت از کافران، در حقیقت پذیرش ولایت آنان است.

5_ اطاعت و پیروی جامعه ایمانی از کفرپیشگان ، موجب خروج از ولایت خداوند و محرومیت از یاری او

ان تطيعوا الذين كفروا . . . بل الله مولیکم و هو خيرُ التّاصرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 102 - 2

2_ پرهیز از اطاعت کافران و بر حذر بودن از نزاع و تفرقه ، نشانه تقوای اهل ایمان

ان تطيعوا فريقاً من الذين أوتوا الكتاب . . . اتقوا الله حق تقاته

پرهیز از تفرقه و نزاع، از شأن نزول آیه «ان تطيعوا . . .» استفاده شده است.

295- اطاعت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 67 - 1

1 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، اعلام می کنند که مطیع بزرگان و رؤسای گمراه سازشان بودند .

إنّ الله لعن الكفرین . . . یوم تقلّب . . . وقالوا ربّنا إنّنا أطعنا سادتنا . . . فأ

296- اطمینان به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 11 - 6

6 - اطمینان بخشی منافقان به کافران ، در پیروی نکردن از پیامبر و مسلمانان بر ضد آنان

الذین نافقوا يقولون . . . و لانطیع فیکم أحدًا أبدًا

ص: 142

297- اطمینان کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 3

3_ اطمینان کفار مکه به پیروزی خویش هنگام خروج برای جنگ بدر

و لا تکنونوا کالذین خرجوا

298- اعراض از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 1

1_ ضرورت پرهیز مؤمنان از همسویی با کافران در پندار و تفکر، گفتار و کردار

یا ایّها الذّین امنوا لا تکنونوا کالذّین کفروا وقالوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 78 - 5

5- وانهادن امر کافران حق ستیز به خداوند، رهنمودی الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لا تکن فی ضیق ممّا یمکرون.. إنّ ربّک یقضی بینهم بحکمہ

با توجه به این که آیات این بخش در ارتباط با هم است، تذکر خداوند به قضاوت نهایی خویش درباره کافران، می تواند در مقام توضیح و تعلیل برای آیه «و لا تکن فی ضیق ممّا یمکرون» باشد. آیات بعد نیز مؤید همین معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 80 - 3

3- لزوم وانهادن امر کافران به خدا، پس از احراز تأثیرناپذیری آنان در قبال حق

فتوکل علی الله إنّک علی الحقّ المبین . إنّک لا تسمع الموتی ... إذا ولّوا مدبرین

آیه یاد شده، دارای این پیام است که: چون آنها مرده اند و سخن در مرده بی تأثیر است؛ پس بیش از این تلاش مکن و نگران مباش و کار

خود را با ایشان به خدا واگذار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 30 - 1

1 - خداوند ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمان داد تا از کافرانی که بر کفر ورزیدن مصمم بودند ، اعراض کند .

فأعرض عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 6

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در انجام رسالت الهی خویش ، نباید به سخنان و موضع گیری های کافران و منافقان اعتنا کند .

يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا... وَلَا تَطْعَمُ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ

ص: 143

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 54 - 3

3 - سرزنش نشدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، بر روی گردانی از کافران لجوج

فتوّل عنهم فما أنت بملوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 1

1 - رهنمود الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در وانهادن کفرپیشگان لجوج به خود و اصرار نورزیدن در هدایت آنان

فذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 48 - 8

8 - وانهادن کافران و تحمل عداوت آنان ، تکلیفی الهی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فذرهم . . . و اصبر لحکم ربّک

بنابراین که «و اصبر» عطف بر «فذرهم» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 6 - 1

1 - روی گردانی از کافران لجوج و بها ندادن به ایشان ، رهنمود الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فتوّل عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 2، 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به واگذاری کافران حق ناپذیر ، باطل گرا و بازیگر به حال خود ، پس از اتمام حجت به آنان

فذرهم یخوضوا و یلعبوا

«خوض» (مصدر «یخوضوا») در اصل به معنای حرکت در آب است؛ ولی در مواردی به کار می رود که انسان، غوطه‌ور در مسائل باطل و ناپسند می شود؛ مانند همین آیه که کافران، سخنان ناروایی درباره اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر زبان می آوردند.

2- لزوم ترک بحث و احتجاج با کافران حق ناپذیر، پس از اتمام حجت و ارائه برهان

فذرهم یخوضوا و یلعبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 1 - 3

3- کافران، پس از ابلاغ برهان آشکار و رسیدن پیام اسلام به آنان، به حال خود رها خواهند شد.

لم یکن .. منفکین حتی تأتیهم البینه

قید «حتی تأتیهم البینه» مفهومی دارد که برداشت یاد شده، ناظر به آن است.

ص: 144

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 105 - 3

3- کفرپیشگان ، در آیات و نشانه های توحید تأمل نمی کنند و دلالت آنها را بر توحید در نمی یابند .

یمرون علیها و هم عنها معرضون

«اعراض» (مصدر معرضون) به معنای روی گرداندن است و روی گرداندن از نشانه های توحید به معنای تأمل نکردن در آنها و درک نکردن دلالتشان بر یکتایی خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 33 - 1

1- کافران حق ناپذیر ، هشدار های خداوند را نادیده گرفتند .

الکفرین ... ظالمی أنفسهم ... هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربّ

برداشت فوق بر این نکته ذاست که مراد از ملائکه در «تأتيهم الملائكة» ملائکه قبض روح، و مراد از «يأتي أمر ربّ» آمدن عذاب باشد. طبق این احتمال جمله «کافران تنها در انتظار آمدن مرگ و یا عذابشان هستند» مشعر به این معناست که: آنان به هشدارهای خداوند و فُعی ننهاد و پیوسته راه انحرافی خود را پیمودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 82 - 1

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در قبال روی گردانی کافران از دعوت آن حضرت پس از تبیین آیات الهی بر آنان ، مسؤولیتی نداشت .

فإن تولّوا فإنما عليك الבלّ - غ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 4

4- کافران ، از ولایت خدا روی گردان و سرنهاد بر آستان شماری از بندگان اویند .

يتخذوا عبادی من دونی اولیاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 42 - 4

4- روی گردانی کافران از پروردگار خویش، علی رغم برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . . . من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

«بل» در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است؛ یعنی، خداوند پس از بیان نیاز بشر به خدای رحمان و ذکر عذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 80 - 8

ص: 145

8 - کفرپیشگان روی گردان از دلایل آشکار ، همچون ناشنویان روی برتافته از راهنمای خویش

و لا تسمع الصمّ الدعاء إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 61 - 7

7 - منکران آیات خدا و کافران به خدا ، تحت تأثیر عوامل بیرونی و منفعلانه ، از خدا و آیات او ، روی گرداندند و نه با منطق و برهان

و لئن سألتهم من خلق . . . و سخر . . . ليقولنّ الله فأتى يؤفكون

مجهول آورده شدن فعل «یؤفکون» دلالت بر این می کند که مشرکان و منکران آیات خدا و مؤمنان به باطل ، تحت تأثیر القنات بیرونی ، چنین روی کردی را پیدا کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 3 - 11، 13

11- کافران ، روی گردان از انذار ها و هشدار های الهی

و الذین کفروا عمّا أنذروا معرضون

13- کافران ، گریزان از هشدار های الهی نسبت به زوال پذیری دنیا و وجود معاد

و الذین کفروا عمّا أنذروا معرضون

در این آیه، پیش از مسأله انذار، موضوع حقانیت هستی و محدود بودن حیات دنیوی مطرح شده است. با توجه به این مطلب می توان گفت: یکی از موضوعات مورد انذار، ناپایداری حیات دنیا و وجود رستاخیز بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 1

1 - کافران ، روی گردان از تأمل و اندیشه در آیات و نشانه های الهی

و إن یروا آیه یعرضوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - اعتراف کافران دوزخی ، به گوش نسپردن و اندیشه نکردن درباره تعالیم دین و پیامبران الهی

وقالوا لو کنا نسمع أو نعقل

2 - گوش دل نسپردن به سخنان پیامبران و تعقل نکردن درباره آنها ، عامل دوزخی شدن کافران

وقالوا لو کنا نسمع أو نعقل ما کنا فی أصحـب السعیر

3 - کافران دوزخی ، از شنیدن سخنان پیامبران و پیام های آسمانی امتناع می کردند .

وقالوا لو کنا نسمع

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که مقصود از «نسمع» امتناع از شنیدن باشد؛ چنان که این واکنش دستور سران کفر به توده های مردم است: «وقال الذین کفروا لاتسمعوا له_ذا القرآن و ألغوا فیه لعلکم تغلبون» (سوره فصلت (41) آیه 26).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 14 - 3

3 - روی گردانی کافران از قرآن ، به دلیل ناتوانی آنان از درک مفاهیم آن است و افسانه دانستن آن ، بهانه ای بیش نیست .

قال أسـ طیر الأولین . کلاب ران علی قلوبهم

300- اعراض کافران از افساد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 5,6

5 - لزوم ترک جنگ با کافران ، در صورت دست برداشتن آنان از فتنه انگیزی و ایجاد مزاحمت برای گسترش دین خدا

فإن انتهوا فلا عدون إلا علی الظلمین

متعلق «انتهوا ..» - به قرینه فراهای پیش - فتنه انگیزی و بازداری از حاکمیت یافتن دین الهی است. جواب شرط (فإن انتهوا) محذوف است و جمله «فلا عدوان...» جانشین آن می باشد؛ یعنی، پس اگر از فتنه انگیزی دست کشیدند و مانع گسترش و حاکمیت دین خدا نشدند، آنان را نکشید؛ زیرا تعدی تنها بر ستمکاران رواست.

6 - در صورتی که کفرپیشگان محارب یا فتنه انگیز از کفرورزی دست بکشند ، نباید با آنان نبرد کرد .

فإن انتهوا فلا عدون إلا علی الظلمین

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که متعلق «انتهوا» کفرورزی باشد.

301- اعراض کافران از کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 6

6 - در صورتی که کفرپیشگان محارب یا فتنه انگیز از کفرورزی دست بکشند ، نباید با آنان نبرد کرد .

فإن انتهوا فلا عدون إلا علی الظلمین

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که متعلق «انتهوا» کفرورزی باشد.

2- کافران پندناپذیر و مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هیچ دلیل و عذر قابل قبولی، برای روی گردانی از دین و پند های قرآن نداشتند.

فما لهم عن التذکره معرضین

از مفاد «فمالهم» (چیسست آنان را)، استفاده می شود که مقصود، نبودن هیچ دلیل و عذری برای کفر و انکار کافران نسبت به قرآن پند آفرین است.

303- اعلام عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 4

4_ خداوند، پیش از عذاب کردن اقوام کفرپیشه، جریان امر را به اطلاع پیامبر آن قوم می رساند.

إنا أرسلنا إلى قوم لوط... ولما جاءت رسلنا لوطاً... قالوا یـلـو ط إننا رسل ربک

304- اغواپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 83 - 9

9- تحریک کافران از سوی شیاطین و گمراهی فزون تر آنان، نشانه ای روشن از سودمند نبودن معبود ها و ضدیتشان با پرستشگران خویش

و یكونون علیهم ضنّاً . ألم تر أنّا أرسلنا الشیـطـین

استفهام در «آلم تر» برای استشهاد و تأیید محتوای آیه قبل است و دلالت بر واضح بودن شاهد دارد به گونه ای که ندیدن و توجه نکردن به آن تعجب دارد.

305- اغواگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 5

5- هشدار خداوند درباره فریب خوردن از تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران و ثروت و مکتب آنان در جامعه

فلا یغررک تقلّبهم فی البـلـد

برخی از اهل لغت نوشته اند: «تَقَلَّبَ فِي الْأُمُورِ»؛ یعنی، «تَصَرَّفَ كَيْفَ يَشَاءُ» (در هر کاری مطابق خواسته خود دخل و تصرف کرد). مقصود از «تَقَلَّبَهُم فِي الْبِلَادِ» تحركات سیاسی و اقتصادی کافران در شهرها از راه سفرهای تجارتي (مانند سفرهای کافران قریش از مکه به شام، یمن و ...) است.

ص: 148

306- اغواگری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 14 - 11

11 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

و قال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا .. و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

307- افتراهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 103 - 2,4,5,6,7,12

2_ کافران عصر جاهلی جعل احکامی را درباره بحیره ، سائبه ، وصیله و حامی به خداوند نسبت می دادند .

ما جعل الله ... و لكن الذین کفروا یفترون علی الله الکذب

4_ احکام ویژه بحیره (ماده شتری که پنجمین حمل مادر خویش باشد) از بدعت ها و افترا های کافران عصر جاهلی بر خداوند .

ما جعل الله من بحیره ... و لكن الذین کفروا یفترون

لسان العرب معنای مذکور برای بحیره را از برخی لغویین نقل کرده است. در جاهلیت گوش چنین شتری را می شکافتند تا علامت آن باشد که نبایستی بر آن سوار شوند و از آب و چراگاهها او را منع کنند و نیز هرگز نباید به کشتن آن اقدام کنند.

5_ لزوم آزاد سازی سائبه (شتری که ده ماده شتر زاییده باشد) از اندیشه های خرافی و افترا های کافران عصر جاهلی بر خداوند

ما جعل الله من بحیره و لاسائبه ... و لكن الذین کفروا یفترون

معنای ذکر شده برای سائبه در قاموس المحيط آمده و حکم آن از نظر مردم جاهلی همانند احکام بحیره بوده است. امام صادق(ع) در توضیح معنای «سائبه» در آیه فوق فرمود: ان اهل الجاهلیه کانوا ... اذا ولدت (الناقه) عشرًا جعلوها سائبه و لا یستحلون ظهرها و لا اکلها ...

6_ احکام ویژه وصیله (گوسفند ماده ای که همزاد با بره نر باشد) بدعت و از افترا های کافران عصر جاهلی بر خداوند

ما جعل الله من ... و لا وصیله و لكن الذین كفروا یفترون

در دوره جاهلیت اگر گوسفندی دو قلو می زائید که یکی از آن دو نر بود، ذبح آن را تحریم می کردند و همزاد آن را «وصیله» می نامیدند یعنی ماده گوسفندی که سرنوشت همزادش را به سرنوشت خود گره زد و سبب شد که بر آستان بتها ذبح نشود. امام صادق (ع) در توضیح معنای «وصیله» در آیه فوق فرمود: «ان اهل الجاهلیه كانوا اذا ولدت الناقه ولدین فی بطن قالوا: وصلت، فلا یستحلون ذبحها و لا اكلها ...»

معانی الاخبار، ص 148، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 683، ح 410.

7_ احکام ویژه حامی (شتر نری که از صلبش ده شتر به وجود آید) از بدعت ها و افترا های مردم جاهلی بر خداوند

ما جعل الله ... و لاحام و لكن الذین كفروا یفترون

اعراب جاهلی از سوار شدن بر شتر مذکور امتناع میورزیدند و آن را از هیچ آب و چراگاهی منع نمی کردند.

ص: 149

12 - بیشتر کفرپیشگان عصر بعثت احکام رایج درباره بحیره، سائبه، وصیله و حام، را احکامی الهی می پنداشتند.

ما جعل الله من بحیره... یفترون علی الله الکذب و اکثرهم لایعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 2

2_ کفرورزی کافران و اعمال ایشان (افترا بر خداوند، بازداری از راه خدا و...) خارج از حاکمیت خداوند نیست.

و من أظلم ممن افتری علی الله کذبًا... أولئک لم یکنوا معجزین

ماضی بودن معنای جمله «أولئک لم یکنوا...» (آنان هیچ گاه از حاکمیت خدا خارج نبوده اند) می رساند که: گرایش کافران به کفر نیز تحت حاکمیت خدا صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 13 - 7

7 - بازخواست کافران، در قیامت، به خاطر تلاش همواره آنان در افترا زدن است.

و لیسئلنّ یوم القیـمه عمّا کانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 32 - 2

2 - دروغ بستن به خدا و تکذیب قرآن و دین حق، از خصوصیات کافران است.

فمن أظلم ممّن کذب علی الله و کذب بالصدق

مخاطبان آیه شریفه - به قرینه ذیل آیه (مَثْوًی لِّلکَافِرِینَ) - کافران می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 1

1- کافران، مدعی منتسب نبودن قرآن به مبدأ وحی و انتساب دروغین آن از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خداوند

أم یقولون افتریه

308- افتراهای کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 91 - 2

2- کفار قریش ، پس از نزول قرآن و ظهور اسلام ، آیات قرآن را به چند دسته تقسیم کرده و هر دسته را با تهمت و افترا و ترفند های گوناگون ، به استهزا گرفته و منکر شدند .

المقتسمین. الذین جعلوا القرآن عصین

برداشت فوق مبتنی بر این است که مقصود از این آیه و آیه قبل _ چنان که در شأن نزولها آمده است _ کفار قریش باشد که همگی (حدود 16 نفر) به شکلهای گوناگون به هلاکت رسیدند.

ص: 150

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 191 - 15، 11، 9

9- فتنه انگیزی کافران ، مجوز نبرد با ایشان است ، هر چند که با مسلمانان سر جنگ نداشته باشند .

و قتلوا فی سبیل اللّٰه یقتلونکم .. الفتنه اشد من القتل

جمله «والفتنه اشد من القتل»، به اصطلاح اصولیین حاکم بر «الذین یقاتلونکم» است و موجب توسعه در موضوع حکم مطرح شده در آیه قبل می شود؛ یعنی، آیه قبل بیان داشت که با کافران حربی نبرد کنید و جمله «الفتنه ..» بیان می کند که فتنه انگیزی به منزله جنگ است.

11 - آواره ساختن مسلمانان از دیارشان از مصداق های فتنه انگیزی کافران است .

و أخرجهم من حیث أخرجوكم و الفتنه اشد من القتل

15 - فتنه انگیزی کافران ، مجوز کشتن و نبرد با آنها در مسجد الحرام و نواحی آن نیست .

و الفتنه اشد من القتل و لا تقتلوه عند المسجد الحرام حتی یقتلوکم

جمله «و الفتنه ..» بیان می دارد که کافران فتنه انگیز همانند کافران محارب هستند و لذا باید با آنان نبرد کرد. به نظر می رسد جمله «و لا تقتلوه عند المسجد الحرام ...» به منزله استثنا از این قانون باشد؛ یعنی، فتنه انگیزی کافران، مجوز جنگ در مسجد الحرام نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 1

1 - نبرد با کافران ، تا برطرف شدن فتنه های آنان ، وظیفه ای ضروری بر عهده مسلمانان

و قتلوه حتی لا تكون فتنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 88 - 7

7- عذاب کافران ، به تناسب عملکرد و فساد آنان ، متفاوت است .

زدن هم عذاباً فوق العذاب بما كانوا یفسدون

9- کافران ، مفسدان و تبه کاران روی زمین هستند .

كالمفسدين في الأرض .. كالفجار

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که آیه شریفه، در مقام توصیف کسانی است که در آیه قبل از آنان به «الذین كفروا» (کسانی که کفر ورزیدند) یاد شده است.

ص: 151

310- افساد کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 12 - 5

5- کافران مکه ، مردمانی مجرم و تبهکار بودند .

ربما یوّد الذین کفروا .. کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین

311- افشای انگیزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 4

4- خداوند ، با افشای انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آنان را مورد تهدید قرار داد .

نحن أعلم .. و إذ هم نحوی

اعلام اطلاع خداوند از گوش دادن کافران به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آگاهی از گفت و گوی آنها، برای تهدید و هشدار به آنان است.

312- افشای توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 103 - 1

1- إخبار و پرده برداری خداوند از توطئه های مخفیانه کافران و مشرکان علیه حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

و لقد نعلم أنهم یقولون إنما یعلمه بشر

313- افشای خطای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفین - 83 - 34 - 7

7- قیامت ، روز ظهور حقایق و برملا شدن خطای کافران در گمراه دانستن مؤمنان

قالوا إنّ هؤلاء لضالّون .. فاليوم الذين ءامنوا من الكفّار يضحكون

314- افشای عهدشکنی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 4

4- بیان سرسختی سازش خواهان کافر و وفا نکردن آنان به وعده ایمانِ مشروط خویش ، از اخبار غیبی قرآن

ص: 152

و لا أنتم عـ بدون ما أعبد

315- افشای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 18 - 14

14_ « عن رسول الله (صلى الله عليه و آله) : . . . وأما الكافر فيقرأ ذنوبه على رؤوس الأشهاد ، « هـؤلاء الذين كذبوا على ربهم ألا لعنة الله على الظالمين » ؛

از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت شده است که فرمود: .. اما کافر پس گناهان او در ملاء عام و در حضور گواهان خوانده می شود: اینانند کسانی که به پروردگار خود دروغ بستند. آگاه باشید لعنت خدا بر ستمکاران باد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 5

5- افشای حرکت های مرموز کافران و منافقان ، از سوی خداوند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و منهم من يستمع إليك حتى إذا خرجوا من عندك

خطاب آیه شریفه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و ضمیر «منهم» ممکن است به کافران بازگردد که در آیات پیشین یاد شده اند و نیز ممکن است با توجه به محتوای آیه _ که نوعی حرکت نفاق آمیز را بیان داشته _ به منافقان بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 3

3 - تصریح به آمادگی نداشتن مشرکان برای پذیرش توحید در هیچ زمان و تأکید بر واهی بودن پیشنهاد سازش از سوی آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل . . . و لا أنتم عـ بدون ما أعبد

آیات آغاز سوره _ که تسامح طرفین را در زمان آینده منتفی دانست _ با مفهوم خود، تکلیف زمان حال را نیز روشن کرده است. در این حال، وضعیت زمان حال به صراحت در این آیه، بیان شد تا موضع گیری ها شفاف باشد.

316- افشای لجابت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- بیان سرسختی سازش خواهان کافر و وفا نکردن آنان به وعده ایمانِ مشروط خویش ، از اخبار غیبی قرآن

و لا أنتم عابدون ما أعبد

ص: 153

317- اقتدار در عذابهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 2

2 - خداوند ، با سخت گیری و اقتدار ، کافران را گرفتار خواهد ساخت .

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

318- اقرار اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 130 - 9

9_ کافران جن و انس در قیامت با اعتراف به آمدن رسولان الهی، علیه خود شهادت خواهند داد.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ رَسُلٌ مِنْكُمْ... قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 11

11- اعتراف کافران در قیامت ، به ظلم و ستم پیشگی خویش در دنیا

بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 67 - 4، 1

1 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، اعلام می کنند که مطیع بزرگان و رؤسای گمراه سازشان بودند .

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكُفْرِينَ... يَوْمَ تَقَلَّبُ... وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا... فَأَ...

4 - کافران ، در قیامت ، با مشاهده آتش جهنم ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

يَوْمَ تَقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ... وَقَالُوا رَبَّنَا

ماضی آوردن عبارت «قالوا ربّنا» در مقابل «يقولون ياليتنا» احتمال دارد که مربوط به زمانی باشد که هنوز در عذاب واقع نشده اند و تنها،

آن را مشاهده کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 68 - 2

2 - کافران پیرو در قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

و قالوا .. ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 52 - 9، 5

5 - کافران در قیامت ، به درستی وعده های خداوند رحمان پی برده و به آن اعتراف خواهند کرد .

هـ_ذا ما وعد الرحمن

ص: 154

9 - کافران در قیامت ، به صراحت و راست گفتاری رسولان الهی پی برده و به آن اعتراف خواهند کرد .

قالوا یویلنا .. و صدق المرسلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 6،7،1

1 - اعتراف کافران در قیامت ، به دو بار مردن و دو بار زنده شدن خود با قدرت الهی

قالوا ربنا ائمتنا ائمتین و اُحییتنا ائمتین

6 - اعتراف کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت به ربوبیت خداوند

قالوا ربنا

7 - اعتراف کافران حق ناپذیر در قیامت ، به گناهان خود پس از مشاهده قدرت الهی در آخرت

فاعترفنا بذنوبنا فهل إلی خروج من سبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 7،8،10

7- عدل الهی در کیفر کافران ، مورد اقرار خود آنان ، در قیامت

ألیس هـذا بالحقّ قالوا بلی و ربنا

«هـذا» اشاره به عذاب کافران است و مصداق بارز «حقّ» در زمینه مجازات، «عدل» است.

8- کافران ، چشنده عذاب الهی در قیامت ، پس از اقرارشان به مجرمیت خویش

ألیس هـذا بالحقّ قالوا بلی و ربنا قال فذوقوا العذاب

10- اعتراف و پشیمانی کافران در قیامت ، بی تأثیر به حال ایشان

ألیس هـذا بالحقّ قالوا بلی و ربنا قال فذوقوا

کافران با این که به حق اقرار می کنند؛ باز هم به ایشان حکم می شود که: «فذوقوا العذاب». بنابراین اعتراف آنان سودی نمی بخشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - اعتراف کافران در دوزخ ، به آمدن پیامبران انذار کننده برای آنان

ألم یأتکم نذیر . قالوا بلی قد جاءنا نذیر

4 - اعتراف کافران در دوزخ ، به تکذیب عمدی و آگاهانه خویش ، نسبت به پیامبران و ادیان الهی

قالوا بلی قد جاءنا نذیر فکذبنا و قلنا ما نزل الله من شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - اعتراف کافران دوزخی ، به گوش نسپردن و اندیشه نکردن درباره تعالیم دین و پیامبران الهی

وقالوا لو کنا نسمع أو نعقل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - اعتراف کافران در دوزخ به گناه و تقصیر خویش درباره دین

فاعترفوا بذنبهم

319- اقرار اخروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 7

7- کافران پیرو ، در قیامت با اعتراف به پیروی کورکورانه از رهبران خویش ، آنان را مسؤول بدفرجامی خود معرفی خواهند کرد .

فقال الضعف_وا للذین استکبروا إنا کنا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الل

320- اقرار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 3

3_ کافران، معترف به مالکیت مطلق خداوند بر جهان هستی

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل لله

جواب خداوند به سؤال مطرح شده و منتظر جواب کافران نماندن، بداهت و مورد اعتراف بودن جواب را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 2

2- اعتراف و اقرار کافران به ستم کاری خویش پس از گرفتاری به اندک عذاب الهی

و لئن مستتهم نفحه من عذاب ربک ليقولنّ ی_ویلنا إنا کنا ظ_لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 1

1 - اعتراف ضمنی کافران در هنگام مرگ ، به زشتی اعمال گذشته خویش

قال ربّ ارجعون . لعلّی أعمل صـلحاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 7

7 - اعتراف کافران به آسمانی بودن کتاب موسی (تورات) ، علی رغم انکار آن در نوبتی پیش از این

قالوا لولا أوتی مثل ما أوتی موسی أولم یکفروا بما أوتی موسی من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 156

2 - اعتراف کافران ، در قیامت به گمراه شدن خود از سوی بزرگان شان

إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا .. فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 9

9 - اعتراف کافران و گنه کاران به نقش خود در تعیین سرنوشت خویش

أَنْ تَقُولَ نَفْسِي - حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ .. وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ... لَوْ أَنَّ لِي كَرَهًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 10،23

10 - اعتراف کافران در حضور نگهبانان و دربانان دوزخ ، به آمدن پیامبران تلاوت گر آیات خداوند و اندازگران الهی برای هدایت آنان

أَلَمْ يَأْتِكُمْ رَسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا

23 - اعتراف کافران به کفر خویش و سزاوار عذاب بودن خود ، در آستانه ورود به دوزخ

قَالُوا بَلَىٰ وَلَئِنْ كُنَّا لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

برداشت یاد شده بر این اساس مبتنی است که جمله «لَئِنْ كُنَّا لَمِنَ الْكَاذِبِينَ» ادامه کلام کافران دوزخی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 7 - 5

5 - اعتراف ضمنی کافران ، نسبت به اعجاز قرآن و نفوذ عمیق آن در دل ها و اندیشه ها

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مَبِينٌ

از این که کافران، قرآن را سحر می خواندند، استفاده می شود که آنان آثار خارق العاده آن را دیده و چون درصدد ایمان نبوده اند، نام آن را سحر گذاشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- اقرار گرفتن خداوند از کافران ، هنگام مواجهه آنان با آتش دوزخ ، درباره حقانیت تهدید های وحی

و یوم یعرض . . . ألیس هـذا بالحقّ

به قرینه صدر آیه «هـذا» اشاره به آتشی است که کافران در معرض آن قرار گرفته اند.

5- اعتراف کافران به حقانیت وعده های الهی ، پس از لمس و مشاهده آن

و یوم یعرض . . . ألیس هـذا بالحقّ قالوا بلی و ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 6

6 - اعتراف ضمنی کافران ، به تأثیر شگرف و خارق العاده قرآن و معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 157

وإن يروا آية... و يقولوا سحر مستمرّ

وصف «سحر مستمرّ» گرچه در مقام تنقیص بیان شده؛ اما به طور غیر مستقیم به تأثیر خارق العاده کارها و گفته های اعجازی پیامبر(صلی الله علیه و آله) اشاره دارد.

321- اقرار کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 10

10 - اذعان درونی کافران صدراسلام ، به حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

بل جاءهم بالحقّ و أكثرهم للحقّ ک_رهون

عبارت «أكثرهم للحقّ کارهون»؛ یعنی، بیشتر آنان حقیقت را خوش ندارند. بنابراین انکار رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) و آسمانی بودن قرآن، نه از آن رو است که آنان به حقانیت آن دو یقین ندارند؛ بلکه بدان جهت بود که آن دو حق است و آنها از حق خوششان نمی آید.

322- اقسام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 7

7 - وجود عناصری غیر معاند با مسلمانان ، در میان کافران عصر پیامبر

لا ینهیکم الله عن الذین لم یق_تلوکم فی الدین

323- اکثریت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 8,9

8 - حق ستیزی ، انگیزه اصلی بیشتر کافران منکر قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود ، نه ناشناخته بودن حقانیت آن دو برای آنها .

أم یقولون به جنّه... و أكثرهم للحقّ ک_رهون

9 - شالوده زندگی بیشتر کافران ، بر پایه باطل و منافع آنان ، ناسازگار با پذیرش حق

حتّی اذا أخذنا مترفیهم ... و أكثرهم للحقّ کـ رهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 8 - 2

2- رسوخ روحیه حق ناپذیری در بیشتر کافران ، عامل بی تأثیری آیات الهی در آنان

و ما کان أكثرهم مؤمنین

ص: 158

324- اکثریت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 11

11_ اکثر کافران عصر بعثت ، ناآگاه به ضرورت تقوا برای متولیان مسجدالحرام

إن أولیاءه إلا المتقون و لكن أكثرهم لا یعلمون

مفعول «لا یعلمون» حقایقی است که آیه مورد بحث بدان پرداخته است ؛ از جمله ضرورت تقوا برای والیان مسجدالحرام و نیز استحقاق عذاب برای سدکنندگان مسجدالحرام بر روی مؤمنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 67 - 8

8- رسوخ روحیه حق ناپذیری ، در بیشتر کفرپیشگان صدراسلام

و ما کان اکثرهم مؤمنین

گرچه ضمیر «هم» در «اکثرهم» به فرعون و قوم وی (قبطیان) بازمی گردد؛ اما در عین حال تعریض به مشرکان صدراسلام نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 103 - 5

5- رسوخ روحیه حق ناپذیری ، در بیشتر کفرپیشگان صدراسلام

و ما کان اکثرهم مؤمنین

گرچه ضمیر «هم» در «اکثرهم» به قوم ابراهیم بازمی گردد؛ اما در عین حال این آیه تعریض به مشرکان صدراسلام نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 71 - 4

4 - خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان اندک او را در برابر مخالفت اکثریت کافران و مشرکان صدر اسلام ، تسلّی خاطر و دلداری داد .

و لقد ضلّ قبلهم أكثر الأولين

مفسران برآند که یادآوری گمراهی اکثریت امت های گذشته، در شرایطی که پیامبر(صلی الله علیه و آله) و گروندگان اندک به آن حضرت در شرایط سخت مکه قرار داشتند و با مخالفت های بیشتر کافران و مشرکان رو به رو بودند، به منظور دلداری به پیامبر(صلی الله علیه و آله) و گروندگان به ایشان است.

325- اکثریت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 10

ص: 159

10_ اکثر کافران مکه ناآگاه به مستحق بودن عذاب الهی به سبب بازداشتن مؤمنان از مسجدالحرام

و ما لهم ألا يعذبهم الله وهم يصدون عن المسجد الحرام . . . ولكن أكثرهم لا يعلمون

326- التجای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 12 - 1

1 - روی آوری کافران به درگاه خداوند ، به هنگام گرفتار آمدن در عذاب

ربنا اكشف عنا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 1

1- اظهار ایمان و التجا به خداوند ، پس از مشاهده عذاب ، اقدامی دیر هنگام و بی ثمر برای کافران

أنتی لهم الذکری

برداشت بالا بنابراین نکته است که تعبیر «أنتی لکم الذکری»، درصدد بی ثمر خواندن ایمان کافران باشد.

327- القای ترس در کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 12 - 5

5_ ایجاد رعب و وحشت در دل های کافران ، وعده خداوند به فرشتگان حاضر در کارزار بدر

سألقی فی قلوب الذین کفروا الرعب

328- القای قرآن در قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 1

1- خداوند ، قرآن کریم را در قلب کافران هدایت ناپذیر مکه راه داد و به آنان شناساند .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر «نسلکه»، «الذکر» و الف و لام «المجرمین» عهد ذکری باشد که اشاره به «الذین کفروا» در آیات قبل می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 2

2- خداوند آیات قرآن را، علی رغم تصمیم کافران مکه بر ایمان نیاوردن، در قلب آنان رسوخ داد.

ص: 160

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، مبتنی بر این است که جمله «لایؤمنون به» جمله حالیه برای «المجرمین» باشد.

329- اماکن امن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 6 - 6

6_ تعرض به کفار و سلب امنیت از آنان در اماکن سکونتشان ، جایز نیست .

فأجره حتی یسمع کلم الله ثم أبلغه مأمنه

330- امتحان با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 20 - 6

6_ خداوند ، مسلمانان صدراسلام را ، به وسیله کارشکنی و دشمنی مشرکان و کافران در بوته آزمایش قرار داد .

و جعلنا بعضکم لبعض فتنة أتصبرون

از دیدگاه برخی از مفسران، چون آیه شریفه در مکه نازل گردیده است و مؤمنان در آن شهر بسیار مورد شکنجه و آزار قرار داشتند و نیز این آیه در صدد دلداری به پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مؤمنان است، می توان گفت که مقصود از «بعضکم» مسلمانان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 25

25- کافران ، وسیله آزمایش مؤمنان

لیبلوا بعضکم ببعض

مراد از «بعضکم ببعض» گروه مؤمنان، در برابر گروه کافران است که از صدر آیه استفاده می شود.

331- امتحان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - زندگانی شکوفای کافران، آزمون الهی برای آنان است .

زهرة الحيوه الدنيا لئفنتهم فيه

«فتنه» در اصل هنگامی گفته می شود که طلا و نقره را با آتش بگدازند تا نیکو و نامرغوب آن، تمیز داده شود(مصباح) و چون مقصود از آزمایش، تمیز خوب از بد است، به آن «فتنه» اطلاق می گردد. آزمودن کافران، به این است که فراوانی نعمت ها، تکلیف آنها را سنگین تر می کند و چون حق نعمت را ادا نمی کنند، بر عذاب آنان افزوده می شود.

ص: 161

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 2

2- تأخیر مجازات مشرکان و کافران ، وسیله فتنه و آزمایش آنان است .

إن أدری أقریب . . . إن أدری لعلّه فتنه لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 63 - 2

2 - درخت زقوم ، وسیله آزمایش کافران و ستم کاران

أم شجره الزقوم . إنا جعلناها فتنه للظالمین

آزمایش، یکی از معانی «فتنه» است و برداشت یاد شده مبتنی بر این معنا است. در تأیید این مطلب گفتنی است که مفسران در شأن نزول آیه شریفه نقل کرده اند: ابوجهل هنگامی که کلمه «زقوم» را با اوصافی که قرآن برای آن نقل می کند شنید، آن را به مسخره گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 31 - 4

4 - ذکر تعداد فرشتگان نگهبان دوزخ (19 عدد) ، به منظور آزمایش کافران است .

علیها تسعة عشر . . . و ما جعلنا عدّتهم إلاّ فتنه للذین کفروا

332- امتحان کافران ثروتمند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 17 - 1

1 - اعلام خداوند به کافرانِ برخوردار از ثروت و مکنّت ، به آزمودنشان همچون آزمودن باغداران یمنی

إنا بلونهم کما بلونا أصحاب الجنّة

مفسران درباره «اصحاب الجنّة» (صاحبان باغ) چنین نوشته اند: این باغ در حومه «یمن» در اختیار پیرمرد مؤمنی قرار داشت. او به قدر نیاز از آن برمی گرفت و بقیه را به مستمندان می داد. اما هنگامی که چشم از دنیا پوشید، فرزندانش گفتند: ما خود به محصول این باغ سزاوارتریم؛ چون عیال و فرزندان ما بسیار است و نمی توانیم مانند پدرمان عمل کنیم. آنان سوگند یاد کردند تمام مستمندان را از آن

محروم سازند. سرنوشت آنان همان شد که در این آیات از آن یاد شده است. (مجمع البیان و نیز برگرفته از الکشاف زمخشری)

333- امتحان کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 1

1- آزمایش کافران و مشرکان حق ناپذیر صدراسلام، فلسفه به تأخیر افتادن عذاب آنان و نامعلوم بودن زمان شکست آنها است.

ص: 162

وإن أدرى لعلّه فتنه لكم

ضمیر «لعلّه» به نکته ای برمی گردد که از دو آیه قبل استفاده می شود. آن نکته، مسأله تأخیر عذاب کافران و مشرکان و یا نامعلوم بودن زمان شکست آنان و پیروزی مسلمین است.

334- امداد به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 55 - 8

8_ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و يعبدون من دون الله . . . و كان الكافر على ربه ظهيرا

«الف و لام» در کلمه «الکافر» برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. «ظهیر» (فعلیل به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل «کان» در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر استمرار خبر برای مبتدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 4

4 - پشتیبانان جبهه مهاجم کفر ، چونان کافران محارب و شریک جرم آنان

إنما ينهيكم الله . . . و ظهروا على إخراجكم

335- امدادهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 55 - 8

8_ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و يعبدون من دون الله . . . و كان الكافر على ربه ظهيرا

«الف و لام» در کلمه «الکافر» برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. «ظهیر» (فعلیل به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل «کان» در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر استمرار خبر برای مبتدا است.

336- امکانات دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 15،16

15 - بهره مند ساختن کافران از متاع دنیا، از سنت های خداوند است .

و من کفر فأتعنه

ص: 163

16 - بهره مندی کافران از مواهب الهی ، موقت و گذراست .

و من كفر فأمّته قليلا ثم أضطره إلى عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 196 - 1,2,3

1_ کافران صدر اسلام ، برخوردار از شوکت ظاهری و بهره های دنیوی

لا یغزّونک تقلّب الذّین کفروا فی البلاد

2_ کافران عصر بعثت ، بهره مند از سود های فراوان تجاری و نفوذ سیاسی ، بر اثر گشت و گذار در شهر ها و سرزمین های مختلف

لا یغزّونک تقلّب الذّین کفروا فی البلاد

3_ قدرت و شکوه ظاهری کافران و برخورداری آنان از بهره های مادی ، امری فریبنده برای مسلمانان

لا یغزّونک تقلّب الذّین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 197 - 2,3

2_ بهره مندی کافران از قدرت و امکانات مادی ، محدود و کوتاه است .

متاع قليل ثمّ ماویهم جهنّم

3_ توان و امکانات مادی کافران ، دلیلی بر حقانیت آنان نیست .

لا یغزّونک تقلّب الذّین کفروا فی البلاد. متاع قليل ثمّ ماویهم جهنّم

تصریح به اندک بودن بهره مندی کافران در دنیا و یادآوری فرجام شوم آنان، اشاره به این معنا دارد که شوکت ظاهری آنان، نه به خاطر تقریبشان در پیشگاه خداوند است و نه نشانه حقانیت آنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 198 - 1,5

1_ بی ارزشی بهره ها و قدرت محدود کافران در دنیا ، نسبت به نعمت جاودانه بهشت

متاع قليل ثم ماويهم جهنم . . . لكن الذين اتقوا ربهم لهم جنات ... خالدین فیہ

5_ فریفته نشدن در برابر شوکت ظاهری و قدرت اقتصادی کافران ، از مصادیق تقوایشگی است . *

لا یغرتک تقلب الذین کفروا . . . لكن الذین اتقوا ربهم

نهی از فریفته شدن و آنگاه بشارت بهشت به تقوایشگان، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 3

3- تأخیر عذاب و کیفر مشرکان و کافران حق ناپذیر ، به خاطر بهره بردن ناچیز و موقتی آنان از متاع های دنیوی است .

إن أدری لعلّه . . . متـع إلی حین

ص: 164

337- امکانات کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 10

10 _ غرور و اعتماد نابجای کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اقتدار و تمکن خویش

ألم یروا کم أهلكنا .. مکنهم فی الأرض ما لم نمکن لکم

از اینکه می فرماید اقوام قدرتمندتر از شما را هلاک کردیم، معلوم می شود که اینان به قدرت و مکتت خویش مغرور بودند.

338- امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 6

6 _ امکانات مادی و داشتن نیروهای انسانی و هوادار، هرگز موجب نجات کفرپیشگان از گرفتار شدن به عذاب دوزخ نخواهد شد.

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 6,7

6 _ هر امتی، چه مؤمن و چه کافر و منافق، در زندگی دنیوی، بهره و نصیبی دارد.

وعد الله المنفقین .. کالذین من قبلکم. فاستمتعوا بخلقهم فاستمتعتم بخلقکم

7 _ کثرت بهره‌وری‌های کافران، به مقتضای خُلق و خو و تلاش مادی آنان و طبق جریان طبیعی است و نه نشانه رحمت و لطف الهی به آنان *

فاستمتعوا بخلقهم فاستمتعتم بخلقکم

با توجه به اینکه «خلاق»، می تواند به معنای دستاوردهای انسان به مقتضای خلق و خوی خویش باشد، این برداشت به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 70 - 2

2_ برخوردارى مشركان و كافران از رفاه و در اختيار داشتن امكانات دنيوى ، نشان رستگارى آنان نيست .

لا يفلحون. متع فى الدنيا

جمله «متع فى الدنيا» پاسخ از پرسش مقدر است ؛ يعنى ، بعد از اينكه خداوند درباره مشركان افترازننده فرمود: «آنان رستگار نخواهند بود»، اين سؤال پيدا مى شود كه: پس آن همه رفاه و برخوردارى از امكانات دنيوى در زندگى آنان چه معنايى دارد؟ خداوند پاسخ داد: «متع فى الدنيا . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 48 - 8

8_ خداوند ، متع هاى دنيوى را از كافران دريغ نمى كند .

ص: 165

و أمم ستمتعهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 6

6 - امکانات رفاهی نسبی کافران ، در دنیا ، از جانب خداوند است .

نمّتعهم قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 6

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان ، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکنت کافران و تجدید نظرکردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلّبهم فی البل - د

پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 11

11 - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان ، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً . .. هل من محیص

339- امکانات مادی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 4

4- برخی از مردم کافر و مشرک در عصر ظهور اسلام ، از ثروت و امکانات چشمگیری برخوردار بودند .

لا تملدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

1 - برخی از زنان و مردان کافر عصر بعثت (در مکه) از امکانات و ثروت چشمگیری برخوردار بودند .

و لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

ضمیر «منهم» به کافران بازمی گردد که در آیات پیشین مورد بحث قرار گرفته بودند و از آنجایی که سوره «طه» در مکه نازل شده است، مراد کفار مکه است. «ازواج» یا به معنای مردان و زنانی است که تشکیل خانواده داده اند و یا به معنای «اصناف» است. «من» در «منهم» برای تبعیض است.

ص: 166

340- امنیت کافران پناهنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 6 - 7

7 - تضمین امنیت کفار محاربی که به منظور آشنایی با اسلام و معارف آن ، پناهنده شوند و بازگرداندن آنان به مراکز امنشان - پس از دریافت معارف - لازم است .

وإن أحد من المشركين استجارك .. ثم أبلغه مأمنه

341- اموال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 12، 4، 2

2 - فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنفقين .. كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوة وأكثر أموالاً

4 - اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت ، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوة وأكثر أموالاً وأولاداً

12 - منافقان و کافران پیشین با همه اتکایی که بر دستاورد های مادی خویش داشتند ، سرانجام همه آنها را فرو نهاده و بی توشه در گذشتند .

كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم .. أولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة

آیه در مقام تحذیر منافقان، سرنوشت پیشینیان را بر آنان می نمایاند که چگونه با همه قدرت در گذشتند و تلاشهای دنیویشان بی نتیجه ماند.

342- اموال کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 33 - 6

6 - تهدید شدن کافران صدر اسلام ، به نابودی اموال و درایی های شان

كذلك العذاب .. لو كانوا يعلمون

343- امیدواری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 17

17_ امید کفار و دشمنان اسلام به شکست اسلام ، تا پیش از نزول آیه « اليوم یئس الذین کفروا »

اليوم یئس الذین کفروا من دینکم

ص: 167

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 4

4 - چشمداشت خیر و برکت از نمود های کيفر و عذاب الهی ، نشان جهل عمیق کافران *

وإن یروا کسفاً .. یقولوا سحاب مرکوم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «سحاب مرکوم»، اشاره به بُعد خیر آفرینی ابرها داشته باشد؛ یعنی، کورباطنی کافر به حدی است که پاره های عذاب را ابرهای رحمت می پندارد.

344- امیدواری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 7

7 - امیدواری کافران مکه ، به پیروزی خود بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از طریق ایجاد هیاهو و فضای ناآرام

وقال الذین کفروا لاتسمعوا .. و الغوا فيه لعلکم تغلبون

345- انبیا و شبهات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 11 - 16

16- عنایت انبیا به دادن پاسخ منطقی و بی ابهام به شبهات و اشکالات کافران و مخالفان خویش

قالوا إنا کفرنا .. إنا لفی شکّ ممّا تدعوننا .. قالت رسلهم أفی الله شکّ ... قا

346- انبیا و عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 4

4_ خداوند ، پیش از عذاب کردن اقوام کفرپیشه ، جریان امر را به اطلاع پیامبر آن قوم می رساند .

إنا أرسلنا إلی قوم لوط .. و لما جاءت رسلنا لوطاً .. قالوا ی_ لوط إنا رسل ربک

347- انتظار شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور به صبر و انتظار در خصوص شکست کافران معاند و عذاب شدن آنان

ص: 168

فتوّل عنهم . . . و أبصرهم

توصیه به نظاره کردن بر احوال کافران معاند _ پس از توصیه به بی اعتنایی به آنان (فتوّل عنهم . . .) _ در حقیقت سفارش به صبر و انتظار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 179 - 3

3 - پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) ، مأمور به صبر و انتظار در خصوص شکست کافران معاند و عذاب شدن آنان

و توّل عنهم . . . و أبصر

توصیه به نظاره کردن بر احوال کافران معاند، پس از سفارش به بی اعتنایی به آنان (و توّل عنهم) در حقیقت، توصیه به صبر و انتظار است.

348- انتظار عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 175 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور به صبر و انتظار در خصوص شکست کافران معاند و عذاب شدن آنان

فتوّل عنهم . . . و أبصرهم

توصیه به نظاره کردن بر احوال کافران معاند _ پس از توصیه به بی اعتنایی به آنان (فتوّل عنهم . . .) _ در حقیقت سفارش به صبر و انتظار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 5

5 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) با اضطراب و نگرانی چشم به راه نزول عذاب از جانب خداوند بر مشرکان و کافران بود .

فإما نريّتك بعض الذی نعدهم أو نتوفّيتك فإلینا یرجعون

آیه شریفه، در مقام دلداری به پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) است و این، از وجود نوعی نگرانی و ناراحتی در آن حضرت حکایت می کند.

349- انتظارات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به پاسخگویی به کافران و تبیین نادرستی انتظارات نابه جای آنان بود .

و يقولون متى هـذا الفتح . . . قل يوم الفتح لا ينفع الذين كفروا ايمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 30 - 4,5

4 - همان گونه که کافران برای شکست دین منتظرند ، مؤمنان نیز برای نابودی کفر ، باید منتظر باشند .

ص: 169

و انتظارِ اِنّهم منتظرون

احتمال دارد متعلق انتظار کافران، به قرینه دشمنی آنان با دین، انتظار برای شکست دین خدا باشد.

5- کافران، همواره در کمین شکست و اضمحلال جامعه مؤمنان اند .

اِنّهم منتظرون

متعلق انتظارِ کافران، به قرینه دشمنی آنان با مؤمنان، می تواند انتظار شکست مؤمنان باشد.

350- انتظارات کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 7

7- کافران صدر اسلام در انتظار شکست و نابودی اسلام بودند .

قل کلّ متربّص فتربّصوا فستعلمون

351- انتقام از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 25 - 2

2- انتقام الهی از کافران، پس از احتجاج و اتمام حجت بر آنان

و کذلک ما أرسلنا .. قُلْ أُولُو جُنُودِكُمْ ... فانتقمنا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 41 - 7

7- انتقام از مشرکان و کافران، سنت تخلف ناپذیر الهی است .

فإنّا منهم منتقمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 42 - 1, 2

1 - انتقام الهی، گریبان گیر کافران و حق ستیزان، در حیات و یا پس از رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و من یعش عن ذکر الرحمن... فإما نذهب... أو نرینک الذی وعدنهم

2 - حضور رهبران الهی در جوامع، مانع از تحقق انتقام الهی نسبت به کافران و حق گریزان نخواهد بود.

أو نرینک الذی وعدنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 14 - 6

6 - « آیام الله »، روز های ظهور عینی حاکمیت و اقتدار خداوند و انتقام از کافران

لا یرجون آیام الله لیجزی قومًا

ص: 170

از اضافه «ایام» به «الله»، استفاده می شود که روزهای مورد نظر، ایام ویژه ای است که با سایر روزها تفاوت دارد و اراده الهی در آن ظهور و بروز خاصی می یابد. با توجه به جمله «لیجزی...» ممکن است چنین برداشت شود که «ایام الله» روزهایی است که خداوند از کافران انتقام می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 21، 20

20- خداوند، قادر بر انتقام از کافران، بدون دخالت نیروهای بشری

و لو یشاء الله لانتصر منهم

21- کافران، مستحق انتقام الهی

و لو یشاء الله لانتصر منهم

مفاد آیه این است که تنها مانع انتقام، مشیت الهی است و گرنه کافران، مستحق انتقام و مجازاتی سخت می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 50 - 5

5- کافر، هر لحظه در معرض انتقام الهی و نیازمند بازگشت هر چه سریع تر به سوی خداوند

ففرّوا إلى الله

در آیات پیشین انتقام الهی در مورد اقوام کفرپیشه مطرح شده بود. احتمال دارد مخاطب آیه شریفه، کافران باشند که شدیداً در معرض کیفر الهی قرار دارند و نیازمند آن هستند که در اولین فرصت به سوی خداوند شتاب گیرند.

352- انحراف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 15 - 8

8- کافرانی که در برابر بینات و برهان های روشن انبیا لجاجت کرده و در مقابل آنان ایستادند، مردمانی جبّار و منحرف بودند .

وقال الذین کفروا لرسولهم لنخرجنکم . . . و خاب کلّ جبّار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 9

9- کافران، گرفتار کجروی و کج اندیشی مداوم اند .

کذلک کانوا یؤفکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 14 - 5

5- عدالت خواهی و حق طلبی ، از اوصاف مسلمانان و پیروقرآن و ظلم و انحراف از مسیر حق ، از اوصاف کافران

وَأَنَا مِّنَ الْمَسْلُومِينَ وَمِنَّا الْقَسُطُونَ

ص: 171

با توجه به معنای «قَسَطٌ» (جور) و نیز تقابل «قاسطون» با «مسلمون»، مطلب یاد شده به دست می آید.

353- انحطاط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 10

10_ کافران با کفر خویش، حیات و عمر خود را تباه می سازند.

انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً و لهم عذاب مهين

عمر طولانی اگر ثمری جز افزایش گناه و گرفتار شدن به عذاب الهی نداشته باشد، عمری تباه و سرمایه ای نابود شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 56 - 2

2_ کفرپیشگانی که بر پیمانشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) وفادار نماندند از پست ترین جنبنندگان هستند.

إن شر الدواب .. الذین عهدت منهم ثم ینقضون

«الذین عهدت منهم» می تواند بدل و یا عطف بیان برای «الذین کفروا» در آیه قبل باشد، و نیز می تواند مبتدا و خبر آن «فاما تتقنهم ..» در آیه بعد باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

354- اندوه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 52 - 1

1 - کافران به وقت زنده شدن و حضور به پیشگاه پروردگار، به شدت اظهار تأسف و حسرت می کنند.

إلی ربّهم ینسلون . قالوا یـویلنا

«یاویلنا» (ای وای بر ما) در جایی به کار می رود که حادثه ای مصیبت بار و تأسف آور، پدید آمده باشد و از آن اظهار تأسف شود.

355- اندوه بر حق ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر حق ناپذیری کافران، بسیار محزون و اندوهگین بود.

و لاتحزن علیهم

10- دلداری و تسلی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در غم او بر کفرورزی و حق ناپذیری کافران

و لاتحزن علیهم

ص: 172

356- اندوه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 68 - 24

24_ طغیانگران و کفرپیشگان ، شایسته دلسوزی نیستند .

فلاتأس علی القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 10

10- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، شایسته دلسوزی نیستند .

لاتمدنّ عینیک .. و لاتحزن علیهم

حزن و اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره کافران و مشرکان _ همان گونه که مفسران گفته اند _ به خاطر حق ناپذیری آنان بود. نهی شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اندوه برای آنان، ممکن است از این جهت باشد که آنان ارزش چنین اندوهی را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 6 - 8,9

8- اندوهناک بودن پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر حال کافران ، در پیشگاه خداوند ، حالتی ستوده و فراتر از حدّ انتظار است .

فلعلک ب_ خع نفسک علی ءاث_رهم إن لم یؤمنوا به_ ذا الحدیث أسفاً

آیه شریف، گرچه پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از این که به سبب اندوه، خود را به هلاکت و مشقت بیندازد، برحذر داشته است، ولی با عنایتی لطیف، از آن، تقدیر کرده است؛ زیرا، اصل تأسّف خوردن را مذموم ندانسته، بلکه مرحله ای از آن را غیر لازم شمرده است.

9_ تأسّف خوردن بر حال کافران و سرنوشت بد آنان ، حالت قابل تحسین است .

فلعلک ب_ خع نفسک علی ءاث_رهم .. أسفاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 3 - 1

1 - نگرانی و اندوه شدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خاطر عدم گرایش کافران به ایمان

لعلک بـ خع نفسک ألا یکنونوا مؤمنین

واژه «لعلّ» در مواردی که انتظار وقوع امر ناخوشایندی می رود به معنای اشفاق و بیم داشتن است و «بَخْع» (مصدر «باخع») نیز به معنای تباه ساختن و از بین بردن می باشد. بنابراین «لعلک باخع نفسک»؛ یعنی، بیم آن می رود که تو جان خویش را تباه سازی. از این رو معلوم می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) از این که کافران ایمان نمی آوردند، چنان اندوهگین می شد که ترس آن می رفت که جان خویش را از دست بدهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 70 - 1

1 - حزن و اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر حال کافران ، علی رغم مکر و توطئه آنان علیه آن حضرت

ص: 173

و لاتحزن عليهم و لاتكن في ضيق مما يمكرون

357- اندوه بر گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 8 - 14، 13

13 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر حسرت و اندوه نداشتن بر گمراهی کافران

فلاتذهب نفسک عليهم حسرت

14 - حسرت و اندوه شدید و همه جانبه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بر انحراف و گمراهی مردم کافر

فلاتذهب نفسک عليهم حسرت

آمدن «حسرات» به صورت جمع به جای «حسرت»، بر کثرت و چند جانبه بودن آن دلالت می کند.

358- اندوه بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 93 - 11

11 - اندوهناک شدن بر هلاکت کفرپیشگان لجوج، حتی در صورت خویش و هموطنی با آنان، امری نکوهیده و ناروا

فکیف ءاسی علی قوم کفرین

359- اندوه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 6

6 - شکستگی و حزن و اندوه بی پایان، فرجام نهایی کافران و مستکبران

حتی إذا فتحنا .. إذا هم فيه مبلسون

360- انذار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - انذار های پیامبر (صلی الله علیه و آله) در منکران قرآن و کافران به آن ، بی تأثیر بود .

إن الذین کفروا سواء علیهم أنذرتهم أم لم تنذرهم

«انذار» (مصدر انذرت) به معنای خبر دادن و مطلع ساختن از چیزی است که باید از آن ترسید و دوری کرد.

ص: 174

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 4

4_ پیامبران ، کفرپیشگان امت خویش را به نزول عذاب های الهی هشدار می دادند .

و ظنوا أنهم قد کذبوا

ضمیرهای جمع در جمله «ظنوا ..» به «الذین» در آیه قبل بر می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 12

12- گرفتار شدن به سرنوشت شوم ، تهدید خداوند به کافران هدایت ناپذیر

ذره م . . . فسوف يعلمون

براشت فوق، بنابراین احتمال است که مفعول به و متعلق علم در «یعلمون» عاقبت امر و سرنوشت آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 10

10- کافران منکر حقانیت قرآن ، به عذاب استیصال تهدید شدند .

هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربك كذلك فعل الذين من قبلهم . . .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 10 - 4

4- تهدید کافران به عذاب دوزخ ، بشارتی به مؤمنان است .

و يبشّر المؤمنین . . . و أن الذین لایؤمنون بالأخره أعتدنا لهم عذاباً ألیماً

جمله «و أن الذین لایؤمنون بالأخره» عطف بر جمله «أن لهم أجراً کبیراً» است؛ یعنی، خدا دو بشارت به مؤمنان می دهد: 1- اجر بزرگ برای آنان، 2- آماده کردن عذاب برای کافران.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- بیم دادن کافران از خطر هلاکت با عذابی از جانب خداوند، از وظایف پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو انا اهلکنهم بعذاب... قل کلّ متربص فتربصوا فستعلمون

«تربص» به معنای «انتظار» است (مصباح). فرمان «قل» به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بیانگر وظیفه داشتن آن حضرت در ابلاغ این نکته به کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 10،11

10- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مشرکان و کافران حق ناپذیر را به عذاب الهی تهدید کرد.

إن أدري أقریب أم بعید ما توعدون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «ماتوعدون»، عذاب الهی در دنیا و یا آخرت باشد.

11- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پیروزی اسلام را به مشرکان و کافران حق ناپذیر یادآور شد و شکستشان را به آنان هشدار داد.

وإن أدرى أقرب أم بعيد ماتوعدون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «ماتوعدون» پیروزی اسلام و شکست جبهه شرک و کفر باشد. گفتنی است که جمله «أن الأرض يرثها عبادي الصالحون» در آیه 105 مؤید همین دیدگاه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 6

6 - همراهی مؤمنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تبلیغ دین و انذار کافران

و يقولون متى هـ ذا الوعد إن كنتم صـ دقین

از این که کافران، در درخواست خود مؤمنان را مورد خطاب قرار داده اند، استفاده می شود که پیروان پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز در تبلیغ دین و دفاع از آن، شرکت گسترده داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 9 - 4

4 - هشدار خداوند به کافران به عالم آخرت، مبنی بر این که آنان در احاطه کامل مأموران الهی اند.

الذین لایؤمنون بالأخره .. أفلم یروا إلی ما بین أیدیهم و ما خلفهم

«فا» در «أفلم یروا» تفریع بر «بل الذین لایؤمنون ..» است. توجه دادن به این که پشت سرشان آسمان و زمین است، کنایه از احاطه مأموران الهی (آسمان - زمین) بر آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 23 - 1

1 - مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر مشرکان و کافران لجوج و حق ناپذیر در صدر اسلام، تنها انذار و هشدار بود.

و ما أنت بمسمع من فی القبور . إن أنت إلا نذیر

حصر در این آیه - با توجه به آیات پیشین - از نوع حصر اضافی و در ارتباط با کافران و مشرکان لجوج است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 37 - 10

10 - آمدن نذیر و هشدار دهنده از جانب خداوند در دنیا ، برای کافران محکوم به دوزخ

و جاءکم النذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 73 - 1,2,3

1 - نگریستن به فرجام کافران انذار شده از سوی رسولان پیشین ، توصیه خداوند به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فانظر کیف کان عقبه المنذرین

2 - کافران لجوج انذار شده از سوی رسولان الهی ، به سرنوشت شومی دچار شدند .

فانظر کیف کان عقبه المنذرین

توصیه خداوند به نگریستن در سرنوشت کافران لجوج انذار شده از سوی پیامبران، گویای این حقیقت است که سرنوشت آنان، چنان شوم بوده که می تواند مایه درس آموزی و شایسته دقت و مطالعه باشد.

ص: 176

3- لزوم تأمل و اندیشه در سرنوشت شوم کافران متعصب و لجوجی که از سوی پیامبران پیشین انذار شده اند .

و لقد أرسلنا فيهم منذرين . فانظر كيف كان عـقبه المنذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 177 - 3

3- کافران و مشرکان تهدید شده به عذاب الهی ، از پیش انذار و اخطار شده و اتمام حجت شده بودند .

فساء صباح المنذرين

منظور از «منذرين» (اخطار شدگان) کافران و مشرکان اند. این تعبیر می رساند که آنان از سوی پیامبراسلام و قرآن، انذار و اخطار شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 3 - 15

15- قرآن ، پیام دار انذار و هشدار به کافران

تنزيل الکتـب . . . و الذين كفروا عما أُنذروا معرضون

از ارتباط این آیه با آیه قبل _ که در آن مسأله نزول کتاب مطرح شده _ استفاده می شود که روی گردانی کافران، از انذارهایی است که در متن «کتاب» صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 1

1_ شگفتی بیجای کافران ، از آمدن فردی از جنس خودشان ، برای انذار ایشان

بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 5

5- قوت کاستی ناپذیر خداوند ، نویدی به مؤمنان و تهدیدی برای کافران است .

ذوالقوّه المتین . فَإِنَّ لِلذِّينِ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ

تأکید بر قدرت الهی (ذوالقوّه المتین) از یک سو نوید به عبادت گران و از سوی دیگر تهدید برای ظالمانی است که در کیفر الهی استعجال دارند و مهلت الهی را به معنای ضعف او می پندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 6

6 - همراهی مؤمنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در تبلیغ دین و انذار کافران

إن كنتم صـدقین

از این که در درخواست کافران، مؤمنان مورد خطاب قرار گرفته اند، استفاده می شود که پیروان پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نیز در تبلیغ دین و دفاع از آن، شرکت گسترده ای داشته اند.

ص: 177

361- انذار کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 59 - 6

6- گرفتاری به عذاب هلاکت بار ، هشدار خداوند به گنه کاران و کافران و ستم پیشگان عصر بعثت بود .

و تلك القرى اهلکنهم لَمَّا ظلموا و جعلنا لمهلكهم موعدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 3

3- خداوند ، کافران صدراسلام را به عذاب استیصال تهدید کرد .

و إذا تتلی . . . قال الذین کفروا . . . و کم اهلکنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 84 - 5

5- خداوند ، کافران لجوج عصر بعثت را به عذاب دنیوی در زمانی مناسب هشدار داد .

فلا تعجل علیهم إنّما نعدّ لهم عدًا

عبارت «إِنَّمَا نَعَدُّ لَهُمْ عَدًّا» حاوی مفهوم تعلیل است؛ یعنی، هدف بالا رفتن ارقام است و روزی، شمارش به نقطه مورد نظر خواهد رسید و پس از آن، عذاب حتمی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 98 - 5

5- خداوند ، کافران و مشرکان متعصب و سرسخت عصر بعثت را به نابودی و عذاب استیصال ، تهدید کرد .

و تنذر به قومًا لَدًّا . و کم اهلکنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 47 - 1

1 - تهدید شدن کافران و تکذیب گران عصر بعثت ، به عذاب استیصال

وإن یکذبوک .. و یتعجلونک بالعذاب

«ال» در «العذاب» برای عهد و اشاره به عذابی است که به مشرکان تکذیب گر وعده داده شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 55 - 5

5 - تهدید کفرپیشگان صدر اسلام به عذاب استیصال

أویأتیهم عذاب یوم عقیم

مراد از «عذاب» در جمله فوق عذاب استیصال است. اضافه «عذاب» به «یوم»، اضافه ظرفیه و به تقدیر «عذاب فی یوم عقیم» می باشد. «عقیم» نیز صفت «یوم» و به معنای نازا است. توصیف «یوم» به «عقیم»، بدان جهت است که روزی که عذاب استیصال نازل شود، آن روز، آخرین روز زندگی کافران خواهد بود و برای آنان روز دیگری در پی نخواهد آمد.

ص: 178

362- انذار کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 4 - 3

3- هشدار خداوند به کافران هدایت ناپذیر مکه ، مبنی بر اینکه مهلت دادن به آنان به معنای تداوم بخشیدن به زندگیشان نیست ؛ بلکه همواره در معرض هلاکتند .

ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین. ذرهم... فسوف یعلمون. و ما أهلكنا من قریه

ذکر این آیه، پس از تهدید «فسوف یعلمون» احتمالاً برای دفع اشکال مقدر می باشد و آن اشکال این است که: کفار پس از مهلت یافتن با امر «ذرهم یا کفروا...» چنین نیندارند که زندگیشان ادامه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 34 - 13

13- هشدار خداوند به کافران استهزاگر مکه

هل ینظرون إلاّ أن تأتیهم الملّـئـکـه... کذلک فعل الذین من قبلهم... فأصابهم سیئات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16- فصلت - 41 - 53 - 1

1 - هشدار خداوند به کفار مکه ، مبنی بر پیروزی نزدیک مسلمانان بر آنان

سنریهم ءایـتـنـا فی الأفـاق و فی أنفسهم

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که مراد از ضمیر «هم» _ به قرینه آیه قبل (ثمّ کفرتم) _ کفار مکه بوده و مقصود از «آفاق» نواحی زمین و از «أنفس» مردم سرزمین جزیره العرب باشد. بنابر این جمله «سنریهم آیاتنا فی الأفاق و فی أنفسهم» می تواند اشاره به پیروزی مسلمانان بر کافران داشته باشد.

363- انصاف با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 14

14 - رعایت انصاف و حقوق مالی انسان ها ، حتی کافران ، در احکام شریعت

و اتوهم ما أنفقوا

364- انفاق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 117 - 10، 7، 5، 3، 1

1_ آنچه اهل کفر در این دنیا انفاق می کنند ، همچون باد سرد سُوزانی است که بر زراعت قوم ستمکارِ بر خویش بوزد و آن

ص: 179

را نابود سازد .

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا . . . فاهلکته

3_ تباهی امکانات مادی ، ثمره انفاق های کافران

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا کمثل ریح فیها صرّ اصابت حرث قوم ظلموا انفسهم

5_ بی ثمر بودن انفاق های اهل کفر ، نمونه ای از کارا نبودن امکانات مادی ، در بی نیاز ساختن آنان از خدا

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم . . . من اللّٰه . . . مثل ما ینفقون . . . کمثل ری

7_ انگیزه کافران در انفاق های خویش ، رسیدن به زندگی پست دنیاست . *

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا

تقیید انفاق به حیات دنیا، می تواند گویای انگیزه کافران به انفاق در محدوده حیات دنیا باشد.

10_ بی ثمری انفاق (اعمال خیر) و دستاورد های اهل کفر ، ناشی از عملکرد آنان است و نه از جانب خداوند .

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا کمثل ریح فیها صرّ اصابت حرث قوم . . . و ما ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 1,2,3

1_ جوامع کفرییشه همواره مهیای صرف دارایی های خویش برای جلوگیری از گسترش اسلام

ان الذین کفروا ینفقون اموالهم لیصدوا

انفاق مال به معنای مصرف کردن دارایی و هزینه کردن آن است و مراد از «ینفقون»، به قرینه «سینفقونها»، که اخبار از تحقق سرمایه گذاری است، بیان حالت کافران می باشد. یعنی کافران برای جلوگیری از انتشار اسلام آماده سرمایه گذاری هستند و از انفاق مال دریغی ندارند.

2_ خداوند مسلمانان را از سرمایه گذاری های کلان کافران قریش برای هجوم به مسلمانان و جلوگیری از گسترش اسلام آگاه ساخت .

فسینفقونها ثم تکون علیهم حصره ثم یغلبون

جمع مضاف «امولهم» دلالت بر عموم دارد ؛ یعنی تمامی داراییهایشان و این اشاره به پرداخت هزینه های فراوان است. گفتنی است توجه به سیاق آیه مورد بحث و آیات قبل این سخن مفسران را تأیید می کند که آیه شریفه درباره کفار قریش نازل شده است.

3_ تلاش کافران و صرف هزینه های کلان برای جلوگیری از گسترش اسلام ، بی اثر است .

ثم تكون عليهم حسره

365- انقياد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 9

9- کافران به هنگام مرگ ، تسلیم و منقاد می شوند .

الک_ فرین . الذین تتوفّ هم المل_نکه ... فألقوا السلم

ص: 180

366- انگیزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 1

1- آگاهی کامل خداوند ، به هدف ها و انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به کلمات پیامبر (صلی الله علیه و آله)

نحن أعلم بما يستمعون به

«با» در «بما» برای سببیت است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ما به غرض و انگیزه ای که کافران به خاطر آن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوش فرامی دهند علم داریم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 8

8 - حق ستیزی ، انگیزه اصلی بیشتر کافران منکر قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود ، نه ناشناخته بودن حقایق آن دو برای آنها .

أم يقولون به جتّه .. و أكثرهم للحقّ كـرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 3

3 - کافران ، با همان انگیزه و ملاکی که به دشمنی با خدا برخاسته اند ، دشمن مؤمنان و جامعه اسلامی نیز خواهند بود .

عدوی و عدوکم

تکرار «عدو» و تقدم «عدوی» بر «عدوکم»، در حقیقت مؤمنان را متوجه این موضوع می کند که خویش را از دشمنی دشمنان خدا ایمن نپندارند؛ زیرا آنان با همان انگیزه و ملاک که دشمن خدایند، دشمن مؤمنان نیز هستند.

367- انگیزه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطق و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

وإذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولّوا على أدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

368- اولاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 10 - 11

11_ مال و اولاد کافران، آنان را هرگز از آتش دوزخ و عذاب الهی دور نخواهد ساخت .

لن تغني عنهم اموالهم ولا اولادهم من الله شيئاً

«من الله»، یعنی از عذاب الهی، به قرینه «اولئک هم وقود النار».

ص: 181

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 1,2

1_ اموال و فرزندان اهل کفر ، نمی تواند آنها را از کیفر خداوند برهاند .

انّ الذين كفروا لن تغني عنهم اموالهم ولا اولادهم من الله شيئاً

«اغنی» هنگامی که با «عن» متعدی شود، به معنای «دفع» می آید. لذا «لن تُغنی»، یعنی نمی رهاوند. (روح المعانی).

2_ اموال و اولاد ، تنها تکیه گاه به هنگام ذلت و ابتلای به غضب الهی ، از دیدگاه اهل کفر

ضربت عليهم الذّله .. و باءو بغضب من الله ... انّ الذين كفروا لن تغني

ظاهراً منظور از «الذين كفروا»، همان جناح اهل کتاب هستند که در آیات سابق وضعیت آنان بیان شد.

369- اهداف صلح با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 3

3_ مسلمانان نباید در پذیرش صلح مطرح شده از سوی کافران هدفی جز دستیابی به زندگی مسالمت آمیز با کافران داشته باشند . *

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

برداشت فوق با توجه به توضیح برداشت قبل به دست می آید. مقصود این است که مسلمانان نباید صلح را به خاطر تجدید قوا و مانند آن بپذیرند.

370- اهداف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 107 - 7

7_ آسیب رساندن به جامعه اسلامی ، در رأس آرمان ها و اهداف منافقان و کافران

اتخذوا مسجداً ضراراً و كفراً

برداشت فوق با توجه به این است که در رأس همه اهداف «ضراراً» مطرح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 5

5- خوردن ، لذت بردن و برخوردار شدن از متاع ها و لذت های دنیوی و غوطهور شدن در آرزوهای واهی ، هدف و مقصد اعلائی کافران است .

ذره‌م یا کلووا و یتمتّعوا و یلههم الأمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 23 - 2

ص: 182

2 - کافران ، تکذیب قرآن را ابزار رسیدن به اهدافی ساخته بودند که آن را اظهار نمی کردند .

بل الذین کفروا یکذبون . و الله أعلم بما یوعون

از مصادیق «مایوعون»، نیت ها و مقاصدی است که کافران، تکذیب قرآن را وسیله رسیدن به آن مقاصد کرده بودند.

371- اهل کتاب و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 54 - 2

2_ همسویی اهل کتاب (یهود) با کافران و تصدیق عقاید آنان ، برخاسته از حسادتشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

یقولون هؤلاء اهدى من الذين امنوا سیلا . . یحسدون الناس

جمله «ام یحسدون . . » بیان علتی برای مسائل عنوان شده در آیه 51 است. و از جمله آنها، قضاوت ظالمانه و همسویی با کافران است. یعنی این قضاوت و همسویی، ناشی از حسادت یهود می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 57 - 5

5_ برخی از اهل کتاب همسو با کافران ، در رویارویی با اسلام

لاتتخذوا الذین .. من الذین اوتوا الکتب من قبلکم و الکفار اولیاء

372- اهمیت آگاهی به روحیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 35 - 12

12_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) وظیفه دار شناخت دقیق روحيات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

وإن کان کبر . . فلا تكونن من الجهلین

بیان ویژگی هدایت ناپذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(صلی الله علیه و آله)، بیانگر این است که پیامبر(صلی الله علیه و آله)، علی رغم میل به هدایت کردن همه مردم، باید واقعیت هدایت ناپذیری برخی از کفار را پذیرفته و آن را در برنامه های خود در

نظر گیرد.

373- اهمیت برخورد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 7

7_ نرمش نشان ندادن به کافران و قطع طمع آنان از تعرض و سلطه بر مؤمنان ، امری لازم و ضروری است .

قتلوا الذین یلونکم من الکفار و لیجدوا فیکم غلظه

ص: 183

374- اهمیت تذکر به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 40 - 5

5 - توجه دادن کافران به کمبود فرصت ، از راه کار های مبارزه قرآن با کفر

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا

جمله «يقول الكافر...» _ در ذیل آیه - گویای آن است که روی خطاب در «أندرناکم»، با کافران است.

375- اهمیت حقوق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 14

14 - رعایت انصاف و حقوق مالی انسان ها ، حتی کافران ، در احکام شریعت

و ءاتوهم ما أنفقوا

376- اهمیت رد خواسته های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 1

1 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان ، به صرف

ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

و لاتطع کلّ حلافّ .. آن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله «أن کان ذا مال ..» متعلق به «لاتطع» باشد. گفتنی است در آغاز «أن» لام تعلیل در

تقدیر است.

377- اهمیت زمین گیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- لزوم کشتن کافران و امان ندادن به آنان ، در میدان جنگ تا مرحله زمین گیر شدن دشمن

فضرب الرقاب حتی إذا أختتموهم

آیه شریفه در مجموع بیانگر یکی از قوانین کارآمد و حیاتی در میدان جنگ است. خداوند، به رزمندگان مسلمان رهنمود داده است تا قبل از غلبه یافتن بر دشمن و زمین گیر ساختن او، اقدام به گرفتن اسیر نکنند؛ بلکه بی درنگ هر دشمنی که در مقابلشان قرار گرفت، بکشند.

ص: 184

378- اهمیت سختگیری بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 7

7_ نرمش نشان ندادن به کافران و قطع طمع آنان از تعرض و سلطه بر مؤمنان ، امری لازم و ضروری است .

قتلوا الذین یلونکم من الکفار و لیجدوا فیکم غلظه

379- اهمیت عفو از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 85 - 14

14- گذشت و برخورد کریمانه با دشمنان و کافران در ابتدای نهضت اسلامی و تبلیغات دینی ، امری لازم و بایسته است .

فاصفح الصّحح الجمیل

نزول آیه فوق_ که از گذشت و عفو سخن به میان آورده است_ (در نیمه اول بعثت) و از جانب دیگر دستور به برخورد شدید با کافران و دشمنان در مدینه (نیمه دوم بعثت) می تواند بیانگر مطلب فوق باشد.

380- اهمیت قتل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 4

4- لزوم کشتن کافران و امان ندادن به آنان ، در میدان جنگ تا مرحله زمین گیرشدن دشمن

فضرب الرقاب حتّی إذا أثنختموهم

آیه شریفه در مجموع بیانگر یکی از قوانین کارآمد و حیاتی در میدان جنگ است. خداوند، به رزمندگان مسلمان رهنمود داده است تا قبل از غلبه یافتن بر دشمن و زمین گیر ساختن او، اقدام به گرفتن اسیر نکنند؛ بلکه بی درنگ هر دشمنی که در مقابلشان قرار گرفت، بکشند.

381- اهمیت کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - مصلحت بقای نسل انسان ها و حیات در زمین ، مهم تر از مصلحت عقوبت دنیایی بندگان گنه کار و کافران

ولو يؤاخذ الله الناس بما كسبوا ما ترك على ظهورها من دابة و لکن يؤخّرهـم إلى آج

ص: 185

382- اهمیت مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 19

19- امت اسلامی ، موظف به نبرد بی امان با جبهه کفر تا فرونشاندن شعله های شرارت آنان

فشدوا الوثاق .. حتی تضع الحرب أوزارها

خطاب آیه، می تواند به امت اسلامی در همه زمان ها باشد؛ یعنی، هرگاه جبهه کفر با اسلام به ستیز برخاست، مسلمانان موظف اند تا مرحله خلع سلاح جبهه کفر به مبارزه ادامه دهند. این مطلب از ملاک هایی که آیه به دست داده است (أثختموهم ... تضع الحرب) استفاده می شود.

383- اهمیت موضعگیری علیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 14 - 9

9 - ناخوشایندی کافران و دگراندیشان ، نباید مانع اظهار حق در اصول دین و موجب دست برداشتن از مواضع اصولی در نهضت توحیدی شود .

فادعوا الله مخلصين له الدين و لو كره الكفرون

384- اهمیت هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه دار متمرکز کردن تمامی توجه خویش به کافران برای هدایت آنان بدون توجه به امکانات فراوان دنیوی آنها

لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

برای آیه فوق احتمالاتی ذکر شده است و برداشت فوق بر این احتمال است که مراد از «لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً» این باشد که: به ذهنت خطور نکند که چرا کافران دشمن خدا از امکانات دنیوی زیادی برخوردار هستند؟ و با این فکر خود را به آن امکانات مشغول بکنی و از هدف اصلی باز بمانی؛ بلکه توجه خود را معطوف به خود آنان کن.

385- اهمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 7

7- لزوم اهتمام رزمندگان مسلمان ، به نابودی سپاه کفر در مرحله نخست و نیندیشیدن به دیگر منافع و غنایم *

ص: 186

حتّى إذا أثنتموهم فشدوا الوثاق

گرایش به گرفتن اسیر، در یک احتمال ناشی از برخی تمایلات منفعت طلبانه و غنیمت جویانه بوده است. از این جهت خداوند، رزمندگان را از آن منع کرده و به هدف اصلی توجه داده است.

386- اهمیت یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 2

2- باید کافران را از طمع در ایمان مردم مأیوس کرد و زمینه های موفقیت کافران در فریب مؤمنان را از بین برد .

فلایصدنک عنها من لایؤمن بها

چنان که مفسران گفته اند: نهی «لایصدنک» گرچه ظاهراً متوجه کافران است، ولی در حقیقت نهی از ایجاد سبب است؛ یعنی تو ای موسی _ و دیگر مؤمنان _ نباید به گونه ای عمل کنید که کافران بتوانند شما را از ایمان بازدارند.

387- ایمان اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 3

3- ایمان کافران ، در قیامت ، ایمانی بی حاصل و غیر سودمند به حال آنان است .

یوم الفتح لاینفع الذین کفروا ایم_نهم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که مراد از «یوم الفتح» روز قیامت است.

388- ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 17

17_ ایمان آوردن کافران ، به هنگام رویارویی با عذاب دردناک الهی ، بی ثمر بوده و مورد قبول خداوند واقع نخواهد شد .

واشدد علی قلوبهم فلا یؤمنوا حتی یروا العذاب الالیم

4- اظهار ایمان کافران ، در تنگنای عذاب ادعایی دروغین و غیر قابل اعتماد

أَنتِ لَهْمُ الذِّكْرِی

برداشت بالا بنابراین نکته است که تعبیر «أَنتِ لَهْمُ الذِّكْرِی» درصدد نفی اثر نباشد؛ بلکه در مقام تحلیل و تفسیر ادعای ایمان کافران در شرایط عذاب باشد، به این که اینان هر چند مدعی ایمان می شوند؛ اما آنان کجا و ایمان کجا؟ آنان راهی به سوی ایمان باز نگذاشته اند.

ص: 187

389- ایمان کافران طغیانگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 8

8_ اگر مشیت خداوند تعلق گیرد کافران لجاجت پیشه و طغیانگر نیز ایمان خواهند آورد.

ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله

390- ایمان کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 8

8_ اگر مشیت خداوند تعلق گیرد کافران لجاجت پیشه و طغیانگر نیز ایمان خواهند آورد.

ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله

391- ایمان کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 192 - 4,5,7

4- ایمان، از همگان حتی کفرپیشگان محارب پذیرفته است.

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

برداشت فوق مبتنی بر این است که متعلق «إنتهوا» کفر و شرک باشد. بنابراین «فإن انتهوا...»؛ یعنی، اگر کافران و مشرکان دست از کفر و شرک برداشتند و ایمان آوردند. بر این مبنا جمله «فإن الله...» گویای دو معناست: 1_ پذیرش ایمان آنان، 2_ آمرزش خطاهای گذشته شان.

5- در صورتی که کافران محارب ایمان آورند، نباید بر خطاهای پیشینشان (کشتن مسلمانان، فتنه انگیزی و...) مورد مؤاخذه قرار گیرند.

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

7- آمرزش گناهان کافران محارب، پس از ایمان آوردن آنان، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی است.

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 11

11 _ کفرپیشگان اگر ایمان آورند ، حتی در صورتی که علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) جنگیده باشند ، مشمول رحمت و مغفرت الهی خواهند شد .

إن يعلم الله . . . يغفر لكم

ص: 188

392- ایمان نسل کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 30

30- وجود مؤمنانی در نسل و صلب کافران مکه ، مانع نزول عذاب الهی بر آنان *

لولا رجال مؤمنون ... لم تعلموهم ... لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم عذاباً

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از مردان و زنان مؤمن در آیه شریفه، فرزندان باشند که از کافران مکه تولد خواهند یافت و به ایمان خواهند گروید. آنچه مؤید این احتمال است، تعبیر «لم تعلموهم» و نیز «لو تزیلوا» می باشد؛ زیرا «لو»ی امتناعیه، تفکیک ناپذیری نسل مؤمن از کافران عصر بعثت را می رساند.

393- ایمان و دوستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 4

4_ ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن ناسازگار با گزینش کافران برای دوستی و ولایت

و لو کانوا یؤمنون باللّه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

394- ایمان و ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 4

4_ ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن ناسازگار با گزینش کافران برای دوستی و ولایت

و لو کانوا یؤمنون باللّه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

395- بت پرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 5

5 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دعوت برخی کافران را به ترک شرک و بت پرستی ، بی ثمر دانست و آنها را به حال خود رها ساخت .

لکم دینکم

ص: 189

396- بدترین عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 5

5- بدترین عمل کافران، مبارزه با قرآن و تلاش در جهت محروم ساختن مردم از دستیابی به معارف آن است.

وقال الذين كفروا لاتسمعوا .. و لنجزينهم أسوأ الذی كانوا يعملون

397- بدترین کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 41 - 8

8- بنی اسرائیل در صورت کفر به قرآن، نکوهیده ترین و ناشایسته ترین کافران در پیشگاه خداوند خواهند بود.

و لاتكونوا أول کافر به

برداشت فوق مبتنی بر دو مقدمه روشن است: 1_ «أول» بودن در جمله «و لاتكونوا ..» به اعتبار رتبه و منزلت است، نه به لحاظ زمان؛ 2_ «أول» بودن قید توضیحی است، نه احترازی. بر این اساس جمله «و لاتكونوا ...»؛ یعنی، و به قرآن کافر نشوید که در این صورت اولین رتبه کفر از آن شما خواهد بود.

398- بدخواهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 3

3- کافران، در آرزوی مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان و شکست اسلام به سر می بردند.

قل أریتم إن أهلکنی اللّٰه و من معی

مفسران (صاحب مجمع البیان، تفسیر کبیر و ..) نوشته اند: این آیه و آیات مشابه آن (مانند آیه 30 سوره «طور» و آیه 12 سوره «فتح»)، اشاره به این حقیقت تاریخی دارد که کافران و مشرکان، پیوسته در آرزوی مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان و در نتیجه شکست کامل اسلام، به سر می بردند.

399- بدکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 4 - 5

5 - کافران ، مردمی بدکارند .

أم حسب الذين يعملون السيئات أن يسبقونا

ص: 190

400- برادران کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 11 - 2

2 - منافقان ، برادر کافران و دارای رمز و راز با ایشان

الذین نافقوا يقولون لإخوانهم الذین كفروا

401- برتری موحدان بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 24 - 5

5- مؤمنان و موحدان ، هرگز همسان کافران و مشرکان نخواهند بود ، همان طور که بینایان و شنوایان هم طراز کران و کوران نمی باشند .

هل یستویان مثلاً

402- برتری مؤمنان بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 24 - 5

5- مؤمنان و موحدان ، هرگز همسان کافران و مشرکان نخواهند بود ، همان طور که بینایان و شنوایان هم طراز کران و کوران نمی باشند .

هل یستویان مثلاً

403- برخورد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 54 - 9

9_ عشق به خدا و محبوب وی شدن ، فروتنی در برابر اهل ایمان و سرفرازی در مقابل کافران ، از صفات مؤمنان واقعی

فسوف یأتی الله بقوم .. اعزه علی الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ لزوم برخورد شدید و بدون ترحم ، با کافران و منافقان حق ستیز

و اغلظ علیهم

ص: 191

404- برخورد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 3

3_ شکست در پیکار احد، زمینه ساز هجوم تبلیغاتی کافران و یا منافقان، علیه اسلام، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

یا ایها الذین امنوا لا تکنوا کالذین کفروا وقالوا لاخوانهم ... ما ماتوا و م

کشته شدن عده ای از مسلمانان در جنگ احد باعث شده بود که کافران و یا منافقان، که با حضور در صحنه احد مخالف بودند، ماجرای احد و کشته های فراوان آن را حربه تبلیغاتی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار دهند. آنان می گفتند اگر نظر ما را می پذیرفتند و همراه پیامبر (صلی الله علیه و آله) خارج نمی شدند، این حوادث ناگوار پیش نمی آمد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 2

2 - کافران، در طول تاریخ دارای فرجامی مشابه و خصلت ها و مواضعی همگون

و لقد اهلکنا اشیاعکم

«اشیاع» جمع «شیعه» است و در این جا معادل امثال و اشباه به کار رفته است؛ یعنی، امثال شما در کفر و الحاد.

405- بشارت پیروزی بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 173 - 5

5 - بشارت و دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان، در خصوص پیروزی نهایی آنان بر کافران و مشرکان

و لقد سبقت کلمتنا لعبادنا المرسلین .. و انّ جنودنا لهم الغلبون

برداشت یاد شده از آن جا است که آیات شریفه _ که در شرایط دوران مکه نازل شده است _ در صدد دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ایمان آورندگان به آن حضرت و نیز بشارت پیروزی به آنان است.

406- بشارت ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- ذلت و ناکامی نهایی کافران ، نویدی به مؤمنان مجاهد

والذین كفروا فتعسّوا لهم و أضلّ أعم لهم

با توجه به ارتباط آیات _ که جهت گیری اصلی آن، دعوت از مؤمنان به جهاد در راه خدا علیه کافران است _ از جمله «فتعسّاً..» مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 192

407- بشارت شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 85 - 5

5 - نوید خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر دگرگون ساختن وضع مکه و غلبه دادن توحید و ایمان بر شرک و کفر (به هنگام بازگرداندن مجدد وی به آن شهر)

لراذک إلی معاد

«معاد» در آیه، نکره موصوفه است که صفت آن حذف شده و تقدیر آن چنین است: «لراذک إلی معاد غیر ما هو الآن؛ ترا به شهری بازمی گرداند که وضع آن غیر از وضعی باشد که الآن دارد». بنابراین تعبیر یاد شده به بازگشت فاتحانه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مکه و دگرگون شدن اوضاع آن شهر با ورود آن حضرت اشاره دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 5 - 1

1 - بشارت به پیروزی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بر کافران

فستبصر

آیه شریفه، بشارت و تهدید است؛ بشارت پیروزی پیامبر اسلام (فستبصر) و تهدید کافران به شکست و نابودی (و یبصرون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 16 - 2

2 - پیشگویی قرآن و بشارت خداوند به شکست خفت بار کافران تکذیب گر

سنسمه علی الخراطوم

برخی از مفسران، بر این عقیده اند که آیه شریفه درصدد پیشگویی و بشارت به شکست ذلت بار کافران در جنگ های آتی است.

408- بصیرت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 27 - 9

9- کافران ، از سوی خداوند ، به خاطر بصیرت نیافتن از مشاهده آیات گسترده الهی در زمین ، سرزنش شده اند .

أولم يروا أنا نسوق... فنخرج... تأكل منه... أفلا يبصرون

409- بطلان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 197 - 3

3- توان و امکانات مادی کافران ، دلیلی بر حَقَّانیت آنان نیست .

لا يغرّك تقلّب الذين كفروا في البلاد. متاع قليل ثمّ ما ويهمّ جهنّم

ص: 193

تصریح به اندک بودن بهره مندی کافران در دنیا و یادآوری فرجام شوم آنان، اشاره به این معنا دارد که شوکت ظاهری آنان، نه به خاطر تقریبشان در پیشگاه خداوند است و نه نشانه حقانیت آنان.

410- بغض اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 2

2- بغض و دشمنی شدید کافران حق ناپذیر با خویشان در قیامت

من مقتکم أنفسکم

411- بغض کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 3

3- بغض و دشمنی خداوند با کافران حق ناپذیر، بیشتر و شدیدتر از بغض و دشمنی کافران نسبت به خویشان است.

لمقت الله أكبر من مقتکم أنفسکم

412- بقای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 8 - 7

7- جهان، هیچ گاه خالی از کافران نخواهد بود.

ولو شاء الله لجعلهم أمه وحده

413- بنی اسرائیل و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 9

9_ روابط ولایی و دوستی بنی اسرائیل با کافران عامل کفرورزی و گرفتاری آنان به لعنت خدا و پیامبران

لعن الذين كفروا .. تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا

مضمون آیه مورد بحث یعنی پذیرش ولایت مشرکان بیان مصداقی دیگر از عصیان و تجاوزگری بنی اسرائیل است. بنابراین پذیرش ولایت مشرکان نیز از عوامل کفرپیشگی و گرفتاری به لعنت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 194

2_ روابط ولایی و دوستانه بنی اسرائیل عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با کافران

ما اتخذوهم أولیاء

3_ بنی اسرائیل در صورت ایمان به خدا، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن خود را به ولایت و دوستی کافران آلوده نمی ساختند.

و لو كانوا یؤمنون باللّٰه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 86 - 4

4_ بنی اسرائیل، مایل نبودند در سرزمین کفر و در جوار کافران، زندگی کنند.

و نجنا برحمتک من القوم الکفرین

414- بنی اسرائیل و نجات از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 86 - 1

1_ درخواست مؤمنان قوم موسی از خداوند، برای نجات از گروه کفرپیشه

ربنا لا تجعلنا فتنه... و نجنا برحمتک من القوم الکفرین

415- بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 1,2

1_ مشاهده نزول فرشتگان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درخواست نابجا و بهانه جویانه کافران

وقالوا لو لا أنزل علیه ملک و لو أنزلنا ملکا لقضى الأمر

2_ گریز کفرپیشگان بهانه جو از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با درخواست معجزاتی غیر عملی

و لو أنزلنا ملکا لقضى الأمر ثم لا ينظرون

حرف «لو» غالباً در مواردی به کار گرفته می شود که شرط، امری غیر عملی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 10، 3، 2

2_ درخواست نزول فرشته به عنوان پیامبر، از بهانه های کفرپیشگان

و لو جعلنه ملکا

جمله «و لو جعلناه ملکا . . .»، می تواند منقطع از آیه قبل بوده و جواب از درخواست دیگر کفار، که فرستادن فرشته به عنوان پیامبر است، باشد.

3_ گریز کفرپیشگان بهانه جو از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با درخواست معجزاتی غیرعملی

و لو جعلنه ملکا لجعلنه رجلا

ص: 195

10_ بقای مغالطه کاری و بهانه جوییهای کافران، حتی در صورت انتخاب پیامبر از میان فرشتگان

و لو جعلنه ملکا لجعلنه رجلا و للبسنا علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 106 - 5

5_ بهانه جویی و اتهام کافران نباید سبب نگرانی و تزلزل مؤمنان گردد.

و ليقولوا درست ... اتبع ما أوحى الیک

فرمان به اتباع از وحی، پس از اشاره به شبهات کافران، تأکیدی بر لزوم استقامت مؤمنان در برابر شبهات کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 94 - 2

2- بشر بودن رسولان الهی، تنها دستاویز عمده برای بهانه جویی های مخالفان کافر و مشرک جهت ایمان نیاوردن به آنان

و قالوا لن نؤمن لک حتی ... إلا أن قالوا أبعث الله بشراً رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 51 - 7

7- تاریخ گذشتگان و تحلیل آن، دست آویز کافران و ناباوران به معارف الهی، برای رد و انکار ایمان و توحید

قال فما بال القرون الأولى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 32 - 1

1_ تدریجی نازل شدن قرآن، بهانه و دستاویز کافران برای مخالفت با آن

وقال الذین کفروا لولا نزل علیه القرآن جمله وحده

مجموعه اشیاى به هم پیوسته و بدون فاصله از هم را «جمله» گویند. بنابراین «جمله» در آیه شریفه، به معنای «مجتمعاً» (باهم و دسته جمعی) می باشد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 33 - 7

7_ خداوند ، همواره حامی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر بهانه تراشی ها و سخنان شبهه آلود و باطل کفار و دشمنان

و لایاتونک بمثل إلاّ جنّ ک بالحقّ و أحسن تفسیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 68 - 5

5 - تحقق نیافتن قیامت پس از گذشت زمان ها و اعصار طولانی ، دستاویز کافران برای انکار آن

إن هـذا إلاّ أسـ طیر الأوّلین

طرح پیشینه طولانی عقیده به معاد، ظاهراً تلاشی است از سوی کافران برای بیان این که اگر واقعاً وعده رستاخیز حق بود، باید تاکنون محقق می شد.

ص: 196

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 3,5,8

3 - کفرپیشگان حق ستیز ، منکر آسمانی بودن قرآن به بهانه عدم نزول دفعی آن

قالوا لولا أوتى مثل ما أوتى موسى

مقصود از «ما أوتى موسى» تورات است که یکباره نازل شده بود؛ یعنی، چرا قرآن مانند تورات، یکباره نازل نشده است؟

5 - نزول دفعی قرآن همانند تورات ، شرط پیشنهادی کافران برای قبول رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلما جاءهم الحق من عندنا

8 - انکار پیشین تورات از سوی کافران ، نشانه بهانه جویی و عدم صداقت آنان در پیشنهاد خویش

أولم يكفروا بما أوتى موسى من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 8

8 - کافران ، در قیامت بهانه می آورند که در دنیا ، فرصت لازم را برای ایمان آوردن نداشته اند . *

و يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعه

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که مکانی که کافران مجرم، از آن سخن می گویند، دنیا باشد و مرادشان از بیان چنین نکته ای، با ذکر قسم، به قرینه آیه پنجاه و هفت «فیومئذ لا ینفع الذین ظلموا معذرتهم» عذرخواهی و یا بهانه تراشی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 44 - 10

10 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به بیان فواید و آثار قرآن ، در پاسخ به بهانه جویی های کافران

ولو جعلناه .. . أعجمیّ و عربیّ قل هو للذین ءامنوا هدّی و شفء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 4

4- بشر بودن پیامبران ، بهانه و دستاویز کافران برای کفر و روی گردانی از تعالیم دین

فقالوا ابشر يهدونا فكفروا و تولّوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 2،7

2- روشن نبودن زمان برپایی قیامت ، دستاویز کافران برای انکار آن

و يقولون متى هـذا الوعد

7- پرسش بهانه جوینان کافران ، درباره زمان برپایی قیامت ، ناشی از خوی لجاجت ، استکباری و حق گریزی آنان بوده است .

بل لّجوافی عتوّ و نفور . . . و يقولون متى هـذا الوعد إن كنتم صـدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 197

1 - مشروط دانستن ایمان به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به نازل شدن نامه های سرگشاده از سوی خداوند در تأیید آن، بهانه ای از سوی کافران بود.

بل یرید کل امریء منهم .. کلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - انکار و زیر سؤال بردن برپایی قیامت، بهانه کافران برای انجام هرگونه فسق و فجور

أیحسب الإنسان أن نجمع عظامه .. بل یرید الإنسان لیفجر أمامه

«فجور» (مصدر «یفجر») به معنای فسق (صحاح اللغة) و لام در «لیفجر» برای تعلیل است. «أمام» اسم مکان و در این آیه مجازاً در زمان مستقبل - که مفید استمرار است - استعمال شده است. بنابراین مفاد آیه چنین می شود: «بلکه انسان می خواهد تا راه فسق و فجور، برای همیشه به روی او باز باشد و آن را ادامه دهد و همین سبب انکار معاد از جانب او است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - استبعاد و تردید در توانایی خداوند، مشکل و بهانه کافران در پذیرش مسأله معاد و احیای مردگان

ألیس ذلک بقدر علی أن یحیی الموتی

طرح مسأله توانایی خداوند بر احیای مردگان به صورت سؤال، نشان دهنده حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - روی گردانی کافران از قرآن، به دلیل ناتوانی آنان از درک مفاهیم آن است و افسانه دانستن آن، بهانه ای بیش نیست.

قال أس - طیر الأولین . کلاً بل ران علی قلوبهم

416- بهانه جویی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - کفرپیشگان عصر بعثت - علی رغم نزول پی در پی آیات و سوره های قرآن - خواستار نزول معجزه ای دیگر بودند .

و يقولون لولا أنزل عليه آية من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 32 - 2

2 - دسته جمعی و به یکباره نازل نشدن آیات قرآن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دلیل وحی نبودن آن در دیدگاه کافران صدر اسلام

وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة

ص: 198

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 47 - 2

2- روزی رسان بودن خداوند برای بشر، بهانه و دستاویز کافران صدراسلام برای خودداری از انفاق به مستمندان و گرسنگان

و إذا قيل لهم أنفقوا مما رزقكم الله قال الذين كفروا للذين آمنوا أنطعم من لوی

استفهام در «أنطعم» استفهام انکاری است؛ یعنی، «لأنطعم من لو شاء الله لأطعمهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 48 - 3

3 - مشخص نبودن زمان برپایی قیامت، دستاویز کافران صدراسلام برای انکار آن

و يقولون متى هـ ذا الوعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 4 - 3

3 - انسان بودن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و برخاستن ایشان از میان توده های مردم، مانع ایمان آوردن کافران صدراسلام بود.

و عجبوا أن جاءهم منذر منهم وقال الكـ فرون هـ ذا سـ حر كذاب

417- بهانه جویی کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 76 - 4

4_ ایمان مستضعفان قوم ثمود بهانه ای برای کفرورزی و استکبار اشراف کفرپیشه آن قوم

قال الذین استکبروا إنا بالذی ءامنتم به کفرون

مجادله کافران با مستضعفان اقتضا می کرد که کفرپیشگان در پاسخ مؤمنان بگویند: «إنا به کفرون» و یا «إنا بما ارسل به کفرون»، ولی در پاسخ گفتند ما به آنچه شماها بدان ایمان آورده اید کافر هستیم. و این تعبیر نشان می دهد که از ریشه های استکبار آنان در برابر حق، ایمان مستضعفان بوده است. تقدیم «بالذی» بر «کفرون»، که افاده حصر می کند، این معنا را تأیید می کند.

4- درخواست نزول ملائکه ، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه ، بهانه ای بیش نبود .

لو ما تأتینا بالملئکه . . ما ننزل الملئکه إلا بالحقّ

قید «إلّا بالحقّ» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذاً منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

419- بهره دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 16 - 6

6 - « عن علی (ع) فی قول اللّٰه عزّوجلّ « وقالوا ربّنا عجلّ لنا قطننا قبل یوم الحساب » قال : نصیبهم من العذاب ؛

از امام علی (ع) روایت شده که درباره سخن خداوند عزّوجلّ « وقالوا ربّنا عجلّ لنا قطننا قبل یوم الحساب » فرمود: [مراد مشرکان از کلمه «قطننا»] نصیب آنها از عذاب بود [که از روی تمسخر درخواست می کردند زودتر به آنان برسد].

420- بی ادبی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

421- بی ارزشی اظهار نظر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفین - 83 - 33 - 3

3 - مؤمنان نباید درباره ایمان و اعتقادات خود، برای نقطه نظر های کافران، ارزشی قائل شوند.

وما أرسلوا علیهم ح_فظین

422- بی ارزشی امکانات دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 15

15- بی ارزشی لذت ها و امکانات دنیوی کافران ، در مقایسه با فرجام سخت اخروی آنان

يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ . . . وَ النَّارَ مَثْوًى لَّهُمْ

خداوند، با تقبیح شیوه کافران و یادآوری فرجام شوم آنان، در حقیقت به مؤمنان یادآور شده است که چشم به زندگی دنیوی کافران ندوزند و لذت جویی های آنان را ارزش نپندارند؛ زیرا زندگی کافران از نظر ماهیت، حیوانی و از نظر فرجام، دوزخی است.

ص: 200

423- بی ارزشی امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 207 - 2

2- بی ارزشی بهره‌وری هر چند طولانی کافران از دنیا، در قبال کیفر الهی

إن متَّعْنَهُمْ سنین . . . ما أغنی عنهم ما كانوا یمتَّعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 1

1 - بهره‌وری کافران از منافع دنیا، محدود و ناچیز است .

و من کفر . . . نمتَّعهم قلیلاً

«قلیلاً» می تواند صفتِ مفعولِ مطلق محذوف باشد؛ یعنی، «نمتَّعهم تمتیعاً قلیلاً»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 8 - 20

20 - اندک و ناپایدار بودن بهره‌وری کافران و ناسپاسان، در سایه کفر و ناشکری خویش

قل تمَّتَّع بکفرک قلیلاً

424- بی ارزشی ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 6

6- ستیز کافران با منطق روشن رسولان الهی، گواه بی اساس بودن ایمان اضطراری آنان

أئی لهم الذکری وقد جاءهم رسول مبین

در صورتی که «أئی لهم الذکری» در صدد بیان پوچی ادعای ایمان کافران باشد؛ تعبیر «وقد جائهم» بیانگر فلسفه پوچی ادعای آنان خواهد بود؛ یعنی، آنان که منطق روشن رسولان را نپذیرفتند، چگونه با مشاهده عذایی، می توانند به ایمان راستین رسیده باشند.

425- بی ارزشی ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 1

1 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان، به صرف ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

ص: 201

و لاتطع كلّ حلافّ .. أن كان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله «آن کان ذا مال ..» متعلق به «لاتطع» باشد. گفتنی است در آغاز «آن» لام تعلیل در تقدیر است.

426- بی ارزشی خشنودی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 16

16_ ترک وظایف الهی به خاطر خوشایند کافران ، مایه خسارت و تباهی است .

فما تزیدوننی غیر تخسیر

427- بی ارزشی رفاه دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 22 - 20

20 - برخوردارى ها و نعمت های بی پایان بهشت ، نشانگر فضل و رحمت خدا است و نه رفاه و خوشی محدود کافران در دنیا .

یرزق من یشاء .. و من کان یرید حرث الدنیا نؤته منها .. لهم ما یشاءون ... ذلک ه

428- بی ارزشی رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 132 - 9

9- وجود نماز در خانواده مسلمان ، بهترین جایگزین برای مال و رفاه در خانواده کافران

متّعنا به أزوجًا منهم .. وأمر أهلک بالصلوه

کلمات «أزواج» و «أهل» در این آیات، خانواده ها را مدّ نظر قرار داده است و بدین صورت لزوم تمایز خانواده مسلمان از خانواده کافر را بیان می کند.

429- بی ارزشی عمل صالح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 19 - 4

4_ نیکوترین عملکرد کافر و مشرک ، فاقد کمترین ارزش در بینش الهی است .

أجعلتم سقايه الحاجّ و عماره المسجد الحرام كمن ءامن بالله . . . و الله لا يهدى الق

ص: 202

برداشت فوق به خاطر دو نکته مهم در آیه شریفه است: 1_ سیراب ساختن حاجیان و آباد کردن مسجدالحرام، بهترین عمل مشرکان بود؛
2_ خداوند، همین دسته از مشرکان به ظاهر نیکوکار را ستمکار معرفی کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 18 - 2, 1

1- عمل نیک کافران به ربوبیت خداوند ، چونان خاکستری است در معرض تندباد در روز طوفانی

مثل الذین كفروا برّبهم أعم لهم کرماذ اشتدّت به الریح فی یوم عاصف

مراد از «أعمالهم» می تواند اعمال خیر و صالحی باشد که کافران انجام می دهند. چه اینکه روشن است عمل زشت و گناه هیچ کس، کافر و مسلمان، ثمری ندارد تا اینکه حبط گردد و یا به خاکستر در معرض باد تشبیه شود.

2- عمل نیک کافران ارزشی ندارد و حبط می شود .

مثل الذین كفروا برّبهم أعم لهم کرماذ اشتدّت به الریح فی یوم عاصف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 11

11- اعمال به ظاهر نیک کافران دین ستیز ، پوچ و بی ب ها در نزد خداوند

إنّ الذین كفروا و... و سیحبط أعم لهم

مراد از اعمال، کردار به ظاهر نیکی است که مشرکان یا اهل کتاب، انجام داده و می دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 7 - 15

15 - اعمال نیک شخص کافر به خدا و رسول او ، در پیشگاه پروردگار فاقد ارزش می باشد .

فالذین ءامنوا منکم و أنفقوا لهم أجر کبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 10 - 19

19 - اعمال نیک کافران و منافقان ، از کمترین ارزش در پیشگاه الهی برخوردار نیست .

لايستوى منكم من أنفق من قبل الفتح و قـ تل

430- بی ارزشی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 105 - 8

8- اعمال پوچ و نابود شده کافران ، غیرقابل سنجش و اعتبارگذاری در قیامت است .

فلا نقيم لهم يوم القىـ مه وزنا

«وزن»، یا مصدر و به معنای سنجش سنگینی و سبکی است ؛ و یا به معنای مثقال است؛ یعنی، چیزی که با آن وزن سنجیده شود» (لسان العرب). این که خداوند، در قیامت، برای برخی که اعمال شان حبیط شده، وزنی برقرار نمی سازد، کنایه

ص: 203

از آن است که به قدری اعمال آنان پوچ است که ارزش سنجیدن ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 2

2- عمل و رفتار کفرپیشگان ، پوچ و بی ارزش است .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتی إذا جاءه لم یجدہ شیئاً

برداشت یاد شده، از تشبیه سراب به دست آمده است؛ زیرا سراب، امری خیالی است که بر اثر خطای دید به ذهن انسان می آید؛ ولی در اصل وجود خارجی ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 4

4- اعمال کافران ، به دلیل نداشتن انگیزه الهی ، فاقد پاداش در نزد خداوند

کرهوا ما أنزل الله فأحبط أعم لهم

از مجموع آیه استفاده می شود که خداوند، در مقام بیان فلسفه حبط اعمال نیک کافران است؛ فلسفه ای که برای بشر معقول و قابل فهم است و آن این که وقتی کافران به انگیزه های نفسانی و غیر الهی کاری را انجام داده اند، چگونه ممکن است که در قبال آن از خداوند پاداش دریافت کنند.

431- بی ارزشی قدرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 11

11 - اقتدار و شوکت کافران ، ناچیز در برابر اقتدار شکست ناپذیر الهی

ربنا إناک أنت العزیز الحکیم

جمله «إناک أنت العزیز» _ که بیانگر حصر عزت و اقتدار در خداوند است _ تعریض به قدرت های کفر دارد که درصدد مفتون و معذب ساختن مؤمنان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان، به صرف ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

و لاتطع کلّ حلافّ .. آن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله «آن کان ذا مال ..» متعلق به «لاتطع» باشد. گفتنی است در آغاز «آن» لام تعلیل در تقدیر است.

ص: 204

432- بی ارزشی قضاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 36 - 2

2 - قضاوت کافران درباره اسلام و مسلمانان ، قضاوتی بی اساس و بدون پایه عقلانی و منطقی است .

ما لکم کیف تحکمون

433- بی ارزشی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 70 - 3

3 - کافران و حق ناپذیران ، عناصری بی ارزش نزد خداوند

و لاتحزن علیهم

این که خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) توصیه می کند که بر بدبختی کافران غم و اندوه بر خود راه ندهد، نشانگر این است که آنان در پیشگاه خدا، از هیچ ارج و ارزشی برخوردار نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 80 - 9

9 - کافر متعصب ، فاقد ارزش ها و ملاک های حیات انسانی

إِنک لاتسمع الموتی . . . إذا ولّوا مدبرین

تعبیر «إذا ولّوا مدبرین» بیانگر تعصب است و مرده و ناشنوا خواندن آنان، نشانگر فقدان همه ارزش ها و معیارهای حیات انسانی است.

434- بی ارزشی لذایذ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 15

15- بی ارزشی لذت ها و امکانات دنیوی کافران ، در مقایسه با فرجام سخت اخروی آنان

يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ... وَالنَّارِ مَثْوًى لَهُمْ

خداوند، با تقبیح شیوه کافران و یادآوری فرجام شوم آنان، در حقیقت به مؤمنان یادآور شده است که چشم به زندگی دنیوی کافران ندوزند و لذت جویی های آنان را ارزش نپندارند؛ زیرا زندگی کافران از نظر ماهیت، حیوانی و از نظر فرجام، دوزخی است.

435- بی ارزشی مال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 205

9- وجود نماز در خانواده مسلمان ، بهترین جایگزین برای مال و رفاه در خانواده کافران

متّعنا به أزواجنا منهم .. وأمر أهلک بالصلوه

کلمات «أزواج» و «أهل» در این آیات، خانواده ها را مدّ نظر قرار داده است و بدین صورت لزوم تمایز خانواده مسلمان از خانواده کافر را بیان می کند.

436- بی اعتباری خویشاوندی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 8 - 6

6_ دشمنان اسلام و کافران حق ستیز در صورت تسلط بر مسلمانان هرگز بر پیمان و پیوند دوستی و خویشاوندی پایبند نخواهند بود .

کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلاً و لاذمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 216 - 2

2- کفر و عصیان ، عامل بی اعتباری مسؤولیت خویشاوندی

و أندر عشیرتک .. فإن عصوک فقل إتی بریء ممّا تعملون

437- بی اعتباری دوستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 8 - 3,6

3_ غیر قابل اعتماد بودن کافران و مشرکان ، در پیمان و پیوند دوستی با مسلمانان

کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلاً و لاذمه

«إلّ» در لغت به معنای عهد، قسم و قرابت (خویشاوندی) آمده است (قاموس المحيط) ولی در این آیه _ به قرینه آمدن واژه «ذمه» که به معنای عهد است _ معنای قرابت و خویشاوندی مقصود است.

6_ دشمنان اسلام و کافران حق ستیز در صورت تسلط بر مسلمانان هرگز بر پیمان و پیوند دوستی و خویشاوندی پایبند نخواهند بود .

کیف و إن یظہروا علیکم لایقبوا فیکم إلاّ و لازمہ

438- بی اعتباری عقیده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 116 - 14

ص: 206

14_ عقاید مشرکان و کافران متکی بر گمان بی اساس است.

یضلوک عن سبیل الله . . . و إن هم إلا یخرصون

439- بی اعتباری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 105 - 10

10- کافران ، در قیامت ، فاقد کمترین شخصیت و اعتباراند .

فلا نقیم لهم یوم القی_مه وزناً

تعبیر «لهم» نشان این است که خود افراد، بی ارزش و بی مقدارند. تفریح جمله «فلا نقیم...» بر حبط عمل، گویای این نکته است که سرچشمه بی ارزشی آنان، پوچی اعمال شان است.

440- بی اعتباری معاهده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 3

3_ غیر قابل اعتماد بودن کافران و مشرکان ، در پیمان و پیوند دوستی با مسلمانان

کیف و إن یظہروا علیکم لایرقبوا فیکم إلاّ و لاذمه

«إلّ» در لغت به معنای عهد، قسم و قرابت (خویشاوندی) آمده است (قاموس المحيط) ولی در این آیه _ به قرینه آمدن واژه «ذمه» که به معنای عهد است _ معنای قرابت و خویشاوندی مقصود است.

441- بی اعتمادی به کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 11

11 - کافران ستم پیشه و حق ستیز ، غیر قابل اعتماداند .

لعلی أعمل ص_لحاً . . . کلاً إتها کلمه هو قائلها

442- بی اعتنایی به امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 1,2

1- خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از هرگونه چشم دوختن و مجذوب شدن به امکانات دنیوی کافران برحذر داشت .

لا تملدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجًا منهم

ص: 207

«مدّ» به معنای زیاده و طولانی کردن است و هر گاه در رابطه با چشم و نظر به کار رود، به معنای چشم دوختن، خیره شدن و مجذوب شدن است.

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه دار متمرکز کردن تمامی توجه خویش به کافران برای هدایت آنان بدون توجه به امکانات فراوان دنیوی آنها

لا تَمُدَّنْ عَیْنِکَ اِلٰی مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ

برای آیه فوق احتمالاتی ذکر شده است و برداشت فوق بر این احتمال است که مراد از «لا تَمُدَّنْ عَیْنِکَ اِلٰی مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا» این باشد که: به ذهنت خطور نکند که چرا کافران دشمن خدا از امکانات دنیوی زیادی برخوردار هستند؟ و با این فکر خود را به آن امکانات مشغول بکنی و از هدف اصلی باز بمانی؛ بلکه توجه خود را معطوف به خود آنان کن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 2

2 - خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از توجه به سرمایه های چشمگیر کافران و اشتیاق بهره گیری از آن ، بر حذر داشت .

و لا تَمُدَّنْ عَیْنِکَ اِلٰی مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ

«مَدَّ الْعَيْنَ» (چشم کشیدن)، برداشتن نگاه از چیزی و متوجه ساختن و کشاندن آن به سوی چیز دیگر است و به قرینه آیاتی دیگر (نظیر «لا تَعْدُ عَیْنَکَ عَنْهُمْ» کهف/ 28) مراد آیه، معطوف ساختن توجه از تهیدستان به سوی ثروتمندان است. برخی احتمال داده اند که مراد از کشاندن، ادامه دادن است و آیه ناظر به نگاه سیر و عمیق می باشد.

443- بی اعتنایی به بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 35 - 7

7 - بی اعتنایی خداوند به بهانه تراشی ها و عذرخواهی های کافران ، برای رهایی از عذاب دوزخ

فالیوم لایخرجون منها ولا هم یستعتبون

چنانچه از «استعتاب» (طلب عذرخواهی)، لازمه آن (قبول عذر) اراده شده باشد، برداشت بالا به دست می آید.

444- بی اعتنایی به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - بازخواست کافران ، در قیامت ، بازخواستی ناخواسته و همراه با بی اعتنائی است .

و لیسئلنّ یوم القیـمه عمّا کانوا یفترون

مجهول آورده شدن فعل «یُسئلنّ» _ که ضمیر نایب فاعلی آن، به «کافران» باز می گردد _ حکایت از حقیقت یاد شده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 5

ص: 208

5 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دعوت برخی کافران را به ترک شرک و بت پرستی، بی ثمر دانست و آنها را به حال خود رها ساخت.

لکم دینکم

445- بی اعتنایی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - 1 - 36 - 45 - 1

1 - کافران صدر اسلام، نسبت به هشدار های الهی مبنی بر پرهیز از گناه و رفتاری که موجب مجازات الهی در دنیا (عذاب استیصال) و در آخرت می شود، بی اعتنایی کرده و گوش فرامی دادند.

و إذا قیل لهم اتقوا ما بین یدیکم و ما خلفکم

بیشتر مفسران برآنند که مقصود از «ما بین یدیکم» (آنچه در پیش روی شما است) گناهایی است که موجب مجازات های الهی در دنیا (همچون غرق شدن) می شود و مقصود از «ما خلفکم» (آنچه پشت سر شما است) گناهایی است که بعداً موجب مجازات الهی در آخرت می گردد. گفتنی است که تعبیر به «پشت سر» از آن رو است که هنوز نیامده و گویی پشت سر انسان در حرکت است. جواب «إذا»، به قرینه ذیل آیه بعد (کانوا عنها معرضین) «أعرضوا» است.

446- بی ایمانی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 60 - 9

9 - کافران، به تحقق وعده نصرت خداوند، نباورند.

إن وعد الله حقّ و لا یستخفّنک الذین لایوقنون

مراد از «الذین لایوقنون» می تواند کافرانی باشد که در آیات پیش از آنان سخن به میان آمده است. لازم به ذکر است که متعلق «لایوقنون» می تواند همین وعده ای باشد که در آیه آمده است.

447- بی ایمانی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - 4 - 36 - 7 - 4

4 - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است.

لقد حقّ القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون

448- بی پناهی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 209

5- کافران و منافقان، در قیامت از یاور و پشتیبان محروم خواهند بود.

هی مولیکم

«مولی» به معنای ناصر و یاور است و قالب «هی مولاکم» قالب قصر است؛ یعنی، «لیس لکم ناصر إلا النار» (کافران و منافقان به جز آتش یآوری ندارند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مزمل - 73 - 17 - 5

5- هیچ پناهگاه و راه گریزی از سختی ها و اندوه های روز محشر برای کافران نیست.

فکیف تتقون إن کفرتم یومًا يجعل الولدن شیبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 11 - 2

2- در عرصه قیامت، هیچ ملجأ و پناهگاهی برای کافران نخواهد داشت.

لاوزر

«وزر» به معنای ملجأ و پناهگاه است.

449- بی پناهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 116 - 5

5_ کافران، بی پناه و بی دفاع در برابر خواست خداوند

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم ... من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 43 - 5

5- بی پناهی همه جانبه کافران در برابر عذاب الهی و حتمی بودن هلاکت آنان

أم لهم ءالله تمنعهم من دوننا . . . و لا هم متّٰ یصبحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 5

5- قطع امید کافران از همه عوامل مادی و احساس بی پناهی کامل در هنگام مرگ

حتّٰ إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 2

ص: 210

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند .

لو نشاء .. فظلمتم تفكّهون . إنا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 2

2 - کافران لجوج و حق ناپذیر، تنها به هنگام مشاهده نشانه های نزول عذاب الهی، به ناتوانی و بی پناهی خود پی می برند .

حتّی إذا رأوا ما یوعدون فسیعلمون من أضعف ناصراً و أقلّ عدداً

450- بی تأثیری استمداد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 3 - 5

5 - فریاد استغاثه و کمک خواهی کافران گذشته به هنگام عذاب، بی نتیجه بود و آنان نجات نیافتند .

فنادوا و لات حین مناص

«مناص» به معنای ملجأ و راه گریز است.

451- بی تأثیری امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 207 - 1

1 - امکانات مادی کافران، بی ثمر به حال آنان، به هنگام فرارسیدن عذاب موعود

ثمّ جاءهم ما كانوا یوعدون . ما أغنی عنهم ما كانوا یمتّعون

جمله «ما أغنی عنهم» .. را می توان دو گونه معنا کرد: الف) آن چیزهایی که از آن برخوردار می شدند، به کارشان نمی آید و عذاب را از آنان دفع نمی کند. ب) برخورداری ها، لذت ها و خاطرات شیرین گذشته، در قبال عذاب الهی هیچ ارزشی نخواهد داشت.

452- بی تأثیری تنبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 11

11- وقوع رستاخیز ، مایه به خود آمدن کافران ؛ اما بی ثمر به حال آنان

فأئی لهم إذا جاءتهم ذکری_هم

تعبیر «ذکری» می رساند که قیامت، مایه هشدار و بیدار شدن کافران است؛ اما این بیداری پس از پایان مهلت است و

ص: 211

سودی به حال آنان ندارد (فأئی لهم).

453- بی تأثیری توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 13

13_ بی تأثیر ماندن دسیسه های منافقان و کافران طول تاریخ ، در از بین بردن ارزش های الهی ، عبرتی است برای دنبال کنندگان راه آنان * .

کالذین من قبلکم .. أولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا و الآخره

با توجه به اینکه منظور از اعمال در «اعمالهم» می تواند روشهای خائنانه آنان در قبال ادیان الهی باشد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 9 - 6,7

6- خداوند ، در برابر مخالفت ها و توطئه های کافران علیه قرآن ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) اطمینان داد که خود حفاظت و پاسداری از آن را عهده دار است .

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر .. لو ما تأتینا بالملئکه ... إنا نحن نزلن

7- خداوند ، در برابر توطئه های کافران علیه قرآن ، قدرت خویش را در پاسداری از آن به نمایش گذاشت و عظمت خویش را به رخ آنان کشید .

إنا نحن نزلنا الذکر و إنا له لحفظون

از اینکه خداوند، برای بیان نزول قرآن از سوی خود، چند ضمیر جمع و اسم فاعل جمع می آورد، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 70 - 7

7 - اطمینان بخشی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به عدم تأثیر و کارایی توطئه های کافران علیه رسالت وی

و لاتکن فی ضیق ممّا یمکرون

454- بی تأثیری تهدیدهای کافران

11- شدیدترین تهدیدها از جانب کافران و مشرکان، ناتوان از خاموش ساختن نور ایمان در قلب های مستعد

و لولا رجال مؤمنون .. لم تعلموهم

محیط مکه با آن که مسخّر مشرکان بود و مؤمنان ناگزیر به هجرت شده بودند؛ ولی خداوند از وجود مردان و زنان مؤمن در آن خبر داده است.

ص: 212

455- بی تأثیری ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 1

1 - کارساز نبودن ثروت کافران دوزخی (اصحاب الشمال) ، در رهایی آنان از عذاب قیامت

ما أغنی عَنّی مالیه

456- بی تأثیری جوسازی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه ، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود ، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا .. لعلکم تغلبون

واژه «لعلّ» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

457- بی تأثیری حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 3 - 5

5 - حق ستیزی کافران ، بی تأثیر در برنامه های الهی و در سد کردن راه رسالت

و کذبوا .. و کلّ أمر مستقرّ

458- بی تأثیری دعای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 50 - 8

8 - بی اثر بودن دعا ها و درخواست های کافران در دوزخ

و ما دعوا الکرین إلا فی ضلّال

«ضلال» (مرادف «ضیاع») به معنای تباهی است و مقصود از آن در آیه شریفه، بی ثمر بودن دعای کافران می باشد.

ص: 213

459- بی تأثیری شفاعت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 19 - 7

7- آگاهی همه جانبه خداوند بر احوال بندگانش ، دلیل بی ثمر بودن حمایت نزدیکان و شفاعت برای کافران و مشرکان است .

ما للظالمین من حمیم ولا شفیع یطاع . یعلم خائنه الأعین و ما تخفی الصدور

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که جمله «یعلم خائنه الأعین . . .» تعلیل برای جمله «ما للظالمین من حمیم...» باشد.

460- بی تأثیری عذرخواهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 3

3- عذرخواهی کافران و مشرکان ستیزه جو در قیامت ، پذیرفته نشده و سودی به حال آنان نخواهد داشت .

یوم لا ینفع الظالمین معذرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 3

3- بی نتیجه بودن توجیه و عذرتراشی انسان ها ، نسبت به رفتار خویش در قیامت

ولو ألقى معاذیره

461- بی تأثیری قدرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 5

5- جوامع کفرپیشه ، با تمامی امکانات و قوا ، بی دفاع در برابر کیفر الهی

وکأین من قریه هی أشدّ قوه من قریتک الّتی أخرجتک أهلکنهم فلاناصر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کارساز نبودن قدرت کافران دوزخی (اصحاب الشمال) ، در رهایی آنان از عذاب قیامت

هلک عتّی سلطَـنیه

ص: 214

462- بی تأثیری معجزه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 13، 6، 5، 3

3_ اگر امور غیبی برای بهانه جویان و منکران آیات الهی محسوس شود، ایمان نمی آورند.

و لو أننا نزلنا إليهم الملائكة و كلمهم الموتى و حشرنا عليهم كل شيء قبلا ما كانوا

ملائكة، سخن گفتن مردگان، شهادت موجودات جملگی از امور غیبی هستند که حتی در فرض محسوس شدن آنها، گروهی ایمان نخواهند آورد.

5_ اگر تمامی موجودات دسته دسته برانگیخته شوند و بر حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) شهادت دهند، برخی کافران ایمان نمی آورند.

و حشرنا عليهم كل شيء قبلا ما كانوا ليؤمنوا

«قبلا» در این برداشت جمع «قبیل»، به معنی دسته و صنف گرفته شده است. «و القبیل الجماعه ... من اقوام شتی». (قاموس اللغه).

6_ مسخ شدن قلب و ادراک کافران مایه ایمان نیاوردن ایشان، حتی با دیدن روشنترین معجزات است.

و نقلب أفئدتهم و أبصرهم .. و لو أننا نزلنا ... ما كانوا ليؤمنوا

13_ اغلب درخواست کنندگان نزول معجزات از تأثیر نداشتن آن بر کافران آگاهی نداشتند.

ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله و لكن أكثرهم يجهلون

مرجع ضمیر در «أكثرهم» می تواند مؤمنانی باشد که خواهان نزول آیات و اجابت درخواست مشرکان بودند، چنانچه در آیات قبل نیز این احتمال یاد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 9 - 4

4_ علم خداوند به بی تأثیری معجزات درخواستی کفرپیشگان، دلیل اعطا نکردن آنها به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذين كفروا لولا أنزل عليه آية .. الله يعلم ما تحمل ... ع_لم الغیب و

و نهنها، پس از اشاره به این که تقاضای کافران مبنی بر ارائه معجزه را پاسخ نمی دهد، حاوی این نکته است که: خداوند می داند ارائه

معجزات پیشنهادی کافران اثری در هدایت ایشان ندارد. از این روست که به درخواست آنان پاسخ نمی دهد.

تفسیر عیاشی، ج 2، ص 205، ح 13؛ نورالثقلین، ج 2، ص 485، ح 34.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 27 - 9

9_ بی تأثیری معجزات خاص و پیشنهادی کفرپیشگان در هدایت آنان، دلیل اهدا نشدن آنها به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لولا أنزل علیه آیه من ربه قل إن الله یضل من یشاء و یرتد من یرتد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 1, 2, 3

1_ نزول قرآنی که کوه ها را به حرکت درآورد، زمین را قطعه قطعه کند، مردگان را زنده سازد، نمی تواند مایه هدایت کسانی شود که خدا هدایت آنان را نخواهد.

و لو أن قرءاناً سیرت به الجبال أو قطعت به الأرض أو کلم به الموتی

ص: 215

«تسییر» (مصدر سیّرت) به معنای حرکت دادن است و «تقطیع» (مصدر قَطَّعت) به معنای شکافتن عمیق یا قطعه قطعه کردن می باشد و حرف باء در جمله های سه گانه فوق به معنای استعانت است. عبارت «بل لله الأمر» و نیز «أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ» گویای این است که جواب شرط «لَوْ أَنْ»

... «جمله ای نظیر «لَمْ يَهْتَدُوا إِنْ لَمْ يَشَأْ اللَّهُ» است.

2_ آنان که با تلاوت قرآن هدایت نشوند و به سرای آخرت ایمان نیاورند ، حتی اگر مردگانی زنده شوند و حقایق آخرت را برای آنان بیان کنند ، هدایت نخواهند یافت .

و لو أن قرءاناً .. کَلَّمْ به الموتی

هر یک از جمله های «سیّرت به الجبال» و «قَطَّعت به الأرض» و «کَلَّمْ به الموتی» حکایت از معجزات درخواستی کفرپیشگان دارد که به مناسبت می توان گفت: جمله «کَلَّمْ به الموتی» حاکی است که آنان برای باور به آخرت، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواستند تا مردگانی را زنده کند تا از آخرت و دنیای پس از مرگ برای آنان سخن بگویند.

3_ آنان که با مشاهده و تلاوت قرآن نازل شده بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هدایت نشوند ، با مشاهده هیچ آیت و معجزه ای هدایت نخواهند شد .

و لو أن قرءاناً سیّرت به الجبال .. بل لله الأمر جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 101 - 8

8_ معجزات انبیا بی تأثیر در کفرپیشگان و تکذیب کنندگان معارف الهی برای ایمان به آن معارف

و لقد جاءتهم رسلهم بالبینت فما كانوا لیؤمنوا بما کذبوا من قبل

463- بی تأثیری مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 4

4- خداوند ، مکر های کفرپیشگان را بی نتیجه می سازد .

وقد مکر الذین من قبلهم فلله المکر جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - همه مکرها و توطئه‌های سوء کافران و دین ستیزان ، رو به کسادی و نابودی است .

والذین یمکرون السیئات . . . و مکر أولئک هو یبور

«ال» در «السیئات» برای جنس و مفید استغراق و به معنای انواع مکرهای بد است. «بوار» (مصدر «یبور») هم در معنای هلاکت به کار رفته و هم به معنای کسادی مفرط آمده است (لسان العرب). در هر صورت در این آیه، کنایه از عدم تأثیر و بی نتیجه بودن مکرهای کافران می باشد.

464- بی تأثیری موعظه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 216

5- اعراض کافران از شنیدن کلام الهی و درک مفاهیم و معارف قرآنی، دلیل بی توجهی آنان به رحمت گسترده الهی و متأثر نشدن از مواعظ پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل من یکلؤکم .. من الرحمٰن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «ذکر» قرآن باشد؛ زیرا یکی از نام ها و اوصاف قرآن کریم ذکر است.

465- بی عقلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 9 - 21

21 - مؤمنان، برخوردار از عقل سلیم و خردناب و کافران فاقد آن هستند.

إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

این که خداوند فرمود: تنها صاحبان خردناب پندپذیراند، اشاره به گروه مؤمنان و کافران دارد؛ زیرا آیات یاد شده درصدد توصیف این دو گروه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 21 - 20

20 - مؤمنان، برخوردار از عقل و خرد و کافران فاقد آن

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

برداشت بالا از ارتباط آیه شریفه با آیات گذشته به دست می آید؛ زیرا آیات پیش درباره اوصاف مؤمنان در مقابل کافران بود و در این آیه نیز یکی دیگر از اوصاف مؤمنان بیان شده است.

466- بی لیاقتی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 18 - 5

5_ کافران، مشرکان و مسلمانان بی مبالا و ناپایبند به نماز و زکات، فاقد صلاحیت تعمیر و رسیدگی به امور مساجدند.

إنما يعمر مسجدا لله من آمن بالله و اليوم الآخر و أقام الصلوه و ءاتى الزكوه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 37 - 20

20_ مشركان ، كافران به خدا و ناباوران به قيامت ، فاقد صلاحيت برای ارائه برنامه و مقررات برای انسانها

إني تركت مله قوم لا يؤمنون بالله و هم بالأخره هم ك_فرون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

20 - كافرون - 109 - 6 - 8

ص: 217

8 - برخی کافران ناتوان از درک دین پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ارزش آن و نالایق برای استفاده از آن

ولی دین

467- بی مبالاتی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 10 - 7

7 - بی مبالاتی در سوگند یاد کردن و فرومایگی، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فلاتطع المکذّبین... حلاّف مهین

صفت «حلاّف مهین» و دیگر اوصافی که در آیات بعد ذکر می شود، مربوط به کافرانی است که رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را تکذیب می کردند.

468- بی منطقی احساس مصونیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 1

1 - کسانی که خود را از فرجام کفر و کیفر گناه در امان می پندارند، دستاویزی برای توجیه کفر و گناه خود ندارند.

ما غرک... کلاً

حرف «کلاً» مخاطب را از چیزی منع می کند که در جملات پیشین مطرح بوده است. از آن جایی که آیات قبل، توجیهاً و بهانه های نادرست کافران و گنه کاران را پوچ قلمداد کرده است، حرف «کلاً» در این آیه آنان را از دلگرمی به آن دستاویزها باز می دارد.

469- بی منطقی ادعاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 32 - 1

1 - تهمت ها و ادعاهای کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به دور از عقل و منطق

أم تأمرهم أحلّ مهم به ذا

«أم» در «أم تأمرهم» منقطعه و جمله _ به تقدیر استفهام _ استفهام انکاری است. «احلام» معادل عقول است؛ یعنی، «أم تأمرهم عقولهم». مقصود این است که ایشان تحت تأثیر عقل علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) موضع گیری نمی کنند؛ بلکه طغیان و سرکشی است که آنان را به این کار وامی دارد.

ص: 218

470- بی منطقی استکبار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 13

13- خود بزرگ پنداری و برتری جویی کافران ، پوچ و بی اساس

تستکبرون فی الأرض بغير الحقّ

471- بی منطقی تهمت‌های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 32 - 1

1 - تهمت ها و ادعا های کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به دور از عقل و منطق

أم تأمرهم أحلّ مهم به_ذا

«أم» در «أم تأمرهم» منقطعه و جمله _ به تقدیر استفهام _ استفهام انکاری است. «احلام» معادل عقول است؛ یعنی، «أم تأمرهم عقولهم». مقصود این است که ایشان تحت تأثیر عقل علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) موضع گیری نمی کنند؛ بلکه طغیان و سرکشی است که آنان را به این کار وامی دارد.

472- بی منطقی عقیده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 21 - 5,3

3_ عقاید و باور های کفرپیشگان ، بافته هایی است دروغین و بی اساس .

و ضلّ عنهم ما كانوا یفترون

5_ کافران ، به پوچی و بی اساس بودن بافته های دروغین و عقاید واهی خویش ، پی خواهند برد .

و ضلّ عنهم ما كانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 80 - 4

4- امکانات مادی و مال و فرزند کافران ، آنان را از فقر و تنهایی در قیامت نجات نمی دهد .

و نرثه ما یقول و یأتینا فردًا

473- بی منطقی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 85 - 10

10- کافران و منکران برپایی قیامت ، فاقد توجیه و تفسیر صحیح و حق مدارانه برای آفرینش جهانند و یا مردمی پوچ گرامی

ص: 219

باشند .

و ما خلقنا السموت . . . إلا بالحقّ و إن الساعه لأتیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 3

3- گزینش اولیا و معبودان باطل از سوی کافران ، حرکتی بی پایه و متکی بر اوهام است .

أفحسب الذین کفروا أن یتّخذوا عبادی من دونی أولیاء

محتمل است «أن یتّخذوا. . .» جانشین دو مفعول برای «حسب» باشد. در این صورت، معنا چنین می شود: «آیا کافران گمان می کنند که غیر مرا ولیّ می گیرند؟!»، یعنی، آنان، تنها، در اوهام خود غوطه‌ورند و با حقایق فاصله بسیار دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 41 - 3

3- همسانی کافران در طول تاریخ ، در برخورد غیر منطقی با رسولان الهی

و لقد استهزیء برسول من قبلک

برخورد استهزاآمیز، بیانگر نداشتن منطقی در موضع گیری ها است و چون پیامبران پیشین و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) مورد تمسخر کافران قرار گرفته اند؛ به دست می آید که برخورد کافران همسان بوده و مواضع مشابهی داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 33 - 4

4_ سخنان کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تعالیم قرآن ، متکی بر تمثیل و تشبیه بود و نه برهان و دلیل .

و لایأتونک بمثل إلاّ جئنک بالحقّ و أحسن تفسیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 10

10 - تکذیب بی دلیل آیات الهی ، شیوه مستمر و عادت همیشگی کافران

أماذا كنتم تعملون

تعبیر «کنتم تعملون» ماضی استمراری و بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 4

4 - کفرپیشگان حق ستیز ، ناتوان از برخورد منطقی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وقال الذين كفروا لاتسمعوا له_ذا القرءان و الغوا فيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 9 - 6

6 - گفتار و روش کافران ، با ادراک های عقلی و فطری آنان همساز نیست .

و کم أرسلنا ... و لئن سألتهم من خلق ... ليقولنّ خلقهنّ العزيز العليم

ص: 220

خداوند در این آیه می فرماید: اگر از مشرکان و دین ناباوران سؤال شود که آفریدگار هستی کیست؟ آنان به دلیل عقل یا اعتقاد خود می گویند: «آفریدگاری عزیز و دانا». در حالی که اگر آنان به راستی لوازم این باور را می فهمیدند، جا نداشت که وحی قرآنی را مورد خدشه قرار دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 33 - 5

5 - شیوه کافران در انکار معاد ، استهزاگرانه و نه منطقی

کانوا به یستهزءون

شیوه بودن استهزا از «کانوا به یستهزءون» که بر استمرار دلالت دارد استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 1

1- مؤمنان ، متکی به برهان و عقل و کافران ، دلخوش به پندار و هوای نفس

أفمن كان على بينة من ربه .. و اتبعوا أهواءهم

در واژه «بینه» شناخت عقلی نهفته است. از مقابله آن با «أهواء»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 4

4- دلیل کافران ، بر انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دلیلی از جنس گمان بود ؛ نه از مقوله برهان .

بل عجبا أن جاءهم .. فقال الكفرون هـ ذاشیء عجیب

بنابراین که «هـ ذا» اشاره به «منذر منهم» باشد؛ برداشت بالا به دست می آید؛ یعنی، تنها منطق کافران همین بود که می گفتند: انتخاب بشر برای رسالت بعید می نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 48 - 3

3 - کافران ، برای انکار قیامت فاقد برهان اند و جز استبعاد و شگفت آور بودن برپایی آن ، دلیلی ندارند .

أءًا لمبعوثون . أوءاباؤنا الأؤلون

برداشت یاد شده از آن جا است که دو آیه مورد بحث _ که درصدد بیان دلایل انکار معاد از سوی کافران است _ مطلبی از آنان جز استبعاد و شگفتی آنان یاد نکرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشفاق - 84 - 20 - 2

2 - خودداری کافران از ایمان ، توجیه ناپذیر و بدون هرگونه برهان است .

فما لهم لایؤمنون

به قرینه «بل الذین کفروا» (در آیات بعد)، مرجع ضمیر در «لهم» کافران اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 221

1 - پندار دروغ بودن قرآن ، پنداری موهوم و از اندیشه های باطل کافران است .

فی تکذیب . . . بل هو قرآن مجید

حرف «بل»، اضراب از قبل است و اندیشه تکذیب گرانه کافران را تخطئه می کند.

474- بی منطقی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 7

7 - رفاه زدگان کفرپیشه عصر بعثت ، فاقد کمترین عذر قابل پذیرش در انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

حتّی اذا أخذنا مترفیهم . . . أفلم یدبّروا القول ... بل جاءهم بالحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 3

3 - کافران مخالف پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ، گروهی باطل گرا ، بی هدف و سرگرم به بازی های زندگی بودند .

فذرهم یخوضوا ویلعبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 49 - 2

2 - کافران پندناپذیر و مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، هیچ دلیل و عذر قابل قبولی ، برای روی گردانی از دین و پند های قرآن نداشتند .

فما لهم عن التذکره معرضین

از مفاد «فما لهم» (چيست آنان را)، استفاده می شود که مقصود، نبودن هیچ دلیل و عذری برای کفر و انکار کافران نسبت به قرآن پندآفرین است.

475- بی منطقی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـ ذا القراء لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 222

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن، برخاسته از منطق و عقل نبود؛ بلکه انگیزه نفسانی - روانی داشت.

و إذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولّوا على آدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

476- بی منطقی گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 61 - 7

7 - منکران آیات خدا و کافران به خدا، تحت تأثیر عوامل بیرونی و منفعلانه، از خدا و آیات او، روی گرداندند و نه با منطق و برهان

ولئن سألتهم من خلق... و سخر... ليقولنّ الله فأنى يؤفكون

مجهول آورده شدن فعل «یؤفکون» دلالت بر این می کند که مشرکان و منکران آیات خدا و مؤمنان به باطل، تحت تأثیر القائنات بیرونی، چنین روی کردی را پیدا کرده اند.

477- بی یابوری اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 22 - 6

6 - کافران تکذیب کننده، در عالم آخرت، بی یار و یاورند.

وإن تكذبوا... و ما لكم من دون الله من وليّ و لانصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 65 - 2

2 - کافران در قیامت، از هرگونه دفاع از خود در برابر محکومیتشان به دوزخ، ناتوان خواهند بود.

هـ_ ذه جهنّم الّتی کنتم توعدون... الیوم نختم علی أفوههم

مهر خوردن دهان کافران، به قرینه آیه قبل - که سخن از محکومیت آنان به دوزخی شدن بود - می تواند کنایه از ناتوانی آنان در دفاع از

خود، در برابر دوزخی شدن خویش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 33 - 2

2- در قیامت هیچ عامل نجات دهنده ای برای کافران ، در برابر عذاب و قهر خداوند وجود ندارد .

یوم تولون مدبرین ما لکم من الله من عاصم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 223

4- نبودن کمترین یاور و شفیع ، برای کافران در قیامت

و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «یوم لایغنی..» نظر به قیامت داشته باشد. در این صورت تعبیر «ولا هم ینصرون» حکایت از نفی شفیع می کند.

478- بی یآوری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 80 - 3

3- کافران در صحنه قیامت ، بدون سازو برگ و تنها و بی کس ، حاضر خواهند شد .

نرثه ما یقول و بأتینا فردًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 2

2- کافران ، از یاری و نصرت دیگران به هنگام وقوع عذاب محروم خواهند بود .

و لا هم ینصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 15 - 5

5- بی دینان و ناامیدان از نصرت الهی ، گرفتار بن بستگی گریزناپذیر در زندگی

من کان یظنّ أن لن ینصره الله... فلیمدد بسبب الی السماء... هل ینهبنّ کیده ما یغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 207 - 1

1 - امکانات مادی کافران ، بی ثمر به حال آنان ، به هنگام فرارسیدن عذاب موعود

ثمّ جاءهم ما كانوا يوعدون . ما أغنى عنهم ما كانوا يمتّعون

جمله «ما أغنى عنهم..» را می توان دو گونه معنا کرد: الف) آن چیزهایی که از آن برخوردار می شدند، به کارشان نمی آید و عذاب را از آنان دفع نمی کند. ب) برخورداری ها، لذت ها و خاطرات شیرین گذشته، در قبال عذاب الهی هیچ ارزشی نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 65 - 2

2 - کافران ، در آتش جهنم ، هیچ یار و یآوری نخواهند داشت .

الک_فرین .. خ_لدین فیها أبداً لایجدون ولیئاً و لانصیراً

ص: 224

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 18 - 13

13 - کفر و شرک ، ظلم است و کافران و مشرکان ، از هرگونه یاری دوست و نزدیکان دلسوز خود و شفاعت شفیعان محروم اند .

ما للظالمین من حمیم ولا شفیع یطاع

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیات، در سلسله آیاتی قرار دارد که درباره کافران و مشرکان سخن می گوید و مقصود از «ظالمین» آنان می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 5

5- جوامع کفرپیشه ، با تمامی امکانات و قوا ، بی دفاع در برابر کیفر الهی

و کائین من قریه هی اشدّ قوه من قریتک الّتی اخرجتک اهلکنهم فلاناصر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 5، 3

3 - کافران منهزم شده در جنگ با مؤمنان ، فاقد کم ترین حامی و پشتیبان

لوّلوا الأدبَ ثمّ لایجدون ولیّاً ولا نصیراً

5 - کافران ، فاقد هرگونه حامی و یاور در تنگناها

الذین کفروا لوّلوا الأدبَ ثمّ لایجدون ولیّاً ولا نصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 1

1 - کافران لجوج ، بی بهره از ترویر های خویش و بی نصیب از یاری هر پشتیبان ، هنگام سر رسیدن وقت مجازاتشان

یوم لایغنی عنهم کیدهم شیئاً ولا هم ینصرون

479- بی یآوری کافران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 14

14 - پیروان عیسی (ع)، مورد تأیید و حمایت الهی در قبال دشمنانشان (کافران بنی اسرائیل)

فأئدنا الذین ءامنوا علی عدوهم

480- بی یاوری کافران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 1

ص: 225

1 - کافران در آخرت ، گرفتار آتشی مسلط و فراگیرند ، که تمام راه های گریز از آن بسته خواهد بود .

علیهم نار مؤصده

«وَصِيْدَه»؛ یعنی، غرفه ای که در کوهستان برای حفاظت از اموال ساخته شود و جمله «اوصدت الباب»؛ یعنی، درب را بسته و محکم کردم (مفردات راغب). بنابراین «مؤصده»، به معنای بسته شده و محکم است مانند محفظه ای که در دل کوه پدید آورند. حرف «علی» در «علیهم»، بر سلطه کامل آتش و فراگیر بودن آن دلالت دارد.

481- بیمار دلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 53 - 3

3 - جبهه کفر و شرک در طول تاریخ ، متشکل از انسان هایی بیمار دل و قسی القلب

و ما أرسلنا من قبلك من رسول . . . للذین فی قلوبهم مرض و القاسیه قلوبهم

482- بینش غلط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 17 - 6

6- پندار و تصویر نادرست کافران ، از مسأله معاد و چگونگی آن

أن أُخرج و قد خلت القرون من قبلی

تعبیر «و قد خلت القرون من قبلی» _ که به عنوان علت برای انکار معاد از سوی کافر مطرح شده _ نشانگر آن است که معاد در پندار آنان، بازگشت به دنیا در زمانی است که هنوز نسل های بعد در زمین زندگی می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 5

5 - دلخوشی کافران به پندار غلط خود ، در زودگذری آثار معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

وإن یروا آیه یعرضوا و یقولوا سحر مستمرّ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «مستمر» از ماده «مرور» (زایل شدن و گذرا بودن)، مشتق شده باشد؛ چنان که برخی از مفسران

بدان اشاره کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 15 - 1

1 - کافران تکذیب گر، آیات قرآن و مطالب آن را بی اساس و از افسانه های کهن می پنداشتند .

إذا تتلى عليه آى تنا قال أس طير الأولین

ص: 226

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 122 - 11

11 _ کافران، از آن رو که در ظلمت و گمراهی هستند، کردار زشت خویش را زیبا می پندارند.

کمن مثله فی الظلمت .. کذلک زین للکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 6

6 _ کافران زشتکردار عصر جاهلی از سر جهل، انجام کارهای زشت و ناپسند را اجرای فرمان خدا می پنداشتند.

و إذا فعلوا فحشه قالوا .. الله أمرنا بها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 7

7 _ کفرپیشگان مستکبر و زراندوز، ثروت ها و قدرت خویش را موجب مصون ماندن از عذاب های الهی می پندارند .

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 1

1 _ کفرپیشگان مستکبر در دنیا سوگند یاد می کنند که خداوند مؤمنان را در آخرت مشمول هیچ رحمتی نخواهد کرد .

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم الله برحمه

کلمه «رحمه» نکره است و چون پس از نفی واقع شده، معنای عموم از آن استفاده می شود. قابل ذکر است که مراد کافران از «رحمت»، رحمت های اخروی است. یعنی بر فرض اینکه آخرتی باشد، خداوند رحمتش را شامل حال مؤمنان نخواهد کرد. فعل مضارع «لا ینال» و نیز معقول نبودن نفی تمامی رحمتها در دنیا این معنا را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ زیبا جلوه کردن کردار های زشت کافران ، در نظر ایشان

زین لهم سوء أعمالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 7 - 12

12_ کفر پیشگان ، قیامت را امری گزاف و طرح آن را از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) چون سحر ، نیرنگی روشن قلمداد می کردند .

إن هـذا إلا سحر مبین

«هـذا» به گفتار پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر زنده شدن مردگان و برپایی قیامت اشاره دارد. اطلاق «سحر» بر این گفتار و ادعا، از باب تشبیه است و وجه شبه آن بطلان و نیرنگ می باشد؛ یعنی، این سخن ظاهری فریبنده و باطنی پوچ و بی اساس دارد و در بطلان و نیرنگ بازی، همانند سحر است.

ص: 227

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 4

4_ کفرپیشگان ، تأخیر عذاب را نشانه بی پایه بودن تهدید های پیامبر دانسته و آنها را به استهزا می گیرند .

لئن أخرجنا .. ليقولنّ ما يحبسّه

استفهام در جمله «ما يحبسّه» به قرینه «ماكانوا به يستهزءون» به داعی استهزا و تمسخر ایراد شده است. بنابراین «ليقولنّ...»؛ یعنی ، از سر استهزا و تمسخر می پرسند: چه چیز مانع نزول آن عذاب و تحقق تهدیدها شده است؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 110 - 6

6_ تأخیر عذاب کفرپیشگان تکذیب گر ، موجب اطمینان آنان بر دروغ بودن آن می شد .

وظنوا أنهم قد كذبوا

«كذب» به معنای دروغ گفتن است و «كذبوا» ؛ یعنی، به آنان دروغ گفته شد. جمله «فنجي من نشاء» و «لايردّ بأسنا» می رساند که از مصادیق آنچه کافران دروغش می پنداشتند، نزول عذاب بوده است. قابل ذکر است که حرف «قد» در «قد كذبوا» _ که برای تأکید و تحقیق است _ می رساند که «ظنوا» به معنای اطمینان پیدا کردند، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهيم - 14 - 3 - 1

1- کافران ، زندگی دنیوی را محبوب خود دانسته و آن را به جای حیات اخروی بر می گزینند .

ويل للک_ فرین من عذاب شدید . الذین يستحبّون الحیوه الدنیا علی الآخره

برداشت فوق بنابراین اساس است که «الذین يستحبّون الحیاه ..» جمله وصفی برای «للكافرين» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 98 - 3,5

3- کافران ، حیات دوباره انسان را پس از تبدیل شدن به خاک و استخوان پراکنده ، بعید می شمردند .

وقالوا أءذا کنا عظ_ ما و رف_ تا أءنا لمبعوثون

5- مرگ در دیدگاه کافران ، پایان زندگی انسان است .

وقالوا أءذا كنا عظاما ورفا تأءنا لمبعوثون خلقا جديداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 2

2- کافران ، اولیای برگزیده خود (معبود های باطل) را به حال خویش سودمند می پندارند .

أفحسب الذين كفروا أن يتخذوا عبادي من دوني أولياء

درباره معنای این آیه، توجیحات ادبی مختلفی ابراز شده است. از جمله این که «أن يتخذوا» مفعول یکم برای «حسب» و مفعول دوم آن «نافعاً» محذوف باشد. برداشت بالا بر این وجه ادبی مبتنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 104 - 10

ص: 228

10- کسانی که غیر خدا را معبود و ولیّ خود ساخته اند ، به خطا ، خود را کام روا و نیک کردار می پندارند .

أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ . . . وَ هُمْ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صِنْعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 77 - 4

4- در دیدگاه کافران ، دین مانع پیشرفت اقتصادی و نظامی است .

كُفْرًا بَأْيٍ تَنَا وَقَالَ لِأُتَيْنَ مَالًا وَوَلَدًا

تلاش برای فراوانی اولاد (در عصر نزول قرآن) برخاسته از نیازهای امنیتی و اقتصادی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 3

3- کافران مکه ، منکر قیامت و عذاب های اخروی بودند .

و يَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 35 - 2

2- تبدیل دوباره خاک و استخوان به شکل انسان و دمیده شدن حیات در آن ، امری غیر قابل قبول برای اشراف کفر پیشه

أَيَعِدْكُمْ . . . أَنْتُمْ مَخْرُجُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 37 - 3

3- دنیا و صحنه آمد و شد نسل ها و آفرینش آنها ، فاقد کمترین هدف و فرجام در بینش اشراف و مرفهان کفر پیشه

نموت و نحیا

مقصود از «نموت و نحیا» (می میریم و زنده می شویم) این است که نسلی می میرد و نسلی پدید می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - معاد ، وعده ای بی اساس و افسانه ای کهن ، در نظر کافران و مشرکان

بل قالوا مثل ما قال الأولون .. لقد وعدنا ... إن هـذا إلا أسـطیر الأولین

«اسطوره» (مفرد «أساطیر») به معنای افسانه است. بنابراین «أساطیر الأولین»؛ یعنی، افسانه هایی که پیشینیان ساخته اند.

5 - تحقق نیافتن وعده رستاخیز ، پس از گذشت زمانی دراز ، دلیل بی اساس بودن آن در پندار کافران

لقد وعدنا نحن .. إن هـذا إلا أسـطیر الأولین

مقصود کافران از عبارت «لقد وعدنا .. من قبل» می تواند این باشد که اگر قیامتی هست تا کنون بایستی تحقق می یافت. بنابراین عدم تحقق آن تاکنون، دلیل بی اساس بودن و واقعیت نداشتن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - زمین و هر آنچه در آن هست ، از آن خدا و متعلق به او است .

قل لمن الأرض و من فيها إن كنتم تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 7 - 1,4,9

1_ تناول غذا ، رفت و آمد و داد و ستد در بازار ، ناسازگار با شأن رسالت و پیامبری از دیدگاه مشرکان و کافران

وقال الذين كفروا .. وقالوا مالِ هـذا الرسول يأكل الطعام ويمشي في الأسواق

4_ در پندار مشرکان ، بشر بودن و همچون مردم عادی زیستن ، ناسازگار با رسیدن به مقام نبوت و دریافت وحی از جانب خداوند

مالِ هـذا الرسول يأكل الطعام ويمشي في الأسواق

برداشت فوق، از اسم استفهام «ما» _ که در این جا برای اظهار تعجب است _ استفاده می شود.

9_ انجام رسالت الهی (انذار مردمان) در دیدگاه مشرکان ، تنها در خور شأن فرشتگان بود ، نه در توان انسان .

وقالوا مالِ هـذا الرسول .. لولا أنزل إليه ملك

برداشت فوق، از آن جا است که مشرکان به خاطر غذا خوردن و رفت و آمد پیامبر (صلی الله علیه و آله) در بازار، او را شایسته پیامبری نمی دانستند و خواستار نزول فرشته ای برای همیاری با آن حضرت بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 4

4_ داشتن ثروتی بی نیاز کننده از هرگونه داد و ستد با مردم ، و تأمین شدن نیاز های مادی از سوی خداوند و یا داشتن بوستانی پر ثمر ، نشانه درستی ادعا پیامبری در دیدگاه کافران

أو يلقى إليه كنز أو تكون له جنة يأكل منها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 43 - 4

4_ علم به ارزش ها در نظام کفر ، مقهور عادات و رسوم اجتماعی

و صدّها ما كانت تعبد من دون الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 67 - 3

3 - زنده شدن دوباره نسل های گذشته تاریخ با همه قدمت آنها ، غیرقابل پذیرش در نظر کافران

أءذا کنا تراباً وءاباؤنا أننا لمخرجون

آمدن کلمه «آباؤنا» در ضمن استبعاد کافران، ممکن است بدین جهت باشد که به نظر آنان زنده شدن نیاکان به جهت قدمت زمانی، امری دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 68 - 4

4 - در پندار کافران ، عقیده به معاد ، باوری ارتجاعی و افسانه ای ساخته و پرداخته پیشینیان است .

ص: 230

وقال الذين كفروا .. إن هـذا إلا أسـ طير الأولين

«أسطوره» (مفرد «أساطير») معادل افسانه است و آن عبارت از هر حکایت و قصه بی اصل و دروغ است که به قصد اخلاقی یا سرگرم کردن ساخته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 13

13 - کافران ، سخنان مؤمنان پیرو پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نیز عاری از حقیقت می دانستند .

و لئن جنتهم بأیه ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلا مبطلون

جمع آورده شدن مخاطب کافران (إن أنتم ..) در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) احتمال دارد از این جهت باشد که آنان، می خواستند با این موضع گیری، مدافع فکری برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) باقی نگذارند و گفته های مؤمنان را نیز پیشاپیش، مخدوش اعلام کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 10 - 3

3 - در نظر کافران ، حقیقت انسان ، در جسم و اجزای مادی ، خلاصه شده است .

وقالوا أءذا ضللنا فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 8

8 - کافران ، درباره لحظه وقوع قیامت ، ناباور بودند و آن را محال می دانستند . *

و يقولون متى هـذا الفتح إن كنتم صـدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 3 - 10، 2

2 - کافران ، وعده تحقق روز قیامت را وعده ای نادرست می دانستند .

وقال الذين كفروا لاتأتینا الساعه

لازمه انکار قیامت از سوی کافران، این است که به آنان وعده ای مبنی بر وقوع قیامت داده شده باشد.

10 - سخن گفتن همراه با ادای سوگند ، دارای تأثیری قابل توجه حتی در دیدگاه کافران

قل بلی و ربّی

این که خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) دستور می دهد که آن حضرت سخن خود را همراه با سوگند به کافران بگوید، به خاطر تأثیر زیاد آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 7 - 5، 3، 2

2 - کافران ، به خاطر استبعاد معاد ، منکر آن بودند .

وقال الذین كفروا .. إذا مرّتم کلّ ممزّق إنکم لفی خلق جدید

از تعبیر «رجل ینبئکم إذا مرّتم کلّ ممزّق ..» استفاده می شود که آنان از طرح مسأله معاد شگفت داشتند و چنین امری آنان را به انکار معاد واداشته بود.

ص: 231

3 - بازآفرینی انسان ها پس از قطعه قطعه و پراکنده شدن اجزای بدنشان ، امری ناشدنی در دیدگاه کافران

وقال الذین كفروا .. إذا مَرَّ قَتَمٌ كُلٌّ مَمَّرٌ لَكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

«مَرَّ» در لغت به معنای پاره پاره شدن و قطعه گردیدن است (العین).

5 - کافران ، به دلیل امکان نداشتن بازآفرینی انسان ها ، وقوع قیامت را منکر بودند .

وقال الذین كفروا لا تأتینا الساعه .. وقال الذین كفروا ... إذا مَرَّ قَتَمٌ كُلٌّ مَمَّرٌ

این آیه عطف به آیه «وقال الذین كفروا لا تأتینا الساعه ..» است و به منزله اقامه دلیل برای آن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 4,6

4 - کافران ، بازآفرینی انسان ها را - پس از قطعه قطعه شدن - از سوی خداوند ، امری ناشدنی می دانستند .

هل ندلّکم علی رجل ینبئکم إذا مَرَّ قَتَمٌ كُلٌّ مَمَّرٌ لَكُمْ .. أفتری علی اللّٰه

کافران مدعی بودند که امر بازآفرینی انسان ها در قیامت - که پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطرح می کند - افترا به خداوند است. احتمال دارد از این جهت باشد که آنان این امر را حتی برای خدا ناشدنی می دانستند. از این رو می گفتند اسناد چنین امری به خدا، دروغ بستن به او است.

6 - کافران ، امکان بازآفرینی انسان ها را پس از قطعه قطعه و پراکنده شدن ، امری عقلانی نمی دانستند .

وقال الذین كفروا .. إذا مَرَّ قَتَمٌ كُلٌّ مَمَّرٌ لَكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ . أفتری علی اللّٰه

این که کافران به خاطر اظهار امکان تجدید حیات انسان ها پس از مرگ، به آن حضرت نسبت جنون دادند؛ به دست می آید که احتمالاً آنان چنین اظهاراتی را اصلاً عاقلانه نمی دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 43 - 18

18 - قرآن کریم در نگاه کافران ، فراتر از کلام عادی است و تأثیری در حد سحر دارد .

وقال الذین كفروا للحقّ لَمَّا جاءهم إنْ هـِذَا إِلَّا سِحْرٌ مِّبِینٌ

از سحر دانستن قرآن، استفاده می شود که مشرکان، قرآن را کلامی فراتر از کلام معمولی و دارای تأثیری فوق العاده می دانستند.

3 - زنده شدن انسان ها پس از تبدیل شدن به استخوان کهنه و پوسیده ، امری شگفت آور و ناممکن در دیدگاه کافران

قال من يحي العظم و هی رمیم

«من» در آیه شریفه برای استفهام انکاری و تعجبی است و «رمیم» به معنای کهنه و پوسیده است.

4 - تبدیل شدن انسان ها به استخوان کهنه و پوسیده ، دلیل و شاهد مثال کافران برای دور شمردن برپایی قیامت و زنده شدن مجدد انسان ها

و ضرب لنا مثلاً .. قال من يحي العظم و هی رمیم

برداشت یاد شده با توجه به این مطلب است که جمله «قال من يحي ..» استتفافی بیانی است؛ یعنی، بیان برای جمله «ضرب لنا مثلاً» است.

5 - کافران ، خدا را از احیای مجدد انسان ها پس از مرگ ، ناتوان می دانستند .

و ضرب لنا مثلاً.. قال من يحي العظم و هي رميم

مقصود از «ضرب لنا مثلاً» (برای ما مثل آورد) می تواند این معنا باشد که: کافران، قدرت خدا را با قدرت دیگران یکی می دانستند؛ یعنی، همان گونه که همه از احیای استخوان کهنه ناتوان اند، او نیز مانند همه ناتوان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 53 - 2

2- تبدیل خاک ها و استخوان های مردگان به انسانی کامل ، امری ناممکن در نظر کافران

يقول . . . أءذا متنا و كئنا ترابًا و عظمًا ما أءتًا لمدينون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 4 - 2, 1

1 - برخاستن فردی از توده های مردم به پیامبری ، امری شگفت انگیز در نظر کافران

و عجبوا أن جاءهم منذر منهم

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از «منهم» این است که پیامبر از میان توده های مردم و با ویژگی مردمی باشد. گفتنی است تعبیر «من بیننا» در آیه 8 مؤید همین مطلب است.

2- انتخاب شدن انسان به پیامبری ، امری شگفت آور در نظر کافران

و عجبوا أن جاءهم منذر منهم

برداشت یاد شده براساس این دیدگاه است که مقصود از «منهم» از جنس انسان بودن پیامبر باشد؛ زیرا کافران و مشرکان صدراسلام، انسان را شایسته رسیدن به مقام پیامبری و ارتباط با خداوند نمی دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 8 - 1

1 - برگزیده شدن پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) از میان توده های عرب برای پیامبری ، امری غیر منطقی و ناممکن در نظر کافران و مشرکان

أءنزل علیه الذکر من بیننا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 8

8 - آفرینش جهان در نظر کافران ، باطل و بی هدف است .

و ما خلقنا السماء . . . ب_طلاً ذلك ظنّ الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 54 - 1

1 - تردید و شک کافران مکه ، نسبت به برپایی قیامت

ألا إنهم في مريه من لقاء ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 233

7 - افق دید کافران ، محدود به زندگی کوتاه دنیا است .

لجعلنا لمن يكفر بالرحمـن . . . لَمَّا مَتَّعَ الحيوه الدنيا و الأخره عند ربك للمتقين

خداوند در این آیه، توانایی خویش را بر ایجاد یک زندگی آکنده از تجمل برای کافران، بیان کرده و سپس حضور در جوار ربوبی را مطرح نموده است. از این مطلب استفاده می شود که کافران تنها در محدوده تنگ زندگی دنیا می اندیشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 7 - 1،7

1- حق ناباوران کافر ، آیات الهی را سحر و جادوئی روشن قلمداد می کردند .

و إذا تتلى عليهم آىتنا بينت قال الذين كفروا . . . وذا سحر

7- اتهام سحر ، سپر دفاعی کافران در برابر آیات روشن وحی

إذا تتلى عليهم آىتنا بينت قال الذين كفروا . . . وذا سحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 13

13- مجال زندگی دنیا و عالم برزخ ، درنگی کوتاه در نظر کافران حضور یافته در صحنه قیامت

كأنهم يوم يرون ما يوعدون لم يلبثوا إلا ساعة من نهار

با توجه به این که آنچه کافران در قیامت پشت سر خود می بینند زندگی دنیا و عالم برزخ است؛ «لم يلبثوا» می تواند ناظر به هر دو باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 15 - 2

2- خداوند ، توصیف کننده بهشت برای متقین ، در قبال جلوه دنیا در چشم کافران

و الذين كفروا يتمتعون و يأكلون . . . زين له سوء عمله . . . مثل الجنة التي وعدا

در صورتی که «مثل» به معنای توصیف باشد، از ارتباط این آیه با آیات پیشین مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 3 - 2,5 - 1

1_ زنده شدن دوباره انسان ، پس از مردن و خاک شدن ، امری بعید از نظر کافران

أءذا متنا و کتّا ترابًا ذلک رجع بعید

2_ انکار معاد از سوی کافران ، متکی بر استبعاد و نه دلیل قطعی

أءذا متنا و کتّا ترابًا ذلک رجع بعید

5_ متلاشی شدن اجزای بدن در خاک ، محور اشکال کافران در مسأله معاد

و کتّا ترابًا ذلک رجع بعید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 59 - 4

ص: 234

4 - ناباوری بی جای کافران نسبت به نزدیک شدن لحظه به لحظه قیامت

أزفت الأُزفه .. أفمن هـذا الحديث

در صورتی که «هـذا» اشاره باشد به آنچه در آیات پیشین درباره نزدیکی قیامت و وعده ها و وعیدهای الهی بیان شده است، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 47 - 3

3 - کافران ، زنده شدن انسان را پس از تبدیل شدن وی به خاک و استخوان ، غیرقابل باور می پنداشتند .

و كانوا يقولون أنذا متنا و كُنَّا ترابًا و عظمًا أنا لمبعوثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 48 - 1، 2

1 - احیای مجدد گذشتگان تاریخ ، موضوعی انکار آمیزتر در پندار کافران

أو ءاباؤنا الأوّلون

آیه بالا تأکیدی بر آیه پیش است؛ یعنی، بر فرض بپذیریم که ما پس از مرگ زنده می شویم؛ زنده شدن نیاکان ما _ که روزگاری دراز از مرگ آنان گذشته است _ به هیچ وجه باور کردنی نیست.

2 - گذشت زمان بر مردگان ، تأثیرگذار در غیر ممکن شدن احیای مجدد آنان در پندار کافران منکر معاد

أنا لمبعوثون . أو ءاباؤنا الأوّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 8

8 - مرگ ، پایان همه چیز در بینش کافران

كما یئس الکفّار من أصحاب القبور

«من» در آیه شریفه می تواند برای ابتدای غایت و یا بیانیه باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 5

5 - در بینش کافران ، بشر شایسته مقام پیامبری ، واسطه ارتباط میان خدا و خلق و هادی برای انسان ها نیست .

فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكُفِّرُوا وَتَوَلَّوْا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 8

8 - کافران ، قرآن را نشانه جنون پیامبر (صلی الله علیه و آله) می دانستند .

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 6 - 2

ص: 235

2 - کافران ، هیچ دلیل قاطعی بر نفی قیامت ندارند ، بلکه تنها به گمانه زنی درباره آن می پردازند .

إِنّهم يرونه بعیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 3 - 1

1 - انکار قیامت ، برخاسته از پندار کافران به ناتوان بودن خداوند بر گردآوری استخوان های مردگان و احیای مجدد آنها

أیحسب الإنسان أنّ نجمع عظامه

مقصود از انسان در این آیه _ برابر نظر مفسران و به قرینه مقام _ انسان کافر است; نه همه انسان ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 13 - 4

4 - قرآن ، حتی در دیدگاه کافران ، ظاهری زیبا و آراسته دارد .

أس طیر الأولین

در صورتی نوشته افسانه ای را «اسطوره» می گویند که زیبا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 4

4 - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند .

و ما أرسلوا علیهم حَـفَظین

484- بيش کافران جاهل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 7

7 _ در بيش کافران زشتکردار عصر جاهلی، روش پدرانشان مهمتر از امر خداوند بود.

قالوا وجدنا عليها ءاباءنا و الله أمرنا بها

از اینکه زشتکاران در توجیه کردار خویش قبل از استناد به امر خدا به روش پدرانشان تمسک جستند، برداشت فوق استفاده می شود.

485- بینش کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 8,9

8- کفرورزان عصر بعثت، برتری وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود را نشانه حقانیت عقاید خویش می دانستند .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

ص: 236

پاسخ کافران به دلایل روشن و آیات الهی، صرفاً تکیه بر مظاهر مادی و نظام اجتماعی خود بوده است و این نشان دهنده تفکر آنان و ارزش هایی است که در نظر آنها، معیار ارجحیت یک مکتب است.

9- کافران عصر بعثت، مشکلات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان را، نشانه نارو بودن عقیده و تفکر آنان می دانستند.

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 47 - 2

2- کفرپیشگان عصر بعثت، وعده عذاب را دروغ پنداشته و آن را به ریشخند می گرفتند.

و يستعجلونك بالعذاب

از این که تکذیب گران، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواستند وعده خود را عملی سازد و هر چه زودتر عذاب را بر آنان نازل کند، معلوم می شود که آنان تهدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تهدیدی تو خالی می انگاشتند و با درخواست تسریع عذاب، آن را به ریشخند می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 32 - 2

2_ دسته جمعی و به یکباره نازل نشدن آیات قرآن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دلیل وحی نبودن آن در دیدگاه کافران صدر اسلام

وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة وحده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 67 - 1

1 - تبدیل ذرات خاک به بدن انسانی زنده، امری شگفت و باور نکردنی در نظر کافران عصر پیامبر

وقال الذين كفروا أءذا كنا ترابًا .. أئنا لمخرجون

کافران می دیدند که پیکر مرده انسان در خاک پوسیده و پس از روزگاری تبدیل به ذرات خاک می شود. پذیرش این مطلب (تبدیل دوباره ذرات و عناصر خاکی به بدن انسانی زنده) برای آنان غیر قابل باور بود و از آن اظهار شگفتی می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران ، اظهارات پیامبر (صلی الله علیه و آله) را درباره تجدید حیات انسان ها پس از مرگ ، افترای او بر خدا می دانستند .

وقال الذین کفروا هل ندلّکم علی رجل ینبئکم .. أفتری علی الله کذبًا

2 - کافران ، در اظهار نظرشان درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تبلیغ آن حضرت از معاد ، مردد بودند و نظری ثابت و قطعی نداشتند .

رجل ینبئکم إذا مرّتم کلّ ممزّق إنکم لفی خلق جدید . أفتری علی الله کذبًا أم ب

«أم» حرف عطف و برای تردید است؛ یعنی، طبق نظر کافران پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا می داند که معاد، شدنی نیست و در عین حال از آن خبر می دهد _ که افترا به خدا است _ و یا از آن خبر ندارد و سخنی جنون آمیز بر زبان جاری می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - کافران صدراسلام ، عقیده به روزی رسانی خدا برای انسان ها را باطل دانسته و مؤمنان را در گمراهی محض می پنداشتند .

قال الذين كفروا للذين ءامنوا أنطعم من لو يشاء الله أطعمه إن أنتم إلا في ضلّ م

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که جمله «إن أنتم إلا في ضلال مبين» دنباله گفتار کافران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 2

2- از نگاه کافران عصر نزول ، مقام رسالت شایسته موجودی آسمانی و فرابشری است .

بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 51 - 2

2 - تکذیب و انکار معاد ، از سوی کافران صدراسلام

ثم إنكم أيها الضالون المكذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 4

4 - مشرکان و کافران صدراسلام ، منکر برپایی قیامت بوده و آن را دروغ می پنداشتند .

و يقولون متى هـ إذا الوعد إن كنتم صـ دقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 24 - 4

4 - قرآن ، کلامی پرجاذبه و اثرگذار ، حتی در نظر کافران حق ناپذیر عصر نزول

فقال إن هـ إذا سحر يؤثر

اطلاق «سحر» به قرآن ، می تواند به این جهت باشد که همان گونه که سحر بسیار تأثیرگذار است ، قرآن نیز چنین است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- اصرار و تأکید فراوان کافران حق ناپذیر و مستکبر صدراسلام ، بر الهی نبودن قرآن و منشأ بشری داشتن آن

و استکبر . فقال إن هـذا إلا سحر یؤثر . إن هـذا إلا قول البشر

486- بینش کافران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 3

3_ مستکبران کفرپیشه مدعی برخورداری خویش از رحمت های الهی در آخرت

ص: 238

زیرا سوگند مستکبران به محرومیت مؤمنان از رحمت الهی، از موضع کسی است که تنها خود را بهره مند از مواهب الهی می داند.

487- بینش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 4,5

4- کافران مکه ، نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) را ، ادعایی بیش نمی دانستند .

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

ذکر نکردن منشأ نزول ذکر و مجهول آوردن فعل «نزل» و نیز با استهزا بیان کردن آن، می تواند به منظور یاد شده باشد.

5- نزول وحی از جانب خداوند بر بشر ، امری غیر قابل قبول و به دور از عقل و خرد و در حد دیوانگی در بینش کافران مکه

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 2,4,6

2- کافران مکه ، دلیل صداقت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در ادعای نزول وحی ، آمدن ملائکه برای تصدیق او می دانستند .

لو ما تأتینا بالملئکه ان کنت من الصدقین

4- کافران مکه ، بر این باور بودند که نزول هر نوع پیام آسمانی بر بشر ، باید همراه با شاهد آسمانی محسوسی باشد . *

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه ان کنت من الصدقین

درخواست کافران از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای آوردن ملائکه جهت تصدیق نبوتش، ممکن است از این رو باشد که: آنان ارتباط بشر با خداوند را غیر ممکن می دانستند و برای قبول نبوت بشر، خواستار آوردن شاهد آسمانی بودند و ذکر نام ملائکه شاید به عنوان نمونه و یا شناخته شده بودن آنان باشد.

6- کافران و مشرکان مکه ، ملائکه را موجوداتی قابل احساس برای همگان می دانستند .

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه

از تعبیر «لو ما تأتینا بالملئکه» (چرا فرشته ای نمی آوری؟) استفاده می شود که آنان، فرشتگان را موجوداتی محسوس و قابل رؤیت می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 7,8,9

7- کافران و مشرکان مکه ، نسبت به نام «رحمان» برای خداوند ، بسیار حساس و منکر رحمانیت او بودند .

و هم بذکر الرحمن هم ک_فرون

اختصاص به ذکر یافتن نام «رحمان» از میان دیگر نام های مقدس پروردگار و نیز تکرار «هم»، بیانگر برداشت یاد شده است.

8- کافران مکه ، منکر خدای رحمان بودند .

و هم بذکر الرحمن هم ک_فرون

ص: 239

گفتنی است که کافران منکر نام رحمان بودند؛ به اولویت استفاده می شود که منکر ذات خدای رحمان نیز بوده اند.

9- آسمانی بودن قرآن، مورد انکار کافران و مشرکان مکه بود.

و هم بذکر الرحمن هم ک_فرون

برداشت یاد شده مبتنی براین است که مقصود از «ذکر» قرآن کریم باشد، چنان که در موارد متعدد در قرآن _ از جمله آیه دوم همین سوره _ از قرآن به «ذکر» یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 4

4 - کافران مکه، برای عقیده خود، هویتی مستقل، قائل بودند.

اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا

488- بیهودگی تلاش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 83 - 4

4 - تلاش های گسترده و به ظاهر چشمگیر کافران در طول زندگی، امری عبث و نافرجام

فذرهم يخوضوا ويلعبوا حتى يل_قوا يومهم الذی يوعدون

آمدن تعبیر «يلعبوا» در پی «يخوضوا»، می رساند که ژرف کاوی مشرکان در زندگی دنیایی، در حقیقت فرورفتن در عمق پوچی و بیهودگی است و دستاوردهای آنان _ هرچند به ظاهر چشمگیر باشد _ در حقیقت جز بازی چیزی نیست.

489- پاسخ به شبهات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 49 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور بیان حقایق مربوط به قیامت و پاسخ گویی به شبهات القا شده از سوی منکران آن

أءتَّا لمبعوثون .. قل إنَّ الأولین و الآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 26 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور پاسخ گویی به پرسش ها و شبهه انگیزی های کافران و منکران معاد ، در باور های دینی مردم و آگاهی دادن به آنان

و يقولون متى هـذا الوعد . . . قل إنما العلم عند الله

ص: 240

490- پاسخ به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 75 - 8

8_ مستضعفان مؤمن قوم ثمود با پاسخی قاطع به کفرپیشگان ، ایمان و باور خویش را به صالح و تمامی رسالت های وی اعلان کردند .

أتعلمون .. قالوا إنا بما أرسلنا به مؤمنون

491- پاسخ شبهات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 3 - 5

5- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور پاسخ گویی به کافران درباره وقوع حتمی قیامت

وقال الذين كفروا لاتأتينا الساعة قل بلى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 79 - 2

2- پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ، مأمور پاسخ گویی به شبهات کافران و منکران معاد با استدلال و برهان

قال من يحيى العظمى و هى رميم . قل يحييها الذى أنشأها أول مرة

492- پاسخ گویی به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به پاسخگویی به کافران و تبیین نادرستی انتظارات نابه جای آنان بود .

ويقولون متى هـذا الفتح .. قل يوم الفتح لاينفع الذين كفروا إيمانهم

493- پاسخ مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - خداوند در مکر و کيفر، آغازگر نبوده و خدعه های او، پاسخ کردار ناروای کافران است .

إتھم یکیدون کیداً . و أكید کیداً

ص: 241

494- پایان حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 1

1 - لحظه مرگ ، لحظه پایان یافتن شرارت ها و حق ستیزی های کافران و ستمگران

حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعون

«حتی» برای بیان غایت شرارت ها و ستمگری های کافران است.

495- پرسش از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 9

9 - پرسش ملامت آمیز نگهبانان و دربانان دوزخ از کافران ، درباره آمدن پیامبران تلاوت کننده آیات الهی و اندازگران

وقال لهم خزنتها ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم ءایات ربکم وینذرونکم لقاء یومکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 72 - 1

1 - کافران ، پس از توقّفی چند در آستانه در های دوزخ برای پاسخ به پرسش های دربانان ، به ورود در آن فرمان خواهند یافت .

قال لهم خزنتها ألم یأتکم رسل . . . قالوا بلی . . . قیل ادخلوا أبواب جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 2

2 - طرح پرسش های تبتّه بخش و بیدارکننده ، شیوه ارائه شده از سوی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در محاجّه با کافران و مشرکان

قل أرءیتم إن أهلکنی اللّٰه و من معی أورهمنّا

496- پرسش درباره کافران

1 - بهشتیان ، درباره سرنوشت هم نشینان کافر دنیایی خود ، از دیگر بهشتیان پرسش کرده و از وضعیت آنان کسب اطلاع خواهند کرد .

قال هل أنتم مّٰلعون

استفهام «هل» برای عرض و یا امر است که مفاد آن تقاضا و درخواست می باشد.

ص: 242

497- پرسش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 65 - 7

7 - پرسش کافران از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، درباره لحظه برپایی قیامت

قل لا یعلم .. الغیب إلا اللّٰه و ما یشعرون اَیّان یبعثون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که عبارت «قل..» در جواب پرسش کسانی باشد که نسبت به وقوع قیامت شک داشته اند؛ زیرا ضمائر در آیه بعد به این دسته از کافران بازمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 12 - 1

1 - سؤال تمسخرآمیز کافران درباره زمان برپایی روز جزا

یسئلون اَیّان یوم الدّین

از آیات قبل و بعد، تمسخرآمیز بودن سؤال کافران استفاده می شود؛ زیرا آنان اصولاً در مقام فهم حق نبودند و با این پرسش، می خواستند راهی دیگر برای انکار معاد و وسیله ای برای تمسخر آن پیدا کنند.

498- پرسش کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 48 - 1

1 - کافران صدراسلام ، از مسلمانان درباره برپایی قیامت سؤال می کردند .

قال الذین کفروا .. و یقولون متی هـذا الوعد

بیشتر مفسران بر آنند که مقصود از «وعد»، برپایی قیامت است.

499- پرسشهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- پرسش استهزاآمیز کافران حق ناپذیر، از زمان تحقق وعده های الهی درباره خویش

أقرب ما توعدون أم يجعل له ربِّي أمدًا

آیه شریفه درصدد پاسخ به پرسش کافران درباره تحقق وعده های الهی است که در آیه قبل مطرح شده بود. از این رو برخی از مفسران نوشته اند که این آیه، درباره «نضربین حارث» است که او و همفکرانش پیوسته می گفتند: «متی ه_ذا الوعد إن کنتم صادقین» (10/48).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 31 - 11

11 - ذکر تعداد فرشتگان نگهبان دوزخ در قرآن، مورد پرسش انکارآمیز کافران و گروه بیمار دل و مغرض قرار گرفت.

ص: 243

و ليقول الذين فى قلوبهم مرض و الكـفرون ماذا أَرَادَ اللّهُ بهـِ ذَا مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - قيامه - 75 - 6 - 1

1 - پرسش ناباورانه و تمسخر آمیز کافران ، از زمان برپایی قیامت

يسئل أيّان يوم القىـمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - قيامه - 75 - 20 - 1

1 - علاقه و دل بستگی به دنیا ، از علت های کفر به قیامت و پرسش های انکار آمیز کافران درباره معاد

بل يريد الإنسان ليفجر أمامه . يسئل أيّان يوم القىـمه ... كلاً بل تحبّون العاجله

برداشت یاد شده، بر این اساس استوار است که آیه شریفه مرتبط با آیه 5 و 6 همین سوره (بل يريد الإنسان ليفجر أمامه . يسئل أيّان يوم القيامه) باشد.

500- پشیمانی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - انعام - 6 - 27 - 2

2 _ کافران به هنگام روپرو شدن با آتش دوزخ در آرزوی بازگشت به دنیا، تکذیب نکردن آیات پروردگار و قرار گرفتن در زمره مؤمنان هستند.

فقالوا يلىتنا نرد و لا نكذب بأيت ربنا و نكون من المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

14 - احزاب - 33 - 66 - 8

8 - سختی و سوزش آتش جهنم ، کافران را از عملکرد دنیوی شان پشیمان می کند .

يوم تقلّب و جوههم فى النار يقولون ىـلىتنا أطعنا اللّهُ

10- اعتراف و پشیمانی کافران در قیامت ، بی تأثیر به حال ایشان

أليس هذا بالحقّ قالوا بلى وربنا قال فذوقوا

کافران با این که به حق اقرار می کنند؛ باز هم به ایشان حکم می شود که: «فذوقوا العذاب». بنابراین اعتراف آنان سودی نمی بخشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 11، 8

8_ پشیمانی و تأسف شدید کافران در قیامت از کتمان کردن حقایق در دنیا

یومئذ یوّد الذین کفروا و عصوا الرسول . . . و لا یکتُمون اللّٰه حدیثاً

بنابر اینکه «لا یکتُمون» عطف بر جمله «تسوّی» باشد.

11_ شرمساری و پشیمانی کافران در قیامت ، از کتمان حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و عصوا الرسول . . . و لا یکتُمون اللّٰه حدیثاً

مصدق مورد نظر از کتمان حدیث در آیه شریفه، به دلیل «کفروا و عصوا الرسول»، کتمان حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 1

1- حسرت و ندامت کافران از ستم کاری خویش ، به هنگام احساس و لمس اندکی از عذاب الهی

ولئن مسّتهم نفعه من عذاب ربّک لیقولنّ ى_ویلنا إنّنا کنّا ظ_لمین

«نفعه» در لغت به معنای وزیدنی و یا یک وزیدن است که نوعاً در امور خیر به کار می رود و گاهی هم در امور شرّ استعمال می شود. از نظر مفسران این کلمه در آیه شریفه، به سه دلیل دلالت تقلیل را می رساند: 1_ ماده «نفعه» دال بر تقلیل است؛ 2_ بر وزن و بناء «مرّه» می باشد؛ 3_ به صورت نکره آمده است. گفتنی است کسی واژه «ویل» را می گوید که دچار بدبختی و هلاکت شده و از روی تأسف و تحسّر این لفظ را ادا کرده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 6

6 - ندامت کافران در هنگام مرگ و تمنای آنان از خدا ، برای بازگشت به دنیا

حتّٰی إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربهم کفرون . . . و لو تری إذ المجرمون ناکسوا رءوسهم عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 5

5 - پشیمانی و بغض شدید کافران نسبت به خویشان ، بر اثر رد دعوت به ایمان و کفرورزی آنان است .

مقتکم أنفسکم إذ تدعون إلى الإیمن فتکفرون

تردیدی نیست که بغض شدید کافران نسبت به خویشان در قیامت، ناشی از رد ایمان و کفرشان است. این بغض نشانه پشیمانی شدید آنان از عمل خود می باشد.

ص: 245

502- پشیمانی کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 5

5_ حسرت و ندامت کافران قریش بر نابودی داراییهایشان ، تنها نتیجه پرداخت هزینه مبارزاتی آنان علیه اسلام

ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

چون هدف کافران از سرمایه گذاری اموال جلوگیری از گسترش اسلام بوده، معلوم می شود حسرت و ندامت آنان بدان جهت بوده است که اموالشان از دست رفته و به نتیجه مطلوب نرسیده اند. قابل ذکر است که جمله «ثم یغلبون» دلالت می کند که زمان ندامت آنان در دنیاست.

503- پلکان خانه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 3

3 - خداوند ، توانا بر مرفه ساختن زندگی کافران ، تا جایی که سقف خانه های خود را از نقره بسازند و دارای پلکان هایی باشند که بر آن بالا بروند .

لجعلنا.. لیبوتهم سقفاً من فضّه و معارج علیها یظہرون

504- پلیدی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 37 - 2

2_ کافران ستیزه گر با دین ، پلید هستند و اهل ایمان ، پاک .

لیمیز اللّٰه الخبیث من الطیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 100 - 4

4_ کافران و تکذیب کنندگان آیات الهی ، مردمی پلید هستند .

و يجعل الرجس على الذين لا يعقلون

505- پناهگاه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 34 - 6

6- آتش ، تنها پناهگاه و گریزگاه کافران در قیامت

و مأویکم النار

ص: 246

506- پندار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 4 - 3,4

3 - پندار کافران در غلبه بر دین خدا، پنداری خام و باطل است.

أم حسب الذين يعملون السيئات أن يسبقونا

به قرینه آیات قبل که در آنها از مدعیان ایمان و پندارشان سخن گفته شده است، مراد از «يعملون السيئات» می تواند «کافران» باشد.

4 - پندار کافران برای رهایی از کیفر الهی، پنداری خام و باطل است.

أم حسب الذين يعملون السيئات أن يسبقونا

507- پوچی آرزوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 79 - 1

1- آنان که کفر را وسیله و راهی برای رسیدن به مال و فرزند قرار داده اند، هیچ تضمینی برای رسیدن به آرزوی خود ندارند.

كَلَّا

«كَلَّا» حرف ردع است و بر بی پایگی پندارهایی که قبل از آن مطرح بوده، دلالت دارد.

508- پوچی ادعاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 38 - 2

2 - ادعاهای کافران، بی اساس و فاقد دلیل متقن

فلیأت مستمعهم بسلطن مبین

«سلطان»، به معنای حجت و برهان است.

509- پوچی پیشنهاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 3

3 - تصریح به آمادگی نداشتن مشرکان برای پذیرش توحید در هیچ زمان و تأکید بر واهی بودن پیشنهاد سازش از سوی آنان

ص: 247

، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل . . . ولا أنتم عـبدون ما أعبد

آیات آغاز سوره _ که تسامح طرفین را در زمان آینده منتفی دانست _ با مفهوم خود، تکلیف زمان حال را نیز روشن کرده است. در این حال، وضعیت زمان حال به صراحت در این آیه، بیان شد تا موضع گیری ها شفاف باشد.

510- پوچی تعهد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 8

8 - تعهد کافران در هنگام مرگ، بر تدارک بدی های گذشته با انجام نیکی ها، تعهدی بی پشتوانه و غیر عملی

قال ربّ ارجعون . . . کلاً إنّها کلمه هو قائلها

در برداشت بالا، جمله «إنّها کلمه هو قائلها» تعلیل برای ردّ درخواست کافران گرفته شده است؛ یعنی، ردّ خواسته آنها، بدان جهت است که آنان بدان، عمل نخواهند کرد؛ چون اگر آنها اهل عمل بودند، در گذشته انجام می دادند.

511- پوچی زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 106 - 2

2- واقعیت زندگی کافران، چیزی جز پوچی و بی فرجامی و زیانکاری نیست .

ذلک

«ذلک» ممکن است که خبر مبتدای محذوف و تأکید بر محتوای آیات قبل باشد؛ یعنی، واقعیت این است و جز این نیست. (الأمر ذلک و لا غیر) و می تواند مبتدا باشد و «جزاؤهم» خبر آن و «جهنم» عطف بیان برای مبتدا یا خبر. برداشت یاد شده براساس احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 4

4- پوچی و بی هدفی در زندگی، از ویژگی های کافران

فذرهم يخوضوا ويلعبوا

512- پوچی زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 2،3

2- زندگی (رفتار و اعمال) کافران، دارای فرجامی پوچ و در حاله ای از سردرگمی

و الذین کفروا أعم لهم... أو كظلمت فی بحر لَجّی یغشیه موج من فوقه موج من فوقه

ص: 248

3- کافرانی که در مادیات و اموال دنیا غوطهوراند، به پوچی در زندگی دچار گشته و در سردرگمی شدید بسر می برند.

رجال لاتلهيهم تجره ولابيع عن ذكر الله... والذين كفروا أعم لهم... كظلمت ف

از مقایسه میان آیه 37- که در باره کسانی است که مال و منال و مادیات آنان را از یاد خدا غافل نمی سازد- و آیه شریفه- که درباره وضعیت کافران است- به دست می آید که کافران، بر خلاف مؤمنان، در مادیات و علاقه به مال و منال گرفتاراند و از این رو دچار سردرگمی و تاریکی شدید هستند.

513- پوچی عمل صالح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 1 - 5

5- اعمال به ظاهر نیک کافران دین ستیز، محکوم به پوچی و بطلان در آخرت *

الذين كفروا و صدوا عن سبيل الله أضل أعم لهم

«أضلّ» ممکن است مربوط به جهان آخرت باشد و مراد از «أعمالهم»، کردار به ظاهر نیک کافران در حیات دنیا باشد که در آخرت حبط خواهد شد.

514- پوچی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 104 - 7,9

7- کافران، فریفته و مغرور اعمال و ساخته های پوچ و بی فرجام خویش اند.

و هم يحسبون أنهم يحسنون صنعا

«صنع» به معنای مصدری و به معنای «مصنوع» آمده است و در آیه، هر دو محتمل است. مفاد «يحسنون صنعا» این است که آنان- به پندار خود- کردار خود را، خوب به سامان می رسانند.

9- انجام تلاش های بی فرجام و دل خوش بودن به آنها، نشانی از زیانکاری عمیق کافران است.

الأخسرین أعم لاً. الذين ضلّ سعيهم في الحيوه الدنيا و هم يحسبون أنهم يحسنون صنع

جمله حالیه «و هم يحسبون...» بیان علت «أخسرین» بودن کافران است؛ زیرا، این گمان که انسان، آنچه را انجام داده، از نوع بهترین ها است، سبب می شود که هرگز به فکر جبران خسارت خویش بر نیاید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 12، 13

12 - کافران ، به هنگام اطلاع از پوچی اعمالشان در قیامت ، به حقانیت خداوند پی خواهند برد .

و الذین کفروا أعم لهم کسرآب بقیعه یحسبه الظمآن ماء حتّی إذا جاءه لم یجدہ شیئاً و

13 - قیامت ، روز ظهور و بروز حقایقی همانند حقانیت خداوند و پوچی اعمال کافران

و الذین کفروا أعم لهم کسرآب بقیعه . . . حتّی إذا جاءه لم یجدہ شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 249

2- زندگی (رفتار و اعمال) کافران، دارای فرجامی پوچ و در هاله ای از سردرگمی

و الذین کفروا أعم لهم... أو كظلمت فی بحر لجّی یغشیه موج من فوقه موج من فوقه

515- پیامبرشناسی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 94 - 4

4- مشرکان و کافران عصر بعثت دارای ملاک های غلط برای شناخت رسولان الهی

قالوا أبعث الله بشرًا رسولاً

516- پیروزی بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 87 - 9

9- شعیب (ع)، مؤمنان به رسالت خویش را به داوری خداوند و پیروزی بر کافران نوید داد.

فاصبروا حتی یحکم الله بیننا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 65 - 3,4,8

3- یک گروه بیست نفری اهل ایمان باید بر یک گروه دویست نفری اهل کفر و لشکر صد نفری مؤمنان باید بر لشکر هزار نفری اهل کفر پیروز شود.

إن یکن منکم عشرون صبرون یغلبوا مائتین و إن یکن منکم مائه یغلبوا ألفا

جمله های «یغلبوا مائتین» و «یغلبوا ألفا» خبری هستند. ولی مراد از آن به دلیل «الئن خفف الله عنکم» در آیه بعد معنایی دستوری است. زیرا تخفیف در محدوده تکالیف و دستورات مطرح است. بنابراین «یغلبوا...» یعنی باید مقاومت کنید و پیروز شوید.

4- اهل ایمان موظف به پایداری در برابر لشکریان کفر تا پیروزی بر آنان؛ حتی در صورت ده برابر بودن نیروی انسانی کافران

حرض المؤمنین علی القتال إن یکن منکم عشرون صبرون یغلبوا مائتین

تغییر نکردن نسبت در دوفراز یاد شده، یعنی بیست در مقابل دویست و صد در مقابل هزار، بیانگر این است که ضرورت مقاومت مخصوص بیست و دویست نفر نیست، بلکه تحقق نسبت (یک بر ده) ملاک حکم است.

8_ صبر و مقاومت در صحنه کارزار از عوامل مهم پیروزی مؤمنان بر کافران

إن یکن منکم عشرون صبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 66 - 9

ص: 250

9_ لزوم پایداری صد مؤمن در برابر دویست کافر و هزار مؤمن در برابر دو هزار کافر تا تحقق پیروزی بر آنان

فإن يكن منكم مائة صابرة يغلبوا مائتين وإن يكن منكم ألف يغلبوا ألفين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 2

2- وعده خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر یاری کردن او و پیروز شدن آن حضرت در مبارزه با کافران حق ستیز

فاصبر إن وعد الله حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 41 - 10

10 - شکست ناپذیری قرآن، در برابر معارضه ها و موضع گیری های خصمانه کافران

إن الذين يلحدون... إن الذين كفروا... وإنه لکتب عزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 23 - 3

3- سنت الهی در پیروز ساختن جبهه ایمان بر سپاه کفر، دارای نمود های عینی در گذشته تاریخ

سنة الله التي قد خلت من قبل

517- پیروزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 7

7_ غلبه مؤمنان در جنگ، فتح و پیروزی حقیقی است و پیروزی های کافران، بهره ای محدود و زودگذر است.

فإن كان لكم فتح من الله... وإن كان للكافرين نصيب

خداوند از غلبه مؤمنان به فتح و پیروزی تعبیر فرموده و برای غلبه کافران از کلمه «نصیب» استفاده کرده تا به این معنا اشاره کند که غلبه کافران، فتح و پیروزی نیست. بلکه بهره ای اندک و زودگذر است.

518- پیروی از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 149 - 6,7

6_ واپسگرایی ، پیامد پیروی جامعه ایمانی از کفرپیشگان

ان تطيعوا اللّٰذين كفروا يردّوكم علىٰ اعقابكم

7_ ارتداد و واپسگرایی جامعه ایمانی و پیروی آنان از کفرپیشگان ، حرکتی زیانبار و خسارت آفرین

ان تطيعوا اللّٰذين كفروا يردّوكم علىٰ اعقابكم فتقلبوا خاسرين

ص: 251

519- پیروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 22 - 11

11- رهبران مستکبر و پیروانشان از اجابت کنندگان دعوت شیطانند .

فقال الضعف_وا للذين استكبروا إنا كنا لكم تبعًا . . . وقال الشيطان لما قضي الأمر

برداشت فوق بر این اساس است که مخاطب شیطان، به قرینه ذکر این آیه پس از ذکر ماجرای مستکبران و پیروان آنها در قیامت، مستکبران و پیروانشان باشد.

520- پیشگامی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 4 - 5

5 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « فالتسابقات سبقاً » يعني أرواح المؤمنين تسبق أرواحهم إلى الجنة . . . وأرواح الكافرين إلى النار ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «فالتسابقات سبقاً» روایت شده است، مراد ارواح مؤمنان است که به سوی بهشت [بر یکدیگر] سبقت می گیرند. . . و [نیز] ارواح کافران که به سوی آتش [سبقت می گیرند].».

521- پیشگویی شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 4

4 - اخبار خداوند به شکست و عذاب قریب الوقوع کافران و مشرکان معاند و مشاهده شدن آن برای آنان

فتولّ عنهم حتى حين . و أبصرهم فسوف يبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 179 - 4

4 - اخبار خداوند به شکست و عذاب قریب الوقوع کافران و مشرکان معاند و مشاهده شدن آن برای آنان

و تَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ . وَ أَبْصَرَ فَسَوْفَ يَبْصُرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 16 - 2

2- پیشگویی قرآن و بشارت خداوند به شکست خفت بار کافران تکذیب گر

سنسمه علی الخراطوم

برخی از مفسران، بر این عقیده اند که آیه شریفه در صدد پیشگویی و بشارت به شکست ذلت بار کافران در جنگ های آتی

ص: 252

است.

522- پیشگوی عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 4

4- اخبار خداوند به شکست و عذاب قریب الوقوع کافران و مشرکان معاند و مشاهده شدن آن برای آنان

فتولّ عنهم حتّی حین . و أبصرهم فسوف یبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 179 - 4

4- اخبار خداوند به شکست و عذاب قریب الوقوع کافران و مشرکان معاند و مشاهده شدن آن برای آنان

و تولّ عنهم حتّی حین . و أبصر فسوف یبصرون

523- پیشنهاد به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 49 - 9

9- پیشنهاد آوردن کتابی هدایتگرتر از قرآن و تورات ، به کافران حق ستیز از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به فرمان خداوند

قل فأتوا بکتب... هو أهدی منهما

524- پیشنهاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 9

9- رد پیشنهاد کافران (نزول دفعی قرآن) از سوی خداوند ، به خاطر عدم صداقت آنان در خواسته خویش

أولم یکفروا بما أوتی موسی من قبل

مقصود از آیه این است که اقتراح کافران، بهانه ای بیش نیست؛ زیرا اگر راست می گویند پس چرا به تورات _ با این که به صورت دفعی نازل

شده بود _ پیش از این کفر ورزیدند.

525- پیشنهاد کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 6، 1

ص: 253

1 - برخی از کافرانِ عصرِ بعثت ، مدعی آمادگی برای عبادت خداوند ، در صورت اظهار آمادگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای عبادت معبود های آنان

و لا اَنتم عـبدون ما اَعبد

خبر دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر سختی کافران _ پس از نفی کوتاه آمدن خود _ بیانگر آن است که کافران در صورت سازش پیامبر (صلی الله علیه و آله) خود را برای عبادت خداوند آماده می خواندند.

6 - کافران ، خود را در اقدام به خداپرستی _ در صورت سازش پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آنان _ پیش قدم معرفی کرده و زمان پیوستن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به آنان را ، پس از مرحله پیوستن خود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار داده بودند .

لا اَعبد ما تعبدون . و لا اَنتم عـبدون ما اَعبد

در آیه قبل ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) عبادت آینده خود از معبودهای مشرکان را منتفی دانست؛ ولی در این آیه ، عبادت کنونی مشرکان از خداوند را نفی کرد. می توان گفت: اختلاف دو تعبیر _ که از فعلی بودن آیه قبل و اسمی بودن این آیه استفاده می شود _ ناظر به ترتیبی است که مشرکان برای توافق با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پیشنهاد کرده بودند. آنان گفته بودند: یک سال ما بنده خدای تو می شویم؛ مشروط به این که سال بعد تو خدایان ما را پذیرا باشی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 1

1 - برخی از کافران عصر بعثت ، آمادگی خود را برای عبادت خداوند به صورتی مشروط ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) عرضه کردند .

و لا اَنتم عـبدون ما اَعبد

526- تأثیرپذیری از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 6، 5

5 - هشدار خداوند درباره فریب خوردن از تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران و ثروت و مکتب آنان در جامعه

فلا یغررک تقلّبهم فی البِلَدِ

برخی از اهل لغت نوشته اند: «تَقَلَّبَ فی الأُمُور»؛ یعنی، «تصرف کیف یشاء» (در هر کاری مطابق خواسته خود دخل و تصرف کرد). مقصود از «تَقَلَّبَهم فی البلاد» تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران در شهرها از راه سفرهای تجارتي (مانند سفرهای کافران قریش از مکه به شام، یمن و ...) است.

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکننت کافران و تجدید نظرکردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلبهم فی البل_د

پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

527- تأخیر در عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 254

6_ تعجیل نشدن در عذاب مشرکان و کفار، مرتبط با آگاهی مطلق خداوند بر غیب و شهود جهان و اسرار آفرینش است.

قل لو أن عندی ما تستعجلون . . . و عنده مفاتح الغیب

528- تأخیر در مواخذه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 10

10 - خداوند، زندگانی دنیا را عرصه مؤاخذه فوری همه کافران قرار نداده است .

و لولا . . . أجل مسمی

سنت خداوند _ که «لولا کلمه. . .» بر آن دلالت دارد _ این نیست که خداوند هیچ مخالفی را هلاک نکند؛ بلکه سنت او این است که تمامی آنان را نابود نسازد؛ زیرا اگر بنا بود هر کافری نابود گردد، نسل بشر در خطر انقراض قرار می گرفت و تا «أجل مسمی» ادامه نمی یافت.

529- تأخیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 3

3_ زمان تأخیر و تعویق عذاب کافران، زمانی اندک است .

و لئن أخرنا عنهم العذاب إلى أمة معدودة

کلمه «أمة» در آیه شریفه، به معنای وقت و زمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 6

6_ تأخیر عذاب کفرپیشگان تکذیب گر، موجب اطمینان آنان بر دروغ بودن آن می شد .

و ظنوا أنهم قد کذبوا

«کذب» به معنای دروغ گفتن است و «کذبوا»؛ یعنی، به آنان دروغ گفته شد. جمله «فنجی من نشاء» و «لایردّ بأسنا» می‌رساند که از مصادیق آنچه کافران دروغش می‌پنداشتند، نزول عذاب بوده است. قابل ذکر است که حرف «قد» در «قد کذبوا» _ که برای تأکید و تحقیق است _ می‌رساند که «ظنّوا» به معنای اطمینان پیدا کردند، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 2

2 - کافران، با مطرح ساختن تأخیر عذاب و نازل نشدن آن، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در فشار روحی و تبلیغاتی قرار می‌دادند.

فاصبر علی مایقولون

مراد از «مایقولون» _ به قرینه آیه قبل _ سخنانی است که کافران از سر استهزا در رابطه با عدم نزول عذاب و دیگر وعده‌های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ابراز می‌داشتند.

ص: 255

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 53 - 9

9- عذاب تعیین شده برای کافران ، به خاطر اجل معین ، تأخیر دارد و لکن تحقق اش قطعی است .

و لولا أجل مسمى لجاءهم العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 11

11 - مهلت دادن به کافران و گنه کاران و به تأخیر انداختن مجازات آنان ، کاری عالمانه و برخاسته از آگاهی دقیق خداوند به احوال و مصالح بندگان

وَل_كُنْ يُؤَخَّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فِإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «فإنَّ اللهَ كانَ...» در مقام تعلیل برای جمله پیش (وَل_كُنْ يُؤَخَّرُهُمْ...) می باشد؛ یعنی، چون خداوند به احوال بندگانش آگاه است؛ از این رو مجازات آنان را تا زمان معین به تأخیر انداخته است.

530- تأخیر کیفر دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 43 - 3

3- مخالفت های کافران با پیام وحی و تأخیر کیفر دنیایی آنان ، نبایستی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان را در تبلیغ دین سست گرداند .

فإِذَا نَذِهْبِيَّ . . . فاستمسك بالذی أُوحی إِلَیک

از تفریع این آیه بر آیات پیشین _ که مسأله اعراض کافران از وحی و کیفر آنان را مطرح کرده بود _ مطلب یاد شده استفاده می شود.

531- تباهی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 22 - 3,2,1

1_ کفرپیشگان ، مردمی تباه شده و زیانکار ، در عرصه دنیا و صحنه آخرت

لاجرم أنهم في الآخرة هم الأخسرون

2_ تباهی و زیان کاری کفرپیشگان در سرای آخرت، افزونتر از خسارت و تباهی آنان در دنیا است.

لاجرم أنهم في الآخرة هم الأخسرون

«أخسر» (زیانکارتر) اسم تفضیل است و می طلبد که زیان کاری کافران در آخرت، با خسارت دیگری سنجیده شده باشد. می توان گفت: آن خسارت، خسارت کافران در دنیا است. براین اساس جمله «لاجرم أنهم...» دلالت می کند که کافران در دنیا و نیز در آخرت، زیانکارند و خسارت اخروی آنان در مقایسه با خسارت دنیوی، زیادتر و سنگین تر است.

3_ کفرپیشگانی که بر خدا دروغ می بندند و مردم را از راه خدا باز می دارند و قیامت را انکار می کنند، در سرای آخرت از

ص: 256

دیگر کافران و گنهکاران ، تباه تر و زیانکارترند .

و من أظلم .. الذین یصدون ... لاجرم اَنَّهُم فی الآخره هم الأُخسرون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که مقیاس سنجش و تعیین زیانکار و زیانکارتر مراتب کفر باشد. براین مبنا آیه شریفه دلالت دارد براینکه: همه کافران در آخرت زیانکارند؛ ولی آنان که بر خدا دروغ بستند و ... از دیگر کافران و گنهکاران، زیانکارتر می باشند.

532- تباهی دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 22 - 2، 1

1_ کفرپیشگان ، مردمی تباه شده و زیانکار ، در عرصه دنیا و صحنه آخرت

لاجرم اَنَّهُم فی الآخره هم الأُخسرون

2_ تباهی و زیان کاری کفرپیشگان در سرای آخرت ، افزونتر از خسارت و تباهی آنان در دنیاست .

لاجرم اَنَّهُم فی الآخره هم الأُخسرون

«أخسر» (زیانکارتر) اسم تفضیل است و می طلبد که زیان کاری کافران در آخرت، با خسارت دیگری سنجیده شده باشد. می توان گفت: آن خسارت، خسارت کافران در دنیاست. براین اساس جمله «لاجرم اَنَّهُم ...» دلالت می کند که کافران در دنیا و نیز در آخرت، زیانکارند و خسارت اخروی آنان در مقایسه با خسارت دنیوی، زیادتر و سنگین تر است.

533- تباهی عمر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 15 - 3

3 - مشرکان و کافران در عرصه قیامت ، سرمایه عمر خود را تباه شده می بینند و خویش را از حمایت خانواده شان ، محروم می یابند .

قل إنَّ الخـسرین الذین خسروا أنفسهم وأهلیهم یوم القیـمه

مقصود از «أنفس» سرمایه های عمر و مراد از «أهل» خانواده می باشد. براین اساس خسارت نفس، به معنای تباه ساختن و بهره کافی نگرفتن از سرمایه عمر است. خسارت اهل نیز به معنای از کف دادن حمایت خانواده و بهره نجستن از آنان می باشد. گفتنی است برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مخاطبان آیه شریفه کافران و مشرکان هستند.

534- تباهی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 104 - 2

2- كار و تلاش كافران ، هر چند گوناگون و داراي ظاهري زيبا و فريبنده باشد ، تباه گشته و در قيامت ، براي آنان سودي نخواهد داشت .

ص: 257

الذین ضلّ سعیهم فی الحیوه الدنیا و هم یحسبون أنّهم یحسنون صنعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 105 - 6

6- حبط أعمال کافران ، همان ضایع شدن سعی و تلاش دنیوی آنان است .

الذین ضلّ سعیهم فی الحیوه الدنیا .. فحبطت أعم لهم

535- تبدیل کافران به خاشاک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 5

5 - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان - همچون خس و خاشاک - در پی نزول عذاب

فجعلنهم غثاء

«جعل» (مصدر «جعلنا») در جمله بالا، به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. «غثاء» نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

536- تبرّی از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 13، 11

11 - شیطان به هنگام شروع جنگ بدر با اعلان بیزاری از کافران ، عهد خویش (یاری سپاه کفر) را گسست .

فلما تراءت الفئتان .. قال إني بريء منكم

13 - مشاهده فرشتگان الهی برای امداد مسلمانان ، دلیل عقب نشینی شیطان از کارزار بدر و اعلان بیزاری وی از لشکر کفر

نکص علی عقبیه و قال إني بريء منكم إني أرى ما لاترون

537- تبلیغ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافران، با مطرح ساختن تأخیر عذاب و نازل نشدن آن، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در فشار روحی و تبلیغاتی قرار می دادند.

فاصبر علی مایقولون

مراد از «مایقولون» - به قرینه آیه قبل - سخنانی است که کافران از سر استهزا در رابطه با عدم نزول عذاب و دیگر وعده های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ابراز می داشتند.

10 - تسبیح و حمد مداوم پروردگار، از راه های مقابله مؤمنان با تبلیغات کافران علیه خدا و دین

فاصبر علی ما یقولون و سبح

ص: 258

538- تبلیغ کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 75 - 11

11_ تلاش تبلیغاتی کفرپیشگان قوم ثمود برای ایجاد شک در رسالت صالح ، تلاشی بی ثمر بود .

قالوا إنا بما أرسل به مؤمنون

539- تبیین فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 24 - 4

4- مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، تبیین سر انجام نیک مؤمنان و عاقبت شوم کفرپیشگان است .

إنا أرسلناك بالحق بشيرًا و نذيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 3 - 8

8- ترسیم فرجام کافران و مؤمنان ، از سوی خداوند با بیانی روشن و برهانی

كذلك يضرب الله للناس أمثـلهم

«كذلك» اشاره به فلسفه و بیانی است که خداوند در این آیه، برای پوچی اعمال کافران و ثمربخشی اعمال مؤمنان، بیان فرموده است.

540- تجاوز کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 77 - 2

2_ کافران قوم ثمود با پی کردن ناقه صالح ، فرمان خداوند را سرپیچی کردند و مردمی متجاوز شناخته شدند .

فَعَقَرُوا الناقه و عتوا عن أمر ربهم

مراد از «أمر ربهم» همان است که در آیه 73 مطرح شده بود یعنی: زیان نرساندن به ناقه و آزادگذاری آن برای چریدن.

541- تجاوزگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 10

ص: 259

10 - تجاوزگری ، گناه پیشگی و مانع خیر شدن ، از خصوصیات کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

و لاتطع المكذبین . . . مناع للخیر معتد اثم

542- تجدید حیات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 1

1 - اعتراف کافران در قیامت ، به دو بار مردن و دو بار زنده شدن خود با قدرت الهی

قالوا ربنا أمتنا اثنتین و أحييتنا اثنتین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 27 - 1

1 - کافران دوزخی در قیامت ، از زنده شدن مجدد خود به شدت ناخرسند بوده و آرزوی مرگ می کنند .

ی_لیتها کانت القاضیه

مرجع ضمیر «یالیتها» امری مقدر است که از سیاق آیه شریفه به دست می آید(مانند «الموتة»). «قاضیه» نیز به معنای «قاطع» است. بر این اساس معنا و پیام آیه چنین می شود: ای کاش مرگ نخستین پایان بخش حیاتم می بود و دیگر بار زنده نمی شدم!

543- تجدید مرگ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 1

1 - اعتراف کافران در قیامت ، به دو بار مردن و دو بار زنده شدن خود با قدرت الهی

قالوا ربنا أمتنا اثنتین و أحييتنا اثنتین

544- تجسم عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 33 - 2

2 - تجسّم اعمال زشت کافران ، برای آنان در قیامت

و بدا لهم سيئات ما عملوا

اضافه «سيئات» به «ما عملوا» ممکن است اضافه بیانیه باشد. در آن صورت می توان گفت: آشکار گشتن اعمال به معنای تجسّم آن است.

ص: 260

545- تجمع اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 68 - 8

8- کافران و شیاطین ، در اطراف جهنم و در گروه هایی فشرده و متراکم ، احضار خواهند شد .

ثم لنحضرنهم حول جهنم جثيًا

«جثی» ممکن است از «جثوه» به معنای سنگ و خاک متراکم و مجتمع باشد.

546- تجمع کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 36 - 2، 1

1 - تجمّع سریع و شتابزده کافران در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به هنگام تلاوت وحی برای مردم

فمال الذین كفرو اقبلک مهطعین

«اهطاع» (مصدر «مهطعین») به معنای گردن کشیدن و به سرعت راه رفتن و نیز به معنای گردن کشیدن برای خبر گرفتن آمده است.

2 - سرزنش خداوند از کافران ، به سبب تجمّع شتاب آلودشان برای استماع قرآن ؛ به رغم کفرورزی آنان نسبت به آن

فمال الذین كفرو اقبلک مهطعین

«ما» در «فمال» ، اسم استفهام و برای توبیخ است.

547- تجمع کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 37 - 1

1 - اجتماع کافران در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هر سو و در قالب دسته های پراکنده بود .

مهطعین . عن الیمین و عن الشمال عزیزین

«عزیزین» (جمع «عزه») به معنای گروه های پراکنده است 0 و «یمین و شمال» در این آیه، کنایه از احاطه همه جانبه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 5 - 8

8 - دل‌بستگی عمیق جوامع کفرپیشه و شرک‌ورز به اندیشه‌ها و سنت‌های دیرین خویش

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث .. . معرضین

واژه «محدث» (جدید) می‌تواند اشاره به این داشته باشد که جدید بودن پیام‌های الهی، در عدم پذیرش جوامع شرک تأثیر داشته است و این می‌تواند ناشی از دل‌بستگی آنان به سنت‌های کهن خویش باشد.

ص: 261

549- تجر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 81 - 2

2 - عدم تأثیر پیشرفت ها و تمدن بشری در رشد اندیشه کافران ، دست کم تا عصر بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

بل قالوا مثل ما قال الأولون

550- تحریفگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 2

2 - تحریف عینی ترین حقایق از سوی کافران ، دلیل عدم ضرورت ارشاد آنان

وإن یروا... یقولوا سحاب مرکوم . فذرهم

از ارتباط دو آیه، استفاده می شود که چون کافران مصمم بر کفراند، تکلیف تبلیغ _ پس از اتمام حجت بر آنان _ از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ساقط است.

551- تحقیر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 64 - 1

1 - فرمان تحقیر آمیز خداوند در قیامت به مجرمان و کافران برای رفتن به دوزخ

ه_ذه جهنم... اصلوها الیوم

امر «اصلوها» برای تحقیر و اهانت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفین - 83 - 33 - 1

1 - گنه پیشگان کافر ، شایسته قضاوت کردن و اظهار نظر درباره راه مؤمنان ، نیستند .

و ما أرسلوا عليهم حـ فظين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 5

5 - جایگاه مؤمنان در آخرت ، نشانه عزّت و کرامت آنان و جایگاه کافران ، پست و ذلّت آفرین است .

هم أصحـ ب المشئمه

راست و چپ، کنایه از عظمت و پستی جایگاه است؛ زیرا در جوامع انسانی، مرسوم است که سمت راست، نشانه کرامت و

ص: 262

سمت چپ رمز شوم بودن است؛ وگرنه راست و چپ حقیقی، وابسته به اعتبارات و با در نظر گرفتن مرکزیتی خاص است که در این آیات، از آن سخنی به میان نیامده است.

552- تحقیر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 13

13_ مؤمنان ، شایسته ارج نهادن و کافران ، سزاوار استخفاف و تحقیر

اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 55 - 3

3 - ملائکه موکل ، با تهکم تحقیرآمیز ، به کافران ، برای ورود به جهنم ، فرمان می دهند .

یغشی_هم العذاب . . . و یقول ذوقوا ما کنتم تعملون

ضمیر فاعلی «یقول» احتمال دارد به خداوند برگردد و احتمال دارد، منظور ملائکه باشد. برداشت بالا بنابر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 5

5 - کافران حق ناپذیر مورد تمسخر و تحقیر

فبشره

ذکر عذاب، تناسبی با کاربرد واژه بشارت ندارد. از این رو تعبیر به بشارت می تواند به عنوان سخریه و تحقیر باشد.

553- تعیر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 2،4

2- بهت و حیرت کافران ، به هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی

بل تاتيهم بغيته فتههتهم

4- بهت زدگی کافران در برابر عذاب ناگهانی ، بازدارنده آنان از هر گونه اقدام دفاعی است .

بل تاتيهم بغيته فتههتهم فلايستطعيون ردها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 5

5 - سرگردانی و رسیدن به بن بست کامل ، فرجام نهایی کافران و مستکبران

حتى إذا فتحنا . . . إذا هم فيه مبلسون

ص: 263

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 3، 2

2- زندگی (رفتار و اعمال) کافران، دارای فرجامی پوچ و در هاله ای از سردرگمی

و الذین کفروا أعم لهم... أو كظلمت فی بحر لَجّیّ یغشیه موج من فوقه موج من فوقه

3- کافرانی که در مادیات و اموال دنیا غوطهوراند، به پوچی در زندگی دچار گشته و در سردرگمی شدید بسر می برند.

رجال لاتلهیهم تجره ولا یبع عن ذکر الله... و الذین کفروا أعم لهم... کظلمت ف

از مقایسه میان آیه 37 که در باره کسانی است که مال و منال و مادیات آنان را از یاد خدا غافل نمی سازد و آیه شریفه که درباره وضعیت کافران است به دست می آید که کافران، بر خلاف مؤمنان، در مادیات و علاقه به مال و منال گرفتاراند و از این رو دچار سردرگمی و تاریکی شدید هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 15 - 5

5- شک در امکان معاد، در عین مشاهده آفرینش خداوند، نمودی از گیجی و سردرگمی کافران

فهم فی أمر مریج... أفعینا بالخلق الأول بل هم فی لبس من خلق جدید

بیان تناقض گویی کافران در این آیه، می تواند در مقام ارائه نمونه ای از سرگردانی کافران باشد که در آیات پیشین خداوند به آن اشاره فرموده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 52 - 6

6- آشفتگی و سردرگمی کافران، در انکار دلایل روشن پیامبران الهی

إلا قالوا ساحر أو مجنون

سحر و جنون فاصله بسیاری از یکدیگر دارد؛ زیرا سحر نوعی تبهر و جنون سراسر آشفتگی و اشمناز آور است و میان این دو سنخیتی نیست. از این رو سخن کافران، نشانگر اضطراب شدید آنان در موضع گیری علیه منطق روشن پیامبران است.

554- تختهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 34 - 2

2 - شکوه بخشیدن به زندگی کافران تا جایی که آنان در خانه های مجلل خویش بر تخت ها تکیه زنند در حیطة قدرت و توانایی خداوند

لجعلنا لمن يكفر بالرحمـن . . . و لبيوتهم أوبًا و سررًا عليها يتكئون

555- تداوم استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 9

ص: 264

9- به تمسخر گرفتن وعده عذاب از سوی کافران ، مستمر بوده است .

و حاق بهم ما كانوا به يستهزون

556- تداوم توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 1

1 - دشمنی و کارشکنی دائمی کافران ، نسبت به رسالت پیامبر اسلام

حتّی إذا رأوا ما یوعدون

«حتّی» یا متعلق به «یکونون علیه لبدّاً» است و یا به قرینه مقام، به جمله ای مانند «لا یزالون یتضعفون و یتهزئون» تعلق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 21 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با اندیشه ای مستمر و حساب شده بود .

إنّه فکّر و قدّر . . . ثمّ نظر

557- تداوم توطئه های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 15 - 1

1 - کافران همواره و به دقت ، در حال توطئه و چاره اندیشی برای رویارویی با آیین الهی اند .

إنّهم یکیدون کیداً

فعل مضارع «یکیدون» _ به قرینه سیاق آیه _ بر استمرار دلالت دارد و «کیداً» مفعول مطلق و برای تأکید است. آیات بعد بیانگر آن است که مراد از ضمیر «إنّهم»، کافران و مراد از «کید» چاره سازی برای مقابله با برنامه های خداوند است.

558- تداوم دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- عداوت جبهه کفر با مسلمانان ، همیشگی و پایان ناپذیر

إن یتفقوکم یكونوا لکم اعداء

فعل مضارع «یکونوا» دلالت بر استمرار عداوت مشرکان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 265

1 - دشمنی و کارشکنی دائمی کافران ، نسبت به رسالت پیامبر اسلام

حتیٰ إذا رأوا ما یوعدون

«حتیٰ» یا متعلق به «یکونون علیه لبدأ» است و یا به قرینه مقام، به جمله ای مانند «لا یزالون یتضعفون و یتهزئون» تعلق دارد.

559- تداوم سختیهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 6

6 - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا ، در پی دارنده دشواری های دیرپای قیامت

و اتبعوا أهواءهم . . . یقول الـکـفـرون هـذا یوم عسر

«عسر» (صفت مشبیه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

560- تداوم عذاب برزخی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 46 - 5

5 - وجود شکنجه های روحی ، به طور مستمر برای کافران در عالم برزخ

النار یرضون علیها غدواً و عشیاً

عرضه کافران بر آتش در هر صبح و شام، نوعی شکنجه روحی برای آنان است.

561- تداوم عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 6

6_ عذاب الهی پس از نزول بر کفرپیشگان ، از آنان برداشته نخواهد شد .

ألا یوم یأتیهم لیس مصروفاً عنهم

5- خداوند کسانی را که برای ازدیاد مال و فرزند به کفر رو آورده اند ، به عذابی مداوم و بیوقفه گرفتار خواهد ساخت .

و نمَدَّ له من العذاب مَدًّا

معنای اصلی «مَدَّ» کشاندن چیزی در ناحیه طول آن و متصل ساختن اشیا به یکدیگر برای طولانی ساختن آن است (تاج العروس).
مصدق این معنا در آیه، استمرار عذاب است و مفاد آن چنین است: «بدون انقطاع، از عذاب برای او پیش می آوریم

ص: 266

تا همواره در عذاب بماند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 36 - 4,6

4 - از عذاب کافران دوزخی ، هرگز کاسته نشده و به آنان تخفیف داده نمی شود .

لهم نار جهنم .. لایخفف عنهم من عذابها

6 - عذاب دائمی و بی تخفیف ، کیفر تمامی کافران حق ناپذیر

کذلک نجزی کلّ کفور

«کفور» صیغه مبالغه از ماده «کفر» و یا «کفران» می باشد. برداشت یاد شده مبتنی بر احتمال نخست است.

562- تداوم مبارزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 21 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با اندیشه ای مستمر و حساب شده بود .

إنّه فکّر و قدّر .. ثمّ نظر

563- تداوم مکرهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 127 - 12,13

12 - مکر و حيله مداوم کافران ، در قبال دعوت و هدایت گری پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لاتک فی ضیق ممّا یمکرون

13 - دلتنگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از مکر و حيله مستمر کافران

و لاتک فی ضیق ممّا یمکرون

564- تدبیر کافران

2- مرگ ، لحظه کوتاه شدن دست کافران از تدبیر های خویش و نقطه های امید

فیه يصعقون . يوم لا يغني عنهم كيدهم شيئاً

در صورتی که «یومهم الذی ..» در آیه قبل، نظر به لحظه مرگ داشته باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

565- تذکر به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 2

2- کیفر جوامع کفرپیشه، پس از انذار های متعدد و یادآوری مکرر ارزش ها است .

و ما أهلكنا من قرية إلا لها منذرون . ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 26 - 2

2- یادآوری آخرین لحظات زندگی انسان (هنگام احتضار و حالات تکان دهنده مختصر) ، از سوی خداوند به کافران و منکران معاد ، برای بیدار کردن آنان از غفلت و مستی

كلاً إذا بلغت التراقي

566- تذکر شقاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 32 - 20

20- ذکر فرجام شقاوت بار کافران و عاقبت سعادت آمیز تقوایپیشگان در کنار یکدیگر ، از روش های تبلیغی قرآن

الک_فرین . الذین تتوفّهم_هم المل_نکه ظالمی أنفسهم ... فادخلوا أبواب جهنّم ... فلبئس

567- ترحم بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 88 - 10

10- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، شایسته دلسوزی نیستند .

لا تملدنّ عینیک . . . و لاتحزن علیهم

حزن و اندوه پیامبر(صلی الله علیه و آله) درباره کافران و مشرکان _ همان گونه که مفسران گفته اند _ به خاطر حق ناپذیری آنان بود. نهی

شدن پیامبر(صلی الله علیه و آله) از اندوه برای آنان، ممکن است از این جهت باشد که آنان ارزش چنین اندوهی را ندارند.

568- ترس اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 6

6- قیامت، حادثه ای وحشت زا و دهشت آفرین برای کافران

و اقترب الوعد الحقّ فإذا هی شـ خصه أبصر الذین کفروا

خیره شدن دیدگان کافران و بهت زدگی آنان، ناشی از حوادث هولناک و دهشت آفرین قیامت است.

ص: 268

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 1

1 - ظهور و بروز ذلت و ترس ، در دیدگان کافران و مشرکان در عرصه قیامت

خ شعه أبص رهم

569- ترس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 4، 2، 1

1 _ وعده الهی به القای رعب و هراس در دل های کفرپیشگان

سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب

2 _ ایجاد رعب و هراس در دل های کفرپیشگان ، نمونه ای از نصرت خداوند به پذیرندگان ولایت او

بل الله مولیکم و هو خیر التاصرین . سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب

جمله «سنلقى . . .» ، پس از جمله «و الله خیر التاصرین» ، بیانگر مصداقی از یاری خداوند است.

4 _ خداوند با القای وحشت و دلهره در دل های کفرپیشگان تقویت کننده روحیه جامعه ایمانی در رویارویی با آنان

سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 10

10- کافران ، به هنگام مرگ دچار وحشت و ترس می شوند .

الک فرین . الذین تتوفّ هم الملّ نکه ... فألقوا السلم

تسلیم شدن کافران به هنگام مرگ به قرینه «ما کنا نعمل من سوء» _ که در مقام دفاع بیان شده است _ می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- کافران و عناصر سست ایمان ، دارای آینده ای پر بیم و هراس

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَوْا فَلَخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که دو گروه در معرض بیم و هراس اند: 1_ کافران، 2_ آنان که اظهار ایمان کرده ولی در طریق ایمان استقامت نورزند.

570- ترس کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 3

ص: 269

3 - وحشت کافران مکه ، از تأثیر شگفت قرآن و پیام وحی در شنوندگان

لا تسمعوا له_ ذا القراءان و الغوا فيه

571- ترسناکی عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 26 - 3

3 - عذاب شدن کافران تکذیب گر ، بسیار هراس انگیز و شگفت آور بوده است .

ثم أخذت الذين كفروا فكيف كان نكير

استفهام در جمله «فكيف كان نكير»، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

572- ترسرویی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 24 - 1

1 - کافران ، دارای چهره ای گرفته و عبوس در قیامت

و وجوه يومئذ باسره

«بسر» (مصدر «باسره») به معنای گرفتگی چهره است.

573- ترک احتجاج با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 2

2 - لزوم ترک بحث و احتجاج با کافران حق ناپذیر ، پس از اتمام حجت و ارائه برهان

فذرهم يخوضوا ويلعبوا

574- ترک احتجاج با کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به هنگام مواجهه با حق ناپذیری کافران مکه، مأمور به رها کردن آنان به حال خود و ترک محاجه با آنها شد.

ذره‌م یا کلووا و یتمتّعوا

ص: 270

575- ترک انفاق کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 47 - 2، 1

1 - کافرانِ برخوردار از ثروت در صدراسلام، از انفاق به مستمندان و گرسنگان خودداری می کردند .

و إذا قيل لهم أنفقوا مما رزقكم الله قال الذين كفروا للذين آمنوا أنطعم

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته به دست می آید: 1_ همزه در «أنطعم» برای استفهام انکاری است؛ 2_ آیه شریفه در مکه نازل شده و مربوط به کافران صدراسلام است.

2 - روزی رسان بودن خداوند برای بشر، بهانه و دستاویز کافران صدراسلام برای خودداری از انفاق به مستمندان و گرسنگان

و إذا قيل لهم أنفقوا مما رزقكم الله قال الذين كفروا للذين آمنوا أنطعم من لوی

استفهام در «أنطعم» استفهام انکاری است؛ یعنی، «لانطعم من لو شاء الله لأطعمهم».

576- ترک جهاد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 192 - 6، 1

1 - نباید با کفرپیشگانی که از جنگ و فتنه انگیزی دست کشیده اند، نبرد کرد و آنان را به قتل رساند .

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

متعلق «إنتهوا» به قرینه آیات قبل، جنگیدن و فتنه انگیزی است. جمله «فإن الله...» جانشین جواب شرط می باشد و تقدیر کلام چنین است: فإن انتهوا عن القتال و الفتنه فلا تقاتلوهم و لا تقتلوهم إن الله غفور رحيم».

6 - فرمان خداوند، مبنی بر ترک جنگ با کافرانی که دست از جنگ و فتنه برداشته اند، پرتوی از مغفرت و رحمت اوست .

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 6، 5

5- لزوم ترک جنگ با کافران ، در صورت دست برداشتن آنان از فتنه انگیزی و ایجاد مزاحمت برای گسترش دین خدا

فإن انتهوا فلا عدون إلا على الظلمين

متعلق «إنتهوا ..» - به قرینه فراهای پیش - فتنه انگیزی و بازداری از حاکمیت یافتن دین الهی است. جواب شرط (فإن انتهوا) محذوف است و جمله «فلاعدوان...» جانشین آن می باشد؛ یعنی، پس اگر از فتنه انگیزی دست کشیدند و مانع گسترش و حاکمیت دین خدا نشدند، آنان را نکشید؛ زیرا تعدی تنها بر ستمکاران رواست.

6- در صورتی که کفرپیشگان محارب یا فتنه انگیز از کفرورزی دست بکشند ، نباید با آنان نبرد کرد .

فإن انتهوا فلا عدون إلا على الظلمين

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که متعلق «إنتهوا» کفرورزی باشد.

ص: 271

577- ترک دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 8

8_ مسلمانان صدر اسلام نگران توطئه های پنهانی کافرانی که مخاصمات را ترک گفته و حاضر به صلح می شدند .

فإن انتهوا فإن الله بما يعملون بصير

جواب شرط «انتهوا» به قرینه «قتلوهم» جمله ای همانند «فلاتقاتلوهم» است ; یعنی اگر کافران دست از فتنه انگیزی برداشتند و راه مسالمت پیش گرفتند با آنان نبرد نکنید. با توجه به این معنا معلوم می شود هدف از بیان آگاهی خداوند به اعمال این گروه از کافران، این است که مسلمانان را از این نگرانی برهاند که شاید صلح جویی آنان دستاویزی برای توطئه و فتنه ای دیگر باشد.

578- ترک دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 7

7_ ضرورت پرهیز از دوستی با کافران و مشرکان

و لو كانوا يؤمنون بالله و النبي و ما أنزل إليه ما اتخذوهم أولياء

برداشت فوق بر این مبناست که مراد از «النبي» پیامبر بنی اسرائیل باشد نه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و در نتیجه مراد از «ما انزل الیه» دستورات دینی بنی اسرائیل خواهد بود.

579- ترک مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 6

6_ لزوم ترک مبارزه با کافران در صورت دست برداشتن از فتنه انگیزی علیه اسلام و ایجاد مزاحمت برای گسترش دین خدا

فإن انتهوا فإن الله بما يعملون بصير

متعلق «انتهوا» به قرینه فرازهای پیشین، فتنه انگیزی و جلوگیری از حاکمیت یافتن دین الهی است.

580- ترک مناظره با کافران

13- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور به ترک مناظره و محاجه با کافران، پس از اتمام حجت بر ایشان *

قل إن افتريتہ فلا تملکون . . . کفی به شہیداً بینی و بینکم

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که تعبیر «کفی به شہیداً» به معنای ترک محاجه باشد؛ یعنی، پس از اتمام حجت، کار داوری درباره کافران را به خدا واگذار.

581- تزلزل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 38 - 3

3- مؤمن ، دارای ثبات و استقرار در عقیده ، ولی کافر ، اسیر در چنگال های شک و تردید و بی ثبات است .

ما أظنّ . . . و ما أظنّ . . . لـكنا هو الله ربّي

سخنان سمبل کفر و دنیاپرستی ، در آیه ، همواره ، تردید را با خود همراه دارد ، لذا در نقل سخن او ، دو بار واژه «ظنّ» و یک بار نیز «لئن» به کار گرفته شده ، ولی مرد سمبل ایمان ، با قاطعیّت عقیده خود را بیان کرده و راه عملی خود را مطرح ساخته است .

582- تزئین عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 5,7,2

2_ شیطان رفتار های ناشایست کافران مکه را در نظرشان زیبا جلوه داد .

وإذ زين لهم الشيطان أعمالهم

5_ لشکرکشی برای رویارویی با اهل ایمان ، عملی پسندیده در نظر شیطان زده کفرپیشگان مکه

إذ زين لهم الشيطان أعمالهم

از مصادیق مورد نظر برای کلمه «أعمالهم»، به قرینه آیات قبل و فراهای بعد ، لشکرکشی کافران مکه برای حضور در جنگ بدر است .

7_ سرمستی ، ریاکاری و بازداشتن مردم از راه خدا ، رفتاری نیکو در نظر شیطان زده کافران عصر بعثت *

إذ زين لهم الشيطان أعمالهم

از مصادیق «أعمالهم» به قرینه آیه قبل ، سرمستی و ریاکاری . . . است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 37 - 11,9

9_ زیبا جلوه کردن کردار های زشت کافران ، در نظر ایشان

11_ « نسیء » ، (جا به جا کردن ماه های حلال و حرام) ، از اعمال زشت عرب های جاهلی و کاری پسندیده و زیبا در دیدگاه آنان

إنما النسیء زیاده فی الکفر . . . زین لهم سوء أعمالهم

ص: 273

583- تشابه به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 8

8_ سکوت و سازشکاری مؤمن در قبال اهانت به مقدسات و آیات الهی ، موجب همانندی وی با کافران و منافقان است .

فلاتتعدوا معهم .. . إنکم إذا مثلهم إنَّ اللّٰه جامع المنفقین و الکفرین فی جهنم

584- تشابه فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 12

12- کیفر الهی برای کافران ، دارای گونه های بسیار با نتایجی ویرانگر و مشابه *

دمّر اللّٰه علیهم و للک فرین أمث لها

جمع آمدن واژه «أمثالها» می رساند که مجازات ملت های کفر پیشه، هر چند در نابودی و ویرانگری همگون است؛ اما در شکل متفاوت است.

585- تشبیه اسلام ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 8 - 5

5 - تلاش های گسترده کافران علیه اسلام ، به مثابه پفی ناچیز در مقابل نوری عظیم و درخشان

یریدون لیطفؤا نور اللّٰه بأفوههم

586- تشبیه به موضعگیری کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 81 - 1

1 - موضع گیری کافران رفاه زده عصر بعثت ، در برابر رهنمود های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همانند موضع گیری کافران پیشین در

برابر رهنمود های پیامبرانشان

بل قالوا مثل ما قال الأولون

587- تشبیه عمل صالح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 18 - 1

ص: 274

1- عمل نیک کافران به ربوبیت خداوند ، چونان خاکستری است در معرض تندباد در روز طوفانی

مثل الذین کفروا برّهم أعم لهم کرماذ اشتدّت به الريح فی يوم عاصف

مراد از «اعمالهم» می تواند اعمال خیر و صالحی باشد که کافران انجام می دهند. چه اینکه روشن است عمل زشت و گناه هیچ کس، کافر و مسلمان، ثمری ندارد تا اینکه حبط گردد و یا به خاکستر در معرض باد تشبیه شود.

588- تشبیه عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 1,3

1 - اعمال و رفتار کفرپیشگان ، همانند سرابی است در کویر که تشنه به پندار آب به سراغ آن می رود و چیزی به دست نمی آورد .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتّی إذا جاءه لم یجده شیئاً

3 - اعمال و رفتار کفرپیشگان ، چون سراب فریبنده است .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتّی إذا جاءه لم یجده شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 1

1 - اعمال کافران ، به مثابه تاریکی شدید در دریای ژرفناک با امواجی متلاطم و پوشیده از ابر است که کمترین روزنه ای در آن نیست .

و الذین کفروا أعم لهم . . . کظلمت فی بحر لَجّی یغشیه موج من فوقه موج من فوقه سحا

589- تشبیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 1

1 - مثل کفرپیشگان ، مثل حیوانی است که از درک شنیده ها ناتوان است .

و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لایسمع

«نعق» (مصدر ینعق) به معنای: نهیب چوپان بر گوسفندان و امر و نهی اوست و مراد از «ما لایسمع» گوسفند و مانند آن می باشد. به گفته

مفسران در آیه شریفه، کافران لجوج به گوسفندان و دعوت کنندگان به معارف دین به چوپان تشبیه شده اند. بر این مبنا بخشی از مشبه ذکر نشده و تقدیر کلام چنین است: مثل الذین كفروا و الذی یدعوهم الی الأیمان کمثل الذی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 80 - 7,8

7 - کافران حق ناپذیر ، چونان مردگانی ناشنوا و غیرقابل تفهیم

إِنَّک لَا تسمع الموتی

ص: 275

8 - کفرپیشگان روی گردان از دلایل آشکار ، همچون ناشنویان روی برتافته از راهنمای خویش

و لا تسمع الصمّ الدعاء إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 7

7 - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبر ها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من فی القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدراسلام درمکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 8 - 1

1 - مردمی که ایمان نیاورند و محکوم به عذاب الهی گردند ، مانند کسانی اند که در گردنشان تا چانه ها ، غل و زنجیر قرار داشته و سرهایشان به طرف بالا مانده باشد .

إنا جعلنا فی أعنـقهم أغلـاً لا فیهی إلی الأذقان فهم مقمحون

«ذقن» (مفرد «أذقان») به معنای چانه و «قمح» (ریشه «مقمحون») به معنای بلند کردن سر است. گفتنی است آیه شریفه در مقام تمثیل و تشبیه حال کافران و مشرکان لجوجی است که نمی خواستند هرگز ایمان بیاورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 9 - 1

1 - مردمی که ایمان نیاورند و محکوم به عذاب الهی گردند ، مانند کسانی اند که سدی بلند در پیش رو و پشت سرشان نهاده شده و بر دیدگانشان پرده ای افکنده شده که هیچ چیز نبینند .

و جعلنا من بین أیدیهم سداً

تکبیر «سداً» برای تعظیم است و به قرینه «فأغشیناهم»، مقصود از آن، سدی بلند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- مؤمنان، انسان های زنده دل و برخوردار از حیات واقعی و معقول، و کافران (چونان مردگان) محروم از آن

لینذر من کان حیاً و یحقّ القول علی الکفرین

برداشت یاد شده از ارتباط میان صدر و ذیل آیه شریفه؛ یعنی، به قرینه مقابله میان انسان های زنده و کافران، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 7

7- لذت جویی و شکمبارگی حیوان گونه کافران، تنها بهره آنان از زندگی دنیایی

الذین کفروا یتمتعون و یأکلون کما تأکل الأنعم و النار مثوی لهم

از مقابله دو بخش آیه - که برای مؤمنان پایان خوش بهشت را یادآور شده - استفاده می شود که کافران، هرگز از آن نعمت

ص: 276

های اخروی بهره نخواهند برد؛ بلکه تنها شهوت رانی و استفاده حیوان گونه از امکانات دنیا، نصیب آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 50 - 1

1 - کافران لجوج و پندناپذیر ، همچون گورخران رمیده اند .

کأثم حمر مستنفره

«حمار» (مفرد «حمر») به معنای خر اهلی یا وحشی است (الصحاح)؛ ولی مفسران آن را در آیه شریفه، از نوع وحشی دانسته اند که در فارسی از آن به گورخر تعبیر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 51 - 1

1 - روی گردانی کافران ، از شنودن کلام بیداربخش و پندآموز قرآن ، همچون فرار گورخران از شیر ژیان ، بسیار شدید بود .

فرت من قسوره

«قسوره» اسم جامد و به معنای شیر است و گاهی اسم جمع و در معنای شکارچیان تیرانداز استعمال می شود. (الصحاح)

590- تشجیع کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 4,9

4_ شیطان با توصیف کافران بدر به شکست ناپذیران ، آنان را علیه مسلمانان تشجیع کرد .

وقال لا غالب لكم اليوم من الناس

9_ شیطان با تأکید بر یاری بی دریغ خویش از لشکریان کافر بدر ، آنان را به رویارویی با مسلمانان ترغیب کرد .

ینی جار لکم

کلمه «جار» معانی متعددی دارد؛ از جمله یاور، همسائه، هم قسم، شریک و .. (لسان العرب). به نظر می رسد یاور نسبت به دیگر معانی مناسبتر باشد.

591- تشخیص خیانت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 58 - 4

4_ بررسی و تشخیص شواهد و نشانه های خیانتکاری کافران ، وظیفه ای بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبران جامعه اسلامی

و إما تخافن من قوم خیانه

ص: 277

592- تشویق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 27 - 5

5_ ایجاد انگیزه و امید از جانب خداوند در مؤمنان خطاکار و نیز کافران ، برای توبه و بازگشت به حق

ثم یتوب الله . . . و الله غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 6

6 - خداوند ، کافران را به بازگشتن از کفر ، پیش از پایان یافتن مهلت شان ، تشویق کرده است .

قل یوم الفتح لاینفع الذین کفروا ایم_نهم و لا هم ینظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 11 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) مأمور توجه دادن کافران و مشرکان بر آفرینش انسان و جهان و ترغیب آنان به تأمل و تفکر درباره آنها

فاستفتهم أهم أشدّ خلقاً أم من خلقنا

استفتا و پرسش در آیه شریفه، برای ترغیب به تفکر و تأمل است؛ نه برای پرسش و استفتای حقیقی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 25 - 4

4 - خداوند ، تشویق کننده کافران و مشرکان به رها کردن شرک و بازگشت به توحید و یکتاپرستی

و هو الذی یقبل التوبه عن عباده

با توجه به آیات پیشین، می توان گفت که جمله «و هو الذی یقبل التوبه» دعوتی است از سوی خدا به عموم کافران و مشرکان مبنی بر دست برداشتن از عبادت غیر خدا و بازگشتن به یکتاپرستی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17- ترغیب کافران از سوی خداوند ، برای روی آوری به توبه و بازگشت به سوی او

أم یقولون افتری... و هو الغفور الرحیم

تذکر خداوند به غفران و رحمت بی کران خویش، در حقیقت فراخوانی و دعوت مردم و حتی کافران، به توبه و استغفار است.

593- تشویق کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 62 - 5

5- ترغیب کافران صدر اسلام از سوی خداوند به توجه و تأمل در نشأه نخستین (جهان فعلی) ، برای هموار شدن راه پذیرش مسأله معاد

ص: 278

و لقد علمتم النشأه الأولى فلولا تذکرون

واژه «لولا» در «لولا تذکرون»، برای تحضیض و ترغیب می باشد.

594- تضرع اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 67 - 6

6 - کافران ، با مشاهده عذاب الهی ، در قیامت ، به درگاه خداوند ، اظهار تضرع می کنند .

وقالوا ربنا

اقرار به ربوبیت خداوند با واژه «ربنا» برای اظهار تضرع است. لازم به ذکر است که این گفته، به قرینه ماضی آورده شدن «قالوا» در کنار «يقولون» احتمال دارد مربوط به زمانی باشد که کافران، هنوز وارد آتش نشده اند و تنها، آن را مشاهده می کنند.

595- تضعیف حاکمیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 8، 1

1_ خداوند پی در پی از حاکمیت کفرپیشگان بر زمین می کاست و بر سرزمین های اسلامی و حاکمیت آن می افزود .

أولم یروا أنا نأتی الأرض ننقصها من أطرافها

مفسران در تفسیر آیه فوق چند نظر ابراز کرده اند. برخی گفته اند: مراد از «الأرض» مطلق زمین است و مقصود از کاستن از نواحی آن، میراندن و هلاک کردن اهل زمین در اطراف و نواحی گوناگون آن می باشد. و برخی گفته اند: مراد از «الأرض» سرزمینهای تحت نفوذ کفر است و منظور از کاستن نواحی آن، کوتاه کردن سیطره کفرپیشگان از آن است که طبعاً به حاکمیت اسلام بر آن جا می انجامد.

8_ از میان رفتن کفرپیشگان و کوتاه شدن سیطره آنان از زمین ، از فرمان های خداوند است که نقض نخواهد شد و تحقق خواهد یافت .

أولم یروا أنا نأتی الأرض ننقصها من أطرافها والله یحکم لامعقب لحکمه

596- تعاون کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 1

1_ کافران سزاوار حمایت از یکدیگر ، نه شایسته حمایت کردن از مؤمنان و یا برخوردار شدن از حمایت ایشان

و الذین کفروا بعضهم أولیاء بعض

مقصود از ولایت کافران نسبت به یکدیگر و پشتیبانی آنان از همدیگر، به قرینه فراز بعد (إلا تفعلوه ..) نفی ولایت بین مؤمنان و کافران است. بنابراین جمله «إن الذین کفروا ...» به این معنی است که مسلمانان نباید عقد ولایی با کافران داشته

ص: 279

باشند؛ نه آنان را حمایت کنند و نه از ایشان حمایت جویند.

597- تعجب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 52 - 4

4- کافران در قیامت، از زنده شدن و بیرون آمدن شان از قبرها، بسیار شگفت زده خواهند شد.

قالوا یویلنا من بعثنا من مردنا

برداشت یاد شده از آن جا است که استفهام (من) در آیه شریفه، برای تعجب استعمال شده است.

598- تعجب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 67 - 1

1- تبدیل ذرات خاک به بدن انسانی زنده، امری شگفت و باور نکردنی در نظر کافران عصر پیامبر

وقال الذین کفروا ءءذا کتآ ترآآ . . . ائنا لمخرجون

کافران می دیدند که پیکر مرده انسان در خاک پوسیده و پس از روزگاری تبدیل به ذرات خاک می شود. پذیرش این مطلب (تبدیل دوباره ذرات و عناصر خاکی به بدن انسانی زنده) برای آنان غیر قابل باور بود و از آن اظهار شگفتی می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 3

3- اظهار تعجب کافران از اظهارات پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره تحقق قطعی معاد

یبتئکم إذا مرّکم کلّ ممّرق إنکم لفی خلق جدید . أفتری علی الله

همزه «أفتری» برای استفهام تعجیبی است و حکایت از اظهار شگفتی کافران از اظهار نظر پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره معاد می کند.

599- تعجیل در ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 7

7- رهنمود الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای شکیبایا بودن و عجله نورزیدن در گرایش کافران به ایمان یا مجازات ایشان از سوی خداوند

فاصبر... و لاتستعجل لهم

ص: 280

600- تعجیل در عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 84 - 1

1- پافشاری مشرکان بر شرک خود، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را آماده درخواست عذابی سریع برای آنان کرده بود.

فلا تعجل علیهم إنّما نعدّ لهم عدّاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 7

7- رهنمود الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای شکیبا بودن و عجله نوزیدن در گرایش کافران به ایمان یا مجازات ایشان از سوی خداوند

فاصبر... ولا تستعجل لهم

601- تعصب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 11

602- تعقل در فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 15 - 2

2_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه دار فراخوانی مردمان به اندیشه و مقایسه میان فرجام کافران و تقواییشان

قل أذلك خير أم جتّه الخلد التي وعد المتّقون

603- تغنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 3

3 - ترنم کافران به ترانه ها ، به جای گریستن بر فرجام شوم خویش *

و تضحکون و لاتبکون . و أنتم س_مدون

بنا به گفته برخی از مفسران در معنای «سامد»، تغنی و آوازه خوانی نیز نهفته است.

ص: 281

604- تغییر فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 72 - 5

5 - باز بودن راه توبه برای کافران و امکان تغییر سرنوشت آنان و رفع عذاب از آنها

قل عسی أن یکون ردف لکم بعض الذی تستعجلون

واژه «عسی» _ که برای ترجی و به معنای شاید است _ می رساند که عذاب تقدیر شده، قضای حتمی الهی نیست و امکان دارد که در نتیجه تحول فکری و عملی (ایمان) کافران، این برنامه تغییر کند.

605- تفاخر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 33 - 1

1 - تبختر و به خودبالیدن، از نشانه های کفر و از اوصاف کافران است.

ثم ذهب إلى أهله يتمطی

مفسران واژه «یتمطی» را به معنای «تبختر» دانسته اند؛ زیرا این واژه یا از ماده «مط» (کشیدن پاها و گام ها) است و یا از ماده «مطا» (پشت). در هر دو صورت، مقصود تبختر و فخرفروشی است.

606- تفاوت جرم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 11

11 - همه کافران در جرم و کیفر، یکسان نیستند.

نحشر من کل أمه فوجاً ممن یکذب ب_ای_تنا

از این که از میان تکذیب گران هر امت، تنهاگروهی در این مرحله به منظور محاکمه و مجازات، جدا و محشور می شوند؛ می توان استفاده کرد که این گروه ها دارای گناهی سنگین تر و کیفری متناسب با آن هستند.

607- تفاوت کیفر کافران

11 - همه کافران در جرم و کیفر ، یکسان نیستند .

نحشْر من کلِّ أُمَّه فَوْجًا مِّمَّنْ يَكْذِبُ بـِأَيِّ تَنَا

از این که از میان تکذیب گران هر امت، تنهاگروهی در این مرحله به منظور محاکمه و مجازات، جدا و محشور می شوند؛ می توان استفاده کرد که این گروه ها دارای گناهی سنگین تر و کیفری متناسب با آن هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 12

12- کيفر الهی برای کافران ، دارای گونه های بسیار با نتایجی ویرانگر و مشابه *

دَمَّرَ اللّٰهَ عَلَيْهِم وَّلَلَّكَ فَرِيْنٌ اَمَثْلُ لَهَا

جمع آمدن واژه «أمثالها» می رساند که مجازات ملت های کفر پیشه، هر چند در نابودی و ویرانگری همگون است؛ اما در شکل متفاوت است.

608- تفاوت مؤمنان با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 22 - 10

10 - وجود اختلاف اساسی انسان مؤمن حق پذیر و نرم دل با کافر حق ناپذیر و سنگدل ، از نظر شخصیت و سرنوشت

أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهَ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِمْ

«من» در آیه شریفه، اسم موصول و مبتدا است و خبر آن _ به قرینه جمله بعدی (فویل للقاسیه قلوبهم..). _ جمله ای محذوف می باشد. تقدیر کلام چنین است: «أفمن شرح الله صدره للإسلام... كمن قسا قلبه». بنابراین می توان گفت: آیه شریفه درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 3

3- وجود اختلاف اساسی میان دو انسان مؤمن خداترس و کافر خداگریز ، از نظر شخصیت و سرنوشت

فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِمْ مِّن ذِكْرِ اللّٰهِ .. أَفَمَنْ يَتَّبِعِي بُوْجْهَهُ سُوْءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

«من» در آیه شریفه، اسم موصول بوده و مبتدا و خبر آن، جمله ای محذوف است و تقدیر کلام چنین می باشد: «أفمن يتتبعي بوجهه سوء العذاب.. كمن آمن منه». بنابراین می توان گفت آیه شریفه درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 29 - 10

10 - وجود اختلاف های اساسی ، میان دو انسان مؤمن و کافر از نظر سرنوشت

ضرب الله مثلاً رجلاً .. و رجلاً سلماً لرجل هل یستویان مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 22 - 3

3- برابر انگاشتن مؤمن و کافر در پیشگاه خداوند ، پنداری مغایر با هدفمندی و حقانیت نظام جهان

أم حسب الذین اجترحوا .. و خلق الله السموت و الأرض بالحقّ

خداوند، هدفمندی و حقانیت نظام جهان را به دنبال طرح عدم تساوی صالح و ناصالح در پیشگاه داوری حق، یاد کرده و از یک مقوله و معنا دانسته است. بر این اساس آیه شریفه را می توان تفسیر و تعلیلی برای آنچه که در آیه قبل بیان شده،

ص: 283

دانست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 55 - 6

6 - توجه به فرجام بسیار متفاوت مؤمنان و کافران ، زمینه ساز گرایش انسان به ایمان

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعَةٍ . . . إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهْرٍ . فِي مَقْعَدِ صَدَقٍ عِنْدَ مَل

609- تفاوت مؤمنان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 53 - 5

5_ مؤمنان و کافران ، دارای روحيات و عملکرد متمایز و جدا از یکدیگر علی رغم زندگی مشترک آنان در یک جامعه

و هو الذی مرج البحرين هـ ذَا عَذْبِ فَرَاتٍ وَ هـ ذَا مَلْحٍ أُجَاجٍ . . . وَ حَجْرًا مَّحْجُورًا

برداشت یاد شده، بر این اساس استوار است که تشبیه و تمثیل به کار رفته در آیه شریفه، ناظر به افراد یک جامعه باشد که برخی مؤمن اند و برخی دیگر کافر؛ ولی در عین حال این دو گروه، از نظر روحيات و رفتار، از هم جدا و متمایزاند.

610- تفهیم اتهام به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 25

25 - تفهیم اتهام و تبیین جرایم کافران برای ایشان ، قبل از اِعمال مجازات درباره آنان

فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمَلُوا وَ لَنَذِيقَنَّهِمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

از این که خداوند، مجازات کافران را پس از اطلاع آنان نسبت به گناهان شان ذکر فرموده، مطلب بالا قابل برداشت است.

611- تقدیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 3 - 1

1 - نزول عذاب بر کافران و بازداشتن آن به تقدیر و فرمان خداوند است .

بعذاب واقع . للک_فرین ... من اللّٰه

612- تقلید کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 284

7- کافرانِ پیرو، در قیامت با اعتراف به پیروی کورکورانه از رهبران خویش، آنان را مسؤول بدفرجامی خود معرفی خواهند کرد.

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا إِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

613- تکبر بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 54 - 12,27,30

12_ ضرورت تواضع و افتادگی در برابر مؤمنان و صلابت و سرفرازی در برابر کافران

اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین

27_ تواضع در برابر اهل ایمان، سرفرازی در قبال کافران، جهاد در راه خدا و بی اعتنائی به ملامت دشمنان، مایه جلب محبت الهی

یحبههم و یحبونه اذله علی المؤمنین . . . و لایخافون لومه لائم

به نظر می رسد صفات یاد شده پس از «یحبههم و یحبونه» در ارتباط با «یحبههم» بیانگر علت است؛ یعنی چون دارای این صفات هستند، خداوند آنها را دوست دارد.

30_ حالت فروتنی در برابر مؤمنان و سرفرازی در قبال کافران، عطیه و فضلی خدادای است .

اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین . . . ذلک فضل اللّٰه

614- تکبر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 27

27_ کافران، مردمی مغرور و متکبر *

إِنَّ اللّٰهَ اعد للکفرین عذاباً مهیناً

توصیف «عذاب» به «مهین» (خوار کننده)، اشاره به غرور و تکبر کافران دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7_ خداوند ، کفرپیشگان را به سبب رفتار ناپسندشان (سرمستی ها ، ریاکاری ها ، بازداري مردم از راه خدا) ، مجازات خواهد کرد .

ولا تكونوا كالذين . . . والله بما يعملون محيط

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

10 - كهف - 18 - 104 - 7

7- كافرين ، فريفته و مغرور اعمال و ساخته های پوچ و بی فرجام خویش اند .

ص: 285

و هم يحسبون أنهم يحسنون صنعا

«صنع» به معنای مصدری و به معنای «مصنوع» آمده است و در آیه، هر دو محتمل است. مفاد «يحسنون صنعا» این است که آنان _ به پندار خود _ کردار خود را، خوب به سامان می رسانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 72 - 5

5 - کافران، گروهی خود بزرگ بین و متکبرانند.

حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ... فَبئسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 1

1 - کافران، گرفتار غفلت، تکبر و سرمستی

و أنتم سـمدون

«سـمدون» در معانی «سهو» (غافل سازنده انسان از کارهای مهم و سرنوشت ساز) و بالا گرفتن سر از روی خودبزرگی بینی و غرور به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 4

4 - کافران در نهاد خویش، گرفتار خودبینی و احساس امنیت دروغین*

أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزَّبْرِ

از پرسش انکار آمیز خداوند، چنین استفاده می شود که کافران _ دانسته یا ندانسته _ امتیازی برای خویش می پنداشتند تا خود را در گرایش به کفر، محق جلوه دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 20 - 5

5 - کافران و مشرکان، غوطهور در غرور و فریب خوردگی

إن الكـفرون إلاّ في غرور

615- تكبر كافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 10

10_ غرور و اعتماد نابجای کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اقتدار و تمکن خویش

ألم یروا کم أهلکنا . . . مکنهم فی الأرض ما لم نمکن لکم

از اینکه می فرماید اقوام قدرتمندتر از شما را هلاک کردیم، معلوم می شود که اینان به قدرت و مکنت خویش مغرور بودند.

ص: 286

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 44 - 8

8 - مخالفت مشرکان و کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار نسبی خویش بود.

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا . . . وکانوا أشدّ منهم قوّه

یادآوری این نکته که اقوام نابود شده پیشین، نیرومندتر از قوم عرب بودند، می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 2 - 2

2 - سرکشی، تکبر، ستیزه جویی و حق ناپذیری، از اوصاف کافران صدراسلام

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 6

6 - کافران، خود را در اقدام به خداپرستی - در صورت سازش پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آنان - پیش قدم معرفی کرده و زمان پیوستن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به آنان را، پس از مرحله پیوستن خود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار داده بودند.

لا أعبد ما تعبدون . و لا أنتم عـ بدون ما أعبد

در آیه قبل، پیامبر (صلی الله علیه و آله) عبادت آینده خود از معبودهای مشرکان را منتفی دانست؛ ولی در این آیه، عبادت کنونی مشرکان از خداوند را نفی کرد. می توان گفت: اختلاف دو تعبیر - که از فعلی بودن آیه قبل و اسمی بودن این آیه استفاده می شود - ناظر به ترتیبی است که مشرکان برای توافق با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پیشنهاد کرده بودند. آنان گفته بودند: یک سال ما بنده خدای تو می شویم؛ مشروط به این که سال بعد تو خدایان ما را پذیرا باشی.

616- تکبر کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 29 - 12

12- کافران ظالم به نفس خویش، متکبرند.

الک_فرین . الذین تتوفّ هم المل_ئکه ظالمی أنفسهم ... فلبس مثنوی المتکبرین

617- تکبر کافران مکہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 2

2_ کفرپیشگان مکہ با سرمستی و خودنمایی ، از دیار مکہ رهسپار منطقه بدر شدند .

و لاتکونوا کالذین خرجوا من دیرهم بطرا

ص: 287

618- تکذیبگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 26 - 10

10 - پیامبر اسلام، مورد تسلی و دلداری خداوند، در برابر تکذیب کافران و مشرکان

و لعذاب الآخره أكبر لو كانوا يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 14 - 4

4 - انکار معاد، عمده ترین محور مخالفت کافران با پیام دین

هذه النار الّتی کنتم بها تکذّبون

از سرزنش شدن کافران، به خاطر تکذیب دوزخ و حقیقت قیامت، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 2 - 1

1 - انکار قیامت از سوی کافران، تنها محدود به زندگی دنیا است و نه هنگام تحقق یافتن آن.

لیس لوقعتها کاذبه

«کاذبه» صفت برای موصوف محذوف است و تقدیر آن «نفس کاذبه» می باشد. «لام» در «لوقعتها» به معنای «عند» است؛ یعنی، وقتی قیامت واقع شود، هیچ کس نمی تواند به دروغ بگوید: «قیامت واقع شدنی نیست».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 10 - 4

4 - کافران تکذیب گر آیات الهی، به صورت دائمی و جاودانه در دوزخ جای دارند.

والذین کفروا.. اصحاب النار خلدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- اعتراف کافران در دوزخ ، به تکذیب عمدی و آگاهانه خویش ، نسبت به پیامبران و ادیان الهی

قالوا بلی قد جاءنا نذیر فکذبنا و قلنا ما نزل اللّٰه من شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 50 - 1

1 - کافران در روز قیامت ، پشیمان از مواضع انکارآمیز گذشته خویش در برابر قرآن

وإنّٰه لحسره علی الّکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مزمل - 73 - 11 - 2

2- دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر تکذیب ها و بدگویی های کافران

ص: 288

آیه شریفه ضمن آن که برای تهدید کافران تکذیب گر است؛ دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 3 - 1

1 - انکار قیامت ، برخاسته از پندار کافران به ناتوان بودن خداوند بر گردآوری استخوان های مردگان و احیای مجدد آنها

أیحسب الإنسان أن لن نجتمع عظامه

مقصود از انسان در این آیه _ برابر نظر مفسران و به قرینه مقام _ انسان کافر است؛ نه همه انسان ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 1

1 - کافران ، به مجرد شنیدن آیات قرآن ، آن را تکذیب کرده و معارف آن را دروغ می پنداشتند .

بل الذین کفروا یکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 23 - 5

5 - تکذیب قرآن از سوی کافران ، ظاهری بوده و به دروغ بودن آن باور نداشتند .

و الله أعلم بما یوعون

تقابل این آیه با آیه قبل، بیانگر آن است که گرچه کافران به زبان قرآن را تکذیب می کردند؛ ولی خداوند بهتر می داند که در درون آنان از تکذیب قرآن خبری نبود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 4، 2

2 - کفرپیشگان ، بر تکذیب وعده ها و تهدید های الهی ، اصرار ورزیده و از فرجام پیشینیان عبرت نمی گیرند .

بل الذین کفروا فی تکذیب

حرف «فی»، ظرفیه و بیانگر غوطهور بودن کافران در تکذیب است. متعلق تکذیب به قرینه «بل هو قرآن مجید» _ در آیات بعد _ قرآن است که وعده ها و تهدیدهایی که در آیات قبل آمده بود، بخشی از آن است.

4 - اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی ، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک . . . بل الذین کفروا فی تکذیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 22 - 3

3 - تکذیب قرآن از سوی کافران ، هر چند بر آن اصرار ورزند ، به حقیقت قرآن آسیبی نمی رساند و از مجد و عظمت آن نمی کاهد .

بل الذین کفروا فی تکذیب . . . بل هو قرآن مجید . فی لوح محفوظ

ص: 289

619- تکذیبگری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 25 - 3

3 - اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر تکذیب شدنش از سوی کافران و مشرکان لجوج صدر اسلام

وإن یکذبوک فقد کذب الذین من قبلهم جاءتهم رسالهم

از آهنگ آیه شریفه، به دست می آید که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خاطر تکذیب شدنش اندهگین بود. از این رو برخی از مفسران جواب شرط (إن یکذبوک) را محذوف دانسته اند؛ یعنی، «إن یکذبوک فلاتحزن و اصبر إذ قد کذب الذین من قبلهم»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 9 - 2

2 - تکذیب پیامبران از سوی امت های حق ستیز، دارای دیرینه در تاریخ؛ و نه پدیده ای نو و مخصوص کافران عصر بعثت

کذبت قبلهم قوم نوح

620- تکذیبگری کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 15 - 2

2 - خداوند، با بیان پافشاری کافران عصر بعثت بر کفر و انکار معاد، انتظار ایمان آوردن آنان را بی فایده خواند و توطئه گری آنها را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوشزد کرد.

إنهم یکیدون کیداً

621- تکذیبگری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 18 - 5، 1

1 - کافران مکه، رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تکذیب می کردند.

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا .. و إن تكذبوا فقد كذب

بنابراین که مخاطب آیه _ طبق سیاق _ کافران مکه باشند، نکته یاد شده، به دست می آید.

5- هشدار خداوند، به کافران مکه، به جهت تکذیب کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و إن تكذبوا فقد كذب أمم من قبلکم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که جواب شرط «إن تكذبوا» محذوف بوده و چیزی از قبیل «فاستعدوا للعذاب» باشد؛ یعنی، اگر تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 19 - 3

3 - کافران مکه، منکر تحقق معاد بودند .

ص: 290

أولم يروا كيف يبدئ الله الخلق ثم يعيده

آیه بعد، قرینه است بر این که این آیه، در صدد اثبات تحقق معاد است. دعوت از کافران برای ژرف نگری در قدرت خدا، نشان از انکار معاد از سوی آنان دارد.

622- تکرار عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 13 - 4

4 - خداوند، عذاب کافران را در جهان آخرت، آغاز کرده و آن را تکرار خواهد کرد. *

إنه هو بیديء و يعيد

به قرینه آیه قبل، مصداق مورد نظر در این آیه، آغاز و تکرار عذاب کافران است؛ به این بیان که آنچه کافران به آن تهدید شده اند، گرچه از توان جسمی آنان فراتر است؛ ولی برای خداوند نه در آغاز و نه در تکرار - مشکلی ایجاد نخواهد کرد.

623- تکلم خدا با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 30 - 2

2 - گفتگوی مستقیم خداوند با کافران در قیامت

قال اليس هذا بالحق قالوا بلى وربنا

624- تکلیف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 123 - 8

8 - کافران، همچون مؤمنان، مکلف به فروع و در قبال آن مسؤول و معاقبند. *

من يعمل سوءاً یجز به

از مصادیق مورد نظر برای «من يعمل...» اهل کتاب هستند. بنابراین اگر آنها مرتکب گناه شوند، همچون مسلمانان عقوبت خواهند شد و این معنا بیانگر مکلف بودن اهل کتاب بر احکام فرعی اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 69 - 5

5_ مشرکان و کافران همچون مؤمنان ، مکلف به فروع دین اند .

يض_ عف له العذاب يوم القى_ مه

دو چندان شدن مجازات مشرکان و کافران در صورت ارتکاب بزه کاری، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

ص: 291

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 39 - 4

4 - مشرکان و کافران ، مخاطبان شریعت و مکلف به فروع دین اند . *

و ما تجزون إلا ما کنتم تعملون

تأکید خداوند بر مجازات کافران و مشرکان متناسب با رفتارشان، گویای این حقیقت است که آنان نیز همچون مؤمنان و معتقدان به اصول دین، مخاطبان شریعت و مکلف به فروع دین هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 6

6 - مکلف بودن کافران به فروع دین و انجام فرائض (همچون نماز)

یدعون إلى السجود و هم سـلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 34 - 3

3 - کافران ، مکلف به احکام و فروع دین اند .

و لایحض علی طعام المسکین

برداشت یاد شده، با توجه به دو نکته به دست می آید: 1_ مورد آیه شریفه درباره کافران است؛ 2_ طعام مسکین، از احکام فروع دین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 44 - 6

6 - کافران ، به فروع دین و احکام شریعت _ همچون اصول دین _ مکلف اند .

قالوا لم نک من المصلین . و لم نک نطعم المسکین

برداشت یاد شده، به این سبب است که اگر کافران به فروع دین مکلف نبودند، ترک نماز و اطعام مساکین را در ردیف تکذیب روز قیامت، از عوامل دوزخی شدن خود بر نمی شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 31 - 5

5 - کافران ، نسبت به فروع دین - همچون اصول دین - مکلف اند .

فلاصدق و لاصلی

برداشت یاد شده، به این سبب است که اگر کافران به فروع دین مکلف نباشند، ترک نماز به عنوان نشانه آنان شمرده نمی شد و فردی مثل ابوجهل، به جهت آن ملامت نمی گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 21 - 8

8 - کافران ، بر ترک فروع دین نیز توبیخ می شوند .

فما لهم... لایسجدون

ص: 292

مراد از سجود در آیه ممکن است معنای اصطلاحی آن و به خاک افتادن هنگام شنیدن آیات قرآن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 3 - 5

5- اهل کتاب و مشرکان ، ملزم به ترک کفر خویش ، پس از ابلاغ معارف استوار و قوام بخش قرآن به آنان

لم یکن ... منفکین حتی تأتیهم البینه ... فیها کتب قیمه

625- تلاش اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 2

2- تلاش مذبحانه و بی ثمر کافران و مشرکان دوزخی ، در جهت دفع عذاب الهی از خود

أفمن یتقی بوجهه سوء العذاب یوم القیـمه

626- تلاش برای ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 12

12 - جبهه ایمان ، وظیفه دار تلاش بی امان برای به ذلت کشاندن جبهه کفر

و من الناس من یحـدل .. له فی الدنیا خزی

برداشت یاد شده بر این اساس است که جمله «له فی الدنیا خزی» می تواند انشا در قالب اخبار باشد.

627- تلاش دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 105 - 9

9- کافران ، به رغم کار و تلاش در دنیا ، در روز قیامت و ملاقات پروردگار ، تهیدست و بی توشه اند .

الذین کفروا ... فحبطت أعمـلهم فلا تقیم لهم یوم القیـمه و زناً

628- تلاش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 1

1 - اغواگران کافر ، برای مرتد ساختن مسلمانان ، در تلاش بودند .

ص: 293

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطيكم

برعهده گرفتن بار خطای مسلمانان، از سوی کافران، با بیان فعل امر (لنحمل خطایکم) هنگام دعوت از آنان برای تبعیت از خط و راه کافران، حکایت از نوعی برخورد اغواگرانه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 5

5 - تلاش جبهه کفر و باطل ، برای محروم ساختن انسان ها از شنیدن کلام حق

وقال الذين كفروا لاتسمعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 33 - 2

2 - تلاش کافران ، برای بشری جلوه دادن قرآن و نفی اعجاز از آن

أم يقولون تقوله

629- تلاش کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 4

4- تمامی هم و تلاش کافران هدایت ناپذیر صدراسلام ، خوردن و بهره‌وری از تمتعات و لذت های مادی بود .

ذرهم يأكلوا ويتمتعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 4 - 6

6 - کافران ، برای بازداشتن مردم از توحید ، تلاش می کردند .

أم حسب الذين يعملون السيئات أن يسبقونا

بنابراین که مراد از «سبقت از خدا»، پشت سر گذاشتن دین خدا باشد، منظور این خواهد بود که کافران، در صدد بوده اند که اجازه ندهند تا

دین توحیدی، در میان مردم، رواج پیدا کند.

630- تلاش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 5,6

5_ کفرپیشگان مکه در عصر بعثت ، همواره در تلاش برای بازداشتن مردم از پیوستن به راه خدا

و یصدون عن سبیل اللّٰه

6_ خروج کافران مکه به سوی بدر ، در راستای تلاششان برای بازدارن مردم از راه خدا

و لاتکونوا کالذین خرجوا من دیرهم . . . و یصدون عن سبیل اللّٰه

ص: 294

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 3

3 - کافران مکه ، به هنگام دعوت از مسلمانان به بازگشت از اسلام ، به آنان اعلام کردند که در صورت مرتد شدن ، گناهان شان را برعهده خواهند گرفت .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطيكم

امر «لنحمل» دلالت بر تعهد کافران در قبول گناه ارتداد مسلمانان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 2

2 - تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

وقال الذين كفروا ... اتبعوا سبيلنا ... و ليحملن اثقالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 6

6 - کافران مکه ، در تلاش برای غلبه بر قرآن و پیام وحی

وقال الذين كفروا لاتسمعوا .. لعلكم تغلبون

631- تلاوت قرآن بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 45 - 1

1- خداوند ، به هنگام قرائت قرآن توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، میان آن حضرت و کافران ، حجابی نامرئی قرار داد .

و إذا قرأت القرآن ... حجاباً مستوراً

برداشت فوق، مبتنی بر معنای مستور _ به همان صیغه مفعولی یعنی پوشیده شده _ است و در آیه به تناسب موضوع، مراد پوشیده شدن از حواس بینندگان (کافران) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 15 - 4

4 - تلاوت آیات قرآن بر کافران تکذیب گر و انکار عمدی آن از سوی آنان

إذا تتلى عليه آيتنا قال أسـ طير الأولين

632- تلاوت قرآن بر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 21 - 11

ص: 295

11 - تلاوت کنندگان قرآن در عصر بعثت ، غیر مؤمنان را نیز با آیات آن آشنا ساخته ، برای آنها قرآن می خواندند .

و إذا قرء علیهم القرآن لایسجدون

633- تناقض گویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 8 - 1

1 - کافران ، در انکار پیامبر و قرآن ، گرفتار آشفته گویی و تناقض بودند .

إنکم لفی قول مختلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 29 - 8

8 - تناقض آشکار ، در موضع گیری کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فما أنت بنعمت ربک بکاهن ولا مجنون

با توجه به این که «کهان» خود شیوه ای پیچیده و در اختیار تعدادی از افراد بوده و با جنون هرگز جمع نمی شود؛ متهم گشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کهان و جنون، نشانگر سردرگمی کافران و تناقض گویی آشکار آنان است.

634- تناقض گویی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 8 - 3

3 - تناقض گویی کافران مکه ، در انکار معاد و کیفر کردار

إنکم لفی قول مختلف

با توجه به این که آیات پیشین در مورد معاد و جزای کردار و آیات بعد در زمینه روز جزا است، ممکن است «قول مختلف» نظر به همین موضوع (معاد) داشته باشد.

635- تنبه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 11

11_ کفرپیشگان _ در قیامت و یا پس از مرگشان - در خواهند یافت که فرجام نیک از آن پیامبران و پیروان ایشان است .

و سيعلم الكُفّر لمن عقبى الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 12

ص: 296

12 - کافران ، به هنگام اطلاع از پوچی اعمالشان در قیامت ، به حقانیت خداوند پی خواهند برد .

و الذین کفروا أعم لهم کسرآب بقیعه یحسبه الظمآن ماء حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 4

4 - پی بردن کافران به دشواری شرایط و فرجام خویش ، از نخستین لحظه های رستاخیز

یقول الکی فرون هـ ذایوم عسر

636- تنبه اخروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 4

4- کافران پیرو به هنگام حضور در پیشگاه خداوند در قیامت پیشاپیش درمی یابند که گرفتار عذاب الهی خواهند شد .

و برزوا لله جمیعاً فقال الضعفـ وَا لِلذین استکبروا إِنَّا کْنَا لکم تبعاً فهل أنتم مغن

ذکر «فقال الضعفـ وَا لِلذین استکبروا» برای درخواست کمک ضعفا _ پس از آنکه حضور همه مردم را در قیامت اعلام کرد و هنوز سخنی از عذاب گفته نشده است _ حکایت از این می کند که آنان گرفتار شدن خود را به عذاب از قبل خواهند فهمید.

637- تنبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 4

4 - روی آوری کافران به خدا ، در آستانه مرگ

حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعون

638- تنفر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 5

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

و لقد صرّفنا فی هـ ذالقرءان لیذکروا و ما یزیدهم إلاّ نفورًا

639- ننگدستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 297

2_ خداوند در پی ارسال هر یک از پیامبران در شهر ها و آبادانی ها ، کفرپیشگان را به سختی تنگدستی و رنج و اندوه گرفتار ساخت .

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا أهلها بالبأساء و الضراء

با توجه به دو آیه بعد (ولو أن أهل القرى ..) معلوم می شود گرفتار ساختن امتهای گذشته به بلاها و سختیها در صورتی بوده که آنان با تبلیغ و ارشاد پیامبران خویش ایمان نمی آوردند و همچنان بر کفرورزی پافشاری داشتند. در این مرحله آنها را گرفتار می ساخت تا شاید متنبه شوند. بنابراین جمله «أخذنا أهلها ...» مقید می شود به «إذا لم يؤمنوا و لم يتقوا»

640- تنهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 80 - 3,4

3- کافران در صحنه قیامت ، بدون سازوبرگ و تنها و بی کس ، حاضر خواهند شد .

نرثه ما یقول و یأتینا فردًا

4- امکانات مادی و مال و فرزند کافران ، آنان را از فقر و تنهایی در قیامت نجات نمی دهد .

و نرثه ما یقول و یأتینا فردًا

641- نواضع بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 54 - 14,15

14_ ایمان ، ناسازگار با فروتنی در برابر کافران

یأیها الذین ءامنوا من یرتد .. اعزه علی الکفرین

15_ دوستی با کافران (یهود ، نصارا و ...) ، موجب فروتنی در مقابل آنان و گردنفریزی در مقابل اهل ایمان

من یرتد منکم عن دینه .. اذله علی المؤمنین اعزه علی الکفرین

642- توبه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 3

3 - توبه کافران در قیامت پذیرفته نمی شود .

لا تعذبوا الیوم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که اعتذار کافران، در حقیقت برای اظهار پشیمانی و توبه است که پذیرفتنی نیست.

ص: 298

643- توبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 18 - 3,8

3_ عدم پذیرش توبه (ایمان) کافر، در آستانه مرگ

و ليست التوبه للذین... و لا الذین یموتون و هم کفار

در برداشت فوق «یموتون»، به قرینه «حتی اذا حضر»، به معنای اشراف بر مرگ گرفته شده است.

8_ توبه گناهکاران و ایمان آوردن کافران تا قبل از یقین به مرگ، پذیرفته است.

اتما التوبه علی الله للذین یعملون السوء بجهاله ثم یتوبون من قریب... و لیس

مفهوم جمله «حتی اذا حضر» در برداشت فوق، بیان و توضیح «من قریب» گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 74 - 6

6_ گستردگی رحمت و آمرزش خداوند، زمینه پذیرش توبه و استغفار کافران و مشرکان

افلا یتوبون... و الله غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 27 - 3

3_ اعلام خداوند به باز بودن راه توبه برای کافران باقی مانده از جنگ حنین

و ذلک جزاء الکفرین. ثم یتوب الله من بعد ذلک علی من یشاء

برداشت فوق بر این اساس است که «من» در «علی من یشاء» نظر به کافران مذکور در آیه قبل نیز داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 72 - 5

5- باز بودن راه توبه برای کافران و امکان تغییر سرنوشت آنان و رفع عذاب از آنها

قل عسى أن يكون ردف لكم بعض الذى تستعجلون

واژه «عسى» _ که برای ترجی و به معنای شاید است _ می رساند که عذاب تقدیر شده، قضای حتمی الهی نیست و امکان دارد که در نتیجه تحول فکری و عملی (ایمان) کافران، این برنامه تغییر کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 9

9- وقوع ناگهانی قیامت ، مجال هر گونه بازنگری و توبه را برای کافران لجوج از میان می برد .

فقد جاء أشراتها فأتى لهم إذا جاءتهم ذكريهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 14 - 10

ص: 299

10 - نوید خداوند به باز بودن راه توبه و بازگشت برای انسان ها ، حتی کافران

فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا .. وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

بیان غفران و رحمت الهی _ در پی تهدید شدن کافران به شعله های برافروخته _ می رساند که خداوند، راه توبه را به آنان نشان داده و ایشان را به بازگشت تشویق کرده است.

644- توصیه به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 95 - 2

2- ایمان آوردن به معاد و دست برداشتن از انکار و تکذیب آن ، توصیه اکید الهی به همه کافران و تکذیب گران

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكْفِرِينَ .. إِنَّ لَهُ حَقَّ الْيَقِينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 8 - 2

2- توصیه خداوند به کافران و منکران قیامت به ایمان به خدا ، پیامبر اسلام و قرآن

ف_اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَالنُّوْرَ الَّذِيْ اُنزِلْنَا

بیشتر مفسران مقصود از «نور» در این آیه را قرآن کریم می دانند.

645- توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- بقره - 2 - 217 - 24

24_ هشدار خداوند به مسلمانان ، با افشای نیتات و اهداف کفار نسبت به مسلمانان

و لَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدَّوْكُمْ عَنْ دِينِكُمْ أَنْ اسْتَطَاعُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 54 - 3،4

3_ مکر و مقابله خداوند با مکر و حيله کافران توطئه گر عليه عيسى (ع)

و مکروا و مکر الله

4_ توانایی و چیرگی خداوند در مکر با کافران

و مکروا و مکر الله و الله خير الماکرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 55 - 2

2_ بشارت خداوند به عيسى (ع) بر نجات آن حضرت از مکر کافران

فلما احس عيسى منهم الکفر... و مکروا و مکر الله... اذ قال الله يا عيسى انّ

ص: 300

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 118 - 17، 18

17_ ضرورت بررسی گفتار و منویات درونی بیگانگان (کافران) ، برای شناسایی توطئه های آنان علیه جامعه اسلامی

لا تتخذوا بطانه من دونکم لا یألونکم خبالا و دوا ما عنتم قد بدت البغضاء من افواه

18_ دشمنی ، توطئه گری و بدخواهی بیگانگان (کافران) ، از دلایل ضرورت پرهیز جامعه اسلامی از ایجاد روابط صمیمانه با آنان

لا تتخذوا... لا یألونکم خبالا... و ما تخفی صدورهم اکبر

جمله «لا یألونکم...»، بیان علت برای «لا تتخذوا...» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 2

2_ غفلت اهل ایمان نسبت به توطئه های کافران ، موجب فریب خوردنشان و در نهایت محبت به آنان

یا ایها الذین امنوا... ها انتم اولاء تحبونهم... و اذا خلوا عصوا علیکم الا اننا

مستفاد از ارتباط آیه مورد بحث و آیه سابق.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 149 - 2، 3

2_ تلاش کفرپیشگان برای واداشتن جامعه ایمانی به پیروی از خویش

ان تطیعوا الذین کفروا یردوکم علی اعقابکم

3_ هشدار های خداوند به جامعه ایمانی نسبت به توطئه ها و دسیسه های کفرپیشگان

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا الذین کفروا یردوکم علی اعقابکم فتقلبوا خاسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 9

9_ بی اعتنایی اهل ایمان به توطئه های تبلیغاتی کفرپیشگان ، ایجادکننده حسرت در دل های ایشان

لا تكونوا كالذين كفروا... ليجعل الله ذلك حسره في قلوبهم

بنابر اینکه «ليجعل» متعلق به «لا تكونوا» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 4

4_ نگرانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از آسیب یافتن دین خدا به واسطه تلاش های کفرآمیز

و لا يحزنك الذين يسارعون في الكفر

از اینکه خداوند در مقام دلداری می فرماید: انهم لن يضروا الله شيئاً (آنان با کفرشان به خدا ضرری نمی رسانند)، معلوم می شود که سبب ناراحتی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، احتمال آسیب رسانی کافران به دین خدا بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 301

6_ مسلمانان صدر اسلام، در معرض فتنه و آسیب از سوی کافران به هنگام سفر

وإذا ضربتم فی الارض . . . ان خفتن ان یفتنکم الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16_ در کمین بودن کافران برای ضربه زدن به مسلمانان، دلیل ضرورت آمادگی نظامی و تدارکاتی، برای دفع هجوم آنان

ووالذین کفروا لو تغفلون عن اسلحتکم و امتعتکم فیمیلون علیکم میله واحده

19_ کافران در اندیشه تهاجمی یکباره به مسلمین در شرایط مناسب

ووالذین کفروا لو تغفلون عن اسلحتکم و امتعتکم فیمیلون علیکم میله واحده

کلمه «میل» هنگامی که به «علی» متعدی شود، به معنای هجوم بردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ کافران همواره در حال برنامه ریزی و توطئه علیه اسلام و بنیاد های دین

إذ یمکرون . . . و یمکرون

جمله «إذ یمکرون . . .» گزارشی از مکرهای گذشته کافران دارد و جمله «یمکرون» خبر از توطئه گریهای آینده آنان می دهد. بیان این خبر با فعل مضارع حاکی از استمرار این توطئه گریهاست.

7_ خداوند برهم زننده برنامه ها و توطئه های کافران علیه دین

و یمکرون و یمکر الله و الله خیر المکرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ مسلمانان صدر اسلام نگران توطئه های پنهانی کافرانی که مخاصمات را ترک گفته و حاضر به صلح می شدند .

فإن انتهوا فإن الله بما يعملون بصير

جواب شرط «انتهوا» به قرینه «قتلوهم» جمله ای همانند «فلا تقاتلوهم» است؛ یعنی اگر کافران دست از فتنه انگیزی برداشتند و راه مسالمت پیش گرفتند با آنان نبرد نکنید. با توجه به این معنا معلوم می شود هدف از بیان آگاهی خداوند به اعمال این گروه از کافران، این است که مسلمانان را از این نگرانی برهاند که شاید صلح جویی آنان دستاویزی برای توطئه و فتنه ای دیگر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 5

5_ موفقیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خروج از مکه و خلاصی از توطئه کافران، مرهون نصرت خاص خداوند بود.

نصره الله إذ أخرجه الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 9، 10، 5

ص: 302

5- کافران ، مخفیانه اقدام به استماع آیه های قرآن نموده و یکدیگر را بر این کار ملامت می کردند .

نحن أعلم بما يستمعون به . . . و إذ هم نحوی

احتمال دارد مراد از «إذ هم نحوی» - همان گونه که در برخی شأن نزولها آمده است - کافرانی باشد که مخفیانه، اقدام به استماع سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) می کردند و با مشاهده یکدیگر به صورت نجوا، به ملامت یکدیگر می پرداختند.

9- کافران از طریق اعلام سحرشدهگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدد ایجاد بدبینی در پیروان ، نسبت به آن حضرت بودند .

إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مخاطب «إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً» مؤمنین باشد و کافران با تهمت «مسحور» به پیامبر (صلی الله علیه و آله) - که بر شخص خارج شده از حد اعتدال بر اثر سحرزدگی اطلاق می شود - می خواستند در آنان نسبت به آن حضرت، بدبینی ایجاد کنند.

10- کافران ، همواره در صدد ایجاد بدبینی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در بین خود بودند تا به وسیله آن ، کسی به آن حضرت تمایل پیدا نکند .

إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

نکته یاد شده بر این اساس که مخاطب فعل «تتبعون» کافران باشد که به همدیگر می گفته اند و آوردن فعل مضارع «يقول» برای بیان تلاش همواره آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 74 - 5

5- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در انجام رسالت خویش ، با شدیدترین و سنگین ترین ترفند ها و توطئه ها از سوی کافران و مشرکان رو به رو شد .

ولولا أن تبنتك لقد كدت تركن إليهم

از اینکه شخصیت بزرگی چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) نزدیک بود در برخی مواضع خویش، به سازش کشیده شود و نیز یادآوری این نکته که اگر خدا به کمک او نمی آمد، چنین حادثه ای رخ می نمود، حکایت از حقیقت یاد شده دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 5

5 - هشدار خداوند درباره فریب خوردن از تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران و ثروت و مکنت آنان در جامعه

فلا یغررک تقلبهم فی البِلَد

برخی از اهل لغت نوشته اند: «تَقَلَّبَ فِي الْأُمُورِ»؛ یعنی، «تَصَرَّفَ كَيْفَ يَشَاءُ» (در هر کاری مطابق خواسته خود دخل و تصرف کرد). مقصود از «تَقَلَّبَهُمْ فِي الْبِلَادِ» تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران در شهرها از راه سفرهای تجارتنی (مانند سفرهای کافران قریش از مکه به شام، یمن و ...) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 10

10 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر پناه بردن به او، در برابر کارشکنی ها و دشمنی های کافران و مشرکان

إِنَّ الَّذِينَ يَجِدُونَ دَلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ .. فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 303

2_ جامعه مؤمنان ، برخوردار از حمایت ویژه خداوند در برابر توطئه ها و ترفند های کافران

الذین كفروا و صدّوا عن سبيل الله أضلّ أعمّ لهم

از این که خداوند، تلاش های کافران و توطئه های آنان را نسبت به مؤمنان خنثی می کند؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 2 - 17

17- دلجویی و حمایت خداوند از مؤمنان ، در برابر توطئه های کافران دین ستیز

الذین كفروا .. أضلّ أعمّ لهم . و الذین ءامنوا ... کفر عنهم سيئاتهم و أصلح بال

از مجموع آیه شریفه، استفاده می شود که خداوند، در کنار تهدید و توبیخ کافران دین ستیز، در این آیه به دلجویی و حمایت از مؤمنان راستین پرداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 4,5

4- حضور کافران ، در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، حضوری صوری با اهدافی توطئه آمیز *

و منهم من يستمع .. قالوا للذین أوتوا العلم ماذا قال آنفاً

خداوند در این آیه، حالت پرسشگری کافران (ماذا قال آنفاً) را مورد سرزنش و توبیخ قرار داده است. این توبیخ، از آن جهت بوده است که در پرسش آنان، نوعی توطئه و سعی در سست کردن ایمان دیگران، نهفته بود.

5- افشای حرکت های مرموز کافران و منافقان ، از سوی خداوند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و منهم من يستمع إليك حتی إذا خرجوا من عندک

خطاب آیه شریفه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و ضمیر «منهم» ممکن است به کافران بازگردد که در آیات پیشین یاد شده اند و نیز ممکن است با توجه به محتوای آیه _ که نوعی حرکت نفاق آمیز را بیان داشته _ به منافقان بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 7 - 5

5 - دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در قبال هجوم کافران و تکذیب گران

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوْقِع

از این که پس از تأکیدهای فراوان، خداوند روی سخن را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) متوجه ساخته و به آن حضرت اطمینان می دهد که عذاب کافران قطعی است؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 18 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با اندیشه شیطنی و سنجیده کاری همراه بود .

إِنَّهٗ كَانَ لِأَيُّ تَنَا عَنِيدًا . . . إِنَّهٗ فَكَّرَ وَقَدَّر

ص: 304

646- توطئه کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 7

7_ خداوند با بیان نظارت خویش بر اعمال کافران دست کشیده از مبارزه علیه اسلام ، مسلمانان صدر اسلام را از غافلگیر شدن در توطئه های آنان ایمنی بخشید .

فإن انتهوا فإن الله بما يعملون بصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 5

5- کافران لجوج و مشرکان حق ناپذیر ، دارای توطئه ها و نقشه های نهانی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فإن تولّوا... و يعلم ما تکتُمون

ذکر «ماتکتُمون» (آن چه را پوشیده می دارید) می تواند اشاره به توطئه های مخفیانه کافران و مشرکان داشته باشد.

647- توطئه کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 86 - 4

4_ کافران قوم شعیب در تلاش مستمر برای بد جلوه دادن راه خدا

و تصدون عن سبيل الله من ءامن به و تبغونها عوجاً

648- توطئه کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 15 - 2

2 - خداوند ، با بیان پافشاری کافران عصر بعثت بر کفر و انکار معاد ، انتظار ایمان آوردن آنان را بی فایده خواند و توطئه گری آنها را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوشزد کرد .

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

649- توطئه کافران مکة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 2,3

2_ توطئه گری های کافران مکة علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نجات وی از آن توطئه ها با برنامه های الهی ، امری شایسته و بایسته به یاد داشتن

إذ يمكر بك الذين كفروا . . . والله خير المكرين

ص: 305

«إذ يمكر . . .» عطف بر «إذ أنتم قليل ...» در آیه 26 است.

3_ محبوس ساختن یا کشتن و یا تبعید پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از جمله توطئه های کافران مکه علیه آن حضرت

لیشتوک او یقتلوک او یخرجوک و یمکرون

جمله «و یمکرون» بیانگر این است که کافران علاوه بر تصمیم داشتن به قتل پیامبر (صلی الله علیه و آله) و . . . برنامه های دیگری نیز علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نظر داشته اند. لذا در برداشت فوق از آن به «از جمله» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 2

2_ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا، از حيله های کافران مکه در مبارزه با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و یمکرون . . . و إذ قالوا اللهم ... فأمطر علينا حجاره من السماء

برخی در توجیه عذاب خواهی کافران (فامطر علینا . . .) چنین گفته اند که آنان برای فریب دیگران و یا اقناع خویش این نفرین را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انکار قرآن و حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) محق بشمارند. آیه قبل که سخن از مکر کافران داشت، می تواند تأییدی برای این نظریه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 19

19_ رهایی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از توطئه کافران مکه و اعتلای کلمه الله، جلوه عزت (شکست ناپذیری) و حکمت خدا

فقد نصره الله إذ أخرجه . . . کلمه الله هی العلیا و الله عزیز حکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 2 - 16

16_ اتهام سحر و افسونگری، از حربه های تبلیغاتی کفرپیشگان مکه علیه قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قال الکفرون إن هذا لسحر مبین

650- توطئه های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 1

1- خداوند ، به گفتار آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران حق ستیز آگاه است .

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 13 - 3,5

3 - آگاهی خداوند از تمامی توطئه های نهان و آشکار کافران

وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ

ص: 306

5- آگاهی کامل خداوند به راز دل ها و ضمیر آدمیان ، دلیل احاطه کامل او بر تمامی گفته ها و توطئه های نهان و آشکار کافران است .

وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «إِنَّهُ عَلِيمٌ...»، در مقام تعلیل برای عبارت «وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 15 - 4, 3

3- بی تأثیر ساختن هشدار های قرآن درباره معاد ، محور نیرنگ های کافران

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَضْلٌ . . . إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

به قرینه آیات پیشین، مصداق بارز کید و مکر کافران، توطئه برای جدی نگرفتن هشدارهای قرآن به معاد است.

4- جدی نگرفتن هشدار های قرآن به معاد و شوخی قلمداد کردن آن ، دسیسه کافران در مقابله با آیین الهی

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ . إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 1

1- خداوند ، در برابر نیرنگ ها و توطئه های کافران ، ترفند ها و نقشه هایی پیچیده به کار می گیرد .

وَأَكِيدُ كَيْدًا

«کید»؛ یعنی، احتیال (چاره جستن) که دو نوع مذموم و ممدوح دارد؛ هر چند که استعمال آن در مورد مذموم بیشتر است (مفردات راغب). «کیداً» مفعول مطلق است و بر پیچیدگی نقشه های خداوند دلالت دارد.

651- توطئه های کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 7

7- وجود شرایط مساعد برای اقدام سریع پیامبر (صلی الله علیه و آله) به رویارویی با توطئه های کافران ، در عصر بعثت

فَمَهَّلَ الْكَافِرِينَ

فرمان مهلت دادن، در صورتی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) داده می شود که شرایط برای انجام عملی شتابزده علیه کافران فراهم باشد.

652- توقعات بیجای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 7 - 5

5_ نزول فرشته ای برای همراهی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) جهت انذار مردمان ، انتظار بی جای کافران

وقالوا .. لولا أنزل إلیه ملک فیکون معه نذیراً

ص: 307

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 9 - 8

8- درخواست های کافران از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، انتظارهایی فراتر از محدوده رسالت و مأموریت آن حضرت

قل ما كنت بدعاً من الرسل و ما أدری ما یفعل بی و لا بکم

از لحن پاسخ موجود در آیه شریفه، می توان نوع درخواست ها و انتظارهای کافران را شناخت. آنها برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) ویژگی هایی را یاد می کردند که رسولان پیشین واجد آن ویژگی نبودند. قرآن در پاسخ آنان می گوید: پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فردی است چون سایر رسولان و انتظارهایی که کافران از او دارند، از دایره رسالت بیرون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 54 - 1

1 - درخواست نزول نامه سرگشاده از سوی خداوند ، در تأیید رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بر درستی قرآن ، درخواستی نابجا و نشانه بهانه جویی کافران

بل یرید کل امریء منهم أن یوتی صحفًا منشره . . . کلاً إنّه تذکره

کلمه «کلاً»، تأکید مطلبی است که در آیه پیش (کلاً بل لایخافون. .) بیان شده است؛ یعنی، قرآن کریم تذکره است و اگر بنا بود که کافران به سبب آن متذکر شوند، نزول قرآن به همین صورت برای پندآموزی آنان کافی بود. پس درخواست کافران مبنی بر نامه اختصاصی از جانب خداوند، بهانه ای بیش از سوی آنان نیست.

653- تهدید به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 5

5_ ابلاغ تهدید های خداوند به کفرپیشگان و رساندن بشارت های او به مؤمنان ، وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

و قل . . . وانتظروا إنا منتظرون

654- تهدید کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 5 - 7

7_ علم فراگیر خداوند و شکست ناپذیری او ، پشتوانه تهدید کفار به عذاب شدید

انّ الذّین کفروا لهم عذاب شدید و الله عزیز . . انّ الله لا یخفی علیه شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 19 - 15

15_ تهدید خداوند نسبت به کافران ، برای بازداري آنان از کفر

و من یکفر بایات الله فانّ الله سریع الحساب

ص: 308

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 20 - 15

15 _ تهدید کافران از جانب خداوند

و ان تولّوا .. و الله بصیر بالعباد

ذکر جمله «و الله بصیر بالعباد»، که بیانگر آگاهی همه جانبه خداوند نسبت به بندگان است، در پی جمله «و ان تولّوا ..»، تهدیدی است برای آنان که از حق اعراض می کنند. (کافران)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 21 - 18، 4

4 _ تهدید کافران از سوی خداوند ، نسبت به قتل پیامبران و مردمان عدالتخواه

انّ الذین یکفرون .. و یقتلون النّیین ... فبشرهم بعذاب الیم

18 _ رضایت کفار عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کشتار انبیا توسط گذشتگان ، علّت تهدید آنان به عذاب الهی *

و یقتلون النّیین .. فبشرهم بعذاب الیم

تهدید بازماندگان قاتلان انبیا به عذاب در صورتی صحیح است که آنان به اعمال گذشتگان خویش راضی باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 12

12 _ تهدید کافران به عذابی خوارکننده از سوی خداوند

و لهم عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 6

6 _ تهدید بی تقوایان کفرپیشه به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

ان اتقوا الله و ان تکفروا .. ان یشأ یدهبکم ایها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 6

6_ کافران شکست خورده در جنگ بدر ، مورد تهدید خداوند به چشیدن دوباره طعم شکست در صورت بازگشت به جنگ

وإن تعودوا نعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 3

3_ گرفتار شدن به سرنوشت شوم پیشینیان ، تهدید الهی نسبت به کافران ستیزه گر علیه اسلام

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولین

جواب شرط «إن يعودوا . . .» حذف شده و جمله «فقد مضت ...» جانشین آن می باشد و تقدیر کلام چنین است: «وإن يعودوا فانتقمنا

منهم كما انتقمنا من الأولین ...»

ص: 309

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 1

1_ کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قیامت ، مستحق عذاب دنیوی اند و به آن تهدید شده اند .

وَلَنُؤَخِّرَنَّهُمْ الْعَذَابَ

جمله «ما یحبسه» (چه چیز مانع نزول آن عذاب است؟) می رساند که مراد از «العذاب» عذاب دنیوی است و نیز حکایت از این دارد که کفرپیشگان ، به آن عذاب تهدید شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 83 - 6

6_ خداوند ، مشرکان و کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به کیفر های دنیوی و فرو ریختن سنگ های عذاب تهدید کرد .

و ما هی من الظالمین ببعید

واقع شدن جمله «و ما هی . . .» پس از مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) (عند ربک) می تواند قرینه بر این باشد که: از مصداقهای مورد نظر برای «الظالمین» مشرکان و کافران عصر بعثت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 4

4_ خداوند کفرپیشگان و منکران رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به هلاک ساختن آنان و از میان بردنشان تهدید کرد .

أولم یروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 4

4- خداوند ، با افشای انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آنان را مورد تهدید قرار داد .

نحن أعلم . . . و إذ هم نحوی

اعلام اطلاع خداوند از گوش دادن کافران به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آگاهی از گفت و گوی آنها، برای تهدید و هشدار به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 4

4- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مشرکان و کافران لجوج و حق ناپذیر را به جنگ و جهاد تهدید کرد .

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلْنَا مِثْلَ الْآيَاتِ الَّتِي كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

برداشت یاد شده بر اساس یکی از احتمالاتی است که میان مفسران در باره این آیه مطرح است و آن این که جمله «أذنتکم علی سواء» تهدید به جنگ و هشدار به جهاد است. مانند آیه «فانذِرْ إِلَهُمُ عَلِي سَوَاء» (انفال (8) آیه 58).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 13

13 - تهدید ظالمان و کفرپیشگان از سوی خدا به کیفری حتمی و نه چندان دور

و سيعلم الذين ظلموا أيّ منقلب ينقلبون

ص: 310

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 54 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) کافران منکر آیات الهی را ، تهدید به عذاب کرده بود .

یستعجلونک بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 26 - 4

4 - کفرپیشگان تکذیب گر ، مورد تهدید خداوند و در معرض عذاب الهی

ثم أخذت الذین کفروا فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 11

11 - تهدید کافران به آتش دوزخ از سوی خداوند

فویل للذین کفروا من النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 88 - 3

3 - کافران و مشرکان ، به عذاب و شکست تهدید شدند .

و لتعلمنّ نبأه بعد حین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 8

8 - دلداری خداوند به مؤمنان و تهدید کافران و مشرکان حق گریز به انتقام و شکست

ألیس الله بعزیز ذی انتقام

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که ذیل آیه شریفه _ که از عزت و انتقام خداوند سخن گفته _ دارای لحن تهدیدآمیز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 39 - 2, 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر تهدید و هشدار، از کفرپیشگان لجوج خواست تا همچنان بر مواضع نادرستشان پافشاری کنند.

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم

آهنگ آیه شریفه، آهنگی تهدیدآمیز و هشدار دهنده است.

2 - هشدار و تهدید، از وظایف پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در برخورد با کافران لجوج و حق ناپذیر

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم ائی ع مل فسوف تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 311

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) کافران و مشرکان معاند را به مقابله فرا خواند و به شکست ذلت بار (چون شکست روز بدر) تهدید کرد.

من یأتیة عذاب یخزیه

بیشتر مفسران بر این دیدگاه اند که مقصود از عذاب خوارکننده در دنیا، شکست کافران و مشرکان معاند در جنگ ها (همچون جنگ بدر) است.

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) کافران و مشرکان معاند را به عذاب فراگیر و دائمی دوزخ تهدید کرد.

و یحلّ علیه عذاب مقیم

«علی» برای استیلا و تمکن است و می رساند که عذاب الهی دشمنان رسول خدا، فراگیر و گسترده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 70 - 4

4 - تهدید کافران لجوج و ستیزه جو، به عذاب الهی

الذین کذبوا بالکتب... فسوف یعلمون

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله «فسوف یعلمون» به قرینه آیه بعد (إذ الأغلال فی أعناقهم ..) در مقام تهدید می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 4

4 - خداوند، مشرکان و کافران حق ستیز را کراراً به عذاب استیصال تهدید کرده است.

فإما نریتک بعض الذی نعدهم

فعل مضارع «نعد» دلالت بر استمرار می کند. این کلمه مشتق از «وعد» است و «وعد» هم در خیر استعمال می شود و هم در شر. چون در این جا ضمیر به مشرکان و کافران بر می گردد، برای شر و تهدید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 35 - 1

1 - تهدید کافران مجادله گر در آیات الهی از سوی خداوند

و يعلم الذین یجـدلون فی ءایـتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 10 - 1

1- تهدید شدن کافران سست اندیش و بیهوده گرا ، به فرجامی سخت و جانکاه

فارتقب یوم تأتی السماء بدخان مبین

تعبیر «بدخان مبین»، می تواند حکایت از عذاب دنیوی و نیز سختی های صحنه قیامت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 4

4 - تهدید مستکبران کفرپیشه از سوی خداوند ، به عذابی سخت و بدفرجام

ص: 312

فبشّره بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 17 - 5

5 - تهدید شدن کافران لجوج و حق گریز ، به نزول عذاب الهی

فستعلمون کیف نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 18 - 3

3 - تهدید شدن کافران تکذیب گر ، به نزول عذاب الهی همچون اقوام و ملل پیشین

و لقد کذب الذین من قبلهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 29 - 8

8 - تهدید شدن کافران لجوج و تکذیب گر ، به عذاب از سوی خداوند

فستعلمون من هو فی ضلّال مبین

برداشت بالا، به سبب این نکته است که تعبیر «فستعلمون» (پس به زودی خواهید دانست)، دارای لحن تهدیدآمیز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 5 - 2

2 - تهدید خداوند به شکست کافران ، در جنگ با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

و یبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 7 - 5

5 - بشارت خداوند به پیروزی و سعادت مندی مؤمنان و تهدید او نسبت به شکست و بدبختی کافران

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

بنابر گفته مفسران، این آیه متضمن وعده و وعید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 16 - 1

1 - کافران تکذیب گر، از سوی خداوند به عذاب خفت بار تهدید شدند.

سنسمة علی الخراطوم

«وَسَم» (از ریشه «نسمه») به معنای داغ نهادن است و «خرطوم» در اصل به معنای بینی فیل می باشد. تعبیر «بر بینی او داغ خواهیم زد»، کنایه از این است که او را به شدت ذلیل خواهیم کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 313

19 - معارج - 70 - 41 - 2

2 - تهدید خداوند ، به هلاکت کافران حق ناپذیر

علی أن نبذل خیراً منهم و ما نحن بمسبوقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 7

7 - تهدید شدن کافران حق ناپذیر و باطل گرا ، به کیفر الهی در قیامت

فذرهم . . . حتی یلـقوا یومهم الذی یوعدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 3

3 - خداوند ، تهدید کننده کافران و تکذیب کنندگان قرآن به سرنوشتی همچون فرجام فرعونیان و قوم ثمود

هل أتیک . . . فرعون و ثمود . بل الذین کفروا فی تکذیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 7

7 - خداوند ، تهدید کننده کافران و تکذیب کنندگان قرآن ، به سرنوشتی همچون فرجام فرعونیان و قوم ثمود

هل أتیک حدیث الجنود . . . و اللّٰه من ورائهم محیط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 8

8 - سوگند خداوند به سپیده دم ، شب های ده گانه ، جفت ، تاق و گذشت شب ، برای تأکید بر دارا بودن توان اجرای تهدیدات خویش و

نابود ساختن کافران

و الفجر . . . ألم تر کیف فعل ربک بعاد

ممکن است مراد از سوگندها، تأکید بر قدرت خداوند بر نابود ساختن مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ در این صورت جواب

قسم محذوف خواهد بود. گفتنی است که جواب قسم در احتمال دیگر، آیه چهاردهم این سوره است که مراقبت شدید خداوند را مطرح کرده است.

655- تهدید کافران بهانه جو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 96 - 4

4- مشرکان و کافران حق ناپذیر و بهانه جو، مورد تهدید خداوند

قالوا أبعث الله بشراً رسولاً. قل كفى بالله شهيداً بيني وبينكم

تذکر خداوند به گواه و ناظر بودن میان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مشرکان حق ناپذیر، می تواند به منظور تهدید آنان باشد.

ص: 314

656- تهدید کافران حق ستیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 7

7_ خداوند ، کافران عصر بعثت را در صورت از سرگیری شرارت ها به سرکوبی و نابودی تهدید کرد .

و إن يعودوا فقد مضت سنت الأولین

657- تهدید کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 96 - 4

4- مشرکان و کافران حق ناپذیر و بهانه جو ، مورد تهدید خداوند

قالوا أبعث الله بشراً رسولاً. قل كفى بالله شهيداً بيني وبينكم

تذکر خداوند به گواه و ناظر بودن میان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مشرکان حق ناپذیر، می تواند به منظور تهدید آنان باشد.

658- تهدید کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 3 - 13

13_ تهدید مشرکان کفرپیشه صدر اسلام به عذاب دردناک جهنم

بشر الذین کفروا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 102 - 5

5_ خداوند ، مشرکان و کفرپیشگان عصر بعثت را به عذاب های شدید دنیوی تهدید کرد .

و كذلك أخذ ربك إذا أخذ القرى و هي ظ_لمه إن أخذه أليم شديد

برداشت فوق، از مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) در «کذلك أخذ ربك» استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 15

15_ شکستو نابودی کفرپیشگان و پیروزی اهل ایمان ، از تهدید های خداوند به کافران و از وعده های او به مؤمنان عصر بعثت

حتی یأتی وعد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 315

1 - مشرکان و کافران صدر اسلام، به نزول عذاب فراگیر و غافل گیرانه تهدید شدند .

فإذا نزل بساحتهم فساء صباح المنذرين

«ساحت» به فضای باز اطراف محله می گویند و در آیه شریفه، کنایه از شمول و فراگیری عذاب الهی بر همه افراد است. نزول عذاب در بامداد (صبح) استعاره تمثیلیه است که عذاب الهی، به دشمنی تشبیه شده است که در شب حرکت می کند و صبح گاهان غافل گیرانه یورش می برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 4

4 - تهدید شدن کافران صدر اسلام به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

ولقد أهلكنا أشياعكم فهل من مذكّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 17 - 2

2 - تهدید خداوند به دچار کردن کافران تکذیب گر صدر اسلام ، به سرنوشت شوم و هلاکت بار باغداران یمنی

إنا بلونهم كما بلونا أصحاب الجنة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 33 - 6

6 - تهدید شدن کافران صدر اسلام ، به نابودی اموال و درایی های شان

كذلك العذاب .. لو كانوا يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 3

3 - تهدید شدن گنه پیشگان و کافران دنیاگرا در صدر اسلام ، به هلاکت و جایگزین شدن مردمی دیگر ، از سوی خداوند

وإذا شئنا بدلنا أمثـلهم تبديلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 3

3 - کافران عصر بعثت ، مورد تهدید شدید خداوند به مقابله ای سریع و برخوردی سخت با آنان

إنّ بطش ربّك لشديد

لسان العرب از ابن سیده نقل می کند که «بطش» به معنای هجوم سریع است.

659- تهدید کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 316

3- تهدید شدن کافران ظالم به مرگ از سوی خداوند ، در پی تهدید شدن انبیای الهی از سوی آنان به اخراج از سرزمین مسکونی خویش

وقال الذین کفروا... لنخرجنکم من أرضنا... فأوحى إليهم ربهم لنهلکن الظالمین

660- تهدید کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 13 - 18

18_ خداوند کفرپیشگانی که علی رغم مشاهده آیات خدا، ربوبیت او را منکر شوند، به عذاب شدید و مکرری سخت تهدید کرده است.

و هم یجـدلون فی الله و هو شدید المحال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 40 - 1

1 - پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)، کافران و مشرکان لجوج را به عذابی خوارکننده در دنیا هشدار داد.

فسوف تعلمون . من یأتیه عذاب یخزیه

مفسران بر این عقیده اند که مقصود از عذاب خوارکننده، به قرینه ذیل آیه _ که از عذاب دائمی (اخروی) سخن می گوید _ عذاب دنیایی است.

661- تهدید کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 86 - 13

13_ شعیب ، کافران قوم خویش را به گرفتار آمدن به فرجامی همانند سرنوشت فسادگران پیشین تهدید کرد .

و أنظروا کیف کان عقبه المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 87 - 8

8_ شعيب (ع)، کافران قوم خویش را به داوری خدا و گرفتارسازی آنان به عقوبت های الهی در دنیا تهدید کرد .

و طائفه لم يؤمنوا فاصبروا حتی يحکم الله بیننا

با توجه به ذیل آیه 89 (ربنا افتح . . .) معلوم می شود مقصود شعيب از داوری خداوند، تحقق امری است که نابودی کافران در دنیا و در نتیجه پیروزی اهل ایمان را در پی خواهد داشت. چنانچه مخاطب در «فاصبروا» خصوص کافران باشد، این معنا از وضوح بیشتری برخوردار خواهد بود.

ص: 317

662- تهدید کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 6

6 - خداوند ، کافران عصر بعثت را به عذابی نزدیک تهدید کرد .

فمهّل . . . رویداً

دادن مهلت کوتاه به منزله تهدید به عذاب، پس از انقضای مهلت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 7

7 - خداوند ، تهدیدکننده کافران عصر بعثت به سرنوشتی نظیر فرجام قوم عاد

ألم تر كيف فعل ربك بعاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 9 - 6

6 - خداوند ، تهدیدکننده کافران عصر بعثت ، به فرجامی نظیر هلاکت قوم ثمود

ألم تر كيف فعل ربك . . . و ثمود الذين جابوا الصخر بالواد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 10 - 4

4 - خداوند ، تهدیدکننده کافران عصر بعثت ، به گرفتار ساختن آنان در عقوبتی نظیر فرجام قوم فرعون

ألم تر . . . و فرعون ذی الأوتاد

663- تهدید کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 27

27- کافران مکه ، مورد تهدید خداوند به عذابی دردناک

لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 31 - 2

2- تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ

ص: 318

664- تهدیدهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 14 - 3

3- تهدید شدن کافران ظالم به مرگ از سوی خداوند ، در پی تهدید شدن انبیای الهی از سوی آنان به اخراج از سرزمین مسکونی خویش

وقال الذین کفروا... لنخرجنکم من أرضنا... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظالمین

665- تهدیدهای کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- اعراف - 7 - 86 - 2

2_ کافران قوم شعب بر سر هر کوی و برزن مؤمنان به خدا را مورد تهدید قرار می دادند و آنان را از سلوک راه خدا باز می داشتند .

ولا تقعدوا بكل صرط توعدون و تصدون عن سبیل اللّٰه من ءامن به

«ایعاد» مصدر «توعدون» به معنای تهدید کردن و به شکنجه و أمثال آن ترساندن است. «من ءامن» مربوط به فعل «توعدون» و «تصدون» است و به اصطلاح اهل ادب مفعولی است «متنازع فیه». گفتنی است که در برداشت فوق ضمیر در «به» به «اللّٰه» برگردانده شده است.

666- نهمتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 105 - 3

3_ فراگیری قرآن از دیگران، اتهام کافران به پیامبر(صلی الله علیه و آله)

وليقولوا درست

لام در «ليقولوا» به معنی عاقبت است. یعنی نهایت سخن منکران در برابر تصریف آیات آن است که می گفتند پیامبر(صلی الله علیه و آله) قرآن را از دیگران آموخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 106 - 5

5_ بهانه جویی و اتهام کافران نباید سبب نگرانی و تزلزل مؤمنان گردد.

و ليقولوا درست .. اتبع ما أوحى اليك

فرمان به اتباع از وحی، پس از اشاره به شبهات کافران، تأکیدی بر لزوم استقامت مؤمنان در برابر شبهات کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 7 - 12

12_ کفرپیشگان، قیامت را امری گزاف و طرح آن را از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) چون سحر، نیرنگی روشن قلمداد می کردند .

ص: 319

إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

«هَذَا» به گفتار پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر زنده شدن مردگان و برپایی قیامت اشاره دارد. اطلاق «سحر» بر این گفتار و ادعا، از باب تشبیه است و وجه شبه آن بطلان و نیرنگ می باشد؛ یعنی، این سخن ظاهری فریبنده و باطنی پوچ و بی اساس دارد و در بطلان و نیرنگ بازی، همانند سحر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 103 - 2,3

2- کافران و مشرکان، قرآن را در میان مردم خود، آموزه های فرد عجمی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) معرفی می کردند .

و لقد نعلم أنهم يقولون إنما يعلمه بشر . . . أعجمی

عجمی دانستن قرآن، از پاسخ خداوند که فرمود: «لسان الذی یلحدون إلیه أعجمی . . .» به دست می آید.

3- آموختن قرآن از بشر، یکی از تهمت های کافران و مشرکان به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بود .

و لقد نعلم أنهم يقولون إنما يعلمه بشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 11,9

9- کافران از طریق اعلام سحرشده گی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدد ایجاد بدبینی در پیروان، نسبت به آن حضرت بودند .

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مخاطب «إِنَّا تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا» مؤمنین باشد و کافران با تهمت «مسحور» به پیامبر (صلی الله علیه و آله) که بر شخص خارج شده از حد اعتدال بر اثر سحرزدگی اطلاق می شود - می خواستند در آنان نسبت به آن حضرت، بدبینی ایجاد کنند.

11- استفاده از تهمت و شخصیت شکنی، از روش های مبارزه کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تعالیم او

إِنَّا تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 5

5- کافران ، علی رغم به کار بردن شگرد ها و اتهام های مختلف برای جلوگیری از گسترش پیام پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، هرگز موفق به آن نشدند .

انظر كيف ضربوا لك الأمثال فضلاً فلا يستطيعون سبيلاً

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که مقصود از «ناتوانی کافران از راه یابی» نیافتن چاره و راهی برای مسدود کردن پیام آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 3, 2, 1

1 - جنون ، یکی از نسبت های ناروای کافران و رفاه زدگان به ساحت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

أم يقولون به جنّه

((به جنّه))؛ یعنی، «او گرفتار نوعی جنون است و این اتهام دیگری بود که از سوی کافران و مترفان، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) زده می شد.

ص: 320

2 - شخصیت ، منش و گویش خردمندانه پیامبر (صلی الله علیه و آله) گواهی روشن بر میرا بودن آن حضرت از اتهام کافران (جنون)

أم لم يعرفوا رسولهم . . . أم يقولون به جنّه

3 - تویخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر نسبت دادن جنون به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، علی رغم آشنایی کاملشان با شخصیت خردمند آن حضرت

أم لم يعرفوا رسولهم . . . أم يقولون به جنّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 90 - 6

6 - افسانه خواندن قرآن از سوی کافران ، دروغی ناروا به ساحت آن

إن هـذا إلاّ أسـطیر الأؤلین . . . وإنّهم لکـذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 6، 3، 2، 1

1 _ کافران ، منکر نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند و قرآن را دروغ و ساخته و پرداخته او می دانستند .

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک افتریه

2 _ کافران ، مدعی مدد رسانی جمعی از مردم غیر مسلمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ساختن و پرداختن قرآن

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک افتریه و أعانه علیه قوم ءآخرون

طبق نظر مفسران، مقصود از «قوم آخرون» مردم غیر مسلمان همچون یهود است.

3 _ تهمت و افترا ، ابزار و شیوه های مبارزه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک افتریه و أعانه علیه قوم ءآخرون

6 _ تهمت و افترا زدن کافران به گناهی که تنها خود مرتکب آن بودند ، از شیوه های آنان در مبارزه ، علیه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک افتریه . . . فقد جاءو ظلماً و زوراً

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می شود که کافران، پیامبراسلام(صلی الله علیه و آله) را متهم به دروغ گویی می کردند؛ در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 5 - 4,5,2,1

1 - کافران ، مدعی بودند که قرآن ، افسانه های مکتوب پیشینیان است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) از روی آنها نسخه برداری کرده و به آنها سامان بخشیده است .

وقالوا أسـطیراالأولین اکتبها

2 - کفرپیشگان بر این داعیه بودند که پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای ساختن قرآن ، از برخی از اشخاص درخواست استتساخ از اسطوره های پیشینیان را کرده است .

وقالوا أسـطیراالأولین اکتبها

برداشت فوق، مبتنی بر این است که فعل «اکتبها» در معنای حقیقی خود (نوشتن و نسخه برداری پیامبراسلام) استعمال نشده باشد؛ زیرا به گواه تاریخ پیامبر(صلی الله علیه و آله) آشنا به نوشتن نبوده است. بنابراین مقصود از آن، درخواست نوشتن از دیگران است؛ چنان که نوشته های بزرگان را دیگران می نویسند، ولی به آنان نسبت می دهند.

ص: 321

4_ کافران ، مدعی بودند که قرآن همان افسانه های پیشینیان است که گروهی در هر صبح و شام و به صورت مخفیانه ، بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) دیکته کرده و می خوانند .

وقالوا أَسْـَٔلُ طَيْرَ الْأَوَّلِينَ اِكْتَتَبَهَا فَهِيَ تَمْلِي عَلَيْهِ بَكْرَةً وَأَصِيلًا

مراد از صبح و شام، می تواند وقت هایی باشد که مردم در منظر و مرای نیستند و به طور معمول، کسی که می خواهد متن مقدسی را بسازد، آن را به صورت پنهانی انجام می دهد تا کسی خبردار نشود.

5_ کافران مدعی بودند که گروهی با استتخا از افسانه های پیشینیان و املائی آن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آن حضرت را در ساختن قرآن کمک می کنند .

وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ . . . وَقَالُوا أَسْـَٔلُ طَيْرَ الْأَوَّلِينَ اِكْتَتَبَهَا فَهِيَ تَمْلِي عَلَيْهِ بَكْرَةً وَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 10، 6

6_ سحر زدگی ، اتهام ظالمانه مشرکان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وَقَالَ الظُّلُمُ لِمَنْ لَمْ يَلْمُوكُمْ أَنْ تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

10_ پیروان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در پندار و بیان نکوهشگر و طعن آلود مشرکان ، مردمانی نادان و دنباله رو فردی سحر زده

وقالوا . . . إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

از لحن آیه شریفه، استفاده می شود که کافران، این سخن را از سر نکوهش و طعن می گفتند و چون پیروی از فردی سحرزده، امری غیر منطقی است، در حقیقت پیروان آن حضرت را، مردمانی نادان می پنداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 68 - 7

7- کافران فرورفته در خرافات و شرک ، متهم کننده پیام انبیا به خرافه و افسانه

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا . . . إِنْ هَـٰذَا إِلَّا أَسْـَٔلُ طَيْرَ الْأَوَّلِينَ

با توجه به این که وعده معاد و رستاخیز همواره از سوی پیامبران الهی مطرح می شده است، می توان گفت که واژه «أَوَّلِينَ» اشاره به آن بزرگواران دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - اتهام یاوه سرایی ، حربه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان بود .

ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

باطل، در اصل، به معنای «بی ثبات و بی ریشه» است. گاهی، درباره کسی به کار برده می شود که مطلبی عاری از حقیقت بگوید (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 36 - 1

1 - اتهام جنون و شاعر بودن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شیوه مشرکان و کافران در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقولون أئنا لتاركوا ءالهننا لشاعر مجنون

آمدن فعل «يقولون» به صیغه مضارع، حکایت از استمرار این سخن دارد.

ص: 322

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 4 - 6

6 - کافران ، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را ساحر و بسیار دروغگو می دانستند .

و قال الکفرون هـ ذاس حر کذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 7 - 7

7- اتهام سحر ، سپر دفاعی کافران در برابر آیات روشن وحی

إذا تتلى عليهم آياتنا بينت قال الذين كفروا .. هـ ذاسحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 3

3- نسبت افترا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از شیوه های کافران در مبارزه با آن حضرت

قال الذين كفروا .. هـ ذاسحر مبين . أم يقولون افتريه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 52 - 3,4,5

1 - تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامع کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

كذلك ما أتى الذين من قبلهم من رسول إلا قالوا ساحر أو مجنون

3 - دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر حق ستیزی و اتهام های ناروای کافران

كذلك ما أتى .. إلا قالوا ساحر أو مجنون

4 - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتى الذين .. إلا قالوا ساحر أو مجنون

5 - اتهام سحر یا جنون ، از سوی کافران به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

كذلك ما أتى . . . إلا قالوا ساحر أو مجنون

ضمير «من قبلهم» به كافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بازمی گردد؛ یعنی، اگر اینان تورا به سحر و جنون متهم می کنند، مطلب تازه ای نیست؛ زیرا پیشینیان نیز، همین شیوه را داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 29 - 7، 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موظف به ادامه دادن هشدارها و تذکرهای خویش، بدون نگرانی از اتهامهای کافران

فذکر

از ذیل آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نبایست به اتهامهای مشرکان بیندیشد؛ بلکه وظیفه آن حضرت ادامه دادن به تبلیغ خویش است.

7 - اتهام کفانت و جنون به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از سوی کافران

فما أنت بنعمت ربك بكاهن ولا مجنون

ص: 323

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 1

1 - نسبت دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به شعر و شاعری از جمله اتهام های مکرر کافران

أم یقولون شاعر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 33 - 1

1 - اتهام کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در ابداع قرآن از نزد خود و نسبت دادن آن به خداوند

أم یقولون تقوله

«تقول»؛ یعنی، به دروغ چیزی را به کسی نسبت دادن (المصباح المنیر). مقصود کافران این است که قرآن، کلام خداوند نیست و پیامبر (صلی الله علیه و آله) به دروغ آن را به او نسبت می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 3

3 - اتهام سحر و جادوگری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از سوی کافران با مشاهده هر معجزه

وإن یروا آیه یعرضوا ویقولوا سحر مستمرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 9 - 6

6 - پیامبران ، متهم به گمراهی شدید از سوی کافران محکوم به دوزخ

إن أنتم إلا فی ضلال کبیر

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که جمله «إن أنتم ..» دنباله اعتراف های کافران باشد. گفتنی است که صفت «کبیر» (برای «ضلال») اشاره به شدت و نهایت گمراهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - دلدارى خداوند به پيامبر (صلى الله عليه و آله) ، در برابر تهمت ها و افترا هاى كافران مخالف

فستبصر و يبصرون . بايئكم المفتون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - كافران تكذيب گر ، آيات قرآن و مطالب آن را بى اساس و از افسانه هاى كهن مى پنداشتند .

إذا تتلى عليه آى - تنا قال أس - طير الأولين

2 - معرفى قرآن به عنوان افسانه كهن ، از ترفند هاى هميشگى كافران تكذيب گر

إذا تتلى عليه آى - تنا قال أس - طير الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 5,8

5 - اتهام جنون به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به هنگام شنیدن قرآن از سوی کافران

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

8 - کافران ، قرآن را نشانه جنون پیامبر (صلی الله علیه و آله) می دانستند .

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 41 - 4

4 - اتهام شعر به قرآن و شاعری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از سوی کافران و مشرکان در آغاز رسالت

و ما هو بقول شاعر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 42 - 4

4 - اتهام کهانت به قرآن و کاهنی به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ، از سوی کافران و مشرکان

و لا بقول کاهن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 3

3 - روی گردانی کافران از قرآن ، به دلیل ناتوانی آنان از درک مفاهیم آن است و افسانه دانستن آن ، بهانه ای بیش نیست .

قال أسـ طير الأولين . كلاً بل ران علی قلوبهم

667- تهتهای کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 10,11

10 - موضع گیری خصمانه کافران صدر اسلام علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و موسی (ع) و متهم ساختن آنان به ساحری

قالوا سحران تظ_هرا

11 - قرآن و تورات ، دو جادوی پشتیبان یکدیگر ، در ادعای کافران صدر اسلام

قالوا سحران تظ_هرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 7، 1

1 - کافران ، اظهارات پیامبر (صلی الله علیه و آله) را درباره تجدید حیات انسان ها پس از مرگ ، افترای او بر خدا می دانستند .

وقال الذین كفروا هل ندلكم على رجل ينبئكم . . . أفتری على الله كذبًا

7 - دفاع خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به خاطر اتهامی که کافران به آن حضرت نسبت داده بودند .

ص: 325

أفتري على الله كذباً أم به جنه بل

«بل» برای اضرار و رد تردیدی است که کافران درباره حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) مطرح کردند؛ یعنی، آنچه کافران می گویند، هیچ کدام درست نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 48 - 5

5 - کافران صدر اسلام ، مؤمنان را دروغگو دانسته و عقیده آنان به برپایی قیامت را بی اساس می پنداشتند .

و يقولون متى هـ ذا الوعد ان كنتم صـ دقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 4 - 7

668- نهتهای کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 91 - 2

2- کفار قریش ، پس از نزول قرآن و ظهور اسلام ، آیات قرآن را به چند دسته تقسیم کرده و هر دسته را با تهمت و افترا و ترفند های گوناگون ، به استهزا گرفته و منکر شدند .

المقتسمین. الذین جعلوا القرآن عصین

برداشت فوق مبتنی بر این است که مقصود از این آیه و آیه قبل _ چنان که در شأن نزولها آمده است _ کفار قریش باشد که همگی (حدود 16 نفر) به شکلهای گوناگون به هلاکت رسیدند.

669- نهتهای کافران قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 2

2 _ اشراف کفرپیشه قوم هود ، وی را به سفاهت و دروغگویی متهم کردند .

قال الملائکة الذین کفروا .. انا لنریک فی سفاهه و انا لنظنک من الکذبین

670- تهمت‌های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 2 - 16

16_ اتهام سحر و افسونگری ، از حربه های تبلیغاتی کفرپیشگان مکه علیه قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قال الكفرون إن هذا لسحر مبين

ص: 326

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3

3- کافران مکه ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود ، فردی مجنون و دیوانه می دانستند .

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 5

5- کافران مکه ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را متهم به سحر می کردند .

بل نحن قوم مسحورون

در آیه فوق، هر چند به «سحر کننده» تصریح نشده، ولی تناسب حکم و موضوع و نیز آیه های دیگری که به این موضوع تصریح کرده است، مقصود پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 5

5- کافران دین ستیز مکه ، پیامبر اسلام و مؤمنان را در باره وعده های الهی دروغگو می پنداشتند .

و یقولون متی هـذا الوعد ان کنتم صـدقین

671- ثبت عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 3

3- حساب و نتیجه اعمال کافران دوزخی ، در نامه اعمالشان درج شده و روشن است .

و لم أدر ما حسابیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 75 - 14

14- ثروت ، مکنث ، خوش نمایی و آراستگی زندگی کافران ، استدراج است .

هم أحسن أثـاً و رءياً .. فليمدد له الرحمن مدّاً حتّى إذا رأوا ما يوعدون

«استدراج»؛ یعنی، کسی را آهسته آهسته و به آرامی نزدیک چیزی بردن (لسان العرب) در این آیه «مدّاً» _ که مفعول مطلق است _ بیان نوعی خاصی از امهال است که مقصود از آن به قرینه «حتّى إذا ..»، نزدیک ساختن کافران به عذاب موعود الهی است.

ص: 327

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 5

5- هشدار خداوند درباره فریب خوردن از تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران و ثروت و مکنت آنان در جامعه

فلا یغررک تقلبهم فی البلَد

برخی از اهل لغت نوشته اند: «تَقَلَّبَ فی الْأُمُور»؛ یعنی، «تَصَرَّفَ کیف یشاء» (در هر کاری مطابق خواسته خود دخل و تصرف کرد). مقصود از «تَقَلَّبَهم فی البلاد» تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران در شهرها از راه سفرهای تجارتي (مانند سفرهای کافران قریش از مکه به شام، یمن و ...) است.

673- ثروت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 3

3 - کافران تکذیب گر، در صدر اسلام از قشر ثروتمند و پرفرزند و نفرات بودند.

أَنْ كَانِذَا مَالٍ وَبَنِينَ

674- ثروتمندی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 212 - 2 - 10

10_ فقر مؤمنان صدر اسلام، و تمرکز ثروت ها در جبهه کفر *

زین للذین کفروا... و یسخرن... و اللّٰه یرزق

تزین دنیا نزد کافران، تمسخر مؤمنان توسط آنان، وعده الهی به برتری مؤمنان در قیامت و برخورداری آنان از نعمتهای بی حساب، دلایل استناد این برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 3

3 - کافران دوزخی (اصحاب الشمال)، از قشر ثروتمند و مرفّه جامعه اند.

ما أغنی عنّی مالیه

یادآوری این مطلب که ثروت و اموال، ما را نجات نداد؛ می رساند که این گروه از قشر مرفه و ثروتمند جامعه اند. در آیه 45 سوره «واقعہ» از آنان به عنوان «مترفان» (نازپروردگان و برخورداران) یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 3

3 - کافران دوزخی (اصحاب الشمال) ، از قشر قدرتمندان و توانگران جامعه اند .

هلک عنّی سلط_نیہ

ص: 328

675- ثروتمندی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 4

4- برخی از مردم کافر و مشرک در عصر ظهور اسلام، از ثروت و امکانات چشمگیری برخوردار بودند.

لَا تَمُدَّنْ عَيْنِيَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 47 - 1

1 - کافرانِ برخوردار از ثروت در صدراسلام، از انفاق به مستمندان و گرسنگان خودداری می کردند.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِم

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته به دست می آید: 1_ همزه در «أنطعم» برای استفهام انکاری است؛ 2_ آیه شریفه در مکه نازل شده و مربوط به کافران صدراسلام است.

676- جامعه اسلامی و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 149 - 2

2_ تلاش کفرپیشگان برای واداشتن جامعه ایمانی به پیروی از خویش

ان تطيعوا الذين كفروا يردوكم على اعقابكم

677- جاودانگی عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 40 - 8

8- خلود کافران در عذاب اخروی

ولا هم ينظرون

برداشت یاد شده بر این اساس است که مراد از «لا- هم ينظرون» نفی تعلق رحمت و عنایت خداوند به کافران باشد. لازمه چنین نفی مطلق، رهایی نیافتن کافران از عذاب و جاودانگی آنان در آتش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 2

2 - عذاب کافران ، همیشگی و فناپذیر است .

علیهم نار مؤصده

ص: 329

بسته بودن در، کنایه از استمرار عذاب است.

678- جاودانگی عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 16 - 3

3- کفرپیشه گان مکذبان آیات الهی ، همواره در عذاب خواهند ماند .

و أمّا الذین کفروا .. فی العذاب محضرون

«محضرون» _ اسم مفعول «إحضار» _ به چیزی گفته می شود که همواره حاضر باشد. چنین نکته ای، مستلزم این است که افراد یاد شده، هیچ گاه از عذاب غایب نباشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 10

10 - جاودانگی عذاب کافران ، متناسب با نوع عملکرد آنان است .

لهم فیها دار الخلد جزاء بما کانوا بأی_تنا یجحدون

«باء» در «بما کانوا» برای مقابله است؛ یعنی، جاودانگی کافران در دوزخ، در برابر شیوه مستمر آنان در عناد و لجاجت با پیامبر(صلی الله علیه و آله) و آیات الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 10 - 4

4- کافران تکذیب گر آیات الهی ، به صورت دائمی و جاودانه در دوزخ جای دارند .

و الذین کفروا .. أصحَب النار خ_لدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 6 - 6

6- عذاب جهنم برای کافران ، جاودانه و پایان ناپذیر است .

فی نار جهنم خـلدین فیها

679- جاودانگی کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 74 - 8

8- عذاب دوزخ جاودان است و کافران در آن مخلد خواهد بود .

لایموت فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 330

5- محکومیت ابدی کافران مستکبر به عذاب همیشگی دوزخ ، نتیجه حق ستیزی ودنیا محوری آنان

اتخذتم ائیت الله هزواً وغرتکم الحیوه الدنیا فالیوم لایخرجون منها

680- جرم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 8 - 5

5_ شرک و کفر ، جرم است و مشرکان و کافران ، مجرم هستند .

و لو کره المجرمون

از مصادیق مورد نظر برای «المجرمون» مشرکان مکه هستند مکه از آنان در آیه قبل به کافران تعبیر کرد. بنابراین مجرم بر کافر و مشرک اطلاق شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 5

5- تکذیب آیات الهی ، جرم مشترک همه کافران در طول تاریخ

و یوم نحشر من کلّ اُمّه فوجًا. .. حتّی إذا جاءو قال اُکذّبتُم ب_ای_تی

با این که گروه های حاضر در دادگاه، هر کدام از امتی خاص و متفاوت است؛ ولی همه آنها به خاطر یک جرم (تکذیب آیات الهی) محاکمه می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 34 - 2

2- سردمداران شرک و کفر و توده های کافر و مشرک ، در پیشگاه عدل الهی مجرم اند .

إنا کذلک نفعّل بالمجرمین

مقصود از «مجرمین» دو گروه پیشوایان شرک و توده های مشرک اند که در آیات پیشین از آنان سخن به میان آمد.

681- جنگ با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 10

10_ جنگ با دوستان شیطان (کافران و طاغوت ها) مصداق بارز نبرد در راه خدا

الَّذِينَ آمَنُوا يقاتلون في سبيل الله .. فقاتلوا اولياء الشيطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 77 - 11، 3، 2

2_ برخی از مسلمانان صدر اسلام خواستار نبرد با کفار، قبل از تشریح جهاد و مبارزه مسلحانه

ص: 331

الم تر الى الذين قيل لهم كفوا ايديكم . . . فلما كتب عليهم القتال

از جمله «فلما كتب» به دست می آید که مراد از «كفوا»، خودداری از نبرد و جنگ مسلحانه است.

3_ برخی از مسلمانان صدر اسلام خواهان نبرد با کافران ، پیش از فراهم آمدن زمینه های آن

الم تر الى الذين قيل لهم كفوا ايديكم

جمله «فلما كتب . . .»، چنانچه گذشت، می تواند به معنای تشریح جهاد باشد، و می تواند به معنی فراهم آمدن زمینه جهاد و پیش آمدن شرایط آن باشد؛ یعنی آنگاه که پیامبر (صلی الله علیه و آله) مسلمانان را به سوی جهاد فراخواند . . .

11_ لزوم خودسازی ، پیش از نبرد با کفار

واقموا الصلوه و اتوا الزكوه فلما كتب عليهم القتال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 12

12_ هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان ، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است .

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 43 - 10

10_ رؤیای پیامبر (صلی الله علیه و آله) (اندک دیدن نفرات سپاه کفر) عامل وحدت کلمه مسلمانان در ضرورت پیکار با سپاه کفر و حضور رشیدانه آنان در جنگ بدر

اذ يريكهم الله في منامك قليلا و لو أريكم كثيرا لفلتتم و لتنزعتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 218 - 10

10_ آموزش گناه مجاهدانی از صدر اسلام که در ماه حرام با کفار جنگیدند . (عبدالله بن جحش و همراهان او)

ان الذين امنوا و الذين هاجروا

به دلیل شأن نزول، از مصادیق اولی آیه، عبدالله بن جحش و یاران او هستند که پس از هجرت از مدینه به سوی نخله، با دشمن درگیر شدند و آنان را کشتند و یا اسیر کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 62 - 8

8 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبران الهی نباید صلح طلبیهایی را که قرین نیرنگ است بپذیرند و به سبب آن از نبرد با کافران بازایستند .

وإن یریدوا أن یخدعوک فإن حسبک الله

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «و ان یریدوا ..» فرض دیگری در مقابل «إن جنحوا» باشد، نه توضیح و تکمیل آن. یعنی صلح به دو منظور پیشنهاد می شود: گاهی به سبب صلح واقعی و زندگانی مسالمت آمیز با مسلمانان و گاهی به منظور حيله گری و تجدید قوا. آیه قبل (إن جنحوا ...) بیانگر احکام و دستورات فرض اول و آیه دوم (و إن یریدوا) بیانگر احکام و دستورات فرض دوم است.

ص: 332

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 11 - 4

4_ جنگیدن با کفار محارب ، پس از گرویدن آنان به اسلام ، ممنوع است .

فإن تابوا .. فإخونكم في الدين

جمله «فإخونكم في الدين» اشاره به این معنا دارد که: کفار محارب با گرویدن به اسلام، برادران دینی مسلمانان محسوب شده و از آن پس، جنگیدن با آنان حرام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 12 - 11

11_ نابودی عوامل اصلی کفر و شرک ، هدف عمده و اساسی پیکار اسلام با کافران و مشرکان

فقتلوا أئمة الكفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 6

6_ لزوم به کارگیری شدت و خشم ، در جنگ با دشمنان کفرپیشه

قتلوا الذين يلونكم من الكفار و ليجدوا فيكم غلظه

682- جنگ با کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 57 - 4

4_ متلاشی ساختن جبهه کافران محارب و پراکنده ساختن آنان ، تکلیفی بر عهده اهل ایمان

فإما تتقنهم في الحرب فشردهم

683- جنگ با کافران معاهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ لغو اعتبار پیمان عدم تعرض و اعلان جنگ به معاهدان کافر، در صورت شکسته شدن پیمان از سوی آنان، بلامانع است.

وإن نكثوا أيمانهم من بعد عهدهم . . . فقتلوا

10_ طعن و توهین به اسلام از سوی کفار معاهد، لغو اعتبار پیمان صلح و اعلان نبرد با آن را، مجاز می کند.

وإن نكثوا أيمانهم من بعد عهدهم و طعنوا فی دینکم فقتلوا

ص: 333

684- جنگ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 3

3_ جنگ های کافران ، در راه طاغوت است .

و الَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ

685- جنگهای قبیله ای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 10

10 - کافران ، در نبرد های قومی و قبیله ای خود جنگاور و سخت کوش ؛ ولی در برابر جبهه حق ، ضعیف و ناتوان

بأسهم بينهم شدید . . . و قلوبهم شتى

برداشت یاد شده در صورتی است که واژه «بأسهم» اشاره به جنگ هایی باشد که در میان قبایل خود کافران آن روزگار متداول بوده است.

686- جنون کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 6 - 2

2 - کافران ، مستحق نام جنون هستند .

و يبصرون . بأيكم المفتون

687- جوسازی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 3

3_ شکست در پیکار احد ، زمینه ساز هجوم تبلیغاتی کافران و یا منافقان ، علیه اسلام ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

يا ايها الذين امنوا لا تكونوا كالذين كفروا وقالوا لاخوانهم . . . ما ماتوا و م

کشته شدن عدّه ای از مسلمانان در جنگ احد باعث شده بود که کافران و یا منافقان، که با حضور در صحنه احد مخالف بودند، ماجرای احد و کشته های فراوان آن را حربه تبلیغاتی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار دهند. آنان می گفتند اگر نظر ما را می پذیرفتند و همراه پیامبر (صلی الله علیه و آله) خارج نمی شدند، این حوادث ناگوار پیش نمی آمد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 7 - 3

3_ تبلیغات سوء کفرپیشگان و جوسازی های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 334

لولا أنزل عليه آية من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 10، 9

9- کافران از طریق اعلام سحرشدگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدد ایجاد بدبینی در پیروان، نسبت به آن حضرت بودند.

إذ يقول الظَّلمون إن تتَّبَعون إلاَّ رجلاً مسحوراً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مخاطب «إن تتَّبَعون إلاَّ رجلاً مسحوراً» مؤمنین باشد و کافران با تهمت «مسحور» به پیامبر (صلی الله علیه و آله) که بر شخص خارج شده از حد اعتدال بر اثر سحرزدگی اطلاق می شود. می خواستند در آنان نسبت به آن حضرت، بدبینی ایجاد کنند.

10- کافران، همواره در صدد ایجاد بدبینی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در بین خود بودند تا به وسیله آن، کسی به آن حضرت تمایل پیدا نکند.

إذ يقول الظَّلمون إن تتَّبَعون إلاَّ رجلاً مسحوراً

نکته یاد شده بر این اساس که مخاطب فعل «تتَّبَعون» کافران باشد که به همدیگر می گفته اند و آوردن فعل مضارع «يقول» برای بیان تلاش همواره آنان است.

688- جوسازی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 27 - 3

3_ تبلیغات سوء کفرپیشگان عصر بعثت و جوسازی های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذين كفروا لولا أنزل عليه آية من ربه

689- جوسازی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 7

7 - امیدواری کافران مکه، به پیروزی خود بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از طریق ایجاد هیاهو و فضای ناآرام

وقال الذين كفروا لاتسمعوا .. و الغوا فيه لعلكم تغلبون

690- جهاد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 66 - 9

9_ لزوم پایداری صد مؤمن در برابر دوست کافر و هزار مؤمن در برابر دو هزار کافر تا تحقق پیروزی بر آنان

فإن یکن منکم مائه صابره یغلبوا مائتین وإن یکن منکم ألف یغلبوا الفین

ص: 335

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 4

4- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مشرکان و کافران لجوج و حق ناپذیر را به جنگ و جهاد تهدید کرد .

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنْتَكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ

برداشت یاد شده بر اساس یکی از احتمالاتی است که میان مفسران در باره این آیه مطرح است و آن این که جمله «آذنتکم علی سواء» تهدید به جنگ و هشدار به جهاد است. مانند آیه «فانذِرْ إِلَهُم عَلَىٰ سَوَاءٍ» (انفال (8) آیه 58).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 22, 24, 30 - 1, 4

1- لزوم پیکاری بی امان با کافران ستیزه جوی در میدان های جنگ

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبِ الرِّقَابِ

4- لزوم کشتن کافران و امان ندادن به آنان ، در میدان جنگ تا مرحله زمین گیر شدن دشمن

فَضَرْبِ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثَخْتُمُوهُم

آیه شریفه در مجموع بیانگر یکی از قوانین کارآمد و حیاتی در میدان جنگ است. خداوند، به رزمندگان مسلمان رهنمود داده است تا قبل از غلبه یافتن بر دشمن و زمین گیر ساختن او، اقدام به گرفتن اسیر نکنند؛ بلکه بی درنگ هر دشمنی که در مقابلشان قرار گرفت، بکشند.

22- فرمان خداوند به جهاد ، در عین قدرت او بر نابودسازی کافران ، به منظور آزمایش آدمیان

و لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْنَا مِنْهُمْ وَلِئِنْ كُنَّا لَلْيَوْمِ لَمُتْنَا

24- عدم تعلق مشیت الهی بر نابودسازی کافران ، بدون تلاش و جهاد مؤمنان

و لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْنَا مِنْهُمْ وَلِئِنْ كُنَّا لَلْيَوْمِ لَمُتْنَا

«لو» برای امتناع است؛ یعنی، اگر خداوند بخواهد که کافران بدون حضور در جبهه نبرد نابود شوند، می تواند آنان را نابود کند؛ اما او چنین نخواسته است.

30- جنگ با کافران محارب ، حرکت در مسیر خداوند است .

و الَّذِينَ قَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

آنچه در صدر آیه شریفه مطرح شده است مبارزه بی امان با کافران در جبهه های نبرد است و خداوند، چنین مبارزه ای را «سبیل الله» نامیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 7 - 2

2- جهاد و مبارزه با کافران محارب ، یاری خداوند است .

فإذا لقيتم الذين كفروا فضرب الرقاب . . . إن تنصروا الله ينصركم

باتوجه به ارتباط این آیه با آیات پیشین، استفاده می شود که «یاری دادن به خدا» بر «جنگ علیه کافران محارب» منطبق شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 190 - 1

ص: 336

1 - وجوب نبرد با کافران ، در صورتی که با مسلمانان سر جنگ داشته باشند .

و قتلوا فی سبیل اللّٰه الذین یقتلونکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 191 - 9

9 - فتنه انگیزی کافران ، مجوز نبرد با ایشان است ، هر چند که با مسلمانان سر جنگ نداشته باشند .

و قتلوا فی سبیل اللّٰه یقتلونکم . . . الفتنه اشد من القتل

جمله «والفتنه اشد من القتل»، به اصطلاح اصولیین حاکم بر «الذین یقاتلونکم» است و موجب توسعه در موضوع حکم مطرح شده در آیه قبل می شود؛ یعنی، آیه قبل بیان داشت که با کافران حربی نبرد کنید و جمله «الفتنه . . .» بیان می کند که فتنه انگیزی به منزله جنگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 1,3

1 - نبرد با کافران ، تا برطرف شدن فتنه های آنان ، وظیفه ای ضروری بر عهده مسلمانان

و قتلوهم حتی لا تکون فتنه

3 - نبرد با کافران ، تا حاکمیت یافتن دین خدا در پهنه گیتی ، فرمان خداوند به اهل ایمان

و قتلوهم حتی لا تکون فتنه و یکون الدین لله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 167 - 7

7 - ضرورت بسیج تمامی نیروهای مؤمن و غیر مؤمن از سوی رهبری جامعه دینی برای رویارویی با هجوم کافران

و قیل لهم تعالوا قاتلوا فی سبیل اللّٰه او اذفعا

بنابر اینکه دعوت مطرح شده در آیه، یک دعوت موردی و خاص باشد، نه بیانگر اصل وجوب جهاد و دفاع، الزاماً مخاطبان در آیه دو گروه خواهند بود: گروهی که «لله» و «فی سبیل الله» در صحنه پیکار حاضر می شوند و گروهی که برای دفاع از کیان و ملیت خود و . . . نبرد می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - خداوند حامی و یاور مؤمنان در رویارویی آنان با کافران

ولن تغنی عنکم . . . وأن الله مع المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - جهاد و مبارزه با کافران حق ناپذیر ، مایه حیات واقعی جامعه ایمانی

یأیها الذین ءامنوا استجیبوا لله و للرسول

از مصادیق مورد نظر برای «ما یحییکم»، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در سیاق آیات جنگ و مبارزه، فراخوانی اهل ایمان به نبرد با دشمنان دین است.

ص: 337

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 4

4_ نبرد با کافران تا حاکمیت یافتن دین خدا در جهان ، فرمان خداوند به اهل ایمان

و قتلوهم حتی . . . یکون الدین کله لله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 40 - 1

1_ اهل ایمان باید با باور به یاری خداوند و سرپرستی او ، به جهاد با کافران فتنه انگیز بپردازند .

وإن تولوا فاعلموا أن الله مولیکم نعم المولی و نعم النصیر

متعلق «تولوا» دست برداشتن از فتنه انگیزی است ؛ یعنی «إن تولوا عن الانتهاء فلم یتروکوا الفتنه». و جواب شرط، به قرینه آیه قبل، جمله ای همانند «فقاتلوهم» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 65 - 4، 3، 2، 1

1_ اهل ایمان موظف به پیکار با کفرپیشگان

یأیها النبی حرض المؤمنین علی القتال

از «من الذین کفروا» در ذیل آیه بدست می آید که مراد از «القتال» پیکار با کافران است.

2_ تشویق و تحریک اهل ایمان برای پیکار با کافران ، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

یأیها النبی حرض المؤمنین علی القتال

3_ یک گروه بیست نفری اهل ایمان باید بر یک گروه دویست نفری اهل کفر و لشکر صد نفری مؤمنان باید بر لشکر هزار نفری اهل کفر پیروز شود .

إن یکن منکم عشرون صبرون یغلبوا مائتین و إن یکن منکم مائه یغلبوا ألفا

جمله های «یغلبوا مائتین» و «یغلبوا ألفا» خبری هستند. ولی مراد از آن به دلیل «الئن خفف الله عنکم» در آیه بعد معنایی دستوری است. زیرا تخفیف در محدوده تکالیف و دستورات مطرح است. بنابراین «یغلبوا ...» یعنی باید مقاومت کنید و پیروز شوید.

4_ اهل ایمان موظف به پایداری در برابر لشکریان کفر تا پیروزی بر آنان ؛ حتی در صورت ده برابر بودن نیروی انسانی کافران

حرض المؤمنین علی القتال إن یکن منکم عشرون صبرون یغلبوا مائتین

تغییر نکردن نسبت در دوفراز یاد شده، یعنی بیست در مقابل دویست و صد در مقابل هزار، بیانگر این است که ضرورت مقاومت مخصوص بیست و دویست نفر نیست، بلکه تحقق نسبت (یک بر ده) ملاک حکم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 72 - 12

12_ وجود درگیری بین مؤمنان غیر مهاجر با کافران، به خاطر دین و دینداری، تنها موردی است که مهاجران و انصار موظف به یاری غیر مهاجران هستند.

وإن استنصروکم فی الدین فعلیکم النصر

ص: 338

قید «فی الدین» بیانگر این است که اگر کافران به انگیزه مبارزه با اسلام و دینداری غیر مهاجران به آنان هجوم بردند، باید سایر مسلمانان از آنان حمایت کنند و اگر درگیری بدین انگیزه نباشد، حمایت از آنان ضرورت ندارد. قابل ذکر است که «ال» در «النصر» جانشین مضاف إلیه است؛ یعنی «فعلیکم نصرهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 73 - 7، 3، 2، 1

1 - نبرد بی امان با کافران و منافقان، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان، فرمان خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

یأیها النبی جهد الکفار و المنفقین و اغلظ علیهم

2 - لزوم جهاد با کافران و منافقان و عدم مماشات با آنان

جهد الکفار... و اغلظ علیهم

3 - تصمیم به جهاد با کافران و منافقان، در محدوده مسؤولیت های رهبر جامعه اسلامی

یأیها النبی جهد الکفار

به کارگیری خطاب «یا ایها النبی» به جای «یا ایها الذین آمنوا» بیانگر این است که: تصمیم گیری درباره جنگ با کفار و منافقان، از وظایف رهبر جامعه ایمانی است.

7 - «عن ابی جعفر (ع) قال: «جاهد الکفار و المنفقین» بالزام الفرائض؛

از امام باقر (ع) [در توضیح سخن خدا که فرمود: «با کفار و منافقان مجاهده کن»] روایت شده: مقصود الزام آنان به انجام فرایض است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 10، 1

1 - فرمان الهی به مؤمنان در اسلام مبنی بر مبارزه و پیکار با جوامع کفرپیشه همجوار خویش

یأیها الذین آمنوا قتلوا الذین یلونکم من الکفار

10 - جهاد با کافران و نرمش نداشتن در برابر آنان از جلوه های تقوا

قتلوا... و لیجدوا فیکم غلظه و اعلموا أن الله مع المتقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به جهاد با کافران و منافقان فرمان یافت .

ی_أیها النبیّ ج_هد الکفّار و المن_فقین

3 - جهاد با کافران و منافقان و هرگونه برخورد شدید و سختگیرانه با آنان ، باید زیر نظر رهبر جامعه اسلامی انجام گیرد .

ی_أیها النبیّ ج_هد الکفّار و المن_فقین و اغلظ علیهم

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در جهاد سختگیرانه با کافران و منافقان، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد. افراط و تفریطی که نوعاً در چنین موضوعی از سوی مردم سر می زند، تأیید کننده همین مطلب است.

ص: 339

691- جهاد با کافران اشغالگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 191 - 6

6 - ضرورت نبرد با کافرانی که سرزمین های اسلامی را به تصرف خویش در آورده اند .

و اقتلوهم ... و أخرجوهم من حيث أخرجوكم

692- جهان بینی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 12

12 - تضادّ و دوگانگی بینش اهل ایمان و کفرپیشگان ، در تفسیر عوامل حیات و مرگ

وقالوا ... ما ماتوا و ما قتلوا ... و الله يحيى ويميت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 12

12 - برخی مشرکان و کافران عنود، با نقش مشیت الهی در تأثیر اسباب آشنا بودند.

ما كانوا ليؤمنوا إلا أن يشاء الله و لكن أكثرهم يجهلون

693- جهانبینی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 8، 10

8 - تحلیل سختی های بیدارکننده و هدفدار به حوادثی برخاسته از عوامل طبیعی و بدون هدف ، تحلیل نادرست منکران رسالت پس از رسیدن به رفاه و آسایش

قالوا قد مسءاباءنا الضراء و السراء

10 - کفرپیشگانی که با بی هدف خواندن سختی های بیدارکننده از تمامی عوامل هدایت بی بهره ماندند ، با عذابی غافلگیرانه از جانب

خدا نابود شدند .

فأخذنهم بغتة وهم لا يشعرون

694- جهل اکثریت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 57 - 6

6 - بیشتر کافران و مشرکان ستیزه جو و مجادله گر در صدر اسلام، مردمی غافل و بی خبر از معارف الهی (چون توحید و معاد) بودند .

ص: 340

ول_كنْ أكثر الناس لا يعلمون

ممکن است مقصود از «الناس» در آیه شریفه، مردم عصر نزول قرآن (چون اهل مکه) باشد. برداشت یادشده بر این احتمال مبتنی است.

695- جهل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 3

3_ ناتوانی کافران از درک سود و زیان و سرنوشت شوم خویش

و لا يحسبنّ الذّین کفروا أنّما نملى لهم خیر لانفسهم أنّما نملى لهم لیزدادوا اثما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 58 - 10

10_ اهل کتاب و دیگر کافران به دلیل استهزای دین اسلام و احکام و شعایر آن ، @مردمی نادان و بی خرد

اتخذوا دینکم هزواً . . . ذلک بانهم قوم لا یعقلون

برداشت فوق بر این مبناست که «لا یعقلون» فعلی لازم باشد، یعنی اهل کتاب و کافران، فاقد عقل و اندیشه کافی هستند. اسناد «لا یعقلون» به «قوم» که حاکی از بافت خاص اجتماعی آنهاست، این معنی را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 6

6_ ناآگاهی کافران از عواقب هلاکتبار درخواست نزول آشکار ملائکه

ولو أنزلنا ملکا لقضی الأمر ثم لا ینظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 10

10_ انکار آیات الهی نشأت گرفته از روح سرکش و ستمگر کافران است، نه جهل و ناآگاهی آنان

فإنهم لا یکذبونک و لكن الظلمین بأیت اللّٰه یجحدون

«جحد» به انکاری که بر خلاف اعتقاد قلبی باشد گفته می شود. محتمل است ستمکار شمردن منکران در آیه به جهت مخالفت آگاهانه آنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 11

11 _ اکثر کافران عصر بعثت ، ناآگاه به ضرورت تقوا برای متولیان مسجدالحرام

إن أولیاءه إلا المتقون و لكن أكثرهم لا یعلمون

مفعول «لا یعلمون» حقایقی است که آیه مورد بحث بدان پرداخته است ؛ از جمله ضرورت تقوا برای والیان مسجدالحرام و نیز استحقاق عذاب برای سدکنندگان مسجدالحرام بر روی مؤمنان.

ص: 341

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 10

10- بی اطلاعی کافران در دنیا ، از دروغ گویی خویش درباره رستاخیز

و أقسموا بالله .. لا یبعث الله من یموت بلی وعداً علیه ... و لیعلم الذین کفروا أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 79 - 10

10- خداوند ، مدعیان دستیابی به مال و فرزند با کفرورزی را ، در عذاب کفر و جهل خودشان نگاه می دارد .

و نمدّ له من العذاب مدّاً

محتمل است مراد از «العذاب» عذاب گمراهی و کفری باشد که کافر در آن گرفتار است. جمله «فلیمدد له الرحمان مدّاً» در آیات پیشین نیز _ که تداوم ضلالت گمراهان را بیان کرده _ از همین مقوله است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 4

4- کافران ، در دنیا هرگز به سختی و شدت آتش دوزخ و به بی یآوری خود در قیامت پی نخواهند برد .

لو یعلم الذین کفروا حین لایکفون عن وجوههم النار . . . و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «حین» مفعولٌ به برای «یعلم» باشد. در این صورت پیام آیه چنین می شود: کاش آنان که کافر شدند، می دانستند _ و نمی دانند _ زمانی را که نمی توانند آتش را از چهره ها و... باز بدارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 3

3- قلب های کافران ، پوشیده در حجاب غفلت و ناآگاهی

بل قلوبهم فی غمره من هـ ذَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - کافران حق ستیز، فاقد بینش و درک لازم نسبت به مصالح و منافع خویش

بل أتینهم بذکرهم فهم عن ذکرهم معرضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 1

1 - دانش و معرفت درباره آخرت، خارج از محدوده توان کافران

بل ادرك علمهم فی الآخره

«تداریک» (مصدر «ادارک») عبارت است از پیوستن اجزای شیء به آن شیء به گونه ای که از آن اجزا، چیزی باقی نمانده باشد. «ادارک علمهم فی الآخره»؛ یعنی، آنها (کافران) دانششان مصروف جای دیگری شده و چیزی از آن باقی نمانده است تا بتوانند آن را درباره آخرت به کار برند. بنابراین آنان نه مجال آن را دارند که با دلایل علمی، آخرت را رد کنند و نه مجال

ص: 342

آن را دارند که با برهان های یقینی آن را اثبات کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 12، 13

12 - کافران ، از حقیقت روز قیامت و برانگیختگی مردگان در آن ، همواره ، در جهل و بی اطلاعی اند .

يقسم المجرمون .. فهـذا يوم البعث ولـكنكم كنتم لاتعلمون

13 - کافران ، از وقوع قیامت بی اطلاع اند و برای حضور در آن ، آماده نیستند .

و يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعه .. ولـكنكم كنتم لاتعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 59 - 6

6 - کافران مجرم ، مردمانی جاهل و نادان به حقایق اند .

المجرمون.. الذين كفروا... الذين لا يعلمون

«لا يعلمون» می تواند صفت دیگری علاوه بر «المجرمون» برای «الذين كفروا» باشد که درباره آنان و موضع گیری هایشان در این آیات، بحث شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 6 - 4

4 - کافران ، افرادی فاقد علم و دانش اند .

قال الذين كفروا لاتأتينا الساعة .. ویری الذين أوتوا العلم الذى أنزل إليك

به قرینه مقابله با آیه «الذين سَعَوْ» _ که کافران بودند _ ذکر «أوتوا العلم» نشان می دهد که آنان فاقد چنین صفتی اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 6 - 2

2 - آگاه نبودن از زمان برپایی قیامت ، بهانه کافران برای انکار آن

696- جهل کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 19

19_ سران شرک و کفر و پیروانشان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب خویش

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

برداشت فوق مبتنی بر این است که سران شرک نیز، همچون پیروان آنان، مخاطب «لاتعلمون» باشند.

ص: 343

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 63 - 1

1 - کافران و مشرکان صدراسلام ، آیات الهی را از سر لجاج و ستیزه جویی ، انکار می کردند ؛ نه از روی جهل و ناآشنایی به آن .

کذلک یؤفک الذین کانوا بأیة اللّٰه یجحدون

«جحد» (مصدر «یجحدون») به معنای انکار چیز معلوم و روشن است. آیه شریفه به منزله تعلیل برای مضمون آیه قبل است که در آن، از انکار آیات الهی و دور شدن از عبادت خداوند، اظهار شگفتی شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 1 - 2

2 - گروهی از کافران در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، بی خبر از موضع قاطع آن حضرت در برابر کفر و امیدوار به تنزل او در برابر شرک

قل ۱- ایها الکفرون

ادامه سوره، قرینه است بر این که مراد از «الکافرون»، همه کافران نیستند؛ بلکه تنها آن گروه مخاطب اند که امیدی به ایمان آنان نمی رفت. سخن گفتن با آنان در این باره _ که پیامبر (صلی الله علیه و آله) اهل سازش نیست _ بیانگر آن است که آنان تسامح و تساهل را برای آن حضرت، امکان پذیر می پنداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 7

7 - کافران ، از معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شناخت نادرست و تصویری در حد معبود های خویش داشتند .

ما تعبدون .. ما أعبد

کلمه «ما» در معنایی اعم از عاقل و غیر عاقل به کار می رود، به کار نبردن کلمه «من» _ که تصریح به عاقل بودن است _ به جهت بیان این نکته است که مشرکان، معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در سطح معبودان خویش می پنداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 7

7 - کافرانِ عصرِ بعثت ، از خداوند شناختی ناقص و در حد شناخت خدایان خویش داشتند .

و لا اَنتم عـبدون ما اَعبد

کلمه «ما»، بیانگر برداشت یاد شده است.

698- جهل کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 6 - 6

6 - جهل ، عامل رویکرد کافران مکه به خرید داستان های بی اساس بود .

ص: 344

و من الناس من يشتري لهو الحديث . . . بغير علم

(بغير علم) متعلق به فعل «یشتري» است.

699- چرخش صورت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 1

1 - در روز بی یار و یابوری کافران ، صورت های آنان ، در آتش از این رو به آن رو ، چرخانده می شود ، تا خوب بسوزد .

لا یجدون ولیاً . . . یوم تقلب وجوههم فی النار

بنابراین که «یوم» ظرف برای «لا یجدون» باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

700- چشمهای کافران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 44 - 1

1 - کافران حق ناپذیر ، با چشمانی فرو افتاده و فرو تنانه در محکمه عدل الهی حاضر می شوند .

خ_ شه أبصارهم

701- حبط عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 57 - 3

3_ در قیامت ، کافران از اعمال صالح خویش ، بهره ای نمی برند .

و اما الذین امنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم اجرهم

چون پاداش الهی مشروط به توأم بودن ایمان و عمل صالح است، بنابراین عمل صالح بدون ایمان، پاداش الهی را در پی نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 17 - 8

8_ کفر به خدا ، مایه حبط و بی ارزشی و فاسد شدن اعمال نیک کافران است .

ما كان للمشركين أن يعمروا مسجد الله شهدين على أنفسهم بالكفر أولئك حبطت أعمالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 69 - 11،13

11_ حبط و سقوط ارزش و بی ثمر بودن اعمال کافران و منافقان ، در دنیا و آخرت

ص: 345

وعد الله المتقين . . . أولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة

13- بی تأثیر ماندن دسیسه های منافقان و کافران طول تاریخ ، در از بین بردن ارزش های الهی ، عبرتی است برای دنبال کنندگان راه آنان
* .

كالذین من قبلکم . . . أولئك حبطت أعمالهم فی الدنيا والآخرة

با توجه به اینکه منظور از اعمال در «اعمالهم» می تواند روشهای خائنه آنان در قبال ادیان الهی باشد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 18 - 2,8

2- عمل نیک کافران ارزشی ندارد و حبط می شود .

مثل الذین کفروا برّهم أعم لهم کرماذ اشتدت به الريح فی یوم عاصف

8- کافران ، در آخرت قادر به بهره برداری از اعمال نیک خویش نخواهند بود و از آن محروم خواهند شد .

أعم لهم کرماذ اشتدت به الريح فی یوم عاصف لا یقدرون ممّا کسبوا علی شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 19 - 13

13- آفرینش آسمان ها و زمین (عالم آفرینش) ، دلیل قدرتمندی خداوند بر تحقق وعده عذاب کافران و حبط عمل نیکشان

من ورائه جهنّم . . . مثل الذین کفروا برّهم أعم لهم کرماذ اشتدت به الريح ... ألم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 105 - 6,9

6- حبط اعمال کافران ، همان ضایع شدن سعی و تلاش دنیوی آنان است .

الذین ضلّ سعیرهم فی الحیوه الدنیا . . . فحبطت أعم لهم

9- کافران ، به رغم کار و تلاش در دنیا ، در روز قیامت و ملاقات پروردگار ، تهیدست و بی توشه اند .

الذین کفروا . . . فحبطت أعم لهم فلا تقیم لهم یوم القیـمه وزناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 106 - 4

4- استهزای آیات و پیامبران الهی ، شیوه کافران و عامل دوزخی شدن و حبط عمل آنان است .

جزاؤهم جهنم بما كفروا واتخذوا آیاتی و رسی هزوًا

«هزوًا» و «هزءًا» به یک معنا است و مصدری است که حمل آن بر «آیات» و «رسل» برای مبالغه است. راغب، آن را «شوخی ناآشکار» و دیگران، آن را «تمسخر» معنا کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 5

5 - اعمال نیک کافران ، حبط شده و برای آنان ثمره اخروی نخواهد داشت .

والذین كفروا أعم لهم كسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتی إذا جاءه لم یجدہ شیئًا

ص: 346

اگر سراب گونه بودن اعمال کافران، در رابطه با قیامت باشد، قهراً می تواند اشاره به حبط اعمالشان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 19 - 25

25 - حبط عمل صالح غیر مؤمنان ، بر خداوند ، آسان است .

فأحبط الله أعم لهم و كان ذلك على الله يسيراً

در صورتی که مشارالیه «ذک» احباط باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 8 - 2

2- فرجام نهایی کافران ، به رو افتادن در خاکِ مذلت و از دست دادن تلاش ها است .

و الذين كفروا فتعسأ لهم و أضل أعم لهم

بنابراین که جمله «فتعسأ لهم» خبریه باشد و با توجه به این که «تعس» به معنای به رو در افتادن است _ که حاکی از نهایت ذلت است _ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 1

1- ناخشنودی کافران از پیام وحی ، باعث حبط اعمال آنان و گرفتار آمدنشان به نفرین الهی

فتعسأ لهم و أضل أعم لهم . ذلك بأنهم كرهوا ما أنزل الله

بنابراین که «ذالک» اشاره به «فتعسأ لهم و أضل أعم لهم» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

702- حتمیت انحطاط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 44 - 8

8 - کافران تکذیب گر ، ناتوان از رهنیدن خود از سقوط و مبارزه با عوامل آن

سنستدر جهم من حیث لایعلمون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که چون عوامل و زمینه های سقوط، برای کافران ناشناخته و غافل گیرانه است؛ قهراً رهایی از آن نیز برای آنان ناممکن خواهد بود.

703- حتمیت اندوه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مزمل - 73 - 17 - 5

5- هیچ پناهگاه و راه گریزی از سختی ها و اندوه های روز محشر برای کافران نیست .

فکیف تتقون إن کفرتم یوماً یجعل الولدن شیئاً

ص: 347

704- حتمیت شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 1 - 1

1_ تلاش های کافران ، در منحرف ساختن جامعه بشری از راه خدا ، محکوم به شکست حتمی و نهایی است .

الذین كفروا و صدّوا عن سبيل الله أضلّ أعمّ لهم

«أعمالهم» نظر به تلاش های کفرآمیز و انحراف انگیز کافران دارد که از واژه «صدّوا» استفاده می شود. شکست حتمی و نهایی از آن جهت برداشت می شود که گوینده «أضلّ» خداوند است و اگر کافران در ظاهر پیشرفت هایی هم داشته باشند، در نهایت محکوم به شکست اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 3 - 6

6 - تأکید خداوند ، بر پیروزی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ناکامی کافران تکذیب گر

و کذبوا... و کلّ أمر مستقرّ

بیان کلی خداوند در تحقق و استقرار برنامه های از پیش تعیین شده، در حقیقت نویدی به مؤمنان و تهدیدی به کافران است که رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) سرانجام تثبیت خواهد شد و تکذیب گران کاری از پیش نخواهند برد.

705- حتمیت عجز کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 57 - 2

2 - ناتوانی کافران در به شکست کشاندن جبهه حق و نیروی الهی ، جای هیچ گونه شک و تردیدی ندارد .

لاتحسبنّ الذین كفروا معجزین فی الأرض

تعبیر «لاتحسبنّ» (گمان مبر) _ با آن که گمان امری غیر اختیاری است و چیزی نیست که به پرهیز از آن توصیه شود _ می رساند که جای چنین گمانی نیست و نباید کسی به خود تردید راه دهد.

706- حتمیت عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 54 - 7

7 - کافران ، اگر به خاطر اجل تعیین شده در دنیا ، گرفتار عذاب نشوند ، عذاب اخروی شان قطعی است .

و يستعجلونك بالعذاب ولولا أجل مسمى لجاهم العذاب .. يستعجلونك بالعذاب وإنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 348

19 - عذاب شدن کافران در قیامت ، امری قطعی و سنت تغییرناپذیر الهی است .

وَل_كُن حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ

«حَقٌّ» به معنای «ثَبَّتَ» و «وَجَبَ» (ثابت و واجب شد) است و «کلمه» در آیه شریفه به معنای وعده و یا فرمان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 1

1 - عذاب شدن کافران در قیامت ، امری قطعی و سنت تغییرناپذیر الهی

و كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا

«حق»؛ یعنی، «ثَبَّتَ» و «وَجَبَ» (ثابت و واجب شد) است. و مراد از کلمه در «کلمه ربّک» وعده فرمان عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 10، 9

9 - در قیامت هیچ راه و روزنه نجات از عذاب الهی ، برای کافران نخواهد بود .

فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّنْ سَبِيلٍ

تکبیر «خروج» و «سبیل» برای نوعیت است؛ یعنی، کافران از تمامی راه های خروج و وسایل رهایی محروم اند.

10 - یأس و ناامیدی شدید کافران حق ناپذیر ، از نجات خویش از عذاب الهی

فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّنْ سَبِيلٍ

مفسران بر این باوراند که چنین سخنی، از زبان کسانی صادر می شود که یأس و ناامیدی بر وجود آنان چیره شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 33 - 2، 3

2 - در قیامت هیچ عامل نجات دهنده ای برای کافران ، در برابر عذاب و قهر خداوند وجود ندارد .

يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مَدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ

3 - عذاب الهی کافران در قیامت ، قطعی و گریزناپذیر است .

ما لکم من اللّٰه من عاصم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 23

23 - کافران ، در قیامت گرفتار عذابی حتمی و جانکاه

ولنذیقنّهم من عذاب غلیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 7

7 - بی اعتنائی خداوند به بهانه تراشی ها و عذرخواهی های کافران ، برای رهایی از عذاب دوزخ

فالیوم لایخرجون منها ولا هم یستعتبون

چنانچه از «استعتاب» (طلب عذرخواهی)، لازمه آن (قبول عذر) اراده شده باشد، برداشت بالا به دست می آید.

ص: 349

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 3 - 6

6 - کافران مهلت یافته در دنیا، ناگزیر از چشیدن عذاب آتش، در آخرت اند.

و لولا أن... لعذبهم في الدنيا و لهم في الآخرة عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 2 - 4

4 - عذاب کافران در قیامت، امری قطعی و غیرقابل دفع از سوی کسی

بعذاب واقع. للكفرین لیس له دافع

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که مراد از عذاب در آیه شریفه، عذاب اخروی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 40 - 13

13 - کافران در قیامت با مشاهده کردار خویش، عذاب خود را حتمی خواهند دانست.

عذاباً قریباً یوم ینظر المرء ما قدم یداه و یقول الکافر یـ لیتنی کنت تراباً

از آن جایی که کافران با نگاه به اعمال خویش، آرزوی خاک بودن می کنند؛ می توان پی برد که آنان، گرفتاری به عذاب را بر خود قطعی دیده اند.

707- حتمیت عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 48 - 9

9 - در قیامت، راه نجاتی برای کافران به قرآن وجود نخواهد داشت.

ءامنوا بما أنزلت... و اتقوا یوماً لا تجزی نفس عن نفس

هدف از توصیف قیامت به اینکه: فدیة و عوضی گرفته نمی شود و...، مأیوس کردن مستحقان عذاب است از اینکه مبادا راه نجاتی برای

خود - جز ایمان و ... - توهم کرده و به اعتبار آن دلخوش باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 5

5_ هیچ چیز ، حتی برترین قدرت های نظامی ، اقتصادی و نیروی انسانی ، مانع تحقق یافتن عذاب الهی برای کافران و منافقان نیست .

وعد الله المنفقين . . . ولهم عذاب مقيم. كالذين من قبلكم كانوا اشد منكم قوه و اكر

نیروی نظامی از «قوه»، اقتصادی از «أموالاً» و انسانی از «أولاداً» برداشت شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 350

5_ کفرپیشگان ، در زمانی نه چندان دور به عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

إلى أمته معدوده .. ألا يوم يأتيهم ليس مصروفاً عنهم

ضمیر فاعلی در «یأتیهم» به عذاب بر می گردد و «یوم» ظرف برای «مصروفاً» است.

8_ کفرپیشگان ، در صورت مواجه شدن با عذاب های الهی ، از نجات دادن خویش ناتوان خواهند بود .

و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

جمله «لیس مصروفاً عنهم» بیان می دارد که عذاب از کفرپیشگان بازگردانده نمی شود و جمله «حاق بهم ..» به این نکته اشاره می کند که آنان نیز نمی توانند از عذاب بگریزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ کفرپیشگان نه می توانند از نزول عذاب الهی جلوگیری کنند و نه قادرند از گرفتار شدن به آن ، خود را رهایی بخشند .

إنما يأتيكم به الله .. و ما أتم بمعجزين

عجاز (مصدر معجزین) به معنای فرار کردن و از دسترس خارج شدن است. بنابراین «ما أتم بمعجزین»؛ یعنی ، [پس از نزول عذاب] نمی توانید فرار کنید و خود را از عذاب برهانید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ مشرکان و کافران ، نمی توانند از عذاب های الهی بگریزند و خویشان را از آن مصون دارند .

أن تأتيهم غـ شیه من عذاب الله

توصیف عذاب الهی به فراگیرنده ، اشاره به این حقیقت دارد که نمی توان از آن فرار کرد و خویشان را از رنج آن رهانید.

5_ احساس امنیت کافران و مشرکان از عذاب های الهی در دنیا و فرارسیدن عذاب های اخروی ، امری شگفت و نابجاست .

أفأمنوا أن تأتيهم غـ شیه من عذاب الله أو تأتيهم الساعة

همزه استفهام در «أفأمنوا» می تواند انکار توییخی باشد و محتمل است برای بیان تعجب ایراد شده باشد؛ یعنی، جای شگفتی است که از ناحیه خداوند احساس امنیت می کنند و حال آن که علی رغم وجود برهان بر توحید و حقانیت رسالت، از پذیرش توحید و رسالت سرباز می زنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 2 - 5

5- بی تردید کافران، دارای فرجامی ناگوارند و به عذابی شدید و طاقت فرسا، گرفتار خواهند شد.

وویل للک فرین من عذاب شدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 58 - 3

3- گرفتاری به عذاب استیصال پیش از فرا رسیدن قیامت، سرنوشت محتوم همه اقوام و جوامع کافر و مشرک حق ستیز است.

وإن من قرية إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة

ص: 351

اینکه آیه می فرماید: همه جوامع بشری قبل از قیامت یا هلاک می شوند و یا دچار عذاب می شوند احتمال دارد که مراد از «مهلکوها» هلاکت انسانهای معمولی و مراد از «معدّبوها» عذاب کافران و مشرکان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 43 - 5

5- بی پناهی همه جانبه کافران در برابر عذاب الهی و حتمی بودن هلاکت آنان

أَمْ لَكُمْ ءَالِهَةٌ تَمْنَعُكُمْ مِنْ دُونِنَا .. وَ لَأَ هُمْ مَتَّاءِ يَصْحَبُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 206 - 1

1 - عذاب و کیفر کافران جرم پیشه ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر است ؛ هر چند پس از تأخیر و مهلتی محدود باشد .

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ . ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 53 - 9،10

9 - عذاب تعیین شده برای کافران ، به خاطر اجل معین ، تأخیر دارد و لکن تحقق اش قطعی است .

و لَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ

10 - عذاب کافران در موعد مقرر ، به صورت ناگهانی ، آنان را فراخواهد گرفت .

و لِيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 54 - 6

6 - عذاب کافران منکر آیات خدا ، در جهنم قطعی است .

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

جمله اسمیه "إِنَّ جَهَنَّمَ" و تأکید "إِنَّ" بر حتمیت عذاب، دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - 36 - 70 - 9

9 - تحقق وعده خداوند مبنی بر عذاب کافران ، حتمی است .

و یحقّ القول علی الکفرین

مقصود از «قول» _ طبق نظر مفسران _ وعده خداوند به عذاب کافران است؛ مثل آیه شریفه «ل_کن حَقَّت کلمه العذاب علی الکافرین»، (زمر، آیه 71).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 34 - 3

3 - اشتراک عذاب و کیفر رهبران شرک و کفر و توده های مشرک و کافر ، وعده حتمی خداوند

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

ص: 352

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 38 - 1

1 - چشیدن عذاب دردناک ، وعده حتمی خداوند به کافران و مشرکان مستکبر

إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون . . . إنكم لذائقوا العذاب الأليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 3 - 6

6 - فرار و نجات از عذاب الهی ، برای کافران ممکن نیست .

فنادوا و لات حين مناص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 15 - 4

4 - با قطعی شدن عذاب استیصال بر کافران ، هیچ مهلتی برای گریز آنان نخواهد بود .

ما لها من فواق

در زبان عرب به مدت زمانی که دوشنده شیر _ در فاصله میان دو بار دوشیدن _ به بچه شتر مهلت می دهد تا شیر بنوشد، «فواق» گفته می شود و مقصود از آن، مدت کوتاه و زودگذر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 2

2 - تلاش مذبحخانه و بی ثمر کافران و مشرکان دوزخی ، در جهت دفع عذاب الهی از خود

أفمن يتقى بوجهه سوء العذاب يوم القيامة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 20

20 - عذاب الهی ، سرنوشت محتوم کافران

ول_كن حَقَّتْ كلمه العذاب على الك_فرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

16 - غافر - 40 - 12 - 8

8 - حکم خداوند به عذاب مشرکان و کافران حق ناپذیر ، قطعی و قابل نقض و تغییر نیست .

فالحکم لله العلیّ الکبیر

آمدن دو صفت «علیّ» و «کبیر» برای خداوند (پس از ذکر حکم الهی درباره کافران و مشرکان) می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

16 - غافر - 40 - 50 - 9

ص: 353

9- راه نجات از عذاب جهنم ، به روی تمامی کافران ستیزه جو بسته است .

و ما دعوا الكفرين إلا في ضلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 6

6- مشرکان و کافران حق ستیز ، چون از بازگشت به سوی خدا و گرفتار شدن به عذاب جهنم راه فراری ندارند ، مهلت دادن خداوند به آنان نگران کننده نیست .

فإما نرينك بعض الذي نعدهم أو نتوفيتك فإلينا يرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 35 - 3

3- کافران متعصب و لجاجت پیشه ، هیچ گونه راه فرار و گریزی از عذاب الهی ندارند .

و يعلم الذين يجدلون في آيتنا ما لهم من محيص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 18 - 3، 1

1- کافران گستاخ در برابر خداوند و پدر و مادر ، محکوم به عذاب حتمی الهی

و الذي قال لولديه أف... ما هـذا إلا أسـطير الأولين . أولئك الذين حَقَّ علی

مشارالیه «أولئك» کسی است که به پدر و مادر «أف» گفته و وعده الهی را «أساطیر» خوانده است.

3- گروه های بسیاری از کافران جن و انس ، محکوم به عذاب حتمی الهی در گذشته تاریخ

حَقَّ علیهم القول فی أمم قد خلت من قبلهم من الجنّ و الإنس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 26

26- کافران ، مستحق عذاب حتمی الهی

لو تزيّلوا لعذبنا الذين كفروا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - طور - 52 - 8 - 1

1 - وجود نداشتن كمترين مانع ، براي كيفر كافران و عذاب كردن آنان از سوي خداوند

عذاب ربك . . . ما له من دافع

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - ملك - 67 - 16 - 1

1 - هيچ انسان كافري ، از نزول عذاب الهي در امان نيست .

ءأمنتم من في السماء أن يخسف بكم الأرض

ص: 354

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 17 - 1

1 - هیچ انسان کافری ، از نزول عذاب الهی در امان نیست .

أم أمنتُم من فی السماء أن یرسل علیکم حاصبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 6

6 - هیچ کس و هیچ نیرویی ، توانایی پناه دادن به کافران در برابر عذاب دردناک الهی را ندارد .

فمن یجیر الـکـفرین من عذاب الیم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که استفهام در «فمن یجیر...» انکاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 1

1 - کارساز نبودن ثروت کافران دوزخی (اصحاب الشمال) ، در رهایی آنان از عذاب قیامت

ما أغنی عتّی مالیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 1

1 - کارساز نبودن قدرت کافران دوزخی (اصحاب الشمال) ، در رهایی آنان از عذاب قیامت

هلک عتّی سلطـنیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 4

4 - کافران ، هیچ راه گریزی از عذاب خداوند ندارند .

و اللّٰه من ورائهم محیط

آیه شریفه، تهدید کافران به بسته بودن راه نجات است، به گونه ای که اگر تصمیم به فرار داشته باشند، خود را در احاطه خداوند خواهند دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 2

2 - خداوند ، در صورت درخواست پیامبر (صلی الله علیه و آله) از او ، بی درنگ کافران را عذاب کرده و خواسته آن حضرت را اجابت می کرد .

فمهلّ الک فرین

چنانچه بر خواسته پیامبر (صلی الله علیه و آله) اثری مترتب نمی شد، فرمان به مهلت دادن لغو می نمود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - غاشیه - 88 - 25 - 2

ص: 355

2- گریز از عذاب، برای اعراض کنندگان کافر، امکان پذیر نیست.

فِي عَذَابِهِ اللَّهُ... إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ

حرف «إِنَّ» نشان می دهد که آیه شریفه در مقام تعلیل برای گریزناپذیر بودن عذاب کافران است.

708- حتمیت عذاب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 47 - 4

4- خداوند، نزول عذاب بر کفرپیشگان عصر بعثت را قطعی و تخلف ناپذیر خواند.

و يستعجلونك بالعذاب ولن يخلف الله وعده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 2 - 1

1- عذاب شدن کافران لجوج عصر بعثت، امری قطعی از سوی خداوند و غیر قابل دفع از سوی کسی

للك_ فرین لیس له دافع

«للكافرين» خبر مقدم برای «لیس» و «دافع» اسم آن است. «لام» در «له» برای تقویت و ضمیر «له» مفعول مقدم برای «دافع» است؛ یعنی، «لیس للکافرین دافع یدفع العذاب عنهم»، (برای کافران کسی وجود ندارد که عذاب موعود را از آنان دفع کند).

709- حتمیت عذاب کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 21 - 22, 9

9- تبعیت کورکورانه از رهبران گمراه، عذری برای رهایی از عذاب الهی در قیامت نیست.

فقال الضعف_وا للذین استکبروا اِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل اَنتم مغنون عَنَّا . . من شیء

درخواست کمک از رهبران گمراه در قیامت برای کاستن از عذاب از سوی کسانی که تابع محض بوده اند، حکایت از آن دارد که تبعیت بی چون و چرا موجب نمی شود که عذاب برداشته شود، بلکه پیروان نیز عذاب خواهند شد.

22- اعلام رهبران مستکبر در قیامت به پیروان خویش مبنی بر قطعی بودن عذاب آنها و نبودن هیچ راه گریزی از آن

قالوا .. سواء علينا أجزعنا أم صبرنا ما لنا من محيص

710- حتمیت فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 2 - 5

5- بی تردید کافران ، دارای فرجامی ناگوارند و به عذابی شدید و طاقت فرسا ، گرفتار خواهند شد .

ص: 356

وويل للک فرین من عذاب شدید

711- حتمیت کیفر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 9

9- عقوبت و مجازات کافران و گنه کاران ، امری قطعی است که در عالم پس از مرگ تحقق خواهد یافت .

و لو یؤاخذ الله الناس . . . و لکن یؤخرهم إلى أجل مسمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 5

5- توجه به کیفر حتمی کافران در قیامت ، زمینه ساز صبر و شکیبایی رهبران الهی در برابر عنادورزی های مخالفان

یعرض الذین کفروا علی النار . . . فاصبر کما صبر أولوالعزم من الرسل

«فاء» در «فاصبر»، تفریع را افاده می کند و ارتباط این آیه با آیه قبل، صبر را فرع و نتیجه توجه به عذاب کافران قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 5

5- کافران ، در معرض عذاب دنیوی ، افزون بر کیفر سخت و حتمی آخرت

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم . . . فویل للذین کفروا من یومهم الذی یوع

در صورتی که «یومهم. . .» نظر به روز قیامت و آیه قبل (مثل ذنوب أصحابهم) نظر به کیفرهای دنیوی داشته باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 16 - 4

4- حکم مجازات کافران در قیامت ، غیرقابل تغییر و تجدید نظر

فاصبروا أو لاتصبروا سواء علیکم

712- حتمیت کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 13

13 - تهدید ظالمان و کفرپیشگان از سوی خدا به کیفری حتمی و نه چندان دور

و سيعلم الذين ظلموا أيّ منقلب ينقلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 357

5- کافرانی که برای مرتد ساختن مسلمانان، تلاش کرده اند، حتماً، کیفر خواهند شد.

قال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا.. و ليحملن أثقالهم

«لام قسم» و «نون تأکید» در «ليحملن» بر قطعیت، دلالت دارد. لازم به ذکر است که احتمال دارد حمل گناه، کنایه از کیفر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 1

1 - عذاب سخت و دشوار الهی، کیفری حتمی برای کافران حق ستیز

فلنذيقن الذين كفروا عذاباً شديداً

لام و نون تأکید در «لنذيقن»، حاکی از حتمی بودن عذاب و کیفر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 14 - 10

10 - باور مؤمنان به مجازات حتمی کافران از سوی خداوند، مانع اقدام های شتابزده آنان در مقابله با کافران

يغفروا... ليجزى قومًا بما كانوا يكسبون

«لام» در «ليجزى» برای تعلیل است و فلسفه امر به خویشتن داری مؤمنان در برابر کافران را بیان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 4

4 - کیفر کافران و ستم پیشگان، سنت تغییرناپذیر الهی در طول تاریخ

فإن للذين ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم

از مجموع آیه شریفه، آیه استفاده می شود که مجازات امت های گذشته، منحصر به آنان نبوده است؛ بلکه قانونی کلی است که شامل تمام ستم پیشگان می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- بی پاسخ نماندن تمسخر های کافران و گرفتاری آنان به نتایج کردار خویش ، امری طرفه و جالب توجه است .

هل ثوب الکفار ما كانوا يفعلون

استفهام در آیه شریفه برای تقریر و تعجیب است؛ یعنی، کافران چنین حالتی را گمان نداشته و پیش بینی نمی کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 4

4- هیچ چیز نمی تواند در برابر خداوند ، به هنگام کیفر رساندن کافران ، مانع ایجاد کند .

إن بطش ربك لشديد

واژه «بطش»، در خود معنای زور، قهر و غلبه را دارد و تأکید آن با کلمه «لشديد»، بر شدت قهر و غلبه در آن دلالت می کند. مراد از قاهر و غالب بودن خداوند، بی تأثیر بودن موانع در برابر کیفرسانی است.

ص: 358

713- حتمیت مرگ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 70 - 3

3_ کافران و مشرکان ، از بازگشت به سوی خداوند مفرّی ندارند .

متع فی الدنيا ثم إلینا مرجعهم

714- حتمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 11

11 - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان ، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً . .. هل من محیص

715- حتمیت عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 2

2 - عذاب الهی ، سرنوشت محتوم کافران

و كذلك حقّت کلمت ربّک علی الذین کفروا

716- حجاب بین محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 45 - 11، 1

1- خداوند ، به هنگام قراءت قرآن توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، میان آن حضرت و کافران ، حجابی نامرئی قرار داد .

و إذا قرأت القرآن .. حجاباً مستوراً

برداشت فوق ، مبتنی بر معنای مستور - به همان صیغه مفعولی یعنی پوشیده شده - است و در آیه به تناسب موضوع ، مراد پوشیده شدن از

11- « دخل . . . هشام بن السائب . . . على أبي عبد الله (ع) فقال : . . . أخبرني عن قول الله « وإذا قرأت القرآن جعلنا بينك وبين الذين لا يؤمنون بالآخرة حجاباً مستوراً » . . . قال : آيه في الكهف وآيه في النحل وآيه في الجاثية وهي : « أفرأيت من اتخذ إلهه هواه وأضله الله على علم وختم على سمعه وقلبه . . . » وفي النحل : « أولئك الذين طبع الله على قلوبهم وسمعهم وأبصارهم وأولئك هم الغافلون » وفي الكهف : « ومن أظلم ممن ذكر بآيات ربه فأعرض عنها ونسى ما قدمت

هشام بن سائب بر امام صادق (ع) وارد شد، پس به امام گفت: مرا از سخن خدا «و إذا قرأت القرآن جعلنا بینک و بین الذین لایؤمنون بالآخره حجاباً مستوراً» خبر ده؟ حضرت فرمود: _ مقصود از قرآنی که پیامبر با خواندن آن از چشم کافران مستور و ناپدید می شود، آیه ای در سوره جاثیه «أفرأیت . . .» و در سوره نحل «أولئك الذین . . .» و در سوره کهف «و من أظلم ممّن . . .» است».

717- حجاب چشم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 101 - 1

1- بارزترین ویژگی کافران ، محجوب بودن آنان از دیدن و درک آیات الهی است .

الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری

مراد از دیدن ذکر خدا، مشاهده و درک آیات و نشانه هایی است که مایه یاد خداوند هستند (گفتن مسبب و اراده سبب) و مفاد آیه، این است که مشاهده آیات خداوند، کافران را به یاد او نمی افکنند، گویا پوششی بر چشم های آنان است که دیدن آن آیات، بر ایشان مقدور نیست.

718- حجاب قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 101 - 2

2- محجوب بودن دل از یاد خدا، از بارزترین خصلت های کافران است .

الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 3

3- قلب های کافران ، پوشیده در حجاب غفلت و ناآگاهی

بل قلوبهم فی غمره من هـ ذا

719- حرمت اطاعت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 52 - 3

3_ اطاعت از کافران و تن دادن به خواسته های کفر آمیزشان ، حرام است .

فلاتطع الک_فرین

ص: 360

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 8 - 4

4 - اطاعت از کافران تکذیب گر و اجابت خواسته های آنان ، ممنوع و حرام است .

فلا تطع المكذبین

720- حرمت تقویت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 108 - 2

2_ حرمت انجام هر گونه عملی که مایه تأیید کفر و نفاق و تقویت کافران و منافقان محارب و زمینه زیان و تفرقه مؤمنان باشد .

و الذین اتخذوا مسجداً .. لا تقم فیہ أبداً

721- حرمت حکومت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 13

13_ حرمت پذیرش ولایت و حکومت کافران

و لن يجعل الله للكفرین علی المؤمنین سبیلاً

بنابر اینکه جمله «لن يجعل...»، در مقام انشاء باشد و نه اخبار. یعنی نباید مؤمنان سلطه کافران را پذیرا باشند.

722- حرمت دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 5

5_ حرمت برقرار ساختن پیوند های دوستانه با کافران

الذین یتخذون الكفرین أولیاء من دون المؤمنین

در برداشت فوق، «ولی» به معنای دوستی و موَدّت گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 1

1 _ حرمت ایجاد روابط دوستی و مودت با کافران و پذیرش سرپرستی آنان

يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكٰفِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 361

7 - توبه - 9 - 23 - 3، 1

1 - حرمت ایجاد پیوند دوستی با کافران و دشمنان دین

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا .. أولياء إن استحبوا الكفر على الإيمان

3 - ایجاد پیوند موالات و دوستی با خویشاوندان کافر - هر چند پدر یا برادر باشند - حرام است .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أولياء إن استحبوا الكفر على الإيمان

723- حرمت سلب امنیت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 6 - 6

6 - تعرض به کفار و سلب امنیت از آنان در اماکن سکونتشان ، جایز نیست .

فأجره حتى يسمع كلم الله ثم أبلغه مأمنه

724- حرمت ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 28 - 3، 2

2 - حرمت و ممنوعیت پذیرش ولایت و سرپرستی کافران ، برای مؤمنان

لا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أولياء

3 - حرمت برگزیدن کافران و مقدم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أولياء من دون المؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 13

13 - حرمت پذیرش ولایت و حکومت کافران

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

بنابر اینکه جمله «لن يجعل . . .»، در مقام انشاء باشد و نه اخبار. یعنی نباید مؤمنان سلطه کافران را پذیرا باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 1

1 - حرمت ایجاد روابط دوستی و مودت با کافران و پذیرش سرپرستی آنان

يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكٰفِرِينَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

ص: 362

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 4، 1

1_ مشاهده نزول فرشتگان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درخواست نابجا و بهانه جویانه کافران

و قالوا لو لا أنزل علیه ملک و لو أنزلنا ملکا لقضى الأمر

4_ کفرپیشگان حتی با نزول کتابی ملموس بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ایمان نمی آورند و خواهان نزول فرشتگان می شوند.

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه بأيديهم لقال . . . و قالوا لو لا أنزل علیه م

بر اساس این احتمال که «قالوا» بر جواب «لو» در آیه قبل عطف شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 5

5_ استهزای کفار نسبت به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، با درخواست نزول کتاب ملموس و مشاهده فرشتگان

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه . . . و لقد استهزیء برسول من قبلک

یادآوری استهزا شدن انبیای گذشته برای تسلی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پس از بیان بهانه جویها و توقعات بیجای کافران چنین می نماید که همین بهانه جویها، از مصادیق استهزای کافران در مورد رسولان الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 3

3_ ارائه معجزه ای محسوس و قابل رؤیت، توقع مشرکان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) جهت اثبات درستی ادعای نبوت خویش *

أو یلقى إلیه کنز أو تکنون له جنة یأکل منها

درخواست و انتظار فرود آمدن گنجی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا داشتن باغ های پرثمر _ که امری محسوس و ملموس است _ می تواند به این خاطر باشد که کافران، به دنبال معجزه ای محسوس و قابل رؤیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- در نظر کافران، حقیقت انسان، در جسم و اجزای مادی، خلاصه شده است.

وقالوا أءذا ضللنا فى الأرض

726- حس گرایى کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 4

4- کافران مکه، بر این باور بودند که نزول هر نوع پیام آسمانى بر بشر، باید همراه با شاهد آسمانى محسوسى باشد. *

قالوا .. لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصادقين

درخواست کافران از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای آوردن ملائکه جهت تصدیق نبوتش، ممکن است از این رو باشد که: آنان ارتباط بشر با خداوند را غیر ممکن می دانستند و برای قبول نبوت بشر، خواستار آوردن شاهد آسمانى بودند و ذکر نام ملائکه شاید به

ص: 363

عنوان نمونه و یا شناخته شده بودن آنان باشد.

727- حسابرسی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 93 - 2

2- تمامی رفتار و اعمال کافران و تجزیه کنندگان قرآن ، مورد بازپرسی خداوند در قیامت قرار خواهد گرفت .

المقتسمین . الذین جعلوا القرآن عضین . فوربک لنستلّهم أجمعین . عمّا كانوا یعمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 87 - 9

9- آخرت ، زمان بازگردانده شدن ستم گران و کافران و افراد ناصالح به پیش گاه خداوند و حساب رسی کردار آنها است .

ثم یردّ الی ربّه فیعدّبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 14، 11

11 - کافران ، در روز رستاخیز به جای نیل به ثمره اعمال نیک خویش ، با خدا و کیفر او مواجه خواهند شد .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه . . . حتّی إذا جاءه لم یجده شیئاً و وجد الله ع

14 - اعمال کافران به روز رستاخیز ، مورد حسابرسی کامل خداوند قرار خواهد گرفت و کیفر آنان بی کم و کاست داده خواهد شد .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب . . . و وجد الله عنده فوقیه حسابه

«توفیه» (مصدر «وفّی») به معنای پرداخت و دریافت کامل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 43 - 2

2 - وجود نقطه ای مشخص ، برای محاکمه و حساب رسی کافران در قیامت

کأثمهم إلی نصب یوفضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 13

13_ خداوند ، کفرپیشگان را پس از اتمام حجت حسابرسی می کند و به مجازات می رساند .

فإنما عليك البلاغ وعلينا الحساب

وقوع جمله «وعلينا الحساب» _ که گویای حسابرسی و مجازات کفرپیشگان است _ پس از «إنما عليك البلاغ» _ که گویای ابلاغ و اتمام حجت است _ می رساند که خداوند پیش از ابلاغ دین و اتمام حجت ، کافران را مجازات نمی کند.

ص: 364

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 92 - 1

1- سوگند مؤکد خداوند به ربوبیت خویش بر بازپرسی تمامی کافران و تجزیه گران دین

فوربک لنسئلهم أجمعین

ضمیر جمع غایب «لنسئلهم» هم می تواند به کافرانی برگردد که در چند آیه قبل از آن سخن به میان آمد (..أزواجاً منهم) و هم می تواند به «المقتسمین» اشاره داشته باشد. برداشت فوق بنابر هر دو احتمال است.

729- حسابرسی دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 11

11_ حسابرسی و مجازات کفرپیشگان و منکران رسالت در دنیا

و علینا الحساب

از آن جا که مقصود از تهدیدهای اشاره شده در این آیه عذابهای دنیوی است ، معلوم می شود مراد از حساب در جمله «علینا الحساب» نیز حسابرسی در دنیا است.

730- حسابرسی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 3

3 - حساب و نتیجه اعمال کافران دوزخی ، در نامه اعمالشان درج شده و روشن است .

و لم أدر ما حسابیه

731- حسابرسی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 84 - 8

8- خداوند ، پرونده کردار کافران و مشرکان را مورد حسابرسی دقیق قرار خواهد داد .

إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمْ عَذَابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 1

1 - کافران پس از حسابرسی اعمالشان ، دسته دسته و گروه گروه به دوزخ رانده خواهند شد .

و وضع الکتب . . . و وقیت کلّ نفس ما عملت . . . و سیق الذین کفروا إلی جهنّم زمراً

ص: 365

«زمره» (مفرد «زمر») به معنای گروه و دسته است که به دنبال گروه و دسته ای دیگر باشند. بنابراین پیام آیه شریفه این می شود که کافران به چند دسته تقسیم شده؛ آن گاه دسته دسته به دنبال هم وارد دوزخ خواهند شد.

732- حسرت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 27 - 8

8_ کافران با مشاهده مقام و جایگاه مؤمنان در قیامت به آن حسرت می خورند.

یلیتنا نرد و لا نکذب بأیت ربنا و نکون من المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 39 - 5

5- حسرت کافران و ستم گران در قیامت ، به خاطر از دست دادن فرصت ها در دنیا

و أنذرهم یوم الحسره إذ قضی الأمر

«إذ» در «إذ قضی الأمر» بیانگر «یوم الحسره» است و مراد این است که روز حسرت، هنگامی است که موضوع خاتمه یافته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 8

8- اظهار حسرت کافران در قیامت ، به خاطر غفلت عمیق و پیوسته خویش از روز قیامت

یویلنا قد کتأ فی غفله من هـذا

برداشت یاد شده از آمدن «فی» _ که برای ظرفیت است _ استفاده می شود. بدین صورت که غفلت، ظرف و انسانِ غافل، مظروف قرار گرفته است و این حکایت از غوطهور شدن و فرورفتن در عمق غفلت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 11، 6

6 - کافران ، در جهنم بر نیندوختن توشه ای برای آخرت خود ، حسرت می خورند .

الک_فرین . . . یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون ی_لیتنا أظعنا الله وأظعنا الرسو

11 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، بر عملکرد گذشته خود در دنیا ، حسرت می خورند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون ی_لیتنا أظعنا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 52 - 1

1 - کافران به وقت زنده شدن و حضور به پیشگاه پروردگار ، به شدت اظهار تأسف و حسرت می کنند .

إلی ربّهم ینسلون . قالوا ی_ویلنا

«یاویلنا» (ای وای بر ما) در جایی به کار می رود که حادثه ای مصیبت بار و تأسف آور، پدید آمده باشد و از آن اظهار تأسف

ص: 366

شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 3

3 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران ، به حال تقوایبشگان در قیامت

أَنَّ اللَّهَ هَدِيْنِي لِكُنْتِ مِنَ الْمَتَّقِيْنَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 6

6 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران به حال محسنان در قیامت

لَوْ أَنَّ لِي كَرْهَ فَاكُوْنُ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ

733- حسرت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 66 - 2

2 - واکنش کافران دنیاگرا در برابر فشار های ناگهانی اقتصادی ، واکنشی ذلیلانه و حسرت بار است .

لَوْ نَشَاءُ .. فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُوْنَ . إِنَّا لَمَغْرَمُوْنَ

734- حسرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 8

8_ اندیشه های جاهلانه درباره مرگ و حیات (حاکمیت عوامل مادی بر اراده خداوند) ، موجب حسرت کفریبشگان ، به هنگام قیامت

لَوْ كَانُوْا عِنْدَنَا مَا مَاتُوْا وَمَا قَتَلُوْا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكْ حَسْرَةً فِيْ قُلُوْبِهِمْ

برخی از مفسران برآنند که زمان حسرت مطرح شده در آیه، قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- حسرت و ندامت کافران از ستم کاری خویش ، به هنگام احساس و لمس اندکی از عذاب الهی

ولئن مسّتهم نفعه من عذاب ربّک لیقولنّی ویلنا إنّنا کنا ظالمین

«نفعه» در لغت به معنای وزیدنی و یا یک وزیدن است که نوعاً در امور خیر به کار می رود و گاهی هم در امور شرّ استعمال می شود. از نظر مفسران این کلمه در آیه شریفه، به سه دلیل دلالت تقلیل را می رساند: 1_ ماده «نفعه» دال بر تقلیل است؛ 2_ بر وزن و بناء «مرّه» می باشد؛ 3_ به صورت نکره آمده است. گفتنی است کسی واژه «ویل» را می گوید که دچار بدبختی و هلاکت شده و از روی تأسّف و تحسّر این لفظ را ادا کرده باشد.

ص: 367

735- حسرت کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 5

5_ حسرت و ندامت کافران قریش بر نابودی داراییهایشان ، تنها نتیجه پرداخت هزینه مبارزاتی آنان علیه اسلام

ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

چون هدف کافران از سرمایه گذاری اموال جلوگیری از گسترش اسلام بوده، معلوم می شود حسرت و ندامت آنان بدان جهت بوده است که اموالشان از دست رفته و به نتیجه مطلوب نرسیده اند. قابل ذکر است که جمله «ثم یغلبون» دلالت می کند که زمان ندامت آنان در دنیاست.

736- حسی گرای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 4

4- اتکای کافران به حس و تجربه عذاب ، علی رغم فرا خوانده شدن به تعقل و تدبیر در فرجام شوم مجرمان تاریخ

فانظروا کیف کان ع_قبه المجرمین . . . و یقولون متی ه_ذا الوعد إن کنتم ص_دقین

علی رغم این که خداوند از کافران مکه می خواهد تا با مطالعه تاریخ و تدبیر در فرجام مجرمان گذشته، درس عبرت بگیرند و بینش خود را تصحیح کنند، آنان برای پی بردن به حقانیت وعده الهی، خواهان لمس و شهود عذاب می شوند و تعیین زمان آن را می طلبند.

737- حشر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 2

2- همه کافران به صورت دسته جمعی در پیشگاه خداوند حضور خواهند یافت .

وبرزوا لله جمیعاً

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که مرجع ضمیر «برزوا» کافرانی باشد که در آیات قبل از آنان بحث شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - وعده الهی به گردآوری کافران هر امت ، برای محاکمه و مجازات در قیامت *

و یوم نحشر من کلّ اُمّه فوجًا ممّن یکذب ب_ای_تنا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «حشر» مورد بحث در آیه مربوط به قیامت باشد.

9 - حشر گروهی از کافران هر امت در قیامت و رانده شدن آنان به سوی جایگاه محاکمه و مجازات *

ص: 368

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا ممّن یکذب بـایـتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 1

1 - آثار ذلت و نگرانی ، نمایان در چشم کافران ، به هنگام خروج از قبر ها در رستاخیز

خسّٰعًا أبصـرهم یخرجون من الأجداث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 6 - 4

4 - تمامی کافران ، در روز رستاخیز برانگیخته خواهند شد .

وللک فرین عذاب مهین . یوم یبعثهم الله جمیعًا

738- حشر دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 1

1 - تعلق اراده الهی بر بازگرداندن دسته ای از کافران هر امت به دنیا ، قبل از قیامت

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا

دلالت آیه بالا بر رجعت از آن جهت است که مسأله نفخ صور، در آیات بعدی مطرح شده است و این قرینه ای است بر این که مراد از این حشر، حشر روز قیامت نیست؛ بلکه حشری است که در دنیا صورت می گیرد و با خروج «دابه الأرض» ارتباط دارد. علاوه بر این، در قیامت همه کافران بدون استثنا، محشور می شوند؛ ولی حشر در این آیه، مربوط به دسته ای از کافران هر امت است، این نیز قرینه دیگری است بر این که مراد از حشر در این جا، «رجعت» پیش از قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 1,8

1 - قرار گرفتن کافران در جایگاه محاکمه پس از برانگیختن آنان در روز رجعت

و یوم نحشر. .. حتّٰی إذا جاءو

8 - قرار داشتن کافران ، تحت نظارت و کنترل شدید از لحظه برانگیخته شدن تا هنگام محاکمه

فهم یوزعون . حتی إذا جاء وقال أكذبتم

از ارتباط دو آیه و واژه «حتی» _ که نمایانگر غایت _ است استفاده می شود که کنترل آنان، تا لحظه قرار گرفتن آنها در جایگاه محاکمه ادامه خواهد داشت.

739- حشر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 68 - 9

ص: 369

9- گردآوردن خفت بار کافران و شیاطین در اطراف جهنم، مرحله ای پس از حشر است.

لنحشرنهم... ثم لنحضرنهم حول جهنم جثثًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 22 - 2

2- گرد آمدن انسان های مشرک و کافر در قیامت، به وسیله مأموران الهی (فرشتگان) انجام می گیرد.

احشروا الذین ظلموا

بنابر نظر مفسران، فرشتگان، ظالمان را در قیامت احضار و جمع خواهند کرد.

740- حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یونس - 10 - 44 - 3

3_ حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند.

و منهم من يستمعون إلیک... و منهم من ینظر إلیک... و لکن الناس أنفسمهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 56 - 8

8- خارج کردن حق از صحنه، با باطل نشان دادن چهره آن، از شیوه های تبلیغاتی کفرپیشگان است.

ویحـ دل الذین کفروا بالـبـطل لیدحضوا به الحق

«إدحاض» به معنای «ابطال» و «إزاله» است. «لیدحضوا به الحق» یعنی: «کفرپیشگان، با مجادله باطل، سعی در ابطال و ازاله حق دارند.» روشن است که حق، قابل ابطال نیست، لذا تعبیر «خروج از صحنه» و «باطل نمایی» در برداشت به کار رفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 53 - 6

6- بی دادگران کفرپیشه تاریخ، مردمانی حق ستیز و غیر قابل آشتی با آیات وحی و رسولان الهی

وإن الظالمين لفي شقاق بعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 8

8 - حق ستیزی ، انگیزه اصلی بیشتر کافران منکر قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود ، نه ناشناخته بودن حقانیت آن دو برای آنها .

أم يقولون به جنّ . . . و أكثرهم للحقّ كارهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 10

ص: 370

10 - شرارت و حق ستیزی کافران در دنیا ، گواه حق گریزی آنان پس از بازگشت دوباره به دنیا

قال ربّ ارجعون .. کلاًّ إنّها کلمه هو قائلها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 78 - 4

4 - دلجویی خدا از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قبال حق ستیزی های کافران

إنّ ربّک یقضی بینهم بحکمّه و هو العزیز العلیم

آیه فوق در عین این که تهدیدی برای کافران و حق ستیزان است، مایه دلداری پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز هست، چه این که توجه به مقهوریت حق ستیزان در برابر عزت و اقتدار خداوند، خود آرامشی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان است که همواره از آنان در رنج بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 41 - 19

19 - دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت علیهم بوکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 14 - 7

7 - ناباوری کافران به روز های تحقق وعده ها و وعید های خداوند ، عامل حق ستیزی آنان *

یغفروا للذین لایرجون آیّام الله

از این که خداوند از مشرکان و حالت روحی شان با عنوان «لایرجون آیّام الله» یاد فرموده؛ استفاده می شود که ایمان نداشتن آنان به وعده ها و وعیدهای خداوند، عامل ستیزه گری آنان با مؤمنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 35 - 5

5 - محکومیت ابدی کافران مستکبر به عذاب همیشگی دوزخ ، نتیجه حق ستیزی و دنیا محوری آنان

اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّبْتُمْ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يَخْرُجُونَ مِنْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 52 - 3

3 - دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در برابر حق ستیزی و اتهام های ناروای کافران

كذٰلِكَ مَا اٰتٰى... اِلَّا قَالُوْا سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُوْنٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 12 - 3

3 - تلاش کافران، برای خدشه دار ساختن قرآن، کاری بازیگرانه و بی فرجام

الذّٰیْنِ هُمْ فِیْ خَوْضٍ یَلْعَبُوْنَ

ص: 371

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که مراد از «خوض»، نقد و انتقادهایی باشد که کافران از سر تکذیب نسبت به قرآن انجام می دهند و اطلاق لعب بر این عمل از آن جهت باشد که نتیجه ای، عاید آنان نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 40 - 2

2 - تویخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر موضع گیری علیه دعوت حق و بی چشمداشت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم تسئلهم أجرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 44 - 1

1 - جبهه کفر ، متکی به جمعیت و اتحاد نیروهای خود برای مقابله با حق

أم يقولون نحن جميع منتصر

«جمع» خبر «نحن» است؛ یعنی، ما جماعتی هستیم که با حیثیت جمعی خویش پیروز مندیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 6

6 - مشرکان صدر اسلام ، پیشوای کافران گذشته تاریخ در کفر و حق ستیزی *

و لقد أهلكنا أشياعكم

با توجه به این که «شیعه» به معنای پیرو است و از نظر زمانی کفار مکه دنباله رو کافران گذشته اند؛ احتمال می رود که اطلاق «أشیاع» بر کافران گذشته تاریخ از آن جهت باشد که مشرکان مکه در کفر و حق ستیزی، گوی سبقت را از پیشینیان خود ربوده اند، به گونه ای که باید پیشینیان را پیرو آنها به حساب آورد و آنان را پیشوای گذشتگان.

741- حق ستیزی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 63 - 1,2

1 - کافران و مشرکان صدر اسلام ، آیات الهی را از سر لجاج و ستیزه جویی ، انکار می کردند ؛ نه از روی جهل و ناآشنایی به آن .

كذلك يؤفك الذين كانوا بائـت الله يجحدون

«جحد» (مصدر «يجحدون») به معنای انكار چيز معلوم و روشن است. آيه شريفه به منزله تحليل براي مضمون آيه قبل است كه در آن، از انكار آيات الهی و دور شدن از عبادت خداوند، اظهار شكفتی شده بود.

2 - كافران و مشركان صدر اسلام، مردمی لجوج، ستيزه جو و حق ناپذير

كذلك يؤفك الذين كانوا بائـت الله يجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 1

ص: 372

1 - تحریم گوش فرادادن به قرآن ، از سوی کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وقال الذین کفروا لاتسمعوا له_ذا القرءان

742- حق ستیزی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 6

6 - کافران مکه ، در تلاش برای غلبه بر قرآن و پیام وحی

وقال الذین کفروا لاتسمعوا .. لعلمکم تغلبون

743- حق ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 110 - 9

9 - سرگردانی در طغیان، کيفر و پیامد حق ناپذیری کافران است.

ونذرهم فی طغینهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 57 - 14

14- حقّ گریزی کافران و منکران الهی ، در حیطة قدرت خدا و وابسته به اراده او است .

إنا جعلنا علی قلوبهم أکنه

تأکید خداوند_ به وسیله «إنا جعلنا..»_ بر حاکمیت و نقش خود، از آن جهت است که گمان نرود کفر کافران و منکران آیات الهی، از قلمرو قدرت الهی بیرون است و آنان تبدیل به قدرتی در برابر خدا شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 42 - 5

5- اعراض کافران از شنیدن کلام الهی و درک مفاهیم و معارف قرآنی ، دلیل بی توجهی آنان به رحمت گسترده الهی و متأثر نشدن از

مواعظ پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل من یکلؤکم .. من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «ذکر» قرآن باشد؛ زیرا یکی از نام‌ها و اوصاف قرآن کریم ذکر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 9

9 - شالوده زندگی بیشتر کافران، بر پایه باطل و منافع آنان، ناسازگار با پذیرش حق

حتّی اذا أخذنا مترفیهم .. و اکثرهم للحقّ ک_رهون

ص: 373

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 20 - 11

11 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان، در برابر کارشکنی ها و حق ناپذیری کافران و مشرکان

و جعلنا بعضکم لبعض فتنة أتصبرون و کان ربک بصیراً

یادآوری خداوند به بصیرت و بینایی خود، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از یاد کردن از مشرکان و آزمایش شدن آنان، می تواند برای دلجویی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 1,3

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حق ناپذیری کافران، اندوهگین بود .

و من کفر فلا یحزنک کفره

توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای پرهیز از اندوه درباره کفر کافران، این نکته را می رساند که آن حضرت، در قبال کفر آنان، اندوهناک بوده است.

3 - دلداری خداوند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در برابر حق ناپذیری کافران

و من کفر فلا یحزنک کفره إلینا مرجعهم

جمله «إلینا مرجعهم...» به منزله تهدید است. چنین تهدید و هشدار، می تواند به منظور دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بیان شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 22 - 10

10 - وجود اختلاف اساسی انسان مؤمن حق پذیر و نرم دل با کافر حق ناپذیر و سنگدل، از نظر شخصیت و سرنوشت

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو علی نور من ربه فویل للقلوب سیئه قلوبهم

«من» در آیه شریفه، اسم موصول و مبتدا است و خبر آن - به قرینه جمله بعدی (فویل للقلوب سیئه قلوبهم...) - جمله ای محذوف می باشد. تقدیر کلام چنین است: «أفمن شرح الله صدره للإسلام... کمن قسا قلبه». بنابراین می توان گفت: آیه شریفه در صدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 1

1 - تنها کافران حق ناپذیر به مجادله و ستیزه جویی با آیات الهی می پردازند و از پذیرش آن سر باز می زنند .

ما یجـدل فیءایـت اللّٰه إلا الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 1

1 - اعلام بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت

إنّ الذین کفروا ینادون لمقت اللّٰه أكبر من مقتکم أنفسکم إذ تدعون إلى الإیمـن فتکف

«مقت» به معنای بغض شدید است.

ص: 374

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 10 - 2

2- دلداری خداوند ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر حق ناپذیری کافران

فارتقب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 6

6- ستیز کافران با منطق روشن رسولان الهی ، گواه بی اساس بودن ایمان اضطراری آنان

أتی لهم الذکری وقد جاءهم رسول مبین

در صورتی که «أتی لهم الذکری» در صدد بیان پوچی ادعای ایمان کافران باشد؛ تعبیر «وقد جائهم...» بیانگر فلسفه پوچی ادعای آنان خواهد بود؛ یعنی، آنان که منطق روشن رسولان را نپذیرفتند، چگونه با مشاهده عذایی، می توانند به ایمان راستین رسیده باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 16

16- کیفر الهی در مورد کافران ، پس از اتمام حجت و تبیین حق برای آنان

إنّ الذین کفروا و... من بعد ما تبین لهم الهدی... و سیحبط أعم لهم

در صورتی که «سیحبط...» عنوان کیفر داشته باشد؛ تعبیر «من بعد ما تبین...» بیانگر اتمام حجّتی است که قبل از اعمال مجازات، صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 12 - 2

2_ دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تکذیب ، حق ناپذیری و عناد کافران

کذّبت قبلهم قوم نوح و أصحاب الرّس و ثمود

یادآوری روحیه حق ستیز بسیاری از امت ها در طول تاریخ در برابر پیام رسولان الهی ، می تواند از آن جهت باشد که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تکذیب کافران، احساس نگرانی نداشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 5

1 - ناباوری کفرپیشگان به حقانیت وعده های الهی ، حتی با مشاهده نمود های عینی عذاب و سقوط سنگی از آسمان بر آنان

وإن یروا کسفاً .. یقولوا سحاب مرکوم

5 - دلایل حسی نیز همانند برهان های عقلی ، بی تأثیر در روح حق ستیز کفرپیشگان

وإن یروا کسفاً من السماء ساقطاً یقولوا سحاب مرکوم

سقوط پاره های سنگ از آسمان، دلیلی حسی است و خداوند می فرماید: کافران نه تنها براهین عقلی را بی تأمل رد می کنند؛ که حتی دلایل حسی را نیز با توجیهی، وارونه جلوه می دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 375

19 - ملک - 67 - 10 - 4

4 - کافران دوزخی ، مردمی لجوج و حق گریزاند .

وقالوا لو كنا نسمع أو نعقل ما كنا في أصحاب السعير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 17 - 5

5 - تهدید شدن کافران لجوج و حق گریز ، به نزول عذاب الهی

فستعلمون كيف نذير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 23 - 9

9 - کافران لجوج و دین گریز ، مردمی ناسپاس بوده و از نعمت شنوایی ، بینایی و تعقل بهره کافی نبرده اند .

و جعل لكم السمع و الأبصار و الأفئدة قليلاً ما تشكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 7

7 - کافران حق ناپذیر و لجوج ، در معرض عذاب الهی قرار دارند .

فمن يجير الكافرين من عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 2

2 - در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران حق ناپذیر ، نمی تواند مجوز عدول مبلغان و رهبران جامعه اسلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد .

ولا تطع .. أن كان ذا مال و بنين

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران جامعه اسلامی ، به جهت طمع شخصی نیست؛ بلکه برای

در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است؛ ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

744- حق ناپذیری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 97 - 9

9- مشرکان و کافران عصر بعثت ، در برابر حق و دعوت های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی لجوج و سرسخت بودند .

و تنذر به قومًا لَدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 376

8- رسوخ روحیه حق ناپذیری ، در بیشتر کفرپیشگان صدراسلام

و ما کان اکثرهم مؤمنین

گرچه ضمیر «هم» در «اکثرهم» به فرعون و قوم وی (قبطیان) بازمی گردد؛ اما در عین حال تعریض به مشرکان صدراسلام نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- رسوخ روحیه حق ناپذیری ، در بیشتر کفرپیشگان صدراسلام

و ما کان اکثرهم مؤمنین

گرچه ضمیر «هم» در «اکثرهم» به قوم ابراهیم بازمی گردد؛ اما در عین حال این آیه تعریض به مشرکان صدراسلام نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- کافران صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

و ما تأتيهم من آیه . . . إلا كانوا عنها معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- سرکشی ، تکبر ، ستیزه جویی و حق ناپذیری ، از اوصاف کافران صدراسلام

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- کافران و مشرکان صدراسلام ، مردمی لجوج ، ستیزه جو و حق ناپذیر

کذلک یؤفک الذین کانوا بأیة اللّٰه یجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 76 - 5

5 - مشرکان و کافران صدر اسلام، مردمی بس لجوج و حق ناپذیر

وإنه لقسّم لو تعلمون عظیم

سوگند مؤکد خداوند، پس از استدلال بسیار بر اثبات توحید و معاد، نشانگر روح لجاجت و حق ناپذیری کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 21 - 3,4

3 - کافران صدر اسلام، مردمی لجوج، مستکبر و حق گریز

ص: 377

بل لجّوا فی عتوّ و نفور

«عتوّ» به معنای استکبار و تجاوز از حد است (قاموس المحيط) و مقصود از «نفور» (رمیدن) گریز از سخن حق می باشد.

4- روح لجاج ، استکبار و حق گریزی ، عامل کفر و تکذیب دین از سوی کافران در صدراسلام

و لقد کذب الذین من قبلهم . . . بل لجّوا فی عتوّ و نفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 1 - 3

3 - کافران مخالف رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، گروهی لجوج و حق ناپذیر

سأل سائل بعذاب واقع

مفسران بر این عقیده اند که کافران، این سخن را از سر لجاجت بر زبان می آوردند؛ چنان که در آیه 32 از سوره «انفال» از آنان چنین یاد شده است: «و إذ قالوا اللهم إن کان هـذا هو الحقّ من عندک فأمطر علینا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم».

745- حق ناپذیری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا .. إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 1

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به هنگام مواجهه با حق ناپذیری کافران مکه ، مأمور به رها کردن آنان به حال خود و ترک محاجه با آنها شد .

ذرهم یا کلوا و یتمتّعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکه برای دریافت حقایق به آنجا بروند ، ایمان نخواهند آورد .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 1،2،4

1- کافران هدایت ناپذیر مکه ، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق ، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد .

ص: 378

و لو فتحنا عليهم بابًا من السماء فظلموا فيه يعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

«سكر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم بندی می دانستند.

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا عليهم بابًا من السماء فظلموا فيه يعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

4- کافران مکه برای گریز از پذیرفتن حقایق الهی ، آنها را اموری موهوم جلوه می دادند .

لقالوا إنما سكرت أبصرنا بل نحن قوم مسحورون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 5

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

و لقد صرفنا في هـ ذا القراء ليدكروا و ما يزيدهم إلا نفورًا

746- حق ناشنوایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 23 - 2

2_ حق ناشنوایی کافران و منافقان ، نشانه نبودن استعداد پذیرش معارف الهی در آنان است .

و لو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم

مراد از خیر به قرینه آیه قبل ، استعداد پذیرش معارف الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 7

7 - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبر ها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من في القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدر اسلام در مکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

747- حقارت در برابر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 16

16 - تهی بودن دل از محبت خدا، بی مهری نسبت به اهل ایمان، احساس کوچکی در برابر کافران، از نشانه های بیماری دل و ضعف ایمان

فتري الذين في قلوبهم مرض .. اذله على المؤمنين اعزه على الكافرين

ارتباط آیه مورد بحث با آیات پیش گویای این است که بیمار دلان (الذین فی قلوبهم مرض) از مصادیق مرتدان می باشند و

ص: 379

چون صفات شمرده شده برای مؤمنان واقعی نقطه مقابل مرتدان قرار گرفته؛ است معلوم می شود نبود این صفات در مدعیان اسلام، نشانه بیمار دلی آنان است.

748- حقایق عذاب دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 78 - 11

11 - حکم خداوند به عذاب کافران در دنیا، مطابق حق است.

فإذا جاء أمر الله قضی بالحقّ

برداشت یاد شده بر این احتمال است که مقصود از «أمر الله» عذاب دنیوی (استیصال) باشد؛ چنان که موارد بسیاری در قرآن به همین معنا آمده است؛ مانند عذاب طوفان نوح که از آن چنین یاد شده است: «قال لا عاصم الیوم من أمر الله . . .»، (هود، آیه 43).

749- حقایق عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 4

4 - عذاب استیصال، کفیری بر اساس حق و به دور از کمترین بی عدالتی نسبت به کافران و تکذیب گران

فأخذتهم الصیحه بالحقّ

750- حقوق کافر ذمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 8

8 - کافران غیر حربی، برخوردار از حقوق اجتماعی در جامعه اسلامی

لا ینهیکم الله عن الذین لم یقـتلوکم

751- حقوق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - حق مالکیت کافران غیر محارب ، محترم و رعایت عدل درباره ایشان ضروری است .

و ءاتوهم ما أنفقوا

از شأن نزول آیه، استفاده می شود که حکم پرداخت مهریه و نیز احترامی که اسلام برای مالکیت کافران قائل است، مربوط به

ص: 380

کافران غیر محارب است؛ چنان که آیه شریفه مسائل پس از صلح حدیبیه را بیان می کند. بنابراین رعایت این عدل با آنچه از مفهوم «آن تبرّوهم و تقسطوا...» _ که نهی از قسط درباره کافران حربی بود _ منافات ندارد.

24 - کافران ، دارای حق مطالبه مهریه همسر خود ، در صورت پیوستن همسر ایشان به جمع مؤمنان

و لیستلوا ما أنفقوا

752- حمایت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 1

1 _ کافران سزاوار حمایت از یکدیگر ، نه شایسته حمایت کردن از مؤمنان و یا برخوردار شدن از حمایت ایشان

و الذین کفروا بعضهم أولیاء بعض

مقصود از ولایت کافران نسبت به یکدیگر و پشتیبانی آنان از همدیگر، به قرینه فراز بعد (إلا تعلقوه ..) نفی ولایت بین مؤمنان و کافران است. بنابراین جمله «إن الذین کفروا ...» به این معنی است که مسلمانان نباید عقد ولایی با کافران داشته باشند؛ نه آنان را حمایت کنند و نه از ایشان حمایت جویند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 4

4 - پشتیبانان جبهه مهاجم کفر ، چونان کافران محارب و شریک جرم آنان

إِنَّمَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ . . . وَظَهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَجَكُمْ

753- حمد اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 52 - 7

7- کفر و ناسپاسی ، محدود به دنیاست و در آخرت حتی کافران ، ثناگوی خداوند خواهند بود .

یوم یدعوکم فتستجیبون بحمده

بنابر اینکه مخاطب «یدعوکم» منکران قیامت باشد، استفاده می شود که آنان تنها در دنیا مجال کفر و کفران داشتند، ولی در آخرت حمد و

ثنا خواهند گفت.

754- حیات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 17

17_ مرگ برای کافران بهتر از زندگی است .

ولا يحسبنّ الذين كفروا أنّما نملي لهم خيراً لانفسهم

ص: 381

امام باقر (ع): الموت خیر [ل] .. الكافر ... لانّ الله يقول ... «ولا يحسبنّ الذين كفروا انّما نملى لهم خیر لانفسهم انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً». .

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 206، ح 155؛ نورالثقلین، ج 1، ص 413، ح 445.

755- خانواده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 31 - 2، 1

1 - کافران، از خاطره های دیدار خود با مؤمنان، طنز ساخته و در جمع خانواده خویش به لطیفه گویی و خنداندن یکدیگر می پردازند.

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهین

«فکِه» (صفت مشبّه) به معنای خوش دل و خندان یا به معنای کسی است که با همراهان خود سخنی گوید که آنان را بخنداند (قاموس). در برداشت یاد شده، معنای دوم مورد نظر است.

2 - کافرانی که مؤمنان را مسخره کرده اند، هنگام مراجعت نزد خانواده خویش، از پوزخندها و اشاره های طعنه آمیز خود، غرق شادمانی می شوند.

یضحکون .. یتغامزون . و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهین

در این برداشت، «فکِه» به معنای «مرد خوش دل و خندان» دانسته شده است. تکرار «انقلبوا» در آیه شریفه، برای مجسم ساختن حالت بازگشت کافران به خانه خویش است.

756- خبائث کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 125 - 15

15 - پلیدی بر کافران استیلا دارد.

یجعل الله الرجس علی الذین لا يؤمنون

757- ختم قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 25 - 3

3_ خداوند افکننده حجابهایی متعدد بر دل، و سنگینی بر گوش گروهی از کافران است.

و جعلنا علی قلوبهم أكنه أن يفقهوه و فی ءاذانهم وقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 382

3_ نزول معجزات و محدوده آن، وارونه ساختن دل و دیده کافران، و قرار دادن دشمن برای پیامبران، از سنتها و کلمات خداوند و غیر قابل تغییر است.

إنما الأیت عند الله . . . و نقلب ... و کذلک جعلنا ... و تمت کلمت ربک

در آیات گذشته چند سنت و قانون الهی یاد شد، از جمله: «نقلب أفئدتهم» و «ما كانوا لیؤمنوا» و «لکل نبی عدوا». لذا اگر مراد از «کلمت»، سنن باشد، همه موارد ذکر شده را می تواند شامل گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 6

6_ گنهکاران و کفرپیشگان، در خطر از دست دادن نیروی فهم و درک معارف دینی

أن لو نشاء أصبئهم بذنوبهم و نطبع علی قلوبهم

جمله «نطبع علی قلوبهم» عطف بر جمله «أصبئهم» است و فعل ماضی «أصبنا» به معنای مضارع می باشد. قابل ذکر است که حرف «لو» در این آیه بیانگر وقوع جزا برای شرط در آینده است، نه گذشته.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 101 - 10

10_ خداوند قلب های کفرپیشگان و تکذیب کنندگان انبیا را از دریافت حقایق دین و معارف الهی محروم می سازد.

کذلک یطبع اللّٰه علی قلوب الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 108 - 1

1- خداوند، قلب و قوای شنوایی و بینایی کافران دنیاگرا (مرتدان) را، مهر کرده و از درک حقایق محرومشان ساخته است.

استحبّوا الحیوه الدنیا . . . الک_فرین . أول_ئک الذین طبع الله علی قلوبهم ... و أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 7

7- کافران لجوج، مانند مردگان در قبرها، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست.

و ما أنت بمسمع من فى القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدر اسلام درمکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 8

8- عدم درک کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ناشی از هواپرستی و تیرگی قلب آنان

قالوا .. ماذا قال ... أولئك الذين طبع الله على قلوبهم واتبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر «طبع الله على قلوبهم» به عنوان علت «یستمع إلیک .. قالوا ... ماذا قال آنفاً» یاد شده باشد _ و نه معلول آن _ برداشت بالا استفاده می شود.

ص: 383

758- خجالت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 11، 3، 2

2_ شرمساری و رسوایی بی اندازه کافران به خدا و منکران معاد در قیامت

ماذا عليهم لو امنوا... يومئذ يودّ الذين كفروا... لو تسوّى بهم الارض

به دلیل آیات گذشته، مراد از کفر، کفر به خدا و معاد است.

3_ صححه شهادت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت، موجب شرم و تأسف بی اندازه کافران

و جننا بك على هؤلاء شهيداً. يومئذ يودّ الذين كفروا... لو تسوّى بهم الارض

«یومئذ» متعلق به «شهیداً» است. یعنی آن روز که پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال گواهی دهد.

11_ شرمساری و پشیمانی کافران در قیامت، از کتمان حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و عصوا الرسول... و لا یکتُمون الله حدیثاً

مصدق مورد نظر از کتمان حدیث در آیه شریفه، به دلیل «کفروا و عصوا الرسول»، کتمان حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

759- خدا و عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 28 - 16

16- خداوند، قطعاً به اعمال کافران آگاه است.

إن الله علیم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 29 - 2

2- آگاهی خداوند از اعمال زشت کافران، عامل فرمان او به آنها برای ورود به جهنم

الکفرین... إن الله علیم بما کنتم تعملون. فادخلوا أبواب جهنم

«فا» در «فادخلوا» عاطفه است و مسبب را بر سبب (علم خدا) عطف کرده است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: حال که خداوند چنین آگاهی از کردار شما دارد، پس وارد جهنم شوید.

760- خدانشناسی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 106 - 6

6 - خودشناسی و خدانشناسی کافران در تنگنای عذاب جهنم

فی جهنم خـ لدون . . . قالوا ربنا غلبت علينا شقوتنا... ضالین

ص: 384

761- خدانشناسی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 43 - 7

7_ کفرپیشگان عصر بعثت به خداوند اعتقاد داشته و شهادت او را پذیرا بودند .

قل کفی بالله شهیداً بینی و بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 7

7 - کافران ، از معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شناخت نادرست و تصویری در حد معبود های خویش داشتند .

ما تعبدون .. ما أعبد

کلمه «ما» در معنایی اعم از عاقل و غیر عاقل به کار می رود، به کار نبردن کلمه «من» _ که تصریح به عاقل بودن است _ به جهت بیان این نکته است که مشرکان، معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در سطح معبودان خویش می پنداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 7

7 - کافران عصر بعثت ، از خداوند شناختی ناقص و در حد شناخت خدایان خویش داشتند .

و لا أنتم عـبدون ما أعبد

کلمه «ما»، بیانگر برداشت یاد شده است.

762- خدانشناسی ناقص کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 22 - 4

4 - شناخت و درک ناقص کافران و مشرکان ، از گستره علم الهی

ظننتم أن الله لا يعلم كثيراً مما تعملون

763- خسارت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 11

11_ بازگشت ضرر کفرورزی کافران، به خود ایشان

اِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوْا اللّٰهَ شَيْئًا يَّرِيْدُ اللّٰهَ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِى الْاٰخِرَةِ

جمله «یرید الله ..»، دلالت بر جمله ای محذوف دارد: یعنی آنان به خدا ضرر نمی رسانند، بلکه به خود ضرر می رسانند؛ و

ص: 385

آن، ضرر محرومیت از بهره اخروی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 177 - 6

6_ بازگشت ضرر انتخاب کفر ، به خود کافران

انّ الذّین اشتروا الکفر . . . لن یضروا الله شیئاً و لهم عذاب الیم

جمله «و لهم عذاب الیم»، دلالت دارد بر این که کافران با کفر خویش به خودشان ضرر می زنند؛ چرا که به «عذاب الیم» گرفتار می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 3

3_ ناتوانی کافران از درک سود و زیان و سرنوشت شوم خویش

و لا یحسبنّ الذّین کفروا انّما نملی لهم خیر لانفسهم انّما نملی لهم لیزدادوا اثماً

764- خشونت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 86 - 16

16- انتخاب خوش رفتاری در مواجهه با کافران ، بهتر از به کارگیری شدت و خشونت است .

و اما ان تتخذ فیهم حسناً

جمله «تتخذ فیهم حسناً» در بیان طریقه مقابل عذاب، تلقین کننده اختیار این شیوه از بین دو نوع برخوردی است که ذوالقرنین بین آن ها مخیر بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 18 - 3

3 - سرنوشت هلاکت بار فرعونیان و قوم ثمود ، نمونه ای بارز از برخورد تند و قهرآمیز خداوند با کافران است .

إنّ بطش ربّك .. فرعون و ثمود

765- خطر عذاب دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 4

4- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلى عليهم آیتنا .. و کم أهلكنا قبلهم من قرن

ص: 386

766- خطر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 42 - 1

1- کافران ، در هر لحظه از شب و روز در معرض عذاب الهی اند .

قل من یکلؤکم . . . من الرحمن

برداشت یاد شده بنابراین است که مراد از «من الرحمن» «من بأس الرحمان و عذابه» باشد. آیه قبل _ که در باره عذاب الهی است _ شاهد و مؤید همین نکته است.

767- خطر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 196 - 4

4_ رهبران الهی ، حتی پیامبران ، در معرض خطر تأثیر منفی شکوه ظاهری و قدرت اقتصادی کافران

لا یغزتک تقلب الذین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 14، 15

14_ خطر شبیخون کافران ، دلیل به همراه داشتن اسلحه به هنگام نماز در میدان جنگ

و لیاخذوا حذرهم و اسلحتهم و الذین کفروا لو تغفلون

15_ کافران ، در کمین و مترصد فرصت برای حمله و شبیخون به مسلمانان

و الذین کفروا لو تغفلون عن اسلحتکم و امتعتکم فیمیلون علیکم میله واحده

جمله «و الذین . . .»، بیان یک اصل کلی است و همراه داشتن اسلحه به هنگام نماز برای پیشگیری، تنها یک مصداق از آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 7

7- خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج_هد الكفّار و المنفقین و اغلظ علیهم

768- خطر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 4

4- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های

ص: 387

و إذا تتلى عليهم آيتنا .. و كم اهلكننا قبلهم من قرن

769- خواسته کافران کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 5، 2، 1

1_ کافران مکه از خداوند خواستند چنانچه قرآن حقیقتی از جانب اوست ، آنان را سنگباران کند و یا عذاب دردناک دیگری بر آنان فرورستد .

و إذ قالوا .. فأمطر علينا حجاره

2_ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا ، از حيله های کافران مکه در مبارزه با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و یمکرون .. و إذ قالوا اللهم ... فأمطر علينا حجاره من السماء

برخی در توجیه عذاب خواهی کافران (فامطر علینا ..) چنین گفته اند که آنان برای فریب دیگران و یا اقناع خویش این نفرین را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انکار قرآن و حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) محق بشمارند. آیه قبل که سخن از مکر کافران داشت، می تواند تأییدی برای این نظریه باشد.

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجاره

770- خواسته های اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 68 - 1

1 - درخواست کافران پیرو در قیامت ، از خداوند برای دو برابر کردن عذاب رهبران گمراهگیشان .

یوم تقلّب وجوههم .. و قالوا ربّنا إنّنا أطعنا سادتنا ... ربّنا اتهم ضعفین من ا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران در قیامت ، خواهان شناسایی عاملان گمراهی خویش به منظور انتقام جویی از آنان

وقال الذین کفروا ربنا أرنا الذین أضلّنا .. نجعلهما تحت أقدامنا

8 - کفرپیشگان ، در قیامت خواستار ذلت و خواری بیشتر و عذاب شدیدتر برای رهبران اغواگر خویش خواهند بود .

نجعلهما تحت أقدامنا لیكونا من الأسفلین

9 - (فی المجمع) « وقال الذین کفروا فی النار أرنا الذین أضلّنا من الجن و الإنس » یعنون إبلیس الأبالسه وقابیل بن آدم أوّل من أبدع المعصیه . روی ذلك عن علی (ع) ;

در مجمع البیان راجع به قول خداوند که می فرماید: « وقال الذین کفروا فی النار أرنا الذین .. » آمده است که: مقصود آنان رئیس ابلیس ها و قابیل فرزند آدم است که گناه و نافرمانی را پایه گذاری نمود و این مطلب از علی (ع) روایت شده است .» .

ص: 388

771- خواسته های اخروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 68 - 6

6 - کافران پیرو، از خداوند، خواهانِ مورد لعن فراوان قرار دادن رهبران گمراه سازشان، خواهند بود.

و قالوا... ربنا... والعنهم لعناً كبيراً

«کبیر» صفت مفعول مطلق «إلْعَن» است. در آیه، این واژه به معنای «شدت» و مراد از آن، کثرت و زیادت است.

772- خواسته های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 4, 6, 1

1 _ مشاهده نزول فرشتگان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درخواست نابجا و بهانه جویانه کافران

و قالوا لو لا أنزل عليه ملك و لو أنزلنا ملكا لقضى الأمر

4 _ کفرپیشگان حتی با نزول کتابی ملموس بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ایمان نمی آورند و خواهان نزول فرشتگان می شوند.

و لو نزلنا عليك كتابا في قرطاس فلمسوه بأيديهم لقال... وقالوا لو لا أنزل عليه م

بر اساس این احتمال که «قالوا» بر جواب «لو» در آیه قبل عطف شده باشد.

6 _ ناآگاهی کافران از عواقب هلاکتبار درخواست نزول آشکار ملائکه

و لو أنزلنا ملكا لقضى الأمر ثم لا ينظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 2

2 _ درخواست نزول فرشته به عنوان پیامبر، از بهانه های کفرپیشگان

و لو جعلناه ملكا

جمله «و لو جعلناه ملكا...»، می تواند منقطع از آیه قبل بوده و جواب از درخواست دیگر کفار، که فرستادن فرشته به عنوان پیامبر است،

باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 5

5_ استهزای کفار نسبت به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، با درخواست نزول کتاب ملموس و مشاهده فرشتگان

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه . . . و لقد استهزیء برسول من قبلک

یادآوری استهزا شدن انبیای گذشته برای تسلی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پس از بیان بهانه جویبها و توقّعات بیجای کافران چنین می نماید که همین بهانه جویبها، از مصادیق استهزاگری کافران در مورد رسولان الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 389

1- پافشاری مشرکان بر شرک خود ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را آماده درخواست غذایی سریع برای آنان کرده بود .

فلا تعجل علیهم إنا نعدّ لهم عدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 1,2,3

1_ فرود آمدن گنجی از آسمان برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) جهت تأمین زندگی او ، انتظار بی جای مشرکان و کافران

وقالوا .. أو یلقى إلیه کنز

انتظار کافران و مشرکان به فرود آمدن گنجی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ به قرینه سخن قبلی آنان که کار و داد و ستد در بازار را خلاف شأن پیامبری می دانستند _ به منظور تأمین معاش آن حضرت بوده است.

2_ داشتن باغی پوشیده از درختان با ثمر برای تأمین نیاز های غذایی و معیشتی خویش ، توقع بی جای مشرکان در باره پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وقالوا .. أو تکون له جنّه یأکل منها

3_ ارائه معجزه ای محسوس و قابل رؤیت ، توقع مشرکان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) جهت اثبات درستی ادعای نبوت خویش *

أو یلقى إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

درخواست و انتظار فرود آمدن گنجی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا داشتن باغ های پرثمر _ که امری محسوس و ملموس است _ می تواند به این خاطر باشد که کافران، به دنبال معجزه ای محسوس و قابل رؤیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 10 - 3

3_ خداوند ، تونا بر مهیّا ساختن باغ هایی با نهر های روان برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مراتب بهتر از آنچه که مشرکان توقع آن را برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشتند .

أو تکون له جنّه یأکل منها .. تبارک الذی إن شاء جعل لک خیرًا من ذلک جنّات تجری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ کافران ، متوقف کردن دعوت به اسلام و محدود ساختن آن را ، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار شدند .

و لو شئنا لبعثنا فی کلّ قریه نذیرًا . فلا تطع الکفرین

با توجه به معنای لغوی «طاعت» (عمل کردن به آنچه که از انسان خواسته شده است) می توان برداشت یاد شده را به دست آورد؛ زیرا آنچه که کافران از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته بودند _ با توجه به آیه قبل که سخن از جهانی بودن رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بود و آیه شریفه متفرع بر آن شده (فلا تطع الکافرین) _ می تواند توقف و محدود شدن رسالت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 53 - 3، 1

1 - کافران منکر آیات الهی ، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواهان تعجیل در عذاب خود بودند .

و یتعجلونک بالعذاب

3 - کافران منکر آیات الهی ، بر عذاب خواهی خود از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مصرّ بودند و بر آن پافشاری می کردند .

ص: 390

و يستعجلونك بالعذاب

فعل مضارع «يستعجلون» دلالت بر استمرار و پافشاری دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 54 - 3، 1

1 - کافران منکر آیات الهی، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار تعجیل در عذاب خود بودند.

يستعجلونك بالعذاب

3 - کافران منکر آیات الهی، بر عذاب خواهی خود از پیامبر (صلی الله علیه و آله) پافشاری می کردند.

يستعجلونك بالعذاب

فعل مضارع «يستعجلون» بر استمرار و اصرار، دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 14 - 3

3 - کافران، از روی ناباوری خواستار تعجیل در برپایی قیامت

يسئلون أیّان یوم الدین . . . هـ_ذا الذی کنتم به تستعجلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 8

8 - تعجیل کافران در نزول عذاب، ناشی از بی توجهی آنان به نابودی یاران گذشته خویش

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم فلا یستعجلون

از «فلا یستعجلون» استفاده می شود که کافران، ناباورانه تقاضای عذاب می کردند و آنها اگر آنان به راستی در سرنوشت یاران گذشته خویش تأمل می کردند، هرگز چنین ناباورانه مجازات الهی را به استهزا نمی گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 27 - 4

4- کافران و منکران معاد ، خواستار تحقق سریع وعده برپایی قیامت

و يقولون متى هـذا الوعد . . . وقيل هـذا الذى كنتم به تدعون

«تدعون» می تواند از ماده «دعا» باشد. در این صورت به معنای «تطلبون» (درخواست می کردید) خواهد بود. برداشت یاد شده مبتنی بر این معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 8 - 3

3- سازش و دست برداشتن از مواضع عقیدتی ، درخواست کافران تکذیب گر از پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

فلا تطع المكذبین

آیه بعد، قرینه است که مورد اطاعت، سازش بر سر مواضع عقیدتی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 391

5 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « بل يريد كل امرئ منهم أن يؤتى صحفاً منسّره » و ذلك أنّهم قالوا : يا محمد قد بلغنا أنّ الرجل من بني اسرائيل كان يذنب الذنوب فيصبح و ذنبه مكتوب عند رأسه و كفّارته ، فنزل جبرئيل على النبيّ (صلى الله عليه و آله) و قال : يسألک قومک سنّه بنی اسرائيل في الذنوب فإن شاؤوا فعلنا ذلك بهم و أخذناهم بما کتبا نأخذ به بنی اسرائيل . . . » ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «بل يريد كل امرئ منهم أن يؤتى صحفاً منسّره» روایت شده که آنان [به رسول خدا] گفتند: ای محمد! به ما خبر رسیده که مردی از بنی اسرائیل، گناهی مرتکب می شد و از خواب برمی خاست، در حالی که گناهی در بالای سرش همراه با کفّاره آن نوشته شده بود. سپس جبرئیل بر رسول خدا(صلى الله عليه و آله) نازل شد و فرمود: قومت از تو می خواهند، همان سنت بنی اسرائیل در مورد گناهان درباره آنان جاری شود، اگر آنان بخواهند ما درباره آنان انجام می دهیم و آنان را گرفتار می کنیم؛ به همان عذابی که بنی اسرائیل را گرفتار می کردیم...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - نازل شدن نامه ای سرگشاده از سوی خداوند ، برای یکایک انسان ها در اثبات رسالت پیامبر (صلى الله عليه و آله) ، درخواستی نابجا و غیر منطقی

بل يريد كل امرئ منهم . . . کلاً

773- خواسته های کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 _ مشاهده نزول فرشتگان بر پیامبر(صلى الله عليه و آله)، درخواست نابجا و بهانه جویانه کافران

و قالوا لو لا أنزل عليه ملك و لو أنزلنا ملكا لقضى الأمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 _ کفر پیشگان عصر بعثت _ علی رغم نزول پی در پی آیات و سوره های قرآن _ خواستار نزول معجزه ای دیگر بودند .

و يقولون لو لا أنزل عليه آیه من ربه

2_ کافران هماره خواستار معجزه ای جز قرآن برای باور به حقیقت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

يقول الذين كفروا لولا أنزل عليه آية من ربه

به کارگیری فعل مضارع (يقول) به جای فعل ماضی (قال) برای رساندن این معناست که کافران سخن مذکور را نه تنها در گذشته مدعی شده اند که در آینده نیز خواهند گفت و بر آن اصرار خواهند ورزید.

7_ ارائه معجزه در خواستی کفرپیشگان خارج از مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

لولا أنزل عليه آية من ربه إنما أنت منذر

جمله «إنما أنت منذر» حاکی از حصر است و حصر در آن اضافی و در قیاس با ارائه معجزه است. بنابراین آن جمله حاوی دو معناست:
1_ تو انذار دهنده ای ؛ 2_ ارائه معجزه کار تو نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 27 - 2

2_ کافران خواستار معجزه ای _ جز قرآن _ برای باور به حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پذیرش توحید

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

جمله «إن الله یضل من یشاء و یرحم من یرحم» قرینه بر این است که کافران مشاهده معجزه از پیامبر (صلی الله علیه و آله) را برای هدایت شدن و پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که سرلوحه آن توحید است _ می خواستند ؛ یعنی، می گفتند: اگر معجزه ای ارائه کنی، رسالت تو را می پذیریم و به توحید می گرویم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 59 - 3

3- مشرکان و کفار ، معجزات متعددی را از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) درخواست کردند .

و ما منعنا .. إلا أن کذب بها الأولون

از اینکه خداوند با صراحت تمام به مشرکان می گوید: «ما هر چه معجزه برای پیشینیان فرستادیم، آنها را تکذیب کردند و این مانع ارسال معجزه شد» نشان می دهد که مشرکان صدر اسلام، درخواستهای متعدد و مکرری برای معجزه داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 176 - 1

1 - مشرکان و کافران صدر اسلام ، خواهان مشاهده عذاب الهی بودند .

أفبعذابنا یستعجلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 7

7 - کافران عصر بعثت ، درخواست کننده عذاب الهی ، از سر استهزا و ناباوری

لذین ظلموا ذنوباً .. فلا یتعجلون

نهی الهی (فلا یتعجلون) می رساند که کافران، ناباورانه تقاضاکننده نزول عذاب بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 1 - 1

1 - گروهی از کافران عصر بعثت، خواستار شتاب در نزول عذاب الهی در دنیا

سأل سائل بعذاب واقع

به گفته مفسران، سؤال در این آیه، به معنای طلب و دعا است؛ از این رو بهوسیله «با» متعدی شده است؛ یعنی، «دعا داع بعذاب واقع».

ص: 393

774- خواسته های کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 85 - 4

4- کافران ظالم ، پس از مشاهده عذاب الهی و قطعیت کیفر ، خواهان تخفیف و تأخیر مجازات خویشند .

فلايخفف عنهم العذاب ولا هم ينظرون

تذکر الهی به عدم تخفیف عذاب و دادن مهلت به ظالمان، اشاره ای به تخفیف و مهلت خواهی آنان دارد.

775- خواسته های کافران قبل از اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 33 - 6

6- کافران عصر های پیش از اسلام ، در انتظار آمدن فرشتگان و یا نزول امر ویژه ای از سوی خداوند جهت تأیید حقانیت کتاب آسمانی خود بودند .

وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسـطـر الأولين . . . قد مكر الذين من قبلهم ...

776- خواسته های کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- اعراف - 7 - 77 - 4

4- کفرپیشگان قوم ثمود پس از کشتن ناقه صالح ، از وی خواستند تا تهدیدش (نزول عذاب دردناک) را به اجرا گذارد .

قالوا يصلح ائتنا بما تعدنا إن كنت من المرسلين

مراد از «ما تعدنا» عذابی است که در آیه 73 (فياخذكم عذاب أليم) بیان شده است.

777- خواسته های کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- اعراف - 7 - 89 - 6

6_ شعیب (ع) در آخرین پاسخ خویش به خواسته کافران مدین، بازگشت خود و همگامانش را به آیین شرک امری ناممکن دانست.

و ما یكون لنا أن نعود فيها إلا أن يشاء الله ربنا

جمله «ما یكون لنا ..» که حکایت از عدم امکان بازگشت به آیین شرک دارد، هم می تواند به معنای عدم امکان تکوینی باشد و هم می تواند مراد از آن عدم امکان تشریحی (ناشایست بودن و جایز نبودن) باشد. برداشت فوق براساس احتمال اول است. گفتنی است که بر مبنای اول، مشیت الهی (إلا أن يشاء الله) مشیت تکوینی است و بر اساس احتمال دوم، مشیت الهی، مشیت تشریحی است.

ص: 394

778- خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 7 - 3, 1

1- کافران مکه، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن فرشتگان برای تصدیق نبوت آن حضرت بودند.

قالوا .. لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصدقين

«لو ما» مانند «هلا» و «لولا» برای تحضیض است.

3- کافران مکه، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن ملائکه به عنوان معجزه بودند.

لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصدقين

آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) - که مورد درخواست کفار بود - احتمال دارد برای تصدیق نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و احتمال دارد معجزه درخواستی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 8 - 3, 4

3- درخواست کافران مکه، برای آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درخواستی نابه جا و باطل بود.

لو ما تأتينا بالملئكة .. ما ننزل الملائكة إلا بالحق

جمله «ما ننزل الملائكة إلا بالحق» حصری و احترازی است و کنایه از این است که درخواست کفار نابه جاست.

4- درخواست نزول ملائکه، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه، بهانه ای بیش نبود.

لو ما تأتينا بالملئكة .. ما ننزل الملائكة إلا بالحق

قید «إلا بالحق» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذا منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 33 - 2

2- کافران حق ناپذیر مکه ، در انتظار معجزه آمدن فرشتگان و یا امر ویژه ای از جانب خداوند برای تأیید حقانیت قرآن بودند

و إذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسـ طر الأولین . . . هل ينظرون إلا أن تأتيهم

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که عبارت «تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربك» (ملائکه برای آنان بیاید و یا امر پروردگارت بیاید) _ به قرینه آیات سابق که درباره قرآن کریم بود _ بر آمدن ملائکه یا امر خداوند جهت تأیید قرآن دلالت داشته باشد.

779- خودشناسی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 106 - 6

6 - خودشناسی و خداشناسی کافران در تنگنای عذاب جهنم

ص: 395

فی جهنم خـ لدون . . . قالوا ربنا غلبت علينا شقوتنا... ضالین

780- خوش رفتاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 83 - 16

16 - معاشرت نیکو با همگان حتی با کافران ، از وظایف اهل ایمان است .

وقولوا للناس حسناً

مراد از «الناس» می تواند افراد همان ملتی باشد که مخاطب جمله «قولوا» است و می تواند مراد از آن افراد ملت‌های دیگر باشد. برداشت فوق ناظر به احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 86 - 16

16- انتخاب خوش رفتاری در مواجهه با کافران ، بهتر از به کارگیری شدت و خشونت است .

وإِذَا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حَسَنًا

جمله «تتخذ فيهم حسناً» در بیان طریقه مقابل عذاب، تلقین کننده اختیار این شیوه از بین دو نوع برخوردی است که ذوالقرنین بین آن ها مخیر بود.

781- خیال پردازی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 36 - 5

5 - موضع گیری های کافران در قبال قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، متکی به پندار _ و نه دلیل یقینی _

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِلَا يَوْقُنُونَ

782- خیانت به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ خیانت ، حتی نسبت به کافران ، امری ناروا و در پی دارنده محرومیت از محبت خدا

فانبذ إليهم على سواء إن الله لا يحب الخائنين

ص: 396

783- خیانت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 58 - 5

5_ رهبران جامعه اسلامی باید به احتمال وقوع خیانت از سوی جوامع کفرپیشه ترتیب اثر داده و نباید برای تصمیمات لازم در انتظار وقوع خیانت باشند .

و إما تخافن من قوم خیانه فانبذ إلیهم علی سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 59 - 3,5

3_ کافران هرگز با نقض پیمان و خیانت به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) نخواهند توانست بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیشی گیرند و وی را از ادامه رسالت ناتوان سازند .

و إما تخافن من قوم خیانه . . . و لایحسبن الذین کفروا سبقوا إیهم لایعجزون

برداشت فوق مبتنی بر این است که مفعول «سبقوا» و «لایعجزون» پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

5_ کافران با پیمان شکنی و خیانت های خود، قادر به کسب پیروزی پایدار نخواهند بود .

و إما تخافن من قوم خیانه . . . و لایحسبن الذین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 71 - 6

6_ کافران جنگ بدر به سبب خیانت‌هایشان به خدا و دین او، مغلوب مجاهدان شده و گروهی از آنان به اسارت درآمدند .

فقد خانوا الله من قبل فأمكن منهم

امکان (مصدر امکان)، به معنای تسلط بخشیدن است. تقریب جمله «امکن منهم» بر «فقد خانوا» به وسیله حرف «فاء» دلالت می کند بر اینکه خیانت کافران به دین خدا موجب شد که خداوند آنان را در سیطره مسلمانان قرار دهد.

784- خیرگی چشم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- خیرگی و بهت زدگی کافران هنگام برپایی قیامت

واقترَب الوعد الحقّ فإذا هی شـ خصه أبصر الذین کفروا

«شخصاً» به معنای دوختن چشم به یک شیء، بدون تحرک است غالباً چنین حالتی برای افراد مبهوت پیش می آید.

785- داود(ع) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 78 - 4

4_ داود و عیسی (ع) ، مأیوس از ایمان کفرپیشگان قوم خویش *

ص: 397

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم

طرد و لعن کافران بنی اسرائیل از سوی داود و عیسی (ع) حکایت از یأس و نومیدیشان از هدایت یافتن آن گروه دارد.

786- درب خانه های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 34 - 1

1 - خداوند ، توانا بر مرفه ساختن کافران تا جایی که خانه های خود را مجلل و دارای درب ها و ورودی های متعدد بسازند .

لجعلنا لمن یکفر بالرحمـن . . . و لیبوتهم أوبأ

787- درخواست عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 7

7_ توقع نزول عذاب بر کفرپیشگان بدون مهلت دادن به آنان ، توقعی نابجاست .

و لقد استهزیء برسـل من قبلک فأملیت للذین کفروا

788- درخواست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 8

8 - درخواست عاجزانه کافران و مشرکان ، از خداوند برای رهایی خود از عذاب

فهل إلی خروج من سبیل

789- دروغ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 7

7_ وعده دروغین برخی کفار مبنی بر اصلاح خویش و تکذیب نکردن آیات الهی در صورت بازگشت به دنیا

فقالوا يلىتنا نرد ولا نكذب . . . وانهم لكذبون

ص: 398

790- دروغگویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 19

19- کافران در قیامت ، در دفاع از خود به دروغ گویی خواهند پرداخت .

ما کُنا نعمل من سوء بلی إن الله علیم بما کتتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 8،9،10

8- آگاهی یافتن کافران بر دروغ گویی خویش ، از جمله دلایل احیای مجدد انسان ها در قیامت

بلی وعداً علیه حقاً . . . و لیعلم الذین کفروا أنهم کانوا کذبین

9- دروغ پردازی دائمی کافران درباره معاد

و أقسموا بالله . . . لایبعث الله من یموت بلی وعداً علیه . . . و لیعلم الذین کفروا أ

10- بی اطلاعی کافران در دنیا ، از دروغ گویی خویش درباره رستاخیز

و أقسموا بالله . . . لایبعث الله من یموت بلی وعداً علیه . . . و لیعلم الذین کفروا أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 90 - 6

6 - افسانه خواندن قرآن از سوی کافران ، دروغی ناروا به ساحت آن

إن هـذا إلا أسـطیر الأولین . . . و إنهم لکـذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 9

9- رد پیشنهاد کافران (نزول دفعی قرآن) از سوی خداوند ، به خاطر عدم صداقت آنان در خواسته خویش

أولم یکفروا بما أوتی موسی من قبل

مقصود از آیه این است که اقتراح کافران، بهانه ای بیش نیست؛ زیرا اگر راست می گویند پس چرا به تورات _ با این که به صورت دفعی نازل شده بود _ پیش از این کفر ورزیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 13 - 9

9 - تمسک کافران به دروغ، برای مرتد ساختن مسلمانان، شیوه ای متداول در بین آنان بود.

وقال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا و لنحمل خطی_کم .. اِنَّهم لک_ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 11

11 - کافران، در قیامت، دروغ پردازی می کنند.

و یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون ما لبثوا .. کذلک کانوا یؤفکون

از جمله معنای «افک»، انصراف از راستی در گفتار به دروغ گویی است (مفردات راغب).

ص: 399

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 4

4- اظهار ایمان کافران ، در تنگنای عذاب ادعایی دروغین و غیر قابل اعتماد

أَنتِ لَهْمُ الذِّكْرِی

برداشت بالا بنابراین نکته است که تعبیر «أَنتِ لَهْمُ الذِّكْرِی» درصدد نفی اثر نباشد؛ بلکه در مقام تحلیل و تفسیر ادعای ایمان کافران در شرایط عذاب باشد، به این که اینان هر چند مدعی ایمان می شوند؛ اما آنان کجا و ایمان کجا؟ آنان راهی به سوی ایمان باز نگذاشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 15 - 4

4 - کافران به دروغ ، مدعی قابل درک نبودن حقایق وحی *

أَفْصَحْهُ ذَهْ أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ

عبارت «أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ» در حقیقت تکرار همان سخن کافران است که در دنیا نسبت به حقایق دین می گفتند و مدعی بودند که ما در سخنان وحی حقیقتی نمی یابیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 2

2 - کافران ، خود می دانند که عذر تراشی هایشان دورغ است .

وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 2

2 - سازش خواهان کافر ، به رغم اظهار آمادگی برای پذیرش مشروط توحید ، هرگز اهل عبادت خداوند نبودند و حال و آینده آنان ، فرقی نمی کرد .

وَلَا أَنْتُمْ عِندَهُمْ مَا أُعْبَدُ

این آیه گرچه با آیه سوم، عبارتی یکسان دارد؛ ولی در زمان با آن متفاوت است. در آیه سوم _ به قرینه آیه قبل از آن _ مراد زمان آینده است؛

ولی در این آیه - به قرینه آیه قبل از این - مراد زمان حال است.

791- دروغگویی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 2

2 - کافرانی که خود را در صورت مماشات پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آماده عبادت خداوند می خواندند، هرگز به آن تن نداده و معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پرستیدند .

و لا اَنتُم عِبدون ما اَعبد

ص: 400

792- دروغگویی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 11، 9، 8

8 - کافران مکه ، برای باز داشتن مسلمانان ، از ایمان شان به دروغ متوسل شدند .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطيكم .. إنهم لك ذبون

9 - کافران مکه ، مردمی دروغگو بودند .

وقال الذين كفروا .. إنهم لك ذبون

11 - برعهده گرفتن خطا و گناه ارتداد مسلمانان ، از سوی کافران مکه ، ادعایی دروغ و خالی از واقعیت بود .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطيكم .. إنهم لك ذبون

793- دشمنی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 86 - 10

10 - دشمنی با کفرپیشگان حق ستیز و پرهیز از تقویت آنان ، نشانه پیامبری و لازم جدایی ناپذیر آن

و ما كنت ترجوا أن يلقى إليك الکتب .. فلا تكونن ظهيرا للکفرین

برداشت یاد شده با توجه به تفریع «لاتکونن» ..» بر صدر آیه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 1

1 - اعلام بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت

إن الذين كفروا ينادون لمقت الله أكبر من مقتكم أنفسكم إذ تدعون إلى الإيمَن فتكف

«مقت» به معنای بغض شدید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- اطمینان بخشی منافقان به کافران ، در پیروی نکردن از پیامبر و مسلمانان بر ضد آنان

الذین نافقوا يقولون . . . و لانطیع فیکم أحدًا أبدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 98 - 8

8 - خداوند ، دشمن کافران است .

فإن الله عدو للكافرين

ص: 401

794- دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 23، 26

23_ کفار، در صورت توان، همواره با مسلمانان خواهند جنگید.

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

بنابراینکه جواب «ان استطاعوا»، محذوف بوده و دلیل آن، «لا یزالون یقاتلونکم» باشد.

26_ آشتی ناپذیری کفار و عداوت عمیق آنان نسبت به مسلمانان

و لا یزالون یقاتلونکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 286 - 24

24_ مواجهه و درگیری دائمی مؤمنان با کافران

فانصرنا علی القوم الکافرین

آیه مورد بحث گویای افکار و حالات دائمی مؤمنان در طول تاریخ است؛ در نتیجه آنان خود را همیشه به نحوی درگیر با کافران می بینند و از خداوند یاری می طلبند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 3، 5

3_ اندیشه در آیات الهی (افشای توطئه و دشمنی کافران)، موجب رویگردانی اهل ایمان از محبت بیگانگان

لا یألونکم خبالا ودّوا ما عنتم... قد بیّنا لکم الایات ان کنتم تعقلون. ها انت

5_ کینه و دشمنی کافران و بیگانگان نسبت به اهل ایمان، علی رغم ابراز محبت مؤمنان به آنان

ها انتم اولاء تحبونهم و لا یحبونکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 _ کافران ، دشمنانی آشکار و همیشگی ، برای مسلمانان

ان الکفرین کانوا لکم عدواً مبيناً

فعل «کانوا» دلالت بر دیرینه بودن دشمنی کافران دارد که از آن در برداشت فوق به دشمنان همیشگی تعبیر شد.

11 _ اتحاد و همگونی کافران ، در دشمنی با مسلمانان

ان الکفرین کانوا لکم عدواً مبيناً

خبر «کان» با اینکه طبق قواعد ادبی باید جمع آورده می شد، به صورت مفرد (عدواً) آورده شده و اشاره به این است که کافران در دشمنی با اسلام، یکپارچه و گویا فردی واحد هستند.

12 _ بهره برداری کافران از هر فرصت ، برای ضربه زدن به مسلمانان

فلیس علیکم جناح ان تقصروا .. ان الکفرین کانوا لکم عدواً مبيناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 19

19 - کافران در اندیشه تهاجمی یکباره به مسلمین در شرایط مناسب

و الذین کفروا لو تغفلون عن اسلحتکم و امتعتکم فیملون علیکم میله واحده

کلمه «میل» هنگامی که به «علی» متعدی شود، به معنای هجوم بردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 57 - 12

12 - گروهی از مسلمانان صدر اسلام، پذیرای ولایت و دوستی با اهل کتاب و دیگر کافران، علی رغم دشمنی آنان با دین

یأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الذین .. أولیاء و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین

لحن مذمت گونه جمله « و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین » می رساند که گروهی از مسلمانان با کافران روابط دوستی برقرار کرده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 3 - 2,3,4

2- کافران، همواره در صدد جلوگیری از راه خدا و در پی ممانعت از گسترش تعالیم الهی هستند.

للک فرین .. الذین ... و یصدون عن سبیل الله

3- کافران، همواره در پی کج جلوه دادن راه و تعالیم الهی هستند.

للک فرین .. الذین ... و یصدون عن سبیل الله و ییغونها عوجاً

4- کافران، در پی یافتن عیب و نقص در تعالیم الهی و اثبات نادرستی آنها هستند.

للک فرین .. و ییغونها عوجاً

عبارت «ییغونها عوجاً» (راه خدا را کج می خواهند) می تواند به این معنا باشد که کافران، در پی این بودند که در تعالیم آسمانی اعوجاج و

نقصی بیابند و آن را برملا کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به دشمنی، آزار روحی و تمسخر مشرکان و کافران در صورت علنی و آشکارا نمودن دعوت خویش، نگران بود.

فاصدع بما تؤمر . . . إنا كفینك المستهزین

جمله «إنا كفینك المستهزین» احتمال دارد پاسخی باشد در برابر نگرانیهای پیامبر (صلی الله علیه و آله) که ممکن بود پس از فرمان آشکار کردن دعوت خود و اعراض از مشرکان (فاصدع بما تؤمر . . . و أعرض عن المشركین) بروز کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 10، 9

9- کافران از طریق اعلام سحرشدهگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدد ایجاد بدبینی در پیروان، نسبت به آن حضرت بودند.

إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مخاطب «إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً» مؤمنین باشد و کافران با تهمت

ص: 403

«مسحور» به پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که بر شخص خارج شده از حد اعتدال بر اثر سحرزدگی اطلاق می شود _ می خواستند در آنان نسبت به آن حضرت، بدبینی ایجاد کنند.

10- کافران، همواره در صدد ایجاد بدبینی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در بین خود بودند تا به وسیله آن، کسی به آن حضرت تمایل پیدا نکند.

إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

نکته یاد شده بر این اساس که مخاطب فعل «تتبعون» کافران باشد که به همدیگر می گفته اند و آوردن فعل مضارع «يقول» برای بیان تلاش همواره آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 5

5 - کافران به آیین و برنامه های الهی، در صدد بازداشتن مردم از گرایش به دین و عمل به آن هستند.*

فاعبدنی... فلا یصدنک عنها من لایؤمن بها

مرجع ضمیر «عنها» و «بها» ممکن است تمامی تعالیم و رهنمودهای آموخته شده به موسی (ع) در وادی طوی (توحید، لزوم عبادت و نماز، معاد و کیفر و پاداش الهی) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 112 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) مواجه با اوج عناد و روی گردانی مشرکان و کافران بود.

قل رب احکم بالحق

از این که رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) _ با آن که پیامبری بسیار مهربان و صبور بود _ متوسل به دعا علیه مشرکان و کافران شده است، برداشت یاد شده قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 40 - 12

12 - اگر خداوند حکم جهاد را تشریح نمی کرد، تمامی معابد و مراکز دینی توسط کافران و دین ستیزان تخریب و منهدم می شد.

ولولا دفع الله... لهدمت صومع... و مسجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 53 - 6

6 - بی دادگران کفرپیشه تاریخ ، مردمانی حق ستیز و غیر قابل آشتی با آیات وحی و رسولان الهی

وإنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 3,4,6,7

3 - تهمت و افترا ، ابزار و شیوه های مبارزه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وقال الذين كفروا إن هـذا إلا إفك افتريه وأعانه عليه قوم ءآخرون

ص: 404

4_ واکنش کافران در برابر قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، رفتاری بس ظالمانه و مزورانه بود.

فقد جاء وظلمًا و زورًا

6_ تهمت و افترا زدن کافران به گناهی که تنها خود مرتکب آن بودند، از شیوه های آنان در مبارزه، علیه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک افتریه .. فقد جاء وظلمًا و زورًا

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می شود که کافران، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را متهم به دروغ گویی می کردند؛ در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

7_ خداوند، مدافع حریم شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مقابل برخورد های ظالمانه و مزورانه کافران

وقال الذین کفروا إن هـذا إلاّ إفک .. فقد جاء وظلمًا و زورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 20 - 11، 6

6_ خداوند، مسلمانان صدر اسلام را، به وسیله کارشکنی و دشمنی مشرکان و کافران در بوته آزمایش قرار داد.

و جعلنا بعضکم لبعض فتنة أتصبرون

از دیدگاه برخی از مفسران، چون آیه شریفه در مکه نازل گردیده است و مؤمنان در آن شهر بسیار مورد شکنجه و آزار قرار داشتند و نیز این آیه در صدد دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان است، می توان گفت که مقصود از «بعضکم» مسلمانان اند.

11_ دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان، در برابر کارشکنی ها و حق ناپذیری کافران و مشرکان

و جعلنا بعضکم لبعض فتنة أتصبرون و کان ربک بصیرًا

یادآوری خداوند به بصیرت و بینایی خود، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از یاد کردن از مشرکان و آزمایش شدن آنان، می تواند برای دلجویی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 33 - 2، 1

1_ کافران، با استفاده از مثل های باطل و ترسیم غیر واقعی چهره پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مبارزه علیه اسلام برخاسته بودند.

الذین کفروا . . . و لایأتونک بمثل

«مَثَل» هم به معنای «حجت» و «حدیث» (سخنانی در باره اثبات چیزی) و هم به معنای «صفت» (توصیف چیزی) آمده است (قاموس المحيط). مقصود از آن در آیه شریفه، مجموعه سخنانی است که کافران در توصیف پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور خدشه دارکردن چهره منور آن حضرت می گفتند که در آیات فوق از آنها یاد شده است. گفتنی است قید باطل بودن مثل ها، از قرینه مقابله جمله «لایأتونک بمثل» و جمله «إلا جنناک بالحق» استفاده شده است.

2_ خداوند در برابر هر یک از مثل های باطل و توصیف های غیر واقعی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، سخن حق و موضع درست را به آن حضرت می آموخت .

و لایأتونک بمثل إلا جننک بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 56 - 4

4_ دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر مخالفت مشرکان و کافران و پشتیبانی آنان از یکدیگر

و ما أرسلنک إلا مبشراً و نذیراً

ص: 405

آیه شریفه با توجه به آیه قبل _ که از مخالفت مشرکان و کافران و پشتیبانی آنان از یکدیگر علیه دین الهی سخن به میان آورده است (و کان الکافر علی ربّه ظهیراً) - می تواند به منظور دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ادا شده باشد؛ یعنی، ای پیامبر! نگران مخالفت کافران مباش؛ زیرا تو تنها مسؤول بشارت و انذار به مردم می باشی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 5 - 6

6 - بنای کافران بر خصومت و موضع گیری علیه هر پیام جدید الهی، در طول تاریخ

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث . . . معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 4 - 4

4 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در برابر مخالفت ها و دشمنی های کافران و مشرکان لجوج

و إن یکذبوک فقد کذبت رسل من قبلک

یادآوری تکذیب شدن پیامبران گذشته برای رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، می تواند به منظور دلداری ایشان و توصیه به صبر و پایداری به آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 8 - 18

18 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر دشمنی ها و کارشکنی های کافران گمراه

فلاتذهب نفسک علیهم حسرت إنّ الله علیم بما یصنعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 5

5 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در برابر مخالفت های کافران و مشرکان معاند

فتولّ عنهم . . . و أبصرهم فسوف یبصرون

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که خداوند در صدد دلداری دادن به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 179 - 5

5 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر مخالفت های کافران و مشرکان معاند

و تولّ عنهم . . . و أبصر فسوف يبصرون

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که خداوند درصدد دلداری دادن به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 2 - 1

1 - روبه رو شدن قرآن و پیامبر اسلام ، با مخالفت کافران سرکش ، متکبر ، ستیزه جو و حق ناپذیر

والقرءان ذی الذکر . بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

ص: 406

«عزت» در اصل به معنای رفعت و سرافرازی است؛ ولی هرگاه احساس عزت برخاسته از عوامل ناصواب (مانند غرور و خودپسندی) باشد، این واژه در معنای غرور و تکبر به کار می رود. در آیه شریفه نیز در همین معنا به کار رفته است. «شقاق» به معنای مخالفت است و مقصود از آن در این آیه، مخالفت با پیامبر اسلام و قرآن است. گفتنی است تنکیر «عزت» و «شقاق» دلالت بر شدت آن دو دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 1

1 - تنها کافران حق ناپذیر به مجادله و ستیزه جویی با آیات الهی می پردازند و از پذیرش آن سر باز می زنند .

ما یحـدل فی ءایـت اللّٰه إلا الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 2,3

2 - بغض و دشمنی شدید کافران حق ناپذیر با خویشان در قیامت

من مقتکم أنفسکم

3 - بغض و دشمنی خداوند با کافران حق ناپذیر ، بیشتر و شدیدتر از بغض و دشمنی کافران نسبت به خویشان است .

لمقت اللّٰه اکبر من مقتکم أنفسکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 51 - 7

7 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ایمان آوردگان به آن حضرت در صدر اسلام ، در برابر مخالفت ها و دشمنی های کافران

إنا لننصر رسلنا و الذین ءامنوا

یادآوری یاری شدن پیامبران و مؤمنان طرفدار آنان در تاریخ، برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنانی که در مکه (وقت نزول این آیات) در اقلیت و تحت فشار و شکنجه دشمنان بودند؛ بیانگر حقیقت یاد شده است. گفتنی است توصیه شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به صبر و شکیبایی در چهار آیه بعد، تأییدکننده همین مطلب می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 8

8 - دلدارى خداوند به پيامبر (صلى الله عليه و آله) و مؤمنان اندک او، در برابر کارشکنى ها و دشمنى هاى کافران و مشرکان

إِنَّ الَّذِينَ يَجِدُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ... إِنَّ فِي صَدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا مَا هُمْ بِلَاغِيهِ

از اين آيه و آيات قبل و بعد آن، استفاده مى شود که خداوند درصدد دلدارى به پيامبر (صلى الله عليه و آله) و ايمان آورندگان اندک به آن حضرت در مکه مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - دخان - 44 - 13 - 6

6- ستيز کافران با منطق روشن رسولان الهى، گواه بى اساس بودن ايمان اضطرارى آنان

أَتَى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ

ص: 407

در صورتی که «أنتی لهم الذکری» در صدد بیان پوچی ادعای ایمان کافران باشد؛ تعبیر «و قد جائهم..» بیانگر فلسفه پوچی ادعای آنان خواهد بود؛ یعنی، آنان که منطق روشن رسولان را نپذیرفتند، چگونه با مشاهده عذابی، می توانند به ایمان راستین رسیده باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 9

9- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در معرض دشمنی عمیق کافران و نیازمند دل جویی و رهنمود به صبر از سوی خداوند

فاصبر... و لاتستعجل لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 12

12- حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در قبال عداوتورزی کافران

إنّ الذین کفروا... و شاقوا الرسول... و سیحبط أعم لهم

تعبیر «و سیحبط أعمالهم»، می تواند هم به معنای عقیم ساختن توطئه های کافران و هم به معنای پوچ ساختن اعمال به ظاهر نیک آنان باشد. در هر دو صورت، از این موضع گیری شدید، حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 12 - 2

2_ دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تکذیب، حق ناپذیری و عناد کافران

کذّبت قبلهم قوم نوح و أصحاب الرس و ثمود

یادآوری روحیه حق ستیز بسیاری از امت ها در طول تاریخ در برابر پیام رسولان الهی، می تواند از آن جهت باشد که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تکذیب کافران، احساس نگرانی نداشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 3

3 - کافران، آرزومند مرگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا حادثه ای ناگوار که آن حضرت را زمین گیر کرده و از دعوت باز دارد.

أم یقولون... نتربص به ریب المنون

«تربص» (مصدر «تربص») به معنای انتظار کشیدن و «ریب» به معنای حادثه است. «منون» در معنای روزگار و مرگ بد، به کار می رود. بنابراین «ریب المنون» یا به معنای حوادث روزگار است و یا به معنای حادثه مرگ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 32 - 4

4 - طغیان و سرکشی ، عامل اصلی رویارویی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آرزوی خاموشی پیام وحی

تربص به ریب المنون .. أم هم قوم طاغون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 1,3,7

ص: 408

1 - نگاه کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگاهی خشم آلود و کینه توزانه بود .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم

«رَلَقَ» (مرادف «ذلل») به معنای لغزیدن و سقوط کردن است و عبارت «لِيزَلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ» کنایه از این است که کافران، با نگاه خشم گینانه و کینه توزانه، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می نگریستند؛ مانند آن که گفته می شود: فلان کس آن چنان به من نگاه می کند، که گویا می خواهد مرا با نگاهش بخورد و یا بکشد؛ یعنی، اگر برای او ممکن باشد که با نگاهش مرا بخورد و یا بکشد، چنین خواهد کرد.

3 - کافران ، در آرزوی نابودی و شکست پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سر می بردند .

الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم لَمَا سَمِعُوا الذِّكْرَ

7 - ترور شخصیت (همچون پیامبر (صلی الله علیه و آله)) ، از ترفند های کافران برای مبارزه با تعالیم اسلام و قرآن

لَمَا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

این که کافران، به جای مبارزه با تعالیم قرآن، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را متهم به جنون کردند؛ بیانگر این نکته است که آنان درصدد بودند با این کار، به هدف خود (نابودی دین) نائل شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 3

3 - تهدید شدن کافران حق ناپذیر به عذاب الهی ، به سبب دشمنی ها و کارشکنی های آنان نسبت به رسالت پیامبر اسلام

فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلَّ عَدَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 23 - 5

5 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر تکذیب و مخالفت های کافران

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

بنا به گفته مفسران، این آیه، درصدد دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است؛ ضمن آن که توصیه خداوند به صبر و استقامت در آیه بعد، می تواند در تأیید همین مطلب باشد.

795- دشمنی کافران بنی اسرائیل

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 13

13 - رویاری و دشمنی کافران بنی اسرائیل با پیروان حضرت عیسی (ع)

فأئدنا الذین ءامنوا علی عدوهم

796- دشمنی کافران صدر اسلام

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 5,6

ص: 409

5 - خشمگین شدن کافران صدراسلام و ظهور آثار کینه و نفرت در چهره آنان، به هنگام شنیدن آیات قرآن و معارف توحیدی آن

و إذا تتلى عليهم آياتنا بينات تعرف في وجوه الذين كفروا المنكر

6 - بر افروختگی مشرکان با شنیدن آیات قرآن و خشم حاصل از آن، به حدی بود که آنان را در آستانه حمله و تهاجم به کسانی قرار می داد که آیات قرآن را بر آنها تلاوت می کردند.

یکادون یسطون بالذین یتلون علیهم آياتنا

«سَطُّوا» (مصدر «یسطون») به معنای تهاجم و حمله است؛ یعنی، چیزی نمانده که مشرکان با کسانی که آیات ما را بر آنان می خوانند گلاویز شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 10

10 - موضع گیری خصمانه کافران صدراسلام علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و موسی (ع) و متهم ساختن آنان به ساحری

قالوا سحران نظ_هرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 87 - 1

1 - کفرپیشگان صدراسلام، در صدد بازداشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از انجام رسالت خویش بودند.

و لایصدنک عن آيات الله بعد إذ أنزلت إلیک

«صدّ» (مصدر «لایصدنک») به معنای بازداشتن است و ضمیر فاعل در «لایصدنک» به کافران بازمی گردد؛ یعنی، مبادا کافران تو را از ابلاغ آیات خدا به مردم بازدارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 25 - 4

4 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در برابر مخالفت ها و دشمنی های کافران و مشرکان لجوج

و إن یکذبوک فقد کذب الذین من قبلهم جاءتهم رسلهم

یادآوری تکذیب پیامبران گذشته برای پیامبراسلام، می تواند به منظور دلداری به ایشان و نیز توصیه به صبر و پایداری به آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتاباً .. إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

ص: 410

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 9

9 - انکار و برخورد عنادآمیز با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شیوه مستمر کافران مکه

کانوا بأی_تنا یجحدون

فعل «کان» هرگاه بر مضارع داخل شود افاده استمرار می کند.

798- دشمنی کافران و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 69 - 6

6 - برخورد و درگیری جبهه کفر و جبهه ایمان (خداپرستان و بت پرستان) جریان‌ی ریشه دار در تاریخ بشر

فیما کنتم فیه تختلفون

به کارگیری ماضی استمراری (کنتم تختلفون) بیانگر برداشت فوق است.

799- دشنام به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 108 - 4

4_ دشنام به کافران و مقدسات آنها، در صورتی که موجب عکس العمل متقابل آنان گردد، حرام است.*

و لاتسبوا... فیسبوا الله عدوا بغير علم

در صورتی که جمله «فیسبوا...» علت نهی باشد، نه حکمت آن، حرمت دشنام به کافران و مقدسات آنها به مواردی محدود است که

عکس العمل متقابل مشرکان را در پی داشته باشد.

800- دشنام به مقدسات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 108 - 4

4_ دشنام به کافران و مقدسات آنها، در صورتی که موجب عکس العمل متقابل آنان گردد، حرام است.*

و لاتسبوا .. فیسبوا الله عدوا بغير علم

در صورتی که جمله «فیسبوا ..» علت نهی باشد، نه حکمت آن، حرمت دشنام به کافران و مقدسات آنها به مواردی محدود

ص: 411

است که عکس العمل متقابل مشرکان را در پی داشته باشد.

801- دشنامهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مزمل - 73 - 11 - 2

2- دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در برابر تکذیب ها و بدگویی های کافران

و ذرنی و المکذبین

آیه شریفه ضمن آن که برای تهدید کافران تکذیب گر است؛ دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد.

802- دشنامهای مرفهان کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 67 - 3

3- بدگویی و یاوه سرایی کافران مرفه، علیه قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در محفل های شبانه شان

س- مرآ تهجرون

«سمر» (مصدر «سامر»); یعنی، گفت وگو و تشکیل محفل شبانه. «سامر» اسم جمع است مانند: «حاج»، «حاضر» و «حامل». «سامراً» حال دیگر برای ضمیر فاعل «تنکصون» است. «تهجرون» _ به تقدیر تهجرون به _ مشتق از «هُجِر» (بدگویی) و یا «هَجِر» (هزیان و یاوه گوئی) است. جمله «تهجرون» (فعل و فاعل) در محل نصب و نعت برای «سامراً» می باشد؛ یعنی، «در حالی که در محافل شبانه، درباره آن بدگویی می کردید».

803- دعای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 3

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش، مستحق عذاب الهی بودند.

و ما لهم ألا ليعذبهم الله... و ما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء و تصديه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما كان صلاته...» عطف بر «و هم یصدون...» باشد.

804- دعای نجات از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 86 - 1

1_ درخواست مؤمنان قوم موسی از خداوند ، برای نجات از گروه کفرپیشه

ص: 412

ربنا لا تجعلنا فتنه . . . و نجنا برحمتك من القوم الكافرين

805- دعوت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 104 - 1

1_ فراخوانی خداوند کفرپیشگان را به پیروی از قرآن و رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و إذا قيل لهم تعالوا إلى ما أنزل الله وإلى الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 15 - 4

4_ خداوند ، فراخوان کفار و مشرکان به توبه (ترک آیین شرک و پذیرش اسلام)

ألا تقتلون قوماً نكثوا أيمانهم . . . و يتوب الله على من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 68 - 2

2 - فراخوانده شدن کافران به تدبیر و اندیشه در آیات قرآن و پرهیز از داوری های نسنجیده درباره آن

أفلم يدبروا القول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 4

4 - اتکای کافران به حس و تجربه عذاب ، علی رغم فرا خوانده شدن به تعقل و تدبیر در فرجام شوم مجرمان تاریخ

فانظروا كيف كان ع_قبه المجرمين . . . و يقولون متى ه_ذا الوعد إن كنتم ص_دقين

علی رغم این که خداوند از کافران مکه می خواهد تا با مطالعه تاریخ و تدبیر در فرجام مجرمان گذشته، درس عبرت بگیرند و بینش خود را تصحیح کنند، آنان برای پی بردن به حقایق وعده الهی، خواهان لمس و شهود عذاب می شوند و تعیین زمان آن را می طلبند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) کافران و مشرکان معاند را به مقابله فرا خواند و به شکست ذلت بار (چون شکست روز بدر) تهدید کرد.

من یأتیة عذاب یخزیه

بیشتر مفسران بر این دیدگاه اند که مقصود از عذاب خوارکننده در دنیا، شکست کافران و مشرکان معاند در جنگ ها (همچون جنگ بدر) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 6

ص: 413

6 - بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران حق ناپذیر ، پس از اتمام حجت و دعوت مکرر آنان به ایمان است .

لمقت الله أكبر . . . إذ تدعون إلى الإيمـن فتكفرون

آمدن فعل های مضارع «تدعون» و «تکفرون» بر استمرار دلالت دارد؛ یعنی، شما همواره به ایمان فراخوانده می شدید؛ ولی به جای ایمان آوردن، به طور مستمر کفر میورزیدید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 12 - 2

2 - عذاب شدن کافران و مشرکان در قیامت ، پس از اتمام حجت و دعوت شدن آنان به ایمان از سوی خداوند

ذلکم بأنّہ إذا دعی اللّٰه وحده کفرتم و إن یشرک به تؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 71 - 3

3 - دعوت از کافران و منکران معاد به مطالعه در چوب آتش زنه ، برای پی بردن به قدرت خداوند و توانایی او بر احیای مردگان

أفرءیتم النار الّتی تورون

با توجه به این که روی سخن در این آیات با منکران معاد است، توجه دادن به مسأله کیفیت افروختن آتش و روشن کردن آن با عمل ساییدن، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 3

3 - فراخوانده شدن کافران و مشرکان به سجده و خضوع در برابر خداوند در دنیا و امتناع آنان از این کار

وقد کانوا یدعون إلى السجود و هم سـلمون

806 - دعوت از کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 6

6_ سران شرک و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . . فذوقوا العذاب بما كنتم تكسبون

«ال» در کلمه «العذاب» عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از «لکل ضعف» استفاده می شود.

807- دعوت از کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 45 - 3

3 - کافران صدر اسلام ، به بهره مند شدن از رحمت و لطف خدا در سایه پرهیز از گناهان فراخوانده شدند .

ص: 414

و إذا قيل لهم اتقوا ما بين أيديكم و ما خلفكم لعلكم ترحمون

808- دفع تبلیغ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 5

5- خشی ساختن تبلیغات مگارانہ کافران در برابر قرآن ، وعده تسلا بخش خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و أكد کیداً

روی سخن در این آیه - به قرینه آیه بعد (فمهلّ ..) - با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور اطمینان بخشیدن به آن حضرت است که در درخواست عقوبت سریع برای کافران شتاب نوزد؛ زیرا خداوند پاسخ مناسب توطئه آنان را خواهد داد.

809- دفع توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 5

5- جنگ های اسلام در صدد دفع شر کافران ، نه تحمیل عقیده بر آنان *

إن تنتهوا فهو خیر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 8

8- توکل بر خدا در پذیرش صلح ، موجب عقیم ماندن اهداف پنهانی کافران از پیشنهاد صلح

فاجنح لها و توکل علی الله

810- دفع طمع کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 7

7- نرّمش نشان ندادن به کافران و قطع طمع آنان از تعرض و سلطه بر مؤمنان ، امری لازم و ضروری است .

قتلوا الذين يلونكم من الكفار و ليجدوا فيكم غلظه

811- دفع مكر كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - انفال - 8 - 62 - 3

ص: 415

3_ خداوند با حمایت خویش از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و جامعه ایمانی، نیرنگ کافران را بی اثر خواهد کرد.

و این یریدوا آن یخدوعوک فإن حسبک الله

جواب شرط «این یریدوا ..» محذوف است و جمله «فان حسبک الله» جانشین آن شده است؛ یعنی: این یریدوا آن یخدوعوک فالله یکفیک شریک.

812- دفع مکرهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 5

5 - خنثی ساختن تبلیغات مکارانه کافران در برابر قرآن، وعده تسلا بخش خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وأكید کیداً

روی سخن در این آیه - به قرینه آیه بعد (فمهّل ..) - با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور اطمینان بخشیدن به آن حضرت است که در درخواست عقوبت سریع برای کافران شتاب نرزد؛ زیرا خداوند پاسخ مناسب توطئه آنان را خواهد داد.

813- دفع هجوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 2

2 - مسلمانان، قادر به دفع هجوم کافران، در صورت عدم انعقاد صلح حدیبیه و ناگزیری از جنگ *

و لوق تلکم الذین کفروا لولوا الأدب

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «لوقاتکم» نظر به گذشته داشته باشد؛ یعنی، خداوند گرچه فتح مبین (صلح حدیبیه) را برای شما رقم زد و در پرتو آن ثمرات زیادی را برای شما به بار آورد؛ اما اگر این صلح هم صورت نمی گرفت و کافران به نبرد با شما بر می خاستند، شما با قدرت ایمانی و رهبری پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان را منهزم می ساختید.

814- دلایل بطلان ادعای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 11

11- بعثت انبیا، دلیلی روشن بر دروغ بودن ادعای مشرکان بر اینکه هدایت و گمراهی جبری است.

قال الذین أشركوا لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شیء . . . ولقد بعثنا فی كل أم

815- دلایل بی لیاقتی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 416

7- کفر به حق و اصالت وحی ، دلیل عدم شایستگی کافران برای دوستی

تلقون إليهم بالموذّه وقد كفروا بما جاءكم من الحقّ

عبارت «وقد كفروا..» در حقیقت بیانگر علت نهی (لا تتخذوا عدوی) است.

816- دلایل حق ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 10

10 - شرارت و حق ستیزی کافران در دنیا ، گواه حق گریزی آنان پس از بازگشت دوباره به دنیا

قال ربّ ارجعون .. کلاً إنّها کلمه هو قائلها

817- دلایل دروغگویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 11

11- بعثت انبیا ، دلیلی روشن بر دروغ بودن ادعای مشرکان بر اینکه هدایت و گمراهی جبری است .

قال الذین اشرکوا لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شیء .. و لقد بعثنا فی کلّ ام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 8

8 - انکار پیشین تورات از سوی کافران ، نشانه بهانه جویی و عدم صداقت آنان در پیشنهاد خویش

أولم یکفروا بما أوتی موسی من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 34 - 5

5 - ناتوانی کافران از هموردی با قرآن ، نشانگر بی صداقتی آنان در اتهام هایشان

818- دلایل رد دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 7

7- کفر به حق و اصالت وحی ، دلیل عدم شایستگی کافران برای دوستی

تلقون إليهم بالموذّه وقد كفروا بما جاءكم من الحقّ

ص: 417

عبارت «وقد كفروا..» در حقیقت بیانگر علت نهی (لا تتخذوا عدوی) است.

819- دلایل سرزنش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 9

9- توبیخ مشرکان و کافران از سوی خدا، به خاطر استکبارشان در برابر قرآن

قل أریتم إن کان من عند اللّٰه و کفرتم به . . . و استکبرتم

820- دنیاپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 212 - 2

1_ آراستگی زندگانی دنیا، در دیدگاه کافران

زین للذین کفروا الحیوه الدنیا

2_ زینت زندگانی دنیا در نظر کافران، واقعیت آن را پوشانده است.

زین للذین کفروا الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 10 - 1,2

1_ کافران به جای تکیه بر رحمت الهی، بر مال و اولاد خویش متکی هستند.

ربّنا . . . هب لنا من لدنک رحمه . . . انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم ولا اول

2_ کافران، بی نیازی را در مال و اولاد می جویند؛ در حالی که هرگز آن را نمی یابند.

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم ولا اولادهم من اللّٰه شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 11 - 2

2_ فرعونیان ، نمونه بارز کافرانی که امکانات مادی و انسانیشان ، آنها را از عذاب نرهانید و از خدا بی نیازشان نکرد .

انّ الذین کفروا .. کذاب ال فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 117 - 7

7_ انگیزه کافران در انفاق های خویش ، رسیدن به زندگی پست دنیاست . *

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا

تعمید انفاق به حیات دنیا، می تواند گویای انگیزه کافران به انفاق در محدوده حیات دنیا باشد.

ص: 418

821- دنیا طلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 4

4_ کفرپیشگان ، مردمانی فریفته به زندگانی دنیا

حرمهما علی الکفرین. الذین ... غرثهم الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 8

8_ غرق شدن منافقان و کافران در باتلاق بهره‌وری های مادی ، گرایش مستمر آنان در طول تاریخ

فاستمتعوا بخلقهم ... و خضتم کالذی خاضوا

برداشت فوق‌بدان احتمال است که «خوض» (فرورفتن) به قرینه «استمتعوا» همان بهره‌وری از مادیات و فرورفتن در منجلاب آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 7 - 7

7_ دلخوش بودن به دنیا و آرامش یافتن به آن و غفلت از آیات الهی ، از اوصاف کافران و امری مذموم و ناپسند

إن الذین ... و رضوا بالحوه الدنیا و اطمأنوا بها ... غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 3 - 1

1- کافران ، زندگی دنیوی را محبوب خود دانسته و آن را به جای حیات اخروی برمی‌گزینند .

ویل للک_فرین من عذاب شدید . الذین یستحبون الحیوه الدنیا علی الآخره

برداشت فوق‌بنابراین اساس است که «الذین یستحبون الحیاه ...» جمله وصفی برای «للكافرین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 5

5- خوردن ، لذت بردن و برخوردار شدن از متاع ها و لذت های دنیوی و غوطهور شدن در آرزو های واهی ، هدف و مقصد اعلای کافران است .

ذره‌م یا کُلُوا و یتمتعوا و یلهبم الأمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 3

3 - کافرانی که در مادیات و اموال دنیا غوطهوراند ، به پوچی در زندگی دچار گشته و در سردرگمی شدید بسر می برند .

رجال لاتلهیهم تحره ولا یبع عن ذکر الله . . . و الذین کفروا أعم لهم ... کظلمت ف

از مقایسه میان آیه 37_ که در باره کسانی است که مال و منال و مادیات آنان را از یاد خدا غافل نمی سازد_ و آیه شریفه_

ص: 419

که درباره وضعیت کافران است _ به دست می آید که کافران، بر خلاف مؤمنان، در مادیات و علاقه به مال و منال گرفتاراند و از این رو دچار سردرگمی و تاریکی شدید هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 35 - 7

7 - افق دید کافران ، محدود به زندگی کوتاه دنیا است .

لجعلنا لمن يكفر بالرحمن .. لَمَّا مَتَّعَ الْحَيَوهَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

خداوند در این آیه، توانایی خویش را بر ایجاد یک زندگی آکنده از تجمل برای کافران، بیان کرده و سپس حضور در جوار ربوبی را مطرح نموده است. از این مطلب استفاده می شود که کافران تنها در محدوده تنگ زندگی دنیا می اندیشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 35 - 5

5 - محکومیت ابدی کافران مستکبر به عذاب همیشگی دوزخ ، نتیجه حق ستیزی و دنیا محوری آنان

اتَّخَذْتُمْ ءَايَاتِ اللّٰهِ هُزُوًا وَّعُرِّتُمْ الْحَيَوهَ الدُّنْيَا فَاَلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 3

3- توبیخ کافران در قیامت ، به خاطر هدر دادن امکانات ارزنده خویش و صرف آن در لذت های زودگذر مادی

أَذْهَبْتُمْ طَيِّبًا تَكْمًا فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 21 - 2

2 - دل بستگی به دنیا و رها کردن آخرت ، از نشانه های کافران است .

بَلْ تَحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ . وَتَذُرُونَ الْآخِرَةَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - محبت و دلبستگی به دنیا و بی اعتنایی به قیامت و حیات اخروی، از نشانه های کافران و گناه پیشگان است .

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا .. إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یومًا

822- دنیاطلبی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 4

4- تمامی هم و تلاش کافران هدایت ناپذیر صدراسلام، خوردن و بهره‌وری از تمتعات و لذت های مادی بود .

ذره‌م یا کلووا و یتمتّعوا

ص: 420

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 6

6- کافران عصر بعثت ، فریفته وضعیت بهتر اقتصادی و هم نشینان به ظاهر آراسته خویش بودند .

أَيُّ الْفَرِيقِينَ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

افتخار به محفل، در حقیقت افتخار به حاضران در آن است و مراد از اهل محفل به قرینه «من هو. .. أضعف جنداً» _ در آیات بعد _ هم فکran و یاوران کافران است.

823- دوستان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 15

15- کافران ، بدعت گذاران در دین را صمیمانه دوست دارند .

لتفتري علينا غيره و إذا لاتتخذوك خليلاً

824- دوستان کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 5

5 - برقرارکنندگان روابط دوستانه و مسالمت آمیز ، با کسانی که به دین و سرزمین مسلمانان هجوم آورده اند ، ظالمان واقعی هستند .

و من يتولّهم فأولئك هم الظالمون

825- دوستی با امدادگران کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 3

3 - ممنوعیت دوستی و مسالمت با یاری دهندگان و پشتیبانان عناصر مهاجم به دین و سرزمین مسلمانان

إنما ينهيكم الله عن الذين .. و ظهروا على إخراجكم

826- دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 28 - 14، 12، 3

ص: 421

3_ حرمت برگزیدن کافران و مقدّم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

12_ پذیرش دوستی کافران ، گسستن رابطه با خداوند است .

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ . . . و مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

14_ جواز برقراری ارتباط دوستانه با کافران ، در صورت تقیه ، اضطراب و هراس

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ . . . إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تَقِيَةً

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 4

4_ جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده ، به همپیمانان مسلمانان *

و لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَلَا نَصِيرًا. إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

در برداشت فوق احتمال داده شده که «إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ . . .» استثنا از حکمی است که در جمله «و لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَلَا نَصِيرًا» بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 1,7

1_ مدعیان ایمان ، در صورت پذیرش سرپرستی و دوستی کافران ، در زمره اهل نفاقند .

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا. الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

«أَوْلِيَاءَ» جمع «ولی» می تواند به معنای دوست و یا سرپرست باشد. گفتمی است که در برداشت فوق، «الذین»، وصف برای منافقان گرفته شده است.

7_ دستیابی به عزت و شکوه ، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذین یتخذون الکفرین أولیاء .. أیبتغون عندهم العزّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 3

3_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام، پذیرای دوستی و ولایت کفار، در عین نهمی خداوند حتی از همنشینی با آنها

الذین یتخذون الکفرین أولیاء .. یکفر بها ویستهزأ بها فلا تتعدوا معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 3،9،10

3_ ایمان به خداوند، ناسازگار با پذیرش دوستی و سرپرستی کافران

یأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الکفرین أولیاء من دون المؤمنین

9_ هشدار و تهدید خداوند به پذیرندگان ولایت کافران و دوستی آنان

لاتتخذوا الکفرین أولیاء .. أتریدون أن تجعلوا الله علیکم سلطناً مبیناً

10_ پذیرش سرپرستی و دوستی کافران، جبهه گیری در مقابل خداوند است.

ص: 422

لاتتخذوا الكافرين أولياء .. أتريدون أن تجعلوا الله عليكم سلطاناً مبيناً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 53 - 17

17 _ ناکامی و زیانکاری ، فرجام شوم و پذیرش محبت و ولایت کافران

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 54 - 32، 11

11 _ دوستی با کافران (یهود و نصارا و . . .) ، ناسازگار با عشق به خداوند

و من يتولهم منكم . . . فسوف يأتي الله بقوم يحبهم و يحبونه

با توجه به ارتباط آیه مورد بحث با آیات گذشته، معلوم می شود که توصیف مؤمنان واقعی به ویژگیهای یاد شده برای اشاره به این حقیقت است که مدعیان اسلام در صورت گرایش به کافران (من يتولهم منكم) نمی توانند آن ویژگیها _ و از جمله محبت و عشق به خدا _ را دارا باشند.

32 _ بیمار دلان سست ایمان و پذیرای ولایت و دوستی کافران ، محروم از فضل خاص خداوند

من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله یقوم . . . ذلک فضل الله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 57 - 13، 12

12 _ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، پذیرای ولایت و دوستی با اهل کتاب و دیگر کافران ، علی رغم دشمنی آنان با دین

یأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الذین . . . أولیاء و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین

لحن مذمت گونه جمله « و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین » می رساند که گروهی از مسلمانان با کافران روابط دوستی برقرار کرده بودند.

13 _ پذیرش ولایت و دوستی کافران و تمسخر کنندگان اسلام ، ناسازگار با ایمان و تقوا

و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 58 - 5

5_ تمسخر برخی اهل کتاب نسبت به نماز و اذان ، دلیل تحریم روابط دوستی با آنان

لا تتخذوا الذین . . . و إذا نادیتم إلى الصلوة اتخذوها هزواً و لعباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 5,7,8,9,10

5_ حرمت دوستی با کافران و پذیرش ولایت آنان

تری کثیراً منهم يتولون الذین کفروا لبس ما قدمت

7_ بنی اسرائیل همکیشان خود را از پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان نهی نمی کردند .

لا یتناهون عن منکره فعلوه . . . تری کثیراً منهم يتولون الذین کفروا

ص: 423

آیه مورد بحث بیان مصداقی است از «منکر» که در آیه قبل مطرح شده بود.

8_ لزوم نظارت عمومی جامعه ایمانی بر صحنه روابط خارجی و بازداشتن مؤمنان از پذیرش ولایت کافران و پیوند های مودت آمیز با آنان

كانوا لايتناهون عن منكر . . . تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا

9_ روابط ولایی و دوستی بنی اسرائیل با کافران عامل کفرورزی و گرفتاری آنان به لعنت خدا و پیامبران

لعن الذين كفروا . . . تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا

مضمون آیه مورد بحث یعنی پذیرش ولایت مشرکان بیان مصداقی دیگر از عصیان و تجاوزگری بنی اسرائیل است. بنابراین پذیرش ولایت مشرکان نیز از عوامل کفرپیشگی و گرفتاری به لعنت الهی است.

10_ عصیان ، تجاوزگری و ترک نهی از منکر ، زمینه ساز پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان *

ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون . . . كانوا لايتناهون . . . يتولون الذين كفروا

بدان احتمال که مضمون آیه مورد بحث یعنی پذیرش ولایت مشرکان، نتیجه اعمال ناپسندی باشد که در آیات قبل درباره بنی اسرائیل بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 11، 2

2_ روابط ولایی و دوستانه بنی اسرائیل عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با کافران

ما اتخذوهم أولياء

11_ پذیرش ولایت و دوستی با کافران نشانه فسق و خروج از حدود الهی است .

ما اتخذوهم أولياء و لكن كثيراً منهم فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 4، 2

2_ کفر ، مایه قطع پیوند دوستی میان مسلمانان و کافران

يأبها الذين ءامنوا لا تتخذوا . . . أولياء إن استحبوا الكفر على الإيمان

4_ ایجاد پیوند دوستی و موالات با کفار و دشمنان اسلام، نشانه وجود روحیه ستم پیشگی است .

إن استحبوا الكفر على الإيمان و من يتولهم منكم فأولئك هم الظلمون

827- دوستی با کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 6 - 2، 1

1 - ممنوعیت رابطه دوستانه با کافران ، منحصر به کافران تهاجم کننده بر ایمان و سرزمین مسلمانان

إنما ينهيكم الله عن الذين قتلوكم في الدين

2 - ممنوعیت رفتار دوستانه و مسالمت جویانه ، با کافران معاند ، صرفاً مقابله به مثل است ؛ نه [جهاد] ابتدایی .

لا ينهيكم ... إنما ينهيكم الله

تأکید خداوند در نهی از رابطه دوستی با کافران، بر اقدامات عملی آنان علیه مسلمانان، بیانگر مطلب بالا است.

ص: 424

6 - نیکی و مسالمت با کافران معاند و همدستان آنان ، مصداق واقعی ظلم است .

أَنْ تَبْرَوْهُمْ وَتَقْسُطُوا إِلَيْهِمْ ... إِنْ مَا يَنْهَيْكُمْ ... وَ مَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

از مجموع دو آیه، استفاده می شود که نیکی و قسط، اصولاً در مورد کافران معاند، مفهوم واقعی ندارد و نباید تحت عنوان عدالت و انسان دوستی، به دشمنان حق روی خوش نشان داد.

828- دوستی کافران با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 11

11- کافران ، در صورت عقب نشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مواضع اصولی خویش (تعالیم وحی شده بر آن حضرت) قطعاً با او طرح دوستی صمیمانه ای می ریختند .

و إن كادوا ليفتنونك ... وإذا لاتخذوك خلیلاً

829- دین ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 5

5 - کافران به آیین و برنامه های الهی ، در صدد بازداشتن مردم از گرایش به دین و عمل به آن هستند . *

فاعبدنی ... فلا یصدنک عنها من لایؤمن بها

مرجع ضمیر «عنها» و «بها» ممکن است تمامی تعالیم و رهنمودهای آموخته شده به موسی(ع) در وادی طوی (توحید، لزوم عبادت و نماز، معاد و کیفر و پاداش الهی) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 1 - 5

5_ اعمال به ظاهر نیک کافران دین ستیز ، محکوم به پوچی و بطلان در آخرت *

الذین کفروا و صدوا عن سبیل الله أضلّ أعم لهم

«أضلّ» ممکن است مربوط به جهان آخرت باشد و مراد از «أعمالهم»، کردار به ظاهر نیک کافران در حیات دنیا باشد که در آخرت حبط

خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 4

4- إخبار خداوند از ستیز برخی کافران با دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به رغم وضوح حق برای آنان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا .. وَشَاقُّوْا ... مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 14 - 4

ص: 425

4- انکار معاد ، عمدۀ ترین محور مخالفت کافران با پیام دین

هـ ذۀ النار الّتی کنتم بها تکذّبون

از سرزنش شدن کافران، به خاطر تکذیب دوزخ و حقیقت قیامت، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 2

2- کافران ، در اندیشه ایجاد وقفه در روند گسترش دین ، با طرح مسائل بی اساس علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم یریدون کیداً

در آیات پیشین، سخن از اتهام های مشرکان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بررسی علل آن اتهام ها بود. در ادامه این بررسی، خداوند به اندیشه ناسالم و مکرآلود کافران اشاره می کند که آنچه آنان می گویند، ناشی از ابهام شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیست؛ بلکه دقیقاً ترفندی خائنانه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 23 - 9

9- کافران لجوج و دین گریز ، مردمی ناسپاس بوده و از نعمت شنوایی ، بینایی و تعقل بهره کافی نبرده اند .

و جعل لکم السمع و الأبصر و الأفئدة قليلاً ما تشكرون

830- ديه قتل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- نساء - 4 - 92 - 18

18 _ لزوم پرداخت خونبها و نیز آزادسازی یک برده مؤمن در صورت کشتن کافری از کافران همپیمان *

و ان کان من قوم بینکم و بینهم میثاق فدیة مسلّمه الی اهله و تحریر رقبه مؤمنه

بنابر اینکه مراد از ضمیر در «کان»، مقتول باشد؛ بدون وصف ایمان. به قرینه فرض سابق که در آنجا به قید ایمان تصریح کرد و فرمود: «فان کان ... و هو مؤمن»، ولی در این فرض «و هو مؤمن» را نیاورد.

831- ذکر سرنوشت کافران

9_ توجه به داستان پیامبران و سرنوشت اقوام مؤمن و کافر ایشان ، وادار کننده انسان به استقامت و پایداری بر توحید و پرستش خدا

فاستقم كما أمرت

برداشت فوق ، بر این اساس است که جمله «فاستقم . . .» بر داستان اقوام گذشته _ که در آیات پیشین از آن سخن رفته است _ تفریع شده باشد.

ص: 426

832- ذکر فرجام اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 1

1- لزوم توجه انسان ، به سرنوشت شوم کافران در قیامت

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

کلمه «یوم»، متعلق به کلمه مقدری نظیر «أذکر» است و یا عامل آن از استفهام «ألیس هـَذا بالحقّ» که به تقدیر «یقال لهم» است، به دست می آید. برداشت یاد شده ناظر به احتمال اول است.

833- ذکر فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 13 - 11

11 - توجه دادن مردم به سرنوشت شوم کفرپیشگان گذشته و بیان تاریخ عبرت آموز آنان ، از وظایف مبلغان الهی است .

فإن أعرضوا فقل أندر تکم صـعقه مثل صـعقه عاد و ثمود

834- ذلت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 13

13 _ مهلت یافتن کافران در دنیا (امهال) ، زمینه ساز خواری و ذلت آنها در آخرت

اتّما نملی لهم لیزدادوا اثمًا و لهم عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 27 - 3، 1

1 _ وضعیت هول انگیز و ذلتبار کافران به هنگام روبرو شدن با آتش جهنم و مشاهده آن

و لو تری إذ وفقوا علی النار

3_ وضعیت دهشتزا و غیر قابل توصیف کافران به هنگام ورود به دوزخ و چشیدن آتش

و لو تری إذ وقفوا علی النار

«وقفوا علی النار» می تواند به معنای ورود به آتش و چشیدن عذاب آن باشد. (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 27 - 10

10- برخورداران از علم در روز قیامت ، ذلت کافران را در آن روز ، به آنان اعلام خواهند نمود .

قال الذین أُوتوا العلم إن الخزی الیوم و السوء علی الک_فرین

ص: 427

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 2

2- کافرانی که با حالت ظلم به نفس (کفر) از دنیا بروند ، در قیامت گرفتار خواری و ذلت خواهند شد .

إن الخزی الیوم و السوء علی الکرین . الذین تتوفهم الملئکه ظالمی أنفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 68 - 7,9

7- خداوند ، شیاطین و منکران معاد را در قیامت ، خوار و ذلیل ، بر زانو نشسته و به صورت نیم خیز در اطراف جهنم احضار خواهد کرد .

ثم لنحضرنهم حول جهنم جثیاً

«جثیاً» (جمع «جائی») حال است و «جائی» به کسی گفته می شود که برای مخاصمه و محاکمه بر زانو نشسته است (لسان العرب). احضار منکران معاد و شیاطین، در حالی که بر زانوان خود راه می روند و یا بر زانو گرداگرد جهنم نشسته اند، برای اهانت و تحقیر آنان است. برخی «جثی» را جمع «جثوه» دانسته اند که به معنای انبوه خاک و سنگ است. بر حسب این معنا مراد احضار هر فرقه و گروه به صورت متراکم است.

9- گردآوردن خفت بار کافران و شیاطین در اطراف جهنم ، مرحله ای پس از حشر است .

لنحشرنهم ... ثم لنحضرنهم حول جهنم جثیاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 108 - 2

2 - حقارت و ذلت شدید کافران در دوزخ

قال اخسئوا فیها

«إخسأ» کلمه ای است که برای دور کردن سگ به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 34 - 2

2_ کافران مخالف قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت ، در اوج ذلت و خواری محشور خواهند شد .

الذین یحشرون علی وجوههم إلی جهنم

محشور شدن کافران، در حالی که به رو افتاده و به سوی جهنم سوق داده می شوند، حاکی از برخورد تحقیرآمیز با آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 87 - 10

10 - قیامت روز ذلت کافران و پایان بخشیدن به گردن فزازی گردنگشان دنیا

أَكْذِبْتُمْ بـِأَيِّ تَى . . . و كَلَّ أْتوه دخرین

هرچند تعبیر «كَلَّ أْتوه» شامل همه مؤمنان و کافران می شود؛ اما با توجه به اصل تناسب و ارتباط آیات، می توان گفت که نظر عمده، متوجه تکذیب کنندگان آیات الهی است. مبنی بر این که آنان گرچه در دنیا ظالمانه کفر ورزیده اند؛ اما باید بدانند که در آخرت، مجال گستاخی برای هیچ یک از آنان نیست.

ص: 428

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 14

14 - وضعیت کافران به قرآن در قیامت ، رقت بار و شگفت آور است .

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القرآن . . . و لو ترى إذ الظلمون موقوفون عند ربِّ

جواب «لو» محذوف است و عبارت می تواند چیزی همانند و لو ترى . . . لرأيت أمراً عجباً باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 31 - 9

9 - سرافکنندگی کافران در صحنه قیامت ، پاسخی به روحیه مستکبرانه آنان در دنیا

و ترى کلّ أمّه جاثیه . . . أفلم تكن آءِتی تتلى عليكم فاستكبرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 11، 8

8- قیامت ، روز مجازات کافران با عذابی خوارکننده و ذلت بار

فاليوم تجزون عذاب الهون

11- عرضه کافران بر آتش ، همراه با سرزنش و توبیخ ، گوشه ای از عذاب ذلت بار آنان *

يوم يعرض . . . أذهبتم طيب_تكم فى الحياتكم الدنيا و استمتعتم بها فاليوم تجزون عذا

برداشت بالا بدان احتمال است که نفس عرضه کافران بر آتش و توبیخ آنان، خود جزئی از عذاب خفت بار آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 1

1 - آثار ذلت و نگرانی ، نمایان در چشم کافران ، به هنگام خروج از قبر ها در رستاخیز

خشعاً أبصرهم يخرجون من الأجداث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافران و مستکبران ، مردمی زبون و دون پایه و مؤمنان و مستضعفان انسان هایی شریف و صاحب منزلت در روز رستاخیز

إذا وقعت الواقعة .. خافضه رافعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 8 - 10

10 - کافران ، دچار خذلان و رسوایی در عرصه قیامت

یوم لا یخزی اللّٰه النبیّ و الذین ءامنوا معه

استثنا شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان همراه او از خذلان روز قیامت، بیانگر آن است که دیگران (کافران) دچار آن خواهند بود.

ص: 429

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 1, 2

1 - ظهور و بروز ذلّت و ترس ، در دیدگان کافران و مشرکان در عرصه قیامت

خ شعه أبص رهم

2 - ذلّت و خواری ، تمامی وجود کافران و مشرکان را در قیامت فرا می گیرد .

ترهقههم ذلّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 30 - 4

4 - خفت و خواری کافران دوزخی (صاحبان زر و زور) در قیامت

خذوه فغلّوه

دستگیری و به غل و زنجیر کشیدن کافران _ با آن که هیچ راه گریزی از عذاب الهی ندارد _ می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 44 - 1, 2, 3

1 - کافران حق ناپذیر ، با چشمانی فروافتاده و فروتنانه در محکمه عدل الهی حاضر می شوند .

خ شه أبصارهم

2 - ذلّت و خواری ، تمام وجود کافران حق ناپذیر را در قیامت فرامی گیرد .

ترهقههم ذلّه

«رهق» (مصدر «ترهق») به معنای پوشاندن به اجبار است (مفردات راغب) و «ترهقههم ذلّه» اشاره به فراگیر بودن ذلت دارد که تمام وجود کافران را می پوشاند.

3 - زندگی خفت بار و ذلّت آفرین در آخرت ، وعده همیشگی خداوند به کافران حق ناپذیر

ذلک الیوم الذی کانوا یوعدون

آمدن فعل «کانوا» با فعل مضارع «یوعدون»، بر استمرار وعده الهی دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 5

5 - جایگاه مؤمنان در آخرت، نشانه عزّت و کرامت آنان و جایگاه کافران، پست و ذلّت آفرین است.

هم أصحَب المشثمه

راست و چپ، کنایه از عظمت و پستی جایگاه است؛ زیرا در جوامع انسانی، مرسوم است که سمت راست، نشانه کرامت و سمت چپ رمز شوم بودن است؛ وگرنه راست و چپ حقیقی، وابسته به اعتبارات و با در نظر گرفتن مرکزیتی خاص است که در این آیات، از آن سخنی به میان نیامده است.

ص: 430

835- ذلت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 66 - 2

2- واکنش کافران دنیاگرا در برابر فشار های ناگهانی اقتصادی ، واکنشی ذلیلانه و حسرت بار است .

لونشاء .. فظلمت تفکھون . إنا لمغرمون

836- ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 12 - 4

4_ کافران در دنیا ، مغلوب مؤمنان و در آخرت ، مقهور خدا هستند . *

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 116 - 2

2_ اموال و اولاد ، تنها تکیه گاه به هنگام ذلت و ابتلای به غضب الهی ، از دیدگاه اهل کفر

ضربت علیهم الذلّہ .. و بآء و بغضب من اللّہ ... انّ الذین کفروا لن تغنی

ظاهراً منظور از «الذین کفروا»، همان جناح اهل کتاب هستند که در آیات سابق وضعیت آنان بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 127 - 2,3,4

2_ هلاکت و خواری بزرگان سپاه کفر در جنگ بدر *

ولقد نصرکم اللّہ ببدر .. ليقطع طرفاً من الذین کفروا

برخی از مفسّرین ، «طرفاً» رابه معنای اشراف و بزرگان گرفته اند، به استناد اساس اللغه که گفته است: «من اطراف العرب یعنی من اشرافهم».

3_ خداوند ، هلاک کننده و خوارکننده کافران

ليقطع طرفاً من الذين كفروا او يكتبهم

فاعل «ليقطع»، ضمیری است که به «الله» ارجاع می شود.

4_ بازگشت ذلیلانه و ناامیدانه باقیمانده کافران ، از اهداف نصرت الهی به رزمندگان بدر

و لقد نصرکم الله ببدر... ليقطع... فينقلبوا خائبين

جمله «فينقلبوا...»، عطف بر «ليقطع» است بنابراین بازگشت ذلیلانه و ناامیدانه کافران، از اهداف پیروزی بدر خواهد بود و به مقتضای «فاء» تفریع، این بازگشت، نتیجه هلاکت و اسارت بخشی از کافران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 12

12_ تهدید کافران به عذابی خوارکننده از سوی خداوند

ص: 431

و لهم عذاب مهين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 2 - 11

11 - سنت الهی حاکم بر جوامع بشری ، در جهت غلبه یافتن دین خدا و عزّت مؤمنان ، و شکست کفر و خواری کفرپیشگان است .

و أن الله مخزى الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 18

18 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله : « و لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه » و هي النقمه « أو تحلّ قريباً من دارهم » فتحلّ بقوم غيرهم فيرون ذلك و يسمعون به و الذين حلّت بهم عصاه كفار مثلهم و لا يتعظ بعضهم ببعض و لن يزالوا كذلك « حتى يأتي وعد الله » الذي وعد المؤمنين من النصر و يخزي الله الكافرين ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: «و لا يزال ..» روایت شده است که: آن [قارعه] عقوبت است و [درباره] «أو تحلّ قريباً من دارهم» [یعنی] عقوبت بر قومی دیگر فرود می آید و آنان می بینند و می شنوند و آنهایی که عقوبت بر آنان وارد شده، مانند ایشان گناهکار و کافرند و [لیکن] برخی از برخی دیگر پسند نمی گیرند و همواره چنین هستند تا وعده خدا فرارسد و، حتی یأتی وعد الله، همان وعده ای که به مؤمنان داده است که آنان را پیروز کند و خداوند کافران را خوار می سازد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 44 - 15

15 - ضعف و زبونی کافران و خدایان آنان در برابر اراده خداوند

أفهم الغلبون

همزه در «أَفْهَمُ» برای استفهام انکاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 11

11 - نوید عزت و پیروزی به اهل ایمان و شکست و خواری کافران و مشرکان صدر اسلام

و من الناس من يَجِدُ له .. ثانی عطفه ... له فی الدنيا خزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 7

7 - ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربهم کفرون . . . و لو تری إذ المجرمون ناکسوارءوسهم عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 177 - 2

2 - کافران و مشرکان ، به وقت نزول عذاب الهی بر آنان ، در وضعیت بسیار بد و اسفباری قرار خواهند گرفت .

ص: 432

فإذا نزل بساحتهم فساء صباح المنذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 8 - 2، 1

1- کافران ، مورد نفرین خداوند و گرفتار ذلت و خواری

و الذین کفروا فتعسّأ لهم

واژه «تعسّأ» (به معنای لغزیدن و به رو در افتادن) نشانگر ذلت و خواری است.

2- فرجام نهایی کافران ، به رو افتادن در خاکِ مذلت و از دست دادن تلاش ها است .

و الذین کفروا فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم

بنابراین که جمله «فتعسّأ لهم» خبریه باشد و با توجه به این که «تعس» به معنای به رو در افتادن است _ که حاکی از نهایت ذلت است _ مطلب بالا استفاده می شود.

837- رابطه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 100 - 9

9_ لزوم پاسداری مؤمنان (جامعه ایمانی) ، از مرز های فرهنگی ، در روابط خویش با کافران

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا فریقاً من الذین اتوا الكتاب یردّوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 53 - 5

5_ وابستگی به بیگانگان کافر ، خصیصه بیمار دلان سست ایمان

اقسموا باللّٰه جهد ایمنهم انهم لمعکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 2

2_ روابط ولایی و دوستانه بنی اسرائیل عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با کافران

ما اتخذوهم أولیاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 3

3_ مسلمانان نباید در پذیرش صلح مطرح شده از سوی کافران هدفی جز دستیابی به زندگی مسالمت آمیز با کافران داشته باشند . *

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

برداشت فوق با توجه به توضیح برداشت قبل به دست می آید. مقصود این است که مسلمانان نباید صلح را به خاطر تجدید قوا و مانند آن بپذیرند.

ص: 433

838- رابطه ولایی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 2

2_ ایجاد رابطه ولایی با کافران و حمایت از ایشان و درخواست حمایت از آنان، بارور سازنده فتنه و تباهی بزرگ در زمین

و الذین کفروا... إلا تفعلوه تکن فتنه

ضمیر مفعولی در «لا تفعلوه» به قانونهایی که در آیه قبل مطرح شد و نیز به دستوری که از صدر همین آیه به دست می آید برمی گردد. در برداشت فوق ضمیر به قطع ولایت با کافران، که از جمله «الذین کفروا...» استفاده شده، برگردانده شده است.

839- رازهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 11 - 2

2 - منافقان، برادر کافران و دارای رمز و راز با ایشان

الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا

840- رجعت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 4، 1

1 - تعلق اراده الهی بر بازگرداندن دسته ای از کافران هر امت به دنیا، قبل از قیامت

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا

دلالت آیه بالا بر رجعت از آن جهت است که مسأله نفخ صور، در آیات بعدی مطرح شده است و این قرینه ای است بر این که مراد از این حشر، حشر روز قیامت نیست؛ بلکه حشری است که در دنیا صورت می گیرد و با خروج «دأبّه الأرض» ارتباط دارد. علاوه بر این، در قیامت همه کافران بدون استثنا، محشور می شوند؛ ولی حشر در این آیه، مربوط به دسته ای از کافران هر امت است، این نیز قرینه دیگری است بر این که مراد از حشر در این جا، «رجعت» پیش از قیامت است.

4 - عدم وجود آزادی و اختیار برای کافران در صحنه « رجعت »

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 1

1 - قرار گرفتن کافران در جایگاہ محاکمہ پس از برانگیختن آنان در روز رجعت

و یوم نحشر. .. حتّی إذا جاءو

ص: 434

841- رحمت بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 75 - 6

6_ رحمت خدا حتی کافران و گمراهان را نیز فرامی گیرد .

فليمدد له الرحمن مدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 78 - 10

10- رحمت خداوند حتی کافران را نیز فرامی گیرد .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

ذکر نام «رحمان» در نفی مدعای کافران به جهت بیان این نکته است که تفضلی خداوند به کافران نیز پرتویی از رحمانیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 42 - 4

4- روی گردانی کافران از پروردگار خویش ، علی رغم برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . . . من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

«بل» در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است؛ یعنی، خداوند پس از بیان نیاز بشر به خدای رحمان و ذکر عذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

842- رد آرزوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 7

7 - تمنای کافران بر بازگشت به دنیا ، تمنایی مردود و غیر قابل پذیرش

قال ربّ ارجعون . . . کلاً

843- رد استمهال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 5

5- کافران ، در طول عذاب اخروی ، کمترین مهلت و آسایشی نخواهند داشت .

ولا هم ينظرون

ص: 435

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 109 - 1

1 - یادآوری برخورد های مستکبرانه کافران با مؤمنان در دنیا ، در پی نجات خواهی آنان از دوزخ و رد آن از سوی خداوند

ربنا أخرجنا منها .. قال اخسئوا ... إنه كان فريق من عبادي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 15 - 4

4 - با قطعی شدن عذاب استیصال بر کافران ، هیچ مهلتی برای گریز آنان نخواهد بود .

ما لها من فواق

در زبان عرب به مدت زمانی که دوشنده شیر _ در فاصله میان دو بار دوشیدن _ به بچه شتر مهلت می دهد تا شیر بنوشد، «فواق» گفته می شود و مقصود از آن، مدت کوتاه و زودگذر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 6

6 - کافران حق ستیز ، فاقد هر گونه مجال و فرصت برای عذرخواهی و رضایت طلبی از خداوند ، در روز قیامت

و لا هم يستعتبون

«استعتاب» (مصدر «يستعتبون») به معنای درخواست عذرخواهی است. و در این آیه می تواند کنایه از این باشد که به کافران، مجالی برای عذرخواهی و طلب رضایت خداوند، داده نمی شود.

844- رد استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 3 - 2

2 - اختلاف نظر کافران درباره معاد ، دلیل نابه جا بودن موضع گیری استهزاآمیز آنان است .

عمّ يتساءلون .. الذی هم فیه مختلفون

توصیف منکران معاد به کسانی که با هم اختلاف نظر دارند، اشاره به این است که نباید آنان درباره چیزی که خود درباره آن آرای گوناگون دارند، موضع انکار آمیز برگزینند؛ بلکه باید آن را محتمل دانسته و از استهزای معتقدان به آن دست بردارند.

845- رد بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 6 - 4

4- با ارائه شدن وحی و پیام های الهی ، هیچ عذر و بهانه ای برای کافران و انسان های متخلف ، در پیشگاه خداوند قابل قبول نیست .

فالملقى ت ذكراً . عذراً أو نذراً

ص: 436

مطلب یاد شده، در واقع پیام اصلی آیه شریفه است.

846- رد پیشنهاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 9 - 3

3- فرمان خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر سازش نکردن با کافران تکذیب گر و نپذیرفتن هرگونه پیشنهاد سازش

فلا تطع المكذبین . ودّوا لوتدهن فیدهنون

847- رد توبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 85 - 1

1 - ایمان به خداوند یکتا و توبه و بازگشت از شرک، از سوی مشرکان و کافران محکوم به عذاب استیصال به وقت نزول آن، مورد پذیرش خداوند قرار نگرفت.

فلما رأوا بأسنا قالوا آمنا بالله وحده .. فلم یک ینفعهم ایم_نهم لَمَّا رأوا ب

848- رد تهمتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 6 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور ابلاغ وحی و پاسخ گویی به دروغ پردازی ها و اتهام های واهی کافران، علیه رسالت خویش و قرآن

وقال الذین کفروا إن ه_ذا .. قل أنزله الذی یعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 6 - 3

3- ردّ اتهام کافران از سوی خداوند نسبت به ساختگی بودن قرآن

وإنك لتلقى القرآن من لدن حكيم عليم

849- رد عذر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 6 - 4

4- با ارائه شدن وحی و پیام های الهی ، هیچ عذر و بهانه ای برای کافران و انسان های متخلف ، در پیشگاه خداوند قابل

ص: 437

قبول نیست .

فالملقى ت ذكراً . عذراً أو نذراً

مطلب یاد شده، در واقع پیام اصلی آیه شریفه است.

850- رد عذر کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 9

9- تبعیت کورکورانه از رهبران گمراه ، عذری برای رهایی از عذاب الهی در قیامت نیست .

فقال الضعفُؤا للذین استکبروا إنا کنا لکم تبعاً فهل أنتم مغنون عنا . . من شیء

درخواست کمک از رهبران گمراه در قیامت برای کاستن از عذاب از سوی کسانی که تابع محض بوده اند، حکایت از آن دارد که تبعیت بی چون و چرا موجب نمی شود که عذاب برداشته شود، بلکه پیروان نیز عذاب خواهند شد.

851- رد فدیة کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 15 - 2

2- در قیامت ، از منافقان و کافران فدیة پذیرفته نمی شود .

فالیوم لا یؤخذ منکم فدیة و لا من الذین کفروا

852- رذالت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 40 - 16

16 - کافران در قیامت ، به پستی خود و شرافت خاک بر آنان ، پی خواهند برد .

و یقول الکافر یـلیتی کنت تراباً

853- رذایل اخلاقی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 49 - 1

1 - کافرانِ مخالفِ پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدر اسلام، مردمی پندناپذیر و لجوج بودند.

فما لهم عن التذکره معرضین

ص: 438

854- رذایل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 2

2_ کفرورزی کافران و اعمال ایشان (افترا بر خداوند ، بازداری از راه خدا و...) خارج از حاکمیت خداوند نیست .

و من أظلم ممن افترى على الله كذباً .. أولئك لم يكونوا معجزين

ماضی بودن معنای جمله «أولئك لم يكونوا ..» (آنان هیچ گاه از حاکمیت خدا خارج نبوده اند) می رساند که: گرایش کافران به کفر نیز تحت حاکمیت خدا صورت گرفته است.

855- رسوایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 8 - 10

10 - کافران ، دچار خذلان و رسوایی در عرصه قیامت

يوم لا يخزي الله النبي و الذين ءامنوا معه

استثنا شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان همراه او از خذلان روز قیامت، بیانگر آن است که دیگران (کافران) دچار آن خواهند بود.

856- رسوایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 2

2_ شرمساری و رسوایی بی اندازه کافران به خدا و منکران معاد در قیامت

ماذا عليهم لو امنوا .. يوئذ يودّ الذين كفروا ... لو تسوّى بهم الارض

به دلیل آیات گذشته، مراد از کفر، کفر به خدا و معاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 18 - 1

1_ شکست و رسوایی ، فرجام کافران ستیزه گر با خدا و رسول او

ذکرم

«ذکرم» خبر برای مبتدایی محذوف و اشاره به شکست خفتبار مشرکان در جنگ بدر دارد ; یعنی «الأمر ذکرم» ; مطلب از این قرار است که بیان شد.

ص: 439

857- رفاه دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 3,6,2

2 - رفاه دنیوی کافران ، در قبال عذاب سخت آخرت ، اندک و ناچیز است .

نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

3 - نعمت های کافران در دنیا ، هر چند به ظاهر زیاد باشد ، ناچیز است .

و من كفر . . . نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا

«قلیلاً» ممکن است نسبی بوده و در رابطه با مجموعه امکانات دنیا و نیز آخرت و همین طور زوال پذیر بودنش سنجیده شود. در این صورت، این معنا را می رساند که کافران، هر چند امکانات زیادی به دست آورند، ناچیز است.

6 - امکانات رفاهی نسبی کافران ، در دنیا ، از جانب خداوند است .

نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا

858- رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 15,16

15 - بهره مند ساختن کافران از متاع دنیا ، از سنت های خداوند است .

و من كفر فأمتهه

16 - بهره مندی کافران از مواهب الهی ، موقت و گذراست .

و من كفر فأمتهه قليلا ثم أضطره إلىٰ عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 70 - 2

2 - برخورداری مشرکان و کافران از رفاه و در اختیار داشتن امکانات دنیوی ، نشان رستگاری آنان نیست .

لا یفلحون. متع فی الدنیا

جمله «متع فی الدنیا» پاسخ از پرسش مقدر است؛ یعنی، بعد از اینکه خداوند درباره مشرکان افترازننده فرمود: «آنان رستگار نخواهند بود»، این سؤال پیدا می شود که: پس آن همه رفاه و برخورداری از امکانات دنیوی در زندگی آنان چه معنایی دارد؟ خداوند پاسخ داد: «متع فی الدنیا ...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 3

3 - خداوند، توانا بر مرفه ساختن زندگی کافران، تا جایی که سقف خانه های خود را از نقره بسازند و دارای پلکان هایی باشند که بر آن بالا بروند.

لجعلنا.. لیوتهم سقفاً من فضة و معارج علیها یظہرون

ص: 440

859- رفاه کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 4

4 - مسلمانان صدر اسلام ، بر اثر مشاهده رفاه کافران ، در خطر توجه به زر و زیور دنیا بودند .

و لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجاً منهم

این آیه گرچه خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است؛ ولی ممکن است مراد از آن، تربیت مسلمانان باشد و در صورتی که شخص آن حضرت مراد باشد، این خطر برای دیگر مسلمانان قوی تر خواهد بود.

860- رفتار ناپسند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 7

7 _ خداوند ، کفرپیشگان را به سبب رفتار ناپسندشان (سرمستی ها ، ریاکاری ها ، بازداری مردم از راه خدا) ، مجازات خواهد کرد .

و لا تكونوا کالذین .. و اللّٰه بما یعملون محیط

861- رفتار ناپسند کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 2

2 _ شیطان رفتار های ناشایست کافران مکه را در نظرشان زیبا جلوه داد .

و اذ زین لهم الشیطن أعملهم

862- رفع شک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 55 - 7

7 - عذاب استیصال ، برطرف کننده هرگونه شک و ریب از دل کفرپیشگان نسبت به آیات الهی

أو يأتيهم عذاب يوم عقيم

863- رفع مشكلات كافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 6

ص: 441

6 - سوء استفاده کافران ، از لطف و رحمت الهی در برطرف کردن گرفتاری های ایشان

و لو رحمٰن هم... للّٰجوا فی طغیٰ نهم یعمهون

864- رنجهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 15 - 5

5 - رنج کافران و منکران هدایت های الهی در آخرت ، سرآمد تمام رنج های دیگران در دنیا است .

الأشقی

«أشقی»، اسم تفضیل است و در این که مراد برتری شقاوت در مقایسه با چه کسی است؛ گفته های چندی ابراز شده است؛ از جمله این که «أشقی» تعبیری دیگر از «کافر» است. چه آن که تمام سختی های مردم در دنیا (از قبیل فقر و مرض و...) در برابر سختی و شقاوت حاصل از کفر، اندک است.

865- روابط پنهانی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 26 - 5

5- برخی از عناصر سست ایمان صدر اسلام ، دارای روابط پنهانی با کافران

قالوا للذین کرهوا ما نزل اللّٰه سنطیعکم فی بعض الأمر

866- روز عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 21

21- روز فرارسی عذاب دنیوی مشرکان و کافران ، روزی بس شگفت و عظیم

إتی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

مراد از «عذاب یوم عظیم» ممکن است عذاب دنیوی باشد.

867- روسیاهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 42 - 1

1 - کسانی در قیامت روسیاه و تیره رخسارند که کفرپیشه و منحرف بوده و بی باکانه در گناه پیش رفته اند .

أولئك هم الكفرة الفجرة

ص: 442

فعل «فجر»، در مورد کسی گفته می شود که سر خود را پایین انداخته و بی مبالا پیش می رود؛ «فجور» در اصل به معنای انحراف از حق است و در معنای تاختن به سوی کارهای غیرمجاز نیز استعمال می شود. (لسان العرب)

868- روش احتجاج با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 43 - 4

4_ خداوند، تعلیم دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چگونه استدلال کردن بر رسالت خویش و چگونه احتجاج کردن با کافران

قل کفی بالله شهیداً بینی و بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 2، 1

1 - ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان، از سوی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل أرءیتم إن أهلكنی الله

2 - طرح پرسش های تنبّه بخش و بیدارکننده، شیوه ارائه شده از سوی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در محاجّه با کافران و مشرکان

قل أرءیتم إن أهلكنی الله و من معی أورهمننا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 30 - 1

1 - ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان، از سوی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل أرءیتم إن أصبح ماؤکم غورًا

869- روش برخورد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 108 - 4

4_ دشنام به کافران و مقدسات آنها، در صورتی که موجب عکس العمل متقابل آنان گردد، حرام است.*

و لاتسبوا .. فیسبوا الله عدوا بغير علم

در صورتی که جمله «فیسبوا ..» علت نهی باشد، نه حکمت آن، حرمت دشنام به کافران و مقدسات آنها به مواردی محدود است که عکس العمل متقابل مشرکان را در پی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 30 - 18

18_ خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چگونه برخورد کردن با کافران و پاسخ گویی به آنان

قل هوربی .. و إليه متاب

ص: 443

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 53 - 2

2- مؤمنان ، موظف به انتخاب بهترین شیوه ها در گفتار و برخوردشان با مشرکان و کافران

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر شأن نزولی است که در آن آمده است: مؤمنان در برابر اهانت و آزارهای مشرکان، تصمیم به برخورد شدید گرفتند (مجمع البیان ج، 6 ص 5) و خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را موظف فرمود که به آنان اعلام کند: بهترین گفتار را انتخاب کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 86 - 16

16- انتخاب خوش رفتاری در مواجهه با کافران ، بهتر از به کارگیری شدت و خشونت است .

وإما أن تتخذ فیهم حسناً

جمله «تتخذ فیهم حسناً» در بیان طریقه مقابل عذاب، تلقین کننده اختیار این شیوه از بین دو نوع برخوردی است که ذوالقرنین بین آن ها مخیر بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 8

8- شدت و قاطعیت یاوران پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر کافران

محمّد . . . و الذین معه أشدّاء علی الکفّار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 1

1 - اجازه خداوند به مؤمنان ، برای رفتار نیک و عادلانه با کافران غیر معاند با دین

لاینبهیکم الله عن الذین لم یقـ تلوکم فی الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - همانندی منافقان با کفران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج_هد الکفار و المنفقین و اغلظ علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 2 - 1

1 - رد معبود های کفران و امتناع از عبادت آنها در تمام عمر خویش ، خط مشی ارائه شده از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در گفتوگو با کفران

لا أعبد ما تعبدون

ص: 444

870- روش برخورد با کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 85 - 8

8 - رهنمود خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چگونگی پاسخ به کافران و مشرکان لجوج

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلّال مبین

871- روش برخورد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 212 - 7

7 - تمسخر مؤمنان ، روش دنیاپرستان و کافران

زین للذین کفروا الحیوه الدنیا و یسخرن من الذین امنوا

فعل مضارع «یسخرن»، دلالت بر استمرار دارد که از آن در برداشت فوق، به «روش» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 35

35 - بزرگ جلوه دادن اعمال خلاف مسلمین توسط کفار ، و نادیده گرفتن اعمال زشت خود

یسئلونک عن الشهر الحرام قتال فیہ قل قتال فیہ کبیر و صدّ عن سبیل اللّٰه و کفر به .

برخی برآند که سائلین، مشرکان مکه بودند تا به این وسیله خلاف برخی از مسلمین را به رُخ پیامبر (صلی الله علیه و آله) کشند و علیه او تبلیغات کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 1

1 - محبّت برخی از مؤمنان نسبت به بیگانگان و اهل کفر ، و دغلبازی اینان با مؤمنان

یا ایها الذین امنوا .. ها انتم اولاء تحبونهم ... و اذا خلوا عصّوا علیکم الاّ نام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 12، 9

9_ رویگردانی، تکذیب و تمسخر، مراحل مبارزه و رویارویی کافران با آیات الهی و قرآن*

ما تأتيهم من آية... إلا كانوا عنها معرضين. فقد كذبوا بالحق... ما كانوا به ي

12_ تکذیب آیات الهی با تمسخر و استهزا از شیوه های کافران

فقد كذبوا بالحق لما جاءهم فسوف تأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 1

ص: 445

1_ در صورت نزول کتابی ملموس از سوی خداوند بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، کفرورزان آن را سحر خواهند دانست.

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه بأیدیهم لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبیی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 3

3_ تمسخر و استهزای پیامبران الهی، شیوه کافران در طول تاریخ بوده است.

و لقد استهزیء برسلس من قبلک . . ما کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 26 - 3

3_ افسانه خواندن قرآن و کهنه دانستن مطالب آن، از ترفندهای کافران برای جلوگیری از گوش فرادادن مردم به آن

إن هذا إلا أسطیر الأولین. و هم ینهون عنه

«اول» به معنای آغاز است، و مراد کافران از این اتهام کهنه بودن مطالب قرآن می تواند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 1,2

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی، همانند روش فرعونیان و کافران پیش از آنان

کذاب ءال فرعون و الذین من قبلهم

«دأب» به معنای عادت و روش است. و چون آیه به دنبال قضایای جنگ بدر آمده، معلوم می شود مشبه کافران مکه هستند و تقدیر جمله چنین است: داب هؤلاء الکفره کذاب ءال فرعون. قابل ذکر است مراد از ضمیر در «قبلهم» آل فرعون هستند.

2_ همگونی روش کافران در طول تاریخ در برخورد با آیات الهی

کذاب ءال فرعون و الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 13 - 1,2

1- اقوام کافر پیشین پس از مواجهه با برهان های روشن و دلایل منطقی انبیا و پافشاری آنان بر مواضع خویش ، آنان را تهدید به تبعید و یا بازگرداندن اجباری به کفر (ارتداد) می کردند .

و ما لنا الا نتوكل .. لنصبرن على ما اذيتونا ... وقال الذين كفروا لرسولهم

2- تهدید و توسل به زور ، از ابزار کفار به هنگام درماندگی از پاسخ گویی به براهین منطقی انبیا

جاءتهم رسولهم بالبينات .. قالوا انا كفرنا ... ولنصبرن ... و على الله فليتوكل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 97 - 3

3- تبلیغات سوء و استهزای آزار دهنده ، حربه همیشگی مشرکان و کافران علیه اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

المستهزئين .. و لقد نعلم أنك يضيق صدرك بما يقولون

فعل مضارع «يقولون» بر استمرار و همیشگی بودن گفتار و تبلیغات مشرکان و دشمنان دلالت دارد.

ص: 446

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 3، 1

1- آگاهی کامل خداوند ، به هدف ها و انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به کلمات پیامبر (صلی الله علیه و آله)

نحن أعلم بما يستمعون به

«با» در «بما» برای سببیت است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ما به غرض و انگیزه ای که کافران به خاطر آن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوش فرامی دهند علم داریم.

3- کافران ، به منظور خنثی کردن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نجوا و گفت و گوی سرّی می پرداختند .

نحن أعلم بما يستمعون به .. و إذ هم نحوی إذ یقول

«إذ هم نحوی» و «إذ یقول الظالمون» بدل «إذ یستمعون إلیک» است. با توجه به این نکته، معنای آیه چنین می شود: ما آگاهترین هستیم به غرض کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که تهمت زدن [سحرزدگی] به اوست _ و آگاه هستیم از نجوا و گفت و گوی آنان. چنین بیانی حکایت از آن دارد که غرض آنها از گوش دادن، تمهید و آماده شدن برای خنثی سازی سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 106 - 4

4- استهزای آیات و پیامبران الهی ، شیوه کافران و عامل دوزخی شدن و حبط عمل آنان است .

جزأؤهم جهنّم بما کفروا واتخذوا آی-تی و رسلی هزواً

«هزواً» و «هزءاً» به یک معنا است و مصدری است که حمل آن بر «آیات» و «رسل» برای مبالغه است. راغب، آن را «شوخی ناآشکار» و دیگران، آن را «تمسخر» معنا کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 7

7- پاسخ کافران عصر بعثت ، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام ، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود .

قال الذین کفروا للذین ءامنوا .. أئّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیاً

لام در «للذین آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 41 - 3

3- همسانی کافران در طول تاریخ، در برخورد غیر منطقی با رسولان الهی

و لقد استهزئ برسل من قبلک

برخورد استهزاآمیز، بیانگر نداشتن منطق در موضع گیری ها است و چون پیامبران پیشین و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) مورد تمسخر کافران قرار گرفته اند؛ به دست می آید که برخورد کافران همسان بوده و مواضع مشابهی داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 109 - 1

ص: 447

1 - یادآوری برخورد های مستکبرانه کافران با مؤمنان در دنیا ، در پی نجات خواهی آنان از دوزخ و رد آن از سوی خداوند

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا .. قَالَ اخْسِئُوا ... إِنَّه كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 8 - 25 - 11

11 - تحقیر و سرزنش ، حربه مشرکان برای بازداشتن مردم از پیروی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قَالُوا .. إِنَّ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 11

11 - استفاده کافران از شعر ، در هجو ارزش های الهی و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ذكروا الله كثيرا و انتصروا من بعد ما ظلموا

قیدهای «ذکروا الله كثيرا» و «انتصروا من بعد ما ظلموا» می تواند نشانگر این باشد که شاعران جاهلی، ارزش های الهی و شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان را هجو می کردند و خداوند ضمن تشویق شاعران مسلمان به تبلیغ ارزش های الهی (و ذکروا الله كثيرا)، مقابله به مثل را نیز برای آنان تجویز کرده است (و انتصروا من بعد ما ظلموا).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 10

10 - تکذیب بی دلیل آیات الهی ، شیوه مستمر و عادت همیشگی کافران

أَمْ آذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

تعبیر «کنتم تعملون» ماضی استمراری و بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 5

5 - نزول دفعی قرآن همانند تورات ، شرط پیشنهادی کافران برای قبول رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 5

5 - پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در انجام دادن رسالت خویش ، با رو در رویی کافران و منافقان مواجه بود .

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ . . . وَدَعَّ أَدْيِهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 36 - 1

1 - اتهام جنون و شاعر بودن به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شیوه مشرکان و کافران در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقولون أئنَّا لتاركوا ءالهننَّا لشاعر مجنون

آمدن فعل «يقولون» به صیغه مضارع، حکایت از استمرار این سخن دارد.

ص: 448

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 52 - 4

4- توبیخ و سرزنش به جهت اعتقادات دینی، از روش های کافران در مبارزه با اسلام

يقول أءنك لمن المصدقين

فعل مضارع «يقول» _ که بر استمرار دلالت دارد _ گویای این حقیقت است که توبیخ و سرزنش کردن، کار همیشگی کافران در برخورد با مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 19

19 - باور و رفتار کافران، براساس ظن و گمان است؛ نه یقین و برهان .

و ما أظنّ الساعة قائمه و لئن رجعت إلى ربّي

برداشت یاد شده بر این اساس است که کافران از یک سو برپایی قیامت را مورد تردید قرار می دهند و از سوی دیگر فرض وجود قیامت را مطرح می نمایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 7 - 6

6 - شناخت تاریخ و آگاهی از موضع گیری های همگون کافران در برابر پیامبران، مانع نگرانی و دلسردی رهبران دینی است .

و کم أرسلنا .. إلاّ كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 32 - 10

10 - موضع کافران در برابر پیامبران و وعده آنان به برپایی قیامت، موضعی مستکبرانه و استهزاآمیز

وإذا قيل .. و الساعة لاریب فیها قلت ما ندري ... و ما نحن بمستیقین

از سیاق آیه، استفاده می شود که سخن کافران در «ما ندري..» لحن استهزایی نیز داشته و آیه بعد مؤید این معنا است (كانوا به يستهزءون).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 33 - 5

5 - شیوه کافران در انکار معاد ، استهزاگران و نه منطقی

کانوا به یستهزهون

شیوه بودن استهزا از «کانوا به یستهزهون» که بر استمرار دلالت دارد استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 1

1 - استهزای آیات الهی ، شیوه کافران مستکبر و دنیا محور

ص: 449

فاستکبرتم .. اتخذتم آيات الله هزواً

از این که به جای «استهزأتم» و یا تعابیر مشابه دیگر، گفته شده «اتخذتم آيات الله هزواً»، می توان به مطلب بالا راه برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 7 - 7

7- اتهام سحر ، سپر دفاعی کافران در برابر آیات روشن وحی

إذا تتلى عليهم آياتنا بينت قال الذين كفروا .. هـ ذا سحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 17، 2

2- برخورد تحقیرآمیز کافران ، با گرایش محرومان به دین ، نمودی از روحیه استکباری آنان است .

واستکبرتم .. وقال الذين كفروا للذين آمنوا لو كان

17- انکار حقایق دین از سوی کافران ، در قالب روشن فکری و ارزش گرایی

وقال الذين كفروا .. لو كان خيراً ما سبقونا إليه ... فسيقولون هـ ذا إفك قديم

کافران با دعوی «لو كان خيراً» خود را ارزش خواه و با اتهام «هـ ذا إفك قديم» خود را روشن فکر و ضد ارتجاع معرفی می کنند و با این ادعاها، بدون تأمل در حقایق قرآن (إذ لم يهتدوا به) به کفر و انکار می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 17 - 19

19- پیشینه داشتن اندیشه های دینی ، زمینه ارتجاعی شمرده شدن آن از سوی کافران *

فيقول ما هـ ذا إلا أسـ طير الأولين

تعبیر «الأولين» نشانگر پرسابقه بودن عقیده به معاد در میان جوامع است و تعبیر «أساطير»، اشاره به ارتجاعی بودن اندیشه معاد دارد. قرین آمدن این دو تعبیر، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- استهزای کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پی خارج شدن از محضر آن حضرت

حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا .. مَاذَا قَالَ أَنْفًا

پرسش «ماذا قال آنفًا» از روی توهین و استهزا بوده است.

4- حضور کافران، در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، حضوری صوری با اهدافی توطئه آمیز *

و منهم من يستمع .. قالوا للذين أوتوا العلم ماذا قال آنفًا

خداوند در این آیه، حالت پرسشگری کافران (ماذا قال آنفًا) را مورد سرزنش و توبیخ قرار داده است. این توبیخ، از آن جهت بوده است که در پرسش آنان، نوعی توطئه و سعی در سست کردن ایمان دیگران، نهفته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 12 - 1

1 - سؤال تمسخرآمیز کافران درباره زمان برپایی روز جزا

ص: 450

از آیات قبل و بعد، تمسخرآمیز بودن سؤال کافران استفاده می شود؛ زیرا آنان اصولاً در مقام فهم حق نبودند و با این پرسش، می خواستند راهی دیگر برای انکار معاد و وسیله ای برای تمسخر آن پیدا کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 52 - 4، 1

1 - تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامع کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

کذلک ما أتى الذین من قبلهم من رسول إلا قالوا ساحر أو مجنون

4 - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتى الذین . . . إلا قالوا ساحر أو مجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 2

2 - کافران ، در اندیشه ایجاد وقفه در روند گسترش دین ، با طرح مسائل بی اساس علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم یریدون کیداً

در آیات پیشین، سخن از اتهام های مشرکان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بررسی علل آن اتهام ها بود. در ادامه این بررسی، خداوند به اندیشه ناسالم و مکرآلود کافران اشاره می کند که آنچه آنان می گویند، ناشی از ابهام شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیست؛ بلکه دقیقاً ترفندی خائنه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 15 - 2

2 - معرفی قرآن به عنوان افسانه کهن ، از ترفند های همیشگی کافران تکذیب گر

إذا تتلى علیه ءای - تنا قال أس - طیر الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 7، 1

1 - نگاه کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگاهی خشم آلود و کینه توزانه بود .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم

«رَلَقَ» (مرادف «ذلل») به معنای لغزیدن و سقوط کردن است و عبارت «لِيزَلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ» کنایه از این است که کافران، با نگاه خشم گینانه و کینه توزانه، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می نگریستند؛ مانند آن که گفته می شود: فلان کس آن چنان به من نگاه می کند، که گویا می خواهد مرا با نگاهش بخورد و یا بکشد؛ یعنی، اگر برای او ممکن باشد که با نگاهش مرا بخورد و یا بکشد، چنین خواهد کرد.

7 - ترور شخصیت (همچون پیامبر (صلی الله علیه و آله)) ، از ترفند های کافران برای مبارزه با تعالیم اسلام و قرآن

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

این که کافران، به جای مبارزه با تعالیم قرآن، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را متهم به جنون کردند؛ بیانگر این نکته است که آنان درصدد بودند با این کار، به هدف خود (نابودی دین) نائل شوند.

ص: 451

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 4

4 - گنه پیشگان کافر، در برخورد با مؤمنان، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند

و ما أرسلوا علیهم حـفظین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 1

1 - کافران، به مجرد شنیدن آیات قرآن، آن را تکذیب کرده و معارف آن را دروغ می پنداشتند.

بل الذین کفروا یکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 23 - 5, 2

2 - کافران، تکذیب قرآن را ابزار رسیدن به اهدافی ساخته بودند که آن را اظهار نمی کردند.

بل الذین کفروا یکذبون . و الله أعلم بما یوعون

از مصادیق «مایوعون»، نیت ها و مقاصدی است که کافران، تکذیب قرآن را وسیله رسیدن به آن مقاصد کرده بودند.

5 - تکذیب قرآن از سوی کافران، ظاهری بوده و به دروغ بودن آن باور نداشتند.

و الله أعلم بما یوعون

تقابل این آیه با آیه قبل، بیانگر آن است که گرچه کافران به زبان قرآن را تکذیب می کردند؛ ولی خداوند بهتر می داند که در درون آنان از تکذیب قرآن خبری نبود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 3

3 - تصریح به آمادگی نداشتن مشرکان برای پذیرش توحید در هیچ زمان و تأکید بر واهی بودن پیشنهاد سازش از سوی آنان، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل . . . ولا أنتم عـبدون ما أعبد

آیات آغاز سوره _ که تسامح طرفین را در زمان آینده منتفی دانست _ با مفهوم خود، تکلیف زمان حال را نیز روشن کرده است. در این حال، وضعیت زمان حال به صراحت در این آیه، بیان شد تا موضع گیری ها شفاف باشد.

872- روش برخورد کافران دوران موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 45 - 4

4 - همگونی برخورد های مشرکان عصر بعثت با کافران عصر موسی ، در مورد کتاب آسمانی

ولو جعلنـه قرءاناً . . . ولقد ءاتینا . . . فاختلف فیه

ص: 452

873- روش برخورد کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 5

5 - خشمگین شدن کافران صدراسلام و ظهور آثار کینه و نفرت در چهره آنان ، به هنگام شنیدن آیات قرآن و معارف توحیدی آن

و إذا تتلى عليهم آياتنا بينت تعرف في وجوه الذين كفروا المنكر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 7 - 4

4 - رفتار کافران با شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برخوردی تحقیرآمیز و در حد شخصیتی فاقد شهرت و موقعیت

هل ندلكم على رجل ينبئكم إذا مزقتم كل ممزق

ذکر نکردن شخصیت حقوقی پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عنوان رسول خدا و یا نگفتن نام آن حضرت و آوردن عنوانی نکره، حکایت از موضوع یاد شده دارد.

874- روش برخورد کافران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 2

2_ اهل ایمان ، در دنیا مورد تحقیر کفرپیشگان مستکبر هستند .

أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمه

875- روش برخورد کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 1

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی همسان با روش فرعونیان و کافران پیش از آنها

كدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

ص: 453

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3، 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

و قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

3- کافران مکه، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود، فردی مجنون و دیوانه می دانستند .

و قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن، اساس علمی و عقلانی نداشت؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـ ذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی - نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 5، 2، 1

1- کافران و مشرکان مکه، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلا هزواً

2- تمسخر و استهزا، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلا هزواً

حرف نفی «إن» و حرف استثنا «إلا» پس از آن _ که بر قصر دلالت می کند _ و نیز آمدن «هزواً» به صورت مصدر، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است.

5- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مورد تحقیر مداوم کافران مکه قرار می گرفت .

و إذا رءاك .. أهـذا الذی یذکرءالہتکم

همزه استفهامیه در «أهـذا..» برای تعجب است و اسم اشاره «هـذا» _ به قرینه استهزا _ در تحقیر استعمال گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 60 - 11، 10

10 - کافران مکه ، درصدد تحقیر و خوار ساختن پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند .

و لایستخفّنک الذین لایوقنون

دعوت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) به صبر در برابر کافران و نیز توصیه به مراقبت از خود که مبادا کافران آن حضرت را خفیف و خوار کنند، می تواند بازگو کننده وضعیّت رفتاری کافران درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

ص: 454

11 - کافران مکه، درصدد بودند تا با تبلیغات خود، در مواضع عقیدتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) سستی ایجاد کنند.

إن أنتم إلا مبطلون.. ولا يستخفّنك الذين لا يوقنون

برخی بر این عقیده اند که معنای «لا يستخفّنك»، «لاینفز عن دینک» (بیرون نبرند تو را از دین ات) است (لسان العرب). «و لا يستخفّنك الذين لا يوقنون» می تواند بیان نوع اثری باشد که مشرکان، با «إن أنتم إلا مبطلون» درصدد ایجاد آن بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 9

9 - انکار و برخورد عنادآمیز با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شیوه مستمر کافران مکه

كانوا بأی_تنا یجحدون

فعل «کان» هرگاه بر مضارع داخل شود افاده استمرار می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 1

1- تلاش کافران مکه، برای تحقیر مؤمنان و بی اهمیت جلوه دادن ایمان آنان

وقال الذین کفروا للذین ءامنوا لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه

876- روش تبلیغ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 56 - 8

8- خارج کردن حق از صحنه، با باطل نشان دادن چهره آن، از شیوه های تبلیغاتی کفرپیشگان است.

ویج_دل الذین کفروا بالب_طل لیدحضوا به الحقّ

«إدحاض» به معنای «ابطال» و «إزاله» است. «لیدحضوا به الحقّ» یعنی: «کفرپیشگان، با مجادله باطل، سعی در ابطال و ازاله حق دارند.» روشن است که حق، قابل ابطال نیست، لذا تعبیر «خروج از صحنه» و «باطل نمایی» در برداشت به کار رفته است.

877- روش حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 56 - 6

6- جدال و اشكال تراشى ، با به كارگيرى روش هاى باطل و دستاویز هاى دروغین ، از شیوه های مبارزه کافران با حق است .

ويجـدل الذين كفروا بالـبـطل ليدحضوا به الحق

ص: 455

878- روش دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 7

7 - توهین و تحقیر مسلمانان ، از ابزار کافران در اظهار دشمنی با آنان

ییسطوا إلیکم ایدیهم و ألسنتهم بالسوء

879- روش دعای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 2، 1

1 _ سوت کشیدن و کف زدن ، شیوه نیایش کافران مکه در مسجدالحرام و اطراف کعبه

و ما کان صلاتهم عند البیت إلا مکاء و تصدیه

2 _ سوت کشیدن و کف زدن در اطراف کعبه به عنوان عبادت و نیایش از سوی کافران مکه ، دلیل عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام

إن أولیاءه إلا المتقون . . . مکاء و تصدیه

جمله «ما کان صلاتهم . . .» می تواند بیان مصداقی برای بی تقوایی متولیان کفرپیشه مسجدالحرام باشد و در نتیجه دلیلی برای عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام.

880- روش زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 4

4- لذت جویی گسترده از امکانات حیات ، شیوه کافران

أذهبتم طیب_تکم فی حیاتکم الدنیا و استمتعتم بها

881- روش کیفر کافران

25 - تفهیم اتهام و تبیین جرایم کافران برای ایشان ، قبل از اِعمال مجازات درباره آنان

فلننبئَنّ الذین کفروا بما عملوا ولنذیقنّهم من عذاب غلیظ

از این که خداوند، مجازات کافران را پس از اطلاع آنان نسبت به گناهان شان ذکر فرموده، مطلب بالا قابل برداشت است.

882- روش مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 11 - 13

13- اتکا و توکل بر خداوند از رهنمود های انبیا برای تقویت جبهه مؤمنان در مقابل ستیزه جویی کافران

و علی الله فلیتوکل المؤمنون

اینکه رسولان الهی پس از پاسخ گویی به شبهات مخالفان، اعلام می کنند که مؤمنان باید بر خداوند اتکا داشته باشند، در واقع رهنمودی است از سوی آنان که در برابر مخالفان و دشمنان باید به خدا متکی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 10

10 - تسبیح و حمد مداوم پروردگار، از راه های مقابله مؤمنان با تبلیغات کافران علیه خدا و دین

فاصبر علی ما یقولون و سبح

883- روش مبارزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 3

3 - ممانعت از ورود مسلمانان به مساجد و تلاش برای تخریب آنها، از روش های مبارزاتی کفرپیشگان علیه اسلام و مسلمین

و من أظلم ممن منع مسجد الله أن یذكر فیها اسمه و سعی فی خرابها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 4

4 - اتهام سحر، وسیله ای برای مبارزه کافران با رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آیات الهی

لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ استهزای وعیدها و تهدیدهای پیامبران الهی، از شیوه های مبارزه کافران با انبیا در طول تاریخ

و لقد استهزیء برسلك من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به

بنابراین که مقصود از «ما کانوا به یستهزءون»، عذاب موعود الهی باشد که در محتوای پیامهای انبیا(ع) ذکر می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10_ افسانه خواندن قرآن، از شیوه های مبارزه کافران و مشرکان با اسلام

حتى إذا جاءوک یجدلونک یقول الذین کفروا إن هذا إلا أسطیر الأولین

ص: 457

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 11

11- استفاده از تهمت و شخصیت شکنی ، از روش های مبارزه کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تعالیم او

إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 3,6

3_ تهمت و افترا، ابزار و شیوه های مبارزه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وقال الذين كفروا إن هـذا إلا إفك افتريه و أعانه عليه قوم ءآخرون

6_ تهمت و افترا زدن کافران به گناهی که تنها خود مرتکب آن بودند ، از شیوه های آنان در مبارزه ، علیه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

وقال الذين كفروا إن هـذا إلا إفك افتريه . . . فقد جاء وظلمًا و زورًا

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می شود که کافران، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را متهم به دروغ گویی می کردند؛ در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 12

12_ تهمت سحر زدگی ، آخرین توجیه و حربه سران کفر و شرک علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وقال الظالمون إن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

سران کفر و شرک، به ترتیب چند تهمت و افترا را علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطرح کردند که اولین آن، تهمت دروغ گویی به آن حضرت و خدشه در اصالت وحی بود. آخرین آن نیز تهمت سحر زدگی به ایشان بود. در تاریخ آمده است که گویندگان این سخن عتبه بن ربیع، ابوسفیان و ... بوده اند که از سران شرک و کفر به شمار می آمدند. بنابراین آنچه در تاریخ آمده، مؤید دیگری برای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 33 - 1

1_ کافران ، با استفاده از مثل های باطل و ترسیم غیر واقعی چهره پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مبارزه علیه اسلام برخاسته بودند .

الذین کفروا . . . و لایأتونک بمثل

«مثل» هم به معنای «حجت» و «حدیث» (سخنانی در باره اثبات چیزی) و هم به معنای «صفت» (توصیف چیزی) آمده است (قاموس المحيط). مقصود از آن در آیه شریفه، مجموعه سخنانی است که کافران در توصیف پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور خدشه دارکردن چهره منور آن حضرت می گفتند که در آیات فوق از آنها یاد شده است. گفتنی است قید باطل بودن مثل ها، از قرینه مقابله جمله «لایأتونک بمثل» و جمله «إلا جنناک بالحق» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 11

11 - اتهام یاوه سرایی ، حربه کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان بود .

لیقولنّ الذین کفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

ص: 458

باطل، در اصل، به معنای «بی ثبات و بی ریشه» است. گاهی، درباره کسی به کار برده می شود که مطلبی عاری از حقیقت بگوید (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 30 - 3

3 - تمسخر و استهزا، از روش های مبارزاتی و حربه های تبلیغی کافران علیه رسولان الهی بود.

ی_حسره علی العباد ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 36 - 8

8 - ترسانیدن و به هراس افکندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان از ضربات دشمنان، از روش های مبارزاتی مشرکان و کافران

و یخوفونک بالذین من دونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 56 - 8

8 - تمسخر، از شیوه های مبارزاتی کافران و مشرکان با تعالیم آسمانی (قرآن)

ی_حسرتی علی ما فرطت . . . و إن كنت لمن الس_خرین

آمدن کلمه «الساخرین» به صورت صفت (در قالب اسم فاعل) گویای این نکته است که به تمسخر گرفتن تعالیم قرآن، به صورت مقطعی و موردی نبود؛ بلکه دائمی و مکرر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 3

3- نسبت افترا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از شیوه های کافران در مبارزه با آن حضرت

قال الذین كفروا . . . ه_ذا سحر مبین . أم یقولون افتری_ه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- استفاده جبهه کفر از تمامی روش های عملی و تبلیغی ، برای زیان رساندن به مسلمانان

إن یتفقوکم یكونوا لکم اعداء و یسطوا إلیکم ایدیهیم و ألسنتهم بالسوء

تعبیر «ایدیهیم و ألسنتهم..»، بیانگر به کارگیری تمامی امکانات از سوی کافران است.

884- رؤیای صادق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 47 - 15

15_ رؤیای کافران نیز می تواند بیانگر واقعیت ها بوده و حاوی دستورالعملهایی برای حفظ جامعه از گزند ها باشد .

ص: 459

قال الملك إني أرى .. قال تزرعون سبع سنين دأباً

885- رؤيت شكست كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 2

2- قابل درک و مشاهده بودن نشانه های شکست و نابودی کافران و مشرکان معاند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و أبصرهم

برداشت یاد شده از آن جا است که توصیه به دقت کردن در وضعیت کافران، مربوط به زمان بعد از شکست و عذاب نیست؛ بلکه به زمان قبل از آن ارتباط دارد. بنابراین پیش از شکست و یا نزول عذاب، آثار آن برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) قابل رؤیت و درک بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

15 - صافات - 37 - 179 - 2

2- قابل درک و مشاهده بودن نشانه های شکست و نابودی کافران و مشرکان معاند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و أبصر

برداشت یاد شده از آن جا است که توصیه به دقت کردن در وضعیت کافران، مربوط به زمان بعد از شکست و عذاب نیست؛ بلکه به زمان قبل از آن ارتباط دارد. بنابراین پیش از شکست و یا نزول عذاب، آثار آن برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) قابل مشاهده و درک بود.

886- رؤيت عذاب كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 95 - 2

2- وعده نزول عذاب بر کافران، در مرآی و منظر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإنا على أن نريك ما نعدهم لقـدرون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 2

2- قابل درک و مشاهده بودن نشانه های شکست و نابودی کافران و مشرکان معاند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و أبصرهم

برداشت یاد شده از آن جا است که توصیه به دقت کردن در وضعیت کافران، مربوط به زمان بعد از شکست و عذاب نیست؛ بلکه به زمان قبل از آن ارتباط دارد. بنابراین پیش از شکست و یا نزول عذاب، آثار آن برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) قابل رؤیت و درک بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 179 - 2

2- قابل درک و مشاهده بودن نشانه های شکست و نابودی کافران و مشرکان معاند برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 460

برداشت یاد شده از آن جا است که توصیه به دقت کردن در وضعیت کافران، مربوط به زمان بعد از شکست و عذاب نیست؛ بلکه به زمان قبل از آن ارتباط دارد. بنابراین پیش از شکست و یا نزول عذاب، آثار آن برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) قابل مشاهده و درک بود.

887- ریاکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 264 - 5

5_ همانندی انفاقِ توأم با منّت و آزار مؤمنان ، با انفاق همراه با ریای کافران

يا ايّها الّذين امنوا .. كالذّی ینفق ماله رياء النّاس و لا یؤمن باللّٰه

انفاق مؤمنان آنگاه که با منّت و آزار توأم شود، همانند انفاق کافرانی است که با ریا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 7

7_ خداوند ، کفرپیشگان را به سبب رفتار ناپسندشان (سرمستی ها ، ریاکاری ها ، بازداری مردم از راه خدا) ، مجازات خواهد کرد .

و لا تکتونوا کالذّین .. و اللّٰه بما یعملون محیط

888- زخم زبانهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 3

3_ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) مورد تکذیب و زخم زبان و آزار کافران بود.

قد نعلم إنه لیحزنک الذی یقولون

889- زشتی صورت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 27 - 1

1- زشت و کریه شدن چهره های کافران و منکران معاد ، در لحظه مشاهده عذاب قیامت

فلما رأوه زلفه سیئت وجوه الذین کفروا

واژه «سوء» مرادف «قبیح» و «سیئه» مقابل «حسنه» است.

ص: 461

890- زمینه آمرزش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 2

2- امکان شمول عفو الهی، نسبت به کافران حق ستیز، به شرط توبه و پشیمانی قبل از مرگ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ... ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که اگر کافر معاند در حال کفر نمیرد و قبل از مرگ توبه کند، مشمول «لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ» نخواهد بود.

891- زمینه اتمام حجت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 3 - 3

3 - وجود معارف استوار و قوام بخش در قرآن، نشان تمام بودن حجت بر کافران با ابلاغ آن از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ . رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ ... فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ

892- زمینه احساس مصونیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 3

3 - چیزی جز دروغ پنداشتن کیفرهای اخروی، گناه کاران و کافران را به احساس امنیت از عذاب سوق نداده است.

بَلْ تَكْذِبُونَ بِالَّذِينَ

مراد از «دین» به قرینه آیات بعد که در آنها قیامت با عنوان «یوم الدین» یاد شده - جزای اعمال است. حرف «بل» - که برای اضراب است - بیانگر آن است که کافران و گناه کاران، گرچه توجیهاتی نزد خود دارند؛ ولی محرک اصلی آنان، چیزی جز دروغ دانستن کیفرهای آخرت نیست.

893- زمینه تجاوزگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- امکان تعدی کافران به مؤمنان ، در قبال فراخوانده شدن به دین

ادع إلى سبيل ربك . . . وإن عاقبتم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به

ص: 462

894- زمینه تشخیص کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 90 - 8

8_ میدان جهاد ، صحنه تمایز مؤمنان راستین از منافقان بی ایمان

و قعد الذین کذبوا الله ورسوله

895- زمینه تقدیر عذاب کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 7 - 3

3 - تصمیم لجوجانه بیشتر کافران و مشرکان صدراسلام بر ایمان نیاوردن ، سبب مقرر شدن عذاب الهی بر آنان بود .

لقد حقّ القول علی اکثرهم فهم لایؤمنون

برداشت یاد شده مبتنی بر این مطلب است که «فاء» در «فهم لایؤمنون» تعلیلیه است و جمله برای بیان علتِ مضمون جمله «لقد حقّ القول علی اکثرهم» می باشد؛ یعنی، چون دانسته شد آنان ایمان نمی آورند، عذاب بر آنان مقرر شد.

896- زمینه تنبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 4

4 - خداوند ، به همه اقوام کافر و تکذیب گر ، فرصت می داد تا شاید متنبه شوند و دست از مخالفت بردارند .

فأملیت للک_فرین ثم أخذتهم

«إملاء» (مصدر «أملیت») از «ملو» و به معنای فرصت دادن است؛ یعنی، آن اقوام تکذیب گر و کافر را فرصت دادم تا به خود بیایند و دست از مخالفت بردارند. آن گاه چون آنان از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و تکذیب خود اصرار ورزیدند، آنان را از میان برداشتم و نابودشان ساختم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 64 - 1

1 - عذاب قهر الهی ، نقطه پایان غفلت زدگی و بی خبری کافران

بل قلوبهم فی غمره .. حتی إذا أخذنا مترفهم بالعذاب إذا هم یجئرون

«حتی» ابتدائیه بوده و برای بیان غایت غفلت زدگی کافران و پایان اشتغال آنها به کارهای ناپسند است. «مترفین» (جمع «مترف») به معنای مرفهان، خوشگذرانان و ناز پروردگان است. «جوار» در اصل به زوزه وحوش (آوای سگ، شغال و گرگ وقتی که صدمه ببیند) گفته می شود و در این جا کنایه از فریاد استغاثه می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 26 - 2

2 - یادآوری آخرین لحظات زندگی انسان (هنگام احتضار و حالات تکان دهنده محتضر) ، از سوی خداوند به کافران و

ص: 463

منکران معاد ، برای بیدار کردن آنان از غفلت و مستی

کلاً إذا بلغت التراقي

897- زمینه جهاد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 3

3- پیروی کافران از باطل ، مستلزم امان ندادن به آنان ، آن گاه که به جنگ جبهه ایمان و نبردی رویاروی آمده اند .

الذین کفروا اتّبعوا الب_طل . . . فإذا لقيتم الذین کفروا فضرب الرقاب

برداشت بالا بنا بر این نکته است که «فإذا لقيتم» تفریح بر «الذین کفروا اتّبعوا الباطل» باشد؛ یعنی، چون کافر بر باطل است، زمانی که به جنگ تو آمد در کشتن او تردید نداشته باش.

898- زمینه حبط عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 3 - 1

1- ناکامی و پوچی اعمال کافران بازتاب طبیعی باطل گرایی آنان

الذین کفروا . . . أضلّ أعم_لهم ... ذلك بأنّ الذین کفروا اتّبعوا الب_طل

«ذالک» اشاره به فرجام پوچ و اعمال بی ثمر کافران است (أضلّ أعمالهم).

899- زمینه حمایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 87 - 4

4- کوتاهی در ابلاغ رسالت الهی و عقب نشینی از آرمان های دینی ، موجب تقویت جبهه کفر و نوعی پشتیبانی از مواضع کفرپیشگان است .

فلا تكوننّ ظهیراً للک_فرین . ولا یصدّنک عن ءای_ت اللّهُ

توصیه خداوند به دست برداشتن از ابلاغ آیات الهی، پس از هشدار از هرگونه پشتیبانی از کافران، می تواند به این حقیقت اشاره داشته باشد که ترک ابلاغ رسالت الهی، نوعی تقویت و پشتیبانی از آنان به شمار می رود.

900- زمینه دشمنی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 6

ص: 464

6 - بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران حق ناپذیر، پس از اتمام حجت و دعوت مکرر آنان به ایمان است .

لمقت الله أكبر . . . إذ تدعون إلى الإيمـن فتكفرون

آمدن فعل های مضارع «تدعون» و «تکفرون» بر استمرار دلالت دارد؛ یعنی، شما همواره به ایمان فراخوانده می شدید؛ ولی به جای ایمان آوردن، به طور مستمر کفر میورزیدید.

901- زمینه دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 2

2 - تلاوت آیات قرآن از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، خشم و کینه کافران را به شدت برمی انگیزد .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبـصـرهم لَمَّا سمعوا الذکر

902- زمینه دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 11

11 - بی توجهی به عمق عداوت کافران با اسلام و مسلمانان، زمینه ساز برقراری روابط دوستانه با آنان

لَاتتخذوا عدوی و عدوكم أولیاء . . . یخرجون . . . أن تؤمنوا بالله ربکم

بیان ابعاد مختلف عداوت کافران با مسلمانان، به عنوان دلیل ممنوعیت ارتباط دوستانه با آنان، بیانگر مطلب بالا است.

903- زمینه دوستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 12، 11

11- کافران، در صورت عقب نشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مواضع اصولی خویش (تعالیم وحی شده بر آن حضرت) قطعاً با او طرح دوستی صمیمانه ای می ریختند .

وإن کادوا لیفتنونک . . . و إذا لاتخذوک خلیلاً

12- کافران و دشمنان اسلام، تنها در صورت عقب نشینی مسلمانان از برخی مواضع خویش، راضی به تسالم و دوستی با آنان می شدند

وإن كادوا ليفتنونك عن الذي أوحينا إليك . . . وإذا لاتخذوك خليلاً

904- زمينه ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 465

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند.

لو نشاء.. . فظلمت تفکھون . انا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

905- زمینه زنگار قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 6

6 - مداومت کافران بر تکذیب، طغیان و گناه، مایه چرکین شدن قلب و مسدود شدن راه های شناخت بر آنان است.

بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

مراد از «ما کانوا یکسبون»، همان اموری است که آیات پیشین درباره کافران برشمرده است.

906- زمینه سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 10

10 - ضعف روح صبر و شکیبایی، از موجبات عدول از مواضع دینی و تسلیم و سازش در برابر خواسته های گناه پیشگان و بیگانگان کافر

فاصبر لحکم ربک و لاتطع منهم ءاثماً أو کفوراً

از توصیف شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به صبر و شکیبایی در امر رسالت - پیش از دریافت هشدار نسبت به اطاعت از گروه های گناه کار و ناسپاس - مطلب یاد شده به دست می آید.

907- زمینه سازش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 9 - 2

2 - اعلام آمادگی کافران تکذیب گر، به سازش کردن و نرمش نشان دادن با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در صورت سازش و نرمش نمودن آن حضرت با آنان

وَدَّوْا لَو تَدَهْن فَيَدَهْنُون

ص: 466

908- زمینه سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 7

7 - خطاها و لغزشها، زمینه ابتلای مؤمنان به رنجها و سلطه کافران است. *

ربَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً... و اغفر لنا

ارتباط «واغفر لنا» با «لا تجعلنا فتنه...»، ممکن است از این جهت باشد که یکی از عوامل «فتنه» (مفتون و معذب شدن) گناهان است. از این رو در تکمیل دعای «لا تجعلنا...»، طلب آمرزش شده است.

909- زمینه شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 17

17 - نقش مهم هجرت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در فرو شکستن صولت و شعار کفر و اعتلا یافتن کلمه الله

فقد نصره الله إذ أخرجه... و جعل كلمه الذين كفروا السفلى و كلمه الله هي العلى

910- زمینه عجله کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 6

6- خوی شتاب زدگی آدمی، زمینه ساز درخواست کافران مکه برای تحقق وعده های الهی (عذاب، برپایی قیامت و...)

خلق الإنسان من عجل... يقولون متى هذا الوعد إن كنتم صـدقین

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله «و يقولون متى...» عطف بر جمله «سأوريكم...» باشد و این دو جمله، با جمله «خلق الإنسان من عجل» - که بیان گر خصلت عمومی انسانها است - مرتبط باشند.

911- زمینه عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- عذاب شدن کافران تکذیب گر پس از اتمام حجت و ارائه معجزات و دلایل آشکار و کتاب های روشنگر بوده است .

كذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ . . . ثُمَّ أَخَذتَ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَتْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 6

6- ربوبیت الهی ، مقتضی عذاب دادن و کیفر کردن کافران حق ستیز و تکذیب کننده

و كذلك حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

ص: 467

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 7

7- نزول عذاب بر کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان با دلایل روشن

یغشی الناس وذا عذاب الیم . . . و قد جاءهم رسول مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 12

12- عناد شدید کافران ، زمینه ساز گرایش پیامبر (صلی الله علیه و آله) به درخواست عذاب ، برای آنان

و لاتستعجل لهم

از نهی «لاتستعجل» اگر استفاده نشود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) درخواست عذاب کرده است؛ می توان استفاده کرد که عناد کافران تا بدان جا شدید بوده که زمینه چنین درخواستی را فراهم می کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 37 - 3

3 - خطر نزول عذاب الهی بر جامعه کفرپیشه ، پس از تهی شدن آن از مؤمنان

فأخرجنا .. من المؤمنین ... و ترکنا فیها آیه للذین یخافون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 17 - 3

3- ثروت و مکننت کافران تکذیب گر ، در معرض نابودی با عذاب الهی

إنا بلونهم کما بلونا أصحاب الجنة

912- زمینه عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 8 - 8

8- در صورت تحقق خواسته کافران مکه، مبنی بر نزول ملائکه، آنان گرفتار عذابی مرگبار می شدند.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

یکی از احتمالاتی که برای آیه داده شده، این است که ملائکه، در صورتی که بخواهند برای کافران نازل شوند، برایشان عذاب به ارمغان خواهند آورد؛ عذابی که هیچ کدام از آنان را زنده نخواهد گذاشت.

913- زمینه علم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 2

ص: 468

2- کافران لجوج و حق ناپذیر ، تنها به هنگام مشاهده نشانه های نزول عذاب الهی ، به ناتوانی و بی پناهی خود پی می برند .

حتى إذا رأوا ما يوعدون فسيعلمون من أضعف ناصراً و أقلّ عدداً

914- زمینه عمل ناپسندکافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 5

5- غفلت از نظام ثبت و حسابرسی دقیق اعمال و کیفر و پاداش اخروی ، عامل بیگانگی کافران با اعمال نیک و آلودگی آنان به کردار های بد و ناشایست

بل قلوبهم فی غمره من هـ ذاً . . . هم لها عـ ملون

915- زمینه غضب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 120 - 13

13_ گام نهادن مؤمنان در هر میدان و زمینه ای که خشم کافران را به دنبال داشته باشد ، عمل صالح و دارای اجر است .

و لا یطئون موطئاً یغیظ الکفار . . . إلا کتب لهم به عمل صلح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 40، 35

35- سرعت گسترش اسلام ، از پیدایش تا استقرار و شکوفایی آن ، مایه شگفتی دین شناسان و خشم کافران

کز ع . . . یعجب الزّراع لیغیظ بهم الکفار

40- جامعه مقتدر و اصیل اسلامی ، برانگیزاننده خشم کافران و نه دوستی ایشان

کز ع اخرج شطـ ه . . . لیغیظ بهم الکفار

از تعبیر «لیغیظ» استفاده می شود که کافران، ناگزیر در قبال رشد امت اسلامی موضع خصمانه می گیرند و انتظار دوستی از آنان بی جا و بی مورد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 2

2- تلاوت آیات قرآن از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، خشم و کینه کافران را به شدت برمی انگیزد .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم لَمَّا سمعوا الذكر

916- زمینه غضب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 469

5 - خشمگین شدن کافران صدراسلام و ظهور آثار کینه و نفرت در چهره آنان ، به هنگام شنیدن آیات قرآن و معارف توحیدی آن

و إذا تتلى عليهم آياتنا بينت تعرف في وجوه الذين كفروا المنكر

917- زمینه فسق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 5 - 1

1 - انکار و زیر سؤال بردن برپایی قیامت ، بهانه کافران برای انجام هرگونه فسق و فجور

أحسب الإنسان أن لن نجعله عظامه . . . بل يريد الإنسان ليفجر أممه

«فجور» (مصدر «يفجر») به معنای فسق (صحاح اللغة) و لام در «ليفجر» برای تعلیل است. «أمام» اسم مکان و در این آیه مجازاً در زمان مستقبل _ که مفید استمرار است _ استعمال شده است. بنابراین مفاد آیه چنین می شود: «بلکه انسان می خواهد تا راه فسق و فجور، برای همیشه به روی او باز باشد و آن را ادامه دهد و همین سبب انکار معاد از جانب او است».

918- زمینه کوردلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 44 - 14

14 - هدایت و شفای قرآن ، مایه فزونی کوردلی کافران لجوج

و هو عليهم عمى أولئك ينادون من مكان بعيد

919- زمینه کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 6

6 - ربوبیت الهی ، مقتضی عذاب دادن و کیفر کردن کافران حق ستیز و تکذیب کننده

و كذلك حقت كلمت ربك على الذين كفروا أنهم أصحاب النار

16- کیفر الهی در مورد کافران ، پس از اتمام حجت و تبیین حق برای آنان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا و... من بعد ما تبين لهم الهدى... وسيحبط أعم لهم

در صورتی که «سیحبط...» عنوان کیفر داشته باشد؛ تعبیر «من بعد ما تبين...» بیانگر اتمام حجّتی است که قبل از اعمال مجازات، صورت گرفته است.

ص: 470

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 7 - 4

4- ربوبیت الهی ، مقتضی مجازات کافران و حق ستیزان

إنّ عذاب ربّك لوقع

از اضافه «عذاب» به «ربّ»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 4 - 5

5- تحقق مجازات های الهی بر کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان

و كلّ أمر مستقرّ . ولقد جاءهم من الأنباء ما فيه مزدجر

در صورتی که تعبیر «و كلّ أمر مستقرّ» کنایه از عذاب و کیفر حتمی کافران باشد، در پی آمدن «ولقد جائهم...»، توضیحی است بر این که کیفر آنان، بدون اتمام حجت صورت نگرفته و نمی گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 19 - 4

4- ربوبیت خداوند ، مقتضی کیفر و مجازات کافران تکذیب گر و ثروتمندان مغرور

فلاتطع المكذّبين . . . أن كان ذا مال و بنين ... فطاف عليها طائف من ربّك

920- زمینه مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 35 - 2

2- توجه به نافر جامی خط کفر ، مقتضی مصمم بودن مؤمنان در نبرد با کافران بدون هیچ سستی و سازش

فلن يغفر الله لهم . فلاتهنوا و تدعوا إلى السلم

«فا» در «فلاتهنوا» ترتّب و تقریر را می رساند و از ترتّب این آیه بر مفاد آیه قبل، مطلب بالا استفاده می شود.

3 - چشانندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون . و إن ربک لذو فضل علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته شد، مراد از «الذی تستعجلون» می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت «بعض الذی تستعجلون» به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و رحمت الهی بر مردم، پس از بیان «ردف لکم بعض الذی تستعجلون» از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات

الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است؛ برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 23 - 7

7- کافران، با وجود فراهم بودن شرایط برای رها ساختن کفر و پرداختن به تکالیف الهی، از آن سر باز زدند.

لَمَّا يَقْضُ مَا أَمَرَ

ضمیر فاعلی «یقض» به «الإنسان» برمی گردد که به قرینه «ما أکفره» تنها بر کافران منطبق است.

922- زمینه هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 4

4- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا... و صرّفنا الأیّت لعالمهم یرجعون

تذکره به «صرّفنا آیات»، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران ننمایاند؛ ایشان را هلاک نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 18

18- مجازات و نابودی کافران، پس از ابلاغ پیام حق و اتمام حجت بر آنان است.

بلغ فهل یهلك إلاّ القوم الفسقون

با توجه به فای «فهل» _ که می تواند بیانگر تفریع باشد _ استفاده می شود که بلاغ و اتمام حجت، همواره قبل از مجازات و کیفر کافران صورت گرفته و می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 5

5- جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لا تطع منهم ءاثمًا أو کفورًا .. . إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یدرون وراءهم ...

923- زمینه هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 8 - 5

5- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول ملائکه ، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت .

ما ننزل الملائکه إلاّ بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

انظار مصدر «منظر» به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار

ص: 472

به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 8

924- زمینه یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 2

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند.

لو نشاء .. فظلمتم تفکھون . إنا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

925- زندگی تلخ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 53 - 4

4_ جامعه اسلامی، برخوردار از زندگی گوارا و شیرین و جامعه شرک و کفر، گرفتار ناکامی ها و تلخی ها

و هو الذی مرج البحرین ه_ذا عذب فرات و ه_ذا ملح أجاج

برداشت یاد شده، بر این اساس استوار است که آیه شریفه، متضمن تمایل باشد؛ به این معنا که ایمان به آب گوارا و شیرین و کفر و شرک به آب شور و تلخ تشبیه شده باشد و مؤمنان و جامعه ایمانی و کافران و جامعه کفر و الحاد به دریا تشبیه شده باشند.

926- زنگار قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 15 - 6

6- قلب های تیره کافران، در قیامت نیز از درک حقیقت و شناخت خداوند و جلوه های ربوبیت او، ناتوان خواهند بود.*

محجوب بودن از «ربّ» _ چنانچه از ارتباط این آیه با آیه قبل برمی آید _ ممکن است به معنای محجوب ماندن قلب، از هرگونه ارتباط با خداوند باشد. در نتیجه کافران، در قیامت نیز خداوند را نخواهند شناخت و به او ایمان قلبی نمی آورند.

927- زورگویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 13 - 2

2- تهدید و توسل به زور، از ابزار کفار به هنگام در ماندگی از پاسخ گویی به براهین منطقی انبیا

جاءتهم رسلهم بالبينت... قالوا انا كفرنا... و لنصبرن... و على الله فليتوكت

928- زیان اقتصادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 66 - 2

2 - واکنش کافران دنیاگرا در برابر فشار های ناگهانی اقتصادی، واکنشی ذلیلانه و حسرت بار است.

لو نشاء... فظلمتم تفكّهون. انا لمغرمون

929- زیان دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 53 - 17

17_ ناکامی و زیانکاری، فرجام شوم و پذیرش محبت و ولایت کافران

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرين

930- زیان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 104 - 3

3_ آسیب ها و صدمات متقابل مجاهدان و کافران در نبرد احد

ان تکنونوا تآلمون فانهم یآلمون

بنابر آنچه در شأن نزول آیه آمده، مراد از آسیبهای متقابل، مسائلی است که در جنگ احد پیش آمد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 7

7 - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

جهد الكفّار و المنفقين و اغلظ عليهم

ص: 474

931- زیانکاری اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 22 - 3، 2، 1

1_ کفرپیشگان ، مردمی تباه شده و زیانکار ، در عرصه دنیا و صحنه آخرت

لاجرم انهم فی الآخره هم الأخسرون

2_ تباهی و زیان کاری کفرپیشگان در سرای آخرت ، افزونتر از خسارت و تباهی آنان در دنیاست .

لاجرم انهم فی الآخره هم الأخسرون

«أخسر» (زیانکارتر) اسم تفضیل است و می طلبد که زیان کاری کافران در آخرت، با خسارت دیگری سنجیده شده باشد. می توان گفت: آن خسارت، خسارت کافران در دنیاست. براین اساس جمله «لاجرم انهم...» دلالت می کند که کافران در دنیا و نیز در آخرت، زیانکارند و خسارت اخروی آنان در مقایسه با خسارت دنیوی، زیادتر و سنگین تر است.

3_ کفرپیشگانی که بر خدا دروغ می بندند و مردم را از راه خدا باز می دارند و قیامت را انکار می کنند ، در سرای آخرت از دیگر کافران و گنهکاران ، تباه تر و زیانکارترند .

و من أظلم .. الذین یصدون ... لاجرم انهم فی الآخره هم الأخسرون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که مقیاس سنجش و تعیین زیانکار و زیانکارتر مراتب کفر باشد. براین مبنا آیه شریفه دلالت دارد براینکه: همه کافران در آخرت زیانکارند؛ ولی آنان که بر خدا دروغ بستند و ... از دیگر کافران و گنهکاران، زیانکارتر می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 109 - 1

1- کافران دنیاگرای غافل (مرتدان) ، بی تردید در آخرت ورشکسته و زیانکارند .

استحبوا الحیوه الدنیا .. القوم الـکـفرین ... هم الغـفلون . لاجرم انهم فی الآخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 9 - 5

5- قیامت ، روز ظهور و بروز غبن و خسارت کافران

932- زیانکاری دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 22 - 1، 2

1_ کفرپیشگان ، مردمی تباه شده و زیانکار ، در عرصه دنیا و صحنه آخرت

لاجرم انهم فی الآخره هم الأخسرون

2_ تباهی و زیان کاری کفرپیشگان در سرای آخرت ، افزونتر از خسارت و تباهی آنان در دنیاست .

لاجرم انهم فی الآخره هم الأخسرون

«أخسر» (زیانکارتر) اسم تفضیل است و می طلبد که زیان کاری کافران در آخرت، با خسارت دیگری سنجیده شده باشد.

ص: 475

می توان گفت: آن خسارت، خسارت کافران در دنیاست. براین اساس جمله «لاجرم انهم...» دلالت می کند که کافران در دنیا و نیز در آخرت، زیانکارند و خسارت اخروی آنان در مقایسه با خسارت دنیوی، زیادتیر و سنگین تر است.

933- زیانکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 121 - 10

10 - کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) خسارت دیدگان واقعی و تباه کنندگان خویش هستند .

و من یکفر به فأولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 19

19 _ کافران به معاد و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، زیانکار، تباه کننده خویش و محروم از رحمت الهی

و لقد استهزیء برسلى . . . کتب على نفسه الرحمة ... الذین خسروا أنفسهم فهم لا يؤمنون

با توجه به اینکه رحمت الهی فراگیر است، ممکن است زیان کافران به جهت محروم ساختن خود از دریافت رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 37 - 7

7 _ کافران حق ستیز، زیانکاران واقعی هستند .

أولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 14

14 _ منافقان و کافران، زیانکاران واقعی تاریخند .

وعد الله المنافقین . . . أولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- واقعیت زندگی کافران، چیزی جز پوچی و بی فرجامی و زیانکاری نیست.

ذلک

«ذلک» ممکن است که خبر مبتدای محذوف و تأکید بر محتوای آیات قبل باشد؛ یعنی، واقعیت این است و جز این نیست. (الأمر ذلک و لا غیر) و می تواند مبتدا باشد و «جزاؤهم» خبر آن و «جهنم» عطف بیان برای مبتدا یا خبر. برداشت یاد شده براساس احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 52 - 10، 9

ص: 476

9 - باطل باوران و کافران به خدا، قطعاً، زیان کارند .

و الذین ءامنوا بالبطل و کفروا باللّٰه اُولئک هم الخسرون

10 - ایمان به باطل و کفر به خدا، خسارتبار است .

و الذین ءامنوا بالبطل... اُولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 44 - 1،4

1 - کفر، امری خسارت بار است و بازتاب خسارت آن، برای خود کافر است .

من کفر فعليه کفره

«علیه» جار و مجرور و متعلق به «کفره» است. مقدم شدن آن، برای بیان این نکته است که پیامدهای ناگوار کفر، به خود کافران اختصاص دارد.

4 - بازتاب خسارت کفر، از آن کافر، و پیامد فواید ایمان و عمل صالح، فراگیر است . *

من کفر فعليه کفره و من عمل صـلِحاً فلا لنفسهم یمهدون

احتمال دارد این که در جواب شرط جمله نخست، ضمیر مفرد آورده شده و در جواب شرط جمله دوم، به رغم مفرد بودن اسم شرط، ضمیر جمع آورده شده است، اشاره به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 63 - 4

4 - کافران و منکران آیات الهی، مردمی زیانکار و خسارت دیده اند .

و الذین کفروا بأیّٰت اللّٰه اُولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 85 - 4

4 - آشکار شدن خسارت و زیان کاری مشرکان و کافران قدرتمند و حق ناپذیر، به وقت نزول عذاب الهی بر ایشان در دنیا

لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا .. وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 50 - 3

3- احساس خسارت و زینباری کافران در قیامت ، به سبب بهره نگرفتن از تعالیم قرآن در زندگی

و إِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که «حسرت» به معنای اندوه برای آنچه از دست رفته است، می باشد (لسان العرب). این در جایی است که انسان از آن چیز، بهره لازم نبرده و نسبت به آن احساس خسارت کرده باشد.

934- زیبایی زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 477

14- ثروت، مکتب، خوش نمایی و آراستگی زندگی کافران، استدراج است.

هم أحسن أثـثأ ورءیآ . . . فلیمدد له الرحمن مدآ حتی إذا رأوا ما یوعدون

«استدراج»؛ یعنی، کسی را آهسته آهسته و به آرامی نزدیک چیزی بردن (لسان العرب) در این آیه «مدآ» _ که مفعول مطلق است _ بیان نوعی خاصی از امهال است که مقصود از آن به قرینه «حتی إذا. . .»، نزدیک ساختن کافران به عذاب موعود الهی است.

935- سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 51 - 12

12 _ نکوهش اهل کتاب (علمای یهود)، به جهت قضاوت ظالمانه درباره مؤمنان و سازش با کافران

الم تر الی الذین اوتوا نصیباً من الکتب یؤمنون

جمله «الم تر . . .» دارای لحن مذمت گونه و اعتراض آمیز است.

936- سازش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 36 - 4

4- سرگرمی ها و خوشی های پوچ دنیا، از مهم ترین عوامل سستی در جهاد و تمایل به سازش با کافران

فلاتهنوا . . . إنما الحیوه الدنیا لعب و لهو

خداوند، پس از نهی مؤمنان نسبت به سستی در جهاد و گرایش به سازش، به آنان لعب و لهو بودن دنیا را یادآوری کرده است. از مطلب استفاده می شود که سرگرمی های این دنیا، عاملی مهم در سستی و سازش با کفر است.

937- سختگیری بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 73 - 4، 1، 2

1_ نبرد بی امان با کافران و منافقان ، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان ، فرمان خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَانَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ

2_ لزوم جهاد با کافران و منافقان و عدم مماشات با آنان

جاهد الكفار... و اغلظ عليهم

4_ لزوم برخورد شدید و بدون ترحم ، با کافران و منافقان حق ستیز

و اغلظ عليهم

ص: 478

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 74 - 26

26 - لزوم برخورد شدید با مرتد و گوینده کلمات کفرآمیز

و إن يتولوا يعذبهم الله عذاباً أليماً في الدنيا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 6، 10

6 - لزوم به کارگیری شدت و خشم ، در جنگ با دشمنان کفرپیشه

قتلوا الذين يلونكم من الكفار و ليجدوا فيكم غلظه

10 - جهاد با کافران و نرمش نداشتن در برابر آنان از جلوه های تقوا

قتلوا .. و ليجدوا فيكم غلظه و اعلموا أن الله مع المتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در نیمه دوم بعثت و به هنگام استقرار نظام اسلامی در مدینه ، مأمور سختگیری و برخورد بدون

مسامحه و گذشت با کافران و منافقان

ج_هد الكفار و المنفقين و اغلظ عليهم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که نزول این دسته از آیات، در دورانی بوده است که نیمی از بعثت رسول خدا(صلی الله علیه و

آله) سپری شده و نظام اجتماعی اسلام در مدینه تشکیل یافته بود.

938- سختگیری بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 7

7 - گرفتار ساختن کافران به عذاب جهنم و عذاب های سوزان تر از آن ، جلوه سخت گرفتن خداوند و هجوم ضربتی او است .

فلهم عذاب جهنم و لهم عذاب الحريق . . . إن بطش ربك لشديد

حرف «إن»، برای بیان علت است و دلیل دچار کردن کافران به عذاب را بیان می کند.

939- سختی استهزای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 34 - 4

4 - استهزا شدن از سوی مؤمنان در قیامت ، برای کافران دشوار و رنج آور خواهد بود .

فاليوم الذين ءامنوا من الكفار يضحكون

ص: 479

940- سختی حسابرسی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - غاشیه - 88 - 26 - 2

2 - حسابرسی اعمال در قیامت برای کافران ، از حضور در پیشگاه خداوند دشوارتر است .

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

حرف «ثُمَّ»، بر تراخی رتبی دلالت دارد و بیانگر آن است که مرحله حسابرسی، سخت تر از مرحله رجوع به خداوند است؛ هر چند هر دو هم زمان باشند.

941- سختی عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 4

4 - عذاب اخروی برای کافران و حق ستیزان ، کیفری گران و سخت مصیبت بار

و لولا أن تصيبهم مصيبة

«مصیبه» به بلیه و هر امر مکروه، و ناخوشایند گفته می شود و تکثیر آن برای تفتخیم است. بنابراین واژه «مصیبه» در این آیه به معنای بلای بزرگ می باشد و مقصود از آن می تواند عذاب استیصال باشد و می تواند عذاب اخروی باشد.

942- سختی عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 1

1 - عذاب سخت و دشوار الهی ، کیفری حتمی برای کافران حق ستیز

فلنذيقنّ الذين كفروا عذاباً شديداً

لام و نون تأکید در «لنذيقنّ»، حاکی از حتمی بودن عذاب و کیفر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 2

2 - خداوند ، با سخت گیری و اقتدار ، کافران را گرفتار خواهد ساخت .

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

943- سختی فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 15

15- بی ارزشی لذت ها و امکانات دنیوی کافران ، در مقایسه با فرجام سخت اخروی آنان

ص: 480

يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ . . . وَ النَّارِ مَثْوًى لَّهُمْ

خداوند، با تقبیح شیوه کافران و یادآوری فرجام شوم آنان، در حقیقت به مؤمنان یادآور شده است که چشم به زندگی دنیوی کافران ندوزند و لذت جویی های آنان را ارزش نپندارند؛ زیرا زندگی کافران از نظر ماهیت، حیوانی و از نظر فرجام، دوزخی است.

944- سختی کیفر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 3

3- قیامت، روزِ سختِ کیفر الهی، برای کافران ستم پیشه

لِلَّذِينَ ظَلَمُوا... فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

مراد از «یومهم...»، می تواند روز قیامت و یا روز نزول عذاب بر کافران در دنیا باشد. برداشت بالا بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 7

7- کیفر های دنیوی و برزخی کافران، سبک تر از کیفر اخروی آنان *

وَ إِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که «دون» به معنای پایین تر و خفیف تر باشد و «دون ذلک» اشاره به عذاب دنیوی یا برزخی داشته باشد.

945- سختیهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 26 - 5

5_ قیامت، روزی سخت و ناگوار بر کافران

وَ كَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 3.4

3 - قیامت ، روزی دشوار برای کافران

يقول الک_فرون ه_ذا یوم عسر

4 - پی بردن کافران به دشواری شرایط و فرجام خویش ، از نخستین لحظه های رستاخیز

يقول الک_فرون ه_ذا یوم عسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 27 - 2

ص: 481

2 - کافران دوزخی در قیامت ، دارای وضعیت و شرایطی بسیار سخت و غیر قابل تحمل

ی_لیتها کانت القاضیه

تقاضای مرگ ابدی از سوی کسانی که در دنیا به شدت از آن گریزان بودند، حکایت از این حقیقت دارد که وضعیت و شرایط قیامت، آن قدر بر کافران دوزخی سخت و غیر قابل تحمل خواهد بود که مرگ ابدی را بر آن ترجیح می دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 10 - 2

1 - کافران ، به روز رستاخیز در شرایطی بسیار سخت و ناگوار بسر خواهند برد .

یوم عسیر . علی الک_فرین

2 - لحظه ای آسودگی و راحتی برای کافران ، در قیامت نخواهد بود .

علی الک_فرین غیر یسیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 11 - 1

1 - در عرصه قیامت ، هیچ راه فرار از نگرانی ها و سختی ها ، برای کافران وجود ندارد .

يقول الإنسَن یومئذُ این المفرّ . کلاً

946- سخن آشکار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 1

1- خداوند ، به گفتار آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران حق ستیز آگاه است .

إنّه یعلم الجهر من القول و یعلم ماتکتّمون

947- سخن چینی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- عیب جوئی و سخن چینی ، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فلا تطع المكذبین . . . همّاز مشاء بنمیم

948- سخن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 9 - 6

ص: 482

6- گفتار و روش کافران ، با ادراک های عقلی و فطری آنان همساز نیست .

و کم أرسلنا ... و لئن سألتهم من خلق ... ليقولنّ خلقهنّ العزيز العليم

خداوند در این آیه می فرماید: اگر از مشرکان و دین ناباوران سؤال شود که آفریدگار هستی کیست؟ آنان به دلیل عقل یا اعتقاد خود می گویند: «آفریدگاری عزیز و دانا». در حالی که اگر آنان به راستی لوازم این باور را می فهمیدند، جا نداشت که وحی قرآنی را مورد خدشه قرار دهند.

949- سخن ناپسند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 45 - 1

1 - خداوند ، آگاه به گفتار ناروای مشرکان و کافران علیه دین

نحن أعلم بما يقولون

950- سرزنش اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 4

4_ اصحاب اعراف با به رخ کشیدن بی ثمری امکانات مادی و قدرت های دنیوی کافران ، آنان را ناکام خوانده و شماتت می کنند .

قالوا ما أغنى عنكم جمعكم و ما كنتم تستكبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 73 - 1

1 - سرزنش شدن کافران حق ستیز در قیامت از سوی خداوند

ثم قيل لهم أين ما كنتم تشركون

استفهام در «این ما كنتم ..» توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران در قیامت ، مورد ملامت و سرزنش به خاطر استکبار در برابر آیات الهی

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ أَعْيُ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 11، 2

2- سوق داده شدن کافران به سوی دوزخ ، به تدریج و همراه با سرزنش و توبیخ

و يَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلْهَبْتُمْ طَيِّبًا نَّكْمًا

ص: 483

از این که کافران نخست بر آتش عرضه می شوند و همراه با آن زشت کاری گذشته شان به رخ آنان کشیده می شود، مطلب بالا استفاده می شود.

11- عرضه کافران بر آتش ، همراه با سرزنش و توبیخ ، گوشه ای از عذاب ذلّت بار آنان *

یوم يعرض .. اذهبتم طیب_تکم فی الحیاتکم الدنیا و استمتعتم بها فالیوم تجزون عذا

برداشت بالا بدان احتمال است که نفس عرضه کافران بر آتش و توبیخ آنان، خود جزئی از عذاب خفت بار آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 8 - 4

4 - سرزنشِ نگهبانان دوزخ ، شکنجه و عذاب روحی برای کافران دوزخی است .

سألهم خزنتها ألم یأتکم نذیر

سرزنش نگهبانان دوزخ از کسانی که خود در آتش دوزخ می سوزند و شکنجه می شوند، می تواند شکنجه دیگری برای آنان از جهت روحی باشد.

951- سرزنش حمایت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 2

2_ ایجاد رابطه ولایی با کافران و حمایت از ایشان و درخواست حمایت از آنان ، بارور سازنده فتنه و تباهی بزرگ در زمین

و الذین کفروا .. إلا تفعلوه تکن فتنه

ضمیر مفعولی در «لا تفعلوه» به قانونهایی که در آیه قبل مطرح شد و نیز به دستوری که از صدر همین آیه به دست می آید برمی گردد. در برداشت فوق ضمیر به قطع ولایت با کافران، که از جمله «الذین کفروا ...» استفاده شده، برگردانده شده است.

952- سرزنش سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 4

4- هر گونه سازش با خط کفر ، بیگانه با خط و راه پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)

محمّد . . . و الذین معه أشدّاء علی الکفّار

با استفاده از مفهوم آیه، برداشت بالا به دست می آید.

953- سرزنش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 1

ص: 484

1_ توبیخ کافران به آیات الهی به جهت تدبر نکردن در تاریخ و درس نگرفتن از سرنوشت هلاکتبار امتهای گذشته

ألم یروا کم أهلكنا من قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 53 - 3

3_ کافران مورد سرزنش خداوند به خاطر باور نکردن حقانیت قرآن جز با آمدن قیامت

هل ینظرون إلا تأویلہ یوم یأتی تأویلہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 185 - 6

6_ کفرپیشگان به خاطر تفکر نکردن در جنبه ملکوتی موجودات برای پی بردن به معارف الهی (تـو حید، قیامت و . . .) سزاوار سرزنش هستند .

أولم ینظروا فی ملکوت السموت والأرض و ما خلق اللّٰه من شیء

استفهام در جمله «أولم ینظروا . . .» انکار توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 24 - 5، 1

1_ حالت مشرکان و کافران به قرآن، همانند انسان کور و کر است .

مثل الفریقین کالأعمی والأصمّ

5_ مؤمنان و موحدان، هرگز همسان کافران و مشرکان نخواهند بود، همان طور که بینایان و شنوایان هم طراز کران و کوران نمی باشند .

هل یستویان مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 10

10- کافران به خاطر باطل گرایی، علی رغم مشاهده آثار و نعمت های الهی در تمام ابعاد زندگی خود، مورد سرزنش خدایند .

و الله جعل لكم .. أقبال_طل يؤمنون و بنعمت الله هم يكفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 5

5- کافران ، مخفیانه اقدام به استماع آیه های قرآن نموده و یکدیگر را بر این کار ملامت می کردند .

نحن أعلم بما يستمعون به .. و إذ هم نحوی

احتمال دارد مراد از «إذ هم نحوی» - همان گونه که در برخی شأن نزولها آمده است - کافرانی باشد که مخفیانه، اقدام به استماع سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) می کردند و با مشاهده یکدیگر به صورت نجوا، به ملامت یکدیگر می پرداختند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 485

1- کافران به جهت پذیرش ولایت غیر خدا، مورد ملامت اویند .

أفحسب الذين كفروا أن يتخذوا عبادي من دوني أولياء

استفهام در آیه، برای انکار و توییخ است؛ یعنی، گزینش غیر خدا، به عنوان ولیّ، کاری نادرست و سزاوار توییخ است. و مراد از «اتخاذ ولیّ» _ در آیه _ اطاعت معبودان و انتظار یاری از آن ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 30 - 10

10- « قال أبو جعفر (ع) . . . انّ قول الله عزّوجلّ « کانتا رتقاً » یقول : کانت السماء رتقاً لاتنزل المطر و کانت الأرض رتقاً لاتنبت الحبّ . . . فتق السماء بالمطر والأرض بنبات الحبّ ;

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: . . . سخن خدای _ عزّوجلّ _ « کانتا رتقاً» بیان می کند که آسمان بسته بود و باران نمی بارید و زمین بسته بود و گیاه نمی رویانید . . . پس خداوند آسمان را با باریدن باران و زمین را با رویانیدن گیاه شکافت.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 50 - 5

5- کافران به خاطر انکار قرآن و حق ناشناسی آنان نسبت به آن ، مورد سرزنش خداوند قرار دارند .

أفأنتم له منكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 69 - 4

4 - سرزنش کافران از سوی خداوند ، به خاطر انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، علی رغم آگاهی آنان از شخصیت ارزشی و اخلاقی (صداقت ، امانت و . . .) آن حضرت

أم لم يعرفوا رسولهم فهم له منكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 70 - 3

3 - توییح کافران از سوی خداوند ، به خاطر نسبت دادن جنون به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، علی رغم آشنایی کاملشان با شخصیت خردمند آن حضرت

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ . . . أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 72 - 3

3 - سرزنش کافران از سوی خداوند ، به خاطر انکار پیامبر (صلی الله علیه و آله) بدون هیچ عذر قابل قبولی

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ . . . أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 115 - 1

ص: 486

1 - توبیخ کافران از سوی خدا، به خاطر بی فرجام شمردن زندگی دنیوی و انکار حیات اخروی

أفحسبتم أنما خلقنكم .. لا ترجعون

استفهام در آیه یاد شده، برای انکار توبیخی است و مراد از ضمیرهای خطاب، کافران و منکران معاد می باشد. «حسبان» (مصدر «حسبتم») به معنای پنداشتن و «عبث» به معنای بی هدف است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 7 - 3

3 - سطحی نگری کافران در مظاهر شگفت انگیز طبیعت و نادیده گرفتن قدرت الهی در آن، مورد سرزنش خداوند

فقد كذبوا .. أولم يروا إلى الأرض كم أنبتنا فيها

استفهام در «أولم يروا ..» برای توبیخ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 2

2 - توبیخ کافران از سوی خدا، به خاطر تکذیب بی دلیل نشانه ها و آیات او

حتى إذا جاءو قال أكذبتم بآيِنا ولم تحيطوا بها علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 86 - 1

1 - سرزنش کافران از سوی خداوند، به خاطر نادیده گرفتن حکمت های او در برقراری نظام شب و روز

ألم يروا أننا جعلنا الليل .. والنهار مبصرًا

استفهام در این آیه، برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 9

9 - کافران، در قیامت، از سوی مؤمنان عالم، سرزنش می شوند.

وقال الذين أوتوا العلم .. فه_ذا يوم البعث

«فاء» در «فه_ذا» فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر می کند که می تواند چنین باشد: «اگر شما، منکر قیامت بودید، این هم قیامت!». «ه_ذا» در این بیان _طبق گفته مفسران_ برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 26 - 7

7 - کافران ، از سوی خدا به خاطر عبرت نگرفتن از هلاکت کافران پیشین ، توبیخ شدند .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون .. أفلا يسمعون

همزه «أفلا يسمعون» تقریری و همراه با توبیخ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 27 - 9

ص: 487

9- کافران ، از سوی خداوند ، به خاطر بصیرت نیافتن از مشاهده آیات گسترده الهی در زمین ، سرزنش شده اند .

أولم يروا أنا نسوق... فنخرج... تأكل منه... أفلا يبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 37 - 8

8- سرزنش شدید کافران از سوی خداوند در دوزخ ، به خاطر استفاده نکردن از فرصت مناسب عمر برای ایمان و دین داری

أولم نعمركم ما يتذكّر فيه من تذكّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 71 - 3

3- خداوند ، کافران را به جهت اندیشه نکردن در جلوه های قدرت الهی در طبیعت سرزنش کرده است .

أولم يروا أنا خلقنا لهم ممّا عملت أيدينا أنعمـمّا

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه درباره کافران و درصدد سرزنش آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 77 - 1

1- خداوند انسان کافر را به دلیل اندیشه نکردن در چگونگی مبدأ پیدایش خود سرزنش کرده است .

أولم ير الإنسـن أنا خلقنـه من نطفه

برداشت یاد شده از لحن سرزنش آمیز آیه شریفه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 138 - 2

2- نکوهش کافران ، بر تعقل نکردن در سرنوشت هلاکت بار قوم لوط

ثمّ دمرنا الآخرين . وإنكم لتمرون عليهم... أفلاتعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- سرزنش شدن مشرکان و کافران معاند از سوی خداوند ، به جهت شتاب آنان در نزول عذاب و شکست

أفبعذابنا يستعجلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 8,9

8 - کافران به هنگام رسیدن به درب های دوزخ ، مورد سرزنش نگهبانان و دربانان قرار خواهند گرفت .

وقال لهم خزنتها ألم يأتكم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که همزه در «ألم يأتكم» برای استفهام توییخی می باشد.

9 - پرسش ملامت آمیز نگهبانان و دربانان دوزخ از کافران ، درباره آمدن پیامبران تلاوت کننده آیات الهی و انذارگران

وقال لهم خزنتها ألم يأتكم رسل منكم يتلون عليكم آيات ربكم وينذرونكم لقاء يومكم

ص: 488

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 1

1- توبیخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر عبرت نگرفتن از سرنوشت شوم کافران گذشته تاریخ

أفلم یسیروا فی الأرض فینظروا کیف کان عِقبه الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 1

1- توبیخ کافران از سوی خداوند به خاطر عدم گرایش به ایمان ، مگر با فرارسیدن قیامت

فهل ینظرون إلاّ الساعه أن تأتیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 6 - 1

1_ نکوهش کافران از سوی خداوند ، به خاطر نیندیشیدن در عظمت ، زیبایی و اتقان نظام آسمان

أفلم ینظروا إلى السماء فوقهم . . . و ما لها من فروج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 40 - 2

2- توبیخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر موضع گیری علیه دعوت حق و بی چشمداشت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم تستلهم أجراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 13 - 3

3- سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس ، از سوی خداوند به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربکما تکذبان

استفهام در «فبأیّ» توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 16 - 5

5 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نیندیشیدن آنان در اهمیت آفرینش خود از خاک و آتش

خلق الإنس من صلصل... فبأىء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 18 - 3

3 - توییح کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی ، متجلی در طلوع و غروب خورشید

فبأىء الآء ربكما تكذبان

ص: 489

تشبیه آمدن «کما» و «تکذِّبان»، ظاهراً به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 21 - 4

4 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خدا، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربکما تکذِّبان

استفهام در «فبأیّ ءالآء» توییحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 23 - 4

4 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت فراگیر الهی

فبأیّ ءالآء ربکما تکذِّبان

استفهام در «فبأیّ ءالآء» توییحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 25 - 5

5 - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربکما تکذِّبان

تشبیه آمدن «کما» و «تکذِّبان»، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 28 - 5

5 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربکما تکذِّبان

تشبیه آمدن «کما» و «تکذِّبان»، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 30 - 1

1 - تویخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده گرفتن قدرت و لطف الهی در تأمین نیاز های خلق

یسـله... کلّ یوم هو فی شأن . فبأیّ آلاء ربکما تکذّبان

خداوند در آیه قبل، فقر ذاتی و نیازمندی موجودات و فیاضیت و نیاز برآوری خویش را به آدمیان یادآور شده و در این آیه غافلان و کافران را مورد سرزنش قرار داده که چرا این حقیقت را در هستی نادیده می گیرند. تشبیه آمدن «کما» و «تکذّبان»، ظاهراً به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 32 - 1

ص: 490

1 - سرزنش شدن تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر بی توجهی آنان به موضوع حسابرسی اعمال خلق در قیامت و کیفر و پاداش الهی در آن

سنفرغ لكم أيّه الثقلان . فبأيّ آلاء ربّكما تكذّبان

استفهام در «فبأيّ آلاء» توییخی است و تشبیه آمدن «کما» و «تکذّبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 34 - 1

1 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، بر بی توجهی آنان نسبت به قدرت مطلق الهی و عجز و ناتوانی خویش

إن استطعتم ... لا تنفذون إلاّ بسلطَن . فبأيّ آلاء ربّكما تكذّبان

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل ، از استفهام توییخی در «فبأيّ...» مطلب بالا استفاده می شود. گفتنی است که تشبیه آمدن «کما» و «تکذّبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 36 - 4

4_ سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأيّ آلاء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 38 - 2

2 - توییخ شدن کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر بی اعتنایی به نعمت های الهی و غفلت از قدرت قاهر او بر نظام جهان

فإذا انشقت السماء . . . فبأيّ آلاء ربّكما تكذّبان

عبارت «انشقت السماء...» نشانگر قدرت قاهر خداوند بر جهان است و از این که پس از تذکر قدرت، تکذیب گران را به محاکمه نشانده، مطلب بالا استفاده می شود. گفتنی است که تشبیه آمدن «کما» و «تکذّبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - سرزنش شدن کافران جن و انس به خاطر تکذیب نعمت های خداوند و نادیده گرفتن فرجام گناه کاران

فیومئذ لایسـل عن ذنبه . . . فبأیّ آلاء ربکما تکذبان

تشبیه آمدن «کما» و «تکذبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - توییح کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن فرجام فصاحت بار و ذلیلانه مجرمان

ص: 491

يعرف المجرمون . . . فبأىء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 45 - 2

2- توبيخ كافران و تكذيب گران جن و انس ، به خاطر بى توجهى و نادیده انگاشتن نعمت هاى خداوند

فبأىء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 47 - 3

3- توبيخ كافران و تكذيب گران جن و انس به خاطر نينديشيدن به نعمت بهشت ، بيم نداشتن از مقام پروردگار و تكذيب نعمت هاى او

و لمن خاف مقام ربّه جتّان . فبأىء الآء ربكما تكذبان

لحن توبيخى آيه شريفه و تقابل تكذيب گران با بيم دارندگان از مقام پروردگار، بيانگر مطلب ياد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 49 - 3

3- سرزنش كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت حق

فبأىء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 51 - 3

3- سرزنش كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت حق

فيهما عينان تجريان . فبأىء الآء ربكما تكذبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - رحمن - 55 - 53 - 4

4- سرزنش كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت هاى الهى

فَبَأَيِّ آءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 55 - 4

4 - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی

مَتَّكَيْنِ عَلٰی... فَبَأَيِّ آءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 57 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها

ص: 492

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 59 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های او

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 61 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 63 - 3

3 - توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت های الهی و محروم ساختن خویش از آن

وَمَنْ دُونَهُمَا جَنَّتَانِ . فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 65 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 67 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت الهی

فَبَأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 69 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 71 - 4

ص: 493

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 73 - 4

4 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 75 - 3

3 - توبیخ شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت پروردگار

خویش

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 77 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فَبَأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 70 - 4

4 - نکوهش کافران از سوی خداوند ، به خاطر ناسپاسی آنان در برابر نعمت های الهی

أَفْرَأَيْتُمُ الْمَاءَ . . . فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 27 - 3

3 - سرزنش شدن کافران و منکران معاد ، به هنگام برپایی قیامت

وقیل ه_ذا الذی کنتم به تدعون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که عبارت «وقیل ه_ذا الذی..» به انگیزه توبیخ به کافران گفته شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 36 - 2

2 - سرزنش خداوند از کافران ، به سبب تجمّع شتاب آلودشان برای استماع قرآن ؛ به رغم کفرورزی آنان نسبت به آن

فمال الذین کفروا قبلک مهطعین

ص: 494

«ما» در «فمَالِ»، اسم استفهام و برای توییح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 1

1 - کافران ، مورد غضب و نفرین خداوند و مشمول شدیدترین توییح های او هستند .

قتل الإنسان ما أکفره

فعل ماضی (قتل الإنسان) برای نفرین بکار رفته است. مفاد نفرین های خداوند توییح و تهدید است؛ زیرا معنای حقیقی نفرین، درباره او قابل تصور نیست. «ال» در «الإنسان» _ به قرینه «فلینظر الإنسان...» در آیات بعد _ برای ماهیت است و جمله «ما أکفره» نشان می دهد که در نفرین «قتل الإنسان»، تنها کافران مد نظر می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 6 - 3

3 - خداوند ، با پرخاش به کافران و گنه کاران ، آنان را به خاطر دلگرمی به دستاویز های پوچ و بی باکی شگفت آورشان در برابر کفر و گناه ، سرزنش کرده است .

یـأیها الإنسان ما غرک

استفهام در «ما غرک»، بر توییح همراه با تعجب دلالت دارد.

954- سرزنش کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 46 - 1

1 - توییح و سرزنش کفرپیشگان و تکذیب کنندگان صدراسلام ، به خاطر عبرت نگرفتن از سرنوشت اقوام هلاک شده پیشین و پند نیاموختن از آثار به جا مانده از شهر ها و سرزمین های متروک و ویران شده آنها

فکأین من قریه أهلکنـها .. أفلم یسیروا فی الأرض

استفهام در جمله «أفلم یسیروا فی الأرض» استفهام توییحی است و «سیر» (مصدر «یسرون») به معنای سیاحت و گردش می باشد. «ال» در «الأرض» عهد حضوری و «أرض» به معنای سرزمین است و ضمیر فاعل در «یسرون» به مشرکان حق ستیز و تکذیب گر صدراسلام باز می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 31 - 2

2- کافران و مشرکانِ صدراسلام ، به دلیل عبرت نگرفتن از سرنوشت هلاکت بار کافران پیش از خود ، مورد سرزنش خدا قرار گرفتند .

ألم یروا کم أهلكنا قبلهم من القرون

ص: 495

955- سرزنش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 19 - 1

1 - کافران مکه ، از سوی خداوند ، به خاطر ژرف نگری نکردن درباره توانایی خدا بر خلق موجودات ، سرزنش شده اند .

أولم يروا كيف يبدئ الله الخلق

همزه «أولم يروا» استفهام توبيخی است.

956- سرزنش گرایش به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 4

4_ گرایش به خصلت های کفرپیشگان ، امری نکوهیده برای اهل ایمان

و لاتکونوا کالذین خرجوا من دیرهم

957- سرزنش ولایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 9

9_ پذیرش ولایت کافران ، هرگز مایه عزت و سربلندی نخواهد شد .

أیتغون عندهم العزّة فإن العزّة لله جميعاً

958- سرزنشهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 5

5- کافران ، مخفیانه اقدام به استماع آیه های قرآن نموده و یکدیگر را بر این کار ملامت می کردند .

نحن أعلم بما يستمعون به . . . و إذ هم نحوی

احتمال دارد مراد از «إذ هم نجوى» - همان گونه که در برخی شأن نزولها آمده است - کافرانی باشد که مخفیانه، اقدام به استماع سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) می کردند و با مشاهده یکدیگر به صورت نجوا، به ملامت یکدیگر می پرداختند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 10، 11

10 - پیروان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پندار و بیان نکوهشگر و طعن آلود مشرکان، مردمانی نادان و دنباله روی سحر زده

وقالوا... إن تتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

از لحن آیه شریفه، استفاده می شود که کافران، این سخن را از سر نکوهش و طعن می گفتند و چون پیروی از فردی

ص: 496

سحرزده، امری غیر منطقی است، در حقیقت پیروان آن حضرت را، مردمانی نادان می پنداشتند.

11 - تحقیر و سرزنش ، حربه مشرکان برای بازداشتن مردم از پیروی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قالوا .. إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 52 - 4

4 - توییح و سرزنش به جهت اعتقادات دینی ، از روش های کافران در مبارزه با اسلام

يقول أءنك لمن المصدقين

فعل مضارع «يقول» _ که بر استمرار دلالت دارد _ گویای این حقیقت است که توییح و سرزنش کردن، کار همیشگی کافران در برخورد با مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 31 - 3

3 - کافران و گنه پیشگان ، حتی در غیاب مؤمنان نیز آنان را استهزا کرده و با طعنه و کنایه از ایشان یاد می کنند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 32 - 1

1 - گنه پیشگان کافر ، با مشاهده مؤمنان به نکوهش آشکار ایشان پرداخته ، آنان را ره گم کرده قلمداد می کنند .

و إذا رأوهم قالوا إن هـؤلاء لضالون

جمله «إذا رأوهم ..»، بیانگر برخورد علنی کافران با مؤمنان است.

959- سرعت بعث کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 43 - 1

1 - کافران حق ستیز در قیامت ، از گور های خود با سرعت بیرون آمده ، به نقطه ای مشخص خواهند رفت .

یوم یخرجون من الأجداث سراعاً کأنهم إلی نصب یوفضون

«أجداث» (جمع «جدث») به معنای قبرها است.

960- سرعت در کیفر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 3

3 - کافران عصر بعثت ، مورد تهدید شدید خداوند به مقابله ای سریع و برخوردی سخت با آنان

إنّ بطش ربّک لشدید

ص: 497

لسان العرب از ابن سیده نقل می کند که «بطش» به معنای هجوم سریع است.

961- سرکوبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 13 - 2

2_ مخالفت و دشمنی مشرکان مکه با خدا و رسول او مایه فرمان الهی به سرکوبی و نابودی آنان

ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله

962- سرگردانی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 110 - 9

9_ سرگردانی در طغیان، کیفر و پیامد حق ناپذیری کافران است.

و نذرهم فی طغینهم یعمهون

963- سرگردانی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7 - لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

ولو رحمناهم... للجبوا فی طغی_نهم یعمهون

964- سرگرمی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 99 - 2

2_ فراگیری عذاب بر کفرپیشگان بی تقوا به هنگام غفلت های شبانه و سرگرمی های روزانه ، از مکر ها و برنامه های پنهانی خداوند با آنان

أن يأتيهم بأسنا بيثا . . ضحى وهم يلعبون. أفأمنوا مكر الله

ص: 498

965- سرگرمی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 9

9- کافرانِ هدایت ناپذیر صدراسلام ، سرگرم آرزوهای واهی بودند .

ذرهم ... و یلههم الأمل

966- سرمستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 1

1 - کافران ، گرفتار غفلت ، تکبر و سرمستی

و أنتم سـمدون

«سَمُد» در معانی «سهو» (غافل سازنده انسان از کارهای مهم و سرنوشت ساز) و بالا گرفتن سر از روی خودبزرگ بینی و غرور به کار می رود.

967- سرنوشت شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 57 - 6

6 - فرجام و سرنوشت کافران ، فرجام و سرنوشتی بد و ناخوشایند

الذین كفروا ... مأویهم النار و لبس المصیر

968- سرنوشت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 108 - 2

2_ آیات روشنگرِ سرنوشت دو طایفه مؤمنان و کافران ، همراه حق و به دور از شائبه بطلان و انحراف

یوم تسوّد . . . تلك ايات الله تتلوها عليك بالحق

بنابراینکه «بالحق»، قید باشد برای آیات و «باء»، به معنای مصاحبت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 129 - 5,10

5_ مالکیت مطلق خداوند بر هستی ، دلیل نداشتن حقّ تصمیمگیری رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، در مورد سرنوشت کفّار

لیس لك من الامر شیء او یتوب علیهم . . . و لله ما فی السموات و ما فی الارض

10_ مالکیت و حاکمیت خداوند بر سرنوشت مؤمنان و کافران (پیروزی یا شکست)

ص: 499

ليقطع طرفاً من الذين كفروا... ليس لك من الامر شيء... والله ما في السموات و

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - فاطر - 35 - 20 - 3

3 - برابر و يكسان نبودن مؤمنان و كافران، از نظر شخصيت و سرنوشت

و لا الظلمت و لا النور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - فاطر - 35 - 21 - 2

2 - برابر و يكسان نبودن مؤمنان با كافران، از نظر شخصيت و سرنوشت.

و لا الظل و لا الحرور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - زمر - 39 - 9 - 1

1 - وجود اختلاف اساسي ميان دو انسان كافر و مؤمن، از نظر شخصيت و سرنوشت

أمن هو قانت اثناء الليل ساجداً وقائماً

«من» در آيه شريفه اسم موصول بوده و مبتدا و خبر آن جمله اي محذوف است. تقدير كلام چنين مي شود: «أمن هو قانت اثناء الليل... كمن هو عاص أو كافر؛ آياكسي كه شب زنده دار (مؤمن) است، مانند كسي است كه عاصي و يا كافر است». بر اين اساس مي توان گفت: آيه شريفه، درصدد مقايسه ميان شخصيت دو انسان مؤمن و كافر و سرنوشت آنان در آينده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - زمر - 39 - 22 - 10

10 - وجود اختلاف اساسي انسان مؤمن حق پذير و نرم دل با كافر حق ناپذير و سنگدل، از نظر شخصيت و سرنوشت

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو على نور من ربه فويل للقسية قلوبهم

«من» در آيه شريفه، اسم موصول و مبتدا است و خبر آن _ به قرينه جمله بعدي (فويل للقسية قلوبهم...) _ جمله اي محذوف مي باشد. تقدير كلام چنين است: «أفمن شرح الله صدره للإسلام... كمن قسا قلبه». بنابراین مي توان گفت: آيه شريفه درصدد مقايسه ميان

شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 3

3 - وجود اختلاف اساسی میان دو انسان مؤمن خداترس و کافر خداگریز، از نظر شخصیت و سرنوشت

فویل للِقِ سیه قلوبهم من ذکر اللّٰه .. أؤمن یتقی بوجهه سوء العذاب یوم القیـمه

«من:» در آیه شریفه، اسم موصول بوده و مبتدا و خبر آن، جمله ای محذوف است و تقدیر کلام چنین می باشد: «أؤمن یتقی بوجهه سوء العذاب .. کمن آمن منه». بنابراین می توان گفت آیه شریفه درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 500

10 - وجود اختلاف های اساسی ، میان دو انسان مؤمن و کافر از نظر سرنوشت

ضرب الله مثلاً رجلاً .. و رجلاً سلماً لرجل هل یستویان مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - اعتراف کافران و گنه کاران به نقش خود در تعیین سرنوشت خویش

أن تقول نفس ی-حسرتی علی ما فرطت .. و إن كنت لمن الس-خرین ... لو أن لی کره ف

969- سرور کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- انجام تلاش های بی فرجام و دل خوش بودن به آنها ، نشانی از زیانکاری عمیق کافران است .

الأخسرین أعم-لاً . الذین ضلّ سعیمهم فی الحیوه الدنیا و هم یحسبون أنهم یحسنون صنع

جمله حالیه «و هم یحسبون ..» بیان علت «أخسرین» بودن کافران است؛ زیرا، این گمان که انسان، آنچه را انجام داده، از نوع بهترین ها است، سبب می شود که هرگز به فکر جبران خسارت خویش بر نیاید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران ، از خاطره های دیدار خود با مؤمنان ، طنز ساخته و در جمع خانواده خویش به لطیفه گوئی و خنداندن یکدیگر می پردازند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فکھین

«فکِه» (صفت مشبّه) به معنای خوش دل و خندان یا به معنای کسی است که با همراهان خود سخنی گوید که آنان را بخنداند (قاموس). در برداشت یاد شده، معنای دوم مورد نظر است.

970- سستی مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 18 - 4

4_ سنت الهی بر سست کردن حيله کافران است .

ذلکم وأن اللّٰه موهن کيد الکفرین

«أن اللّٰه . . .» خبر برای مبتدای محذوف است ; یعنی «و الأمر أن اللّٰه ...».

ص: 501

971- سطح زندگی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 3

3 - سطح زندگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، با کافران مکه، تفاوت قابل ملاحظه ای داشت.

و لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

972- سطحی نگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 81 - 3

3 - سطحی نگری و عدم به کارگیری عقل و اندیشه، وجه مشترک همه کافران و مستکبران تاریخ

بل قالوا مثل ما قال الأولون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 7 - 3

3 - سطحی نگری کافران در مظاهر شگفت انگیز طبیعت و نادیده گرفتن قدرت الهی در آن، مورد سرزنش خداوند

فقد کذبوا... أولم یروا إلی الأرض کم أنبتنا فیها

استفهام در «أولم یروا...» برای توییح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 8

8- داوری کافران درباره دین، براساس ملاک های سطحی و نه متکی بر اندیشه و دانش

وقال الذین کفروا... لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه

کافران، گرایش و عدم گرایش طبقات خاصی را به ایمان، ملاک اصلی داوری خود قرار دادند؛ بی آن که در متن قرآن و پیام دین خردمندانه بیندیشند.

973- سفاہت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 50 - 2

2- کافران لجوج و پندناپذیر ، مردمی ابله و نابخرداند .

کأثم حمر مستنفره

مطلب یاد شده، از تشبیه کافران به «گورخران رمیده»، استفاده می شود.

ص: 502

974- سقف نقره ای خانه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 3

3 - خداوند ، توانا بر مرفه ساختن زندگی کافران ، تا جایی که سقف خانه های خود را از نقره بسازند و دارای پلکان هایی باشند که بر آن بالا بروند .

لجعلنا.. لیبوتهم سقفاً من فضة و معارج علیها یظہرون

975- سلطه طلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 5

5 - تلاش جبهه کفر برای سلطه بر مسلمانان ، از طریق روش های دقیق و آمیخته با مهارت *

إن یتقفوکم

برداشت یاد شده با توجه به معنای «تقف» که در آن، مهارت در انجام کار نهفته است (مفردات راغب).

976- سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 18، 16، 14، 12

12 _ خداوند کمترین سلطه ای را برای کافران علیه مؤمنان ، تشریح نکرده و رضایت نداده است .

و لن یجعل اللہ للکفرین علی المؤمنین سبیلاً

کلمه «سبیل» چون نکره است و پس از نفی قرار گرفته است، دلالت بر عموم دارد. یعنی هیچ راه سلطه ای را خداوند برای کافرین قرار نداده است.

14 _ انعقاد هرگونه پیمان (سیاسی ، نظامی ، اقتصادی و فرهنگی) ، که موجب سلطه کافران گردد ، نامشروع و باطل است .

و لن یجعل اللہ للکفرین علی المؤمنین سبیلاً

16 _ مؤمنان در صورت رعایت لوازم ایمان ، هرگز تحت سلطه کفار قرار نخواهند گرفت .

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

التفات از خطابِ «بينکم»، به غیبت با آوردن عنوان «المؤمنین» برای اشاره به این معناست که اگر مسلمانان لوازم ایمان را رعایت کنند و مؤمن واقعی باشند، هرگز کافران بر آنان سلطه نخواهند یافت.

18 _ خداوند ، هیچگونه غلبه فکری و منطقی برای کافران بر انبیا و مؤمنان قرار نداده است .

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

امام رضا(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: لن يجعل الله لكافر على مؤمن حجه . . . لن يجعل الله لهم على انبيائه(ع) سبيلا من طريق الحجه.

عیون اخبار الرضا، ج 2، ص 202، ح 5، ب 46؛ نورالثقلین، ج 1، ص 564، ح 630.

ص: 503

977- سلطه کافران بر مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 8

8_ سلطه کافران بر سرزمین مکه و ضعف و قلت مسلمانان ، به هنگام هجرت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

إذ أخرجهم الذين كفروا ثاني اثنين

978- سنت کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 4

4 - کیفر کافران و ستم پیشگان ، سنت تغییرناپذیر الهی در طول تاریخ

فإنّ للذين ظلموا ذنوبًا مثل ذنوب أصحابهم

از مجموع آیه شریفه، آیه استفاده می شود که مجازات امت های گذشته، منحصر به آنان نبوده است؛ بلکه قانونی کلی است که شامل تمام ستم پیشگان می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 5

5 - مجازات کافران و مجرمان ، سنت الهی در همیشه تاریخ

و لقد أهلكنا أشياعكم فهل من مذكّر

تذکر و هشدار، بیانگر این است که هلاکت مخصوص گروه خاصی از کافران در بخشی از تاریخ نمی باشد؛ بلکه سنتی فراگیر است.

979- سنگینی گوش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 25 - 3

3_ خداوند افکننده حجابهایی متعدد بر دل، و سنگینی بر گوش گروهی از کافران است.

و جعلنا على قلوبهم أكنه أن يفقهوه و في آذانهم وقرا

980- سوء استفادة كافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 6

ص: 504

6 - سوء استفاده کافران ، از لطف و رحمت الهی در برطرف کردن گرفتاری های ایشان

و لو رحمٰنهم... للّٰجوا فی طغیٰ نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 2

2 - شیوایی و جاذبه محسوس پیام وحی ، مورد سوء تعبیر کافران

أم یقولون شاعر

کافران، به جای آن که موزون بودن و شیوایی سخنان وحی را، طریق هدایت خود قرار دهند، مورد سوء تعبیر قرار داده و نوعی شعر قلمداد کرده اند که ناخودآگاه در این نقص گیری به تمجید نشسته اند.

981- سوختن کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 11

11 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، بر عملکرد گذشته خود در دنیا ، حسرت می خورند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون ى لیتنا أطعنا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 67 - 1

1 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، اعلام می کنند که مطیع بزرگان و رؤسای گمراه سازشان بودند .

إنّ الله لعن الکفرین... یوم تقلّب... وقالوا ربّنا إنّنا أطعنا سادتنا... فأ

982- سوزاندن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 7

7 - گرفتار ساختن کافران به عذاب جهنم و عذاب های سوزان تر از آن ، جلوه سخت گرفتن خداوند و هجوم ضربتی او است .

فلهم عذاب جهنم و لهم عذاب الحريق . . . إن بطش ربك لشديد

حرف «إن»، برای بیان علت است و دلیل دچار کردن کافران به عذاب را بیان می کند.

983- سوگند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 30 - 11

11_ کافران در قیامت برای اثبات گفته های خویش مکرر سوگند می خورند.

ص: 505

و الله ربنا ما كنا مشركين . . . قالوا بلى وربنا

984- سوگند کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 90 - 3

3_ اشراف کفرپیشه مدین با یاد کردن سوگند ، پذیرش رسالت شعیب و پیروی از دستورات او را ، امری زیان آور معرفی می کردند .

لئن اتبعتم شعيباً إنكم إذا لخسرون

985- سوگند کافران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 1

1_ کفرپیشگان مستکبر در دنیا سوگند یاد می کنند که خداوند مؤمنان را در آخرت مشمول هیچ رحمتی نخواهد کرد .

أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمه

کلمه «رحمه» نکره است و چون پس از نفی واقع شده، معنای عموم از آن استفاده می شود. قابل ذکر است که مراد کافران از «رحمت»، رحمت‌های اخروی است. یعنی بر فرض اینکه آخرتی باشد، خداوند رحمتش را شامل حال مؤمنان نخواهد کرد. فعل مضارع «لا ينال» و نیز معقول نبودن نفی تمامی رحمتها در دنیا این معنا را تأیید می کند.

986- سهولت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 47 - 5

5- نابودی اقوام کفرپیشه تاریخ ، امری آسان برای بنیانگذار بنای شگفت و عظیم آسمان

فأخذتهم الصَّعِقَةُ . . . و السماء بنينها بأبيد وإنا لموسعون

در آیات پیشین سخن از هلاکت اقوام کفرپیشه تاریخ بود و در این آیه، سخن از قدرت مطلق و بی بدیل او است. از ارتباط این آیات، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی مؤونه برای خداوند

و ما امرنا إلاّ وحده كلمح بالبصر

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از «أمرنا»، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

ص: 506

987- سیره کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 10

10 - بذله گویی منافقان و کافران و استهزای آنان به ارزش های الهی ، کار مستمرشان در طول تاریخ

کالذین من قبلکم . . . و خضتم کالذی خاضوا

در «آیه 56» از قول منافقان نقل شده است: «إنما كنا نخوض ونلعب»؛ خداوند در این آیه می فرماید «خضتم کالذی خاضوا»؛ یعنی، روش شما در پیشینیان شما نیز وجود داشته است.

988- سیمای کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 9

9 - چهره های کفرپیشگان در دوزخ ، بسیار گرفته و درهم کشیده خواهد بود .

قل أفأنتبکم بشرّ من ذلکم النار

989- شبهه افکنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 3

3 - لزوم حراست از دین و آیین الهی در برابر شبهه افکنی ها و فشار های کافران

فلا یصدّک عنها من لایؤمن بها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 5

5 - تلاش کافران برای ایجاد شبهه و تردید در مؤمنان نسبت به باورهایشان

و یقولون متی هـ إذا الوعد إن کنتم صـ دقین

تعبیر «إن كنتم صادقين» به صیغه جمع، نشان می دهد که روی سخن کافران با مؤمنان بوده است نه صرفاً پیامبر (صلی الله علیه و آله). بنابراین بیان این سؤالات، می تواند به منظور به بن بست کشاندن اهل ایمان طرح شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 9 - 1

1- حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با ارائه رهنمود به آن حضرت در قبال تشکیک کافران

أم یقولون افتریه . . قل ما کنت بدعاً من الرسل

ص: 507

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 2

2 - کافران ، در اندیشه ایجاد وقفه در روند گسترش دین ، با طرح مسائل بی اساس علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم یریدون کیداً

در آیات پیشین، سخن از اتهام های مشرکان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بررسی علل آن اتهام ها بود. در ادامه این بررسی، خداوند به اندیشه ناسالم و مکرآلود کافران اشاره می کند که آنچه آنان می گویند، ناشی از ابهام شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیست؛ بلکه دقیقاً ترفندی خائانه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 49 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور بیان حقایق مربوط به قیامت و پاسخ گویی به شبهات القا شده از سوی منکران آن

أءتآ لمبعوثون .. قل إن الأولین و الآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 25 - 5

5 - تلاش کافران ، برای ایجاد شبهه و تردید در باور های مؤمنان

و یقولون متی هـ ذا الوعد إن کنتم صـدقین

تعبیر «إن کنتم صادقین» _ به صیغه جمع _ نشان می دهد که روی سخن کافران، با مؤمنان بوده است؛ نه صرفاً پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله). بنابراین طرح این پرسش ها، می تواند برای به بن بست کشاندن اهل ایمان و ایجاد تهدید در باورهای آنان صورت گرفته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 1 - 2

2 - کافران عصر بعثت ، وعده معاد را ، به تمسخر گرفته و درباره حقایق آن پرسش ها و شبهه هایی بر سر زبان ها می انداختند .

عمّ یتساءلون

تهدید پرسشگران با جمله «سیعلمون» _ در آیات بعد _ این احتمال را تقویت می کند که هدف آنان از پرسش ها، کشف حقیقت نبود؛

بلکه آنان در پی ایجاد سؤال و شبهه در ذهن دیگران و طعنه و کنایه زدن به وعده معاد بودند.

990- شخصیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 55 - 2

2_ انسانهایی که بر اثر کفرورزی زمینه های ایمان را در خویش از میان برده اند ، در پیشگاه خداوند بدترین جنبدگان هستند .

ص: 508

إن شر الدواب عند الله الذين كفروا فهم لا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 20 - 3

3 - برابر و یکسان نبودن مؤمنان و کافران ، از نظر شخصیت و سرنوشت

و لا الظلمت و لا النور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 21 - 2

2 - برابر و یکسان نبودن مؤمنان با کافران ، از نظر شخصیت و سرنوشت .

و لا الظلّ و لا الحرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 9 - 1

1 - وجود اختلاف اساسی میان دو انسان کافر و مؤمن ، از نظر شخصیت و سرنوشت

أمن هو قانت اثناء الیل ساجداً وقائماً

«من» در آیه شریفه اسم موصول بوده و مبتدا و خبر آن جمله ای محذوف است. تقدیر کلام چنین می شود: «أمن هو قانت اثناء الیل... کمن هو عاص أو کافر؛ آیاکسی که شب زنده دار (مؤمن) است، مانند کسی است که عاصی و یا کافر است». بر این اساس می توان گفت: آیه شریفه، درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 22 - 10

10 - وجود اختلاف اساسی انسان مؤمن حق پذیر و نرم دل با کافر حق ناپذیر و سنگدل ، از نظر شخصیت و سرنوشت

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو على نور من ربه فويل للقساة السوء

«من» در آیه شریفه، اسم موصول و مبتدا است و خبر آن _ به قرینه جمله بعدی (فويل للقساة السوء) _ جمله ای محذوف می باشد. تقدیر کلام چنین است: «أفمن شرح الله صدره للإسلام ... کمن قسا قلبه». بنابراین می توان گفت: آیه شریفه درصدد مقایسه میان

شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 3

3 - وجود اختلاف اساسی میان دو انسان مؤمن خداترس و کافر خداگریز، از نظر شخصیت و سرنوشت

فویل للِقِ سیه قلوبهم من ذکر اللّٰه .. أؤمن یتقی بوجهه سوء العذاب یوم القیـمه

«من» در آیه شریفه، اسم موصول بوده و مبتدا و خبر آن، جمله ای محذوف است و تقدیر کلام چنین می باشد: «أؤمن یتقی بوجهه سوء العذاب .. کمن آمن منه». بنابراین می توان گفت آیه شریفه درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

ص: 509

991- شدت اعراض کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 51 - 1

1 - روی گردانی کافران ، از شنودن کلام بیداربخش و پندآموز قرآن ، همچون فرار گورخران از شیر ژیان ، بسیار شدید بود .

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

«قسوره» اسم جامد و به معنای شیر است و گاهی اسم جمع و در معنای شکارچیان تیرانداز استعمال می شود. (الصحيح)

992- شدت اندوه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 25 - 5

5 - ناراحتی و اندوه شدید کافران دوزخی ، از نامه اعمال و کارنامه خویش در عرصه قیامت

فَيَقُولُ لِي لَيْتَنِي لَمْ أُوتِ كِتَابِيهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 4

4 - تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی ، از بهره مناسب نبردن از اموال و ثروت خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيهِ

لحن و سیاق این آیه، می رساند که کافران این سخن را، از روی تأسف و حسرت به زبان می آورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 4

4 - تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی ، از بهره مناسب نبردن از قدرت و توانمندی خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

هَلِكٌ عَنِّي سَلْطَنِيهِ

993- شدت بغض کافران

5- پشیمانی و بغض شدید کافران نسبت به خویشان، بر اثر رد دعوت به ایمان و کفرورزی آنان است.

مقتکم أنفسکم إذ تدعون إلى الإیمن فتکفرون

تردیدی نیست که بغض شدید کافران نسبت به خویشان در قیامت، ناشی از رد ایمان و کفرشان است. این بغض نشانه پشیمانی شدید آنان از عمل خود می باشد.

ص: 510

994- شدت حسرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 4

4- تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی ، از بهره مناسب نبردن از قدرت و توانمندی خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

هلک عتّی سلط_نیه

995- شدت عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 17 - 3

3- کافران جبّار ، دچار چنان عذاب های مرگباری در جهنّمند که هر کدام از آنها به تنهایی برای مرگشان کافی است .

و یأتیه الموت من کلّ مکان

996- شدت عذاب کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 9

9- کافران ظالم ، دارای عذابی فزون تر از کافران دیگر *

وإنّ للذین ظلموا عذاباً دون ذلک

برداشت بالا- بنابراین نکته است که «ظالم» بر همه کافران اطلاق نشده باشد؛ بلکه کافران دو گروه باشد. گروهی که فقط کفر میورزند و گروهی که علاوه بر کفر اقدام های ظالمانه و توطئه گرانه علیه دین دارند. این گروه علاوه بر کیفر کفر، عذاب دیگری در قبال ظلمشان خواهند دید.

997- شدت غضب کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 6

6 - بر افروختگی مشرکان با شنیدن آیات قرآن و خشم حاصل از آن ، به حدی بود که آنان را در آستانه حمله و تهاجم به کسانی قرار می داد که آیات قرآن را بر آنها تلاوت می کردند .

یکادون یسطون بالذین یتلون علیهم ءای_تنا

«سَطُون» (مصدر «یسطون») به معنای تهاجم و حمله است؛ یعنی، چیزی نمانده که مشرکان با کسانی که آیات ما را بر آنان می خوانند گلاویز شوند.

ص: 511

998- شدت قبض روح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 1 - 6

6 - « فی المجمع بعد قوله تعالى « و النازعات غرقاً » قال : اختلف فی معناها علی وجوه أحدها : انه یعنی الملائکه الذین ینزعون أرواح الکفار عن أبدانهم بالشده . . . روى ذلك عن علیّ (ع) وقيل هو الموت ینزع النفوس . . . و روى ذلك عن الصادق (ع) ;

در مجمع البیان بعد از نقل قول خدای تعالی «والنازعات غرقاً» گفته است: در معنای «النازعات غرقاً» اختلاف به وجود آمده و جوهی بیان شده است؛ یکی از آنها این است که مقصود فرشتگانی اند که ارواح کافران را از بدن هاشان بیرون می کشند . . این معنا از امام علی(ع) روایت شده است. [و نیز] گفته شده مقصود مرگ است که جان ها را بیرون می کشد و این معنا از امام صادق(ع) روایت شده است.»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 2 - 6

6 - [فی المجمع] فی قوله تعالى « و الناشطات نشطاً » إنّها الملائکه تنشط أرواح الکفار بین الجلد و الأظفار حتّی تخرجها من أجوافهم بالكرب و الغمّ عن علیّ (عليه السلام) ;

در مجمع البیان درباره قول خدای تعالی «الناشطات نشطاً» از امام علی(ع) نقل شده است: «ناشطات» فرشتگانی اند که جان های کافران را (از سایر اعضا) در میان پوست و ناخن هایشان جمع می کنند تا همراه با سختی و غصّه از درون شان بیرون آوردند.»

999- شدت کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 6

6 - وعده رویارویی قهرآمیز و سریع خداوند با کافران و گرفتار ساختن آنان در قبضه قدرت خود ، مایه آرامش و تسلاّی خاطر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان

إنّ بطش ربّک لشدید

خطاب به پیامبر(صلی الله علیه و آله)، به هنگام بیان مؤاخذه کافران، بیانگر تأثیر مثبت این خبر در روحیه آن حضرت و پیروان ایشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - توانمندی خداوند بر ایجاد جهان هستی و اعاده آن ، دلیل قدرت او بر مجازات سخت کافران

إِنَّهُ هُوَ بَیْدِیْءٌ وَّ یَعِیْدِ

حرف «إِنَّ» برای تعلیل است و مبنای آیه قبل را بیان می کند.

ص: 512

1000- شدت کيفر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

20 - بروج - 85 - 12 - 3

3 - کافران عصر بعثت ، مورد تهديد شديد خداوند به مقابله اى سريع و برخوردى سخت با آنان

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

لسان العرب از ابن سيده نقل مى کند که «بطش» به معنای هجوم سريع است.

1001- شدت گمراهى کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - نور - 24 - 40 - 5

5 - کافران ، چنان در ظلمت و گمراهى فرورفته اند که حتى ملموس ترين حقايق الهى را درک نمى کنند .

والذین کفروا أعم لهم... أو كظلمت فی بحر لَجَّ یغشیه موج من فوقه موج من فوقه س

ندیدن دست خویش _ با آن که دست از ملموس ترين چیز برای انسان است _ (إذا أخرج یده لم یکد یرها) حکایت از حقیقت یاد شده دارد.

1002- شدت ناخشنودى کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - حاقه - 69 - 27 - 1

1 - کافران دوزخى در قیامت ، از زنده شدن مجدد خود به شدت ناخرسند بوده و آرزوى مرگ مى کنند .

ی_لیتها کانت القاضیه

مرجع ضمیر «یالیتها» امرى مقدر است که از سیاق آیه شریفه به دست مى آید(مانند «الموته»). «قاضیه» نیز به معنای «قاطعه» است. بر این اساس معنا و پیام آیه چنین مى شود: اى کاش مرگ نخستین پایان بخش حیاتم مى بود و دیگر بار زنده نمى شدم!

1003- شرارت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 100 - 10

10 - شرارت و حق ستیزی کافران در دنیا ، گواه حق گریزی آنان پس از بازگشت دوباره به دنیا

قال ربّ ارجعون ... کلاً إنّها کلمه هوقائلها

ص: 513

1004- شرایط ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 158 - 6

6_ کسانی که با وجود قرآن ایمان نمی آورند، جز با آمدن فرشتگان به سوی آنان و یا ظهور خداوند و یا تحقق آیات ملجئه، ایمان نخواهند آورد.

هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي ربك أو يأتي بعض آيات ربك

برداشت فوق بر این اساس است که امور بیان شده (آمدن فرشتگان و ...) پیشنهاد مشرکان منکر قرآن نباشد، بلکه بیان حالتی باشد که انکار قرآن_ که آیتی بزرگ است_ آن را ایجاب می کند. یعنی اگر به قرآن ایمان نمی آورید، راهی برای ایمان شما جز تحقق این امور نیست که برخی از اینها ناشدنی و برخی از میان برنده فرصت ایمان کارساز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 7 - 6

6_ نزول فرشته ای بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای همراهی با او در انداز مردمان ، شرط پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و درستی آن از نظر کافران بود .

لولا أنزل إليه ملك فيكون معه نذيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 48 - 5

5- نزول دفعی قرآن همانند تورات ، شرط پیشنهادی کافران برای قبول رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلما جاءهم الحق من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 53 - 1

1 - مشروط دانستن ایمان به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به نازل شدن نامه های سرگشاده از سوی خداوند در تأیید آن ، بهانه ای از سوی کافران بود .

بل يريد كل امرئ منهم .. كلاً

1005- شرایط خداپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 1

1 - برخی از کافرانِ عصر بعثت ، مدعی آمادگی برای عبادت خداوند ، در صورت اظهار آمادگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای عبادت معبود های آنان

و لا اَنتم عـبدون ما اَعبـد

خبر دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر سختی کافران - پس از نفی کوتاه آمدن خود - بیانگر آن است که کافران در صورت سازش

ص: 514

پیامبر (صلی الله علیه و آله) خود را برای عبادت خداوند آماده می خواندند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 2

2 - سازش خواهان کافر ، به رغم اظهار آمادگی برای پذیرش مشروط توحید ، هرگز اهل عبادت خداوند نبودند و حال و آینده آنان ، فرقی نمی کرد .

و لا أنتم عابدون ما أعبد

این آیه گرچه با آیه سوم، عبارتی یکسان دارد؛ ولی در زمان با آن متفاوت است. در آیه سوم _ به قرینه آیه قبل از آن _ مراد زمان آینده است؛ ولی در این آیه _ به قرینه آیه قبل از این _ مراد زمان حال است.

1006 - شرایط خداپرستی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 1

1 - برخی از کافران عصر بعثت ، آمادگی خود را برای عبادت خداوند به صورتی مشروط ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) عرضه کردند .

و لا أنتم عابدون ما أعبد

1007 - شرایط صلح با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 7

7 _ توجه به خدا و اتکا به او امری لازم به هنگام تصمیم گیری برای صلح و ترک مخاصمه با کافران

وإن جنحوا... و توکل علی الله

1008 - شرایط قبول اسلام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 5 - 9

9_ اقامه نماز و پرداخت زکات ، شرط پذیرش اسلام مشرکان و کافران

فإن تابوا وأقاموا الصلوه وءاتوا الزكوه فخلّوا سبيلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 11 - 6

6_ پذیرش اسلام کفار ، مشروط به اقامه نماز و پرداخت زکات است .

فإن تابوا وأقاموا الصلوه وءاتوا الزكوه فإخونکم فی الدین

ص: 515

1009- شرایط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 52 - 1

1 - کافران پندناپذیر ، ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به آمدن نامه های سرگشاده برای یکایکشان ، مشروط دانستند .

بل یرید کل امریء منهم أن یوتی صحفًا منشره

1010- شرک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 5

5 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دعوت برخی کافران را به ترک شرک و بت پرستی ، بی ثمر دانست و آنها را به حال خود رها ساخت .

لکم دینکم

1011- شرک کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 5 - 4

4 - اعتقاد کافران عصر بعثت به معبود های بی شمار

أجعل الألهة إلهاً وحدًا

1012- شعيب (ع) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 93 - 2

2 - شعيب (ع) با دلسوزی بر کافران مشرف به هلاکت ، از آنان اعراض کرد و شهر مدین را ترک گفت .

فتولی عنهم و قال یقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه «قوم» به یاء متکلم نشان از تحسّر و دلسوزی شعيب به مردم خویش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 88 - 5

5_ برخورد حضرت شعیب (ع) با مشرکان و کافران ، برخوردی ترحم آمیز و مشفقانه بود .

ی_ قوم اریتم

ص: 516

تعبیر «یا قوم» (ای مردم من) حکایت از شفقت و مهربانی شعیب(ع) دارد.

1013- شعیب(ع) و کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 89 - 6,25

6_ شعیب (ع) در آخرین پاسخ خویش به خواسته کافران مدین، بازگشت خود و همگامانش را به آیین شرک امری ناممکن دانست.

و ما یکون لنا أن نعود فیها إلا أن یشاء الله ربنا

جمله «ما یکون لنا ..» که حکایت از عدم امکان بازگشت به آیین شرک دارد، هم می تواند به معنای عدم امکان تکوینی باشد و هم می تواند مراد از آن عدم امکان تشریعی (ناشایست بودن و جایز نبودن) باشد. برداشت فوق براساس احتمال اول است. گفتنی است که بر مبنای اول، مشیت الهی (إلا أن یشاء الله) مشیت تکوینی است و بر اساس احتمال دوم، مشیت الهی، مشیت تشریعی است.

25_ شعیب (ع) پس از یأس از ایمان مردم کفرپیشه با دعا به درگاه خداوند از وی خواست تا بین او و کفرپیشگان قضاوت کند.

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و أنت خیر الفتحین

از معانی کلمه «فتح» داوری کردن و قضاوت نمودن است.

1014- شقاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 11

11_ مهلت خداوند به کافران، زمینه ساز دوری آنان از خیر و سعادت با ارتکاب اعمال ناروا

و لا یحسبنّ الذّین کفروا أنّهم نملی لهم خیر لانفسهم إنّهم نملی لهم لیزدادوا اثما

«اثم»، در لغت به اعمالی گفته می شود که آدمی را از خیر و سعادت باز می دارد. (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 168 - 5

5_ تمامی راه های سعادت به روی کافران ظالم بسته است.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا... وَلَا يَهْدِيهِمْ طَرِيقاً

1015- شقاوتمندی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 7 - 5

ص: 517

5 - بشارت خداوند به پیروزی و سعادت‌مندی مؤمنان و تهدید او نسبت به شکست و بدبختی کافران

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

بنابر گفته مفسران، این آیه متضمن وعده و وعید است.

1016 - شک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 38 - 3

3- مؤمن، دارای ثبات و استقرار در عقیده، ولی کافر، اسیر در چنگال‌های شک و تردید و بی‌ثبات است.

مَا أَظُنُّ... و مَا أَظُنُّ... لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي

سخنان سمبل کفر و دنیاپرستی، در آیه، همواره، تردید را با خود همراه دارد، لذا در نقل سخن او، دو بار واژه «ظنّ» و یک بار نیز «لئن» به کار گرفته شده، ولی مرد سمبل ایمان، با قاطعیّت عقیده خود را بیان کرده و راه عملی خود را مطرح ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 82 - 1

1 - اظهار تردید کافران در زنده شدن دوباره انسان، پس از مرگ

قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا... أَءَآتًا لِمَبْعُوثُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 4

4 - کافران، گرفتار شک و تردید درباره آخرت

بل هم فی شکّ منها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 10 - 1

1 - کافران در حیات دوباره انسان، پس از ناپدید شدن اجزای او در خاک، تشکیک کردند.

وقالوا أءذا ضللنا فى الأرض أءنا لفى خلق جءىء

ءءء - نام سوره - سوره - آىه - فىش

15 - صافاء - 37 - 53 - 1

1 - اظهار تردىء كرفان در زنده شدن انسان ها پس از مرء ، هنگام روبه روشءن با مؤمنان

إنى كان لى قرىن . . . أءذا متنا و كئنا ترابًا و عظى_ ما أءنا لمدىنون

ءءء - نام سوره - سوره - آىه - فىش

17 - ءءان - 44 - 9 - 1

ص: 518

1- کافران و منکران وحی ، گرفتار بازی در فضای شک و تردید

بل هم فی شکّ

این آیه در حقیقت پاسخی به این پرسش است که: چرا علی رغم دلایل روشن بر حقانیت وحی و رسالت پیامبران، گروهی به کفر و انکار وحی می گرایند؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 15 - 5

5_ شک در امکان معاد ، در عین مشاهده آفرینش خداوند ، نمودی از گیجی و سردرگمی کافران

فهم فی أمر مریج . . . أفعینا بالخلق الأول بل هم فی لبس من خلق جدید

بیان تناقض گویی کافران در این آیه، می تواند در مقام ارائه نمونه ای از سرگردانی کافران باشد که در آیات پیشین خداوند به آن اشاره فرموده است.

1017- شک کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 2

2 - کافران ، در اظهار نظرشان درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تبلیغ آن حضرت از معاد ، مردد بودند و نظری ثابت و قطعی نداشتند .

رجل ینبئکم إذا مرّتم کلّ ممزّق إنکم لفی خلق جدید . أفتری علی الله کذباً أم ب

«أم» حرف عطف و برای تردید است؛ یعنی، طبق نظر کافران پیامبر (صلی الله علیه و آله) یا می داند که معاد، شدنی نیست و در عین حال از آن خبر می دهد _ که افترا به خدا است _ و یا از آن خبر ندارد و سخنی جنون آمیز بر زبان جاری می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 1 - 5

5 - معاد ، مورد شک و تردید کافران عصر بعثت بود .

عمّ یتساءلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه ، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود ، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا .. لعلکم تغلبون

واژه «لعلّ» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 519

1 - تردید و شک کافران مکه ، نسبت به برپایی قیامت

ألا إنيهم في مريه من لقاء ربهم

1019 - شکایت از کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 30 - 1

1 _ شکوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به پیشگاه خداوند از مردم عصر خویش (کافران شهر مکه) ، به خاطر متروک و مهجور ساختن قرآن کریم

وقال الرسول يـربّ إنّ قومي اتّخذوا هـذا القرآن مهجورًا

در این که شکوائیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در این دنیا است و یا در آخرت؟ دو نظریه میان مفسران وجود دارد. برداشت یاد شده مبتنی بر دیدگاه اول است که مطابق نظر بیشتر مفسران می باشد. گفتنی است واژه «مهجور» به معنای متروک ورها شده است.

1020 - شکست توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 5

5 _ شکست کافران مکه در توطئه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، عبرتی برای همه خائنان به خدا و رسول

لاتخونوا الله و الرسول . . . و يمكرون و يمكر الله

یادآوری شکست توطئه های کافران مکه پس از اشاره به خیانت برخی از مسلمانان برای تفهیم این حقیقت است که خائنان به خدا و رسول، هر چند اظهار اسلام کنند، همان گونه که کافران موفق نشدند، آنان نیز موفق نمی شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 3,4,6

3 _ تلاش کافران و صرف هزینه های کلان برای جلوگیری از گسترش اسلام ، بی اثر است .

ثم تكون عليهم حسره

4_ از دست دادن دارایی ها و بر جای ماندن حسرت و ندامت ، ثمره تلاش برای مبارزه با اسلام

ثم تکون علیهم حسره

6_ خداوند بی ثمر ماندن تلاش های حق ستیزانه کافران قریش را به مسلمانان صدر اسلام بشارت داد .

ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 4

4- تلاش های کافران برای ترغیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عقب نشینی و یا عدول از مواضع اصولی خویش ، ناکام ماند و شکست خورد .

ص: 520

تعبیر «نزدیک بود تو را به فتنه اندازند» حکایت می کند که آنان، موفق به این کار نشدند و شکست خوردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 25 - 17، 15

15 - نافر جام ماندن توطئه های کافران علیه مؤمنان ، از سنت های الهی است .

و ما کید الـکـفرین إلا فی ضلـل

17 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان ، در مورد نافر جام ماندن توطئه های کافران علیه جانشان

قالوا اقتلوا أبناء الذين ءامنوا معه . . . و ما کید الـکـفرین إلا فی ضلـل

مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه با بیان تاریخ موسی (ع) و مؤمنان به او و نیز فرعونیان، در صدد دلداری به پیامبر اسلام و مؤمنان است که وضعیتی مشابه آنان در مکه داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 1 - 1

1_ تلاش های کافران ، در منحرف ساختن جامعه بشری از راه خدا ، محکوم به شکست حتمی و نهایی است .

الذین کفروا و صدّوا عن سبیل اللّٰه أضلّ أعم لهم

«أعمالهم» نظر به تلاش های کفر آمیز و انحراف انگیز کافران دارد که از واژه «صدّوا» استفاده می شود. شکست حتمی و نهایی از آن جهت برداشت می شود که گوینده «أضلّ» خداوند است و اگر کافران در ظاهر پیشرفت هایی هم داشته باشند، در نهایت محکوم به شکست اند.

1021- شکست توطئه های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 9

9- ترفند ها و توطئه های کافران علیه راه خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، محکوم به شکست و بی فرجامی

إنّ الذین کفروا و صدّوا . . . و سیحبط أعم لهم

به قرینه صدر آیه، می توان گفت: مراد از «أعمالهم» همان حرکت های کفرآمیز، مانع تراشی در طریق حق و ستیزه جویی با پیامبر(صلی الله علیه و آله) است. در این صورت «حبط»، به معنای خنثی سازی و عقیم نمودن تلاش های آنان خواهد بود.

1022- شکست دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 46 - 1

1 - شکست دنیوی کافران ، پیش درآمد عذاب اخروی آنان

سیهزم الجمع . . . بل الساعه موعدهم

ص: 521

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 12 - 4, 5, 1, 3

1 - شکست نهایی کافران ، از سنت های الهی

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنم

3 - پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، مأمور اعلام کردن شکست نهایی کفار به آنها و حشرشان به سوی جهنم

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنم

4 - کافران در دنیا ، مغلوب مؤمنان و در آخرت ، مقهور خدا هستند . *

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنم

5 - اعلام شکست قریب الوقوع کافران ، از روش های قرآن برای تضعیف روحیه دشمن

قل للذین کفروا ستغلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 1

1 - جنگ بدر ، شاهد روشن صدق وعده های الهی در مورد شکست کافران

قد کان لکم ایه فی فتنین التقتا

بنا به گفته مفسرین، آیه فوق مربوط به جنگ بدر است. گفتنی است که در شأن نزول آیه، اختلافی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 141 - 6

6 - شکست و پیروزی در جنگ ، وسیله ای برای نابودی تدریجی کافران

نداولها بین الناس . . . و لیمحص الله الذین امنوا و یمحق الکافرین

«محق»، به معنی نابودی تدریجی است. (مجمع البیان).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 3

3_ امداد غیبی خداوند ، در شکست کافران شرک پیشه

و هو خیر النَّاصِرین. سنلقى فی قلوب الذین کفروا الرعب بما اشركوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 165 - 2

2_ ضربه و مصیبت وارده بر کافران در جنگ بدر ، دو برابر مصیبتی که بر پیکارگران مؤمن در جنگ احد وارد شد .

اولما اصابتکم مصیبه قد اصبتم مثلها

بسیاری از مفسران گفته اند که مراد از «اصبتم مثلها» (دو چندان مصیبتی که دیدید، بر کافران وارد کردید) مصیبتی است که مؤمنان در پیکار بدر بر مشرکان تحمیل کردند. این برداشت را روایت مذکور در فیش شماره 12 تأیید می کند.

ص: 522

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 52 - 8

8 _ بشارت الهی در مورد ناکامی یهود و کافران در مبارزه مشترک علیه مسلمانان

الم تر الى الذين اوتوا الكتب . . . و من يلعن الله فلن تجد له نصيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 15

15 _ پیروزی نهایی مؤمنان بر کافران

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلاً

بنابر اینکه جمله «لن يجعل الله» اخبار باشد و نه انشاء. و چون این جمله پس از فرض غلبه کافران است (و ان كان للكافرين نصيب)، اشاره به این دارد که پیروزی نهایی و دایمی از آن مسلمانان خواهد بود؛ گرچه ممکن است در مقطعی غلبه با کافران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 4

4 _ اصحاب اعراف با به رخ کشیدن بی ثمری امکانات مادی و قدرت های دنیوی کافران، آنان را ناکام خوانده و شماتت می کنند .

قالوا ما اغنى عنكم جمعكم و ما كنتم تستكبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 137 - 10

10 _ شکست کافران عصر بعثت و حاکمیت دین اسلام بر سرزمین آنان، نوید خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و تمت کلمت ربک

هدف از مخاطب قرار دادن پیامبر (ربک) در بیان پیروزی مستضعفان بنی اسرائیل و نابودی مستکبران، مژده پیروزی اسلام و مسلمانان و نابودی کفر و کفرپیشگان مستکبر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ شکست و رسوایی ، فرجام کافران ستیزه گر با خدا و رسول او

ذلکم

«ذلکم» خبر برای مبتدایی محذوف و اشاره به شکست خفتبار مشرکان در جنگ بدر دارد ; یعنی «الأمر ذلکم» ; مطلب از این قرار است که بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ شکست نهایی ، سرنوشت محتوم کفرپیشگان ستیزه گر علیه اسلام و راه خدا

ص: 523

ثم یغلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 19، 12

12_ شیطان در آغاز جنگ بدر با دیدن امداد های الهی به شکست جبهه کفر مطمئن شد .

نکص علی عقبیه و قال إني بريء منكم إني أرى ما لاترون

19_ شکست کافران جنگ بدر نمودی از عقوبت شدید خداوند برای آنان

و الله شديد العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 2 - 11

11_ سنت الهی حاکم بر جوامع بشری ، در جهت غلبه یافتن دین خدا و عزت مؤمنان ، و شکست کفر و خواری کفرپیشگان است .

و أن الله مخزي الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 26 - 10

10_ هزیمت و شکست ، فرجام شوم و کیفر قطعی برای تمامی کافران و دشمنان ایستاده در برابر دین الهی

و عذب الذين كفروا و ذلك جزاء الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 49 - 12، 10

10_ غلبه ایمان بر کفر و موفقیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در انجام رسالت ، از نوید ها و بشارت های خداوند به آن حضرت

فاصبر إن العقبه للمتقين

بیان پیروزی اهل ایمان و از میان رفتن کفرپیشگان در شرح داستان نوح(ع) می رساند که مصداق مورد نظر برای «العاقبه» (فرجام نیک) پیروزی ایمان بر کفر است و از آن جا که خطاب متوجه پیامبر(صلی الله علیه و آله) است، جمله فوق ناظر به پیروزی اسلام بر کفر و

موفقیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در انجام رسالت می باشد.

12_ صبر و تقوا، دو شرط اساسی برای پیروزی نهایی بر کافران و نایل شدن به فرجامی نیکوست.

فاصبر إن العـقبه للمتقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 7

7- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان، از آیات الهی است.

سأوریکم ءایـتی

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به «آیات» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 524

11- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پیروزی اسلام را به مشرکان و کافران حق ناپذیر یادآور شد و شکستشان را به آنان هشدار داد .

وإن أدری أقریب أم بعید ماتوعدون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «ماتوعدون» پیروزی اسلام و شکست جبهه شرک و کفر باشد. گفتنی است که جمله «أن الأرض یرثها عبادی الصالحون» در آیه 105 مؤید همین دیدگاه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 11

11 - نوید عزت و پیروزی به اهل ایمان و شکست و خواری کافران و مشرکان صدراسلام

و من الناس من یحـدل.. ثانی عطفه... له فی الدنیا خزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 88 - 3

3 - کافران و مشرکان ، به عذاب و شکست تهدید شدند .

و لتعلمنّ نبأ بعد حین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 41 - 10

10 - شکست ناپذیری قرآن ، در برابر معارضه ها و موضع گیری های خصمانه کافران

إنّ الذین یلحدون... إنّ الذین کفروا... و إنّ لکتب عزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 12 - 3

3 - تلاش کافران ، برای خدشه دار ساختن قرآن ، کاری بازیگرانه و بی فرجام

الذین هم فی خوض یلعبون

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که مراد از «خوض»، نقد و انتقادهایی باشد که کافران از سر تکذیب نسبت به قرآن انجام می دهند و اطلاق لعب بر این عمل از آن جهت باشد که نتیجه ای، عاید آنان نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 31 - 3

3 - اطمینان بخشی خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نسبت به رشد دعوت آن حضرت و به خاموشی گراییدن ندای کفر

قل ترَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِّصِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 4

4 - مکر و توطئه کافران علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شکست پذیر و گریبانگیر خود آنان

فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

ص: 525

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 17

17 - در جنگ کفر و ایمان ، کفر همواره بازنده است .

فَأَيُّدِنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَاصْبِحُوا ظَٰهِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 5 - 2

2 - تهدید خداوند به شکست کافران ، در جنگ با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

و یبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 7 - 5

5 - بشارت خداوند به پیروزی و سعادت‌مندی مؤمنان و تهدید او نسبت به شکست و بدبختی کافران

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

بنابر گفته مفسران، این آیه متضمن وعده و وعید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 2

2 - کافران ، هر چند شگرد های عمیق و دشواری به کار گیرند ، در برابر مکر های علاج ناپذیر خداوند ، شکست خواهند خورد .

یکیدون کیداً . و أكید کیداً

بیان مکر خداوند در برابر کید کافران، در حقیقت بیان ناکامی آنان است.

1024 - شکست کافران اطراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه . . . حتى يأتي وعد الله

1025- شکست کافران در غزوه حنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 26 - 9

9_ جبهه کفر در کارزار حنین ، در پی فرود آمدن نیروهای غیبی و نزول آرامش روحی بر مؤمنان از سوی خداوند ، گرفتار

ص: 526

شکستی سخت و عذاب آور گردید .

ثم أنزل الله سكينته . . . و أنزل جنوداً لم تروها و عذب الذين كفروا

1026- شکست کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 15

15_ شکست نابودی کفرپیشگان و پیروزی اهل ایمان ، از تهدید های خداوند به کافران و از وعده های او به مؤمنان عصر بعثت

حتى يأتي وعد الله

1027- شکست کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 10، 7، 6

6_ خداوند بی ثمر ماندن تلاش های حق ستیزانه کافران قریش را به مسلمانان صدر اسلام بشارت داد .

ثم تكون عليهم حسره ثم يغلبون

7_ خداوند با خبری غیبی ، شکست کفار قریش را به مسلمانان صدر اسلام بشارت داد .

ثم يغلبون

10_ آن گروه از کافران قریش که پس از شکست همچنان به کفرورزی خویش ادامه دادند ، از دوزخیان هستند .

و الذين كفروا إلى جهنم يحشرون

تکرار «الذین کفروا» پس از «ثم يغلبون» اشاره به این دارد که گروهی از کفار قریش پس از شکست و غلبه مسلمانان به کفر باقی خواهند ماند، آنان سزایشان جهنم است و گروهی اسلام را خواهند پذیرفت و اهل نجات خواهند بود.

1028- شکست کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 57 - 4

4_ متلاشی ساختن جبهه کافران محارب و پراکنده ساختن آنان ، تکلیفی بر عهده اهل ایمان

فإما تتقنهم فی الحرب فشردهم

1029- شکست کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 527

4- کافران مکه ، در آستانه شکست و عذاب دنیوی قرار گرفته بودند .

سأوریکم ءای-تی

برداشت یاد شده مبتنی براین است که مراد از «آیات» شکست کفار مکه و عذاب دنیوی آنان باشد. گفتنی است مکی بودن این آیات، مؤید برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لا يزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه . . . حتی یأتی وعد الله

1030- شکست مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 1

1_ خداوند با برنامه های خویش ، مکر کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نافرجام ساخت .

إذ یمکر . . . و یمکر الله و الله خیر المکرین

1031- شکمبارگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 7

7- لذت جویی و شکمبارگی حیوان گونه کافران ، تنها بهره آنان از زندگی دنیایی

الذین کفروا یتمتعون و یأکلون کما تأکل الأنعم و النار مثوی لهم

از مقابله دو بخش آیه _ که برای مؤمنان پایان خوش بهشت را یادآور شده _ استفاده می شود که کافران، هرگز از آن نعمت های اخروی بهره نخواهند برد؛ بلکه تنها شهوت رانی و استفاده حیوان گونه از امکانات دنیا، نصیب آنان است.

1032- شکنجه های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 127 - 9

9- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر شکنجه و آزار مؤمنان توسط کافران، سخت اندوهگین و متأثر می شد. *

و لاتحزن علیهم

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مرجع ضمیر «علیهم» مؤمنان باشد که از سوی کافران و مشرکان مکه به شدت شکنجه و آزار می شدند.

ص: 528

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 74 - 10

10 - جاودانگی عذاب جهنم و نبود مرگ در آن ، دلیل پاینده تر بودن عذاب کافران از شکنجه و آزاری است که آنان بر مؤمنان روا می داشتند .

والله خیر و ابقى . اِنَّه من یات ... لایموت فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 11 - 4

4 - مؤمنانی که زیر شکنجه کافران جان دادند و در آتش آنان سوختند ، مالک بوستان های بهشت خواهند شد .

إِنَّ الذّین ءامنوا و عملوا الصّٰلِحٰتِ لَھمَّ جَنَّٰتٍ

ارتباط این آیه با آیه قبل ، بیانگر برداشت یاد شده است .

1033 - شکنجه های کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 10

10 - برخی از مردان و زنان مؤمن در عصر بعثت ، به جهت ایمان خود ، گرفتار شکنجه کافران شدند .

إِنَّ الذّین فتنوا المؤمنین و المؤمنٰتِ

قید «ثمّ لم یتوبوا» - که ترغیب به توبه است - با شأن نزول هایی که درباره ارتباط آیه به مؤمنان صدراسلام نقل شده ، سازگارتر است؛ زیرا در مورد گذشتگان ترغیب به توبه و جهی ندارد؛ هر چند که اصل موضوع درباره آنان نیز صادق است .

1034 - شگفتی بینایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 1

1 - کافران در قیامت و به هنگام حضور در پیشگاه خداوند ، شنوایی و بینایی اعجاب برانگیزی برخوردار خواهند بود .

أسمع بهم و أبصر يوم يأتوننا

«أسمع بهم» و «أبصر» صيغه های تعجب هستند، یعنی چقدر شنوا و بینا هستند!؟.

1035- شگفتی تکذیبگری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مکه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از

ص: 529

کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مگه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

1036- شگفتی حالات کافران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 14

14 - وضعیت کافران به قرآن در قیامت ، رقت بار و شگفت آور است .

وقال الذین کفروا لن نؤمن به_ذا القرآن . . . و لو تری إذ الظلمون موقوفون عند ربّ

جواب «لو» محذوف است و عبارت می تواند چیزی همانند و لو تری . . . لرأیت امرأ عجباً باشد.

1037- شگفتی شنوایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 1

1- کافران در قیامت و به هنگام حضور در پیشگاه خداوند ، شنوایی و بینایی اعجاب برانگیزی برخوردار خواهند بود .

أسمع بهم و أبصر یوم یأتوننا

«أسمع بهم» و «أبصر» صیغه های تعجب هستند، یعنی چقدر شنوا و بینا هستند!؟.

1038- شگفتی عبرت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 6

6_ اطلاع کافران از عاقبت شوم کفرپیشگان گذشته و عبرت نگرفتن از آنان ، مایه تعجب و شگفتی و نشانه بی خردی آنان است .

و یستعجلونک بالسیئه قبل الحسنه و قد خلت من قبلهم المثلت

آیه شریفه در مقام تعجب و بیان سخافت رأی و خرد کفرپیشگان است و جمله حالیه (وقد خلت . . .) به منزله دلیل برای اثبات آن می باشد. از این رو باید آنان از گرفتار شدن امتهای کفرپیشه گذشته به عقوبتهای الهی مطلع باشند.

1039- شگفتی عذاب دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 530

21- روز فرارسی عذاب دنیوی مشرکان و کافران ، روزی بس شگفت و عظیم

إتی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

مراد از «عذاب یوم عظیم» ممکن است عذاب دنیوی باشد.

1040- شگفتی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 19 - 5

5- عبادت و نماز پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یاران آن حضرت ، امری شگفت آور و جذاب برای کافران و مشرکان

کادوا یكونون علیه لبدًا

1041- شگفتی لجاجت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 4

4- پافشاری کافران بر کفر خویش ، شگفت آور و توجیه ناپذیر است .

قتل الإنسان ما أکفره

1042- شیطان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 11، 9، 7، 5، 4

4_ شیطان با توصیف کافران بدر به شکست ناپذیران ، آنان را علیه مسلمانان تشجیع کرد .

وقال لا غالب لکم الیوم من الناس

5_ لشکرکشی برای رویارویی با اهل ایمان ، عملی پسندیده در نظر شیطان زده کفرپیشگان مکه

إذین لهم الشیطن أعملهم

از مصادیق مورد نظر برای کلمه «أعملهم»، به قرینه آیات قبل و فرازهای بعد، لشکرکشی کافران مکه برای حضور در جنگ بدر است.

7_ سرمستی، ریاکاری و بازداشتن مردم از راه خدا، رفتاری نیکو در نظر شیطان زده کافران عصر بعثت *

إذ زين لهم الشيطان أعمالهم

از مصادیق «أعملهم» به قرینه آیه قبل، سرمستی و ریاکاری ... است.

9_ شیطان با تأکید بر یاری بی دریغ خویش از لشکریان کافر بدر، آنان را به رویارویی با مسلمانان ترغیب کرد.

إني جار لكم

کلمه «جار» معانی متعددی دارد؛ از جمله یاور، همساز، هم قسم، شریک و ... (لسان العرب). به نظر می رسد یاور نسبت

ص: 531

به دیگر معانی مناسبتر باشد.

11 _ شیطان به هنگام شروع جنگ بدر با اعلان بیزاری از کافران ، عهد خویش (یاری سپاه کفر) را گسست .

فلما تراءت الفئتان .. قال إني بريء منكم

13 _ مشاهده فرشتگان الهی برای امداد مسلمانان ، دلیل عقب نشینی شیطان از کارزار بدر و اعلان بیزاری وی از لشکر کفر

نکص علی عقبیه و قال إني بريء منكم إني أرى ما لاترون

1043- شیطان و کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 8

8 _ تجسم شیطان برای کافران مکه ، قبل از جنگ بدر

و إذ زين لهم الشيطان أعمالهم

1044- شیطنت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 18 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با اندیشه شیطانی و سنجیده کاری همراه بود .

إِنَّهٗ كَانَ لِأَيِّۙ تَنَا عَنِيدًا .. إِنَّهٗ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

1045- شیوه برخورد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 87 - 7

7 _ لزوم طرد مرتدان و کافران آگاه از اهل کتاب ، و برخورد شدید با آنان *

اولئك جزاؤهم انّ عليهم لعنه الله و الملائكة و الناس اجمعين

بنابراینکه «ان عليهم لعنه ... و الناس اجمعين»، جمله انشائی به صورت خبر باشد. یعنی مردم باید آنان را طرد کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 98 - 4

4_ لزوم برخورد فکری با انحرافات اعتقادی ، پس از تبیین حقایق

قل یا اهل الکتب لم تکفرون بایات الله

با توجه به مجموع آیات قبل که نخست، خداوند حقایق مختلفی را درباره بنی اسرائیل تبیین و سپس به آنان اعتراض کرده است.

ص: 532

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 112 - 10

10 - اهل ایمان ، موظف به جلوگیری از توسعه و رشد اقتصادی اهل کتاب (یهود) ، تا مرحله به مسکنت و درماندگی کشانیدن آنان

و ضربت علیهم المسکنة

بنابر اینکه جمله «ضربت . . .» ، تشریحی باشد نه اخبار از امر خارجی .

1046- صالح (ع) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 5

5- برخورد حضرت صالح (ع) با مشرکان و کافران ، برخوردی ترحم آمیز و مشفقانه بود .

ی- قوم اریتم

تعبیر «یا قوم» (ای مردم من) حکایت از شفقت و ترحم صالح (ع) دارد.

1047- صبر بر اذیت‌های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 3

3- صبر در برابر گفته ها و فشار های تبلیغاتی و روانی کافران ، فرمان و توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فاصبر علی ما یقولون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 174 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یاران ایشان ، مأمور به صبر و شکیبایی در برابر آزار ها و کارشکنی های مشرکان و کافران معاند

فتولّ عنهم حتی حین

توصیه به اعراض و بی اعتنایی ، در شرایطی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یاران آن حضرت ، مورد آزار و شکنجه دشمنان کافر قرار

داشتند، در حقیقت توصیه به صبر و شکیبایی بیشتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 178 - 3

3 - پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و یاران ایشان ، مأمور به صبر و شکیبایی در برابر آزار ها و کارشکنی های مشرکان و کافران معاند

و تولّ عنهم حتّی حین

توصیه به اعراض و بی اعتنایی در شرایطی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یارانش مورد آزار و شکنجه دشمنان کافر قرار داشتند، در حقیقت توصیه به صبر و شکیبایی بیشتر است.

ص: 533

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 13 - 12

12- توکل به خداوند و صبر پیشه کردن در برابر آزار و اذیت کافران ، زمینه ساز برخورداری از حمایت الهی

و علی الله فلیتوکل المؤمنون .. و لنصبرنّ علی ما اذیتموننا ... فأوحی إلیهم ربّه

1048- صبر بر اذیت‌های کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 59 - 4

4 - توصیه خداوند به مؤمنان و مهاجران صدراسلام ، مبنی بر اینکه در برابر فشارها و آزارهای کافران ، بردبار باشند و خویشتن داری را از دست ندهند .

و الذین هاجروا .. ثمّ قتلوا ... وإنّ الله لعلیم حلیم

متعلق «علیم» در جمله «وإنّ الله لعلیم حلیم» محذوف است و تقدیر آن به قرینه مقام چنین می باشد: «إنّ الله لعلیم بما فعل المشركون بالمؤمنین من إخراجهم من دیارهم و قتلهم المهاجرین حلیم یمهلهم و لاینتمنهم إلی حین؛ خدا به آنچه که مشرکان علیه مؤمنان انجام دادند، آگاه است و چون حلیم و بردبار است، به آنان فرصت می دهد». گفتمی است که جمله فوق، در واقع توصیه ای است از جانب خداوند به مؤمنان صدراسلام که فشارهای کافران آنان را بی حوصله نکنند؛ بلکه همان طور که خدا حلیم و بردبار است، بردباری کنند و خویشتن داری را از دست ندهند.

1049- صبر بر استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 111 - 4،7

4 - مقاومت روحی در برابر استهزا و مضحکه کافران و حق ستیزان و پایبندی بر ارزش های دینی و الهی ، از مصداق های بارز صبر و شکیبایی

فأتخذتموهم سخریّاً .. و کنتم منهم تضحکون . إتی جزیتهم الیوم بما صبروا

7 - صبر و شکیبایی در برابر آزارهای روحی کافران ، توصیه خداوند به مؤمنان صدراسلام

فأتخذتموهم سخریّاً .. و کنتم منهم تضحکون . إتی جزیتهم الیوم بما صبروا

ذکر فرجام خوش مؤمنان شکیبا در قیامت و اعلام رستگاری قطعی آنان، نشانگر تشویقی است از سوی خداوند به مؤمنان صدر اسلام؛ که در برابر آزارهای کافران مقاومت کنند و بدانند که خداوند آنان را فراموش نخواهد کرد.

1050- صبر بر دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 48 - 8

8 - وانهادن کافران و تحمل عداوت آنان ، تکلیفی الهی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 534

فذرهم . . . و اصبر لحکم ربک

بنابراین که «و اصبر» عطف بر «فذرهم» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

1051- صبر بر سخنان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 39 - 1

1 - دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی خداوند، به صبر در برابر گفتار ناروای کافران

فاصبر علی ما یقولون

1052- صبر در برابر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 59 - 2

2_ پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور به برگزیدن شیوه صبر و انتظار در برابر کافران، در پی اتمام حجت بر ایشان *

فإنما یسرنه... فارتقب

با توجه به شرایط دشوار پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مکه، چه بسا تعبیر «فارتقب» بیانگر لزوم صبر و انتظار تا لحظه تغییر شرایط است.

1053- صفات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 4

4_ کفرپیشگان، مردمانی فریفته به زندگانی دنیا

حرمهما علی الکفرین. الذین... غرتهم الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 4

4_ اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوه وأكثر أمولا وأولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 126 - 8

8_ درس نگرستن از آزمون ها و ابتلائات الهی ، از ویژگی های منافقان و کافران

ماتوا و هم كفرون. أو لا يرون أنهم يفتنون في كل عام ... ثم لا يتوبون ولا هم يذك

ص: 535

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 7 - 7

7_ دلخوش بودن به دنیا و آرامش یافتن به آن و غفلت از آیات الهی، از اوصاف کافران و امری مذموم و ناپسند

إن الذین . . . ورضوا بالحویه الدنیا و اطمأنوا بها ... غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 38 - 3

3- مؤمن، دارای ثبات و استقرار در عقیده، ولی کافر، اسیر در چنگال های شک و تردید و بی ثبات است.

ما أظنّ . . . و ما أظنّ ... لکنّ هو الله ربّی

سخنان سمبل کفر و دنیاپرستی، در آیه، همواره، تردید را با خود همراه دارد، لذا در نقل سخن او، دو بار واژه «ظنّ» و یک بار نیز «لئن» به کار گرفته شده، ولی مرد سمبل ایمان، با قاطعیّت عقیده خود را بیان کرده و راه عملی خود را مطرح ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 7

7- کافران و انسان های لجوج، از قدرت و عذاب الهی تأثیر پذیرفته و متنبّه می شوند؛ نه از منطق و برهان.

و لئن مسّتهم نفعه من عذاب ربّک ليقولنّ ى_ویلنا إنا کنا ظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 4

4 - کافران، بیگانه با اعمال خیر و آلوده به کار های ناشایست

و لهم أعمال من دون ذلک هم لها عَمَلون

«ذلک» اشاره دارد به کارهای نیک مؤمنان (أولئك یسارعون فی الخیرات)؛ یعنی، برای کافران، اعمال دیگری غیر از آن اعمال (اعمال نیک) وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - دل‌بستگی کافران و مستکبران به اسباب و عوامل ظاهری تا قبل از رویه رو شدن با عذاب دوزخ

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم... إِذَا هُمْ فِيهِ مَبْلِسُونَ

«حَتَّىٰ» غایت برای «ما یتضرَّعون» و «فتح» (مصدر «فتحنا») به معنای گشودن است. «ایلاس» (مصدر «مبلسون») نیز برای چند معنای نزدیک به هم و متلازم _ مانند: انکسار، حزن، تحیر، یأس و سکوت همراه با اندوه _ به کار رفته است؛ یعنی، ... و به درگاه خدا زاری نمی کنند تا وقتی که دری از عذاب سخت (بسیار دردناک) بر [روی] آنان بگشاییم. به ناگاه ایشان در آن [حال، از هر سبب نجات بخشی] انومید خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 52 - 11

11 - نادرست پنداشتن وعده الهی به برپایی قیامت و دروغگو دانستن پیامبران، کفر و از نشانه های کافران است.

ص: 536

الذین کفروا .. قالوا یـویلنا ... ماذا ما وعد الرحمن وصدق المرسلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 9

9 - هواپرستی ، انکار روز قیامت ، باطل و بی هدف شمردن جهان آفرینش ، از اوصاف کافران است .

و لا تتبع الهوی فیضلك عن سبیل الله . . . بما نسوا یوم الحساب . و ما خلقنا السما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 32 - 2

2 - دروغ بستن به خدا و تکذیب قرآن و دین حق ، از خصوصیات کافران است .

فمن أظلم ممن كذب على الله و كذب بالصدق

مخاطبان آیه شریفه _ به قرینه ذیل آیه (مثنوی للكافرين) _ کافران می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 72 - 5

5 - کافران ، گروهی خود بزرگ بین و متکبرانند .

حققت كلمه العذاب على الكفرین . . . فبئس مثنوی المتكبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 2

2 - کافران ، در طول تاریخ دارای فرجامی مشابه و خصلت ها و مواضعی همگون

و لقد أهلكنا أشیاعکم

«أشیاع» جمع «شیعه» است و در این جا معادل امثال و اشباه به کار رفته است؛ یعنی، امثال شما در کفر و الحاد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 14 - 5

5- عدالت خواهی و حق طلبی ، از اوصاف مسلمانان و پیروقرآن و ظلم و انحراف از مسیر حق ، از اوصاف کافران

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَّا الْقَسِطُونَ

با توجه به معنای «قَسِطٌ» (جور) و نیز تقابل «قاسطون» با «مسلمون»، مطلب یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 21 - 2

2 - دلپستگی به دنیا و رها کردن آخرت ، از نشانه های کافران است .

بَلْ تَحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ . وَتَذُرُونَ الْآخِرَةَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 31 - 1,2

ص: 537

1 - تصدیق نکردن حقایق دین و ترک نماز ، از نشانه های کفر و از اوصاف کافران است .

فلاصدق و لاصلی

2 - صدقه ندادن و انفاق نکردن ، از نشانه های کفر و از اوصاف کافران است .

فلاصدق

برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال است که «صدق» از ماده «صدقه» باشد (نظر زمخشری و ابی حیان). گفتمی است مفاد برخی از آیات، مانند مفاد همین است؛ یعنی، ترک انفاق و نماز، از نشانه های کافران دانسته شده است؛ مانند: «ماسلککم فی سقر . قالوا لم نک من المصلین . و لم نک نطعم المسکین»، (سوره مدثر، آیات 42 _ 44).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 32 - 1

1 - تکذیب حقایق دین و روی گردانی از پذیرش آنها ، از نشانه های کفر و اوصاف کافران

ولکن کذب و تولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 33 - 1

1 - تبختر و به خودبالیدن ، از نشانه های کفر و از اوصاف کافران است .

ثم ذهب إلى أهله يتمطی

مفسر آن واژه «یتمطی» را به معنای «تبختر» دانسته اند؛ زیرا این واژه یا از ماده «مط» (کشیدن پاها و گام ها) است و یا از ماده «مط» (پشت). در هر دو صورت، مقصود تبختر و فخرفروشی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 1

1 - محبت و دلبستگی به دنیا و بی اعتنایی به قیامت و حیات اخروی ، از نشانه های کافران و گناه پیشگان است .

ولا تطع منهم اثماً أو کفوراً .. إن هـؤلاء یحبون العاجله و یذرون وراءهم یوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- کافران، بی اعتنا به مرگ، قبر و قیامت خود و بی توجه به نشانه های خدا در خلقت خویش

کالا

«کالا» می تواند برای ردع و باز داشتن از توهمی باشد که آیات پیشین، زمینه ساز پیدایش آن بود و آن این که با وجود زمینه های توجه به خداوند در آفرینش انسان از نطفه تا زمان مرگ و دفن او، ممکن نیست کسی در کفر بماند. «کالا» دلالت دارد که نباید چنین پنداشت، زیرا افرادی با وجود تمام این نشانه ها، بر کفر خود اصرار ورزیدند.

1054- صفات کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 538

7- کفرپیشگان و تکذیب گران صدراسلام ، مردمانی بودند خودبزرگ بین و استکبار پیشه .

والذین کفروا و کذبوا بـایـتنا .. عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 2 - 2

2- سرکشی ، تکبر ، ستیزه جویی و حق ناپذیری ، از اوصاف کافران صدراسلام

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 21 - 3

3- کافران صدراسلام ، مردمی لجوج ، مستکبر و حق گریز

بل لجّوا فی عتوّ و نفور

«عتوّ» به معنای استکبار و تجاوز از حد است (قاموس المحيط) و مقصود از «نفور» (رمیدن) گریز از سخن حق می باشد.

1055- صفات کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 2

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلّوا فیهِ یعرّجون . لقالوا إنّما سکرّت أبصرنا

1056- صلح با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 1,2,4,5,6

1 _ جامعه ایمانی باید در صورت اظهار تمایل کافران به صلح ، آن را بپذیرد و از آن استقبال کند .

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

2_ لزوم پذیرش صلح مطرح شده از سوی کافران، مشروط به احراز نبودن فریبکاری در سایه صلح طلبی است.

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

جنوح (مصدر جنحوا) به معنای تمایل داشتن است و با حرف «الی» متعدی می شود. بنابراین آوردن «لام» پس از آن بیانگر این است که در آن کلمه معنای «قصد» تضمین شده است. یعنی: ان جنحوا إلی المسالمة قاصدین لها. (اگر تمایل به صلح دارند و هدفشان دستیابی به زندگی مسالمت آمیز است، نه حيله گری ...).

4_ جامعه ایمانی نباید به کافرانی که در پی صلح نیستند طرح صلح دهد.

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

ب_ رداشت فوق از مفهوم جمله شرطیه «إن جنحوا...» استفاده می شود.

ص: 539

5_ پذیرش صلح و متارکه جنگ در حیطة قدرت و مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری است .

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها

برداشت فوق با توجه به اینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله) مورد خطاب «فاجنح» قرار گرفته است، استفاده شده است.

6_ احتمال نیرنگ زدن کافران در سایه پیشنهاد صلح بدون شواهد و قرائن نباید مانع پذیرش صلح شود .

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها و توکل علی الله

حرف لام در «للسلم» گویای این است که باید احراز شود که کافران در پیشنهاد صلح در صدد حيله گری نیستند. و هدف از لزوم توکل بر خدا پس از فرمان به پذیرش صلح این است که مسلمانان را از ترتیب اثر دادن به احتمال حيله گری باز دارد. مجموع این دو فرمان، یعنی از یک سو باید احراز شود که کافران در صدد فریبکاری نیستند و از سوی دیگر نباید به احتمال نیرنگ زدن آنان ترتیب اثر داد، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 62 - 1

1_ احتمال تصمیم کافران بر خدعه و نیرنگ در سایه صلح طلبی، نباید مانعی جهت پذیرش صلح با آنان شود .

وإن یریدوا أن یخدوعوک فإن حسبک الله

برداشت فوق بر این اساس که «إن یریدوا . . .» توضیحی باشد برای «فاجنح لها». یعنی ای پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه تو این است که صلح پیشنهادی را بپذیری و اگر کافران قصد نیرنگ داشتند، خداوند تو را از شر آنان حفظ می کند. بنابراین مبادا بر اثر این احتمال که شاید آنان در صدد اغفال مسلمین هستند پیشنهاد صلح را بپذیری. گفتنی است با توجه به آیه 58 معلوم می شود اگر قرائن و شواهدی برای این احتمال (خدعه و نیرنگ) وجود دارد، باید از پذیرش صلح امتناع کرد.

1057- صلح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 8

8_ مسلمانان صدر اسلام نگران توطئه های پنهانی کافرانی که مخاصمات را ترک گفته و حاضر به صلح می شدند .

فإن انتهوا فإن الله بما یعملون بصیر

جواب شرط «انتهوا» به قرینه «قتلوهم» جمله ای همانند «فلا تقاتلوهم» است؛ یعنی اگر کافران دست از فتنه انگیزی برداشتند و راه

مسالمت پیش گرفتند با آنان نبرد نکنید. با توجه به این معنا معلوم می شود هدف از بیان آگاهی خداوند به اعمال این گروه از کافران، این است که مسلمانان را از این نگرانی برهاند که شاید صلح جویی آنان دستاویزی برای توطئه و فتنه ای دیگر باشد.

1058- صورت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 61 - 6

6 - کافران و منکران معاد ، در رستاخیز تغییر شکل یافته و به صورت هایی غیر از صورت انسانی محسوس خواهند شد . *

علی أن نبذل أمثـلکم

ص: 540

برخی از مفسران، احتمال داده اند که «أمثال» در آیه شریفه جمع «مثَل» و به معنای اوصاف است. بر این اساس معنای آیه چنین می شود: «ما مرگ را در میان شما مقدر کردیم؛ برای این که در آینده، اوصاف شما را دگرگون کرده و در شکل و صورتی که نمی دانید ایجادتان کنیم». گفتمی است که روی سخن در این آیات، با کافران و منکران رستاخیز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 40 - 6

6 - تفاوت چهره مؤمن و کافر در قیامت

وجوه ... و وجوه

مراد از «وجوه» در این آیه - به قرینه آخرین آیه سوره (أولئك هم الكفرة الفجرة) - چهره کافران است. در نتیجه مراد از «وجوه» در آیات پیشین، چهره مؤمنان خواهد بود.

1059- ضربه به پشت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 2

2_ فرشتگان به هنگام فرارسیدن مرگ کافران ، با کوبیدن بر صورت و پشت آنان ، جانشان را خواهند گرفت .

و لو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم وأدبرهم

1060- ضربه به صورت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 2

2_ فرشتگان به هنگام فرارسیدن مرگ کافران ، با کوبیدن بر صورت و پشت آنان ، جانشان را خواهند گرفت .

و لو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم وأدبرهم

1061- ضعف علمی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 67 - 2

2_ کافران ، ناتوان از رد علمی و یقینی معاد و تنها بعید شمارنده آن

بل ادرك علمهم في الآخرة. .. وقال الذين كفروا... أئنّا لمخرجون

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل و بسنده کردن کافران به اظهار شگفتی و ناباوری (به جای اقامه دلیل و برهان) مطلب یاد شده به دست می آید.

ص: 541

1062- ضعف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 15

15_ کافران پیکارگر در جبهه طاغوت ، ضعیف و ناتوان

و الذین کفروا یقاتلون فی سبیل الطّاغوت .. انّ کید الشّیطان کان ضعیفاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 8,9

8_ بازماندن منافقان و کافران از رویارویی و نبرد با مسلمانان ، برخاسته از مشیت خداوند

و لو شاء الله لسلطهم علیکم فلقاتلوکم

9_ توجه به نقش اساسی مشیت الهی در تضعیف روحیه دشمنان (منافقان و کافران) ، زمینه پرهیز از غرور و خودبینی

و لو شاء الله لسلطهم علیکم فلقاتلوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 98 - 3

3_ کافران ، ناتوان از مقابله با کیفر های الهی

أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 44 - 15

15- ضعف و زبونی کافران و خدایان آنان در برابر اراده خداوند

أفهم الغلبون

همزه در «أفهم» برای استفهام انکاری است.

1063- ضعف کافران در غزوه بدر

4_ ضعف و ناتوانی سپاه کفر در جنگ بدر ، تأویل و تعبیر رؤیای پیامبر (صلی الله علیه و آله) (کم دیدن نفرات دشمن)

إذ يريكم الله في منامك قليلا

از منابع تاریخی مربوط به جنگ بدر و نیز اینکه هر فرماندهی پیش از اقدام به جنگ همواره در تلاش برای آگاهی به کم و کیف لشکر مقابل است، به دست می آید که پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دیگر مسلمانان از تعداد تقریبی نفرات دشمن آگاه بودند. بنابراین رؤیای پیامبر (صلی الله علیه و آله) حاکی از سستی و ضعف نیروی دشمن بوده است، نه بیانگر تعداد آنان.

ص: 542

1064- ضیق صدر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 125 - 13

13_ گرفتار شدن اباکنندگان از ایمان به ضیق صدر، سنت خداوندی است.

و من یرد أن یضله . . . کذلک یجعل الله الرجس علی الذین لا یؤمنون

1065- ضیق صدر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 11

1066- طعام اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 36 - 1

1 - « غسلین » (خونابه و چرک) ، تنها غذای کافران صاحب زر و زور (اصحاب الشمال) در قیامت

و لا طعام إلا من غسلین

«غسلین» _ به گفته اهل لغت و مفسران _ به معنای آبی که از بدن های دوزخیان خارج می شود و ممکن است مقصود خونابه و چرک باشد.

1067- طعن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 6

6_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) موظف به دلجویی از مؤمنان فقیر و ضعیف با ابلاغ سلام و رحمت الهی به آنان در برابر طعنه های کافران

أهؤلاء منّ الله علیهم من بیننا . . . و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا

در آیه قبل از طعنه های کافران به مؤمنان تهیدست اطراف پیامبر(صلی الله علیه و آله) سخن به میان آمده، و در این آیه از آن مؤمنان با

توصیف «الذین یؤمنون . . . » یاد شده است. محور ارتباط بین این دو آیه می تواند موضوع جبران تأثر مؤمنان باشد که در برداشت فوق به آن اشاره شده است.

1068- طغیان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 110 - 9

ص: 543

9_ سرگردانی در طغیان، کیفر و پیامد حق ناپذیری کافران است.

و نذرهم فی طغینهم یعمهون

1069- طغیان کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7- لجاجت و تعصب کورکورانه اشرف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لورحمٰنهم... للّجّوا فی طغیٰ نهم یعمهون

1070- ظلم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 117 - 9

9_ خداوند به اهل کفر ستمی روا ندارد، بلکه آنها، خود بر خویشان ستم روا می دارند.

و ما ظلّمهم اللّٰه و لکن انفسهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- نساء - 4 - 97 - 8

8_ گروهی از مسلمانان در صدر اسلام، از مکه هجرت نکردند و همچنان تحت ستم کافران باقی ماندند.

انّ الذّین توفّیهم الملئکه... قالوا کنا مستضعفین فی الارض

ابن عباس گوید: گروهی از اهل مکه ایمان آوردند، ولی به علت ترس، از هجرت سر باز زدند و این آیه درباره آنان نازل شد. (روح المعانی، ذیل آیه).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 33 - 10

10_ انکار آیات الهی نشأت گرفته از روح سرکش و ستمگر کافران است، نه جهل و ناآگاهی آنان

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

«جحد» به انکاری که بر خلاف اعتقاد قلبی باشد گفته می شود. محتمل است ستمکار شمردن منکران در آیه به جهت مخالفت آگاهانه آنان با پیامبر(صلی الله علیه و آله) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 177 - 2

2_ کفرپیشگان با تکذیب آیات الهی همواره بر خویش ستم می کنند .

وأنفسهم كانوا يظلمون

ص: 544

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 19 - 8

8 - کافران و مشرکان ، مردمانی ستم پیشه اند .

والله لا يهدى القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 44 - 8

8 - کفر ، ستمگری است و کفر پیشگان ستمگرند .

وقيل بعداً للقوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهيم - 14 - 15 - 8

8 - کافرانی که در برابر بینات و برهان های روشن انبیا لجاجت کرده و در مقابل آنان ایستادند ، مردمانی جبار و منحرف بودند .

وقال الذين كفروا لرسولهم لئخرجنكم . . . وخاب كل جبار عنيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهيم - 14 - 27 - 9

9 - کفر ، ظلم است و کافران ، ظالمند .

يُتَّبِعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا . . . وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ

از مقابله «الظالمين» با «الذين آمنوا» استفاده می شود که ظالمان همان کافران هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 1

1 - کافران ، کسانی اند که با کفر خود ، به خویش ستم می کنند .

الكَافِرِينَ . الَّذِينَ تَتَوَفَّوْهُمْ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ

«الذین» صفت «الکافرین» و «ظالمی» حال برای آن است. مراد از «ظالمی أنفسهم» به قرینه لفظ «الکافرین» ظلم کنندگان به خود با انتخاب کفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 33 - 8

8- کافران ، با انکار حقانیت کتاب های آسمانی ، به خود ستم کردند .

و ما ظلمهم الله و لکن كانوا أنفسهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 2

ص: 545

2- کافران ، ظالمند .

لايؤذن للذين كفروا .. و إذا رءا الذين ظلموا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - اسراء - 17 - 82 - 11

11- کافران حق ناپذير ، ظالمند و از موهبت رحمت و شفابخشى قرآن ، تنها خسارت و زيان به ارمغان مى برند .

شفاء و رحمه للمؤمنين و لايزيد الظالمين إلا خسارًا

برداشت فوق، مبتنى بر اين نکته است که مراد از «ظالمين» _ به قرينه مقابله با «مؤمنين» _ کافران باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 29 - 12

12- کافران به حقايق نازل شده از سوى خداوند ، ظالم ، و سزاوار آتش اند .

الحق من ربكم .. و من شاء فليكفر إنا أعتدنا للظالمين نارًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - فرقان - 25 - 8 - 6

6 _ سحر زدگى ، اتهام ظالمانه مشركان به پيامبر (صلى الله عليه و آله)

و قال الظالمون إن تتبعون إلا رجلاً مسحوراً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

14 - روم - 30 - 57 - 4

4 - کافران ، مردمانى ظالم و ستم پيشه اند .

و يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا .. فيومئذ لاينفع الذين ظلموا معذرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - سبأ - 34 - 31 - 19

19 - مستضعفان و مستکبران کافر، هر دو ظالم اند .

و لو ترى إذ الظلمون موقوفون عند ربهم .. يقول الذين استضعفوا للذين استكبروا

خداوند، پس از آن که مشرکان را مردمانی ظالم معرفی کرد به بیان تفضیلی مشاجره آنان پرداخت. این نشان می دهد که مشرکان ظالم به دو گروه مستضعف و مستکبر تقسیم می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 2

2 - کافران و اعراض کنندگان از عبادت خداوند، ستمکار و ظالم اند .

و ما خلقت .. إلا ليعبدون ... فإن للذين ظلموا ذنوباً

با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیش _ که در زمینه هدف آفرینش و عبودیت بندگان به درگاه خداوند بود _ مطلب بالا استقاده می شود.

ص: 546

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 14 - 5

5- عدالت خواهی و حق طلبی ، از اوصاف مسلمانان و پیرو قرآن و ظلم و انحراف از مسیر حق ، از اوصاف کافران

وَأَنَا مِّنَ الْمَسْلُومِينَ وَمِنَ الْقَاسِطِينَ

با توجه به معنای «قَسَطٌ» (جور) و نیز تقابل «قاسطون» با «مسلمون»، مطلب یاد شده به دست می آید.

1071- ظلم کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 8

8- کافران حق ناپذیر ، مردمانی ظالم و ستم پیشه اند .

الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ... إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ

1072- ظلم کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 39 - 4

4- مسلمانان صدراسلام ، مورد ستم و تهاجم مستمر و پی در پی دشمنان کافر

أُذُنٌ لِلَّذِينَ يُقُولُونَ بِآثِمِهِمْ ظَلَمُوا

به کارگیری فعل مضارع (یقاتلون) نشان می دهد که مسلمانان صدراسلام، به طور مستمر و پیاپی، مورد تهاجم و تجاوز قرار می گرفتند.

1073- ظلم کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 26 - 3

3_ کفار قریش برخوردار از روحیه زورمداری و سلطه جویی

أنتم قليل مستضعفون... تخافون أن يتخطفكم الناس

چون آیه ناظر به حالات مسلمانان تا پیش از هجرت است، مصداق مورد نظر از «الناس»، مشرکان مکه و کفار قریش است.

1074- ظلم کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 547

7- کافران محارب ، فتنه انگیزان و بازدارندگان از گسترش و حاکمیت دین الهی ، ظالم هستند .

فلا عدون إلا علی الظلمین

1075- ظلم کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 75 - 15، 9

9_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، تحت سیطره ستم کافران مکه

و ما لکم لا تقاتلون فی سبیل اللّٰه و المستضعفین . . . یقولون ربّنا اخرجنا من هذه ا

بسیاری از مفسران برآنند که آیه مورد بحث درباره مسلمانانی است که تا قبل از فتح مکه در آنجا بودند و از مهاجرت آنان جلوگیری می شد.

15_ مسلمانان مستضعف صدر اسلام ، خواستار فرمانده و نیروی انسانی از جانب خداوند برای رهایی از ستم کفرپیشگان مکه

و اجعل لنا من لدنک ولیّاً و اجعل لنا من لدنک نصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 10

10_ فرعونیان ، امت های پیش از آنان و کفرپیشگان مکه ، از زمره ظالمان

و کل کانوا ظلمین

1076- ظن کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 19

19 - باور و رفتار کافران ، براساس ظن و گمان است ; نه یقین و برهان .

و ما أظنّ الساعه قائمه و لئن رجعت إلی ربّی

برداشت یاد شده بر این اساس است که کافران از یک سو برپایی قیامت را مورد تردید قرار می دهند و از سوی دیگر فرض وجود قیامت را مطرح می نمایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 4

4- دلیل کافران ، بر انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دلیلی از جنس گمان بود ؛ نه از مقوله برهان .

بل عجبوا أن جاءهم .. فقال الكفرون هـ ذاشیء عجیب

بنابراین که «هـ ذا» اشاره به «منذر منهم» باشد؛ برداشت بالا به دست می آید؛ یعنی، تنها منطق کافران همین بود که می گفتند: انتخاب بشر برای رسالت بعید می نماید.

ص: 548

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 7 - 2, 1

1 - گمان کافران ، به برانگیخته نشدن انسان ها در قیامت

زعم الذین کفروا أن لن یبعثوا

2 - اعتقاد کافران به برانگیخته نشدن انسان ها در قیامت ، مبتنی بر گمان است ؛ نه یقین و علم .

زعم الذین کفروا أن لن یبعثوا

برداشت یاد شده، به این دلیل است که ماده «زعم»، بیشتر در معنای «ظن» (گمان) و نیز درباره چیزی که مورد تردید بوده و اثبات نشده است، به کار می رود.

1077- ظن کافران قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 4

4_ تکذیب هود از سوی کافران قومش ، مبتنی بر حدس و گمان ، و نه علم و یقین *

إنا لنظنک من الکذبین

1078- عبادت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 2, 3

2_ سوت کشیدن و کف زدن در اطراف کعبه به عنوان عبادت و نیایش از سوی کافران مکه ، دلیل عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام

إن أولیاءه إلا المتقون .. مکاء و تصدیه

جمله «ما کان صلاتهم ..» می تواند بیان مصداقی برای بی تقوایی متولیان کفرپیشه مسجدالحرام باشد و در نتیجه دلیلی برای عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام.

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش ، مستحق عذاب الهی بودند .

و ما لهم ألا ليعذبهم الله . . . و ما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء و تصديه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما كان صلاته...» عطف بر «وهم يصدون...» باشد.

1079- عبرت از فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 1

1- توبیخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر عبرت نگرفتن از سرنوشت شوم کافران گذشته تاریخ

أفلم يسيروا في الأرض فينظروا كيف كان عِقبه الذين من قبلهم

ص: 549

1080- عبرت از فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 2

2_ فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ _ علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر _ هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنفقين .. كالذين من قبلكم كانوا اشد منكم قوه و اكثر امولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 26 - 5

5 - لزوم عبرت گرفتن از سرنوشت جوامع کفرپیشه تاریخ

ثم أخذت الذين كفروا فكيف كان نكير

جمله «فكيف كان نكير» به تقدیر «فانظروا كيف كان نكير» است؛ یعنی، در سرگذشت آنان بنگرید و در عاقبت کارشان مطالعه کنید که عذاب خشم الهی چه بر سرشان آورد.

1081- عبرت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 1,4

1_ توبیخ کافران به آیات الهی به جهت تدبر نکردن در تاریخ و درس نگرفتن از سرنوشت هلاکتبار امتهای گذشته

الم يروا كم اهلكننا من قبلهم من قرن

4_ کافران به تحلیل صحیح تاریخ نپرداخته و از آن پند نمی گیرند.

الم يروا كم اهلكننا

استفهام توبیخی «الم يروا» بیانگر این است که تاریخ گذشتگان قابلیت پندآموزی و عبرت گرفتن دارد، ولی کافران در پی آن نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ درس نگرفتن از آزمون ها و ابتلائات الهی ، از ویژگی های منافقان و کافران

ماتوا و هم کفرون. أو لا یرون أنهم یفتنون فی کل عام... ثم لا یتوبون و لا هم یدک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 18

18_ « عن أبی جعفر (ع) فی قوله : « و لا یزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه » و هی النقمه « أوتحلّ قریباً من دارهم » فتحلّ بقوم غیرهم فیرون ذلک و یسمعون به و الذین حلّت بهم عصاه کفار مثلهم و لا یتعظ بعضهم ببعض و لن یزالوا

ص: 550

كذلك « حتى يأتي وعد الله » الذي وعد المؤمنين من النصر و يخزي الله الكافرين ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: «و لا يزال . . .» روایت شده است که: آن [قارعه] عقوبت است و [درباره] «أو تحلّ قريباً من دارهم» [یعنی] عقوبت بر قومی دیگر فرود می آید و آنان می بینند و می شنوند و آنهایی که عقوبت بر آنان وارد شده، مانند ایشان گناهکار و کافرند و [لیکن] برخی از برخی دیگر پسند نمی گیرند و همواره چنین هستند تا وعده خدا فرارسد و، حتی یأتی وعد الله، همان وعده ای که به مؤمنان داده است که آنان را پیروز کند و خداوند کافران را خوار می سازد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 44 - 13

13- عبرت نگرفتن کافران از مشاهده مرگ و میر آدمیان و انقراض جوامع و تمدن ها

أفلا یرون أنّا نأتی الأرض نقتصها من أطرافها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 26 - 13، 3، 7

3 - کافران ، از فرجام امت های پیشین (هلاکت شان) ، عبرت نگرفتند .

أولم یهد لهم کم أهلکنا من قبلهم من القرون

همزه در «أولم یهد...» انکاری است. بنابراین، معنا چنین می شود: «آنان، از هلاکت امت های پیشین هدایت نگرفتند».

7 - کافران ، از سوی خدا به خاطر عبرت نگرفتن از هلاکت کافران پیشین ، توبیخ شدند .

أولم یهد لهم کم أهلکنا من قبلهم من القرون . . . أفلا یسمعون

همزه «أفلا یسمعون» تقریری و همراه با توبیخ است.

13 - تاریخ عبرت آموز گذشتگان ، تأثیری در کفرپیشگان ندارد .

أولم یهد لهم . . . أفلا یسمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 58 - 6

6 - هوشیاری و پندآموزی مردم ستیزه جو و کافر ، از مواعظ و آیات الهی ، بسیار اندک است .

إِنَّ الَّذِينَ يَجِدُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ... وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرَ... قَلِيلًا مَا تَت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 4، 2

2 - کفرپیشگان، بر تکذیب وعده ها و تهدید های الهی، اصرار ورزیده و از فرجام پیشینیان عبرت نمی گیرند.

بل الذین کفروا فی تکذیب

حرف «فی»، ظرفیه و بیانگر غوطهور بودن کافران در تکذیب است. متعلق تکذیب به قرینه «بل هو قرآن مجید» _ در آیات بعد _ قرآن است که وعده ها و تهدیدهایی که در آیات قبل آمده بود، بخشی از آن است.

4 - اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک... بل الذین کفروا فی تکذیب

ص: 551

1082- عبرت ناپذیری کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 46 - 1

1 - توییح و سرزنش کفرپیشگان و تکذیب کنندگان صدراسلام، به خاطر عبرت نگرفتن از سرنوشت اقوام هلاک شده پیشین و پند نیاموختن از آثار به جا مانده از شهرها و سرزمینهای متروک و ویران شده آنها

فكأین من قریه أهلكنها .. أفلم یسیروا فی الأرض

استفهام در جمله «أفلم یسیروا فی الأرض» استفهام توییحی است و «سیر» (مصدر «یسرون») به معنای سیاحت و گردش می باشد. «ال» در «الأرض» عهد حضوری و «أرض» به معنای سرزمین است و ضمیر فاعل در «یسرون» به مشرکان حق ستیز و تکذیب گر صدراسلام باز می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 31 - 2

2 - کافران و مشرکان صدراسلام، به دلیل عبرت نگرفتن از سرنوشت هلاکت بار کافران پیش از خود، مورد سرزنش خدا قرار گرفتند.

ألم یروا كم أهلکنا قبلهم من القرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 45 - 2

2 - کافران صدراسلام، مردمی لجوج و پندناپذیر بودند.

و إذا قیل لهم اتقوا ما بین یدیکم و ما خلفکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 49 - 1

1 - کافران مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدراسلام، مردمی پندناپذیر و لجوج بودند.

فما لهم عن التذکره معرضین

1083- عجب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 122 - 13

13 - رضایت از عملکرد خویش، از ویژگیهای کافران است.

كذلك زين للكفرين ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 5

5 - تکیه غرورآمیز کافران دین ستیز، بر مال و منال و نیروی انسانی خویش

ص: 552

فسيعلمون من أضعف ناصرًا و أقلّ عددًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 33 - 1

1 - تبختر و به خودبالیدن ، از نشانه های کفر و از اوصاف کافران است .

ثمّ ذهب إلى أهله يتمّطي

مفسّران واژه «یتمّطی» را به معنای «تبختر» دانسته اند؛ زیرا این واژه یا از ماده «مط» (کشیدن پاها و گام ها) است و یا از ماده «مط» (پشت). در هر دو صورت، مقصود تبختر و فخر فروشی است.

1084- عجب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 6

6- کافران عصر بعثت ، فریفته وضعیت بهتر اقتصادی و هم نشینان به ظاهر آراسته خویش بودند .

أىّ الفريقين خير مقامًا و أحسن نديًا

افتخار به محفل، در حقیقت افتخار به حاضران در آن است و مراد از اهل محفل به قرینه «من هو. .. أضعف جنداً» _ در آیات بعد _ هم فکران و یاوران کافران است.

1085- عجز اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 29 - 14

14- آتش قیامت ، همانند سراپرده ای فراگیر ، راه گریز را بر کافران خواهد بست .

نارًا أحاط بهم سرداقها

«سرداق» معرب «سراطاق» و به معنای خیمه و پرده سرا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- کافران ، در روز رستاخیز در احاطه آتشی فراگیر بوده و از دفع آن از چهره و قفای خود ناتوان خواهند بود .

لویعلم الذین کفروا حین لایکفون عن وجوههم النار و لا عن ظهورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- کافران دوزخی ، از دفع و برگردانیدن عذاب الهی ، کاملاً ناتوان اند .

فلا یستطیعون ردّها

ص: 553

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 65 - 2, 1

1 - در قیامت بر دهان کافران مهر زده شده و آنان از هرگونه سخن گفتن ناتوان خواهند شد .

الیوم نختم علی أفوههم

مقصود از مهر خوردن دهان کافران، ناتوان شدن آنان از هر گونه سخن گفتن است.

2 - کافران در قیامت ، از هرگونه دفاع از خود در برابر محکومیتشان به دوزخ ، ناتوان خواهند بود .

ه_ذَه جَهَنَّمَ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ .. الیوم نختم علی أفوههم

مهر خوردن دهان کافران، به قرینه آیه قبل _ که سخن از محکومیت آنان به دوزخی شدن بود _ می تواند کنایه از ناتوانی آنان در دفاع از خود، در برابر دوزخی شدن خویش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 24 - 2

2 - تلاش مذبحخانه و بی ثمر کافران و مشرکان دوزخی ، در جهت دفع عذاب الهی از خود

أفمن ینتی بوجهه سوء العذاب یوم القی_مه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 42 - 3

3 - کافران و مشرکان در عرصه قیامت به سجده فرا خوانده می شوند ; ولی آنان از این کار ناتوان اند .

و یدعون إلی السجود فلا یتطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 15 - 6

6 - قلب های تیره کافران ، در قیامت نیز از درک حقیقت و شناخت خداوند و جلوه های ربوبیت او ، ناتوان خواهند بود . *

إتّهم عن ربّهم یومئذ لمحجوبون

محبوب بودن از «ربّ» _ چنانچه از ارتباط این آیه با آیه قبل برمی آید _ ممکن است به معنای محبوب ماندن قلب، از هرگونه ارتباط با خداوند باشد. در نتیجه کافران، در قیامت نیز خداوند را نخواهند شناخت و به او ایمان قلبی نمی آورند.

1086- عجز از پناه به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 6

6- هیچ کس و هیچ نیرویی ، توانایی پناه دادن به کافران در برابر عذاب دردناک الهی را ندارد .

فمن یجیر الـکـفرین من عذاب أليم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که استفهام در «فمن یجیر. ..» انکاری است.

ص: 554

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 26 - 9

9- ناتوانی کافران از آوردن همانند برای قرآن، منشأ اعتراض‌ها و ایراد‌های آنان به مثل‌های قرآن

فان لم تفعلوا ولن تفعلوا... إن الله لا يستحي أن يضرب مثلاً ما... و أما الذين

بیان اشکال تراشی کافران به برخی تمثیلهای قرآن - پس از دعوت آنان به تحدی (فأتوا بسوره) و بیان ناتوانی آنان از آوردن همانند برای قرآن (و لن تفعلوا) - اشاره به ریشه بهانه جوییهای کافران دارد؛ یعنی، چون نتوانستند برای قرآن همانند بیاورند به بهانه گیری و اشکال تراشی پرداختند (ماذا أراد الله بهذا مثلاً)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 3,4,6

3 - کافران به قرآن از حق شنوی، حق گویی و حق بینی، ناتوانند.

و مثل الذين كفروا... صم بکم عمی

«صم» و «بکم» و «عمی» به ترتیب: جمع اصم (کر) و ابکم (لال) و اعمی (کور) می باشند. به نظر می رسد متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل «ما أنزل الله» باشد، یعنی: مثل الذين كفروا بما أنزل الله.

4- ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن، محروم کرده است.

صم بکم عمی فهم لا یعقلون

مفعول «لا یعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

6- کفرپیشگان بر اثر ترک پرسش و جستجو از حقایق و معارف دین، از درک آنها ناتوان و محرومند.

بکم... فهم لا یعقلون

تفریع جمله «فهم لا یعقلون» بر لال بودن کفرپیشگان می تواند اشاره به این باشد که: از ابزار شناخت حقیقت، جستجوی آن با پرسش و تحقیق است و کفرپیشگان از این ابزار محرومند؛ یعنی، در پی یافتن حقیقت نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ ناتوانی جبهه کفر در برابر جامعه ایمانی ، آنگاه که مؤمنان به دستور های الهی (امر به معروف و نهی از منکر) عمل کنند .

کنتم خیر امه ... لن یضروکم الا اذی و ان یقتلوکم یولوکم الادبار ... ضربت عل

در برداشت فوق، تقوا به معنای عمل به دستورات الهی گرفته شده که خداوند در آیات پیش به برخی از آنها (امر به معروف، ایمان واقعی و ...) اشاره کرده است. یعنی آنگاه کید دشمنان بی اثر است که تقوا داشته باشند و به دستورات الهی عمل کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 25 - 12

12_ ناتوانی کافران از مقابله با قرآن و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

حتی إذا جاءوک یجدلونک یقول الذین کفروا إن هذا إلا أسطیر الأولین

ص: 555

پناه بردن مشرکان به جدل و اتهام، گویای این است که هیچ راه منطقی و صحیحی برای مقابله با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) وجود نداشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 8,9

8_ نیروهای شرک و کفر هر چند فراوان باشند، توان شکست اهل ایمان را ندارند.

و لن تغنی عنکم فئتکم شیئا و لو کثرت

9_ توان نیروهای شرک و کفر هر چند فراوان باشند، در برابر خدا پوچ و بی اثرند.

و لن تغنی عنکم فئتکم شیئا و لو کثرت و أن الله مع المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 59 - 2,3,4

2_ کافران هرگز قادر نخواهند بود خداوند را ناتوان ساخته و مانع تحقق اراده وی شوند.

إنهم لایعجزون

برداشت فوق بر این اساس است که مفعول محذوف از «لایعجزون»، الله باشد. اعجاز (مصدر یعجزون) به معنای ناتوان ساختن است.

3_ کافران هرگز با نقض پیمان و خیانت به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) نخواهند توانست بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیشی گیرند و وی را از ادامه رسالت ناتوان سازند.

و إما تخافن من قوم خیانه .. و لایحسبن الذین کفروا سبقوا إنهم لایعجزون

برداشت فوق مبتنی بر این است که مفعول «سبقوا» و «لایعجزون» پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

4_ کافران همواره مقهور خداوند هستند.

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا إنهم لایعجزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 66 - 10

10_ توان رزمی و نیروی مقاومت هر مسلمان ، حتی پس از گراییدن جامعه ایمانی به ضعف ، بیش از دو چندان هر کافر است .

و علم آن فیکم ضعفا فان یکن منکم مائه صابره یغلبوا مائتین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - 8 - 11 - هود

8_ کفرپیشگان ، در صورت مواجه شدن با عذاب های الهی ، از نجات دادن خویش ناتوان خواهند بود .

و حاق بهم ما کانوا به یستهزءون

جمله «لیس مصروفاً عنهم» بیان می دارد که عذاب از کفرپیشگان بازگردانده نمی شود و جمله «حاق بهم ..» به این نکته اشاره می کند که آنان نیز نمی توانند از عذاب بگریزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 556

1_ کفرپیشگان در هیچ کجای زمین ، نمی توانند خود را از سیطره و حاکمیت خداوند خارج سازند .

أولئك لم يكونوا معجزين في الأرض

اعجاز (مصدر معجزين) به معنای از دسترس خارج بودن است. بنابراین و با توجه به اینکه مفعول «معجزين» الله است ، جمله «أولئك لم يكونوا...» چنین معنا می شود: آنان هیچ گاه از دسترس خدا (حاکمیت و سلطه او) خارج نبوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ کفرپیشگان نه می توانند از نزول عذاب الهی جلوگیری کنند و نه قادرند از گرفتار شدن به آن ، خود را رهایی بخشند .

إنما يأتيكم به الله . . . و ما أنتم بمعجزين

اعجاز (مصدر معجزين) به معنای فرار کردن و از دسترس خارج شدن است. بنابراین «ما أنتم بمعجزين»؛ یعنی ، [پس از نزول عذاب] نمی توانید فرار کنید و خود را از عذاب برهانید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- متهم کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سحرشدهگی ، نمودی از مستوری قلب کافران و ناتوانی آنان از درک حقایق است .

و جعلنا في قلوبهم أكنة أن يفقهوه و في آذانهم وقراً و .. إذ يقول الظالمون إن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- بهت زدگی کافران در برابر عذاب ناگهانی ، بازدارنده آنان از هر گونه اقدام دفاعی است .

بل تأتيهم بغتة فتبهتهم فلا يستطعون ردها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران، از شکست دادن و به سستی کشاندن نیروی الهی و جبهه حق - در هر جای دنیا- ناتوانند .

لاتحسبنّ الذین کفروا معجزین فی الأرض

در آیه شریفه، متعلق «معجزین» (این که کافران چه چیز را به ناتوانی می کشانند - ذکر نشده است؛ ولی با توجه به این که کافران، همواره درصدد تضعیف جبهه حق و دین الهی اند، مقصود از آن نیروی الهی و جبهه حق است. گفتنی است ظرف «فی الأرض» می رساند که این ناتوانی در همه جای دنیا وجود دارد.

3 - کافران، از جلوگیری از تحقق وعده الهی مبنی بر حاکمیت فراگیری اهل ایمان و پیروزی و امنیت آنان در هر جای دنیا، ناتوانند .

وعد الله الذین ءامنوا .. لیستخلفنّهم فی الأرض ... لاتحسبنّ الذین کفروا معجزین

برداشت فوق، از ارتباط میان این آیه و دو آیه قبل، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 50 - 6

ص: 557

6 - ذهن و اندیشه کافران ، ناتوان از درک مکر خدا و تدبیر الهی علیه آنان

و مکرنا مکرًا و هم لایشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 1

1 - دانش و معرفت درباره آخرت ، خارج از محدوده توان کافران

بل ادرك علمهم فی الآخره

«تداژگ» (مصدر «ادارک») عبارت است از پیوستن اجزای شیء به آن شیء به گونه ای که از آن اجزا، چیزی باقی نمانده باشد. «ادارک علمهم فی الآخره»؛ یعنی، آنها (کافران) دانششان مصروف جای دیگری شده و چیزی از آن باقی نمانده است تا بتوانند آن را درباره آخرت به کار برند. بنابراین آنان نه مجال آن را دارند که با دلایل علمی، آخرت را رد کنند و نه مجال آن را دارند که با برهان های یقینی آن را اثبات کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 78 - 11

11 - ناتوانی کافران از زیان رساندن به خدا و مقهور ساختن او با کفرورزی و حق ستیزی خویش

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

طرح عزت و قاهریت شکست ناپذیر الهی، تعریضی است به آنان که با حق ستیزی به مبارزه با خدا برخاستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 8

8 - کافران ، هیچ گریزی از حیطة قهر و قدرت خداوند ، ندارند .

نضطرّهم إلى عذاب غلیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 7

7 - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبر ها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من فى القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدر اسلام درمکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 65 - 6

6 - کافران و مجرمان از انکار رفتار و کردار ناپسند خود ناتوان خواهند بود .

تکلمنا أیدیهم و تشهد أرجلهم بما كانوا یکسبون

گواهی دادن دست و پا، می تواند کنایه از این نکته باشد که کافران از هرگونه انکار رفتار زشت خویش ناتوان خواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 558

1 - توانایی خداوند بر مسخ کردن کافران ، به گونه ای که آنان آن چنان زمین گیر شوند که از برخاستن از جای خود و حرکت به پیش و عقب ناتوان شوند .

و لو نشاء لمسخنهم علی مکانتهم فما استظ عوا مضیاً و لایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران و مشرکان دوزخی ، ناتوان از دفاع از خود در برابر عذاب الهی

أفمن یتقی بوجهه سوء العذاب یوم القی - مه

«إتقاء» (مصدر «یتقی») به معنای سپر گرفتن جهت حفظ و دفاع از خود در برابر گزند است. دفاع از خود در برابر عذاب الهی به وسیله صورت - در حالی که اصولاً انسان ها برای دفاع از خود از دست و پا استفاده می کنند تا گزندی به صورتشان نرسد - بیانگر اوج ناتوانی دوزخیان از دفع عذاب از خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - عجز کافران ، از درک معارف و مفاهیم بلند قرآن

و الذین لایؤمنون فی اذانهم وقر و هو علیهم عمی

جمله «فی اذانهم وقر» (در گوش های کافران سنگینی است) و نیز جمله «هو علیهم عمی» (کوری کافران نسبت به قرآن است) کنایه از ناتوانی کافران نسبت به درک مفاهیم قرآن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- جوامع کفرپیشه ، با تمامی امکانات و قوا ، بی دفاع در برابر کیفر الهی

و کأین من قریه هی أشد قوه من قریتک الّتی أخرجتک أهلکنهم فلاناصر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- کافران ، با کفر و حق ستیزی و مخالفشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ناتوان از رسانیدن کمترین زیان به خداوند

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا .. لَنْ يَصْتُرُوا اللَّهَ شَيْئًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 1

1 - اطمینان بخشی خداوند به مؤمنان ، در ناتوانی کافران از غلبه بر ایشان ، پس از فتح خیبر و صلح حدیبیه

و لَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَدْبُرَ

برداشت بالا بر این اساس است که «لَوْ قَاتَلَكُمُ ..» نظر به آینده داشته باشد؛ یعنی، شما در آینده، همواره پیروز خواهید بود و هر که با شما بجنگد، منهزم خواهد شد.

ص: 559

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 11

11- شدیدترین تهدیدها از جانب کافران و مشرکان، ناتوان از خاموش ساختن نور ایمان در قلب های مستعد

و لولا رجال مؤمنون .. لم تعلموهم

محیط مکه با آن که مسخّر مشرکان بود و مؤمنان ناگزیر به هجرت شده بودند؛ ولی خداوند از وجود مردان و زنان مؤمن در آن خبر داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 4

4- کافران، مأیوس و ناتوان از مقابله با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیشگیری از دعوت آن حضرت

نترّص به ریب المنون

پناه بردن کافران به آرزو و دل بستن به حادثه، نشانه یأس آنان از مقابله کارساز با پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 34 - 5

5- ناتوانی کافران از هم‌آوردی با قرآن، نشانگر بی صداقتی آنان در اتهام هایشان

إن كانوا صـدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 45 - 2

2- ناتوانی جبهه کفر با تجهیز تمامی امکانات، برای غلبه بر اراده خداوند و جبهه ایمان

سیهزم الجمع و یولّون الدّبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 10، 1

1 - اطمینان بخشی خدا به مؤمنان درباره ناتوانی منافقان و کافران از رویارویی مستقیم با آنان

لایق_تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه

ضمایر فاعل «یقاتلون» به منافقان و کافران (یهود) _ که در آیات قبل مورد اشاره قرار گرفته اند _ باز می گردد و «جمیعاً» نظر به اجتماع این دو گروه دارد.

10 - کافران ، در نبرد های قومی و قبیله ای خود جنگاور و سخت کوش ؛ ولی در برابر جبهه حق ، ضعیف و ناتوان

بأسهم بینهم شدید . . . وقلوبهم شتی

برداشت یاد شده در صورتی است که واژه «بأسهم» اشاره به جنگ هایی باشد که در میان قبایل خود کافران آن روزگار متداول بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 44 - 8

8 - کافران تکذیب گر ، ناتوان از رهانیدن خود از سقوط و مبارزه با عوامل آن

ص: 560

سنستدرجهم من حیث لایعلمون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که چون عوامل و زمینه های سقوط، برای کافران ناشناخته و غافل گیرانه است؛ قهراً رهایی از آن نیز برای آنان ناممکن خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 6

6 - کافران ، ناتوان از رویارویی با قرآن و مبارزه با تعالیم آن

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَ يَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

کافران، به هنگام شنیدن آیات قرآن به جای مبارزه با آن و یا نقد ورد تعالیم آن، به متهم ساختن آورنده آن (پیامبراسلام) روی آوردند. از این نکته می توان به مطلب یاد شده پی برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 2

2 - کافران لجوج و حق ناپذیر ، تنها به هنگام مشاهده نشانه های نزول عذاب الهی ، به ناتوانی و بی پناهی خود پی می برند .

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْئَلُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَّ أَقْلًّا عَدْدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 14 - 3

3 - روی گردانی کافران از قرآن ، به دلیل ناتوانی آنان از درک مفاهیم آن است و افسانه دانستن آن ، بهانه ای بیش نیست .

قال أسـ طیر الأولین . کلاب ران علی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 8

8 - برخی کافران ناتوان از درک دین پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ارزش آن و نالایق برای استفاده از آن

ولی دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 3

3- ناتوانی و درماندگی کافران و مشرکان مکه ، در مبارزه با اسلام و منطق پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلهزواً

از این که کافران و مشرکان، به گونه ای مستمر به استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداختند، برمی آید که آنان در توسل به منطق و دلیل و برهان ناتوان بودند و هیچ راهی جز این نداشتند.

ص: 561

1089- عجله کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 1

1 - شتابورزی استهزاآمیز کافران برای مشاهده عذاب الهی

و يقولون متى هـ ذا الوعد ان كنتم صـ دقین

سیاق آیه نشان می دهد که درخواست کافران، از روی ناباوری و استهزا بوده است، و پاسخ خداوند به آنان در آیه بعد _ که نظر به عذاب دنیوی دارد _ می رساند که مراد از «وعد» وعده الهی به مجازات آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 176 - 2

2 - سرزنش شدن مشرکان و کافران معاند از سوی خداوند ، به جهت شتاب آنان در نزول عذاب و شکست

أفبعذابنا يستعجلون

1090- عدالت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 5، 1

1 - اجازه خداوند به مؤمنان ، برای رفتار نیک و عادلانه با کافران غیر معاند با دین

لا ینهیکم اللّٰه عن الذین لم یقـ تلوکم فی الدین

5 - رفتار نیک و عادلانه ، امری شایسته در بینش الهی ، حتی نسبت به کافران

لا ینهیکم اللّٰه .. أن تبرّوهم و تقسطوا إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 15

15 - حق مالکیت کافران غیر محارب ، محترم و رعایت عدل درباره ایشان ضروری است .

از شأن نزول آیه، استفاده می شود که حکم پرداخت مهریه و نیز احترامی که اسلام برای مالکیت کافران قائل است، مربوط به کافران غیر محارب است؛ چنان که آیه شریفه مسائل پس از صلح حدیبیه را بیان می کند. بنابراین رعایت این عدل با آنچه از مفهوم «أَنْ تَبْرَوْهُمْ وَتَقْسُطُوا...» که نهی از قسط درباره کافران حربی بود _ منافات ندارد.

1091- عدم تعقل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 30 - 10

10- «قال أبو جعفر (ع) . . . انّ قول الله عزّ وجلّ « كَانَتْ السَّمَاءُ رَتْقًا فَالْتُنزَلَ الْمَطَرُ وَكَانَتِ الْأَرْضُ رَتْقًا فَالْتُنْبِتِ الْحَبَّ . . . فَفَتَقَ السَّمَاءَ بِالْمَطَرِ وَالْأَرْضَ بِنَبَاتِ الْحَبِّ »

ص: 562

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: .. سخن خدای _ عزوجل _ «کانتا رتقاً» بیان می کند که آسمان بسته بود و باران نمی بارید و زمین بسته بود و گیاه نمی رویانید ... پس خداوند آسمان را با باریدن باران و زمین را با رویانیدن گیاه شکافت».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 71 - 3

3 - خداوند ، کافران را به جهت اندیشه نکردن در جلوه های قدرت الهی در طبیعت سرزنش کرده است .

أولم يروا أننا خلقنا لهم مما عملت أيدينا أنعمَـمَّا

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه درباره کافران و درصدد سرزنش آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 77 - 1

1 - خداوند انسان کافر را به دلیل اندیشه نکردن در چگونگی مبدأ پیدایش خود سرزنش کرده است .

أولم ير الإنسـن أننا خلقنـه من نطفه

برداشت یاد شده از لحن سرزنش آمیز آیه شریفه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 10 - 1

1 - اعتراف کافران دوزخی ، به گوش نسپردن و اندیشه نکردن درباره تعالیم دین و پیامبران الهی

وقالوا لو كنا نسمع أو نعقل

1092- عدم تفکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 6 - 1

1_ نکوهش کافران از سوی خداوند ، به خاطر نیندیشیدن در عظمت ، زیبایی و انتقان نظام آسمان

أفلم ينظروا إلى السماء فوقهم . . . و ما لها من فروع

1093- عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 24 - 11

11 - کفرپیشگان در قیامت با آتشی که خود برافروخته اند، عذاب خواهند شد .

فاتقوا النار وقودها الناس و الحجاره أعدت للكفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 123 - 8

ص: 563

8 - در قیامت ، هیچ راه نجاتی برای کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) وجود نخواهد داشت .

أولئك يؤمنون به و من يكفر به . . . و اتقوا يوماً لا تجزي نفس عن نفس شيئاً

هدف از توصیف قیامت، به اینکه فدیة ای گرفته نمی شود و . . .؛ مایوس کردن مستحقان عذاب است از اینکه راه نجاتی - جز ایمان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) - برای خویش توهم کرده و به اعتبار آن دل خوش کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 3,5,8

3 - کفرپیشگانی که بدون توبه می میرند ، برای همیشه به عذاب اخروی گرفتار می شوند .

خلدین فیها لایخفف عنهم العذاب

5 - عذاب اخروی کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق ، عذابی تخفیف ناپذیر است .

لایخفف عنهم العذاب

8 - عذاب اخروی کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی ، پس از مرگ آغاز شده و به تأخیر نخواهد افتاد .

و لاهم یظنرون

برداشت فوق مبتنی بر این است که «ینظرون» فعل مجهول از باب افعال باشد؛ یعنی، از مصدر انظار (مهلت دادن) گرفته شده باشد. مراد از مهلت ندادن به قرینه «ماتوا و هم کفار» شروع عذاب پس از مرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 12

12 - تحریم طبیات بر تمامی یهود - کافر و مؤمن - و عذاب قیامت تنها از آن کافران ایشان

حرّمنا علیهم الطیبت . . . و أعتدنا للکفرین منهم عذاباً ألیماً

با توجه به جمله «اعتدنا للکفرین منهم» و جمله «حرّمنا علیهم الطیبت» که در یکی کلمه «منهم» آمده و در دیگری نیامده، معلوم می شود برای همه یهودیان - چه کافر و چه مؤمن - طبیات تحریم شده ولی عذاب قیامت، تنها از آن کافران ایشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 36 - 1

1_ کفرپیشگان ، گرفتار عذابی دردناک در قیامت

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا .. لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 37 - 7

7_ کافران ، گرفتار عذابی پایدار در دوزخ

و لَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

«مقیم» به معنای دائم و ثابت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 30 - 10

ص: 564

10_ عذاب منکران معاد (کافران) به فرمان مستقیم خداوند در قیامت صورت می گیرد.

قال فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 4 - 13

13_ عذاب دردناک و آشامیدنی داغ و جوشان ، کیفر اخروی کفرمداران

و الذین کفروا لهم شراب من حمیم و عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 46 - 6

6_ تأخیر افتادن عذاب کافران نه به سود آنان بلکه باعث تشدید عذاب اخروی آنان خواهد شد .

ثم اللّٰه شهید علی ما یفعلون

همان گونه که تأخیر عذاب باعث نگرانی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بود، برای کافران نیز _ به قرینه آیه بعد (یقولون متی هذا الوعد) _ دستاویز قرار گرفته بود تا به استهزای مؤمنان پردازند، از این رو جمله «ثم اللّٰه شهید علی ما یفعلون» (خداوند پس از ستاندن جان تو، به دقت تمام اعمال آنان را زیر نظر دارد)، چنان که در برداشت فوق آمده، می تواند بیانگر حکمت تأخیر عذاب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 70 - 5

5_ کافران و مشرکان ، در جهان آخرت عذاب شدیدی را خواهند چشید .

الذین یفترون علی اللّٰه الکذب .. ثم نذیقهم العذاب الشدید بما کانوا یکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 39 - 3

3_ عذاب های اخروی کفرپیشگان ، عذابی دایمی و همیشگی است .

و یحلّ علیه عذاب مقیم

حلول (مصدر یحلّ) به معنای فرود آمدن است و «مقیم» از «أقام بالمکان» (درنگ کرد و ماندگار شد) می باشد. بنابراین «عذاب مقیم»؛ یعنی، عذاب ماندگار و زوال ناپذیر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 44 - 7

7_ گرفتار شدن کفرپیشگان و ستمکاران به عذاب دنیوی، موجب رهایی آنان از عذاب اخروی نیست.

فکان من المغرقین . . . وقیل بعداً للقوم الظالمین

بیان عذاب اخروی کفرپیشگان، پس از بیان گرفتاری آنان به عذاب دنیوی، اشاره به این نکته دارد که: نباید گمان شود اگر کافران به کیفر دنیوی و عذاب استیصال گرفتار شدند، از عذابهای اخروی رهایی خواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 565

24_ عذاب روز قیامت ، عذابی است فراگیر همه کافران و گنه کاران .

إني أخاف عليكم عذاب يوم محيط

کلمه «محیط» (احاطه کننده و فراگیر) در ظاهر صفت برای «یوم» است و در حقیقت ، بیانگر وصفی برای عذاب می باشد: یعنی ، محیط عذابه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 4

4- روبه روشن شدن با حقایق و درک و لمس آن ، از جمله عذاب های کافران در روز قیامت است .

فویل للذین كفروا من مشهد يوم عظيم . أسمع بهم وأبصر يوم يأتوننا

در آیه قبل ، دشواری و سنگینی روز قیامت برای کافران مطرح گردید. در این آیه یکی از عوامل آن دشواری ها مطرح گردیده که همان درک و فهم حقایق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 5

5- کافران ، در طول عذاب اخروی ، کمترین مهلت و آسایشی نخواهند داشت .

ولا هم ينظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 72 - 3

3 - تقدیر کیفر اخروی برای کافران ، علاوه بر کیفر دنیوی آنان

ردف لكم بعض الذی تستعجلون

همان طور که گفته شد، قید «بعض الذی..» می رساند که عذاب دنیوی تنها بخشی از مجازات های الهی است که در حق کافران اعمال می شود و آنان باید در انتظار کیفرهای اخروی نیز باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 7

7 - کافران در قیامت ، وادار می شوند که در عذابی سخت ، وارد شوند .

نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضِطُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 33 - 21

21 - خداوند ، در قیامت بر گردن کافران غل هایی خواهد زد .

وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 39 - 1

ص: 566

1 - عذاب دردناک مشرکان و کافران مستکبر در دوزخ، تجسم اعمال خود آنان و متناسب با رفتار ایشان است .

لذائقوا العذاب الالیم . و ما تجزون الا ما کنتم تعملون

آیه شریفه، در واقع پاسخ سؤالی است که از آیه قبل برمی آید و آن این که: چرا عذاب مشرکان مستکبر، عذابی دردناک است و آیا این عذاب عادلانه است؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 12 - 2

2 - عذاب شدن کافران و مشرکان در قیامت، پس از اتمام حجت و دعوت شدن آنان به ایمان از سوی خداوند

ذلکم بانه اذا دعی اللہ وحده کفرتم و ان یشرک به تؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 71 - 3, 2, 1

1 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، در روز قیامت غل به گردن خواهند داشت .

الذین یحـدلون . . . إذ الأغلـل فی أعنـقهم

2 - کافران حق ستیز و ستیزه جو در قیامت، با زنجیر بر روی زمین کشان کشان برده می شوند .

و السلـسل یسحبون

«سلسله» (مفرد «سلاسل») به معنای حلقه ای منظم از نظر طول است؛ یعنی، زنجیر. «سحب» (مصدر «یسحبون») به معنای کشاندن چیزی بر سطح زمین است.

3 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی، به عمق بطلان راه خود و پیامد رفتارشان آگاه خواهند شد .

فسوف یعلمون . إذ الأغلـل فی أعنـقهم و السلـسل یسحبون

برداشت یاد شده، از آن جا است که ظرف «إذ الأغللال . . .» متعلق به «یعلمون» می باشد. «یسحبون» نیز حال از ضمیر «هم» در «فی أعناقهم» است؛ یعنی، به زودی می دانند آن گاه که غل در گردن هایشان باشد و با زنجیر کشان کشان برده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 72 - 2, 1

1 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، در قیامت به آب داغ و پر حرارت افکنده خواهند شد.

یسحبون . فی الحمیم

یکی از معانی «حمیم»، آب داغ و پر حرارت است.

2 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، در انبوهی از آتش دوزخ سوزانده خواهند شد.

ثمّ فی النار یسجرون

«سجر» در اصل به معنای پر کردن تنور از آتش گیره برای بر افروختن و تقویت آتش آن است. اسناد فعل «یسجرون» به اشخاص، اسناد مجازی است. مقصود از آن فراگرفتن آتش زیاد بر تمامی وجود دوزخیان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 9

ص: 567

9 - عذاب سخت و جانکاه روز قیامت ، فرجام کافران حق ناپذیر

و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 2

2 - عذاب اخروی کافران ، معلول استهزای ایشان نسبت به آیات الهی و فریفتگی آنان به زندگانی دنیا

ذلكم بأنکم اتخذتم ءایة اللّٰه هزواً و غرتکم الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 11

11 - عرضه کافران بر آتش ، همراه با سرزنش و توبیخ ، گوشه ای از عذاب ذلت بار آنان *

یوم یعرض .. اذهبتم طیب تکم فی الحیاتکم الدنیا و استمتعتم بها فالیوم تجزون عذا

برداشت بالا بدان احتمال است که نفس عرضه کافران بر آتش و توبیخ آنان، خود جزئی از عذاب خفت بار آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 11

11 - وجود کیفر های دنیوی برای بسیاری از کافران ، افزون بر عذاب اخروی آنان

و الذین کفروا .. و النار مثوی لهم . و کأین من قریه ... أهلکنهم

از ارتباط این آیه با آیه قبل، استفاده می شود که خداوند تمامی کیفر کافران را به آخرت وانتهاده و آنان را در دنیا به کلی رها نساخته است؛ بلکه بسیاری از آنان را به کیفر کفرشان هلاک ساخته و می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 5

5 - فرجام شوم و هلاکت بار ، درکمین کافران [در دنیا ، هنگام مرگ و یا در آخرت]

یل قوا یومهم الذی فیه یصعقون

تعبیر «الذی فیه یصعقون» (روزی که در آن بیهوش خواهند افتاد)، نشان دهنده سختی حال کافران به هنگام واقعه عذاب است. گفتنی است که مراد از روز عذاب، می تواند روز عذاب استیصال، یا روز عذاب قیامت و یا هنگام مرگ باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 46 - 1

1 - شکست دنیوی کافران ، پیش درآمد عذاب اخروی آنان

سیهزم الجمع . . . بل الساعه موعدهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 5 - 11

11 - کافران ، مستوجب عذاب اخروی اند .

وللک فرین عذاب مهین

ص: 568

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 8 - 4

4 - سرزنش نگهبانان دوزخ، شکنجه و عذاب روحی برای کافران دوزخی است.

سألهم خزنتها ألم يأتكم نذير

سرزنش نگهبانان دوزخ از کسانی که خود در آتش دوزخ می سوزند و شکنجه می شوند، می تواند شکنجه دیگری برای آنان از جهت روحی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 11 - 2

2 - کیفر و عذاب دوزخ برای کافران، نتیجه و پیامد کوتاهی و تقصیرکاری خود آنان است.

فاعترفوا بذنبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 7

7 - گرفتار ساختن کافران به عذاب جهنم و عذاب های سوزان تر از آن، جلوه سخت گرفتن خداوند و هجوم ضربتی او است.

فلهم عذاب جهنم و لهم عذاب الحریق .. إن بطش ربك لشديد

حرف «إن»، برای بیان علت است و دلیل دچار کردن کافران به عذاب را بیان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 1

1 - کافران در آخرت، گرفتار آتشی مسلط و فراگیرند، که تمام راه های گریز از آن بسته خواهد بود.

عليهم نار مؤصده

«وَصِيدَه»؛ یعنی، غرفه ای که در کوهستان برای حفاظت از اموال ساخته شود و جمله «اوصدت الباب»؛ یعنی، درب را بسته و محکم کردم (مفردات راغب). بنابراین «مؤصده»، به معنای بسته شده و محکم است مانند محفظه ای که در دل کوه پدید آورند. حرف «علی» در «عليهم»، بر سلطه کامل آتش و فراگیر بودن آن دلالت دارد.

1094- عذاب اخروی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 21 - 12

12- عذاب کافران پیرو در قیامت به قدری شدید است که آنان را به درپوزگی می کشاند .

فقال الضعف_وا للذین استکبروا اِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل اُنتم مغنون عنّا من عذاب الل

ص: 569

1095- عذاب استیصال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 103 - 1

1_ خداوند ، به هنگام نزول عذاب استیصال بر کافران ، رسولان خود و مؤمنان را از مهلکه دور کرده و از آسیب پذیری نجات می داد .

فهل ينتظرون إلا مثل أيام الذين خلوا من قبلهم . . . ثم نجى رسلنا و الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 5

5 - خداوند ، اقوام تکذیب گر و کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند ، با عذاب استیصال نابود کرد .

فأملیت للک_فرین ثم أخذتهم

«نکیر» به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغییر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله «فکیف کان نکیر»، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 55 - 6

6- روز وقوع عذاب استیصال ، آخرین روز حیات کافران بوده و رهایی آنان از آن ناممکن است .

أو یأتیهم عذاب یوم عقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 4

4- عذاب استیصال ، کیفری بر اساس حق و به دور از کمترین بی عدالتی نسبت به کافران و تکذیب گران

فأخذتهم الصیحه بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- کفرپیشگان حق ناپذیر ، در معرض عذاب استیصال

و لولا أن تصيبهم مصيبة

واژه «مصیبه» در آیه، هم شامل عذاب استیصال می شود و هم شامل عذاب اخروی، برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 15 - 4

4- با قطعی شدن عذاب استیصال بر کافران ، هیچ مهلتی برای گریز آنان نخواهد بود .

ما لها من فواق

در زبان عرب به مدت زمانی که دوشنده شیر _ در فاصله میان دو بار دوشیدن _ به بچه شتر مهلت می دهد تا شیر بنوشد،

ص: 570

«فواق» گفته می شود و مقصود از آن، مدت کوتاه و زودگذر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 4

4 - خداوند ، مشرکان و کافران حق ستیز را کراراً به عذاب استیصال تهدید کرده است .

فَأَمَّا نَرِيكُ بِعِضِ الذِّمِّيِّ نَعْدَهُمْ

فعل مضارع «نعد» دلالت بر استمرار می کند. این کلمه مشتق از «وعد» است و «وعد» هم در خیر استعمال می شود و هم در شر. چون در این جا ضمیر به مشرکان و کافران بر می گردد، برای شر و تهدید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 13 - 9

9 - مشرکان و کفرپیشگان ، پس از اتمام حجت بر آنان ، در معرض گرفتار آمدن به عذاب استیصال اند .

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادَ وَثَمُودَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 20 - 1

1 - کافران در آخرت ، گرفتار آتشی مسلط و فراگیرند ، که تمام راه های گریز از آن بسته خواهد بود .

عليهم نار مؤصده

«وَصِيدَهُ»؛ یعنی، غرفه ای که در کوهستان برای حفاظت از اموال ساخته شود و جمله «اوصدت الباب»؛ یعنی، درب را بسته و محکم کردم (مفردات راغب). بنابراین «مؤصده»، به معنای بسته شده و محکم است مانند محفظه ای که در دل کوه پدید آورند. حرف «علی» در «عليهم»، بر سلطه کامل آتش و فراگیر بودن آن دلالت دارد.

1096 - عذاب برزخی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 8

8 - عذاب اخروی کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی ، پس از مرگ آغاز شده و به تأخیر نخواهد افتاد .

و لا هم ينظرون

برداشت فوق مبتنی بر این است که «ینظرون» فعل مجهول از باب افعال باشد؛ یعنی، از مصدر انظار (مهلت دادن) گرفته شده باشد. مراد از مهلت ندادن به قرینه «ماتوا و هم کفار» شروع عذاب پس از مرگ است.

1097- عذاب جسمانی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 3

3- شکنجه روحی کافران در دوزخ، علاوه بر شکنجه جسمی آنان

ص: 571

یسحبون . . . ذوقوا مسّ سقر

امر در «ذوقوا» برای تهکم و استهزا است. به استهزا گرفته شدن دوزخیان از سوی مأموران الهی _ در مقایسه با عذاب جسمی آنان _ شکنجه روحی خواهد بود.

1098- عذاب حتمی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 6

6_ امکانات مادی و داشتن نیروهای انسانی و هوادار، هرگز موجب نجات کفرپیشگان از گرفتار شدن به عذاب دوزخ نخواهد شد.

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

1099- عذاب دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 91 - 4, 7, 3

3_ کافران قوم شعیب شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «ادخلوا فی الصبح» (داخل در صبح شدند) باشد، نه به معنای «صاروا». بر این مبنا «فأصبحوا ...» می رساند که هلاکت به هنگام صبح اتفاق افتاد و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح، یعنی در شب، بر کافران قوم شعیب عارض شده است.

4_ کفرپیشگان قوم شعیب بر اثر عذاب الهی، همگان به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فرو افتادن شخص است بر سینه خود.

7_ نزول عذاب بر کفرپیشگان قوم شعیب، پاسخ خداوند به درخواست او (داوری میان مؤمنان و کافران)

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق . . . فأخذتهم الرجفة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ کافران به قیامت و آنان که برای منحرف نشان دادن راه خدا تلاش می کنند، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی اند .

الذین .. یبغونها عوجًا و هم بالأخره هم ک_فرون. أول_ئک لم یکنوا معجزین فی الأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11_ کفرپیشگان، در خطر گرفتار شدن به عذابهایی دردناک در دنیا

ص: 572

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ أَلِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 44 - 7

7_ گرفتار شدن کفرپیشگان و ستمکاران به عذاب دنیوی ، موجب رهایی آنان از عذاب اخروی نیست .

فَكَانَ مِنَ الْمَغْرِقِينَ . . . وَقِيلَ بَعْدًا لِلْقَوْمِ الظُّلْمِينَ

بیان عذاب اخروی کفرپیشگان ، پس از بیان گرفتاری آنان به عذاب دنیوی ، اشاره به این نکته دارد که: نباید گمان شود اگر کافران به کیفر دنیوی و عذاب استیصال گرفتار شدند ، از عذابهای اخروی رهایی خواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 67 - 6

6_ ستمگران ، مشرکان و کفرپیشگان ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی (عذاب استیصال) هستند .

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 5

5_ کفرپیشگان امت های گذشته به عذاب های دنیوی گرفتار شدند .

وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمِثْلَتِ

«مثلات» (جمع مُثْلَه) به معنای عقوبتها و عذابهاست. عذابها و عقوبتها بدان اعتبار «مثلات» _ که از ماده مِثْل (مانند) است _ گفته می شود که آن را مثال قرار می دهند برای اینکه دیگران از آن عبرت گرفته و از عوامل آن بپرهیزند. از معانی «خَلَوُ» (مصدر خلت) گذشتن و سپری شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 3

3_ نزول عذاب های دنیوی بر کفرپیشگان و متخلفان از آیین الهی حتی پس از وفات پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز امری محتمل و ممکن است .

وإن مَّا نُرِيَنَّكَ بعض الذي نَعْدُهُم أَوْ نَتُوفِينَنَّكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 72 - 3, 6, 2, 1

1 - مأموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای ابلاغ تهدید خداوند به کافران ، مبنی بر نزدیک بودن عذاب دنیایی آنان

قل عسى أن يكون ردف لكم بعض الذي تستعجلون

تعبیر «ردف لكم» (در پی شما است) کنایه از قریب الوقوع بودن مجازات کافران می باشد. گفتنی است که «الذی تستعجلون» هم شامل عذاب دنیوی می شود و هم عذاب اخروی. بنابراین عبارت «بعض الذی» نشانگر عذاب دنیایی خواهد بود.

2 - عذاب دنیوی ، تنها بخشی از مجازات های الهی برای کافران است ، نه همه آن .

ردف لكم بعض الذي تستعجلون

ص: 573

قید «بعض» می رساند که همه وعیدهای الهی در حق کافران، در این دنیا اعمال نمی شود؛ بلکه آنچه در این جا اعمال می شود، تنها جزئی از مجازات ها است و بقیه برای جهان آخرت می ماند.

3 - تقدیر کیفر اخروی برای کافران ، علاوه بر کیفر دنیوی آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون

همان طور که گفته شد، قید «بعض الذی..» می رساند که عذاب دنیوی تنها بخشی از مجازات های الهی است که در حق کافران اعمال می شود و آنان باید در انتظار کیفرهای اخروی نیز باشند.

6 - تهدید کافران به نزدیک بودن بخشی از عذاب دنیوی وعده داده شده به آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون

مراد از «الذی تستعجلون» می تواند تنها عذاب دنیایی باشد. بنابراین «بعض الذی تستعجلون»؛ یعنی، بخشی از آن عذاب که خواستار شتاب آن هستید، در پی شما است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 66 - 3

3 - عذاب شدن برخی از کافران و عذاب نشدن برخی دیگر در دنیا ، به مشیت خدا بستگی دارد .

ولو نشاء لطمسنا علی أعینهم .. فأتی بیصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 85 - 4

4 - آشکار شدن خسارت و زیان کاری مشرکان و کافران قدرتمند و حق ناپذیر ، به وقت نزول عذاب الهی بر ایشان در دنیا

لما رأوا بأسنا .. و خسرونا لک الفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 5

5 - کافران ، در معرض عذاب دنیوی ، افزون بر کیفر سخت و حتمی آخرت

فإن للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم .. فویل للذین كفروا من یومهم الذی یوع

در صورتی که «یومهم...» نظر به روز قیامت و آیه قبل (مثل ذنوب أصحابهم) نظر به کیفرهای دنیوی داشته باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 5

5- فرجام شوم و هلاکت بار، درکمین کافران [در دنیا، هنگام مرگ و یا در آخرت]

یل-قوا یومهم الذی فیه یصعقون

تعبیر «الذی فیه یصعقون» (روزی که در آن بیهوش خواهند افتاد)، نشان دهنده سختی حال کافران به هنگام واقعه عذاب است. گفتنی است که مراد از روز عذاب، می تواند روز عذاب استیصال، یا روز عذاب قیامت و یا هنگام مرگ باشد.

ص: 574

1100- عذاب دنیوی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 4

4- کافران مکه ، در آستانه شکست و عذاب دنیوی قرار گرفته بودند .

سأوریکم ءای-تی

برداشت یاد شده مبتنی براین است که مراد از «آیات» شکست کفار مکه و عذاب دنیوی آنان باشد. گفتنی است مکی بودن این آیات، مؤید برداشت یاد شده است.

1101- عذاب ذلت بار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 98 - 9

9_ جامعه های کفرپیشه و تکذیب گر ، در معرض عذاب ذلتبار الهی اند .

فلولا كانت قرية ءامنت .. لها ءامنوا كشفنا عنهم عذاب الخزی

1102- عذاب روحی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 3

3 - شکنجه روحی کافران در دوزخ ، علاوه بر شکنجه جسمی آنان

یسحبون .. ذوقوا مسّ سقر

امر در «ذوقوا» برای تهکم و استهزا است. به استهزا گرفته شدن دوزخیان از سوی مأموران الهی _ در مقایسه با عذاب جسمی آنان _ شکنجه روحی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 8 - 4

4 - سرزنشِ نگهبانان دوزخ، شکنجه و عذاب روحی برای کافران دوزخی است .

سألهم خزنتها ألم يأتكم نذير

سرزنش نگهبانان دوزخ از کسانی که خود در آتش دوزخ می سوزند و شکنجه می شوند، می تواند شکنجه دیگری برای آنان از جهت روحی باشد.

1103- عذاب قبر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 41 - 9

ص: 575

9_ عن رسول الله (صلى الله عليه وآله): يكسى الكافر لوحين من نار و فى قبره فذلك قوله: «لهم من جهنم مهاد و من فوقهم غواش».

از رسول خدا (صلى الله عليه وآله) روایت شده است: دو لوح (زیر انداز و روانداز) از آتش بر کافر در قبرش پوشانده می شود و این است سخن خداوند: «برای کافران بستری از آتش جهنم و روی آنان پوششهایی از آن است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 124 - 12

12 - «عن أمير المؤمنين بن (ع) : وإنّ المعشيه الضنك التي حذر الله منها عدوّه عذاب القبر أنّه يسلّط على الكافر فى قبره تسعه و تسعين تيناً فينهش لحمه و يكسرن عظمه و يترددن عليه كذلك إلى يوم يبعث ;

از امیرالمؤمنین بن (ع) روایت شده: همانا «معیشت ضنک» _ که خداوند دشمنان خود را از آن بر حذر داشته _ عذاب قبر است. خدا بر کافر در قبرش 99 مار بزرگ مسلط می کند که گوشت او را می گزند و استخوان وی را می شکنند و همین طور بر روی او رفت و آمد می کنند تا روزی که برانگیخته شود».

1104- عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 7 - 7

7 - کفر پیشگان به عذابی گرفتار خواهند شد .

و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 11

11 - کفر پیشگان به عذابی دردناک گرفتار خواهند شد .

و للكفرین عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 26

26_ خداوند ، عذابی خوارکننده برای کافران فراهم کرده است .

إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 36 - 2,3

2_ کفرپیشگان، راهی برای نجات از عذاب دوزخ ندارند.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا... وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

جمله «لوان...» کنایه از نبود راه نجات از عذاب دوزخ است.

3_ ثروت های دنیا، هر چند دو برابر شود، و کافران آن را در قبال رهایی از دوزخ پردازند، پذیرفتنی نیست.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا... مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ص: 576

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 73 - 10

10 _ ایمنی از عذاب دردناک در گرو یکتاپرستی و پرهیز از گفتار کفرآمیز

و ما من اله الا اله وحد و إن لم ينتهوا عما يقولون . . . عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 7،8

7 _ کافرانی که پیامبران و عذابهای موعود آنان را استهزا می کردند، به همان عذابهای مورد تمسخر خویش گرفتار شدند.

فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

بنابراین که «ما» موصوله بوده و مراد از آن، عذاب الهی باشد که در ضمن سخنان پیامبران مطرح می شده و مورد استهزای کافران قرار می گرفته است.

8 _ کافرانی که به استهزای انبیای گذشته می پرداختند، به عذاب و کیفر استهزای خود گرفتار شدند.

فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

بنابراین که تقدیر آیه «جزاء ما کانوا به یستهزءون» باشد. در این صورت «ما» در (ما کانوا) مصدریه بوده و مرجع ضمیر «به»، به قرینه کلمه «رسل» در صدر آیه می تواند کلمه «رسول» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 6

6 _ خداوند در عین قدرت بر فرستادن انواع عذاب بر مشرکان و کافران، به آنان مهلت می دهد.

قل هو القادر علی أن یبعث علیکم

چون در آیات گذشته سخن از نزول عذاب و درخواست مشرکان در این زمینه بود، این آیه با بیان قدرت خداوند بر عذاب به طور ضمنی دلالت بر مهلت دادن به مشرکان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 19

19_ سران شرک و کفر و پیروانشان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب خویش

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

برداشت فوق مبتنی بر این است که سران شرک نیز، همچون پیروان آنان، مخاطب «لاتعلمون» باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 3

3_ پیروان شرک و کفر برای رهایی از عذاب مضاعف هیچ مزیتی بر سران خویش ندارند.

فما كان لکم علینا من فضل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 99 - 2

ص: 577

2_ فراگیری عذاب بر کفرپیشگان بی تقوا به هنگام غفلت های شبانه و سرگرمی های روزانه ، از مکر ها و برنامه های پنهانی خداوند با آنان

أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيْتًا . . . ضَحَىٰ وَ هُمْ يَلْعَبُونَ. أَفَأَمْنُوا مَكْرَ اللَّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 5

5_ گنهکاران و کفرپیشگان در خطر گرفتار شدن به عذاب های الهی

أَن لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَهُم بِذُنُوبِهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 8، 5

5_ مرگ کافران کشته شده در جنگ بدر با شکنجه و عذابی سخت از سوی فرشتگان مرگ

إِذْ يَتُوفَى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبُرَهُمْ

از مصادیق مورد نظر برای «الذین کفروا»، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در پی آیات مربوط به جنگ بدر، کافرانی هستند که در آن نبرد به قتل رسیدند.

8_ کافران پس از جان کندن پر مشقت به عذاب و آتشی سوزان (عذاب برزخ) گرفتار خواهند شد .

و ذوقوا عذاب الحریق

امر به چشیدن عذاب حریق (ذوقوا عذاب الحریق)، دلالت بر وجود بالفعل آن عذاب دارد. و چون این جمله به هنگام گرفتن جان کافران گفته می شود، معلوم می شود که کافران پس از مردن به عذاب گرفتار خواهند شد و این همان عذاب برزخی است. گفتنی است «ذوقوا ...» به تقدیر «یقولون لهم» سخن ملائکه با کافران به هنگام گرفتن جان آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 51 - 1

1_ شکنجه و عذاب کافران به هنگام مرگ و پس از آن نتیجه اعمال خود آنان است ، نه ظلمی از جانب خداوند بر ایشان .

ذوقوا عذاب الحریق. ذلک بما قدمت أیدیکم و أن اللّٰه لیس بظلم

«ذلک» می تواند اشاره به خصوص «عذاب الحریق» باشد و می تواند اشاره به مجموع عذابی باشد که در آیه قبل بیان شد. قابل ذکر است

که در برداشت فوق «أن الله ...» ناظر به این حقیقت گرفته شده که عذاب کافران بیش از استحقاق آنان نیست، نه تعلیلی برای ضرورت گرفتارسازی ایشان به عذابهای الهی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 13 - 6

6_ عذاب استیصال الهی در کمین جوامع کفرپیشه و بیدادگران مجرم

و لقد أهلكنا .. لما ظلموا و جاءتهم رسلهم ... كذلك نجزي القوم المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 20، 21

20_ عذاب دردناک جهنم، کیفر کافران است .

ص: 578

فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الأليم

ممکن است الف و لام «العذاب» _ که برای عهد ذهنی است _ اشاره به عذاب دنیوی (استیصال) باشد و ممکن است اشاره به عذاب برزخی و یا عذاب اخروی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

21 _ کافران در آستانه مرگ، عذاب دردناک الهی را مشاهده خواهند کرد.

فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الأليم

برداشت فوق مبتنی بر این است که الف و لام «العذاب» _ که برای عهد ذهنی است _ اشاره به عذاب برزخی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 7

7_ عذاب الهی، کفرپیشگان را احاطه خواهد کرد.

ألا يوم يأتیهم... و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

جمله «حاق بهم» عطف بر «لیس مصروفاً» است و به قرینه «یأتیهم» فعل ماضی «حاق» به معنای مضارع «یحیق» (احاطه خواهد کرد) می باشد. مراد از «ما كانوا...» عذابهای الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 33 - 1, 2

1_ نزول عذاب بر کفرپیشگان، به دست خدا و به مشیت اوست.

إنما یأتیکم به الله

2_ نازل کردن عذاب بر کفرپیشگان، در اختیار پیامبران نیست.

فأتنا بما تعدنا... قال إنما یأتیکم به الله إن شاء

کفرپیشگان با مخاطب قراردادن نوح(ع) از او خواستند تا تهدیدهای اعلام شده را تحقق بخشد. حضرت نوح(ع) با آوردن کلمه «انما» _ که دلالت بر حصر دارد _ به این معنا اشاره می کند که: آوردن عذاب از شؤن خداوند است و در اختیار بشر نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 48 - 9

9_ عذاب دردناک ، فرجام و عاقبت کفرپیشگان است .

ثم یمسهم منا عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 10،11

10_ هلاکت کفرپیشگان به عذاب های الهی ، هرگز مایه زیان و ضرری برای خداوند نیست .

و یتخلف ربی قومًا غیرکم و لاتضرونه شیئًا

در برداشت فوق ، جمله «لاتضرونه» در ارتباط با «یتخلف ربی . . .» معنا شده است؛ یعنی ، در صورت نابودی شما ، ضرری متوجه خداوند نمی شود.

11_ نزول عذاب الهی بر کفرپیشگان ، برخاسته از استحقاق آنان است نه آنکه وجودشان موجب ضرر و زیان بر خدا باشد .

و یتخلف ربی قومًا غیرکم و لاتضرونه شیئًا

ص: 579

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «لاتضررونه» حال باشد. بر این اساس جمله «یستخلف... و لاتضررونه» چنین معنا می شود. در حالی که ضرر و زیانی را متوجه خدا نمی کنید شما را عذاب می کند و این معنا می رساند که موجب عذاب، استحقاق کفرپیشگان است نه این که وجودشان مایه ضرری بر خدا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 66 - 10

10_ کفرپیشگان و مخالفان معارف دین ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های الهی اند .

فلما جاء أمرنا نجینا صـ لِحًا . . و من خزی یومئذ إن ربک هو القوی العزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 102 - 2,4

2_ امت های ستم پیشه (جوامع کفرپیشه و مشرک) در خطر گرفتار شدن به عقوبت های الهی و عذاب های استیصال هستند .

و كذلك أخذ ربک إذا أخذ القرى و هی ظـ لمه

4_ نزول عذاب بر ستم پیشگان (کافران و مشرکان) پرتوی از ربوبیت خدا در جهت تدبیر امور انسانهاست .

و كذلك أخذ ربک إذا أخذ القرى و هی ظـ لمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 103 - 1

1_ عذاب های نازل شده بر امت های کفرپیشه و مشرک ، نشانه ای بزرگ بر وجود قیامت و عذاب های اخروی است .

إن فی ذلک لآیه

«آیه» به معنای نشانه است و متعلق آن _ به قرینه «لمن خاف عذاب الآخره» - حقانیت قیامت و عذابهای آن است. نکره آوردن «آیه» برای رساندن بزرگی و عظمت آن می باشد. بنابراین «إن فی ذلک لآیه»؛ یعنی، همانا در آن عذابهای دنیوی، نشانه بزرگی است بر حقانیت قیامت و عذابهای آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 107 - 8

8_ وجود دلایل روشن بر توحید و حقانیت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مانع هر گونه بهانه ای برای انکار آنها و موجب استحقاق کافران و مشرکان به عذاب های الهی است .

و ما أكثر الناس . . . بمؤمنین ... و ما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشرکون. أفأمنو

حرف «فاء» در «أفأمنوا» استحقاق عذاب را بر آیه «ذلک من أنباء الغیب . . .» _ که حاوی برهان بر حقانیت قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و آیه «و کأین من آیه ...» _ که در بردارنده دلیل بر توحید می باشد _ مترتب کرده است ; یعنی، چون اتمام حجت شده، عذر و بهانه ای در کار نیست و کفرپیشگان مستحق عذابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 4

4_ پیامبران ، کفرپیشگان امت خویش را به نزول عذاب های الهی هشدار می دادند .

ص: 580

و ظنوا أنهم قد كذبوا

ضمیمه‌های جمع در جمله «ظنوا ..» به «الذین» در آیه قبل برمی‌گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 9

9_ نازل کردن عذاب بر استهزاگران انبیا و کافران به رسالت ایشان ، از سنت های خداوند است .

ثم أخذتهم فكيف كان عقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 34 - 1

1_ کافران ، مشرکان ، گمراهان و آنان که پیامبران را به مسخره می‌گیرند ، به عذاب های سخت دنیوی و اخروی گرفتار خواهند شد .

لهم عذاب في الحيوة الدنيا و لعذاب الآخرة أشق

مراد از ضمیر در «لهم» _ به قرینه آیه 31 و 32_ کافران، مشرکان ، استهزاگران و گمراهان می‌باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 4

4_ تحقق و عدم تحقق تهدید های ابلاغ شده به کفرپیشگان ، در اختیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) نبود .

وإن مَّا نرینک بعض الذی نعدهم أو نتوفینک فإنما علیک البلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 88 - 1

1- کافران سد کننده راه خدا ، دارای عذابی بس فزون تر از دیگر کافران

الذین کفروا و صدّوا عن سبیل الله زدن_هم عذاباً فوق العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 2 - 3

3- کفر پیشگان، و گنه کاران، به عذاب شدید الهی گرفتار خواهند شد.

لينذر بأسًا شديدًا من لدنه

«بأس»، به معنای عذاب و سختی است و به قرینه «يبيد المومنين..» در فراز بعد _ مراد، عذابی است که کافران و گنه کاران به آن تهدید شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 55 - 19

19- نزول عذاب بر کفر پیشگان، پس از اتمام حجت است.

وما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى .. أو يأتهم العذاب قبلاً

ص: 581

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 12

12- اولیای پنداری کافران (معبودان باطل) از دفع عذاب الهی از آنان ناتوانند .

أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نَزْلًا

همزه استفهام در «أفحسب» گویای آن است که گمان ولایت برای معبودان، گمانی خطا است؛ زیرا، عذاب جهنم مهیا است (إِنَّا أَعْتَدْنَا..) و از معبودان برای دفع آن کاری ساخته نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 79 - 10

10- خداوند ، مدعیان دستیابی به مال و فرزند با کفرورزی را ، در عذاب کفر و جهل خودشان نگاه می دارد .

و نَمَدَّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا

محتمل است مراد از «العذاب» عذاب گمراهی و کفری باشد که کافر در آن گرفتار است. جمله «فليمدد له الرحمن مَدًّا» در آیات پیشین نیز _ که تداوم ضلالت گمراهان را بیان کرده _ از همین مقوله است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 17

17 - ثروت انبوه برای کافران ، عذاب آور و سختی آفرین است .

لَنفْتَنَهُمْ فِيهِ

از معانی «فتنه» عذاب و مشقت است (قاموس). لام در «لنفتنهم» لام عاقبه و بیانگر بازتاب پیش بینی نشده ثروت مندی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 5

5- عذاب کافران ، از شوون ربوبیت الهی است .

و لئن مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 2

2- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 27 - 15

15 - نزول عذاب بر کافران ، طبق برنامه و گزینش دقیق قبلی خداوند

إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ

ص: 582

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 82 - 7

7 - اقدام خداوند به اتمام حجت بر کافران ، پیش از فرستادن عذاب بر آنان

أخرجنا لهم دابة من الأرض تكلمهم

ارائه معجزه به کافران، پیش از هلاک ساختن آنان با «عذاب استیصال»، می تواند برای این باشد که حجت خدا بر آنان تمام شود و آنان هیچ عذری نداشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 85 - 1

1 - نزول عذاب بر کافران تکذیب گر ، پس از پایان یافتن محاکمه آنان

قال أكذبتهم بـایـتی . . . و وقع القول عليهم

در تفسیر «وقع القول عليهم» چند نظر ابراز شده است که از جمله آنها «حلول عذاب» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 53 - 11

11 - عذاب کافران چنان غافل گیرانه خواهد بود که آنان ، هیچ خبردار نخواهند شد .

ولجاءهم العذاب وليأتينهم بغتة وهم لا يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 16 - 1

1 - کافران دروغ انگار آیات الهی و آخرت ، گرفتار عذابند .

وأما الذين كفروا و كذبوا بأىـتنا و لقاى الأخره فأولـئك فى العذاب محضرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 8 - 5

5 - خداوند ، فراهم آورنده عذابی دردناک برای کفرپیشگان است .

وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

«أعدّ» می تواند عطف بر چیزی مثل «فأثاب» باشد که «لیسئل» بر آن دلالت می کند. بنابراین، معنا، چنین می شود: «ما از انبیا پیمان گرفتیم ... تا برای کافران عذابی دردناک مهیا شود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 64 - 2

2 - خداوند ، برای کافران ، آتشی شعله‌ور فراهم کرده است .

إِنَّ اللَّهَ... وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا

«سعیر» از «سعر» و به معنای «شعله‌وری آتش» است (مفردات راغب).

ص: 583

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 4

4 - لازم است که روزی را که در آن، کافران با آتش جهنم، به سختی عذاب و سوزانده می شوند، به خاطر داشت.

یوم تقلب وجوههم فی النار

برداشت بنابراین احتمال است که نصب «یوم» به جهت مفعولاً به بودن اش باشد. که باید فعل «أذکر» در تقدیر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 66 - 1, 2

1 - توانایی خداوند بر عذاب کافران، به گونه ای که آنان با از بین رفتن چشم ها و نوردیدگانشان، راه معمول خود را پیدا نکرده و از پیمودن راه درست محروم خواهند شد.

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم فاستبقوا الصراط فأنی یبصرون

«طمس» (مصدر «طمسنا») به معنای از بین بردن آثار و شواهد چیزی است و مقصود از «لطمسنا علی أعینهم» از بین بردن کامل عضو چشم و یا نور و بینایی آن می باشد. مراد از «الصراط» نیز راه معمول و متداولی است که افراد آن را طی می کنند.

2 - عذاب کافران با از بین بردن چشم ها و نوردیدگانشان (به گونه ای که راه درستی را پیدا نکنند) جزء مشیت و سنت خدا نیست.

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم فاستبقوا الصراط فأنی یبصرون

از به کار رفتن «لو» - که برای امتناع و امر محالی است - برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 67 - 2

2 - عذاب کافران با مسخ و زمین گیر شدن شان، جزء مشیت و سنت خدا نیست.

و لو نشاء لمسخنهم علی مکانتهم فما استطعوا مضیاً و لایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 68 - 6

6 - بازگشت انسان به حالت طفولیت - پس از دوران پیری - از نظر قوای جسمی و عقلی ، نشانگر توانایی خداوند بر عذاب کافران و بازگرداندن آنان به روز رستاخیز است .

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم . . . و من نعمره ننکسه فی الخلق

برداشت یاد شده براین اساس استوار است که عبارت «من نعمره . . .» عطف بر «و لو نشاء لطمسنا...» - از باب عطف علت بر معلول - باشد؛ یعنی، آیه شریفه درصدد ارئه شاهدهی بر توانایی خداوند بر مسخ و زمین گیر کردن انسان و بازگرداندن وی به روز رستاخیز برای محاکمه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 3 - 5

5 - فریاد استغاثه و کمک خواهی کافران گذشته به هنگام عذاب ، بی نتیجه بود و آنان نجات نیافتند .

فنادوا و لات حین مناص

ص: 584

«مناص» به معنای ملجأ و راه گریز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 88 - 3

3 - کافران و مشرکان ، به عذاب و شکست تهدید شدند .

و لتعلمنّ نبأه بعد حين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 1

1 - ظهور ارزش تقوا و نقش هدایت الهی (قرآن) ، هنگام عذاب و در قیامت برای کافران و گنه کاران

أو تقول لو أنّ الله هدينى لكنت من المتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 1

1 - آرزوی کافران و گنه کاران ، هنگام مشاهده عذاب الهی ، به بازگشت دوباره به دنیا

أو تقول حين ترى العذاب لو أنّ لى كره

«لو» در آیه شریفه، برای تمّی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 22

22 - عذاب کافران ، پس از اتمام حجت الهی بر آنان خواهد بود .

ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم ءایات ربکم . . . قالوا بلی ولکن حقت کلمه العذا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 10

10 - یأس و ناامیدی شدید کافران حق ناپذیر ، از نجات خویش از عذاب الهی

مفسران بر این باوراند که چنین سخنی، از زبان کسانی صادر می شود که یأس و ناامیدی بر وجود آنان چیره شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 26 - 7,9

7 - عذاب سخت و شدید خداوند ، در انتظار کافران است .

و الک_فرون لهم عذاب شدید

9 - محرومیت از فضل الهی ، نمودی از عذاب خداوند برای کافران

و يستجيب الذين ءامنوا . . . و يزیدهم من فضله و الک_فرون لهم عذاب شدید

از ارتباط صدر و ذیل آیه، برداشت بالا صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 48 - 8

8 - عذاب های الهی بر کافران ، پس از اتمام حجت و ارائه آیات به ایشان

و ما نریهم من آیه . . . و أخذنهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 10

10 - منافقان ، در زمره کافران و گرفتار عذابی همانند آنان

و منهم من یستمع إلیک حتی إذا خرجوا من عندک قالوا . . . ماذا قال

چنانچه ضمیر «منهم» به «من هو خالد . . .» بازگردد و مراد از آن در «من یستمع . . .» به قرینه محتوای آیه _ منافقان باشد، می توان گفت: منافقان فرجامی همانند کافران خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 27

27 - کافران مکه ، مورد تهدید خداوند به عذابی دردناک

لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم عذاباً ألیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 1

1 - کافران و ستمکاران ، دارای بهره ای عظیم از عذاب الهی ، همانند کافران و ستم پیشگان گذشته تاریخ

فإن للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم

«ذنوب» در معانی «دلو بزرگ چاه هنگامی که از آب پر شده باشد» و نیز «نصیب و بهره» به کار می رود. در آیه شریفه مراد معنای دوم است. گفتنی است که تعبیر «نصیبی عظیم» در برداشت بالا، از نکره آمدن «ذنوباً» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- کافران ظالم ، دارای عذابی فزون تر از کافران دیگر *

وإنّ للذین ظلموا عذاباً دون ذلک

برداشت بالا- بنابراین نکته است که «ظالم» بر همه کافران اطلاق نشده باشد؛ بلکه کافران دو گروه باشد. گروهی که فقط کفر میورزند و گروهی که علاوه بر کفر اقدام های ظالمانه و توطئه گرانه علیه دین دارند. این گروه علاوه بر کیفر کفر، عذاب دیگری در قبال ظلمشان خواهند دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 1

1 - کافران هر عصر ، در معرض عذاب الهی بدون هیچ امتیاز بر پیشینیان خود

أکفّارکم خیر من أولئکم

ص: 586

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 2

2 - عذاب و کیفر خداوند درباره کافران ، پس از اتمام حجت و ارائه دلایل روشن بوده است .

تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 16 - 2

2 - امکان نزول عذاب الهی ، با لرزش زمین و فرو رفتن کافران در درون آن

أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

«مور» (مصدر «تمور») به معنای تحرک سریع است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 18 - 3

3 - تهدید شدن کافران تکذیب گر ، به نزول عذاب الهی همچون اقوام و ملل پیشین

و لَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 19 - 5

5 - پرواز پرندگان بر فراز زمین ، دلیل و نشانه توانایی خداوند بر عذاب و هلاکت کافران

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ . أُولَئِكَ يَرَوْنَ إِلَى الطَّيْرِ ... مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ

ذکر پرواز پرندگان به عنوان نشانه قدرت خدای رحمان _ پس از یادآوری کیفر و عذاب کافران پیشین _ می تواند به منظور ارائه نمونه و جلوه ای از قدرت همه جانبه خداوند در جهان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 28 - 7

7- کافران حق ناپذیر و لجوج ، در معرض عذاب الهی قرار دارند .

فمن یجیر الـکـفرین من عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 30 - 4

4- کافران لجوج و تکذیب گر ، در معرض عذاب الهی (همچون خشکسالی)

قل أرءیتم إن أصبح ماؤکم غورًا فمن یأتیکم بماء معین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 30 - 2

2- فرمان به غل و زنجیر کشیدن کافران دوزخی (صاحبان زر و زور) در قیامت

فغلّوه

ص: 587

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 31 - 1

1 - کافران صاحب زر و زور در قیامت ، به وسیله آتش پر حرارت و شعله‌ور سوزانده خواهند شد .

ثمّ الجحیم صلّوه

«جحیم» (از ماده «جحمه») به معنای آتش شعله‌ور و پر حرارت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 32 - 1

1 - کافران صاحب زر و زور در دوزخ ، در زنجیری بلند به طول هفتاد ذراع به بند کشیده خواهند شد .

ثمّ فی سلسله ذرعا سبعون ذراعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ثمّ قتل کیف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 1

1 - مهیا بودن زنجیر ها ، غلّ ها و آتش برافروخته برای کافران و ناسپاسان نعمت هدایت از جانب خداوند

إنا أعتدنا للک فرین سلّ سلّ وأغلّ لاً وسعیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - غاشیه - 88 - 24 - 3

3 - جهان آخرت ، عرصه گرفتاری کافران حق گریز به بزرگ ترین عذاب های الهی است .

العذاب الأكبر

به قرینه آیه بعد، مراد از «العذاب الأكبر» عذابی است که کافران در آخرت، به آن گرفتار خواهند شد.

1105- عذاب کافران اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 18 - 3

3- گروه های بسیاری از کافران جن و انس ، محکوم به عذاب حتمی الهی در گذشته تاریخ

حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ

ص: 588

1106- عذاب کافران به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 2 - 7

7- کافران به قرآن و کافرانی که تصمیم به ماندن در ظلمت ها گرفته اند ، فرجامی بس ناگوار دارند و در عذابی سخت گرفتار خواهند شد .

وویل للک فرین من عذاب شدید

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از کافران در این آیه، به قرینه آیه قبل، کسانی هستند که کتاب خدا را نپذیرفتند و از ظلمتها خارج نشدند.

1107- عذاب کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 15

15 _ کافران و مشرکان پیرو، همانند رهبرانسان، دارای عذابی مضاعف از آتش دوزخ

قال لکل ضعف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 21 - 4

4- کافران پیرو به هنگام حضور در پیشگاه خداوند در قیامت پیشاپیش در می یابند که گرفتار عذاب الهی خواهند شد .

وبرزوا لله جميعاً فقال الضعف_ وَا لِلذِّينِ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فُهِلْ أَنْتُمْ مَعْنِ

ذکر «فقال الضعف_ وَا لِلذِّينِ اسْتَكْبَرُوا» برای درخواست کمک ضعفا _ پس از آنکه حضور همه مردم را در قیامت اعلام کرد و هنوز سخنی از عذاب گفته نشده است _ حکایت از این می کند که آنان گرفتار شدن خود را به عذاب از قبل خواهند فهمید.

1108- عذاب کافران در غزوه حنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 26 - 9

9_ جبهه کفر در کارزار حنین ، در پی فرود آمدن نیروهای غیبی و نزول آرامش روحی بر مؤمنان از سوی خداوند ، گرفتار شکستی سخت و عذاب آور گردید .

ثم أنزل الله سكينته . . . وأنزل جنوداً لم تروها وعذب الذين كفروا

1109- عذاب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 3 - 13

ص: 589

13_ تهدید مشرکان کفرییشه صدر اسلام به عذاب دردناک جهنم

بشر الذین کفروا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 14

14- گرفتار آمدن مشرکان و کافران حق ناپذیر صدر اسلام به عذاب ، وعده پیشین الهی به آنان

ماتوعدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 176 - 3

3 - خداوند ، به مشرکان و کافران صدر اسلام وعده عذاب داد .

أبعذابنا يستعجلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 1 - 2

2 - وعده خداوند ، به عذاب شدن کافران حق ناپذیر در عصر بعثت

سأل سائل بعذاب واقع

1110- عذاب کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 17 - 7

7- برای کافران جبار ، در جهنم ، فراتر از نوشیدن اجباری آب چرکین و عذاب های مختلف مرگبار ، عذابی خشن و غیرقابل تصور نیز وجود دارد .

و من ورائه عذاب غلیظ

مرجع ضمیر «ورائه» احتمال دارد «عذاب» باشد که از عبارت قبلی به دست می آید. در این صورت، با توجه به مفهوم بودن و سخت بودن

عذابهای یاد شده، «عذاب غلیظ» باید عذابی بسیار سخت و غیر قابل تصور باشد.

1111- عذاب کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 78 - 4، 3

3_ کافران قوم ثمود بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فروافتادن شخص به سینه خود است.

4_ کفرپیشگان قوم ثمود شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

ص: 590

فأصبحوا في دارهم جثمين

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «دخلوا فی الصباح» (داخل در صبح شدند) باشد نه به معنای «صاروا» بر این مبنا «فأصبحوا ..» می رساند که هلاکت در اولین لحظه صبح اتفاق افتاده و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح یعنی در شب، بر کافران قوم ثمود عارض شده است.

1112- عذاب کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 13 - 18

18_ خداوند کفرپیشگانی که علی رغم مشاهده آیات خدا، ربوبیت او را منکر شوند، به عذاب شدید و مکرری سخت تهدید کرده است .

و هم یجـدلون فی الله و هو شدید المحال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 104 - 4

4- عذاب دردناک، فرجام و کیفر کافرانی است که از سر لجاج و عناد به آیات الهی ایمان نمی آورند .

إن الذین لایؤمنون بأیـت الله .. لهم عذاب ألیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 35 - 3

3 - کافران متعصب و لجاجت پیشه، هیچ گونه راه فرار و گریزی از عذاب الهی ندارند .

و یعلم الذین یجـدلون فی ءایـتنا ما لهم من محیص

1113- عذاب کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 4

4- کافرانی که تا آخرین لحظه زندگی در حال عناد و ستیز با دین باشند، محکوم به عذاب ابدی خواهند بود .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا .. فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لازمه قطعی «لن یغفر الله» باقی ماندن همیشگی در عذاب الهی است.

1114- عذاب کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 91 - 7

ص: 591

7_ نزول عذاب بر کفرپیشگان قوم شعیب ، پاسخ خداوند به درخواست او (داوری میان مؤمنان و کافران)

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق .. فأخذتهم الرجفة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 92 - 1

1_ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعیب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذین کذبوا شعبياً کأن لم یغنوا فیها

ضمیر در «فیها» به «دار» در آیه قبل برمی گردد و «غنی» مصدر «لم یغنوا» به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین «کأن لم یغنوا» یعنی گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 93 - 2

2_ شعیب (ع) با دلسوزی بر کافران مشرف به هلاکت ، از آنان اعراض کرد و شهر مدین را ترک گفت .

فتولی عنهم و قال یقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه «قوم» به یاء متکلم نشان از تحسّر و دلسوزی شعیب به مردم خویش دارد.

1115- عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 1

1- کافران مکه با انکار آیات الهی _ پس از اتمام حجت بر ایشان _ مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو أنّا أهلکنهم... فستعلمون من أضح ب الصرط السویّ و من اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوريكم آىِـتى فلاتستعجلون

مقصود از «آياتى» به قرينه آيات بعد (..بل تأتيهم بغته...) عذاب و هلاكت است.

1116- عذاب كافران يهود

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - نساء - 4 - 161 - 11

11_ خداوند براى كافران يهود عذاب دردناك آماده کرده است .

و أعتدنا للكافرين منهم عذاباً أليماً

ص: 592

1117- عذاب مضاعف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 10

10_ کفرپیشگانی که مردم را از پیوستن به راه خدا باز می دارند ، به عذابی دو چندان گرفتار خواهند شد .

الذین یصدون . . . یض_ عف لهم العذاب

1118- عذر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 1

1 - اعلام پذیرفته نشدن هیچ عذری از کافران دوزخی در قیامت

ی_أیها الذین کفرو لاتعتذروا الیوم

1119- عذر غیرمقبول کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 2

2 - کافران ، خود می دانند که عذرتراشی هایشان دورغ است .

ولو ألقى معاذیره

1120- عذر خواهی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 84 - 8

8- رخصت نیافتن کافران برای سخن گفتن و معذرت خواهی به هنگام حضور شاهدان و گواهان امت ها ، در قیامت

ویوم نبعث من کلّ أمة شهیداً ثمّ لایؤذن للذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - در روز قیامت ، حتی برای کافران ، امکان عذرخواهی هست .

فیومئذ لاینفع الذین ظلموا معذرتهم

این که فرموده است: «عذرخواهی، سودی ندارد» حکایت می کند که عذرخواهی، ممکن است، اگرچه پذیرفته نمی شود.

ص: 593

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 3

3 - عذرخواهی کافران و مشرکان ستیزه جو در قیامت ، پذیرفته نشده و سودی به حال آنان نخواهد داشت .

یوم لا ینفع الظالمین معذرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 1

1 - کافران در روز قیامت ، برای اعمال ناپسند خود عذر خواهند آورد .

و لو ألقى معاذیره

1121- عذرخواهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 2

2 - کافران و مشرکان ، با رو به رو شدن با گواهی شاهدان علیه خود ، به عذرخواهی خواهند پرداخت .

و یوم یقوم الأشهد . یوم لا ینفع الظالمین معذرتهم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که عبارت «یوم لا ینفع . . .» بدل برای «یوم یقوم الأشهاد» می باشد.

1122- عصیان از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 1 - 11، 4، 5

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، موظف بود .

یَأْتِيهَا النَّبِيُّ . . . وَ لَا تَطْعَمُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ

5 - تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، نمودی از تقوای الهی است .

اتَّقِ اللَّهَ وَ لَا تَطْعَمُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ

بنابراین احتمال که عبارت «و لاتطع ..» ذکر خاص بعد از عام (اتَّقِ اللَّهَ) باشد. نکته یاد شده به دست می آید.

11 - فرمان به تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، برخاسته از علم گسترده و حکمت خداوندی است .

یَٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ . . . وَ لَا تَطْعِ الْكٰفِرِينَ وَ الْمُنٰفِقِينَ اِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 3 - 2

2 - تبعیت نکردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خواسته کافران و منافقان ، در پی دارنده مشکلاتی برای آن حضرت بود .

وَ لَا تَطْعِ الْكٰفِرِينَ وَ الْمُنٰفِقِينَ . . . وَ تَوَكَّلْ عَلٰی اللّٰهِ وَ كَفٰی بِاللّٰهِ وَكِیْلًا

فرمان به توکل، پس از فرمان به تبعیت نکردن از خواسته کافران و منافقان، احتمال دارد به خاطر پیامدها و مشکلاتی باشد

ص: 594

که در پی آن فرمان، به وجود می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 7 - 10

10 - رعایت تقوای الهی و اطاعت نکردن از کافران و منافقان، از جمله پیمان هایی است که خداوند از انبیای خویش گرفته است .

ی_أيتها النبي اتق الله و لاتطع . . . و إذا أخذنا من النبيين ميث_قهم

احتمال دارد که «و إذ أخذنا. . .» عطف جمله به جمله باشد. در این صورت، معنای آیه چنین است: «آنچه به تو_ ای پیامبر اسلام!_ فرمان داده شده، پیمانی است که از سلف تو نیز گرفته شده است و آن، همانا تقوا و اطاعت نکردن از کافران و منافقان است.»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موظف به خودداری از اطاعت از کافران و منافقان بود .

و لاتطع الک_فرین و المن_فقین

1123- عصیان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 4 - 3

3_ رویگردانی و تأثیرناپذیری کافران از هر گونه معجزه الهی

و ما تأتيهم من آیه من آیت ربهم إلا كانوا معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 58 - 11

11_ دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر مخالفت ها و نافرمانی های کافران

و کفی به بذنوب عباده خبیراً

یادآوری آگاهی همه جانبه خداوند بر گناهان بندگان، می تواند برای دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ چنان که می تواند

تهدیدی برای کافران ستیزه جو نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 3

3 - فراخوانده شدن کافران و مشرکان به سجده و خضوع در برابر خداوند در دنیا و امتناع آنان از این کار

و قد كانوا يدعون إلى السجود وهم سـلمون

ص: 595

1124- عصیان کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 2 - 2

2- سرکشی ، تکبر ، ستیزه جویی و حق ناپذیری ، از اوصاف کافران صدراسلام

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق

1125- عصیان کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 77 - 2

2_ کافران قوم ثمود با پی کردن ناقه صالح ، فرمان خداوند را سرپیچی کردند و مردمی متجاوز شناخته شدند .

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ

مراد از «أمر ربهم» همان است که در آیه 73 مطرح شده بود یعنی: زیان نرساندن به ناقه و آزادگذاری آن برای چریدن.

1126- عظمت عذاب دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 21

21- روز فرارسی عذاب دنیوی مشرکان و کافران ، روزی بس شگفت و عظیم

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

مراد از «عذاب یوم عظیم» ممکن است عذاب دنیوی باشد.

1127- عفو از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 13 - 31

31_ عفو و گذشت ، حتی نسبت به کافران ، احسان و نیکی است .

فاعف عنهم و اصفح إنَّ الله يحب المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 85 - 11، 15

11- پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه دار عفو کریمانه و گذشت شایسته از کافران و مشرکان و نادیده گرفتن اذیت و آزار آنان بود .

فاصفح الصفح الجمیل

«صفح» به معنای عفو بدون ملامت کردن و به رخ کشیدن است که از آن می توان گذشت کریمانه و بزرگوارانه برداشت کرد.

15- برخورد کریمانه و عفو و اغماض از آزار و اذیت دیگران _ حتی کافران و دشمنان _ امری شایسته و پسندیده است .

ص: 596

فاصفح الصفح الجمیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 86 - 6

6- گذشت و اغماض پیامبر (صلی الله علیه و آله) از دشمنان و کافران، به خیر و صلاح آن حضرت و در راستای تربیت و کمال اوست .

فاصفح الصفح الجمیل . إن ربک هو الخلق العلیم

جمله «إن ربک . . .» به منزله تعلیل برای «فاصفح ...» است؛ یعنی، ای پیامبر! گذشت کن؛ زیرا پروردگار و مربی تو می داند که چه کاری به مصلحت و در جهت تربیت و رشد توست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 15 - 5

5 - عفو و گذشت از کافران به هنگام ضرورت ، امری شایسته و عمل صالح است .

یغفروا للذین لا یرجون . . . من عمل صـلحاً

1128- عقاید کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 10 - 2

2_ کافران ، بی نیازی را در مال و اولاد می جویند ؛ در حالی که هرگز آن را نمی یابند .

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اولادهم من اللّٰه شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 2

2_ اموال و اولاد ، تنها تکیه گاه به هنگام ذلت و ابتلای به غضب الهی ، از دیدگاه اهل کفر

ضربت علیهم الدّٰله . . . و باءو بغضب من اللّٰه . . . انّ الذین کفروا لن تغنی

ظاهراً منظور از «الذین کفروا»، همان جناح اهل کتاب هستند که در آیات سابق وضعیت آنان بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 7

7_ بی اعتقادی کافران (اهل کتاب) ، به برخی از کتاب های آسمانی

ها اتم اولاء .. و تؤمنون بالکتب کلّه

ایمان مسلمانان به تمامی کتب، به قرینه مقابله، بیانگر این است که اهل کتاب، به تمامی کتب ایمان ندارند.

1129- عقلانیت حبط عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 597

3- گم شدن اعمال کافران در سراب « کفر » و شکوفایی اعمال مؤمنان در وادی « ایمان » ، دارای فلسفه ای معقول و برهانی

الذین كفروا .. أضلّ أعمّ لهم . و الذین ءامنوا... و أصلح بالهم . ذلک بأنّ الذین

«ذالک» در مقام بیان علت و فلسفه مطلبی است که در آیات پیشین بیان شده است؛ یعنی، پوچی اعمال کافران و ثمربخشی اعمال مؤمنان، امری برهانی است؛ زیرا کافر ره باطل پیموده و باطل فرجامی ندارد و مؤمن ره حق رفته و ثمربخشی عین حقانیت است.

1130- عقیده باطل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 10

10- کافران به خاطر باطل گرایی ، علی رغم مشاهده آثار و نعمت های الهی در تمام ابعاد زندگی خود ، مورد سرزنش خدایند .

و الله جعل لکم .. أفتالب_طل یؤمنون و بنعمت الله هم یکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 41 - 1

1 - کافران ، محروم از پشتوانه غیبی و گرفتار وهم در اندیشه های باطل خویش

أم یقولون شاعر تبریص به ریب المنون .. أم عندهم الغیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 21 - 1

1 - پندار دروغ بودن قرآن ، پنداری موهوم و از اندیشه های باطل کافران است .

فی تکذیب .. بل هو قرآن مجید

حرف «بل»، اضراب از قبل است و اندیشه تکذیب گرانه کافران را تخطئه می کند.

1131- عقیده باطل کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - اعتقاد کافران عصر بعثت به معبود های بی شمار

أجعل الألهة إلهاً وحداً

ص: 598

1132- عقیده پوچ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 53 - 12

12_ منکران قرآن، در قیامت، با پی بردن به زیانکاری خویش و واهی بودن افکار و عقاید خود، از اعمال و رفتار گذشته خویش پشیمان خواهند شد.

نرد فنعمل غیر الذی کنا نعمل قد خسروا أنفسهم و ضل عنهم ما کانوا یفترون

جمله «قد خسروا...» و «ضل عنهم...» به منزله تعلیلی است برای «نرد فنعمل...» یعنی آرزوی بازگشت به دنیا و تدارک گذشته ها بدان علت است که کفرپیشگان خود را زیانکار می بینند و باورهای خویش را بر باد رفته می یابند.

1133- عقیده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 2,4,5,12

2_ پندار کفرپیشگان بر این که خانه نشینی و یا پرهیز از حضور در کارزار، مانع مرگ و کشته شدن است.

یا ایها الذین امنوا لا تکنوا کالذین کفروا و قالوا... ما ماتوا و ما قتلوا

4_ گمان حاکمیت عوامل مادی بر مقدرات الهی، پنداری کفرآمیز

لا تکنوا کالذین کفروا و قالوا لاخوانهم... ما ماتوا و ما قتلوا

خداوند با کفرآمیز خواندن این اندیشه که جنگ و مسافرت (عوامل مادی) تعیین کننده مرگ آدمی است، به مؤمنان تعلیم می دهد که آن عوامل، تعیین کننده مرگ آدمی، که از مقدرات الهی است، نخواهد بود.

5_ زنده ماندن، ولو با توجیه کوتاهی ها و تقصیر ها در دفاع از دین، خواسته کفرپیشگان به ظاهر مسلمان

لا تکنوا کالذین کفروا و قالوا لاخوانهم... ما ماتوا و ما قتلوا

2_ در برداشت بالا «الذین کفروا» به قرینه «لاخوانهم» به مسلمانان ضعیف الایمانی که اندیشه کفرآمیز دارند، تفسیر شده است.

12_ تضاد و دوگانگی بینش اهل ایمان و کفرپیشگان، در تفسیر عوامل حیات و مرگ

و قالوا... ما ماتوا و ما قتلوا... و الله یحیی و یمیت

9_ ارزش والاتر ماندگای در دنیا و ثروت اندوزی ، بر شهادت و رحمت و آمرزش الهی ، در پندار غلط کفرپیشگان

لو کانوا عندنا ما ماتوا و ما قتلوا .. لمغفره من الله و رحمه خیر ممّا یجمعون

جمله «لو کانوا ..» شیفتگی کفرپیشگان را نسبت به ماندگاری در دنیا بیان می کند، و جمله «خیر ممّا یجمعون» هدف و یا عاقبت از ماندگاری را توضیح می دهد. یعنی هدف کفرپیشگان از ماندگاری در دنیا به چنگ آوردن منافع دنیوی و ثروت اندوزی است و آنان این منافع گذرا را بالاتر از رحمت و آمرزش الهی می پندارند و لذا بر کشته های در راه خدا تأسف می خورند.

10_ بیان مقام والای آنانکه در راه خدا می میرند و یا کشته می شوند ، نشان دهنده بطلان ارزیابی کفرپیشگان درباره حیات و مرگ

لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا .. ولئن قتلتم او مّتم لمغفره من الله ورح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 2

2_ کافران، مهلت یافتن در دنیا را، خیر و نیک و به سود خویش می پندارند.

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّهم نملى لهم خیر لانفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 134 - 1

1_ نیل به سعادت دنیا با ترک ایمان و تقوا، پندار باطل کفرپیشگان بی تقوا

من كان يريد .. فعند الله ثواب الدنيا و الآخره

خداوند پس از سفارش به تقوا و ترک کفر (وصینا .. ان اتقوا الله)، پاره ای از زیانهای کفرپیشگی و بی تقوایی را برشمرد و با این آیه به علتی از علل گرایش به کفر و بی تقوایی، یعنی توهم رسیدن به سعادت دنیا، اشاره می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 1 - 14

14_ عن أبی ابراهیم قال: .. «ثم الذين كفروا بربهم يعدلون» قال: يعدلون بين الظلمات و النور و بین الجور و العدل.

امام کاظم (ع) درباره آیه «ثم الذين ..» فرمود: (کافرانی که برای خدا انباز می گیرند)، ظلمت و نور و ظلم و عدل را برابر قرار می دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 4

4_ کافران، مدعی عدم شایستگی بشر برای احراز مقام رسالت و اختصاص آن به فرشتگان

و لو جعلنه ملكا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 3

3_ کافران، معترف به مالکیت مطلق خداوند بر جهان هستی

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل لله

جواب خداوند به سؤال مطرح شده و منتظر جواب کافران نماندن، بداهت و مورد اعتراف بودن جواب را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 98 - 2

2_ کافران به پنداری نابجا، خود را از گرفتار شدن به عذاب الهی مصون می شمارند .

أو أمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 600

3_ کفرپیشگان به پندار باطل ، خویشتن را از مکر خدا و کیفر های ناگهانی وی ایمن می شمارند .

أفأمنوا مکر اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 7

7_ موضعگیری خصمانه کافران و مشرکان در قبال پیامبر ، علی رغم اعتقادشان به خدا

و إذ قالوا اللّٰهم إن كان هذا هو الحق من عندک فأمطر علینا حجاره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 2

2_ اعمال و عقاید کفرپیشگان ، موجب گرفتار شدن آنان به عذاب های الهی است .

وقل ... اعملوا علی مکانتکم ... وانتظروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 10 - 18

18- کافران معتقد بودند که آدمیان توان نیل به مقام رسالت را ندارند .

إن أنتم إلا بشر مثلنا

کافران، در پاسخ دعوت انبیا به ایمان، می گفتند: «إن أنتم إلا بشر مثلنا»، و این جواب، حاکی از آن است که آنان به این معتقد بودند که بشر، نمی تواند پیامبر شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 43 - 6

6- عقیده کافران ، در اعتبار و آبرومندی خدایان دروغینشان در نزد خداوند ، پوچ و بی اساس است .

لا یستطیعون نصر أنفسهم ولا هم متنا یصحبون

با توجه به این که مخاطبان آیه شریفه مشرکان هستند و آنان معبودها وخدایان خود را شفیع برای خود می پنداشتند؛ به دست می آید که مقصود این آیه، بیان بطلان چنین پنداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 9

9- محاکمه شدن کافران به خاطر کردارشان علاوه بر محاکمه آنان به خاطر عقایدشان

أَكذَّبْتُمْ بآيَاتِي .. أَمْ آذًا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

عبارت «أَكذَّبْتُمْ بآيَاتِي» دلالت بر محاکمه عقیدتی و تعبیر «أَمْ آذًا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» دلالت بر محاکمه آنان به خاطر کردارشان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 25 - 1

ص: 601

1 - خالق آسمان ها و زمین ، در بینش کافران نیز خداوند است .

و لئن سألتهم من خلق السموت و الأرض ليقولنَّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 52 - 1

1 - کافران ، منکر قیامت و زنده شدن انسان ها هستند .

يقول أءنك لمن المصدّقين

برداشت یاد شده از آن جا است که گوینده، فرد کافر بوده و استفهام او از باب انکار می باشد. گفتنی است که مقصود از تصدیق _ به قرینه آیه بعد که مربوط به قیامت است _ تصدیق به قیامت و رستاخیز انسان ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 7 - 2

2 - اعتقاد کافران به برانگیخته نشدن انسان ها در قیامت ، مبتنی بر گمان است ؛ نه یقین و علم .

زعم الذين كفروا أن لن يبعثوا

برداشت یاد شده، به این دلیل است که ماده «زعم»، بیشتر در معنای «ظن» (گمان) و نیز درباره چیزی که مورد تردید بوده و اثبات نشده است، به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 6 - 1

1 - کافران ، برپایی قیامت و عذاب آن را ، امری بعید و به دور از حقیقت می دانند .

إنهم يرونه بعيداً

با توجه به این که کافران، منکر معاد بودند، مقصود آنان از «بعید»، بعید زمانی نیست؛ بلکه مقصود دور بودن از دایره امکان است.

1134- عقیده کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 194 - 3

3 - کافران عصر بعثت نیز به حرمت و قداست ماه های حرام و ممنوعیت جنگ در آنها معتقد بودند .

الشهر الحرام بالشهر الحرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 43 - 7

7_ کفرپیشگان عصر بعثت به خداوند اعتقاد داشته و شهادت او را پذیرا بودند .

قل كفى بالله شهيداً بينى و بينكم

ص: 602

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 7 - 7

7 - مشرکان صدراسلام ، معتقد بودند که تنها فرشتگان می توانند واسطه میان خدا و بشر باشند و نه انسان .

قالوا .. لولا أنزل إليه ملك فيكون معه نذيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 48 - 2,5

2 - کافران صدراسلام ، منکر برپایی قیامت بوده و عقیده به آن را مورد استهزا قرار می دادند .

و يقولون متى هـ ذا الوعد

استفهام در «متی هـ ذا الوعد» _ برابر نظر بیشتر مفسران _ برای تهکم و استهزا است.

5 - کافران صدراسلام ، مؤمنان را دروغگو دانسته و عقیده آنان به برپایی قیامت را بی اساس می پنداشتند .

و يقولون متى هـ ذا الوعد إن كنتم صـ دقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 81 - 7

7 - مشرکان و کافران در عصر بعثت _ علی رغم انکار قیامت و تجدید حیات انسان ها _ به آفرینش آسمان ها و زمین به وسیله خدا و نیز به عظمت این آفرینش اعتقاد داشتند .

أوليس الذي خلق السموت والأرض بقـ در علی أن يخلق مثلهم

برداشت یاد شده با توجه به این حقیقت است که استدلال خداوند بر اثبات معاد، از راه آفرینش نخستین جهان طبیعت، مبتنی بر این حقیقت است که کافران، جهان طبیعت را جلوه ای از خالقیت و قدرت خدا بدانند.

1135- عقیده کافران قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 3

3_ اندیشه توحیدی و مبرا از شرک ، سفیهانه و نامعقول در نظر کافران قوم هود

قال الملائه الذین کفروا من قومہ انا لنریک فی سفاهہ

1136- عقیده کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 87 - 11

11_ کافران قوم شعیب ، به خدا و داوری او و یاری رسانیش به حقپویان معتقد بودند .

فاصبروا حتی یحکم الله بیننا و هو خیر الحکمین

چنانچه خطاب در «فاصبروا» متوجه کافران نیز باشد، دعوت شعیب از آنان به صبر تا داوری خدا، بیانگر این نکته است که منکران رسالت او معتقد به خداوند بوده اند. تصریح به «بالذی ارسلت به» پس از «ءامنوا» این معنا را تأیید می کند.

ص: 603

1137- عقیده کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 5,6

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللّٰهُمَّ اِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَامْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً

6_ کافران مکه معتقد به خدا و معتقد به تأثیر او در جهان هستی

وَ اِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ اِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَامْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ

1138- علاقه به هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 6 - 6

6 - علاقه شدید برخی از مسلمانان عصر بعثت ، به ارشاد کافران سرشناس مکه و مسلمان ساختن آنان

فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

براساس شأن نزول این آیات، افراد معروفی از قریش (نظیر ابوجهل) در مجلسی که ابن ام مکتوم وارد شد، حضور داشتند و تعبیر «من استغنی» در مورد آنان نازل شده است.

1139- علایق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 5

5_ زنده ماندن ، ولو با توجیه کوتاهی ها و تقصیر ها در دفاع از دین ، خواسته کفرپیشگان به ظاهر مسلمان

لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لَاحِوَانَهُمْ . . . مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا

2_ در برداشت بالا «الَّذِينَ كَفَرُوا» به قرینه «لاخوانهم» به مسلمانان ضعیف الایمانی که اندیشه کفرآمیز دارند، تفسیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- آرزو و علاقه فراوان کافران به مسلمان بودن ، آن گاه که فرصتِ اسلام آوردن را از دست بدهند .

ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

مراد از «یوّد» به قرینه فعل ماضی «کانوا» مطلق دوست داشتن نیست، بلکه به معنای تمنا و آرزوست. و «ربما» در آیه به معنای تکثیر استعمال شده است.

ص: 604

1 - علاقه شدید کافران تکذیب گر ، به سازش کردن و نرمش نشان دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آنان و تلاش آنان در این راستا

وَدَّوْا لَوْ تَدَّهَنَ فَيَدَّهِنُونَ

«إدهان» (مصدر «تدهن و یدهنون») به معنای مدارا و نرمش نشان دادن است. مقصود از آن در این آیه، سازش کردن پیامبر(صلی الله علیه و آله) در مواضع عقیدتی خویش و سستی کردن آن حضرت در برخورد با کافران است. گفتنی است سازش کردن و سستی نمودن پیامبر(صلی الله علیه و آله) در امر رسالت، تنها یک علاقه و تمایل برای کافران نبود؛ بلکه همراه با تلاش و اقدامات گسترده بوده است.

1140- علم اخروی کافران

12 - مجازات کافران و بدکاران در قیامت ، همراه با آگاه شدن از جرم شان است .

إلینا مرجعهم فننبئهم بما عملوا

13 - کافران ، از تمامی اعمال دنیوی خویش ، در قیامت ، از سوی خداوند آگاه می شوند .

إلینا مرجعهم فننبئهم بما عملوا

3 - کافران حق ستیز و ستیزه جو ، هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی ، به عمق بطلان راه خود و پیامد رفتارشان آگاه خواهند شد .

فسوف يعلمون . إذ الأغلال فی أعنقهم و السل سل یسحبون

برداشت یاد شده، از آن جا است که ظرف «إذ الأغلال ..» متعلق به «یعلمون» می باشد. «یسحبون» نیز حال از ضمیر «هم» در «فی أعناقهم» است؛ یعنی، به زودی می دانند آن گاه که غل در گردن هایشان باشد و با زنجیر کشان کشان برده می شوند.

16 - آگاهی قطعی کافران به وسیله خداوند ، از مجموعه عملکرد ناشایست خویش در قیامت

فلننبئّ الذين كفروا بما عملوا

1141- علم به توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 76 - 7

ص: 605

7 - عقیده به آگاهی خداوند از تمامی رفتارها و حرکت های توطئه آمیز کافران ، موجب دل گرمی و تسلی خاطر مبلغان اسلام و مدافعان عقیده توحیدی است .

فلا یحزنک قولهم إنا نعلم ما یسرّون و ما یعلنون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله «إنا نعلم..» تعلیل برای نهی در «فلا یحزنک» است؛ یعنی، چون خداوند بر تمامی رفتارهای آدمیان _ از جمله کافران _ آگاه است، پس نباید در برابر توطئه های آنان محزون بود؛ بلکه باید با دل گرمی و پشتکار به تبلیغ دین پرداخت.

1142- علم خدا به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 7 - 1

1 - آگاهی همه جانبه و برتر خداوند ، از انسان های گمراه و کافر

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

1143- علم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 2

2 - کافران دوزخی ، پس از دریافت نامه اعمال خود ، از محتوا و حکم نهایی آن درباره خویش آگاه خواهند شد .

و لم أدر ما حسابه

1144- علم کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 128 - 5

5 - کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هلاکت بسیاری از امت های گذشته آگاه بوده و با آثار باستانی به جای مانده از آنان آشنا بودند .

أفلم یهد لهم کم أهلکنا .. یمشون فی مسکنهم

جمله «یمشون..» حال برای «هم» است که به قرینه سیاق آیه، مراد مشرکان صدر اسلام می باشد. عبور آنان به دیار عاد، ثمود، لوط و ...
_ که مفاد جمله «یمشون...» است _ زمینه ساز آگاهی آنان به حوادث مرگ بار پیشینیان بوده است. توبیخ مستفاد از همزه استفهام نیز،
فرع بر آگاهی آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 133 - 9

9 - کافران عصر بعثت، از محتوای کتاب های آسمانی پیشین آگاه بودند .

ص: 606

أولم تأتهم بيته ما في الصحف الأولى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - نمل - 27 - 68 - 2

2- کافران عصر بعثت ، مطلع از وجود مسأله ای به عنوان قیامت و معاد در میان نسل های پیشین

لقد وعدنا هـ ذانحن وءاباؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - قلم - 68 - 15 - 3

3- آگاهی کافران صدراسلام ، از وجود ادیان الهی در گذشته تاریخ

إذا تتلى عليه آى-تنا قال أس-طير الأولين

از این که کافران، قرآن را اسطوره ای از اساطیر پیشینیان دانسته اند، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - قلم - 68 - 17 - 6

6- آشنایی کافران صدراسلام ، با داستان باغداران یمنی

إنا بلونهم كما بلونا أصحاب الجنة إذ أقسموا

تهدید شدن کافران، به دچار شدن به سرنوشت اصحاب الجنّه» _ به عنوان نمونه عینی از عملی شدن تهدید خداوند _ بیانگر این حقیقت است که آنان، از این داستان کم و بیش با خبر بودند؛ و گرنه این تهدید فایده نمی بخشید.

1145- علما و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

9 - نحل - 16 - 27 - 10

10- برخورداران از علم در روز قیامت ، ذلت کافران را در آن روز ، به آنان اعلام خواهند نمود .

قال الذين أوتوا العلم إن الخزي اليوم و السوء على الك-فرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 52 - 7، 1

1_ اهل کتاب (علمای یهود) مشمول لعن خداوند به جهت حقپوشی و همسویی با کفار علیه مسلمانان

الم تر... اولئك الذين لعنهم الله

7_ همسویی اهل کتاب (علمای یهود) با کافران و مشرکان، تلاشی برای فراهم آوردن نیرو و یاور علیه مسلمانان *

الم تر الى الذين... ويقولون للذين كفروا... فلن تجد له نصيراً

جمله «فلن تجد له نصيراً» پس از بیان همسویی یهود با مشرکان، می تواند بیانگر این معنا باشد که یهودیان به منظور یاری

ص: 607

طلبی علیه مسلمانان، با مشرکان همسو شدند.

1147- عمر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 16

16_ مهلت یافتن و عمر طولانی کافران، گویای عزّت و قرب آنان در نزد خدا نیست .

انّما نملی لهم لیزدادوا اثمًا و لهم عذاب مهین

1148- عمل صالح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 117 - 1,2,5,7,10

1_ آنچه اهل کفر در این دنیا انفاق می کنند، همچون باد سرد سُوزانی است که بر زراعت قوم ستمکارِ بر خویش بوزد و آن را نابود سازد .

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا .. فاهلکته

2_ کفر، موجب محرومیت آدمی از ثمره انفاقات (اعمال خیر) خویش

انّ الذین کفروا .. مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا ... فاهلکته

5_ بی ثمر بودن انفاق های اهل کفر، نمونه ای از کارا نبودن امکانات مادی، در بی نیاز ساختن آنان از خدا

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم .. من اللّٰه ... مثل ما ینفقون ... کمثل ری

7_ انگیزه کافران در انفاق های خویش، رسیدن به زندگی پست دنیاست . *

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا

تقیید انفاق به حیات دنیا، می تواند گویای انگیزه کافران به انفاق در محدوده حیات دنیا باشد.

10_ بی ثمری انفاق (اعمال خیر) و دستاورد های اهل کفر، ناشی از عملکرد آنان است و نه از جانب خداوند .

مثل ما ینفقون فی هذه الحیوه الدنیا کمثل ریح فیها صرّ اصابت حرث قوم .. و ما ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 124 - 7

7_ کافران ، محروم از ورود به بهشت ، هر چند دارای اعمال صالح باشند .

و من يعمل من الصلحت . . . و هو مؤمن فأولئك يدخلون الجنة

قید «و هو مؤمن» می رساند که ایمان، شرط ثمربخشی اعمال نیک است؛ بنابراین اعمال نیک، بدون ایمان و در حال کفر، پاداش بهشت ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 19 - 13

13- آفرینش آسمان ها و زمین (عالم آفرینش) ، دلیل قدرتمندی خداوند بر تحقق وعده عذاب کافران و حبط عمل نیکشان

ص: 608

من ورائه جهنم . . . مثل الذين كفروا برّبهم أعم لهم كرماد اشتدّت به الريح ... ألم

1149- عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 22 - 1,4,8

1_ حَبَط و تباهی اعمال کافران و قاتلان پیامبران و عدالتخواهان ، در دنیا و آخرت

انّ الذين يكفرون . . . اولئك الذين حبطت اعمالهم في الدنيا و الاخره

4_ اعمال کافران ، قاتلان انبیا و قاتلان عدالتخواهان ، فاقد اعتبار و ارزش اجتماعی *

انّ الذين يكفرون . . . حبطت اعمالهم

به نظر می رسد حبط عمل در دنیا، به معنای عدم اعتبار آن اعمال و نتایجش باشد.

8_ کافران و قاتلان پیامبران و عدالتخواهان ، هیچگونه یاور و شفיעی در برابر اراده خداوند نسبت به حبط اعمال خود ندارند .

انّ الذين يكفرون . . . حبطت اعمالهم ... و ما لهم من ناصرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 108 - 1

1_ بیان آثار و نتایج رفتار انسان ها _ مؤمن و کافر _ در قیامت ، از آیات حق الهی

یوم تسوّد . . . تلك ايات الله تتلوها عليك بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 177 - 5

5_ قدرت مطلق خداوند و آسیب ناپذیری وی از عملکرد کافران

انّ الذين اشتروا الكفر بالایمان لن يضرّوا الله شيئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 122 - 13

13_ رضایت از عملکرد خویش، از ویژگیهای کافران است.

کذلک زین للکفرین ما کانوا یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 7

7_ خداوند با بیان نظارت خویش بر اعمال کافران دست کشیده از مبارزه علیه اسلام، مسلمانان صدر اسلام را از غافلگیر شدن در توطئه های آنان ایمنی بخشید.

فإن انتهوا فإن الله بما يعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 609

8_ خداوند به تمامی جوانب و زوایای اعمال کفرپیشگان آگاه است .

والله بما يعملون محيط

احاطه خداوند به اعمال بندگان به معنای تسلط کامل او بر اعمال ایشان است و از مصادیق این سلطه و حاکمیت، علم و آگاهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 2

2_ اعمال و عقاید کفرپیشگان ، موجب گرفتار شدن آنان به عذاب های الهی است .

وقل . . . اعملوا علی مکانتکم ... وانتظروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 9

9 - محاکمه شدن کافران به خاطر کردارشان علاوه بر محاکمه آنان به خاطر عقایدشان

أکذبتکم بـایـتی . . . أمأذا کنتم تعملون

عبارت «أکذبتکم بآیاتی» دلالت بر محاکمه عقیدتی و تعبیر «أمأذا کنتم تعملون» دلالت بر محاکمه آنان به خاطر کردارشان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 55 - 4

4 - عذاب فراگیر دوزخ ، سزای اعمال ناروای خود کافران است .

ذوقوا ما کنتم تعملون

برداشت بالا، بنابر تقدیر «جزا» به عنوان معنای «ما»ی موصول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 19

19 - باور و رفتار کافران ، براساس ظن و گمان است ; نه یقین و برهان .

و ما أظنّ الساعة قائمه ولن رجعت إلى ربّي

برداشت یاد شده بر این اساس است که کافران از یک سو برپایی قیامت را مورد تردید قرار می دهند و از سوی دیگر فرض وجود قیامت را مطرح می نمایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 9 - 6

6 - گفتار و روش کافران ، با ادراک های عقلی و فطری آنان همساز نیست .

و کم أرسلنا ... و لنن سألتهم من خلق ... ليقولنّ خلقهنّ العزيز العليم

خداوند در این آیه می فرماید: اگر از مشرکان و دین ناباوران سؤال شود که آفریدگار هستی کیست؟ آنان به دلیل عقل یا اعتقاد خود می گویند: «آفریدگاری عزیز و دانا». در حالی که اگر آنان به راستی لوازم این باور را می فهمیدند، جا نداشت که

ص: 610

وحی قرآنی را مورد خدشه قرار دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 11

11- کیفر کافران در قیامت ، نتیجه عملکرد خود آنان

قال فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 6 - 5

5 - خداوند ، در روز قیامت تمامی اعمال کافران را به آنان خبر خواهد داد .

فینبئهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 2

2 - کردار و حالت های کافران ، در احاطه علمی خداوند است .

والله من ورائهم محیط

1150- عمل ناپسند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 6

6_ کافران زشتکردار عصر جاهلی از سر جهل، انجام کارهای زشت و ناپسند را اجرای فرمان خدا می پنداشتند.

و إذا فعلوا فحشه قالوا .. الله أمرنا بها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 2

2_ کفرورزی کافران و اعمال ایشان (افترا بر خداوند ، بازداری از راه خدا و . . .) خارج از حاکمیت خداوند نیست .

و من أظلم ممن افترى على الله كذباً . . . أولئك لم يكونوا معجزين

ماضی بودن معنای جمله «أولئك لم يكونوا . . .» (آنان هیچ گاه از حاکمیت خدا خارج نبوده اند) می رساند که: گرایش کافران به کفر نیز تحت حاکمیت خدا صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 21، 11

11- کافران پس از مرگ، به کلی منکر اعمال زشت دنیوی خویش می شوند .

الک فرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... ما کنا نعمل من سوء

21- کافرانی که با حالت کفر از دنیا می روند، همواره در دنیا در مسیر نادرست بوده و مرتکب اعمال زشت می شوند .

ص: 611

ما کُنَّا نعمل من سوء بلی إن الله علیم بما کنتم تعملون

دو عبارت «ما کُنَّا نعمل» و «ما کنتم تعملون» دلالت بر ماضی استمراری دارد. عبارت اول سخن کافران است که با آن به کلی منکر ارتکاب عمل زشت هستند و عبارت دوم جواب به آنهاست که بر استمرار عمل زشت آنها دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 15

15- به استهزا گرفتن وعده عذاب خداوند ، از زشت ترین اعمال کافران

فأصابهم سیئات ما عملوا و حاق بهم ما کانوا به یستهزءون

بی شک استهزای وعده عذاب خداوند، از جمله کارهای بد (سیئات) کافران بود؛ اما ذکر خاص آن پس از عام (سیئات) نشان دهنده اهمیت ویژه آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 101 - 11

11- «عن أبی عبداللہ (ع) فی قوله تعالی : «الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری و کانوا لایستطیعون سمعاً» قال : «... لم یعبهم بما صنع فی قلوبهم و لکن عابهم بما صنعوا» ;

از امام صادق (ع) درباره این سخن خداوند «الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری . . .» روایت شده که فرمود: ... خداوند، (کافران را) به آنچه که ذات اقدس او درباره دل ها و قلب هاشان انجام داده، نکوهش نکرده، بلکه به خاطر اعمال خودشان نکوهش کرده است.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 4

4 - کافران ، بیگانه با اعمال خیر و آلوده به کارهای ناشایست

و لهم أعمال من دون ذلک هم لها عـملون

«ذلک» اشاره دارد به کارهای نیک مؤمنان (أولئك یسارعون فی الخیرات)؛ یعنی، برای کافران، اعمال دیگری غیر از آن اعمال (اعمال نیک) وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 8 - 35 - 11

11 - خودپسندی و زیبا دیدن رفتار زشت خویش ، جلوه گمراهی کافران

أَفَمَنْ زَيْنَ لَهُ سَوْءَ عَمَلِهِ .. فَإِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «فَإِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ..» در مقام تعلیل برای «أَفَمَنْ زَيْنَ...» است؛ یعنی، از آن جایی که آنان رفتار زشت خود را زیبا می دیدند و به خود پسندی گرفتار آمدند؛ خداوند هر کسی را که بخواهد _ مانند این دسته _ گمراه خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 4

4 - بدترین عملکرد کافران ، مبنای مؤاخذة و مجازات الهی نسبت به آنان است .

ص: 612

و لنجزينهم أسوأ الذی كانوا يعملون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که «أسوء» منصوب به نزع خافض و به تقدیر «لنجزينهم على أسوء الذی كانوا يعملون» باشد؛ یعنی، ما بی تردید در مقابل بدترین عملشان کیفر خواهیم داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 16

16 - آگاهی قطعی کافران به وسیله خداوند ، از مجموعه عملکرد ناشایست خویش در قیامت

فلننبئن الذین كفروا بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 33 - 1

1 - آشکار گشتن زشتی های اعمال کافران ، برای آنان در قیامت

و بدا لهم سيئات ما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 52 - 1

1 - از بین نرفتن کردار کافران ، در طول زمان

و كلّ شيء فعلوه في الزّبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 3، 1

1 - کافران در روز قیامت ، برای اعمال ناپسند خود عذر خواهند آورد .

ولو ألقى معاذيره

3 - بی نتیجه بودن توجیه و عذر تراشی انسان ها ، نسبت به رفتار خویش در قیامت

ولو ألقى معاذيره

1151- عوامل آوارگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 2 - 1

1 - اراده خداوند ، عامل شکست و آوارگی کافران اهل کتاب (یهود بنی نضیر)

هو الذی أخرج الذین کفروا من أهل الکتب

به اتفاق مفسران، آیات این بخش، مربوط به یهود بنی نضیر و جریان شکست و آواره شدن آنان از مدینه است.

ص: 613

1152- عوامل اعراض از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 2

2- تحریف عینی ترین حقایق از سوی کافران ، دلیل عدم ضرورت ارشاد آنان

و این یروا... یقولوا سحاب مرکوم . فذرهم

از ارتباط دو آیه، استفاده می شود که چون کافران مصمم بر کفراند، تکلیف تبلیغ - پس از اتمام حجت بر آنان - از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ساقط است.

1153- عوامل انحطاط کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 109 - 8

8 - منافقان و کافران ، بناکننده اعمال خویش بر لب پرتگاهی سست و بی بنیاد

و الذین اتخذوا مسجداً ضراراً .. أم من أسس بنینه علی شفا جرف هار

1154- عوامل بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 105 - 5

5 - آیات گوناگون قرآن مایه تقویت بینش آگاهان و منجر به بهانه جویی کافران خواهد شد.

و ليقولوا درست و لنبینه لقوم يعلمون

1155- عوامل بی یآوری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 4

4 - بی پناهی کافران و ضعف ایشان در برابر مؤمنان برخاسته از کفر آنها است . *

و لوقِـتلكم الذين كفروا لؤلؤا الأدبِـر ثم لا يجدون ولياً ولا نصيراً

بنابراین که تعبیر «کفروا» و وصف کفر، مشعر به علیت باشد؛ برداشت بالا استفاده می شود.

1156- عوامل پشیمانی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 50 - 1

ص: 614

1 - کافران در روز قیامت ، پشیمان از مواضع انکارآمیز گذشته خویش در برابر قرآن

وإِنَّ لِحَسْرَةِ عَلِيِّ الْكَافِرِينَ

1157- عوامل تأخیر در عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 3

3 - حاکمیت سنت های الهی بر کفرپیشگان ، مانع از نابودی سریع آنان با عذاب الهی است .

و لولا كلمة سبقت من ربك لكان لزاماً

1158- عوامل ترک انفاق کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 47 - 3

3 - کفر کافران ثروتمند ، موجب خودداری آنان از انفاق به مستمندان مؤمن

قال الذين كفروا للذين ءامنوا ائطعم من لو يشاء الله اطعمه

آمدن اسم ظاهر (قال الذين كفروا) به جای ضمیر (قالوا) _ در حالی که مقام، اقتضای آمدن ضمیر دارد _ می تواند بیانگر این نکته باشد که آنچه سبب خودداری کافران از انفاق شد، کفر آنان بود.

1159- عوامل تعجب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 4 - 2، 1

1 - برخاستن فردی از توده های مردم به پیامبری ، امری شگفت انگیز در نظر کافران

و عجبوا أن جاءهم منذر منهم

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از «منهم» این است که پیامبر از میان توده های مردم و با ویژگی مردمی باشد. گفتنی است تعبیر «من بیننا» در آیه 8 مؤید همین مطلب است.

2 - انتخاب شدن انسان به پیامبری ، امری شگفت آور در نظر کافران

و عجبوا أن جاءهم مندر منهم

برداشت یاد شده براساس این دیدگاه است که مقصود از «منهم» از جنس انسان بودن پیامبر باشد؛ زیرا کافران و مشرکان صدراسلام، انسان را شایسته رسیدن به مقام پیامبری و ارتباط با خداوند نمی دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 5 - 1

1 - اثبات معبود یگانه در برابر معبود های متعدد ، امری شگفت آور در نظر کافران

ص: 615

أَجْعَلِ الْأَلْهَةَ إِلَهًا وَحَدًّا

همزه «أَجْعَلِ» از نوع استفهام تعجبی است و «إِلَهَ» (مفرد «آلهه») به معنای معبود است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 1

1_ شگفتی بیجای کافران، از آمدن فردی از جنس خودشان، برای انداز ایشان

بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم

1160- عوامل تقویت روحیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 11 - 5

5- منافقان، مایه امید و تقویت روحیه کافران در نبرد با اسلام

الذین نافقوا یقولون لإخونهم... لئن أُخرجتم

اظهار همکاری منافقان با کافران، خود نوعی تقویت روحیه کافران است.

1161- عوامل تنبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 7

7- کافران و انسان های لجوج، از قدرت و عذاب الهی تأثیر پذیرفته و متنبه می شوند؛ نه از منطق و برهان.

و لئن مستهم نفعه من عذاب ربک ليقولنّی_ویلنا إنا کنا ظ_لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 7

7- کافران و حق ستیزان، تنها به هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی متنبه شده و به ارزش تعالیم پیامبران پی می برند.

أن تصیبههم مصیبه... فیقولوا ربنا لولا أرسلت إلینا رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 3

3 - برخی از کافران لجوج و گنه کاران سرمست ، تنها به وقت مشاهده عذاب الهی و یقین به نزول آن ، بیدار گشته و در برابر سخن حق (قرآن) تسلیم شده و از آن پیروی می کنند .

أو تقول حين ترى العذاب لو أن لي كره فأكون من المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 11، 2

ص: 616

2- تنها برپایی ناگهانی قیامت، به هوش آورنده کافران لجوج هواپرست

اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ .. فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

از مضمون آیه شریفه استفاده می شود که خداوند، همه دلایل لازم را به کافران نمایانده و حتی نشانه های قیامت را نیز برای آنان محقق ساخته است. تنها چیزی که باقی مانده برپایی خود قیامت است. اما آنان با مشاهده همه دلایل، ایمان نیاورده و منتظراند تا آخرین مهلت نیز سپری شود.

11- وقوع رستاخیز، مایه به خود آمدن کافران؛ اما بی ثمر به حال آنان

فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرَىٰ لَهُمْ

تعبیر «ذکری» می رساند که قیامت، مایه هشدار و بیدار شدن کافران است؛ اما این بیداری پس از پایان مهلت است و سودی به حال آنان ندارد (فأئى لهم).

1162- عوامل ثروتمندی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 15

15 - « [عن] أبي عبد الله (ع) قال : ما كان ولد آدم مؤمناً إلا فقيراً ولا كافر إلا غنياً ، حتى جاء إبراهيم (ع) فقال : « ربنا لاتجعلنا فتنه للذين كفروا » فصبر الله في هؤلاء أموالاً و حاجه و في هؤلاء أموالاً و حاجه ;

از امام صادق (ع) روایت شده است: هیچ مؤمنی از فرزندان آدم نبود، مگر این که فقیر بود، و هیچ کافر نبود مگر این که غنی بود؛ تا این که زمان ابراهیم (ع) فرا رسید. آن حضرت به خداوند عرض کرد: «پروردگارا ما را مایه فتنه کافران قرار مده». پس خداوند در کافران هم مال و هم نیاز و در مؤمنان نیز هم مال و هم نیاز قرار داد.

1163- عوامل حق ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 10

10 - عامل بازداشتن کافران از رویکرد به حق، دروغ پردازی آنان است .

كذلك كانوا يؤفكون

«كذلك» اشاره به دروغ پردازی و افترا زدن کافران مجرم است؛ یعنی، همان طور که در قیامت دروغ می گویند در دنیا نیز عمل می کردند.

لازم به ذکر است که ریشه «یؤفکون» «إفک» است و به معنای «هر نوع باز داشته شدن از جهت و موقعیتی است که شایسته بوده در آن موقعیت باشد» (مفردات راغب). بنابراین، مراد از «یؤفکون»، منصرف شدن از عقیده حق و گرایش یافتن به باطل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 8 - 3

3 - ناباوری کافران نسبت به تحقق مجازات های الهی ، عاملی مهم در حق ناپذیری آنان *

و الطَّور . . . إِنَّ عَذَابَ . . . مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ

تأکید، معمولاً در مواردی صورت می گیرد که مسأله تأکید شده، مورد انکار یا غفلت باشد.

ص: 617

1164- عوامل دشمنی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 44 - 8

8 - مخالفت مشرکان و کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار نسبی خویش بود.

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا... وکانوا أشدّ منهم قوّه

یادآوری این نکته که اقوام نابود شده پیشین، نیرومندتر از قوم عرب بودند، می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

1165- عوامل ذلت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 12

12- ذلّت کافران در قیامت، نتیجه استکبار و عصیان گری مداوم آنان در زمین

تجزون عذاب الهون بما کنتم تستکبرون فی الأرض بغير الحقّ و بما کنتم تفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 4

4- کافران مغرور و خودخواه دنیا، محکوم به ذلت و خواری در آخرت

أم یقولون نحن جمیع منتصر... یوم یسحبون فی النار علی وجوههم ذوقوا مسّ سقر

1166- عوامل رنج کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 12

12_ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللّٰه و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که «عذاب مقیم» در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

1167- عوامل زیان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 82 - 11

11- کافران حق ناپذیر ، ظالمند و از موهبت رحمت و شفابخشی قرآن ، تنها خسارت و زیان به ارمغان می برند .

ص: 618

شفاء ورحمه للمؤمنين ولا يزيد الظالمين إلا خسارًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از «ظالمین» _ به قرینه مقابله با «مؤمنین» _ کافران باشند.

1168- عوامل سختیهای اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 6

6 - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا، در پی دارنده دشواری های دیرپای قیامت

و اتبعوا أهواءهم... يقول الكفرون هـ_ذا يوم عسر

«عسر» (صفت مشبهه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

1169- عوامل سرزنش اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 3

3- توبیخ کافران در قیامت، به خاطر هدر دادن امکانات ارزنده خویش و صرف آن در لذت های زودگذر مادی

أذهبتم طيبَ تكم في حياتكم الدنيا

1170- عوامل سرزنش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 101 - 11

11- «عن أبي عبد الله (ع) في قوله تعالى: «الذين كانت أعينهم في غطاء عن ذكرى و كانوا لا يستطيعون سماعاً» قال: «... لم يعيهم

بما صنع في قلوبهم ولـكن عابهم بما صنعوا»؛

از امام صادق(ع) درباره این سخن خداوند «الذين كانت أعينهم في غطاء عن ذكرى...» روایت شده که فرمود: ... خداوند، (کافران را) به

آنچه که ذات اقدس او درباره دل ها و قلب هاشان انجام داده، نکوهش نکرده، بلکه به خاطر اعمال خودشان نکوهش کرده است.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - نکوهش کافران ، به خاطر باورنداشتن به قیامت و جدی نگرفتن تهدید های الهی

و تضحکون و لاتبکون

ص: 619

1171- عوامل سرور کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 31 - 2

2 - کافرانی که مؤمنان را مسخره کرده اند ، هنگام مراجعت نزد خانواده خویش ، از پوزخند ها و اشاره های طعنه آمیز خود ، غرق شادمانی می شوند .

یضحکون ... یتغامزون . و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فکھین

در این برداشت، «فکّه» به معنای «مرد خوش دل و خندان» دانسته شده است. تکرار «انقلبوا» در آیه شریفه، برای مجسم ساختن حالت بازگشت کافران به خانه خویش است.

1172- عوامل شقاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 64 - 3

3 - رفاه و برخورداری کافران ، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است ، نه نشان سعادت و نیکبختی .

أیحسبون ... نسارع لهم فی الخیرت ... حتی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

1173- عوامل شک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 6

6 - کور باطنی ، ریشه تردید ها و حیرت کافران در مورد قیامت و مسائل آن

بل هم فی شکّ منها بل هم منها عمون

«عمون» نظر به چشم ظاهر ندارد؛ بلکه عدم بینش و بصیرت کافران را می رساند که در نتیجه آن، آنها گرفتار شک و تردید و حیرت و سرگردانی اند.

1174- عوامل شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

25_ شکست زبونه کافران ، در گرو کوشش مجاهدان برای فراهم سازی تجهیزات و هوشیاری آنان در برابر هجوم غافلگیرانه دشمن

و ليأخذوا حذرهم . . . و خذوا حذرکم إن الله اعد للكفرین عذاباً مهيناً

جمله «ان الله . . .» می تواند تعلیل برای فرمان خداوند به گرفتن اسلحه و حفظ هوشیاری باشد، بر این مبنا مراد از عذاب مهین، شکست زبونه دشمنان خواهد بود.

ص: 620

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 12 - 6

6_ رعب و وحشت کافران در جنگ بدر، از عوامل شکست آنان در آن جنگ

سَأَلْتِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّعْبَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 71 - 6

6_ کافران جنگ بدر به سبب خیانت‌هایشان به خدا و دین او، مغلوب مجاهدان شده و گروهی از آنان به اسارت درآمدند.

فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلِ فَاَمْكَنَ مِنْهُمْ

امکان (مصدر امکان)، به معنای تسلط بخشیدن است. تقریب جمله «امکن منهم» بر «فقد خانوا» به وسیله حرف «فاء» دلالت می کند بر اینکه خیانت کافران به دین خدا موجب شد که خداوند آنان را در سیطره مسلمانان قرار دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 15

15_ نصرت های خاص الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عامل فرو شکستن شعار و صولت کافران و اعتلا یافتن کلمه الله (شعار توحید)

فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ .. وَ جَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَ كَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 2 - 1

1 - اراده خداوند، عامل شکست و آوارگی کافران اهل کتاب (یهود بنی نضیر)

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكُتُبِ

به اتفاق مفسران، آیات این بخش، مربوط به یهود بنی نضیر و جریان شکست و آواره شدن آنان از مدینه است.

1175- عوامل ضعف کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 4

4 - بی پناهی کافران و ضعف ایشان در برابر مؤمنان برخاسته از کفر آنها است . *

و لوقِ تلکم الذین کفروا لو لّوا الأدب ر ثم لا یجدون ولیّاً ولا نصیراً

بنابراین که تعبیر «کفروا» و وصف کفر، مشعر به علیت باشد؛ برداشت بالا استفاده می شود.

1176 - عوامل عجز کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 65 - 11

ص: 621

11_ کافران بر اثر فقدان درک معارف الهی و ایمان نداشتن به حقایق دینی ، مردمی ناتوان در پیکار با اهل ایمان

بأنهم قوم لا یفقهون

1177- عوامل عجله کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 3

3- جهل کفار به سختی و شدت عذاب الهی ، عامل تعجیل آنان برای تحقق عذاب است .

و یقولون متى هـذا الوعد . . . لو یعلم الذین کفروا حین لا یکفون عن وجوههم النار ...

برداشت یاد شده بر این اساس است که جواب مقدر «لو» جمله «لَمَّا استعجلوا العذاب أو قیام الساعة» (در نزول عذاب و یا در برپایی قیامت عجله نمی کردند) باشد.

1178- عوامل عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 36 - 1

1 - عذاب های کافران در قیامت ، کیفر مداومت آنان بر کردار زشت خویش در دنیا است .

هل ثوب الکفار ما کانوا یفعلون

«ثواب»؛ یعنی، جزا و «تثویب» به معنای جزا دادن است (قاموس). فعل «کانوا» _ که بر مضارع داخل شده است _ بر استمرار دلالت دارد.

1179- عوامل عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 101 - 4

4_ گرفتاری کافران ، مشرکان و گنه کاران به عذاب های الهی ، ستم و کیفری است که آنان خود برای خویشتن فراهم می کنند .

ولکن ظلموا أنفسهم

چنان چه گذشت، مقصود از «ظلم به نفس» گناهان و نیز آثار و تبعات گناهان می باشد؛ برداشت فوق ناظر به دومین لحاظ است. بنابراین «ظلموا أنفسهم...»؛ یعنی، نزول عذاب بر کافران _ که از آثار و تبعات گناهانشان است _ ستمی بود که آنان بر خود روا داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 6

6 - هلاک و عذاب کافران ، نتیجه عملکرد خود ایشان

ص: 622

و ما أهلكنا من قريه . . . و ما كنا ظالمين

1180- عوامل غفلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 5

5- احاطه تکذیب گری بر اندیشه کافران، موجب احاطه غافلگیرانه عذاب الهی بر آنان است.

فی تکذیب . و الله من ورائهم محیط

تعبیر «فی تکذیب»، بر احاطه تکذیب گری بر کافران دلالت دارد و جمله «و الله . . . محیط»، کافران را به احاطه خداوند تهدید کرده است؛ که حاصل آن بسته بودن راه فرار از عذاب فراگیر است.

1181- عوامل فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 11 - 4

4- ذلت و بدفرجامی کافران، معلول برخوردار نبودن از ولایت و حمایت خداوند

دمر الله عليهم . . . ذلک ... و انّ الکفرین لا مولی لهم

1182- عوامل فقر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 15

15 - « [عن] ابي عبد الله (ع) قال : ما كان ولد آدم مؤمناً إلا فقيراً ولا كافر إلا غنياً ، حتى جاء إبراهيم (ع) فقال : « ربنا لا تجعلنا فتنه للذين كفروا » فصبر الله في هؤلاء أموالاً و حاجه و في هؤلاء أموالاً و حاجه ;

از امام صادق (ع) روایت شده است: هیچ مؤمنی از فرزندان آدم نبود، مگر این که فقیر بود، و هیچ کافر نبود مگر این که غنی بود؛ تا این که زمان ابراهیم (ع) فرا رسید. آن حضرت به خداوند عرض کرد: «پروردگارا ما را مایه فتنه کافران قرار مده». پس خداوند در کافران هم مال و هم نیاز و در مؤمنان نیز هم مال و هم نیاز قرار داد.

1183- عوامل گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 130 - 11

11_ زندگی دنیا عامل فریب خوردن کافران در نپذیرفتن آیات و پند نگرفتن از انذار انبیا

و غرتهم الحیوه الدنیا

ص: 623

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 37 - 5

5 - جا به جایی ماه های حرام ، عاملی در جهت گمراهی کافران

إنما النسيء .. يضل به الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 3

3- مخالفت و عنادورزی کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با تمثیل و توصیف های ناروا ، در پی دارنده گمراهی علاج ناپذیر برای آنان

كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا فلا يستطيعون سبيلاً

برداشت فوق بنابرین است که مراد از «سبیلاً» راه هدایت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 74 - 1

1 - بی اعتقادی به جهان آخرت ، مهم ترین عامل انحراف و کجروی کافران

وإن الذين لا يؤمنون بالآخرة عن الصراط لنـكبون

«نکوب» (مصدر «ناکبون») به معنای منحرف شدن است؛ یعنی، کسانی که به آخرت ایمان ندارند، قطعاً از راه راست، سخت منحرف اند. گفتنی است که بیان ایمان به آخرت و اختصاص به ذکر یافتن آن، از میان مسائل گوناگون اعتقادی، بیانگر مطلب فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 29 - 1

1 - کافران در قیامت ، خواهان شناسایی عاملان گمراهی خویش به منظور انتقام جویی از آنان

وقال الذين كفروا ربنا أرنا الذين أضلنا .. نجعلهما تحت أقدامنا

1184- عوامل گمراهی کافران پیرو

2- رهبران مستکبر و پیروانشان، سرانجام در قیامت شیطان را مسبب اصلی گمراهی خویش قلمداد می کنند .

فقال الضعفاء للذين استكبروا... قالوا... وقال الشيطان لما قضي الأمر إنَّ الل

ذکر سخنان شیطان در قیامت خطاب به گمراهان، پس از ذکر جریان مستکبران و پیروانشان، احتمال دارد از این جهت باشد که آنان گمراهی خویش را به شیطان نسبت می دهند و او در صدد پاسخ گویی بر می آید.

1185- عوامل مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 4

4_ ایمان ، مستلزم عمل و مبارزه با کفرپیشگان

يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ

1186- عوامل محرومیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 45 - 8

8- افتادن حجاب نامرئی بر دیدگان کافران و محروم شدن آنان از شنیدن و درک وحی ، معلول تصمیم آنها مبنی بر عدم ایمان به آخرت است .

بين الذين لا يؤمنون بالأخرة حجاباً مستوراً

تعبیر «الذين لا يؤمنون بالأخرة» - به صورت جمله وصفیه - و فعل مضارع به جای «الكافرين» می تواند به این معنا باشد که جعل حجاب از سوی خدا، به خاطر این خصلت و گزینش از سوی کافران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 3

3- محرومیت از درک صحیح حقایق قرآن ، پیامد حق ناپذیری و کفرپیشگی کافران

الذين لا يؤمنون بالأخرة .. و جعلنا على قلوبهم أكنة أن يفقهوه و في آذانهم وقراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 1

1- مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر ، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا .. فلن يغفر الله لهم

مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

1187- عوامل مخالفت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 52 - 4

4- غرور و خودخواهی کافران ، عامل مخالفت آنان با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

بل یرید کلّ امریء منهم أن یوتی صحفًا منشّره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 53 - 3

ص: 625

3- بی ایمانی و بی پروایی نسبت به روز جزا، عامل مخالفت کافران با رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نپذیرفتن تعالیم قرآن

بل لایخافون الآخره

1188- عوامل مصونیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 25 - 2

2- کافران و مکذبان، در صورت ایمان آوردن و انجام دادن عمل صالح، گرفتار عذاب نخواهند شد.

فبشّرهم .. إلاّ الذین ءامنوا و عملوا الصّٰلِحٰت

این احتمال که فعل های «آمنوا» و «عملوا»، شامل ایمان و عمل در زمان آینده نیز باشد، چندان بعید نیست؛ زیرا از طرفی برای آینده قطعی ماضی آورده می شود و از طرف دیگر در قضیه حقیقی، زمان خاصی مورد نظر نیست.

1189- عوامل مصونیت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 24

24- حضور مؤمنان در محیط زندگی کافران مکه، باعث نجات موقت کفار از عذاب الهی

لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم

1190- عوامل مهلت به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 3

3- وعده خداوند بر مقابله به مثل با مکر کافران، کافی برای شتاب نورزیدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد درخواست کیفر برای آنان

وأكید کیداً. فمهّل

برداشت یاد شده، از حرف «فاء» در «فمهّل» استفاده شده است؛ یعنی، حال که از مکر خداوند درباره کافران آگاه شدی، با خاطری آسوده به کافران فرصت ده؛ زیرا آنان هر چند در هر فرصت به مکر خود ادامه دهند، ولی مکر آنان مقهور مکر خداوند است.

1191- عوامل ناخشنودی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 8 - 10، 9

ص: 626

9 - کافران بنی اسرائیل، ناخرسند از گسترش اسلام و در تلاش برای نابودی آن

یریدون لیطفوا نور الله... و لو کره الک_فرون

با توجه به آیات پیشین، به دست می آید که از مصادیق مورد نظر در «و لو کره الکافرون»، بنی اسرائیل می باشد.

10 - رشد و شکوفایی اسلام، امری گران و ناگوار برای کافران

و الله متمّ نوره و لو کره الک_فرون

1192- عوامل هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 4

4 - هلاکت جوامع کفرپیشه و تکذیب گر تاریخ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ثم أرسلنا... بأی_تنا و سلطن مبین... فکذبوهما فکانوا من المهلکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 64 - 3

3 - رفاه و برخورداری کافران، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است، نه نشان سعادت و نیکبختی.

أیحسبون... نسارع لهم فی الخیرت... حتی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 6

6 - هلاک و عذاب کافران، نتیجه عملکرد خود ایشان

و ما أهلکنا من قریه... و ما کتاظ_لمین

1193- عوامل یأس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 2 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأیوس سازنده کافران از پیوستن به آنان در شرک

لا أعبد ما تعبدون

حرف «لا» گرچه برای نفی مستقبل است؛ ولی مفهوم سخن، شامل زمان حال نیز می شود.

1194- عوامل ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 11 - 4

ص: 627

4- ذلت و بدفرجامی کافران ، معلول برخوردار نبودن از ولایت و حمایت خداوند

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ . . . ذَلِكُ . . . وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

1195- عهد با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 56 - 8،9

8_ رهبران جامعه اسلامی مجاز در پیمان بستن با جوامع کفرپیشه

الذین عاهدت منهم ثم ینقضون

9_ نقض پیمان های گذشته از سوی جوامع کفرپیشه ، مانع جواز معاهده جدید نخواهد شد .

الذین عاهدت منهم ثم ینقضون عهدهم فی کل مره

1196- عهدشکنی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 16 - 10

10 - اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کَمَثَلِ الشَّيْطَانِ . . . قَالَ إِنِّي بُرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

از تشبیه منافقان به شیطان _ با توجه به ادعای خداترسی وی _ مطلب بالا استفاده می شود.

1197- عهدشکنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 102 - 7

7_ کفرپیشگان ، مردمی فاسق و بی اعتنا به عهد های الهی

و ما وجدنا لأكثرهم من عهد وإن وجدنا أكثرهم لفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ کفرپیشگانی که بر پیمانشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) وفادار نماندند از پست ترین جنبنندگان هستند .

إن شر الدواب .. الذین عهت منهم ثم ینقضون

«الذین عهت منهم» می تواند بدل و یا عطف بیان برای «الذین کفروا» در آیه قبل باشد، و نیز می تواند مبتدا و خبر آن «فاما تتقنهم ..» در آیه بعد باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

9_ نقض پیمان های گذشته از سوی جوامع کفرپیشه ، مانع جواز معاهده جدید نخواهد شد .

الذین عهت منهم ثم ینقضون عهدهم فی کل مره

ص: 628

1 _ مسلمانان موظفند در صورت ظهور نشانه ای حاکی از تصمیم کافران بر پیمان شکنی ، معاهدات فیما بین را الغا کنند و آن را بی اعتبار بشمارند .

و إما تخافن من قوم خیانہ فانبد إلیهم

مراد از «خیانه» به قرینه سیاق پیمان شکنی است و ترس از پیمان شکنی به معنای آشکار شدن شواهد و اماراتی است بر اینکه طرف مقابل نقض پیمان را در سر می پروراند. «نبد» به معنای انداختن و مفعول «فانبد» «عهدهم» است که به خاطر وضوح در کلام نیامده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 _ هیچ حرکت و رفتاری ، حتی کفرورزی کافران و پیمان شکنی آنان ، خارج از اراده خداوند نیست .

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا إنیهم لایعجزون

جمله «لایحسبن ...» در صدد رفع پندار ناصوابی است که کفرپیشگان آن را در خیال خویش می پروراندند که با توجه به آیات قبل می توان گفت آن پندار برخاسته از کفرورزی و ستیزه جویی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و شکستن پیمانهای او بوده است. آنان بر این پندار بودند که اگر دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خدا و خواست اوست، آنان با مخالفتهای خویش بر خدای محمد (صلی الله علیه و آله) چیره شده اند. جمله «لایحسبن ...» بیان می دارد که این پندار ناصواب است. زیرا هیچ چیز خداوند را ناتوان نمی سازد. مفاد این جمله با توجه به آنچه گذشت این است که هیچ حرکت و رفتاری بیرون از اراده و خواست خداوند نیست.

3 _ کافران هرگز با نقض پیمان و خیانت به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) نخواهند توانست بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیشی گیرند و وی را از ادامه رسالت ناتوان سازند .

و إما تخافن من قوم خیانہ .. و لایحسبن الذین کفروا سبقوا إنیهم لایعجزون

برداشت فوق مبتنی بر این است که مفعول «سبقوا» و «لایعجزون» پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

5 _ کافران با پیمان شکنی و خیانت های خود ، قادر به کسب پیروزی پایدار نخواهند بود .

و إما تخافن من قوم خیانہ .. و لایحسبن الذین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر دشمنی ها و کارشکنی های کافران گمراه

فلاتذهب نفسک علیهم حسرت إنَّ اللهَ علیم بما یصنعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 82 - 4

4 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ایمان آورندگان به آن حضرت در برابر دشمنان و کارشکنی های مشرکان و کافران

فانظر کیف کان عِقبه المندزین . . . ولقد نادینا نوح ... ثمَّ أغرقنا الأخرین

برداشت یاد شده از آن جا است که ذکر داستان نوح(ع) و قومش، پس از توصیه خداوند به پیامبر(صلی الله علیه و آله) مبنی بر تأمل و درس آموزی از سرنوشت مردمی است که اخطارهای پیامبران را دریافت کردند؛ ولی به مخالفت با آنها پرداختند. این توصیه می

ص: 629

تواند برای دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ایمان آورندگان به آن حضرت باشد که در شرایط دشوار مکه به سر می بردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 8

8 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان اندک او، در برابر کارشکنی ها و دشمنی های کافران و مشرکان

إِنَّ الَّذِينَ يَجِدُونَ دَلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ... إِنَّ فِي صَدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا مَا هُمْ بِبِغِيهِ

از این آیه و آیات قبل و بعد آن، استفاده می شود که خداوند درصدد دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ایمان آورندگان اندک به آن حضرت در مکه می باشد.

1198- عیب جوئی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 11 - 7

7 - عیب جوئی و سخن چینی، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فَلَا تَطْعَمُ الْمَكْذُوبِينَ... هَمَّازٌ مَشَاءُ بِنَمِيمٍ

1199- عیسی (ع) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 78 - 4

4_ داود و عیسی (ع)، مأیوس از ایمان کفرپیشگان قوم خویش *

لعن الذين كفروا من بني اسرائيل على لسان داود و عيسى ابن مريم

طرد و لعن کافران بنی اسرائیل از سوی داود و عیسی (ع) حکایت از یأس و نومیدیشان از هدایت یافتن آن گروه دارد.

1200- غافلگیری اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 1

1- کافران ، در روز رستاخیز به طور ناگهانی با آتش فراگیر روبه رو خواهند شد .

لَا يَكْفُونَ عَنْ جُوْهِمِ النَّارِ .. بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً

«بغت» به معنای امر ناگهانی و به دور از محاسبه و پیش بینی است.

ص: 630

1201- غافلگیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 10

10 - مواجه شدن کافران با برپایی قیامت ، ناگهانی و غافل گیرانه است .

يقسم المجرمون... فهـذا يوم البعث

«فاء» در «فهـذا» فصیحه است و حکایت از شرط مقدر می کند و مفید معنای مفاجات و ناگهانی بودن است.

1202- غزوه بدر و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 7

7_ کافران در جنگ بدر ، نیروهای رزمنده مسلمان را دو برابر نیروهای خودشان می دیدند .

يرونهم مثلهم رأی العين

بنابراینکه ضمیر فاعلی در «یرون» به مشرکین برگردد و ضمیر مفعولی «هم» به مسلمین و ضمیر مجرور «هم» در «مثلهم» به مشرکین برگردانده شود.

1203- غضب بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 6

6_ لزوم به کارگیری شدت و خشم ، در جنگ با دشمنان کفرپیشه

قتلوا الذين يلونكم من الكفار وليجدوا فيكم غلظه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 1

1 - کافران ، مورد غضب و نفرین خداوند و مشمول شدیدترین توبیخ های او هستند .

فعل ماضی (قتل الإنسان) برای نفرین بکار رفته است. مفاد نفرین های خداوند توییخ و تهدید است؛ زیرا معنای حقیقی نفرین، درباره او قابل تصور نیست. «ال» در «الإنسان» _ به قرینه «فلینظر الإنسان...» در آیات بعد _ برای ماهیت است و جمله «ما أکفره» نشان می دهد که در نفرین «قتل الإنسان»، تنها کافران مد نظر می باشند.

1204- غضب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 1

ص: 631

1 - نگاه کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگاهی خشم آلود و کینه توزانه بود .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم

«رَلَقَ» (مرادف «ذلل») به معنای لغزیدن و سقوط کردن است و عبارت «لِيزَلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ» کنایه از این است که کافران، با نگاه خشم گینانه و کینه توزانه، به پیامبر(صلی الله علیه و آله) می نگریستند؛ مانند آن که گفته می شود: فلان کس آن چنان به من نگاه می کند، که گویا می خواهد مرا با نگاهش بخورد و یا بکشد؛ یعنی، اگر برای او ممکن باشد که با نگاهش مرا بخورد و یا بکشد، چنین خواهد کرد.

1205- غفلت از دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 11

11 - بی توجهی به عمق عداوت کافران با اسلام و مسلمانان ، زمینه ساز برقراری روابط دوستانه با آنان

لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ .. يَخْرُجُونَ ... أَن تَوْمَنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ

بیان ابعاد مختلف عداوت کافران با مسلمانان، به عنوان دلیل ممنوعیت ارتباط دوستانه با آنان، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 3

3 - جامعه اسلامی ، در معرض خطر از یاد بردن عداوت جبهه کفر با ایشان

إِن يَتَفَوَّكُم يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءَ

تذکر و هشدار الهی در این آیه، بیانگر مطلب بالا است.

1206- غفلت اکثریت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 6

6 - کافران ، گرفتار کیفر های دنیوی و بیشتر آنان ، غافل از منشأ گرفتاری های خویش *

لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا ... وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

در صورتی که «عذاباً دون ذلک» نظر به کیفر دنیوی داشته باشد، احتمال می رود که «أكثرهم لا يعلمون» به این معنا باشد که کافران به رغم ابتلا به این کیفرهای الهی، معمولاً توجه ندارند که علت آن، کفر ایشان است.

1207- غفلت اکثریت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 57 - 6

6 - بیشتر کافران و مشرکان ستیزه جو و مجادله گر در صدر اسلام، مردمی غافل و بی خبر از معارف الهی (چون توحید و

ص: 632

معاد) بودند .

ول_كَنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ممکن است مقصود از «الناس» در آیه شریفه، مردم عصر نزول قرآن (چون اهل مکه) باشد. برداشت یادشده بر این احتمال مبتنی است.

1208- غفلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 7 - 7

7_ دلخوش بودن به دنیا و آرامش یافتن به آن و غفلت از آیات الهی، از اوصاف کافران و امری مذموم و ناپسند

إِنَّ الَّذِينَ... وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا... غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 108 - 7

7- کافران دنیاگرا، غافلان واقعی اند .

اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا... الْكَافِرِينَ... وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 8

8- اظهار حسرت کافران در قیامت، به خاطر غفلت عمیق و پیوسته خویش از روز قیامت

يَوْمَئِذٍ يَلْمِذُنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْهُ ذَا

برداشت یاد شده از آمدن «فی» _ که برای ظرفیت است _ استفاده می شود. بدین صورت که غفلت، ظرف و انسانِ غافل، مظروف قرار گرفته است و این حکایت از غوطهور شدن و فرورفتن در عمق غفلت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 63 - 3

3 - قلب های کافران، پوشیده در حجاب غفلت و ناآگاهی

بل قلوبهم فی غمره من هـ_ذا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 7 - 3

3 - سطحی نگری کافران در مظاهر شگفت انگیز طبیعت و نادیده گرفتن قدرت الهی در آن ، مورد سرزنش خداوند

فقد کذبوا .. أولم یروا الی الأرض کم أنبتنا فیها

استفهام در «أولم یروا ..» برای توییح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 633

8 - هلاکت امت های کافر پیشین ، در حال غفلت و سرگرمی آنان به دنیا ، بوده است .

أهلکنا .. یمشون فی مسکنهم

احتمال دارد که جمله « یمشون .. » حال برای مفعول «أهلکنا» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 9 - 8

8 - مؤمنان ، برخلاف کافران ، تنها در گرفتاری به یاد خدا نیستند ؛ بلکه در همه حال (خوشی و ناخوشی) رو به خدا می آورند .

وإذا مسّ الإنسان ضرّاً دعا ربّه .. أمّن هو قنّت ءاناء الّیل ساجداً ... ویرجوا

برداشت بالا از ارتباط میان آیه شریفه با آیه پیش به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 30 - 3

3 - غفلت شدید کافران و مشرکان ، از مرگ و حیات پس از آن (قیامت)

إتک میّت و إنهم میّتون

ضمیر «إنهم» به مشرکان و کافران باز می گردد. طرح مسأله رحلت آنان _ که با تأکید همراه است (إتک و إنهم)_ و غیر قابل انکار بودن این حقیقت ، می تواند گویای غفلت شدید مشرکان و کافران از مسأله مرگ باشد؛ گو این که آنان منکر حقیقت یاد شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 58 - 5

5 - مؤمنان نیک کردار ، گروهی روشن بین و اهل بصیرت و کافران بدکردار ، گروهی کوردل و غافل اند .

و ما یستوی الأعمی و البصیر و الذین ءامنوا و عملوا الصّالحات و لا المسیء

«الأعمی» و «البصیر» تمثیلی برای مؤمنان نیک کردار و کافران بد کردار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کفر پیشگان و گنه کاران ، غافل از آگاهی و نظارت اعضا و جوارح بر اعمالشان

و ما کنتم تسترون أن یشهد علیکم سمعکم و لا أبصرکم و لا جلودکم

«آن یشهد» به تقدیر «مخافه» (برای ترس) است. بنابراین مفاد «ما کنتم...» این است که شما برای ترس از شهادت گوش، چشم و پوستتان خود را مخفی نمی کردید؛ زیرا غافل بودید و نمی دانستید که آنها شاهد بر اعمال شما هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 5

5- چشم پوشی کفران ، از عظمت خدشه ناپذیر قرآن و تمسک آنان به بشر بودن پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای انکار رسالت آن حضرت

ص: 634

و القرآن المجید . بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم فقال الكفرون هـ ذاشیء عجیب

از ارتباط این آیه با آیه قبل _ که سوگند به ارجمندی قرآن بود _ می توان استفاده کرد که خداوند قبل از هر چیز، عظمت خدشه ناپذیر آیات قرآن را به کافران یادآور شده و ایشان را به سبب تمسک به مسائل بی ارزش، ملامت کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 1

1 - کافران ، گرفتار غفلت ، تکبر و سرمستی

و أنتم سـ مدون

«سَمُود» در معانی «سهو» (غافل سازنده انسان از کارهای مهم و سرنوشت ساز) و بالا گرفتن سر از روی خودبزرگ بینی و غرور به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 23 - 2

2 - کافران ، بی اعتنا به مرگ ، قبر و قیامت خود و بی توجه به نشانه های خدا در خلقت خویش

کالا

«کالا» می تواند برای ردع و باز داشتن از توهمی باشد که آیات پیشین، زمینه ساز پیدایش آن بود و آن این که با وجود زمینه های توجه به خداوند در آفرینش انسان از نطفه تا زمان مرگ و دفن او، ممکن نیست کسی در کفر بماند. «کالا» دلالت دارد که نباید چنین پنداشت، زیرا افرادی با وجود تمام این نشانه ها، بر کفر خود اصرار ورزیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 3

3 - کافران ، از سیطره خداوند بر آنها غافل اند .

والله من ورائهم محیط

«من وراء» (از پشت سر)، کنایه از غافلگیرانه بودن است؛ همان گونه که دشمن برای هجوم غافلگیرانه، از پشت سر حمله می کند.

1209- فرار اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 33 - 1

1 - فرار بی نتیجه کافران ، از کیفر و عذاب قیامت

یوم تولّون مدبرین

1210- فرجام اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 635

9- کافران جبّار ، مردمی بدفرجام در دنیا و آخرتند .

و خاب کلّ جبّار عنید . من ورائه جهنّم و یسقی من ماء صدید ... من ورائه عذاب غلیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 49 - 1

1 - کافران و مشرکان ، دارای فرجامی شوم در جهان آخرت

قل یـٰـأَیُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ

مراد از «الناس» مردم مشرک و بت پرست است. «نذیر» به معنای «منذر» می باشد. و «انذار» (مصدر «منذر») به معنای اخطار کردن و ترسانیدن از عواقب امری، پیش از فرا رسیدن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 15 - 26

26- تفاوت فرجام اخروی مؤمنان و کافران ، بازتاب تمایز عملکرد دنیوی آن دو

الذین ءامنوا و عملوا الصّـٰلِحـٰت . . . و الذین کفروا یتمتّعون و یأکلون ... الجنّه ال

در این جا خداوند نخست به تمایزهای دنیوی اهل ایمان با کافران پرداخته و سپس تفاوت فرجام اخروی آنان را بیان داشته است. از این ارتباط موجود در آیات، پیوند تنگاتنگ میان عملکرد دنیوی هر گروه با فرجامشان استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 4

4- آخرت پر شرر کافران ، دستاورد خود ایشان است .

فإنّ للذین ظلموا ذنوبًا . . . فویل للذین کفروا من یومهم

از انتساب «یوم» به ضمیری که به کافران بازمی گردد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - منافقان و کافران ، دارای فرجامی یکسان در قیامت

فالیوم لایؤخذ منکم . . . و لا من الذین کفروا

7- دوزخ ، جایگاه نهایی کافران و منافقان

فالیوم لایؤخذ منکم فدیة و لا من الذین کفروا. . . و بسّ المصیر

«مصیر» (معادل «مرجع») و به جایگاهی گفته می شود که حرکت به آن جا منتهی می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 5

5 - نامه عمل کافر ، از پشت سر به او داده شده و آتش دوزخ فرجام او خواهد بود .

و أمّا من أوتی کتبه وراء ظهره . . . و یصلی سعیراً . . . بل الذین کفروا

ارتباط مجموع آیات سوره با یکدیگر، اقتضا می کند که دو دسته آخر سوره (الذین کفروا) و (الذین آمنوا)، همان دو دسته قبل

ص: 636

باشند که با عنوان «من اوتی کتابه بیمینه» و «من اوتی کتابه وراء ظهره» از آنان یاد شد.

1211- فرجام افساد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 16

16- بهشت ، پایان رنج و تلاش مؤمنان و دوزخ فرجام لذت جویی و فساد کافران

الذین ءامنوا و عملوا الصالحات جنّت... و الذین کفروا... النار مثوی لهم

در این آیات، میان زندگی، اهداف و فرجام مؤمنان و کافران، مقایسه صورت گرفته است. مؤمنان اهل جهاد و عمل صالح اند و در پی دشواری های آن، از بهشت برخوردار خواهند شد. اما کافران اهل رفاه و لذت جویی اند و در پی آن گرفتار آتش خواهند بود.

1212- فرجام دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 8

8 - اظهار محبت با جبهه کفر ، به امید جلب عطوفت آنان ، تلاشی بی فرجام و محکوم به شکست

تسرّون إلیهم بالموّدّه.. إن یتفقوکم یکنونوا لکم أعداء

1213- فرجام سخت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 10 - 1

1- تهدید شدن کافران سست اندیش و بیهوده گرا ، به فرجامی سخت و جانکاه

فارتقب یوم تأتی السماء بدخان مبین

تعبیر «بدخان مبین»، می تواند حکایت از عذاب دنیوی و نیز سختی های صحنه قیامت داشته باشد.

1214- فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ هشدار دادن به کافران به پایان ناخوشایندشان از وظایف پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم

ص: 637

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 48 - 9

9_ عذاب دردناک ، فرجام و عاقبت کفرپیشگان است .

ثم یمسهم منا عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 2 - 7

7- کافران به قرآن و کافرانی که تصمیم به ماندن در ظلمت ها گرفته اند ، فرجامی بس ناگوار دارند و در عذابی سخت گرفتار خواهند شد .

وویل للک فرین من عذاب شدید

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از کافران در این آیه، به قرینه آیه قبل، کسانی هستند که کتاب خدا را نپذیرفتند و از ظلمتها خارج نشدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 17 - 9

9- کافران جبّار ، مردمی بدفرجام در دنیا و آخرتند .

و خاب کلّ جبّار عنید . من ورائه جهنّم و یسقی من ماء صدید ... من ورائه عذاب غلیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 14، 12

12- گرفتار شدن به سرنوشت شوم ، تهدید خداوند به کافران هدایت ناپذیر

ذرهّم ... فسوف یعلمون

براشت فوق، بنابراین احتمال است که مفعولُ به و متعلق علم در «یعلمون» عاقبت امر و سرنوشت آنان باشد.

14- اخطار و هشدار به سرنوشت شوم کافران دنیاطلب ، روشی برای بازداشتن از کفر و دنیاطلبی

ربما یوّد الذین کفروا ... ذرهّم یا کلووا و ... فسوف یعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 6 - 4

4- پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جهت سرنوشت و پایان بد کافران ، در رنج و تأسفی عمیق بود .

فلعلک بـخع نفسک علی ءاثـرهم إن لم یؤمنوا بهـذا الحدیث أسفاً

مراد از «آثار» می تواند عاقبت و نتیجه ای باشد که بر ایمان نیاوردن به قرآن (إن لم یؤمنوا بهذا الحدیث) مترتب می شود. بر این اساس «باخع نفسک عن اثرهم» یعنی: ای [پیامبر!] خود را به خاطر آثار ناشایستی که کفر آنان در پی دارد، در رنج و مشقتی کشنده، قرار می دهی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 49 - 1

1 - کافران و مشرکان ، دارای فرجامی شوم در جهان آخرت

ص: 638

قل ۱- أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ

مراد از «الناس» مردم مشرک و بت پرست است. «نذیر» به معنای «منذر» می باشد. و «انذار» (مصدر «منذر») به معنای اخطار کردن و ترسانیدن از عواقب امری، پیش از فرارسیدن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 10

10 - آتش دوزخ ، وعده الهی به کافران و سرانجام شوم آنان

النار وعدھا اللّٰه الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 57 - 6

6 - فرجام و سرنوشت کافران ، فرجام و سرنوشتی بد و ناخوشایند

الذین کفروا .. ماؤیہم النار و لبس المصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 34 - 3

3_ کافران معاند با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در قیامت ، دارای شوم ترین جایگاه و بی راهه ترین مسیر خواهند بود .

الذین .. أولئک شرّ مکاناً و أضلّ سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 18 - 2

2 - فرجام ناگوار کافران و عاقبت نیکوی مؤمنان ، علامت برابر نبودن آنان با یکدیگر است .

فذوقوا بما نسیتم لقاء یومکم .. فلا تعلم نفس ما أخفی لهم ... أفمن کان مؤمناً کم

«فاء» در «أفمن» تفریع بر آیات سابق است که در آنها از کافران و مؤمنان و فرجام و عاقبتشان سخن گفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، تبیین سرانجام نیک مؤمنان و عاقبت شوم کفرپیشگان است .

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 73 - 3،2

2 - کافران لجوج انداز شده از سوی رسولان الهی ، به سرنوشت شومی دچار شدند .

فانظر كيف كان عـقبه المنذرین

توصیه خداوند به نگرستن در سرنوشت کافران لجوج انداز شده از سوی پیامبران، گویای این حقیقت است که سرنوشت آنان، چنان شوم بوده که می تواند مایه درس آموزی و شایسته دقت و مطالعه باشد.

3 - لزوم تأمل و اندیشه در سرنوشت شوم کافران متعصب و لجوجی که از سوی پیامبران پیشین انداز شده اند .

ص: 639

و لقد أرسلنا فيهم منذرين . فانظر كيف كان عـقبه المنذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 4

4 - تهدید مستکبران کفرپیشه از سوی خداوند ، به عذابی سخت و بدفرجام

فبشّره بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 6

6 - فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ ، هشدارى به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه گیری از آیات گذشته است که به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می شود که تعبیر «مثل ذنوب أصحابهم»، در واقع تذکر و هشدارى نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 1

1 - کفرپیشگان ، دارای سرنوشتى تأسف بار هنگام فرارسیدن وعده های خداوند

فویل للذین كفروا من یومهم الذی یوعدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 17 - 6

6 - مقایسه فرجام نیک تقوایپیشگان با سرنوشت شوم کافران ، شیوه بهینه هدایت خلق

اصلوها .. إنّ الممتّین فی جنّات و نعیم

از این که خداوند در هدایت خلق، به ترسیم هر دو فرجام پرداخته است؛ مطلب بالا برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- فرجام شوم و هلاکت بار، درکمین کافران [در دنیا، هنگام مرگ و یا در آخرت]

یل-قوا یومهم الذی فیه یصعقون

تعبیر «الذی فیه یصعقون» (روزی که در آن بیهوش خواهند افتاد)، نشان دهنده سختی حال کافران به هنگام واقعه عذاب است. گفتنی است که مراد از روز عذاب، می تواند روز عذاب استیصال، یا روز عذاب قیامت و یا هنگام مرگ باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 3

3 - ترنم کافران به ترانه ها، به جای گریستن بر فرجام شوم خویش *

و تضحکون و لاتبکون . و أنتم س-مدون

ص: 640

بنا به گفته برخی از مفسران در معنای «سامد»، تغنی و آوازه خوانی نیز نهفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 6 - 4

4 - قیامت ، روز فراخوانی کافران هواپرست به فرجامی بس ناخوشایند برای ایشان

یوم یدع الداع إلی شیء نکر

«نکر» به امر سخت ناخوشایند و مشقت بار گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 4

4 - پی بردن کافران به دشواری شرایط و فرجام خویش ، از نخستین لحظه های رستاخیز

يقول الک فرون هـ ذا یوم عسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 6 - 3

3 - دوزخ ، جایگاهی نامیمون و سرانجامی شوم برای کافران

و بس المصیر

«مصیر»، جایگاهی است که حرکت بدان جا منتهی می شود.

1215- فرجام شوم کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 10

10- تبعیت بی چون و چرا از رهبران مستکبر ، در پی دارنده بدفرجامی پیروان

فقال الضعفـ وَا للذین استکبروا إِنَّا کتَّابکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

1216- فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 24 - 11

11 - کفرپیشگان در قیامت با آتشی که خود برافروخته اند، عذاب خواهند شد .

فاتقوا النار وقودها الناس والحجاره أعدت للكفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 119 - 5

5 - مسؤولیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، راهنمایی انسان ها و تبیین سرانجام نیک مؤمنان و عاقبت شوم کفرپیشگان است .

ص: 641

إنا أرسلناك بالحق بشيراً و نذيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 10 - 9

9_ هشدار الهی به کافران در مورد عاقبت بد آنان

انّ الذین کفروا .. و اولئک هم وقود النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 11 - 9

9_ سرنوشت فرعونیان ، عبرتی برای کافران در سراسر تاریخ

انّ الذین کفروا .. کذاب ال فرعون ... فاخذهم الله

ذکر فرعونیان به عنوان مثال می رساند که آنان، عبرت آیندگانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 21 - 7

7_ همسانی سرنوشت شوم کافران ، با قاتلان پیامبران و عدالتخواهان

انّ الذین یکفرون .. فبشرهم بعذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 128 - 11

11_ عذاب خداوند سرنوشت کافران محارب ، در صورت عدم بازگشت و توبه

لیقطع طرفاً .. فینقلبوا خائیین ... او یعدّ بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 131 - 9

9_ رستگاری و عذاب ، دو فرجام متفاوت برای تقوایندگان و کافران

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ. وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 19، 21

19_ آتشِ دوزخ ، جایگاہ و فرجامِ شومِ کفرپیشگانِ مشرک

سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب . . . و ماويهم النار و بسئس مثنوى الظالمين

21_ کافران ، ستمِ پیشگانیِ شومِ فرجام

سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب . . . و بسئس مثنوى الظالمين

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 3

ص: 642

3_ ناتوانی کافران از درک سود و زیان و سرنوشت شوم خویش

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّهم لن يمسهم اتّما نملی لهم خیر لانفسهم اتّما نملی لهم لیزدادوا اتّما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 197 - 4

4_ جهنّم ، جایگاه کافران قدرتمند و بهره مند از مواهب مادی

ثمّ ماویهم جهنّم

«ماوی» به معنای منزل است. (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 16

16_ یکسانی سرنوشت شوم کافران و منافقان و شرکت کنندگان در مجالس کفر و گناه و استهزا به آیات الهی

انکم اذا مثلهم إنّ الله جامع المنفقین . . . جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 68 - 23

23_ پرهیز از اندوه و تأسف بر کفرپیشگی کافران و سرنوشت شوم آنان ، توصیه خداوند به پیامبر خویش

فلا تأس علی القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 73 - 10

10_ ایمنی از عذاب دردناک در گرو یکتاپرستی و پرهیز از گفتار کفرآمیز

و ما من اله الا اله وحد و إن لم ینتهوا عما یقولون . . . عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 105 - 13

13_ بازگشت همه آدمیان_ چه هدایت یافتگان و چه اهل کفر_ تنها به سوی خداست .

إلى الله مرجعكم جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 2

2_ آتش دوزخ جایگاه اجتماع و به هم پیوستن جنیان و آدمیان کافر و مشرک است.

قال ادخلوا فى أمم قد خلت من قبلکم من الجن و الإنس فى النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 92 - 6

6_ بیان فرجام شوم کفرپیشگان و تکذیب کنندگان رسولان الهی ، روشی برای مبلغان دین برای شناساندن زیانکاران واقعی

ص: 643

الذین کذبوا شعبیاً کانوا هم لخصرین

خداوند با بیان فرجام شوم کفرپیشگان، زیانکاران واقعی را به مردم معرفی کرد. بنابراین از راههای معرفی کردن زیانکاران واقعی بیان فرجام شوم آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 98 - 4

4_ بیان فرجام کفرپیشگان بی تقوا، از روش های قرآن در هدایت مردم به ایمان و تقواست .

و لکن کذبوا فأخذنهم . . . أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 3

3_ فرجام شوم کفرپیشگان گنهکار تاریخ، زمینه ای مناسب برای پندگیری و عبرت آموزی است .

أو لم یهد للذین یرثون . . . أن لو نشاء أصبنهم بذنوبهم

از مصادیق مورد نظر برای «ذنوب»، به قرینه آیات قبل و آیه بعد، کفر و انکار آیات الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 101 - 2

2_ خداوند، تسلی دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) با بیان سرگذشت شوم کفرپیشگان تکذیب کننده انبیا (ع)

نقص علیک

مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) «علیک» در بیان سرگذشت امتهای تکذیب کننده گذشته می تواند اشاره به برداشت فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 188 - 16

16_ انداز مردم و آگاه ساختن آنان از عاقبت شوم کفرپیشگان، از وظایف اساسی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لام در «لقوم» هم می تواند «لام» تقویت باشد و هم می تواند «لام» انتفاع گرفته شود. بر اساس احتمال اول «قوم» مفعول برای «نذیر و بشیر» خواهد بود و مفاد آیه این است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) مؤمنان را انذار خواهد کرد و به آنان بشارت خواهد داد. و بر اساس دومین احتمال مفعول «نذیر و بشیر» همه مردم هستند و «لقوم یؤمنون» بیان می دارد که تنها مؤمنان از انذارها و بشارتها بهره مند می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 18 - 2، 1

1 - شکست و رسوایی ، فرجام کافران ستیزه گر با خدا و رسول او

ذلکم

«ذلکم» خبر برای مبتدایی محذوف و اشاره به شکست خفتبار مشرکان در جنگ بدر دارد ; یعنی «الأمر ذلکم» ; مطلب از این قرار است که بیان شد.

ص: 644

2_ ضرورت توجه اهل ایمان به فرجام شوم کافران ستیزه گر و نقش اصلی خدا در پیروزی های مؤمنان

ذکر

حرف «کم» در «ذکر» خطاب به اهل ایمان است. یعنی ای اهل ایمان سرنوشت مشرکان ستیزه جو همان است که بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 8

8_ شکست نهایی ، سرنوشت محتوم کفرپیشگان ستیزه گر علیه اسلام و راه خدا

ثم یغلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 26 - 10

10_ هزیمت و شکست ، فرجام شوم و کیفر قطعی برای تمامی کافران و دشمنان ایستاده در برابر دین الهی

و عذب الذین کفروا و ذلک جزاء الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 12

12_ منافقان و کافران پیشین با همه اتکایی که بر دستاورد های مادی خویش داشتند ، سرانجام همه آنها را فرو نهاده و بی توشه در گذشتند

کالذین من قبلکم کانوا أشد منکم .. أولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا و الآخره

آیه در مقام تحذیر منافقان، سرنوشت پیشینیان را بر آنان می نمایاند که چگونه با همه قدرت در گذشتند و تلاشهای دنیویشان بی نتیجه ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 1

1_ نکوهش خداوند از منافقان ، به جهت عبرت نگرفتن از سرنوشت شوم کافران گذشته تاریخ

وعدالله المنفقين .. ألم يأتهم نبأ الذين من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

7 - توبه - 9 - 73 - 5

5_ جهنم ، جایگاه کافران و منافقان و فرجامی سخت و دردناک برای آنان

و مأویهم جهنم و بش المصير

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

7 - توبه - 9 - 109 - 10

10_ سقوط در آتش دوزخ ، فرجام منافقان کفرپیشه

والذين اتخذوا مسجداً ضراراً .. فانهار به في نار جهنم

ص: 645

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 119 - 6

6_ انسانهایی که به خدا و پیامبرانش کافر شوند و نیز جنیان کفرپیشه ، به آتش دوزخ درخواهند افتاد .

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

چون بحث در آیات گذشته درباره فساد و صلاح امتهای بود و مصداق بارز و مورد نظر برای صلاح و فساد_ به قرینه آیات پیشین و نیز آیه 121_ توحید، شرک، ایمان و کفر است، مقصود از «الجنه» و «الناس» کافران و مشرکان جنی و انسی است. بر این اساس کلمه «أجمعین» تأکید بر عمومی است که از کلمه «الجنه» و «الناس» فهمیده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 35 - 9

9_ آتش دوزخ فرجام کافران است .

و عقبی الک_ فرین النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 58 - 3

3- گرفتاری به عذاب استیصال پیش از فرا رسیدن قیامت ، سرنوشت محتوم همه اقوام و جوامع کافر و مشرک حق ستیز است .

و إن من قرية إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة

اینکه آیه می فرماید: همه جوامع بشری قبل از قیامت یا هلاک می شوند و یا دچار عذاب می شوند احتمال دارد که مراد از «مهلكوها» هلاکت انسانهای معمولی و مراد از «معدّبوها» عذاب کافران و مشرکان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 6 - 9

9_ تأسف خوردن بر حال کافران و سرنوشت بد آنان ، حالت قابل تحسین است .

فلعلک ب_ خع نفسک علی ءاثِ رهم .. أسفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11- برخوردارى انسان از حق انتخاب ايمان و كفر ، به معنای بى تفاوتى ايمان و كفر در فرجام اخروى او ، نيست .

فمن شاء فليؤمن و من شاء فليكفر إنا أعتدنا للظالمين نارا

امر در «فليكفر» براى تهديد است و جمله «إنا أعتدنا..» گويای اين معنا است كه اختيار انسان در انتخاب ايمان يا كفر، بدان معنا نيست كه او، بر انتخاب خویش، مؤاخذه و يا تشويق نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3- دوزخ ، فرجام كافرانى است كه طاقت شنيدن آيات الهى را ندارند .

ص: 646

و عرضنا جهنم یومئذ للک فرین . . . و كانوا لا یستطیعون سمعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 55 - 6

6 - روز وقوع عذاب استیصال ، آخرین روز حیات کافران بوده و رهایی آنان از آن ناممکن است .

أو یأتیهم عذاب یوم عقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 11

11 - دوزخ ، بازگشتگاه و سرانجام کافران

و بس المصیر

«مصیر» به معنای عاقبت کار و نیز به معنای مرجع و محل بازگشت می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 5,6

5 - سرگردانی و رسیدن به بن بست کامل ، فرجام نهایی کافران و مستکبران

حتّی إذا فتحنا . . . إذا هم فیہ مبلسون

6 - شکستگی و حزن و اندوه بی پایان ، فرجام نهایی کافران و مستکبران

حتّی إذا فتحنا . . . إذا هم فیہ مبلسون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 2

2 - زندگی (رفتار و اعمال) کافران ، دارای فرجامی پوچ و در هاله ای از سردرگمی

و الذین کفروا أعم لهم . . . أو کظلمت فی بحر لَجّیّ یغشیه موج من فوقه موج من فوقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 57 - 5

5 - جایگاه کافران ، آتش است .

الذین کفروا .. مأویهم النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 53 - 6

6 - خداوند ، توانا بر جدا ساختن سرنوشت مؤمنان واقعی از فرجام کافران محکوم به هلاکت

أنا دمّرناهم وقومهم أجمعین .. وأنجینا الذین ءامنوا وکانوا یتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 82 - 4

ص: 647

4- پاکسازی نهایی زمین از وجود کافران ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر

و إذا وقع القول عليهم . . . أن الناس كانوا بـِـایـِـتنا لا یوقنون

تعبیر «أنّ الناس . . .» دربرگیرنده همه کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 87 - 10

10 - قیامت روز ذلت کافران و پایان بخشیدن به گردن فرازی گردنگشان دنیا

أکذّبتُم بـِـایـِـتی . . . و کلّ أتوه دخرین

هرچند تعبیر «کلّ أتوه» شامل همه مؤمنان و کافران می شود؛ اما با توجه به اصل تناسب و ارتباط آیات، می توان گفت که نظر عمده، متوجه تکذیب کنندگان آیات الهی است. مبنی بر این که آنان گرچه در دنیا ظالمانه کفر ورزیده اند؛ اما باید بدانند که در آخرت، مجال گستاخی برای هیچ یک از آنان نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 10

10 - توجه به بازگشت حتمی کافران به سوی خداوند ، زداینده اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) است .

و من کفر فلا یحزنک کفره إلینا مرجعهم فننبتّهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 7

7 - ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربّهم کـِـفرون . . . و لو تری إذ المجرمون ناکسوا رءوسهم عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 20

20 - عذاب الهی ، سرنوشت محتوم کافران

ول_كن حَقَّتْ كلمه العذاب على الك_فرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - غافر - 40 - 6 - 2

2- عذاب الهی ، سرنوشت محتوم کافران

و كذلك حَقَّتْ كلمت ربك على الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - زخرف - 43 - 55 - 9

9- هلاکت و نابودی ، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفَّ قومه . . . فأغرقنهم أجمعين

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 648

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 83 - 7

7- قیامت ، پایان بازیگری و بیهوده گرایی های کافران حق ستیز

یخوضوا و یلعبوا حتّی یل-قوا یومهم الذی یوعدون

بنابراین که مراد از «یومهم...» روز قیامت باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 9 - 1

1 - دوزخ ، پایانی خفت بار برای دروغ پردازان ها ، استهزاگری ها و گناه پیشگی کافران

ویل لکلّ آفاک اثمیم .. اتخذها هزواً ... عذاب مهین . من ورائهم جهنّم

9- عذاب سخت و جانکاه روز قیامت ، فرجام کافران حق ناپذیر

و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 8 - 2

2- فرجام نهایی کافران ، به رو افتادن در خاکِ مذلت و از دست دادن تلاش ها است .

و الذین کفروا فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم

بنابراین که جمله «فتعسّأ لهم» خبریه باشد و با توجه به این که «تعس» به معنای به رو در افتادن است _ که حاکی از نهایت ذلت است _ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 6

6- نابودی دیار کافران و هلاکت ایشان ، نمودی از ذلت آنان و پوچی فرجامشان *

فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم .. دمر الله علیهم

بدان احتمال که «دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِم» تفسیر و بیان نمودی از «تَعَسَّأَ لَهُم» باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 24 - 3

3_ دوزخ، فرجام هر کفرپیشه معاند حق ستیز

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 40 - 2

2 - یاوران خط کفر، دارای سرنوشتی مشترک با پیشوایان کافر خویش

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ

ص: 649

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 2

2 - کافران ، در طول تاریخ دارای فرجامی مشابه و خصلت ها و مواضعی همگون

و لقد أهلكنا أشياعكم

«أشياع» جمع «شيعه» است و در این جا معادل امثال و اشباه به کار رفته است؛ یعنی، امثال شما در کفر و الحاد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 17 - 3

3 - کافران و منافقان همراز ایشان ، دارای فرجامی همگون در آتش دوزخ

فكان عقبتهما أتھما فی النارِ لِذین فیها

از تشبیه کافران و منافقان به شیطان و پیروان او در آیه قبل، برداشت یاد شده از این آیه استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 5 - 9

9 - تشویق و ترغیب مردم از سوی خداوند ، به مطالعه و تأمل در سرنوشت هلاکت بار جوامع کفرپیشه گذشته

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل . . . لهم عذاب أليم

استفهام در «ألم یأتکم. . .»، ضمن آن که برای تقریر مسأله است، برای تشویق و ترغیب نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 9

9 - جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران ، در قیامت یکسان است .

و مأویهم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 22 - 4

4- زندگی و سرنوشت کافران و مسلمانان ، هرگز برابر و همسان نیست .

أفمن یمشی مکبًا علی وجهه أهدی أَمَن یمشی سویًا علی صرط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 2

2- کشته شدن و مرگ ، سزاوارترین فرجام برای کفرپیشگان

قتل الإنس - ما أکفره

کفر در «ما أکفره» مطلق است و هر کفری، حتی ترک عبادت را نیز شامل است. البته به قرینه آیات بعد _ که به بیان تدبیر خداوند پرداخته و در مقابل منکران این حقیقت موضع گیری کرده است _ بارزترین مصداق مورد نظر از آن، انکار ربوبیت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 650

1 - کافران به اسلام - چه اهل کتاب باشند و چه مشرک - به آتش جهنم ، گرفتار خواهند شد .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ

1217- فرجام کافران به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 2 - 7

7- کافران به قرآن و کافرانی که تصمیم به ماندن در ظلمت ها گرفته اند ، فرجامی بس ناگوار دارند و در عذابی سخت گرفتار خواهند شد .

وويل للک فرین من عذاب شدید

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از کافران در این آیه، به قرینه آیه قبل، کسانی هستند که کتاب خدا را نپذیرفتند و از ظلمتها خارج نشدند.

1218- فرجام لذت طلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 16

16- بهشت ، پایان رنج و تلاش مؤمنان و دوزخ فرجام لذت جویی و فساد کافران

الذین ءامنوا و عملوا الصالحات جنّت... و الذین کفروا... النار مثوی لهم

در این آیات، میان زندگی، اهداف و فرجام مؤمنان و کافران، مقایسه صورت گرفته است. مؤمنان اهل جهاد و عمل صالح اند و در پی دشواری های آن، از بهشت برخوردار خواهند شد. اما کافران اهل رفاه و لذت جویی اند و در پی آن گرفتار آتش خواهند بود.

1219- فرزندان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 4، 2

2_ فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنفقين . . . كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوه وأكثر أمولا

4_ اعتماد و اتكای منافقان و كافران به قدرت ، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوه وأكثر أمولا وأولداً

ص: 651

1220- فرصت طلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 101 - 12

12 _ بهره برداری کافران از هر فرصت ، برای ضربه زدن به مسلمانان

فلیس علیکم جناح ان تقصروا .. ان الکفرین کانوا لکم عدواً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 15

15 _ کافران ، در کمین و مترصد فرصت برای حمله و شیخون به مسلمانان

ووالذین کفروا لو تغفلون عن اسلحتکم و امتعتکم فیمیلون علیکم میله واحده

جمله «والذین ...» ، بیان یک اصل کلی است و همراه داشتن اسلحه به هنگام نماز برای پیشگیری، تنها یک مصداق از آن است.

1221- فروری کافران در زمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 16 - 2

2 - امکان نزول عذاب الهی ، با لرزش زمین و فرورفتن کافران در درون آن

أن یخسف بکم الأرض فإذا هی تمور

«مور» (مصدر «تمور») به معنای تحرک سریع است.

1222- فرومایگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 10 - 7

7 - بی مبالاتی در سوگند یاد کردن و فرومایگی ، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فلاتطع المكذبین ... حلاف مهین

صفت «حلاف مهین» و دیگر اوصافی که در آیات بعد ذکر می شود، مربوط به کافرانی است که رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را تکذیب می کردند.

1223- فریبکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 2

2_ غفلت اهل ایمان نسبت به توطئه های کافران ، موجب فریب خوردنشان و در نهایت محبت به آنان

ص: 652

يا ايها الذين امنوا .. ها انتم اولاء تحبونهم ... و اذا خلوا عضوا عليكم الانا

مستفاد از ارتباط آیه مورد بحث و آیه سابق.

1224- فریبندگی عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 3

3- اعمال و رفتار کفرپیشگان ، چون سراب فریبنده است .

و الذين كفروا أعمى لهم كسراب بقيعه يحسبه الظمآن ماء حتى إذا جاءه لم يجده شيئاً

1225- فسق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 102 - 7

7_ کفرپیشگان ، مردمی فاسق و بی اعتنا به عهد های الهی

و ما وجدنا لأكثرهم من عهد وإن وجدنا أكثرهم لفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 80 - 8

8_ کفر به خدا و رسول او ، فسق و کافران ، مردمانی فاسقند .

ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 18 - 5

5 - کافران ، مردمانی فاسق و تبه کارند .

أفمن كان مؤمناً كمن كان فاسقاً

به قرینه مقابله «مؤمناً» و «فاسقاً» و به قرینه آیات پیش که در آنها، مردم به دو دسته کافر و مؤمن تقسیم شده اند، مراد از «فاسقاً» می تواند

کافران باشد. بنابراین، اطلاق «فاسق» بر کافر به خاطر فسق و تبه کاری او است.

1226- فطرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 9 - 6

6- گفتار و روش کافران، با ادراک های عقلی و فطری آنان همساز نیست.

و کم أرسلنا... و لئن سألتهم من خلق... ليقولنّ خلقهنّ العزيز العليم

ص: 653

خداوند در این آیه می فرماید: اگر از مشرکان و دین ناباوران سؤال شود که آفریدگار هستی کیست؟ آنان به دلیل عقل یا اعتقاد خود می گویند: «آفریدگاری عزیز و دانا». در حالی که اگر آنان به راستی لوازم این باور را می فهمیدند، جا نداشت که وحی قرآنی را مورد خدشه قرار دهند.

1227- فعالیت اقتصادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 5

5- هشدار خداوند درباره فریب خوردن از تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران و ثروت و مکنت آنان در جامعه

فلا یغررک تقلبهم فی البلد

برخی از اهل لغت نوشته اند: «تَقَلَّبَ فِي الْأُمُورِ»؛ یعنی، «تَصَرَّفَ كَيْفَ يَشَاءُ» (در هر کاری مطابق خواسته خود دخل و تصرف کرد). مقصود از «تَقَلَّبَهُمْ فِي الْبِلَادِ» تحرکات سیاسی و اقتصادی کافران در شهرها از راه سفرهای تجارتي (مانند سفرهای کافران قریش از مکه به شام، یمن و ...) است.

1228- فعلیت عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 29 - 9

9- آتش سهم گین و فراگیر، عذاب حاضر و آماده برای کافران، از جانب خداوند است.

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا

نکره آوردن «ناراً» برای دلالت بر شدت و عظمت است.

1229- فلسفه

تأخیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 12

12- تعجیل نکردن خداوند در نزول عذاب بر کفرپیشگان، برخاسته از شمول مغفرت او بر آنان است.

يستعجلونك بالسيئه . . . إن ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم

جمله «يستعجلونك . . .» اشاره به این معنا دارد که خداوند در عذاب کردن کفرپیشگان تعجیل نمی کند و به آنان مهلت می دهد و جمله «إن ربك...» به منزله دلیل و علت این معناست ؛ یعنی ، بخشاینده بودن خدا موجب تعجیل نکردن و مهلت دادن اوست.

ص: 654

1230- فلسفه آسایش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 3

3_ سختی ها و آسایش ها در زندگانی جوامع کفرپیشه دارای هدف و پیامی ویژه و برخاسته از اراده خداوند است .

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا .. ثم بدلنا مکان السیئه الحسنه

1231- فلسفه ابتلائات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 94 - 3,6

3_ روی آوردن به درگاه خدا و تسلیم خاضعانه در برابر او از اهداف گرفتار ساختن جوامع کفرپیشه به بلا ها و سختیها

أخذنا أهلها بالبأساء و الضراء لعلهم یضرعون

6_ گرفتار ساختن جوامع کفرپیشه و بی تقوا به سختی ها و محنت ها برای روی آوردن آنان به خداوند از سنت های الهی است .

و ما أرسلنا .. أخذنا أهلها بالبأساء و الضراء لعلهم یضرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 3

3_ سختی ها و آسایش ها در زندگانی جوامع کفرپیشه دارای هدف و پیامی ویژه و برخاسته از اراده خداوند است .

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا .. ثم بدلنا مکان السیئه الحسنه

1232- فلسفه اسارت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 4

4_ جلوگیری از تسلط مشرکان و کافران حق ستیز بر مسلمانان ، فلسفه فرمان الهی مبنی بر کشتن ، اسارت ، محاصره و کمین زدن به آنان

فإذا انسلخ .. فاقتلوا المشرکین ... کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلاّ

1233- فلسفه اعراض از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لاتطع منهم ائثمًا أو کفورًا .. . إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یومًا

ص: 655

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (ولاتطع منهم آثمأ أو کفوراً) است.

1234- فلسفه اعراض کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 4

4 - بشر بودن پیامبران، بهانه و دستاویز کافران برای کفر و روی گردانی از تعالیم دین

فقالوا أبشر يهدوننا فكفروا و تولّوا

1235- فلسفه تأخیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 2,3

2- تأخیر مجازات مشرکان و کافران، وسیله فتنه و آزمایش آنان است .

إن أدری أقریب . . . إن أدری لعلّه فتنه لکم

3- تأخیر عذاب و کیفر مشرکان و کافران حق ناپذیر، به خاطر بهره بردن ناچیز و موقتی آنان از متاع های دنیوی است .

إن أدری لعلّه . . . متع إلى حین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 95 - 3

3 - تأخیر عذاب کافران، بر طبق مصلحت خدا است؛ نه به علت ناتوانی او

وإنا علی أن نریک ما نعدهم لقی درون

1236- فلسفه تأخیر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 8

8 - مصالح بشر و تدبیر امور امت ها از سوی خداوند ، دلیل نابود نکردن فوری مخالفان در دنیا است .

کلمه سبقت من ربّک

کلمه «ربّ» گویای مطلب یاد شده است.

ص: 656

1237- فلسفه تأخیر عذاب کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 1

1- آزمایش کافران و مشرکان حق ناپذیر صدراسلام ، فلسفه به تأخیر افتادن عذاب آنان و نامعلوم بودن زمان شکست آنها است .

وإن أدری لعلّهُ فتنه لکم

ضمیر «لعلّهُ» به نکته ای برمی گردد که از دو آیه قبل استفاده می شود. آن نکته، مسأله تأخیر عذاب کافران و مشرکان و یا نامعلوم بودن زمان شکست آنان و پیروزی مسلمین است.

1238- فلسفه تهدید کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 3

3 - تهدید شدن کافران حق ناپذیر به عذاب الهی ، به سبب دشمنی ها و کارشکنی های آنان نسبت به رسالت پیامبراسلام

فسیعلمون من أضعف ناصرًا وأقلّ عددًا

1239- فلسفه تهمتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 8 - 2

2 - هدف کافران از اتهام سحر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مبارزه با اسلام و خاموش کردن نور خدا بود .

فلَمَّا جاءهم... قالوا هـ_ذا سحر... یزیدون لیطفؤا نور الله

1240- فلسفه جنگ با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 6 - 9

9_ هدف و فلسفه اصلی جنگ و مبارزه با کفار و مشرکان ، آوردن ایشان به دامن اسلام است و نه نابودی آنان .

فاقتلوا المشركين . . . وإن أحد من المشركين استجارك ... حتى يسمع كلم الله ثم أبل

1241- فلسفه حبط عمل كافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - محمد - 47 - 3 - 3

ص: 657

3- گم شدن اعمال کافران در سراب « کفر » و شکوفایی اعمال مؤمنان در وادی « ایمان » ، دارای فلسفه ای معقول و برهانی

الذین كفروا .. أضلّ أعمّ لهم . و الذین ءامنوا... و أصلح بالهم . ذلک بأنّ الذین

«ذالک» در مقام بیان علت و فلسفه مطلبی است که در آیات پیشین بیان شده است؛ یعنی، پوچی اعمال کافران و ثمربخشی اعمال مؤمنان، امری برهانی است؛ زیرا کافر باطل پیموده و باطل فرجامی ندارد و مؤمن ره حق رفته و ثمربخشی عین حقانیت است.

1242- فلسفه دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 40 - 6

6 - عقیده به ربوبیت خدا ، علت اصلی تهاجم و خصومت مشرکان و کافران علیه مسلمانان در عصر بعثت

إلاّ ان یقولوا ربّنا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 18 - 2

2 - مبارزه کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با اندیشه شیطانی و سنجیده کاری همراه بود .

إنّه کان لأیّتنا عینیداً .. إنه فکّر و قدر

1243- فلسفه ردّ خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 6

6- فلسفه عدم تحقق درخواست کافران مکه ، مبنی بر نزول ملائکه ، مهلت دادن به آنان و جلو نینداختن اجلسان است .

ما تسبق من أمه أجلها .. ما ننزل الملائکه إلاّ بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

1244- فلسفه زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 46 - 2

2 - خورد و خوراک و بهره‌ناچیز از لذت‌های مادی، هدف زندگی کافران و منکران قیامت

کلوا و تمتعوا قليلاً

از این‌که به کافران گفته می‌شود: بخورید و بهره‌گیرید، می‌توان به این حقیقت دست یافت که آنان جز همین کار، هدف دیگری در زندگی ندارند و گرنه به آن فراخوانده می‌شدند.

ص: 658

1245- فلسفه سختگیری بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 5

5 - سخت گیری بر کافران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت پیشبرد اهداف رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است .

رَبِّكَ

1246- فلسفه سرزنش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 51 - 1

1 _ خداوند ، مشرکان و کفرپیشگان را به خاطر پافشاری بر کفر و ناباوری به قرآن ، ملامت و سرزنش فرمود .

أثم إذا ما وقع ءامنتم به ءالن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 13

13 - سرزنش کافران ، به خاطر روی گردانی آنان از قرآن

بل أتینهم بذکرهم فهم عن ذکرهم معرضون

1247- فلسفه فقر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 11

11 - « قال [اسحاق بن غالب] : سمعت أبا عبد الله (ع) يقول : فی هذہ الآیہ : « و لولا أن یكون الناس أمه واحده جعلنا لمن یکفر بالرحمن لیبوتهم سقفاً من فضّه و معارج علیها یظہرون » قال : لو فعل لکفر الناس جميعاً ؛

اسحاق بن غالب می گوید: از امام صادق (ع) شنیدم که درباره آیه «و لولا أن یكون الناس أمه واحده جعلنا لمن یکفر بالرحمن لیبوتهم سقفاً من فضّه و معارج علیها یظہرون» فرمود: اگر چنین می کرد (یعنی اگر خدا به کافران آن قدر ثروت می داد که آنان حتی سقف خانه هایشان را از نقره بسازند)، در آن صورت همه مردم به کفر روی می آوردند».

1248- فلسفه قتل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 4

4_ جلوگیری از تسلط مشرکان و کافران حق ستیز بر مسلمانان، فلسفه فرمان الهی مبنی بر کشتن، اسارت، محاصره و

ص: 659

کمین زدن به آنان

فإذا انسلخ .. فاقتلوا المشركين ... كيف وإن يظهروا عليكم لا يرقبوا فيكم إلاّ

1249- فلسفه کمین به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 8 - 4

4_ جلوگیری از تسلط مشرکان و کافران حق ستیز بر مسلمانان ، فلسفه فرمان الهی مبنی بر کشتن ، اسارت ، محاصره و کمین زدن به آنان

فإذا انسلخ .. فاقتلوا المشركين ... كيف وإن يظهروا عليكم لا يرقبوا فيكم إلاّ

1250- فلسفه مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 5 - 10

10_ هدف و فلسفه اصلی جنگ و مبارزه با کفار و مشرکان ، گرایش دادن آنان به سوی اسلام است نه نابود کردن آنان .

فاقتلوا المشركين .. فإن تابوا ... فحلّوا سيبلهم

1251- فلسفه مثالهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 3

3- مخالفت و عنادورزی کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با تمثیل و توصیف های ناروا ، در پی دارنده گمراهی علاج ناپذیر برای آنان

كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا فلا يستطيعون سبيلاً

برداشت فوق بنابراین است که مراد از «سبیلاً» راه هدایت باشد.

1252- فلسفه محاصره کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- جلوگیری از تسلط مشرکان و کافران حق ستیز بر مسلمانان، فلسفه فرمان الهی مبنی بر کشتن، اسارت، محاصره و کمین زدن به آنان

فإذا انسلخ.. فاقتلوا المشركين... كيف وإن يظهروا عليكم لا يرقبوا فيكم إلاّ

ص: 660

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 88 - 2

2- تعجیل نکردن ذوالقرنین در کیفر ظالمان کافر، مهلتی برای گرایش آنان به ایمان بود. *

أما من ظلم فسوف نعذبه .. و أما من ءامن و عمل صالحًا فلله جزاء الحسنی

مراد از «من ءامن و ..» (هرکس ایمان بیاورد و...) کسانی اند که از ظلم و کفر، دست برداشته و ایمان آورند، نه آنان که هنگام ورود ذوالقرنین مؤمن بودند؛ زیرا، معنا ندارد که او، بین عذاب و یا رفتار نیک با مؤمنان مخیر باشد! بنابراین، درنگ ذوالقرنین در عذاب ظالمان (سوف نعذبه) ایجاد فرصتی برای تغییر رویه آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 4

4 - نزول آیات در باره فلسفه مهلت دهی به کافران، موجب تسلی خاطر و صبر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر فشارهای تبلیغاتی کافران

و لولا کلمه سبقت .. فاصبر علی ما یقولون

«فاصبر» عطف و تفریع بر آیه قبل است؛ یعنی، حال که تأخیر عذاب از سر اهمال نیست بلکه امری قانون مند است، بنابراین تحمل کن. در این مجموعه، خداوند با بیان فلسفه امهال و سنت های حاکم بر تاریخ، زمینه تسلی خاطر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان را فراهم کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 4

4 - خداوند، به همه اقوام کافر و تکذیب گر، فرصت می داد تا شاید متنبه شوند و دست از مخالفت بردارند.

فأملیت للک فرین ثم أخذتهم

«إملاء» (مصدر «أملیت») از «ملؤ» و به معنای فرصت دادن است؛ یعنی، آن اقوام تکذیب گر و کافر را فرصت دادم تا به خود بیایند و دست از مخالفت بردارند. آن گاه چون آنان از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و تکذیب خود اصرار ورزیدند، آنان را از میان برداشتم و نابودشان ساختم.

6 - بقای نسل انسان و تداوم حیات زندگان در کره زمین ، فلسفه به تأخیر افتادن کیفر گناه کاران و کافران تا قیامت

و لو یؤاخذ الله الناس بما کسبوا ما ترک علی ظهرها من دابّه و لکن یؤخرهم إلی أّج

11 - مهلت دادن به کافران و گنه کاران و به تأخیر انداختن مجازات آنان ، کاری عالمانه و برخاسته از آگاهی دقیق خداوند به احوال و مصالح بندگان

و لکن یؤخرهم إلی أّجل مسمّی فاذا جاء أّجلهم فإنّ الله کان بعباده بصیراً

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «فإنّ الله کان..» در مقام تعلیل برای جمله پیش (ولکن یؤخرهم...) می باشد؛ یعنی، چون خداوند به احوال بندگانش آگاه است؛ از این رو مجازات آنان را تا زمان معین به تأخیر انداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 29 - 5

5 - مهلت الهی به کافران و مشرکان، برای اتمام حجت بر آنان

بل متعت هؤلاء و اباؤهم حتی جاءهم الحق

1254 - فلسفه مهلت به کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 159 - 5

5 - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدر اسلام، معلول لطف و رحمت او بود؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی.

و ما كان اكثرهم مؤمنين . و إنّ ربك لهُوَ العزيز الرحيم

یادآوری سرگذشت ثمودیان، از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و از سوی دیگر هشدار به اکثریت مشرکان لجوج و مصمم بر کفر است که اگر بر آنان عذاب نازل نشده، نه از باب ناتوانی خداوند است؛ بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

1255 - فلسفه مهلت به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 4 - 3

3- هشدار خداوند به کافران هدایت ناپذیر مکه، مبنی بر اینکه مهلت دادن به آنان به معنای تداوم بخشیدن به زندگیشان نیست؛ بلکه همواره در معرض هلاکتند.

ربما یوّد الذین کفروا لو كانوا مسلمین. ذرهم... فسوف یعلمون. و ما أهلكنا من قریه

ذکر این آیه، پس از تهدید «فسوف یعلمون» احتمالاً برای دفع اشکال مقدر می باشد و آن اشکال این است که: کفار پس از مهلت یافتن با امر «ذرهم یا کلوا...» چنین نپندارند که زندگیشان ادامه دارد.

1256 - قاطعیت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

42- صلابت و استقلال امت اسلامی، در پرتو نفوذناپذیری در برابر کافران و انعطاف پذیری در برابر اهل ایمان و برخورداری از روح عبودیت *

أشداء... رحماء... تريهم رگعاً سجداً... كزرع أخرج شطَه

چنانچه «كزرع أخرج...» بیان دیگری از «أشداء على الكفار رحماء بينهم تراهم رگعاً سجداً» باشد؛ یعنی، همان کفرستیزی، رحمت بر مؤمنان و روحیه بندگی است که زمینه صلابت و استقلال جامعه اسلامی را فراهم می کند.

ص: 662

47- قاطعیت با کافران و رأفت با مؤمنان و رکوع و سجود در برابر خداوند ، نمود های آشکار عمل صالح

أشداء على الكفار رحماء بينهم تريهم ركعاً سجداً .. وعد الله الذين آمنوا و

1257- قانونمندی کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 206 - 2

2 - کیفر کافران ، به دنبال اتمام حجت های مکرر بر آنان

ثمّ جاءهم ما كانوا يوعدون

«کانوا یوعدون» ماضی استمراری و بیانگر آن است که خداوند، حجت خویش را بر کافران بارها تمام کرده و مرتباً آنان را به فرجام شوم کفرورزی هشدار داده است.

1258- قبض روح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 3،5،2

2_ فرشتگان به هنگام فرارسیدن مرگ کافران ، با کوبیدن بر صورت و پشت آنان ، جانشان را خواهند گرفت .

و لو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم وأدبرهم

3_ تسلی و دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان با بیان چگونگی جان کندن کفرپیشگان

و لو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة

با توجه به اینکه خطاب در آیه متوجه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا هر انسان مؤمنی است، می توان گفت از اهداف بیان جان کندن کفرپیشگان تسلی خاطر اهل ایمان است. چنانچه «لو» در «لوتری ...» به معنای تمنی باشد، این معنا وضوح بیشتری خواهد داشت.

5_ مرگ کافران کشته شده در جنگ بدر با شکنجه و عذابی سخت از سوی فرشتگان مرگ

إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم وأدبرهم

از مصادیق مورد نظر برای «الذین کفروا»، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در پی آیات مربوط به جنگ بدر، کافرانی هستند که در آن نبرد به قتل رسیدند.

1 _ شکنجه و عذاب کافران به هنگام مرگ و پس از آن نتیجه اعمال خود آنان است ، نه ظلمی از جانب خداوند بر ایشان .

ذوقوا عذاب الحریق. ذلک بما قدمت أیدیکم و أن اللّٰه لیس بظلم

«ذلک» می تواند اشاره به خصوص «عذاب الحریق» باشد و می تواند اشاره به مجموع عذابی باشد که در آیه قبل بیان شد. قابل ذکر است که در برداشت فوق «أن اللّٰه ...» ناظر به این حقیقت گرفته شده که عذاب کافران بیش از استحقاق آنان نیست، نه تعلیلی برای ضرورت گرفتارسازی ایشان به عذابهای الهی.

1259- قبول اسلام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 15 - 6

6_ پذیرش توبه مشرکان و کفار و قبول اسلام آنان از سوی خداوند ، برخاسته از علم و حکمت اوست .

و يتوب الله على من يشاء والله عليم حكيم

1260- قبول پناهندگی کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 6 - 2

2_ لزوم پذیرش پناهندگی کفار محاربی که به منظور آشنایی با معارف اسلام ، درخواست پناهندگی می کنند .

وإن أحد من المشركين استجارك فأجره حتى يسمع كلم الله

1261- قبول توبه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 15 - 6

6_ پذیرش توبه مشرکان و کفار و قبول اسلام آنان از سوی خداوند ، برخاسته از علم و حکمت اوست .

و يتوب الله على من يشاء والله عليم حكيم

1262- قبول سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 11

11_ کیفر الهی ، فرجام شوم دوستی با کافران و پذیرش سلطه آنهاست .

لا تتخذوا الكافرين أولياء... ان تجعلوا الله عليكم سلطاناً مبیناً

حجت آشکار خداوند، حکایت از این دارد که مقتضی کیفر و عقاب برای چنین افرادی فراهم است.

1263- قبول ولايت كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - نساء - 4 - 144 - 10

ص: 664

10_ پذیرش سرپرستی و دوستی کافران ، جبهه گیری در مقابل خداوند است .

لاتتخذوا الكافرين أولياء .. أتريدون أن تجعلوا الله عليكم سلطاناً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 145 - 2

2_ مؤمنان ، در صورت پذیرش ولایت کافران ، محکوم به نفاق خواهند بود .

لاتتخذوا الكافرين أولياء .. إنَّ المنفقين في الدرك الاسفل من النار

ظاهراً جمله «إنَّ المنفقين ..» ، بیان علت برای جمله «لاتتخذوا ...» است. بنابراین مراد از «المنفقين»، همان کسانی خواهند بود که ولایت کافران را پذیرا شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 53 - 17

17_ ناکامی و زیانکاری ، فرجام شوم و پذیرش محبت و ولایت کافران

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 32

32_ بیمار دلان سست ایمان و پذیرای ولایت و دوستی کافران ، محروم از فضل خاص خداوند

من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله یقوم .. ذلک فضل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 57 - 3،13

3_ ضرورت پرهیز از پذیرش ولایت کافران و روابط دوستانه با آنان

لاتتخذوا .. الکفار اولیاء

«هزواً» به معنای ریشخند زدن و مسخره کردن است.

13_ پذیرش ولایت و دوستی کافران و تمسخر کنندگان اسلام ، ناسازگار با ایمان و تقوا

و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 80 - 7,8,9,10,16,17

7_ بنی اسرائیل همکیشان خود را از پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان نهی نمی کردند .

لایتناهون عن منکره فعلوه . . . تری کثیراً منهم یتولون الذین کفروا

آیه مورد بحث بیان مصداقی است از «منکر» که در آیه قبل مطرح شده بود.

8_ لزوم نظارت عمومی جامعه ایمانی بر صحنه روابط خارجی و بازداشتن مؤمنان از پذیرش ولایت کافران و پیوند های مودت آمیز با آنان

کانوا لایتناهون عن منکر . . . تری کثیراً منهم یتولون الذین کفروا

9_ روابط ولایی و دوستی بنی اسرائیل با کافران عامل کفرورزی و گرفتاری آنان به لعنت خدا و پیامبران

ص: 665

لعن الذين كفروا .. تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا

مضمون آیه مورد بحث یعنی پذیرش ولایت مشرکان بیان مصداقی دیگر از عصیان و تجاوزگری بنی اسرائیل است. بنابراین پذیرش ولایت مشرکان نیز از عوامل کفرپیشگی و گرفتاری به لعنت الهی است.

10 _ عصیان ، تجاوزگری و ترک نهی از منکر ، زمینه ساز پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان *

ذلک بما عصوا و كانوا یعتدون .. كانوا لایتناھون ... يتولون الذين كفروا

بدان احتمال که مضمون آیه مورد بحث یعنی پذیرش ولایت مشرکان، نتیجه اعمال ناپسندی باشد که در آیات قبل درباره بنی اسرائیل بیان شد.

16 _ جاودانگی عذاب بنی اسرائیل به خاطر عصیان گری ، تجاوزپیشگی ، ترک نهی از منکر ، و پذیرش ولایت کافران

ذلک بما عصوا و كانوا یعتدون. كانوا لایتناھون ... وفي العذاب هم خلدون

17 _ غضب الهی و عذاب همیشگی ، دستاور پذیرش ولایت کافران و دوستی با آنان

یتولون الذين كفروا لبس .. ان سخط الله علیهم وفي العذاب هم خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 11

11 _ پذیرش ولایت و دوستی با کافران نشانه فسق و خروج از حدود الهی است .

ما اتخذوهم أولیاء و لكن كثيراً منهم فسقون

1264 - قتل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 1,6

1 _ ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که با همپیمانان مسلمین رابطه ای ویژه (همانند پیمان نظامی) دارند .

فان تولوا فخذوهم و اقتلوهم .. الا الذین یصلون الی قوم بینکم و بینهم میثاق

مراد از رابطه ویژه ای که از «یصلون الی ..» استفاده می شود، رابطه ای است که اگر هر یک از آن دو طایفه مورد تعرض قرار گیرند، طایفه دیگر موظف به حمایت از آنان شوند؛ همانند پیمان نظامی.

6_ ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که از نبرد با مسلمانان و اقوام کافر خویش بیزارند و بیطرفی خویش را ابراز می دارند .

الَّا الَّذِینَ . . . او جاءوكم حصرت صدورهم ان یقتلوکم او یقاتلوا قومهم

«حصر صدور»، به معنای دلتنگی است که از آن به بیزاری تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 2

2 - کشته شدن و مرگ ، سزاوارترین فرجام برای کفرپیشگان

قتل الإنس - ما أکفره

کفر در «ما أکفره» مطلق است و هر کفری، حتی ترک عبادت را نیز شامل است. البته به قرینه آیات بعد _ که به بیان تدبیر خداوند پرداخته و در مقابل منکران این حقیقت موضع گیری کرده است _ بارزترین مصداق مورد نظر از آن، انکار ربوبیت

ص: 666

خداوند است.

1265- قتل کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 191 - 17، 2، 1

1 - مسلمانان باید کافران محارب را هر کجا یافتند ، بکشند .

و اقتلوهم حیث ثقتموهم

ضمیر «هم» در جمله فوق به «الذین یقاتلوکم» بر می گردد و لذا از آنان به کافران محارب تعبیر شده است. «ثقف» (مصدر ثقتتم) به معنای یافتن و دسترسی پیدا کردن است.

2 - ضرورت کشتن کافران محارب ، محدود به میدان جنگ نیست .

و اقتلوهم حیث ثقتموهم

عبارت «حیث ثقتموهم» (هر کجا آنان را یافتید و بر آنان دسترسی داشتید) گویای برداشت فوق است.

17 - سزای کفرپیشگان محارب و فتنه انگیز ، کشتن آنان است .

فاقتلوهم کذلک جزاء الکفرین

«ال» در «الکافرین» عهده است و اشاره به کافرانی دارد که سر جنگ با مسلمانان دارند و یا علیه ایشان فتنه انگیزی می کنند.

1266- قدرت بر تهدید کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 8

8 - سوگند خداوند به سپیده دم ، شب های ده گانه ، جفت ، تاق و گذشت شب ، برای تأکید بر دارا بودن توان اجرای تهدیدات خویش و نابود ساختن کافران

و الفجر . . ألم تر کیف فعل ربک بعاد

ممکن است مراد از سوگندها، تأکید بر قدرت خداوند بر نابود ساختن مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ در این صورت جواب قسم محذوف خواهد بود. گفتنی است که جواب قسم در احتمال دیگر، آیه چهاردهم این سوره است که مراقبت شدید خداوند را مطرح

کرده است.

1267- قدرت بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 8

8 - سوگند خداوند به سپیده دم ، شب های ده گانه ، جفت ، تاق و گذشت شب ، برای تأکید بر دارا بودن توان اجرای تهدیدات خویش و نابود ساختن کافران

ص: 667

و الفجر .. ألم تر كيف فعل ربك بعاد

ممکن است مراد از سوگندها، تأکید بر قدرت خداوند بر نابود ساختن مخالفان پیامبر(صلی الله علیه و آله) باشد؛ در این صورت جواب قسم محذوف خواهد بود. گفتنی است که جواب قسم در احتمال دیگر، آیه چهاردهم این سوره است که مراقبت شدید خداوند را مطرح کرده است.

1268- قدرت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 197 - 2

2_ بهره مندی کافران از قدرت و امکانات مادی ، محدود و کوتاه است .

متاع قليل ثم ماويههم جهنم

1269- قدرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 196 - 3,4,5,6

3_ قدرت و شکوه ظاهری کافران و برخورداری آنان از بهره های مادی ، امری فریبنده برای مسلمانان

لا یغزینک تقلب الذین کفروا فی البلاد

4_ رهبران الهی ، حتی پیامبران ، در معرض خطر تأثیر منفی شکوه ظاهری و قدرت اقتصادی کافران

لا یغزینک تقلب الذین کفروا فی البلاد

5_ خطر تأثیر منفی قدرت اقتصادی و شکوه ظاهری کافران ، در روحیه مسلمانان صدر اسلام

لا یغزینک تقلب الذین کفروا

6_ شوکت ظاهری و تلاش و جولان کافران در سرزمین ها ، نباید موجب فریب و خام شدن مسلمانان گردد .

لا یغزینک تقلب الذین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5_ فریفته نشدن در برابر شوکت ظاهری و قدرت اقتصادی کافران ، از مصادیق تقوایشگی است . *

لا یغزّونک تقلّب الذّین کفروا .. لکن الذّین اتّقوا ربّهم

نهی از فریفته شدن و آنگاه بشارت بهشت به تقوایشگان، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 11

11_ اعتقاد به عزت و قدرت مطلقه الهی ، مانع گرایش به عزت و اقتدار موهوم کافران

أیتغون عندهم العزّه فإن العزّه لله جميعاً

ص: 668

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 6

6_ امکانات مادی و داشتن نیروهای انسانی و هوادار، هرگز موجب نجات کفرپیشگان از گرفتار شدن به عذاب دوزخ نخواهد شد.

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 9

9_ توان نیروهای شرک و کفر هر چند فراوان باشند، در برابر خدا پوچ و بی اثرند.

و لن تغنی عنکم فئتکم شیئا و لو کثرت و أن الله مع المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 4

4_ اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت، ثروت و فرزندان بسیار خویش

کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 6

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکنت کافران و تجدید نظرکردن در برنامه

های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلبهم فی البل_د

پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار

داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

1270- قدرت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 _ غرور و اعتماد نابجای کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اقتدار و تمکن خویش

ألم یروا کم أهلكنا .. مکنهم فی الأرض ما لم نمکن لکم

از اینکه می فرماید اقوام قدرتمندتر از شما را هلاک کردیم، معلوم می شود که اینان به قدرت و مکت خویش مغرور بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 2

2- جوامع و تمدن های بسیاری در طول تاریخ ، با وجود قدرت و امکانات بسیار و موقعیت برتر نسبت به کافران عصر بعثت ، به هلاکت رسیده و نابود شدند .

ص: 669

و کم أهلكنا قبلهم من قرن هم أحسن أثـثا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 44 - 8

8 - مخالفت مشرکان و کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار نسبی خویش بود .

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا . . . و كانوا أشدّ منهم قوّه

یادآوری این نکته که اقوام نابود شده پیشین، نیرومندتر از قوم عرب بودند، می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

1271- قدرت کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 88 - 5

5_ کافران قوم مدین برخوردار از نیرویی افزون بر مؤمنان آن سامان

لنجر جنک یشعیب و الذین ءامنوا معک من قریتنا

تصمیم کافران قوم مدین به اخراج شعیب و همگامانش و ابراز آن با سوگند و تأکید بسیار، حکایت از برداشت فوق دارد.

1272- قدرتمندی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 3

3 - کافران دوزخی (اصحاب الشمال)، از قشر قدرتمندان و توانگران جامعه اند .

هلک عنّی سلط_نیه

1273- قرآن و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 6

6_ بی تأثیری آیات الهی در قلب توطئه گران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وإذا تتلى عليهم آياتنا قالوا... إن هذا إلا أسطير الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 41 - 10

10 - شکست ناپذیری قرآن، در برابر معارضه ها و موضع گیری های خصمانه کافران

إِنَّ الَّذِينَ يَلْحَدُونَ... إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا... وَإِنَّ لَكَ بِ عَزِيزِ

ص: 670

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 32 - 1

1 - آموزه های قرآن ، بی تأثیر در بیمار دلان و کافران

و ليقول الذين في قلوبهم مرض و الكفرون . . . و ما هي إلا ذكرى للبشر . كلاً

«كلاً» در این آیه برای انکار است؛ انکار تذکار بودن قرآن برای بیمار دلان و کافران حق ناپذیر.

1274- قساوت قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 53 - 3

3 - جبهه کفر و شرک در طول تاریخ ، متشکل از انسان هایی بیمار دل و قسی القلب

و ما أرسلنا من قبلك من رسول . . . للذين في قلوبهم مرض و القاسيه قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 22 - 15، 10

10 - وجود اختلاف اساسی انسان مؤمن حق پذیر و نرم دل با کافر حق ناپذیر و سنگدل ، از نظر شخصیت و سرنوشت

أفمن شرح الله صدره للإسلام فهو على نور من ربه فويل للقسية قلوبهم

«من» در آیه شریفه، اسم موصول و مبتدا است و خبر آن _ به قرینه جمله بعدی (فويل للقاسيه قلوبهم. .) _ جمله ای محذوف می باشد.

تقدیر کلام چنین است: «أفمن شرح الله صدره للإسلام . . . كمن قسا قلبه». بنابراین می توان گفت: آیه شریفه درصدد مقایسه میان شخصیت دو انسان مؤمن و کافر و سرنوشت آنان در آینده است.

15 - کافران اسلام گریز ، دچار سنگدلی و قساوت قلب اند .

فويل للقسية قلوبهم من ذكر الله

1275- قساوت قلب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - کافران صدر اسلام ، مردمی سنگدل بودند که حتی بر زنان مؤمن نیز رحم نکردند .

فتنوا المؤمنین و المؤمنات

1276- قضاوت بین کافران و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 56 - 6، 2

2 - قیامت ، روز داوری میان جبهه کفر و ایمان

ص: 671

یحکم بینهم

6- ورود اهل ایمان به بهشت پس از پایان داوری خدا میان آنان و کافران

یحکم بینهم فالذین ءامنوا .. فی جنّات النعیم

1277- قضاوت بین محمد (صلی الله علیه و آله) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 112 - 1

1- درخواست پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پروردگار در باره داوری به حق ، بین خود و مشرکان و کافران حق ناپذیر

قُلْ رَبِّ احکم بالحقّ

1278- قضاوت بین مؤمنان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 89 - 30

30_ داوری نهایی میان مؤمنان و کافران ، شایسته خداوند آگاه بر تمامی هستی است .

وسع ربنا کل شیء علماً .. ربنا افتح بیننا و بین قومننا بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 91 - 7

7_ نزول عذاب بر کفرپیشگان قوم شعیب ، پاسخ خداوند به درخواست او (داوری میان مؤمنان و کافران)

ربنا افتح بیننا و بین قومننا بالحق .. فأخذتهم الرجفه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 110 - 8

8_ مصالح جوامع بشری و تدبیر امور انسان ها ، مایه تقدیر خداوند بر داوری نکردن او میان حق گرایان و باطل اندیشان ، در عرصه حیات دنیاست .

لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

برداشت فوق، از کلمه «رب» _ که به معنای مدبر و مربی است _ استفاده می شود؛ یعنی، تقدیر یاد شده (لولا کلمه سبقت ..) در راستای تدبیر امور انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 111 - 1

1_ خداوند در قیامت، میان مؤمنان به کتاب های آسمانی و انکار کنندگان آن قضاوت خواهد کرد.

و لولا کلمه سبقت .. و إنّ کلاًّ لما لیوفینّهم ربک أعم لهم

مراد از «کلاًّ» _ به قرینه «فاختلف فیه» در آیه قبل _ مؤمنان به کتابهای آسمانی و انکار کنندگان آن است و به قرینه «لولا

ص: 672

... لقصی بینهم» معلوم می شود که خداوند در صحنه قیامت، پیش از پاداش دهی و به کیفرسانی، میان انسانها داوری خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 78 - 2

2- داوری میان مؤمنان و کافران به قرآن، وعده حتمی خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإنه لهدی ورحمه للمؤمنین . إن ربك یقضی بینهم

در صورتی که آیه یاد شده مرتبط با آیه قبل _ که درباره قرآن است _ باشد عبارت «یقضی بینهم» به معنای «یقضی بین من آمن بالقرآن و بین من کفر به» خواهد بود. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

1279- قطع رابطه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 23 - 2

2_ کفر، مایه قطع پیوند دوستی میان مسلمانان و کافران

یأیها الذین ءامنوا لا تتخذوا .. أولیاء إن استحبوا الکفر علی الایمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 24 - 7

7_ نگرانی برخی از مسلمانان صدر اسلام، از قطع روابط خویشاوندی، کسادی تجارت و از دست دادن خانه های دلپسندشان بر اثر

ممنوع شدن از برقراری روابط با کافران

یأیها الذین ءامنوا لا تتخذوا .. قل إن کان ءاباؤکم و أبناؤکم

1280- قطع نسل کافران قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 1

1 - درخواست نوح (ع) از درگاه پروردگار مبنی بر نابودی تمامی کافران و مشرکان حق ناپذیر عصر خود و قطع نسل آنان

وقال نوح ربّ لاتذر على الأرض من الكـفرين ديارًا

واژه «دیار»، همواره پس از نفی قرار می گیرد و شامل همه انسان ها می شود.

1281- قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 38 - 13

ص: 673

13_ دل های تهی از ایمان به خدا و قیامت ، جایگاه شیطان

لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر و من یکن الشیطان له قریناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 12 - 5

5_ ایجاد رعب و وحشت در دل های کافران ، وعده خداوند به فرشتگان حاضر در کارزار بدر

سألقی فی قلوب الذین کفروا الرعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 6

6_ بی تأثیری آیات الهی در قلب توطئه گران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

و إذا تتلی علیهم آیتنا قالوا .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

1282- قیاس کافران با مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 22 - 4,5

4- زندگی و سرنوشت کافران و مسلمانان ، هرگز برابر و همسان نیست .

أفمن یمشی مکباً علی وجهه أهدی أمن یمشی سویاً علی صرط مستقیم

5- قابل مقایسه نبودن کافران و مسلمانان ، امری روشن ، بدیهی و به دور از ابهام

أفمن یمشی مکباً علی وجهه أهدی أمن یمشی سویاً علی صرط مستقیم

برداشت یاد شده، از استفهام تقریری در (أفمن .. أمن) استفاده می شود.

1283- قیاس کافران با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 19 - 4

4- برابر و هم سنگ نبودن کافران با مؤمنان

و ما یتوی الأعمی و البصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 20 - 3

3- برابر و یکسان نبودن مؤمنان و کافران ، از نظر شخصیت و سرنوشت

و لا الظلمت و لا النور

ص: 674

1284- قیاس متقین با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 17 - 6

6 - مقایسه فرجام نیک تقواییشان با سرنوشت شوم کافران ، شیوه بهینه هدایت خلق

اصلوها . . . إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

از این که خداوند در هدایت خلق، به ترسیم هر دو فرجام پرداخته است؛ مطلب بالا برداشت می شود.

1285- قیاس مؤمنان با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 21 - 2

2 - برابر و یکسان نبودن مؤمنان با کافران ، از نظر شخصیت و سرنوشت .

و لا الظلّ و لا الحرور

1286- کافران اطراف جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 68 - 7،8،9

7- خداوند ، شیاطین و منکران معاد را در قیامت ، خوار و ذلیل ، بر زانو نشسته و به صورت نیم خیز در اطراف جهنم احضار خواهد کرد .

ثمّ لنحضرنّهم حول جهنّم جثّياً

«جثّياً» (جمع «جاثی») حال است و «جاثی» به کسی گفته می شود که برای مخاصمه و محاکمه بر زانو نشسته است (لسان العرب). احضار منکران معاد و شیاطین، در حالی که بر زانوان خود راه می روند و یا بر زانو گرداگرد جهنم نشسته اند، برای اهانت و تحقیر آنان است. برخی «جثّی» را جمع «جثوه» دانسته اند که به معنای انبوه خاک و سنگ است. بر حسب این معنا مراد احضار هر فرقه و گروه به صورت متراکم است.

8- کافران و شیاطین ، در اطراف جهنم و در گروه هایی فشرده و متراکم ، احضار خواهند شد .

ثمّ لنحضرنّهم حول جهنّم جثّياً

«جثی» ممکن است از «جثوه» به معنای سنگ و خاک متراکم و مجتمع باشد.

9- گردآوردن خفت بار کافران و شیاطین در اطراف جهنم، مرحله ای پس از حشر است.

لنحشرتهم... ثم لنحضرتهم حول جهنم جثیًا

1287- کافران اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 13

ص: 675

13_ کفرورزی امت های هلاک شده پیشین ، با وجود ارائه دلایل روشن به آنان توسط رسولان الهی

أنتهم رسلهم بالینت

1288- کافران امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 102 - 4

4_ گروهی از امت های گذشته پس از آگاهی به احکام و معارف ابراز شده دینی ، آنها را نپذیرفتند و بدان کافر شدند .

قد سألتها قوم من قبلکم ثم اصبحوا بها کفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 3

3_ وجود منافقان و کافرانی نیرومندتر از منافقان و کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میان امت های پیشین

کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 5

5_ کفرپیشگان امت های گذشته به عذاب های دنیوی گرفتار شدند .

وقد خلت من قبلهم المثلت

«مثلات» (جمع مَثَلَه) به معنای عقوبتها و عذابهاست. عذابها و عقوبتها بدان اعتبار «مثلات» _ که از ماده مِثَل (مانند) است _ گفته می شود که آن را مثال قرار می دهند برای اینکه دیگران از آن عبرت گرفته و از عوامل آن بپرهیزند. از معانی «خَلَوَ» (مصدر خلت) گذشتن و سپری شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 2

2_ گروههایی از امت های گذشته به رسالت پیامبران خویش کافر شدند .

1289- کافران انعطاف ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 35 - 7

7_ برخی از کفار انعطاف ناپذیر و غیر قابل هدایتند.

فإن استطعت أن تتبغی .. فتأتیهم بأیه

جواب «إن استطعت» محذوف است. یعنی اگر توانستی در زمین و آسمان هر معجزه ای برای آنان بیاوری، بیاور، ولی آنان ایمان نمی آورند.

ص: 676

1290- کافران اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 13

13_ آتش جاودانه دوزخ، فرجام کفر پیشگانِ اهل کتاب

انّ الذین کفروا .. و اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون

با توجه به آیات قبل، مراد از «الذین»، کافران اهل کتاب هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 199 - 6

6_ گروهی از اهل کتاب علی رغم ادعای ایمان، نه به خداوند ایمان دارند و نه به کتب آسمانی خویش

انّ من اهل الکتب لمن یؤمن باللّٰه و ما انزل الیکم و ما انزل الیهم

مفهوم جمله «انّ من اهل الکتب ..»، دلالت می کند که گروهی از اهل کتاب، علی رغم ادعای ایمان به کتب آسمانی خویش، نه به خدا ایمان دارند و نه به تورات و انجیل.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 47 - 22

22_ مسخ و یا لعنت کافران به قرآن از اهل کتاب، امری حتمی و قضایی تخلف ناپذیر

یا ایها الذین اوتوا الکتب امنوا .. من قبل ان نطمس وجوهاً ... و کان امر اللّٰه م

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 55 - 3,4

3_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اخلاص لگری آنان در راه تحقق اسلام

و منهم من صدّ عنه

«صدّ» در برداشت فوق به معنای متعدی آن، یعنی بازداشتن و منع کردن گرفته شده است و لذا از آن به اخلاص لگری تعبیر شد.

4_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبران آل ابراهیم و اخلاصگری آنان در راه تحقق اهداف ایشان

فقد اتینا ال ابرهیم . . . و منهم من صدّ عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 168 - 6,7

6_ کفرپیشگی و ستمگری گروهی از اهل کتاب مایه محرومیت آنان از مغفرت و هدایت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَ لَ لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقاً

مصدق مورد نظر از «الذین کفروا و ظلموا» _ به دلیل آیات گذشته _ گروهی از اهل کتاب هستند.

7_ گروهی از اهل کتاب ، مردمی کفرپیشه و ستمگر

ص: 677

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقاً

1291- کافران بادیه نشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 99 - 1

1_ وجود مؤمنان واقعی به خدا و قیامت در میان بادیه نشینان صدر اسلام ، علی رغم کفر و نفاق شدید عده ای دیگر از آنان

الأعراب أشد كفرةً ونفاقاً... و من الأعراب من يؤمن بالله و اليوم الآخر

1292- کافران بدعتگذار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 104 - 5

5_ کفرپیشگان بدعت گذار ، گرفتار تقلید های کورکورانه از سنت های جاهلی نیاکان خویش اند

قالوا حسبنا ما وجدنا عليه آباءنا

1293- کافران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 55 - 8

8_ آلودگی کافران بنی اسرائیل و منکران عیسی و جامعه آنان

و مطهّرك من الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 78 - 14، 11، 2، 1

1_ کافران بنی اسرائیل با نفرین داود (ع) و عیسی (ع) به لعنت و دوری از رحمت خداوند گرفتار شدند .

لعن الذين كفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی

فاعل محذوف از «لعن» داود(ع) و عیسی(ع) می باشد. بنابراین جمله «لعن... علی لسان داود و عیسی» به این معناست که کافران بنی

اسرائیل مورد لعنت داود(ع) و عیسی(ع) قرار گرفتند گفتنی است، آنگاه که لعنت بر زبان انسان جاری شود به معنای درخواست انقطاع از رحمت الهی از لعنت شونده است.

2_ داود و عیسی (ع) ، پیام آوران لعن و نفرین الهی بر کافران بنی اسرائیل *

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم

بدان احتمال که فاعل محذوف «لعن»، الله باشد. گفتنی است که لعنت خداوند نسبت به کافران بنی اسرائیل بر لسان داود(ع) و عیسی(ع) به معنای ابلاغ لعنت خداوند به واسطه آن پیامبران است.

11_ گرفتاری کافران بنی اسرائیل به لعنت داود و عیسی (ع) ، برخاسته از عصیان پیشگی و تجاوزگری آنان

ص: 678

لعن الذین کفروا .. ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

در برداشت فوق «ذلک» اشاره به «لعنت» گرفته شده است.

14 _ مورد لعن قرار گرفتن گروهی از بنی اسرائیل از سوی حضرت عیسی (ع) ، به دلیل کفر آنان پس از نزول مائده آسمانی

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل .. عیسی ابن مریم

از امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق روایت شده: .. و اما عیسی فلعن الذین انزلت علیهم المائده ثم کفروا بعد ذلک.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 609؛ نورالثقلین، ج 1، ص 661، ح 315.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 110 - 39، 40

39 _ کافران بنی اسرائیل معجزات حضرت مسیح (ع) را سحر و جادویی روشن قلمداد کردند .

فقال الذین کفروا منهم ان هذا الا سحر مبین

40 _ کافران بنی اسرائیل پس از مشاهده معجزات عیسی (ع) ، وی را ساحری زبردست معرفی کردند .

فقال الذین کفروا منهم ان هذا الا سحر مبین

در برداشت فوق «هذا» اشاره به مسیح(ع) گرفته شده است، بر این مبنا اطلاق سحر به آن حضرت از باب مبالغه و حاکی از این است که

کافران وی را ساحری زبردست می پنداشتند به گونه ای که گویا خود آن حضرت، سحر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 146 - 16

16 _ گروهی از مردم عصر موسی آیات خدا را دروغ پنداشتند و به آنها بی اعتنا بودند .

ذلک بأنهم کذبوا بآیتنا و کانوا عنها غفلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 11

11 - بنی اسرائیل ، در پذیرش رسالت عیسی (ع) و پیروی از آن حضرت ، دو دسته شدند : دسته ای مؤمن و گروهی کافر .

ف_ امنت طائفه من بنی اسرائیل و کفرت طائفه

1294- کافران به آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 13 - 4

4- اقوام هدایت ناپذیر پیشین ، علی رغم دریافت آیات الهی به آنان ، ایمان نیاوردند .

لا یؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 104 - 4

4- عذاب دردناک ، فرجام و کیفر کافرانی است که از سر لجاج و عناد به آیات الهی ایمان نمی آورند .

ص: 679

إن الذين لا يؤمنون بأيت الله . . لهم عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 105 - 2

2- تنها کسانی که به آیات الهی ایمان ندارند ، به قرآن کریم دروغ و افترا می بندند .

إنما يفترى الكذب الذين لا يؤمنون بأيت الله

1295- کافران به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 9 - 16، 14، 13

13- اقوام کافر پس از ملاحظه دلایل روشن انبیا ، آنها را استهزا کردند و کفر خویش را صریحاً به آنان اعلام داشتند .

جاءتهم رسلهم بالبينت فردوا أيديهم في أفوههم وقالوا إنا كفرنا بما أرسلتم به

مرجع ضمیر در «آیدیهم فی أفواههم» اقوام یاد شده در آیه است و این عبارت، معنای کنایه دارد و مراد از آن، این است که اقوام کافر با دست گذاشتن بر دهان خود و یا با سوت زدن، به استهزای انبیای خود پرداختند.

14- اقوام کافر در برخورد با دلایل روشن انبیا ، بشدت ناراحت و غضبناک می شدند و به صراحت موضع کفرآلود خود را اعلام می کردند .

جاءتهم رسلهم بالبينت فردوا أيديهم في أفوههم وقالوا إنا كفرنا بما أرسلتم به

مراد از «ردوا آیدیهم فی أفواههم» کنایه از غضب و خشم آنهاست که در آیات دیگر نیز آمده است (غضوا علیکم الأنامل من الغیظ).

16- اقوام کافر ، نه تنها در جواب دعوت انبیا سکوت اختیار کرده و جواب مثبت ندادند بلکه به صراحت کفر خویش را به پیام آنان اعلام داشتند .

جاءتهم رسلهم بالبينت فردوا أيديهم في أفوههم وقالوا إنا كفرنا بما أرسلتم به

طبق نقل روح المعانی (ج 13، ص 194)، از ابوعبیده و اخفش، عبارت «فردوا آیدیهم فی أفواههم» ضرب المثل برای کسی است که جواب مثبت به درخواست نمی دهد و سکوت اختیار می کند.

1296- کافران به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 30 - 6

6_ امتی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سوی آنان مبعوث شد ، به خداوند رحمان کفر ورزیدند .

و هم یکفرون بالرحمن

ص: 680

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 48 - 9

9 - در قیامت ، راه نجاتی برای کافران به قرآن وجود نخواهد داشت .

ءامنوا بما أنزلت . . . و اتقوا يوماً لا تجزی نفس عن نفس

هدف از توصیف قیامت به اینکه: فدیة و عوضی گرفته نمی شود و . . . مأیوس کردن مستحقان عذاب است از اینکه مبادا راه نجاتی برای خود - جز ایمان و ... - توهم کرده و به اعتبار آن دلخوش باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 185 - 10

10 _ آنان که به قرآن و پیام های آن ایمان نیاورند ، به هیچ سخن هدایت بخش دیگری ایمان نخواهند آورد .

فبأی حدیث بعده یؤمنون

برداشت فوق مبتنی بر دو امر است: ضمیر در «بعده» به قرآن برگردد. حرف «با» در «بأی» برای الصاق باشد. یعنی اگر به قرآن ایمان نیاورند، به کدام سخن ایمان خواهند آورد؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 40 - 10، 5

5 _ مردم روزی زمین همواره نسبت به قرآن دو دسته هستند : مؤمن و کافر .

و منهم من یؤمن به و منهم من لا یؤمن به

10 _ « عن ابی جعفر (ع) فی قوله « و منهم من لا یؤمن به » فهم اعداء محمد (صلی الله علیه و آله) و آل محمد (ع) من بعده ;

از امام باقر (ع) روایت شده [از جمله] کسانی که به قرآن ایمان نمی آورند « دشمنان محمد و آل محمد هستند که پس از او می آیند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 1

1_ کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قیامت ، مستحق عذاب دنیوی اند و به آن تهدید شده اند .

وَلَنُؤَخِّرَنَّهُمْ الْعَذَابَ

جمله «ما یحبسه» (چه چیز مانع نزول آن عذاب است؟) می رساند که مراد از «العذاب» عذاب دنیوی است و نیز حکایت از این دارد که کفرپیشگان ، به آن عذاب تهدید شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 17 - 13،23

13_ کافران به قرآن از هر گروه و طایفه (مشرکان ، یهودیان ، نصارا و . . .) به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

و من یکفر به من الأحزاب فالنار موعده

«ال» در «الأحزاب» می تواند عهدیه باشد که در این صورت اشاره به مشرکان ، یهود و نصاراست و می تواند «ال» در آن برای استغراق باشد که در این صورت ، مصداقهای بارز و موردنظر آن ، گروههای نامبرده اند.

23_ اکثر مردم عصر بعثت ، از ایمان آوردن به قرآن امتناع میورزیدند .

ص: 681

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

برداشت فوق ، براین اساس است که «ال» در «الناس» عهد حضوری و اشاره به مردمی باشد که در زمان نزول آیات سوره هود ، زندگی می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 1

1- کافران مجرم مکه ، علی رغم دریافت آیات قرآن ، به آن ایمان نیاوردند .

كذلك نسلکة فی قلوب المجرمین . لا یؤمنون به

برداشت فوق ، بنابراین است که جمله «لا یؤمنون به» جمله تفسیری برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 12

12 - کافر ماندن همسر ابولهب تا آخر عمر ، از پیشگویی های قرآن

سیصلی نازا .. و امرأته حمّاله الحطب

1298- کافران به قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 1

1_ کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قیامت ، مستحق عذاب دنیوی اند و به آن تهدید شده اند .

وَلَنُنْزِلَنَّ لَهُمُ الْعَذَابَ

جمله «ما یحبسه» (چه چیز مانع نزول آن عذاب است؟) می رساند که مراد از «العذاب» عذاب دنیوی است و نیز حکایت از این دارد که کفرپیشگان ، به آن عذاب تهدید شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 5 - 5

5 - موضع گیری ناباورانه مشرکان صدراسلام ، درباره وعده قیامت

إنّما توعدون لصادق

1299- کافران به لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 4

4_ همسر لوط ، از زمره کافران به وی بود .

فانجینه و أهله إلا امرأته

ص: 682

19_ همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلك . . . إلا امرأتك إنه مصيبتها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط _ که جمله «إنه مصيبتها ما أصابهم» دلالت بر آن دارد _ حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارده شده_ ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

کافران به محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قیامت ، مستحق عذاب دنیوی اند و به آن تهدید شده اند .

وَلئن أَخْرنا عَنْهم الْعذاب

جمله «ما یحبسه» (چه چیز مانع نزول آن عذاب است؟) می رساند که مراد از «العذاب» عذاب دنیوی است و نیز حکایت از این دارد که کفرپیشگان ، به آن عذاب تهدید شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11_ « عن أبي جعفر (ع) في قول الله عزوجل « و من الناس من يعبد الله على حرف فإن أصابه خير إطمأن به وإن أصابته فتنة إنقلب على وجهه خسر الدنيا والآخرة » قال زراره : سألت عنها أبا جعفر (ع) فقال : هولاء قوم عبدوا الله و خلعوا عباده من يعبد من دون الله و شكوا في محمد (صلی الله علیه و آله) و ما جاء به فتكلموا بالإسلام و شهدوا أن لا إله إلا الله و أن محمد رسول الله و أقرؤا بالقرآن و هم في ذلك شاكون في محمد (صلی الله علیه و آله) و ماجاء به و ليسوا شككاً في الله قال الله عزوجل : « و من الناس من يعبد الله على حرف » یعنی علی شكّ في محمد (صلی الله علیه و آله) و ما جاء به « فإن أصابه خير » یعنی عافیه في نفسه و ماله و ولده « إطمأنّ به » و رضی به « و إن أصابه فتنة » یعنی بلاء في جسده أو ماله تطير و كره المقام على الإقرار بالنبی (صلی الله علیه و آله) فرجع إلى الوقوف و الشكّ فنصب العداوة لله و لرسوله و لبحود بالنبی و ما جاء به ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که در پاسخ سؤال زراره از سخن خداوند: «و من الناس من يعبد الله على حرف. . .» فرمود: آنان قومی خداپرست بودند که غیر از خدا، معبودی را پرستش نکردند؛ ولی در باره حضرت محمد(صلی الله علیه و آله) و آنچه او آورده، شک

کردند. پس با زبان، اقرار به اسلام کردند و شهادت به وحدانیت خدا و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) دادند و به قرآن اعتراف کردند؛ ولی در عین حال آنان درباره محمد (صلی الله علیه و آله) و آنچه او آورده بود، در حال شک بودند؛ با آن که در باره خداوند شکی نداشتند. خداوند عزوجل فرمود: «و من الناس من یعبد الله علی حرف»؛ یعنی، در باره محمد (صلی الله علیه و آله) و آنچه او آورده بود، شک داشتند: «فإن أصابه خیر»؛ یعنی، عافیت در جان و مال و فرزند و «إطمأنَّ به» [یعنی] به آن راضی می شدند. «و إن أصابته فتنه»؛ یعنی، بلایی در جان یا مال آنان [می رسید، آن بلا را] به فال بد می گرفتند و اقرار به نبوت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) را ناخوشایند می داشتند. پس حالت توقف و شک پیدا کردند و راه دشمنی با خدا و رسول او و انکار نبوت حضرت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و آنچه را بر او نازل شده بود، در پیش گرفتند».

1300- کافران بی طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 6

6_ ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که از نبرد با مسلمانان و اقوام کافر خویش بیزارند و بیطرفی خویش را ابراز می دارند .

أَلَا الَّذِينَ . . . او جاءوكم حصرت صدورهم ان يقاتلوكم او يقاتلوا قومهم

«حصر صدور»، به معنای دل‌تنگی است که از آن به بیزاری تعبیر شده است.

1301- کافران پس از مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 11

11- کافران پس از مرگ ، به کلی منکر اعمال زشت دنیوی خویش می شوند .

الک فرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... ما کنّا نعمل من سوء

1302- کافران پناهنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 4

4_ جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده ، به همپیمانان مسلمانان *

و لا تتخذوا منهم وليّاً و لا نصيراً. أَلَا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمِ بَيْنِكُمْ و بَيْنِهِمْ مِيثَا

در برداشت فوق احتمال داده شده که «أَلَا الَّذِينَ يَصِلُونَ . . .» استثنا از حکمی است که در جمله «و لا تتخذوا منهم وليّاً و لا نصيراً» بیان شده است.

1303- کافران پیرو با رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 6

6- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

فقال الضعفُ واللذین استکبروا إنا کنا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الل

1304- کافران پیرو در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 684

15 - کافران و مشرکان پیرو، همانند رهبرانشان، دارای عذابی مضاعف از آتش دوزخ

قال لكل ضعف

1305- کافران پیرو در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 6,7,8,12

6- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا إِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

7- کافران پیرو، در قیامت با اعتراف به پیروی کورکورانه از رهبران خویش، آنان را مسؤول بدفرجامی خود معرفی خواهند کرد.

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا إِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

8- کافران پیرو از رهبران مستکبر خویش، در قیامت درخواست می کنند که در صورت امکان، اندکی از عذاب خدا را از آنان بکاهند.

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا إِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

تنوین «شیء» تنوین تنکیر و برای کم بودن است.

12- عذاب کافران پیرو در قیامت به قدری شدید است که آنان را به در یوزگی می کشاند.

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا إِنَّا کُنَّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عَنَّا من عذاب الل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 22 - 1,2

1- پس از درگیری لفظی رهبران مستکبر با پیروان خود در قیامت، آنان با شیطان به منازعه می پردازند.

فقال الضعفُ وَا للذین استکبروا... قالوا... وقال الشیطان لَمَّا قضی الأمر

ذکر قصه شیطان و سخنان وی در قیامت با جهنمیان، پس از گفت و گوهای رهبران مستکبر و پیروانشان، نشان دهنده ادامه ماجرای مستکبران و پیروان آنها با شیطان است.

2- رهبران مستکبر و پیروانشان، سرانجام در قیامت شیطان را مسبب اصلی گمراهی خویش قلمداد می کنند .

فقال الضعفُؤا للذین استکبروا .. قالوا ... وقال الشیطان لَمَّا قَضَى الْأَمْرَ إِنَّ اللَّهَ

ذکر سخنان شیطان در قیامت خطاب به گمراهان، پس از ذکر جریان مستکبران و پیروانشان، احتمال دارد از این جهت باشد که آنان گمراهی خویش را به شیطان نسبت می دهند و او درصدد پاسخ گویی برمی آید.

1306- کافران پیرو و رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 6

6- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

ص: 685

فقال الضعفُ وَاللَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فُهِلْ أَنْتُمْ مَغْنُونٌ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

1307- کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 4،5

4_ خداوند بر اساس سنت خویش ، کافران حق ستیز دوران های پیشین را به سزای اعمالشان رسانیده است .

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولین

5_ خداوند ، کافران حق ستیز را به عبرت گرفتن از سرنوشت شوم همسانان گذشته خویش فرامی خواند .

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولین

1308- کافران ثروتمند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 7

7_ کفرپیشگان مستکبر و زراندوز ، ثروت ها و قدرت خویش را موجب مصون ماندن از عذاب های الهی می پندارند .

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

1309- کافران ثروتمند صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 1

1 - برخی از زنان و مردان کافر عصر بعثت (در مکه) از امکانات و ثروت چشمگیری برخوردار بودند .

و لا تملدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

ضمیر «منهم» به کافران بازمی گردد که در آیات پیشین مورد بحث قرار گرفته بودند و از آنجایی که سوره «طه» در مکه نازل شده است، مراد کفار مکه است. «ازواج» یا به معنای مردان و زنانی است که تشکیل خانواده داده اند و یا به معنای «اصناف» است. «من» در «منهم» برای تبعیض است.

1310- کافران جاهل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 6

6_ کافران زشتکردار عصر جاهلی از سر جهل، انجام کارهای زشت و ناپسند را اجرای فرمان خدا می پنداشتند.

و إذا فعلوا فحشه قالوا .. الله أمرنا بها

ص: 686

1311- کافران جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 103 - 2,4,6,7

2_ کافران عصر جاهلی جعل احکامی را درباره بحیره، سائبه، وصیله و حامی به خداوند نسبت می دادند.

ما جعل الله... ولكن الذين كفروا يفترون على الله الكذب

4_ احکام ویژه بحیره (ماده شتری که پنجمین حمل مادر خویش باشد) از بدعت ها و افترا های کافران عصر جاهلی بر خداوند.

ما جعل الله من بحیره... ولكن الذين كفروا يفترون

لسان العرب معنای مذکور برای بحیره را از برخی لغویین نقل کرده است. در جاهلیت گوش چنین شتری را می شکافتند تا علامت آن باشد که نبایستی بر آن سوار شوند و از آب و چراگاهها او را منع کنند و نیز هرگز نباید به کشتن آن اقدام کنند.

6_ احکام ویژه وصیله (گوسفند ماده ای که همزاد با بره نر باشد) بدعت و از افترا های کافران عصر جاهلی بر خداوند

ما جعل الله من... ولاوصیله ولكن الذين كفروا يفترون

در دوره جاهلیت اگر گوسفندی دو قلو می زائید که یکی از آن دو نر بود، ذبح آن را تحریم می کردند و همزاد آن را «وصیله» می نامیدند یعنی ماده گوسفندی که سرنوشت همزادش را به سرنوشت خود گره زد و سبب شد که بر آستان بتها ذبح نشود. امام صادق (ع) در توضیح معنای «وصیله» در آیه فوق فرمود: «ان اهل الجاهلیه كانوا اذا ولدت الناقه ولدین فی بطن قالوا: وصلت، فلايستحلون ذبحها ولااكلها...»

معانی الاخبار، ص 148، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 683، ح 410.

7_ احکام ویژه حامی (شتر نری که از صلبش ده شتر به وجود آید) از بدعت ها و افترا های مردم جاهلی بر خداوند

ما جعل الله... ولاحام ولكن الذين كفروا يفترون

اعراب جاهلی از سوار شدن بر شتر مذکور امتناع میورزیدند و آن را از هیچ آب و چراگاهی منع نمی کردند.

1312- کافران حربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 128 - 11,12

11_ عذاب خداوند سرنوشت کافران محارب، در صورت عدم بازگشت و توبه

ليقطع طرفاً.. فينقلبوا خائنين... او يعذبهم

12_ سرنوشت کافران محارب بدر، تنها به دست خداوند بود، و نه حتی رسول او

و لقد نصرکم الله ببدر... ليقطع طرفاً... لیس لک من الامر شیء او یتوب علیهم او

ص: 687

1313- کافران حق ستیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 37 - 7

7_ کافران حق ستیز ، زیانکاران واقعی هستند .

أولئك هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 5, 8, 2, 1

1_ خداوند ، کافران ستیزه گر عصر بعثت را به ترک مبارزه علیه اسلام و مسلمانان فراخواند .

قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم

انتهاه به معنای پذیرش نهی است ؛ یعنی انجام ندادن کاری بر اثر نهی شدن از آن. بنابراین با توجه به اینکه متعلق «ینتهوا» شرارتهای کافران علیه مسلمانان است، جمله «ان ینتهوا» دلالت می کند که خداوند کافران را از تعرض به مسلمانان نهی کرده است.

2_ به کافران ستیزه گر عصر بعثت ابلاغ شد در صورت ترک مخاصمه علیه اسلام ، از خطاهای گذشته آنها چشمپوشی خواهد شد .

قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم ما قد سلف

درباره متعلق «ان ینتهوا» دو نظر ابراز شده است: یکی کفر و دیگری اعمالی که در آیه 36 مطرح شد ؛ یعنی سرمایه گذاریها و شرارتهای علیه اسلام. جمله «ان یعودوا» نظر دوم را تقویت می کند. گفتنی است بر این مبنا مراد از «یغفر لهم ...» انتقام نگرفتن از شرارتهای گذشته کافران است.

5_ خداوند ، کافران حق ستیز را به عبرت گرفتن از سرنوشت شوم همسانان گذشته خویش فرامی خواند .

وإن یعودوا فقد مضت سنت الأولین

8_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند مأموریت یافت تا سنت الهی را در سرکوبی حق ستیزان به کافران عصر خویش ابلاغ کند .

قل للذين كفروا .. و إن یعودوا فقد مضت سنت الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ دشمنان اسلام و کافران حق ستیز در صورت تسلط بر مسلمانان هرگز بر پیمان و پیوند دوستی و خویشاوندی پایبند نخواهند بود .

کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلاّ و لاذمه

1314- کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 112 - 4

4_ کافران لجاجت پیشه و حق ناپذیر از شیطانهای انسی هستند.

ولو أننا .. ما كانوا لیؤمنوا ... و کذلک جعلنا لکل نبی عدوا شیطین الإنس

ص: 688

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 24 - 7

7_ جهاد و مبارزه با کافران حق ناپذیر ، مایه حیات واقعی جامعه ایمانی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ

از مصادیق مورد نظر برای «ما یحییکم»، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در سیاق آیات جنگ و مبارزه، فراخوانی اهل ایمان به نبرد با دشمنان دین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 52 - 3

3 - کافران رویگردان از حق ، با لجاجت و تعصّب خویش در برابر حق ، ظرفیت و صلاحیت حق پذیری را از دست می دهند .

يَكْفُرُونَ... فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُوتَى... إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

1315- کافران خانواده نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 27 - 12

12 - وجود فرد یا افراد کافر ، در میان خاندان نوح (ع)

فاسلک فیها .. إلا من سبق علیه القول منهم

1316- کافران در آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 12 - 4

4_ کافران در دنیا ، مغلوب مؤمنان و در آخرت ، مقهور خدا هستند . *

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سِتْغَلِبُونَ وَتَحْشُرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- کافران در جهان آخرت ، تهی دست از پاکیزگی ها و ارزش ها

أذهبتم طیب_تکم فی حیاتکم الدنیا و استمتعتم بها

واژه «طیبات» شامل ارزش های پاک و انسانی است که کافران با لذت جویی، آنها را فانی کرده و از کف داده اند.

ص: 689

1317- کافران در احاطه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 19 - 5

5 - کافران از هر سو در حیطة قدرت و سلطنت خداوند هستند .

والله محيط بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 9

9 - کافران حق ناپذیر ، از حیطة قدرت خدا گریزی ندارند .

و من كفر فلا يحزنك كفره إلینا مرجعهم

1318- کافران در برزخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 7،8

7 _ کافران کشته شده در جنگ بدر ، به عذاب سوزان برزخی گرفتار هستند .

و ذوقوا عذاب الحریق

8 _ کافران پس از جان کندن پر مشقت به عذاب و آتشی سوزان (عذاب برزخ) گرفتار خواهند شد .

و ذوقوا عذاب الحریق

امر به چشیدن عذاب حریق (ذوقوا عذاب الحریق)، دلالت بر وجود بالفعل آن عذاب دارد. و چون این جمله به هنگام گرفتن جان کافران گفته می شود، معلوم می شود که کافران پس از مردن به عذاب گرفتار خواهند شد و این همان عذاب برزخی است. گفتنی است «ذوقوا ...» به تقدیر «يقولون لهم» سخن ملائکه با کافران به هنگام گرفتن جان آنان است.

1319- کافران در تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13- تاريخ گذشتگان ، شاهد مردمانی روگردان از ايمان و سرتافته از استغفار بوده است .

إلا أن تأتيهم سنه الأولين

«سنه الأولين» _ كه عذاب را سنتی الهی برای گذشتگان قلمداد کرده است _ اشاره به ظهور افراد فراوانی در امت های پیشین دارد كه مانند كافران و مشركان عصر بعثت عمل كردند و مجازات شدند.

1320- كافران در جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 690

7 - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج_هد الكفار و المنفقین و اغلظ علیهم

1321- کافران در جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 47 - 4

4_ شرکت بی ایمان ها و سست باوران در جنگ و جهاد ، جز فساد و فتنه انگیزی و تأثیر منفی بر دیگران ، نتیجه ای ندارد .

لو خرجوا فیکم ما زادوکم إلا خبالا و لأوضعوا خللکم بیغونکم الفتنة

جمله «بیغونکم الفتنة» حال برای ضمیر فاعل «أوضعوا» است؛ یعنی، اگر منافقان برای جنگ بیرون می آمدند، مطمئناً در حق شما فتنه جویی می کردند.

1322- کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 24 - 8

8 - آتش دوزخ ، مهیا شده برای کفرپیشگان

أعدت للكفرین

اعداد (مصدر اعدت) به معنای حاضر کردن و مهیا ساختن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 119 - 9

9 - دوزخ ، فرجام کافران به رسالت پیامبر و سرپیچی کنندگان از احکام اسلام

إنا أرسلنک بالحق . . . و لاتسئل عن أصحاب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - آنان که به خدا و روز قیامت کافر شوند، راهی جز ورود به آتش دوزخ نخواهند داشت .

و من کفر . . . ثم أضطره إلى عذاب النار

اضطراره؛ یعنی، مجبور ساختن کسی به انجام کاری. پس «ثم اضطره...» چنین معنا می شود: آن گاه که کافران حیات دنیا را سپری کردند، آنان را برای ورود به آتش دوزخ مجبور می کنم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 197 - 4

4 - جهنّم ، جایگاه کافران قدرتمند و بهره مند از مواهب مادّی

ص: 691

ثم ماويهم جهنم

«ماوی» به معنای منزل است. (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 56 - 13

13 - هیچ نیرویی قادر به جلوگیری از عذاب کافران در دوزخ نخواهد بود .

سوف نصليهم ناراً .. ان الله كان عزيزاً حكيماً

تذکر به شکست ناپذیری خداوند پس از بیان اینکه کافران را به دوزخ خواهد برد، اشاره به این معنا دارد که مبدا توهّم شود آنان می توانند علی رغم خواست خداوند بر او غلبه کنند و خود را از آتش برهانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 14، 15

14 - خداوند ، گردآورنده همه منافقان و کافران ، در جهنم

إن الله جامع المنفقين والكافرين في جهنم جميعاً

15 - جهنم ، جایگاه و مجمع تمامی منافقان و کافران

إن الله جامع المنفقين والكافرين في جهنم جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 169 - 1، 7

1 - خداوند در قیامت کافران ظالم را جز به راه جهنم هدایت نخواهد کرد .

و لاليهدهم طريقاً. الا طريق جهنم

در برداشت فوق ظرف و زمان هدایت در جمله «و لاليهدهم ..» روز قیامت گرفته شده است ; یعنی خداوند در آن روز کافران را تنها به سوی جهنم رهنمون خواهد ساخت.

7 - جاودانگی در جهنم ، کیفر کافران ستمگر

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا... خَلْدِينَ فِيهَا أَبَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 37 - 4,5

4_ نافر جامی تلاش کافران برای رهانیدن خویش از آتش دوزخ

و ما هم بخرجین منها

5_ احاطه آتش دوزخ بر تار و پود کافران، دلیل بی ثمر ماندن تلاش آنان برای رهایی از آن

یریدون ان یخرجوا من النار و ما هم بخرجین منها

جمله «و ما هم بخرجین منها» به این معناست که کافران با آتش عجزین شده اند و هیچگاه از آتش خارج نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 86 - 1

1_ دوزخ جایگاه کفرپیشگان و تکذیب کنندگان آیات خداوند

ص: 692

و الذین کفروا و کذبوا بآیتنا أولئک اصحاب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 27 - 3, 2, 1

1_ وضعیت هول انگیز و ذلتبار کافران به هنگام رویرو شدن با آتش جهنم و مشاهده آن

و لو تری إذ وقفوا علی النار

2_ کافران به هنگام رویرو شدن با آتش دوزخ در آرزوی بازگشت به دنیا، تکذیب نکردن آیات پروردگار و فرار گرفتن در زمره مؤمنان هستند.

فقالوا یلیتنا نرد و لا نکذب بآیت ربنا و نکون من المؤمنین

3_ وضعیت دهشتزا و غیر قابل توصیف کافران به هنگام ورود به دوزخ و چشیدن آتش

و لو تری إذ وقفوا علی النار

«وقفوا علی النار» می تواند به معنای ورود به آتش و چشیدن عذاب آن باشد. (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 41 - 10

10_ عن النبی (صلی الله علیه و آله) إنه تلا هذه الآیه ثم قال: هی طبقات من فوقه و طبقات من تحته لایدری ما فوقه اکثر او ما تحته، غیر أنه ترفعه الطبقات السفلی و تضعه الطبقات العلیا و یضیق فیما بینهما . . .

از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت شده است که پس از تلاوت آیه «لهم من جهنم . . .» فرمود: جهنم کافران، دارای طبقاتی از بالا و طبقاتی از پایین است که معلوم نیست آیا طبقات بالا بیشتر است یا طبقات زیرین، ولی طبقات پایین، کافر را بالا می برد و طبقات بالا او را پایین می آورد و او بین طبقات بالا و پایین در فشار قرار دارد . . .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 12, 9

9_ جهنم، سزای کافران حق ستیز

و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

12_ کفرپیشگان مکه در قیامت گردآوری و به سوی جهنم رانده خواهند شد .

و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 37 - 1

1_ خداوند در پرتو گسیل کافران به سوی دوزخ ، ناپاکان را از پاکان جدا خواهد کرد .

إلی جهنم یحشرون. لیمیز الله الخبیث من الطیب

برداشت فوق مبتنی بر این است که «لیمیز الله» متعلق به «یحشرون» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 49 - 10، 9

9_ احاطه همه جانبه آتش دوزخ بر کافران

ص: 693

و این جهنم لمحیطه بالكفرین

10 _ کافران در همین دنیا ، به گونه ای در احاطه آتش دوزخند .

و این جهنم لمحیطه بالكفرین

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «احاطه» در «محیطه»، احاطه فعلی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 1

1 _ خلود در آتش دوزخ ، وعده خداوند به زنان و مردان منافق و عموم کفرپیشگان

وعد الله المنفقین و المنفقت و الکفار نار جهنم خلدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 73 - 5

5 _ جهنم ، جایگاه کافران و منافقان و فرجامی سخت و دردناک برای آنان

و مأویهم جهنم و بش المصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 20

20 _ عذاب دردناک جهنم ، کیفر کافران است .

فلا یؤمنوا حتی یروا العذاب الألیم

ممکن است الف و لام «العذاب» _ که برای عهد ذهنی است _ اشاره به عذاب دنیوی (استیصال) باشد و ممکن است اشاره به عذاب برزخی و یا عذاب اخروی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 16 - 1

1 _ کافران دنیا طلب و دلبسته به جلوه های آن ، در آخرت بهره ای جز آتش دوزخ نخواهند داشت .

من كان يريد الحى_وه الدنيا وزينتها . . . أول_ئك الذين ليس لهم فى الآخره إلا ال

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 17 - 13

13_ كافرين به قرآن از هر گروه و طایفه (مشركان ، يهوديان ، نصارا و . . .) به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

و من يكفر به من الأحزاب فالنار موعده

«ال» در «الأحزاب» مى تواند عهديه باشد که در اين صورت اشاره به مشركان ، يهود و نصاراست و مى تواند «ال» در آن برای استغراق باشد که در اين صورت ، مصداقهای بارز و موردنظر آن ، گروههای نامبرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 119 - 6

6_ انسانهایی که به خدا و پیامبرانش کافر شوند و نیز جنیان کفرپیشه ، به آتش دوزخ درخواهند افتاد .

ص: 694

لأملأن جهنم من الجنة والناس أجمعين

چون بحث در آیات گذشته درباره فساد و صلاح امتهای بود و مصداق بارز و مورد نظر برای صلاح و فساد_ به قرینه آیات پیشین و نیز آیه 121_ توحید، شرک، ایمان و کفر است، مقصود از «الجنة» و «الناس» کافران و مشرکان جنی و انسی است. بر این اساس کلمه «أجمعین» تأکید بر عمومی است که از کلمه «الجنة» و «الناس» فهمیده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 17 - 5,7

5- کافران جبّار گرفتار در جهنّم، با وجود ابتلا به انواع عذاب های مرگبار، هیچ گاه نمی میرند و از عذاب رهایی نمی یابند .

يأتيه الموت من كلّ مكان و ما هو بميت

7- برای کافران جبّار، در جهنّم، فراتر از نوشیدن اجباری آب چرکین و عذاب های مختلف مرگبار، عذابی خشن و غیرقابل تصور نیز وجود دارد .

و من ورائه عذاب غليظ

مرجع ضمیر «ورائه» احتمال دارد «عذاب» باشد که از عبارت قبلی به دست می آید. در این صورت، با توجه به مفهوم بودن و سخت بودن عذابهای یاد شده، «عذاب غلیظ» باید عذابی بسیار سخت و غیر قابل تصور باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 29 - 6

6- کافران، همواره در جهنّم خواهند ماند .

فادخلوا أبواب جهنّم خـلدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 8 - 10

10- جهنّم، زندانی برای کافران است و هیچ راه گریزی از آن وجود ندارد .

و جعلنا جهنّم للکـفرین حصیرًا

«الحصیر» در اصل به معنای تنگ گرفتن و حبس کردن آمده و در این آیه کنایه از زندانی کردن است.

12- كافرين به حقايق نازل شده از سوى خداوند ، ظالم ، و سزاوار آتش اند .

الحق من ربكم . . . و من شاء فليكفر إنا أعتدنا للظالمين نارا

14- آتش قيامت ، همانند سراپرده ای فراگير ، راه گريز را بر كافرين خواهد بست .

نارا أحاط بهم سراقها

«سراق» «معرب» «سراطاق» و به معنای خيمه و پرده سرا است.

15- كافرين در خيمه آتشين دوزخ ، با استغاثه و اظهار تشنگی ، از مأموران عذاب ، ياری می طلبند .

وإن يستغيثوا يغاثوا بماء

«غوث» يعنى: «ياری کردن» و «غيث» يعنى: «باران». مراد از «استغاثه» می تواند طلب ياری و يا طلب باران (آب) باشد. پاسخی که به استغاثه دوزخيان داده می شود، گویای آن است که ياری خواستن دوزخيان، همان آب خواهی آنان است.

17- آب های غلیظ و گداخته ، بسان گدازه مس ، پاسخی برای استغاثه و آب طلبی کافران در دوزخ است .

وإن يستغيثوا يغاثوا بماء كالمهل

«مهل» به معنای «درده روغن» و نیز «مس گداخته» است (مقایس اللغه) و نیز به «خونابه ای که از لاشه مردار بیرون آید» گفته می شود. (قاموس) وصف آنان با عبارت «یشوی الوجوه» با معنای «مس گداخته» سازگارتر است.

18- آب های دوزخی ، چهره کافران را سوزانده و بریان می سازد .

یغاثوا بماء كالمهل یشوی الوجوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 101 - 3

3- دوزخ ، فرجام کافرانی است که طاقث شنیدن آیات الهی را ندارند .

و عرضنا جهنم یومئذ للک فرین . . . و كانوا لا یستطیعون سمعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 8,9

8- دوزخ ، منزل گاهی مهیا شده ، برای کافران است .

إنّا أعتدنا جهنم للک فرین نزلاً

«أعتدنا» از ماده «عتد» با «أعدنا» از ماده «عدد» به یک معنا است و در این که «آیا یکی اصل دیگری است یا هر کدام لغت مستقلاً است؟»، اختلاف است. کلمه «نزل» در معانی «منزل»، «وسائل پذیرایی» و «مأوی دادن» استعمال شده است. در برداشت یاد شده معنای نخست لحاظ شده است.

9- خداوند ، از کافران حق ناپذیر ، به وسیله شراره های دوزخ ، پذیرایی می کند .

إنّا أعتدنا جهنم للک فرین نزلاً

کلمه «نزل» می تواند اسم باشد برای چیزی که به هنگام ورود میهمان برای پذیرایی او می آورند. این نوع سخن ، «تَهْکَم» بوده و برای استهزا به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - جاودانگی عذاب جهنم و نبود مرگ در آن ، دلیل پاینده تر بودن عذاب کافران از شکنجه و آزاری است که آنان بر مؤمنان روا می داشتند .

والله خیر و ابقى . اِنَّه من یأت ... لایموت فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 1

1- کافران ، در روز رستاخیز در احاطه آتشی فراگیر بوده و از دفع آن از چهره و قفای خود ناتوان خواهند بود .

لویعلم الذین کفروا حین لایکفون عن وجوههم النار و لا عن ظهورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 3

ص: 696

3- کافران دوزخی ، از دفع و برگردانیدن عذاب الهی ، کاملاً ناتوان اند .

فلاستطیعون ردّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 98 - 3، 1

1- کافران و معبود های دروغینشان ، آتش گیره جهنم اند .

إنکم و ماتعبدون من دون الله حصب جهنم

«حصب»؛ یعنی، هر آنچه در آتش افکنند و معنای غالبی آن هیزم است (لسان العرب).

3- آتش جهنم ، فراگیر تمامی وجود کافران دوزخی بوده و بدنشان یک جا به آتش تبدیل خواهد شد .

إنکم و ماتعبدون من دون الله حصب جهنم

برداشت یاد شده از هیزم شدن کافران برای دوزخ استفاده می شود؛ زیرا هر وقت آتش به هیزمی برسد، تمامی هیزم به آتش تبدیل می شود. بنابراین بدن کافران هم یک جا به آتش تبدیل شده و تمامی وجودشان خواهد سوخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 13

13 - آتش سوزان ، کیفر کفرپیشگان و تمام کسانی که در راستای منحرف ساختن مردم از راه خدا و دین او تلاش می کنند .

و من الناس من یحـدل . . . و نذیقه یوم القیـمه عذاب الحریق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 72 - 10، 11

10 - آتش دوزخ ، وعده الهی به کافران و سرانجام شوم آنان

النار وعدها الله الذین کفروا

11 - دوزخ ، بازگشتگاه و سرانجام کافران

و بس المصیر

«مصیر» به معنای عاقبت کار و نیز به معنای مرجع و محل بازگشت می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 105 - 5

5 - عذاب ابدی دوزخ دامنگیر کافران ، پس از اتمام حجت های الهی بر آنان

ألم تکن ءای تى تتلى علیکم فکنتم بها تکذّبون

آیه یاد شده، بیانگر این حقیقت است که خداوند، کافران را بی دلیل محکوم به عذاب ابدی دوزخ نکرده؛ بلکه ابتدا با بیان آیات خود، حجت را بر آنان تمام نموده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 106 - 6

6 - خودشناسی و خداشناسی کافران در تنگنای عذاب جهنم

ص: 697

فی جهنم خلدون... قالوا ربنا غلبت علينا شقوتنا... ضالین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 108 - 2

2 - حقارت و ذلت شدید کافران در دوزخ

قال اخسئوا فیها

«إخسأ» کلمه ای است که برای دور کردن سگ به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 57 - 5

5 - جایگاه کافران ، آتش است .

الذین كفروا... مأویهم النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 34 - 1

1_ کافران معاند با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در قیامت به روفتان به سوی جهنم برده شده و به آن افکنده خواهند شد .

الذین كفروا... الذین یحشرون علی وجوههم إلی جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 54 - 6

6 - عذاب کافران منکر آیات خدا ، در جهنم قطعی است .

یستعجلونک بالعذاب وإن جهنم لمحیطه بالک فرین

جمله اسمیه "إن جهنم" و تأکید "إن" بر حتمیت عذاب، دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 68 - 8

8 - کافران ، جایگاه خاصی در جهنم دارند .

أليس في جهنم مثوى للک_فرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 16 - 2

2- ورود و ماندگاری کافران و تکذیب گران آیات خدا و لقاء الله ، به عذاب ، به صورت جبری است .

وَأما الذين كفروا .. في العذاب محضرون

به صورت مفعولی آورده شدن احضار افراد یاد شده به جهنم و یا حاضر بودن شان در آن، می تواند اشاره به نکته فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 698

1 - کفرپیشگان ، همواره در آتش جهنم باقی خواهند ماند .

الک_فرین و أعدّ لهم سعیرًا . خ_لدین فیها

2 - کافران ، در آتش جهنم ، هیچ یار و یآوری نخواهند داشت .

الک_فرین . . . خ_لدین فیها أبدًا لایجدون ولیًّا و لانصیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - در روز بی یار و یآوری کافران ، صورت های آنان ، در آتش از این رو به آن رو ، چرخانده می شود ، تا خوب بسوزد .

لایجدون ولیًّا . . . یوم تقلّب وجوههم فی النار

بنابراین که «یوم» ظرف برای «لایجدون» باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

2 - در روز قیامت ، صورت های کافران ، در آتش ، بر اثر شدت حرارت ، منقلب شده ، به رنگ های گوناگون در می آید .

یوم تقلّب وجوههم

احتمال دارد که «تقلّب» به معنای «از این رو به آن رو شدن» باشد و احتمال دارد که به معنای «تحوّل و تغییر حالت کیفی» باشد که گاهی سیاه و گاهی زرد و . . . می شود. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

4 - لازم است که روزی را که در آن ، کافران با آتش جهنم ، به سختی عذاب و سوزانده می شوند ، به خاطر داشت .

یوم تقلّب وجوههم فی النار

برداشت بنابراین احتمال است که نصب «یوم» به جهت مفعولّ به بودن اش باشد. که باید فعل «أذکر» در تقدیر باشد.

6 - کافران ، در جهنم بر نیندوختن توشه ای برای آخرت خود ، حسرت می خورند .

الک_فرین . . . یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون ی_لیتنا أطعنا الله و أطعنا الرسول

8 - سختی و سوزش آتش جهنم ، کافران را از عملکرد دنیوی شان پشیمان می کند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون ی_لیتنا أطعنا الله

11 - کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، بر عملکرد گذشته خود در دنیا ، حسرت می خورند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار یقولون یـلیننا أظعنا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 36 - 3،4،5

3 - کافران دوزخی ، برای همیشه زنده مانده و نمی میرند .

لهم نار جهنم لایقضى علیهم فیموتوا

4 - از عذاب کافران دوزخی ، هرگز کاسته نشده و به آنان تخفیف داده نمی شود .

لهم نار جهنم ... لایخفف عنهم من عذابها

5 - محرومیت کافران از هرگونه راحتی و آسودگی در دوزخ

لهم نار جهنم لایقضى علیهم فیموتوا و لایخفف عنهم من عذابها

از این که کافران دوزخی ، هرگز نمی میرند تا درد و رنج عذاب را درک نکنند و نیز از عذاب آنان کاسته نمی شود، می توان مطلب یاد شده را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 699

8 - سرزنش شدید کافران از سوی خداوند در دوزخ، به خاطر استفاده نکردن از فرصت مناسب عمر برای ایمان و دین داری

أولم نعممركم ما يتذکر فيه من تذکر

9 - استغاثه و فریادخواهی کافران، در دوزخ بی نتیجه است.

ربنا أخرجنا نعمل صـ لـحاً .. أولم نعممركم ما يتذکر فيه من تذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 10

10 - کافران، در ناگوارترین وضعیت و محکوم به آتش دوزخ در روز رستاخیز

فويل للذين كفروا من النار

کلمه «ویل» دلالت بر شدت بدی احوال می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 16 - 3،1

1 - مشرکان و کافران در دوزخ، از هر سو در محاصره آتش قرار خواهند داشت.

لهم من فوقهم ظلل من النار و من تحتهم ظلل

مقصود از سایبان هایی از آتش بر فراز کافران و زیر آنان، آتش فراگیر است که از هر سو آنها را محاصره کرده است؛ چنان که در سوره دیگری از این حقیقت به صراحت یاد شده است: «یوم یخشاهم العذاب من فوقهم و من تحت أرجلهم..»، (سوره عنکبوت (29) آیه 55).

3 - شدت و فراوانی آتش جهنم، در اطراف مشرکان و کافران

لهم من فوقهم ظلل من النار و من تحتهم ظلل

مقصود از آیه شریفه هر چه باشد، این نکته را نیز می رساند که آتش دوزخ بسیار شدید و زیاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- جهنم ، جایگاه همیشگی کافران

أليس في جهنم مثوى للک-فرین

«مثوی» اسم مکان از ماده «ثواء» _ به معنای اقامت توأم با استمرار _ است؛ یعنی، جایگاه همیشگی و دائمی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران پس از حسابرسی اعمالشان ، دسته دسته و گروه گروه به دوزخ رانده خواهند شد .

ووضع الکتب . . . ووفیت کلّ نفس ما عملت ... وسيق الذین کفروا إلی جهنم زمراً

«زمره» (مفرد «زمر») به معنای گروه و دسته است که به دنبال گروه و دسته ای دیگر باشند. بنابراین پیام آیه شریفه این می شود که کافران به چند دسته تقسیم شده؛ آن گاه دسته دسته به دنبال هم وارد دوزخ خواهند شد.

2- کفر ، دارای مراتب گوناگون است و کافران ، در درجات مختلف دوزخ جای دارند .

وسیق الذین کفروا إلی جهنم زمراً حتّی إذا جاءوها فتحت أبوابها

تقسیم شدن کافران به چند دسته و گروه و نیز ورود آنان از درب های گوناگون جهنم ، می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

3 - وجود فاصله میان موقف کافران ، در محشر و دوزخ

و سيق الذین کفروا إلی جهنم زمراً

«سوق» (مصدر «سیق») به معنای راندن و تحریک کردن به رفتن است. آمدن این واژه با حرف «إلی»، نشانگر وجود مسیری برای سوق دادن و راندن دوزخیان به سوی مقصدی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 72 - 4

4 - کافران ، در دوزخ جاودانه خواهند بود .

خ_لدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 72 - 1,2,3

1 - کافران حق ستیز و ستیزه جو ، در قیامت به آب داغ و پر حرارت افکنده خواهند شد .

یسحبون . فی الحمیم

یکی از معانی «حمیم»، آب داغ و پر حرارت است.

2 - کافران حق ستیز و ستیزه جو ، در انبوهی از آتش دوزخ سوزانده خواهند شد .

ثمّ فی النار یسجرون

«سجر» در اصل به معنای پر کردن تنور از آتش گیره برای بر افروختن و تقویت آتش آن است. اسناد فعل «یسجرون» به اشخاص، اسناد مجازی است. مقصود از آن فراگرفتن آتش زیاد بر تمامی وجود دوزخیان می باشد.

3 - عذاب شدن کافران حق ستیز و ستیزه جو به آتش دوزخ ، پس از کیفر شدنشان با آب داغ و پر حرارت خواهد بود .

فی الحمیم ثمّ فی النار یسجرون

برداشت یاد شده از آمدن «ثمّ» که نوعاً برای تراخی زمانی است، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 76 - 4

1 - کافران حق ناپذیر و لجوج ، از درب های گوناگون وارد جهنم خواهند شد .

ادخلوا أبواب جهنم

4 - کافران حق ناپذیر و لجوج ، برای همیشه در جهنم خواهند ماند .

ادخلوا أبواب جهنم خلدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 34 - 6

6 - آتش ، تنها پناهگاه و گریزگاه کافران در قیامت

و مأویکم النار

ص: 701

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 1

1- قرار گرفتن کافران ، در معرض آتش دوزخ در قیامت

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 3, 2

2- روز قیامت ، روز عرضه شدن کافران بر آتش دوزخ

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

3- آتش جهنم ، مهیای پذیرش کافران در رستاخیز *

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

از واژه «یعرض»، نوعی تقاضا و آمادگی، از طرف مقابل استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 8

8- آتش دوزخ ، جایگاه کافران لذت طلب و شکمباره

یتمتعون و یأکلون . . . و النار مثوی لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 13 - 5

5 - نقش عوامل الهی ، در مهیّا شدن دوزخ برای کافران *

فإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

ضمیر متکلم مع الغیر، در «إِنَّا» و «أَعْتَدْنَا» را می توان بیانگر نقش عوامل و کارگزاران الهی در تحقق اراده او دانست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 24 - 3

3_ دوزخ، فرجام هر کفرپیشه معاند حق ستیز

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 32 - 1

1 - وعده بهشت به متقین، همپای تهدید کافران به جهنم

يوم نقول لجهنم .. و أزلفت الجنة للمتقين ... هـ_ذا ما توعدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 13 - 1

1 - قیامت، روز گداخته شدن کافران در آتش دوزخ

ص: 702

یوم هم علی النار یفتنون

«فتنه» در اصل به عمل گداختن طلا و نقره در آتش برای خالص شدن خوب از بد گفته می شود. در این جا مقصود بیان شدت عذاب کافران است و این که آنان چونان طلا و نقره در آتش دوزخ گداخته خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 3

3 - شکنجه روحی کافران در دوزخ ، علاوه بر شکنجه جسمی آنان

یسحبون .. ذوقوا مسّ سقر

امر در «ذوقوا» برای تهکم و استهزا است. به استهزا گرفته شدن دوزخیان از سوی مأموران الهی _ در مقایسه با عذاب جسمی آنان _ شکنجه روحی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 15 - 6,7 - 3

3 - آتش دوزخ ، اقامتگاه دائمی کافران و منافقان

مأویکم النار

«مأوی» به معنای مسکن می باشد. جمله اسمیه بیانگر دوام و ثبات است.

6 - آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

7 - دوزخ ، جایگاه نهایی کافران و منافقان

فالیوم لایؤخذ منکم فدیة و لا من الذین کفروا. .. و بسّ المصیر

«مصیر» (معادل «مرجع») و به جایگاهی گفته می شود که حرکت به آن جا منتهی می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 19 - 11,12

11 - کافران و تکذیب‌گران آیات الهی، اهل دوزخ اند.

و الذین کفروا و کذبوا بـایـتنا أولـئک اصحـب الجحیم

12 - دوزخ، جایگاه ابدی کافران و تکذیب‌گران بوده و آنان هرگز از آن رهایی نخواهند یافت.

أولـئک اصحـب الجحیم

«صاحب» (مفرد «أصحاب») به معنای یار و ملازم است. بنابراین «أصحاب الجحیم»؛ یعنی، کسانی که با دوزخ یار و ملازم بوده و هرگز از آن جدا نخواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 17 - 3، 1

1 - شیطان و پیروان کافر او، دارای فرجامی همگون و هر دو مخلد در آتش

فکان عـقبتهما أنّهما فی النار خـلـدین فیها

3 - کافران و منافقان همراز ایشان، دارای فرجامی همگون در آتش دوزخ

فکان عـقبتهما أنّهما فی النار خـلـدین فیها

ص: 703

از تشبیه کافران و منافقان به شیطان و پیراون او در آیه قبل، برداشت یاد شده از این آیه استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 4، 1

1 - اعلام پذیرفته نشدن هیچ عذری از کافران دوزخی در قیامت

یَأْتِيهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَاتَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ

4 - دوزخی شدن کافران، جزای کردار خود آنان است.

إِنَّمَا تَجْزُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 8، 9

8 - دوزخ، جایگاه و مأوی کافران و منافقان است.

وَأْوِيهِمْ جَهَنَّمَ

9 - جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران، در قیامت یکسان است.

وَأْوِيهِمْ جَهَنَّمَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 10

10 - همسران نوح و لوط، همانند کافران از دوزخیان اند.

وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 7 - 1

1 - کافران، از هنگام افکنده شدنشان در دوزخ، با ناخوشایندترین صداها رویه رو خواهد شد.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيْقًا

«شهیق»، به معنای زشت‌ترین و ناخوشایندترین صداها است (لسان‌العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 8 - 4

4 - سرزنشِ نگهبانان دوزخ، شکنجه و عذاب روحی برای کافران دوزخی است.

سألهم خزنتها ألم یأتکم نذیر

سرزنش نگهبانان دوزخ از کسانی که خود در آتش دوزخ می‌سوزند و شکنجه می‌شوند، می‌تواند شکنجه دیگری برای آنان از جهت روحی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 9 - 1,4,6

1 - اعتراف کافران در دوزخ، به آمدن پیامبران انذار کننده برای آنان

ص: 704

ألم يأتكم نذير . قالوا بلى قد جاءنا نذير

4 - اعتراف کافران در دوزخ ، به تکذیب عمدی و آگاهانه خویش ، نسبت به پیامبران و ادیان الهی

قالوا بلى قد جاءنا نذير فكذبنا وقلنا ما نزل الله من شيء

6 - پیامبران ، متهم به گمراهی شدید از سوی کافران محکوم به دوزخ

إن أأنتم إلا في ضلال كبير

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که جمله «إن أأنتم ..» دنباله اعتراف های کافران باشد. گفتنی است که صفت «کبیر» (برای «ضلال») اشاره به شدت و نهایت گمراهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 10 - 2

2 - گوش دل نسپردن به سخنان پیامبران و تعقل نکردن درباره آنها ، عامل دوزخی شدن کافران

وقالوا لو كنا نسمع أو نعقل ما كنا في أصحاب السعير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 11 - 1

1 - اعتراف کافران در دوزخ به گناه و تقصیر خویش درباره دین

فاعترفوا بذنبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 15 - 1

1 - ظالمان و منحرفان از حق ، هیزم جهنم اند .

وأما القسطن فکانوا لجهنم حطباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 43 - 4

4 - « عن عقيل الخزاعي ، أن أمير المؤمنين (ع) . . . يقول : تعاهدوا الصلوة و حافظوا عليها و استكثروا منها و تقرّبوا بها فإنّها كانت على المؤمنين كتاباً موقوتاً و قد علم ذلك الكفّار حين سُئلوا ما سلّكم في سقر؟ قالوا : لم نك من المصلّين ;

از عقيل خزاعي روايت شده كه اميرالمؤمنين(ع) فرمود: . . . مواظب نماز باشيد و بر آن محافظت نماييد و انجام آن را افزون كنيد و با نماز به [خدا] تقرب جوييد. چون نماز، وظيفه ثابت و معينى براى مؤمنان است; اين را كافران نيز مى دانند; آن زمان كه از آنان سؤال شود: «چه چيز شما را به دوزخ وارد ساخت»؟ گويند: «ما از نمازگزاران نبوديم...».

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - انسان - 76 - 4 - 4

4 - كافران ، از هر گونه راحتى و آسايش در دوزخ محروم اند .

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

از كيفيت عذاب شدن كافران ناسپاس (غل و زنجير شدن آنان در دوزخ)، مطلب ياد شده به دست مى آيد.

ص: 705

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 4 - 5

5 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « فالسابقات سبقاً » يعني أرواح المؤمنين تسبق أرواحهم إلى الجنة . . . وأرواح الكافرين إلى النار ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «فالسابقات سبقاً» روایت شده است، مراد ارواح مؤمنان است که به سوی بهشت [بر یکدیگر] سبقت می گیرند. . . و [نیز] ارواح کافران که به سوی آتش [سبقت می گیرند].».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 5

5 - نامه عمل کافر ، از پشت سر به او داده شده و آتش دوزخ فرجام او خواهد بود .

و أما من أوتي كتبه وراء ظهره . . . و يصلى سعيراً . . . بل الذين كفروا

ارتباط مجموع آیات سوره با یکدیگر، اقتضا می کند که دو دسته آخر سوره (الذین کفروا) و (الذین آمنوا)، همان دو دسته قبل باشند که با عنوان «من أوتي كتابه بيمينه» و «من أوتي كتابه وراء ظهره» از آنان یاد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 6 - 6، 1

1 - کافران به اسلام _ چه اهل کتاب باشند و چه مشرک _ به آتش جهنم ، گرفتار خواهند شد .

إنّ الذين كفروا من أهل الكتاب والمشركين في نار جهنم

6 - عذاب جهنم برای کافران ، جاودانه و پایان ناپذیر است .

في نار جهنم خلدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 10

10 _ کافران ، مُلازمان آتش دوزخ و جاودان در آن

إنّ الذين كفروا . . . و اولئك اصحاب النار هم فيها خالدون

1323- کافران در حضور محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 1,2,4

1- حضور برخی از کافران، در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای استماع وحی و سخنان آن حضرت

و منهم من یستمع إلیک

ضمیر «منهم» به کافران بازمی‌گردد که در آیات پیشین نامشان به میان آمده است (والذین کفروا یتمتعون).

2- فراهم بودن زمینه های حضور آزادانه کافران در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای استماع وحی

و منهم من یستمع إلیک حتی إذا خرجوا من عندک

4- حضور کافران، در مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، حضوری صوری با اهدافی توطئه آمیز*

ص: 706

و منهم من يستمع . . قالوا للذين أوتوا العلم ماذا قال آنفأ

خداوند در این آیه، حالت پرسشگری کافران (ماذا قال آنفأ) را مورد سرزنش و توبیخ قرار داده است. این توبیخ، از آن جهت بوده است که در پرسش آنان، نوعی توطئه و سعی در سست کردن ایمان دیگران، نهفته بود.

1324- کافران در حکومت اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 4

4- همانندی منافقان با کافران، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج_هد الكفّار و المن_فقین و اغلظ علیهم

1325- کافران در دنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 4

4- کافران، در دنیا هرگز به سختی و شدت آتش دوزخ و به بی یابوری خود در قیامت پی نخواهند برد.

لو یعلم الذین کفروا حین لایکفون عن وجوههم النار . . . و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «حین» مفعولٌ به برای «یعلم» باشد. در این صورت پیام آیه چنین می شود: کاش آنان که کافر شدند، می دانستند _ و نمی دانند _ زمانی را که نمی توانند آتش را از چهره ها و... باز بدارند.

1326- کافران در ظلمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 122 - 11، 4

4 _ کافران گمراهگر، در چنان ظلماتی اسیرند که امیدی به رهایی آنان نیست.

کمن مثله فی الظلمت لیس بخارج منها

11 _ کافران، از آن رو که در ظلمت و گمراهی هستند، کردار زشت خویش را زیبا می پندارند.

کمن مثله فی الظلمت . . . کذلک زین للکفرین

1327- کافران در عالم برزخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 2

2- ادعای کافران در مورد زمان کوتاهی زمان توقف شان در برزخ، ادعایی نادرست است .

ص: 707

و یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه کذلک کانوا یؤفکون

«کذلک» اشاره به خلاف واقع گویی کافران درباره مدت حضورشان در عالم برزخ دارد. لازم به ذکر است که پاسخ صاحبان علم و ایمان به کافران، درباره مدت حضور آنان در برزخ، قرینه صحت برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 1

1 - برخورداران از علم و ایمان، در قیامت، در مقابل اعلام نظر کافران درباره درنگ کوتاه مدت شان در برزخ، اظهار می دارند که درنگ شان، از روز مرگ تا برپایی قیامت بوده است.

و یوم تقوم الساعه ... ما لبثوا غیر ساعه ... و قال الذین أوتوا العلم ... لقد لبث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 52 - 3

3 - وضعیت کافران در قیامت، آن چنان وخیم و تأسف بار خواهد بود که عالم قبر و برزخ را برای خود استراحت گاه خواهند دانست.

قالوا یـویلنا من بعثنا من مرقدنا

«مرقد» اسم مکان از «رقاد» (خواب) به معنای خواب گاه است. تعبیر کافران از قبرها به خوابگاه، می تواند به این جهت باشد که آنان، وضعیت خود را در قیامت آن چنان سخت می بینند که عالم برزخ و قبر را در مقایسه با آن، خوابگاه و محل استراحت خویش می خوانند.

1328- کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 165 - 2

2_ ضربه و مصیبت وارده بر کافران در جنگ بدر، دو برابر مصیبتی که بر پیکارگران مؤمن در جنگ احد وارد شد.

اولمّا اصابتکم مصیبه قد اصبتم مثلها

بسیاری از مفسران گفته اند که مراد از «اصبتم مثلها» (دو چندان مصیبتی که دیدید، بر کافران وارد کردید) مصیبتی است که مؤمنان در پیکار بدر بر مشرکان تحمیل کردند. این برداشت را روایت مذکور در فیش شماره 12 تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ استهزای کافران حاضر در پیکار بدر از سوی خداوند

إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِن تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

جمله «إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ» با توجه به شکست خفتبار مشرکان در پیکار بدر، بیانگر نوعی استهزا به مشرکان است.

6_ کافران شکست خورده در جنگ بدر، مورد تهدید خداوند به چشیدن دوباره طعم شکست در صورت بازگشت به جنگ

وإِن تَعُدُّوا نَعْدًا

ص: 708

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 42 - 3،8

3_ مسلمانان در جنگ بدر در دامنه پست و کافران در دامنه بلند مستقر شدند .

إذ أنتم بالعدوه الدنيا و هم بالعدوه القصوى

8_ انتخاب محل استقرار سپاه کفر و ایمان در آستانه جنگ بدر ، حتی با توافق طرفین ممکن نبود .

و لو تواعدتم لاختلقتم فی الميعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 44 - 1

1_ خداوند به هنگام رویارویی و شروع جنگ بدر ، هر یک از دو سپاه ایمان و کفر را در نظر دیگری اندک نمایان ساخت .

و إذ یریکموهم إذالتقیمتیم فی أعینکم قليلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 2،3

2_ کفرپیشگان مکه با سرمستی و خودنمایی ، از دیار مکه رهسپار منطقه بدر شدند .

و لاتکونوا کالذین خرجوا من دیرهم بطرا

3_ اطمینان کفار مکه به پیروزی خویش هنگام خروج برای جنگ بدر

و لاتکونوا کالذین خرجوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 49 - 5

5_ نیروی نظامی مؤمنان در جنگ بدر ، نیرویی بس ضعیف و ناتوان در مقایسه با جبهه کفر

يقول المنفقون .. غر هؤلاء دينهم و من يتوكل على الله

بیان حمایت خداوند از مؤمنان در کارزار بدر با جمله «و من يتوكل .. » پس از بیان نظریه منافقان و بیماردلان (ضعف قوای نظامی

مسلمانان) اندیشه آنان را تأیید می کند. یعنی اظهار نظر منافقان به حسب دید ظاهری صحیح است، ولی آنچه مورد غفلت واقع شده، تأثیر بسزای حمایت الهی از مؤمنان متوکل است. یعنی اگر حمایت الهی نباشد، همان است که منافقان اظهار می دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 7

7_ کافران کشته شده در جنگ بدر ، به عذاب سوزان برزخی گرفتار هستند .

و ذوقوا عذاب الحریق

ص: 709

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 48 - 9

9- در قیامت ، راه نجاتی برای کافران به قرآن وجود نخواهد داشت .

ءامنوا بما أنزلت . . . و اتقوا يوماً لا تجزی نفس عن نفس

هدف از توصیف قیامت به اینکه: فدیة و عوضی گرفته نمی شود و . . . مأیوس کردن مستحقان عذاب است از اینکه مبادا راه نجاتی برای خود - جز ایمان و ... - توهم کرده و به اعتبار آن دلخوش باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 9

9- خداوند در قیامت نظر رحمتی بر کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی ، نخواهد داشت .

و لاهم ینظرون

در برداشت فوق فعل مجهول «ینظرون» از (نظر) به معنای رؤیت گرفته شده است. بر این مبنا «ولاهم ینظرون»؛ یعنی، نظر رحمتی به آنان نخواهد شد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 57 - 3

3_ در قیامت ، کافران از اعمال صالح خویش ، بهره ای نمی برند .

و اما الذین امنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم اجرهم

چون پاداش الهی مشروط به توأم بودن ایمان و عمل صالح است، بنابراین عمل صالح بدون ایمان، پاداش الهی را در پی نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 41 - 4

4_ رسوایی و وخامت حال بخیلان ، ریاکاران و کافران به خدا و قیامت در صحنه قیامت

الذین یبخلون .. فکیف اذا جئنا من کل امة بشهید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 8، 11، 3، 2، 1

1_ نیستی و نابودی، آرزوی کافران و عصیانگران بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در قیامت

یومئذ یوّد الذین کفروا و عصوا الرسول لو تسوّی بهم الارض

«لو» در «لو تسوّی» به معنای لیت (ای کاش) است، و جمله «لو تسوّی ..» کنایه از هیچ و پوچ شدن است.

2_ شرمساری و رسوایی بی اندازه کافران به خدا و منکران معاد در قیامت

ماذا علیهم لو امنوا .. یومئذ یوّد الذین کفروا ... لو تسوّی بهم الارض

به دلیل آیات گذشته، مراد از کفر، کفر به خدا و معاد است.

3_ صحنه شهادت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت، موجب شرم و تأسف بی اندازه کافران

و جئنا بک علی هؤلاء شهیداً. یومئذ یوّد الذین کفروا ... لو تسوّی بهم الارض

ص: 710

«یومئذ» متعلق به «شهیداً» است. یعنی آن روز که پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال گواهی دهد.

8_ پشیمانی و تأسف شدید کافران در قیامت از کتمان کردن حقایق در دنیا

یومئذ یوّد الذین کفروا و عصوا الرسول . . . و لا یکتُمون الله حدیثاً

بنابر اینکه «لا یکتُمون» عطف بر جمله «تسوّی» باشد.

11_ شرمساری و پشیمانی کافران در قیامت ، از کتمان حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و عصوا الرسول . . . و لا یکتُمون الله حدیثاً

مصدق مورد نظر از کتمان حدیث در آیه شریفه، به دلیل «کفروا و عصوا الرسول»، کتمان حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 17

17_ کافران ، در قیامت هیچ سلطه و یا حجتی علیه مؤمنان نخواهند داشت .

فالله یحکم بینکم یوم القیمه و لن یجعل الله للکفرین علی المؤمنین سبیلاً

برخی از مفسران به قرینه «فالله یحکم بینکم یوم القیمه»، معتقدند که نفی هرگونه سلطه از سوی کافران بر مؤمنان، مربوط به روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 169 - 1

1_ خداوند در قیامت کافران ظالم را جز به راه جهنم هدایت نخواهد کرد .

و لالیهدیهم طریقاً. الا طریق جهنم

در برداشت فوق ظرف و زمان هدایت در جمله «و لالیهدیهم . . .» روز قیامت گرفته شده است ; یعنی خداوند در آن روز کافران را تنها به سوی جهنم رهنمون خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 27 - 8

8_ کافران با مشاهده مقام و جایگاه مؤمنان در قیامت به آن حسرت می خورند.

یَلِیتُنَا نَرِدُ وَلَا نَكْذِبُ بِآیَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 7,8

7_ وعده دروغین برخی کفار مبنی بر اصلاح خویش و تکذیب نکردن آیات الهی در صورت بازگشت به دنیا

فَقَالُوا یَلِیتُنَا نَرِدُ وَلَا نَكْذِبُ . . . وَإِنْهَمُ لَكَذِبُونَ

8_ کافران تکذیب کننده آیات الهی حتی در صورت بازگشت به دنیا ایمان نمی آورند.

فَقَالُوا یَلِیتُنَا نَرِدُ . . . وَ لَو رَدُّوا لَعَادُوا لِمَا نَهَوْا عَنْهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 30 - 11

11_ کافران در قیامت برای اثبات گفته های خویش مکرر سوگند می خورند.

ص: 711

و الله ربنا ما كنا مشركين... قالوا بلى وربنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 135 - 4

4_ کافران در روز قیامت در خواهند یافت که فرجام نیک از آن مؤمنان است.

فسوف تعلمون من تكون له عقبه الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 1

1_ خداوند در روز قیامت کافران را فرمان می دهد تا در آتش درآیند و به جمع دوزخیان پیوندند.

قال ادخلوا في أمم... في النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4_ پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما كان لكم علينا من فضل

چون جمله «فما كان...» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن...» معلوم می شود هر دو گروه (سرا و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 1,4

1_ احزاب کفرپیشه و مستکبر دارای علامت و نشانهایی مخصوص به خود در قیامت

و نادى اصحاب الاعراف رجالا يعرفونهم بسيمهم

4_ اصحاب اعراف با به رخ کشیدن بی ثمری امکانات مادی و قدرت های دنیوی کافران، آنان را ناکام خوانده و شماتت می کنند.

قالوا ما اغنى عنكم جمعكم و ما كنتم تستكبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 7

7_ خداوند در روز قیامت کافران منکر قیامت را به فراموشی خواهد سپرد و اعتنایی به آنان نخواهد کرد .

فالیوم نسیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 53 - 11، 13

11_ کافران به قرآن ، در قیامت ، اندیشه ها و باور های خودبافته و مخالف تعالیم دین را سرایی بر باد رفته خواهند دید .

ضل عنهم ما كانوا یفترون

13_ کافران در قیامت هیچ اثری از معبودان دروغین خویش نخواهند یافت .

ص: 712

و ضل عنهم ما كانوا يفترون

با توجه به زمان نزول قرآن که مخالفان اسلام مشرکان و بت پرستان بودند و آنان معبودان دروغین خویش را منشأ اثر در سرنوشت انسانها می پنداشتند، می توان گفت از مصادیق مورد نظر برای «ما كانوا يفترون» معبودان ساختگی و دروغین کفرپیشگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 18 - 7

7_ مشرکان و کافران، در روز قیامت حاضرند در صورت دارا بودن حتی دو برابر ثروت زمین، آن را برای رهیدن از عذاب فدیة دهند.

والذین لم يستجیبوا له لو أن لهم ما فی الأرض جمیعاً و مثله معه لافتدوا به

«إفتداء» (مصدر افتدوا) به معنای بخشیدن چیزی است برای رها شدن و خلاصی یافتن از اسارت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 21 - 2

2- همه کافران به صورت دسته جمعی در پیشگاه خداوند حضور خواهند یافت.

و برزوا لله جمیعاً

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که مرجع ضمیر «برزوا» کافرانی باشد که در آیات قبل از آنان بحث شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 17

17- «عن أبي جعفر (ع) فی قوله: « لیحملوا أوزارهم كاملة یوم القیامة » یعنی لیستكملوا الكفر یوم القیامة « و من اوزار الذین یضلونهم بغير علم » یعنی کفر الذین یتولونهم ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که در باره قول خدا «لیحملوا أوزارهم كاملة یوم القیامة» فرمود: مقصود این است که کفر خود را در قیامت کامل کنند و درباره «و من اوزار الذین یضلونهم بغير علم» فرمود: مقصود این است که کفر پیروان خویش را [بر دوش بگیرند].
..».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 27 - 10

10- برخورداران از علم در روز قیامت ، ذلت کافران را در آن روز ، به آنان اعلام خواهند نمود .

قال الذين أوتوا العلم إن الخزي اليوم و السوء على الكـ فرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 19

19- کافران در قیامت ، در دفاع از خود به دروغ گویی خواهند پرداخت .

ما کنا نعمل من سوء بلی إن الله علیم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 713

12- کافران در روز قیامت ، هیچ راهی برای جلب رضایت خداوند نمی یابند .

ثم لا يؤذن للذين كفروا و لا هم يستعتبون

«استیعاب» (مصدر يستعتبون) به معنای درخواست از بدی کننده برای بازگشت از بدکاری و جلب رضایت کسی که به او بدی شده است، می باشد. بنابراین معنای جمله «و لا هم يستعتبون» چنین خواهد بود: از آنان نخواهند که عذرخواهی کنند و یا کاری کنند که خدا از ایشان راضی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 87 - 9

9- آخرت ، زمان بازگردانده شدن ستم گران و کافران و افراد ناصالح به پیش گاه خداوند و حساب رسی کردار آنها است .

ثم یردّ الی ربّه فیعدّبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 100 - 1,2

1- خداوند ، جهنم را در صحنه قیامت بر کافران عرضه خواهد کرد .

و عرضنا جهنّم یومئذ للک_فرین عرضاً

2- عرضه جهنم بر کافران در قیامت ، برای آنان صحنه ای دشوار و دهشت زا است .

و عرضنا جهنّم یومئذ للک_فرین عرضاً

«عرضاً» علاوه بر تأکید سخن _ به دلیل نکره بودن _ بر عظمت کار نیز دلالت دارد و عظمت عرضه جهنم، به هول انگیز بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 105 - 9

9- کافران ، به رغم کار و تلاش در دنیا ، در روز قیامت و ملاقات پروردگار ، تهیدست و بی توشه اند .

الذین کفروا . . . فحبطت أعم_لهم فلا تقیم لهم یوم القی_مه وزناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 1

1- کافران در قیامت و به هنگام حضور در پیشگاه خداوند ، شنوایی و بینایی اعجاب برانگیزی برخوردار خواهند بود .

أسمع بهم و أبصر يوم يأتوننا

«أسمع بهم» و «أبصر» صیغه های تعجب هستند، یعنی چقدر شنوا و بینا هستند!؟.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 1

1- کافران ، در روز رستاخیز در احاطه آتشی فراگیر بوده و از دفع آن از چهره و قفای خود ناتوان خواهند بود .

لو يعلم الذین كفروا حین لا یكفون عن وجوههم النار و لا عن ظهورهم

ص: 714

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 1

1- کافران ، در روز رستاخیز به طور ناگهانی با آتش فراگیر روبه رو خواهند شد .

لَا يَكْفُونَ عَنْ جَوْهَرِ النَّارِ .. . بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً

«بغت» به معنای امر ناگهانی و به دور از محاسبه و پیش بینی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 97 - 4,6,8,11

4- خیرگی و بهت زدگی کافران هنگام برپایی قیامت

و اقترب الوعد الحقّ فإذا هي شـ خصه أبصر الذين كفروا

«شخص» به معنای دوختن چشم به یک شیء، بدون تحرک است غالباً چنین حالتی برای افراد مبهوت پیش می آید.

6- قیامت ، حادثه ای وحشت زا و دهشت آفرین برای کافران

و اقترب الوعد الحقّ فإذا هي شـ خصه أبصر الذين كفروا

خیره شدن دیدگان کافران و بهت زدگی آنان، ناشی از حوادث هولناک و دهشت آفرین قیامت است.

8- اظهار حسرت کافران در قیامت ، به خاطر غفلت عمیق و پیوسته خویش از روز قیامت

يـ ويلنا قد كُنا في غفلة من هـ ذا

برداشت یاد شده از آمدن «فی» _ که برای ظرفیت است _ استفاده می شود. بدین صورت که غفلت، ظرف و انسانِ غافل، مظلوم قرار

گرفته است و این حکایت از غوطهور شدن و فرورفتن در عمق غفلت دارد.

11- اعتراف کافران در قیامت ، به ظلم و ستم پیشگی خویش در دنیا

بَلْ كُنا ظـ لمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 11,12

11 - کافران ، در روز رستاخیز به جای نیل به ثمره اعمال نیک خویش ، با خدا و کیفر او مواجه خواهند شد .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه . . . حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً و وجد اللّٰه ع

12 - کافران ، به هنگام اطلاع از پوچی اعمالشان در قیامت ، به حقانیت خداوند پی خواهند برد .

و الذین کفروا أعم لهم کسراب بقیعه یحسبه الظمأن ماء حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 26 - 5

5 - قیامت ، روزی سخت و ناگوار بر کافران

و کان یوماً علی الکفرین عسیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 13 - 8، 7، 1

1 - کافرانی که در اغوای مسلمانان فعال بودند ، علاوه بر گناه خود ، گناهان فریب خوردگان شان را نیز در قیامت ، بر دوش خواهند کشید .

ص: 715

وقال الذين كفروا... اتبعوا سبيلنا... و ليحملن أثقالهم و أثقالاً مع أثقالهم

7- بازخواست کافران ، در قیامت ، به خاطر تلاش همواره آنان در افترا زدن است .

و ليسئلنّ يوم القى_مه عمّا كانوا يفترون

8- بازخواست کافران ، در قیامت ، بازخواستی ناخواسته و همراه با بی اعتنایی است .

و ليسئلنّ يوم القى_مه عمّا كانوا يفترون

مجهول آورده شدن فعل «یُسئلنّ» _ که ضمیر نایب فاعلی آن، به «کافران» باز می گردد _ حکایت از حقیقت یاد شده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 14 - 3

3- صفوف مؤمنان ، در روز قیامت ، از صف کافران جدا می شود .

و يوم تقوم الساعة يومئذ يتفرقون

در صورتی که مرجع ضمیر «یتفرقون» واژه «الخلق» _ در آیه یازده _ باشد و به قرینه دو آیه بعد _ که درباره وضعیت مؤمنان و کافران است _ نکته یاد شده قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 43 - 12

12- روز قیامت ، روز تفکیک شدن کامل انسان های مؤمن از انسان های کافر است .

يومئذ يصدّعون

احتمال دارد مراد از تفکیک شدن و جدایی در روز قیامت، تفکیک صفوف اهل بهشت از صفوف کسانی که اهل جهنم اند باشد. آیه بعد، مؤید این برداشت است

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 44 - 2,8

2- پیامد های ناگوار کفر کافران ، در قیامت تنها ، متوجه خود آنان است .

یومئذ یصدّعون . من کفر فعلیه کفره

8- در قیامت ، صفوف کافران و مؤمنان ، از هم جدا می شود .

یومئذ یصدّعون . من کفر فعلیه کفره و من عمل صـ لِحًا ... یمهدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 11، 8، 5

5- کافران ، زنده شدن خود را در قیامت ، معلول فاصله زیاد نداشتن مرگ شان تا روز قیامت می دانند . *

و یوم . . . یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه

احتمال دارد قسم خوردن کافران بر طولانی نبودن حضورشان در برزخ و نیز جواب صاحبان علم و ایمان به آنان، برای طولانی بودن آن مدت، به خاطر ذکر این نکته باشد که کافران، با چنین ادعایی، در پی اثبات این امر باشند که بدن شان، هنوز آمادگی حیات داشته است.

8- کافران ، در قیامت بهانه می آورند که در دنیا ، فرصت لازم را برای ایمان آوردن نداشته اند . *

ص: 716

و یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که مکانی که کافران مجرم، از آن سخن می گویند، دنیا باشد و مرادشان از بیان چنین نکته ای، با ذکر قسم، به قرینه آیه پنجاه و هفت «فیومئذ لاینفع الذین ظلموا معذرتهم» عذرخواهی و یا بهانه تراشی باشد.

11 - کافران، در قیامت، دروغ پردازی می کنند.

و یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون ما لبثوا .. کذلک کانوا یؤفکون

از جمله معنای «افک»، انصراف از راستی در گفتار به دروغ گویی است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 9، 1

1 - برخورداران از علم و ایمان، در قیامت، در مقابل اعلام نظر کافران درباره درنگ کوتاه مدت شان در برزخ، اظهار می دارند که درنگ شان، از روز مرگ تا برپایی قیامت بوده است.

و یوم تقوم الساعة .. ما لبثوا غیر ساعه ... وقال الذین أوتوا العلم ... لقد لبث

9 - کافران، در قیامت، از سوی مؤمنان عالم، سرزنش می شوند.

وقال الذین أوتوا العلم .. فه_ذا یوم البعث

«فاء» در «فه_ذا» فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر می کند که می تواند چنین باشد: «اگر شما، منکر قیامت بودید، این هم قیامت!». «ه_ذا» در این بیان _ طبق گفته مفسران _ برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 12، 13

12 - مجازات کافران و بدکاران در قیامت، همراه با آگاه شدن از جرم شان است.

إلینا مرجعهم فننبتهم بما عملوا

13 - کافران، از تمامی اعمال دنیوی خویش، در قیامت، از سوی خداوند آگاه می شوند.

إلینا مرجعهم فننبتهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - کافران در قیامت، وادار می شوند که در عذابی سخت، وارد شوند.

نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 3،7

3 - ایمان کافران، در قیامت، ایمانی بی حاصل و غیر سودمند به حال آنان است.

يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که مراد از «یوم الفتح» روز قیامت است.

7 - کافران در قیامت، برای انجام دادن هیچ کاری، فرصت نخواهند داشت.

يَوْمَ الْفَتْحِ... وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ

ص: 717

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 2, 1

1 - در روز بی یار و یآوری کافران ، صورت های آنان ، در آتش از این رو به آن رو ، چرخانده می شود ، تا خوب بسوزد .

لايُجدون وليّاً .. يوم تقلّب وجوههم في النار

بنابراین که «یوم» ظرف برای «لایجدون» باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

2 - در روز قیامت ، صورت های کافران ، در آتش ، بر اثر شدت حرارت ، منقلب شده ، به رنگ های گوناگون در می آید .

يوم تقلّب وجوههم

احتمال دارد که «تقلّب» به معنای «از این رو به آن رو شدن» باشد و احتمال دارد که به معنای «تحول و تغییر حالت کیفی» باشد که گاهی سیاه و گاهی زرد و .. می شود. برداشت بالا، بنا بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 67 - 6

6 - کافران ، با مشاهده عذاب الهی ، در قیامت ، به درگاه خداوند ، اظهار تضرّع می کنند .

وقالوا ربّنا

اقرار به ربوبیت خداوند با واژه «ربّنا» برای اظهار تضرّع است. لازم به ذکر است که این گفته، به قرینه ماضی آورده شدن «قالوا» در کنار «يقولون» احتمال دارد مربوط به زمانی باشد که کافران، هنوز وارد آتش نشده اند و تنها، آن را مشاهده می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 68 - 2, 3

2 - کافرانِ پیرو در قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

وقالوا .. ربّنا

3 - کافران در قیامت ، در می یابند که منشأ عذاب ، خداوند است .

ربّنا اتهم ضعفين من العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 13

13 - کافران به قرآن ، در قیامت مورد مؤاخذه قرار خواهند گرفت .

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القراءان . . . و لو ترى إذ الظلمون موقوفون عند ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 33 - 17

17 - اظهار پشیمانی مستکبران و مستضعفان کافر در قیامت ، با مشاهده عذاب

و أسروا الندامه لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ

«أسرّ» از لغت هایی است که معنای متضاد دارد (مفردات راغب) و به معنای آشکار کردن و پنهان کردن است که آنان پشیمانی خود را اظهار خواهند کرد.

ص: 718

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 52 - 2,3,4

2 - وضعیت کافران در روز رستاخیز ، بسیار تأسف بار و حسرت آور خواهد بود .

قالوا یویلنا

3 - وضعیت کافران در قیامت ، آن چنان وخیم و تأسف بار خواهد بود که عالم قبر و برزخ را برای خود استراحت گاه خواهند دانست .

قالوا یویلنا من بعثنا من مرقدنا

«مرقد» اسم مکان از «رقاد» (خواب) به معنای خواب گاه است. تعبیر کافران از قبرها به خوابگاه، می تواند به این جهت باشد که آنان، وضعیت خود را در قیامت آن چنان سخت می بینند که عالم برزخ و قبر را در مقایسه با آن، خوابگاه و محل استراحت خویش می خوانند.

4 - کافران در قیامت ، از زنده شدن و بیرون آمدن شان از قبرها ، بسیار شگفت زده خواهند شد .

قالوا یویلنا من بعثنا من مرقدنا

برداشت یاد شده از آن جا است که استفهام (من) در آیه شریفه، برای تعجب استعمال شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 63 - 1

1 - جهنم ، در روز رستاخیز از نزدیک به کافران و مجرمان نشان داده خواهد شد .

هذه جهنم الّتی کنتم توعدون

«هذه» _ که به شیء نزدیک اشاره دارد _ می رساند که جهنم در نزدیکی کافران و مجرمان قرار داشته و به آنان نشان داده خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 65 - 1,2

1 - در قیامت بر دهان کافران مهر زده شده و آنان از هرگونه سخن گفتن ناتوان خواهند شد .

الیوم نختم علی أفوههم

مقصود از مهر خوردن دهان کافران، ناتوان شدن آنان از هرگونه سخن گفتن است.

2- کافران در قیامت، از هرگونه دفاع از خود در برابر محکومیتشان به دوزخ، ناتوان خواهند بود.

هـ_ذه جهنم الّتی کنتم توعدون .. الیوم نختم علی أفوههم

مهر خوردن دهان کافران، به قرینه آیه قبل _ که سخن از محکومیت آنان به دوزخی شدن بود _ می تواند کنایه از ناتوانی آنان در دفاع از خود، در برابر دوزخی شدن خویش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 10

10 - کافران، در ناگوارترین وضعیت و محکوم به آتش دوزخ در روز رستاخیز

فویل للذین کفروا من النار

کلمه «ویل» دلالت بر شدت بدی احوال می کند.

ص: 719

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 15 - 3

3 - مشرکان و کافران در عرصه قیامت ، سرمایه عمر خود را تباه شده می بینند و خویش را از حمایت خانواده شان ، محروم می یابند .

قل إنّ الخـسرين الذين خسروا أنفسهم و أهليهم يوم القيـمه

مقصود از «أنفس» سرمایه های عمر و مراد از «أهل» خانواده می باشد. بر این اساس خسارت نفس، به معنای تباه ساختن و بهره کافی نگرفتن از سرمایه عمر است. خسارت اهل نیز به معنای از کف دادن حمایت خانواده و بهره نجستن از آنان می باشد. گفتنی است برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مخاطبان آیه شریفه کافران و مشرکان هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 1,3

1 - ظهور ارزش تقوا و نقش هدایت الهی (قرآن) ، هنگام عذاب و در قیامت برای کافران و گنه کاران

أو تقول لو أنّ الله هـدینى لکنت من المـتّقین

3 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران ، به حال تقوایندگان در قیامت

أنّ الله هـدینى لکنت من المـتّقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 5,6

5 - ظهور ارزش احسان ، برای کافران و گنه کاران در قیامت

لو أنّ لی کرّه فأکون من المحسنین

6 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران به حال محسنان در قیامت

لو أنّ لی کرّه فأکون من المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 3,19

3 - وجود فاصله میان موقف کافران ، در محشر و دوزخ

وسیق الذین کفروا إلی جهنم زمراً

«سوق» (مصدر «سیق») به معنای راندن و تحریک کردن به رفتن است. آمدن این واژه با حرف «إلی»، نشانگر وجود مسیری برای سوق دادن و راندن دوزخیان به سوی مقصدی است.

19 - عذاب شدن کافران در قیامت ، امری قطعی و سنت تغییرناپذیر الهی است .

ولکن حَقَّتْ کلمه العذاب علی الکفرین

«حَقَّتْ» به معنای «ثَبَّتْ» و «وَجَبَّ» (ثابت و واجب شد) است و «کلمه» در آیه شریفه به معنای وعده و یا فرمان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 6 - 1

1 - عذاب شدن کافران در قیامت ، امری قطعی و سنت تغییرناپذیر الهی

و کذلک حَقَّتْ کلمت ربک علی الذین کفروا

ص: 720

«حق»؛ یعنی، «تَبَّتْ» و «وَجَبَتْ» (ثابت و واجب شد) است. و مراد از کلمه در «کلمه ربّک» وعده فرمان عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 3

3 - عذرخواهی کافران و مشرکان ستیزه جو در قیامت، پذیرفته نشده و سودی به حال آنان نخواهد داشت.

یوم لا ینفع الظالمین معذرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 71 - 3, 2, 1

1 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، در روز قیامت غل به گردن خواهند داشت.

الذین یحـدلون . . . إذ الأغلـل فی أعنـقهم

2 - کافران حق ستیز و ستیزه جو در قیامت، با زنجیر بر روی زمین کشان کشان برده می شوند.

و السلـسل یسحبون

«سلسله» (مفرد «سلاسل») به معنای حلقه ای منظم از نظر طول است؛ یعنی، زنجیر. «سحب» (مصدر «یسحبون») به معنای کشاندن چیزی بر سطح زمین است.

3 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی، به عمق بطلان راه خود و پیامد رفتارشان آگاه خواهند شد.

فسوف یعلمون . إذ الأغلـل فی أعنـقهم و السلـسل یسحبون

برداشت یاد شده، از آن جا است که ظرف «إذ الأغالل . . .» متعلق به «یعلمون» می باشد. «یسحبون» نیز حال از ضمیر «هم» در «فی أعناقهم» است؛ یعنی، به زودی می دانند آن گاه که غل در گردن هایشان باشد و با زنجیر کشان کشان برده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 72 - 1

1 - کافران حق ستیز و ستیزه جو، در قیامت به آب داغ و پر حرارت افکنده خواهند شد.

یسحبون . فی الحمیم

یکی از معانی «حمیم»، آب داغ و پر حرارت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 29 - 2

2- کشف و ظهور ربوبیت بی همتای الهی در قیامت ، برای کافران

و قال الذین کفروا ربّنا

از اقرار کافران به ربوبیت الهی (ربّنا)، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 50 - 16

16 - آگاهی قطعی کافران به وسیله خداوند ، از مجموعه عملکرد ناشایست خویش در قیامت

ص: 721

فلننبتنّ الذين كفروا بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 4

4 - امکانات مادی کافران مستکبر ، فاقد کمترین کارایی و گره گشایی برای ایشان در روز جزا

و لا یغنی عنهم ما کسبوا شیءا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 33 - 1,2

1 - آشکار گشتن زشتی های اعمال کافران ، برای آنان در قیامت

و بدا لهم سیئات ما عملوا

2 - تجسّم اعمال زشت کافران ، برای آنان در قیامت

و بدا لهم سیئات ما عملوا

اضافه «سیئات» به «ما عملوا» ممکن است اضافه بیانیه باشد. در آن صورت می توان گفت: آشکار گشتن اعمال به معنای تجسّم آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 34 - 2,3,6

2 - کافران ، محروم از کمترین لطف و عنایت خداوند در قیامت

وقیل الیوم ننسیکم

3 - محرومیت کافران در قیامت از لطف و توجه حق ، نتیجه بی توجهی آنان به معاد است .

وقیل الیوم ننسیکم کما نسیتم لقاء یومکم هـ_ذا

برداشت بالا، بر این مبنا است که «کما» در «کما نسیتم» برای تعلیل باشد.

6 - آتش ، تنها پناهگاه و گریزگاه کافران در قیامت

و مأویکم النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 8، 3، 2

2- روز قیامت ، روز عرضه شدن کافران بر آتش دوزخ

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

3- آتش جهنم ، مهیای پذیرش کافران در رستاخیز *

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار

از واژه «یعرض»، نوعی تقاضا و آمادگی، از طرف مقابل استفاده می شود.

8- کافران ، چشنده عذاب الهی در قیامت ، پس از اقرارشان به مجرمیت خویش

ألیس هـذا بالحقّ قالوا بلی و ربّنا قال فذوقوا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 722

13- مجال زندگی دنیا و عالم برزخ ، درنگی کوتاه در نظر کافران حضور یافته در صحنه قیامت

کأنهم یوم یرون ما یوعدون لم یلبثوا إلاّ ساعه من نهار

با توجه به این که آنچه کافران در قیامت پشت سر خود می بینند زندگی دنیا و عالم برزخ است؛ «لم یلبثوا» می تواند ناظر به هر دو باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 1 - 5

5_ اعمال به ظاهر نیک کافران دین ستیز ، محکوم به پوچی و بطلان در آخرت *

الذین کفروا و صدّوا عن سبیل اللّٰه أضلّ أعم لهم

«أضلّ» ممکن است مربوط به جهان آخرت باشد و مراد از «أعمالهم»، کردار به ظاهر نیک کافران در حیات دنیا باشد که در آخرت حبط خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 20 - 4

4_ قیامت ، روز تحقّق هشدارها و اندازهای الهی برای کافران و حق ستیزان

و نفع فی الصور ذلک یوم الوعید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 23 - 5

5_ شیطان مسلّط بر فرد کافر ، همراه با او تا لحظه حضور در دادگاه قیامت *

و قال قرینه ه_ ذما ما لدیّ عتید

برداشت بالا- بنا بر این نکته است که مراد از «قرین» در این آیه «شیطان» باشد که بر منکران معاد تسلّط دارد و آنان را _ آن گونه که می خواهد _ منحرف ساخته و تا دادگاه قیامت وی را همراهی می کند و در آن جا به مخاصمه با او برمی خیزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ تلاش کافران در قیامت ، برای افکندن جرم خود برعهده دیگران (شیطان)

قال قرینه ربّنا ما أطغیته

از این که قرین مشرکان و کافران (شیطان) در مقام نفی مسؤولیت از خویش بر آمده، استفاده می شود که قبلاً این اتّهام، از سوی مشرکان بر وی وارد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 13 - 1

1 - قیامت ، روز گداخته شدن کافران در آتش دوزخ

یوم هم علی النار یفتنون

«فتنه» در اصل به عمل گداختن طلا و نقره در آتش برای خالص شدن خوب از بد گفته می شود. در این جا مقصود بیان

ص: 723

شدت عذاب کافران است و این که آنان چونان طلا و نقره در آتش دوزخ گداخته خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 4

4 - نبودن کمترین یاور و شفیع ، برای کافران در قیامت

و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «یوم لایغنی. .» نظر به قیامت داشته باشد. در این صورت تعبیر «ولا هم ینصرون» حکایت از نفی شفیع می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 6 - 4

4 - قیامت ، روز فراخوانی کافران هواپرست به فرجامی بس ناخوشایند برای ایشان

یوم یدع الداع الی شیء نکر

«نکر» به امر سخت ناخوشایند و مشقت بار گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 1

1 - آثار ذلت و نگرانی ، نمایان در چشم کافران ، به هنگام خروج از قبر ها در رستاخیز

خَشَعًا أَبْصَارَهُمْ یَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 3

3 - قیامت ، روزی دشوار برای کافران

یَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا یَوْمَ عَسَرَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - قیامت ، قرارگاه اصلی برای مؤاخذه و مجازات کافران

سیهزم الجمع . . . و الساعة أدهی و أمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافران و مستکبران ، مردمی زبون و دون پایه و مؤمنان و مستضعفان انسان هایی شریف و صاحب منزلت در روز رستاخیز

إذا وقعت الواقعة . . . خافضه رافعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- خداوند ، در روز قیامت تمامی اعمال کافران را به آنان خبر خواهد داد .

فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 9 - 5

5- قیامت ، روز ظهور و بروز غبن و خسارت کافران

ذلک یوم التغابن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 3

3- توبه کافران در قیامت پذیرفته نمی شود .

لا تعذبوا الیوم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که اعتذار کافران، در حقیقت برای اظهار پشیمانی و توبه است که پذیرفتنی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 27 - 2,3

2- ناراحتی و اضطراب شدید کافران و منکران معاد ، در لحظه دیدن عذاب قیامت

فلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئًا وَجوه الذین کفروا

زشت و کریه شدن کافران، به هنگام مشاهده قیامت، بیانگر ناراحتی و اضطراب شدید آنان در آن هنگام است.

3- سرزنش شدن کافران و منکران معاد ، به هنگام برپایی قیامت

وقیل هـ الذی کنتم به تدعون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که عبارت «وقیل هـ الذی..» به انگیزه توبیخ به کافران گفته شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 42 - 3

3 - کافران و مشرکان در عرصه قیامت به سجده فرا خوانده می شوند؛ ولی آنان از این کار ناتوان اند.

و يدعون إلى السجود فلا يستطيعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 1, 2

1 - ظهور و بروز ذلّت و ترس، در دیدگان کافران و مشرکان در عرصه قیامت

خ-شعه أبص-رهم

2 - ذلّت و خواری، تمامی وجود کافران و مشرکان را در قیامت فرا می گیرد.

ترهقههم ذلّه

ص: 725

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 25 - 4,5

2 - نامه اعمال کافران دوزخی در قیامت ، به دست چپ آنان داده می شود .

و أمّا من أوتی کت به بشماله

از اوصاف یاد شده برای این گروه در آیات بعدی، استفاده می شود که آنان کافران دوزخی و از همان گروهی اند که در آیه 41 سوره «واقعه» از آنان به «أصحاب الشمال» یاد شده است.

4 - کافران دوزخی ، از عرضه شدن نامه اعمالشان اظهار ناخوردگی می کنند .

فیقول یـلیتینی لم أوت کت بیه

5 - ناراحتی و اندوه شدید کافران دوزخی ، از نامه اعمال و کارنامه خویش در عرصه قیامت

فیقول یـلیتینی لم أوت کت بیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 1,2,3

1 - کافران دوزخی ، از آگاه شدنشان نسبت به حساب و محتوای پرونده اعمال خود اظهار ناخوردگی می کنند .

فیقول یـلیتینی . . . و لم أدر ما حسابیه

2 - کافران دوزخی ، پس از دریافت نامه اعمال خود ، از محتوا و حکم نهایی آن درباره خویش آگاه خواهند شد .

و لم أدر ما حسابیه

3 - حساب و نتیجه اعمال کافران دوزخی ، در نامه اعمالشان درج شده و روشن است .

و لم أدر ما حسابیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 27 - 1,2

1 - کافران دوزخی در قیامت ، از زنده شدن مجدد خود به شدت ناخرسند بوده و آرزوی مرگ می کنند .

مرجع ضمیر «بالیتها» امری مقدر است که از سیاق آیه شریفه به دست می آید(مانند «الموته»). «قاضیه» نیز به معنای «قاطع» است. بر این اساس معنا و پیام آیه چنین می شود: ای کاش مرگ نخستین پایان بخش حیاتم می بود و دیگر بار زنده نمی شدم!

2- کافران دوزخی در قیامت ، دارای وضعیت و شرایطی بسیار سخت و غیر قابل تحمل

تقاضای مرگ ابدی از سوی کسانی که در دنیا به شدت از آن گریزان بودند، حکایت از این حقیقت دارد که وضعیت و شرایط قیامت، آن قدر بر کافران دوزخی سخت و غیر قابل تحمل خواهد بود که مرگ ابدی را بر آن ترجیح می دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 4

4- تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی ، از بهره مناسب نبردن از اموال و ثروت خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

ما أغنی عَنّی مالیه

ص: 726

لحن و سیاق این آیه، می رساند که کافران این سخن را، از روی تأسف و حسرت به زبان می آورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 4

4- تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی، از بهره مناسب نبردن از قدرت و توانمندی خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

هلک عتّی سلط_نیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 30 - 4، 2، 1

1- فرمان دستگیری کافران دوزخی (صاحبان زر و زور) در قیامت

ما أغنی عتّی مالیه . . . خذوه

2- فرمان به غل و زنجیر کشیدن کافران دوزخی (صاحبان زر و زور) در قیامت

فغْلوه

4- خفّت و خواری کافران دوزخی (صاحبان زر و زور) در قیامت

خذوه فغْلوه

دستگیری و به غل و زنجیر کشیدن کافران_ با آن که هیچ راه گریزی از عذاب الهی ندارد_ می تواند حاکی از حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 31 - 1

1- کافران صاحب زر و زور در قیامت، به وسیله آتش پر حرارت و شعله‌ور سوزانده خواهند شد.

ثمّ الجحیم صلّوه

«جحیم» (از ماده «جحمه») به معنای آتش شعله‌ور و پر حرارت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 32 - 1

1 - کافران صاحب زر و زور در دوزخ ، در زنجیری بلند به طول هفتاد ذراع به بند کشیده خواهند شد .

ثمّ فی سلسله ذرعها سبعون ذراعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 35 - 1

1 - کافران صاحب زر و زور (اصحاب الشمال) ، محروم از حمایت نزدیکان و دوستانِ دلسوز در قیامت

فلیس له الیوم هـ هنا حمیم

«حمیم» به فردی می گویند که به انسان نزدیک و دلسوز باشد. از مصادیق بارز آن خویشاوندان و دوستان صمیمی و دلسوز است.

ص: 727

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 50 - 1,3

1 - کافران در روز قیامت ، پشیمان از مواضع انکارآمیز گذشته خویش در برابر قرآن

وإِنَّ لِحَسْرَةِ عَلِيِّ الْكَافِرِينَ

3 - احساس خسارت و زیانباری کافران در قیامت ، به سبب بهره نگریدن از تعالیم قرآن در زندگی

وإِنَّ لِحَسْرَةِ عَلِيِّ الْكَافِرِينَ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که «حسرت» به معنای اندوه برای آنچه از دست رفته است، می باشد (لسان العرب). این در جایی است که انسان از آن چیز، بهره لازم نبرده و نسبت به آن احساس خسارت کرده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مزمل - 73 - 17 - 5

5 - هیچ پناهگاه و راه گریزی از سختی ها و اندوه های روز محشر برای کافران نیست .

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 10 - 1,2

1 - کافران ، به روز رستاخیز در شرایطی بسیار سخت و ناگوار بسر خواهند برد .

يَوْمَ عَسِيرٍ . عَلِيِّ الْكَافِرِينَ

2 - لحظه ای آسودگی و راحتی برای کافران ، در قیامت نخواهد بود .

عَلِيِّ الْكَافِرِينَ غَيْرِ يَسِيرٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 10 - 1,2

1 - کافران در روز قیامت ، در آرزوی گریختن از صحنه محشر خواهند بود .

يقول الإنسَن يومئذ أين المفرّ

«مفرّ» (مصدر ميمي از «فرّ») به معنای گریختن و استفهام در «أين المفرّ» برای «تمتّي» است. مقصود از «الإنسان» _ به قرینه «أحسب الإنسان...» _ کافران اند.

2 - قیامت ، روزی بس ناگوار و هولناک برای کافران

يقول الإنسَن يومئذ أين المفرّ

فرار کافران، نشانه وجود صحنه های هولناک و شرایط دشوار در عرصه قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 11 - 2، 1

1 - در عرصه قیامت ، هیچ راه فرار از نگرانی ها و سختی ها ، برای کافران وجود ندارد .

يقول الإنسَن يومئذ أين المفرّ . كلاًّ

2 - در عرصه قیامت ، هیچ ملجأ و پناهگاهی برای کافران نخواهد داشت .

لاوزر

ص: 728

«وزر» به معنای ملجأ و پناهگاه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 15 - 3، 1

1 - کافران در روز قیامت ، برای اعمال ناپسند خود عذر خواهند آورد .

و لو ألقى معاذيره

3 - بی نتیجه بودن توجیه و عذرتراشی انسان ها ، نسبت به رفتار خویش در قیامت

و لو ألقى معاذيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 24 - 1

1 - کافران ، دارای چهره ای گرفته و عبوس در قیامت

و وجوه يومئذ باسره

«بسر» (مصدر «باسره») به معنای گرفتگی چهره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 25 - 2، 1

1 - علم و باور کافران به هنگام زنده شدنشان در قیامت ، به رویه رو شدن با مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن يفعل بها فاقره

«فاقره» به معنای مصیبت بزرگ و کمرشکن است (العین). «ظنّ» به معنای گمان راجح است و گاهی نیز به جای علم و یقین به کار می رود. در این آیه _ مطابق نظر بیشتر مفسران _ معنای اخیر مراد است.

2 - کافران در قیامت ، دچار مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن يفعل بها فاقره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- گناه پیشگان و کافران ، در قیامت با سختی ها و مشکلات سنگین و طاقت فرسا رویه رو خواهند شد .

و یذرون وراءهم یوماً ثقیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 5 - 3

3- با وقوع معاد در آینده ای نزدیک ، حقایق برای کافران کشف شده و اختلاف آنان درباره حوادث پس از مرگ ، برطرف خواهد شد .

الذی هم فیہ مختلفون . . . ثم کلاً سیعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 40 - 13,16,17

ص: 729

13 - کافران در قیامت با مشاهده کردار خویش ، عذاب خود را حتمی خواهند دانست .

عذاباً قریباً یوم ینظر المرء ما قدّم یداه و یقول الکافر یـلیتینی کنت ترّباً

از آن جایی که کافران با نگاه به اعمال خویش ، آرزوی خاک بودن می کنند؛ می توان پی برد که آنان ، گرفتاری به عذاب را بر خود قطعی دیده اند.

16 - کافران در قیامت ، به پستی خود و شرافت خاک بر آنان ، پی خواهند برد .

و یقول الکافر یـلیتینی کنت ترّباً

17 - کافران در قیامت ، حیات اخروی را سرآغاز سختی ها دیده و باقی ماندن به صورت خاک را آرزو خواهند کرد .

یـلیتینی کنت ترّباً

آرزوی خاک بودن ، ممکن است به این معنا باشد که کاش دوباره زنده نشده بودم و به همان حالت پس از مرگ _ که خاک شده بودم _ باقی می ماندم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 40 - 6

6 - تفاوت چهره مؤمن و کافر در قیامت

وجوه ... و وجوه

مراد از «وجوه» در این آیه _ به قرینه آخرین آیه سوره (أولئک هم الکفره الفجره) _ چهره کافران است. در نتیجه مراد از «وجوه» در آیات پیشین ، چهره مؤمنان خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 42 - 1

1 - کسانی در قیامت روسپاه و تیره رخسارند که کفرپیشه و منحرف بوده و بی باکانه در گناه پیش رفته اند .

أولئک هم الکفره الفجره

فعل «فجر»، در مورد کسی گفته می شود که سر خود را پایین انداخته و بی مبالا پیش می رود؛ «فجور» در اصل به معنای انحراف از حق است و در معنای تاختن به سوی کارهای غیرمجاز نیز استعمال می شود. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 34 - 2,4,9

2 - مؤمنان در قیامت ، همسان برخوردی که در دنیا از کافران دیده اند ، با آنان رفتار خواهند کرد .

إِنَّ الَّذِينَ أُجِرُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ .. فاليوم الذين ءامنوا من الكفّار

4 - استهزا شدن از سوی مؤمنان در قیامت ، برای کافران دشوار و رنج آور خواهد بود .

فاليوم الذين ءامنوا من الكفّار يضحكون

9 - در قیامت ، مؤمنان و کافران از حال هم آگاه شده ، رفتار یکدیگر را مشاهده خواهند کرد .

فاليوم الذين ءامنوا من الكفّار يضحكون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 35 - 1

1 - مؤمنان ، در حالی کافران حاضر در صحنه قیامت را مسخره می کنند که خود بر تخت های تزیین یافته ، لمیده و ناظر

ص: 730

کیفر کافران اند .

علی الأرائک ينظرون

«أریکه» (مفرد «أرائک») به تخت تزئین یافته ای گفته می شود که در خیمه یا خانه ای نهاده شده باشد. هم چنین به جایگاه آرمیدن و لمیدن _ اعم از تخت، یا تخت عروس و یا تخت خواب _ اطلاق می شود (قاموس). متعلق «ینظرون» _ به قرینه آیات قبل و بعد _ وضعیت کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 36 - 1,2,3

1 - عذاب های کافران در قیامت ، کیفر مداومت آنان بر کردار زشت خویش در دنیا است .

هل ثوب الکفار ما كانوا يفعلون

«ثواب»؛ یعنی، جزا و «تثویب» به معنای جزا دادن است (قاموس). فعل «کانوا» _ که بر مضارع داخل شده است _ بر استمرار دلالت دارد.

2 - بی پاسخ نماندن تمسخر های کافران و گرفتاری آنان به نتایج کردار خویش ، امری طرفه و جالب توجه است .

هل ثوب الکفار ما كانوا يفعلون

استفهام در آیه شریفه برای تقریر و تعجیب است؛ یعنی، کافران چنین حالتی را گمان نداشته و پیش بینی نمی کردند.

3 - کافران در قیامت ، مورد تمسخر خداوند قرار خواهند گرفت . *

هل ثوب

«ثواب» در مورد خیر و شرّ هر دو کاربرد دارد؛ ولی به خیر و خوبی اختصاص بیشتری دارد و در آن فراوان تر استعمال می شود (نهایه ابن اثیر). بنابراین ممکن است گفته شود: تعبیر «ثوب» _ که در قرآن تنها در مورد امر ناخوشایند استعمال شده (مفردات) _ بیانگر آن است که خداوند، کیفر کافران را از روی تمسخر پاداش نامیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - غاشیه - 88 - 26 - 2

2 - حسابرسی اعمال در قیامت برای کافران ، از حضور در پیشگاه خداوند دشوارتر است .

ثمّ إنّ علینا حسابهم

حرف «ثَمَّ»، بر تراخی رتبی دلالت دارد و بیانگر آن است که مرحله حسابرسی، سخت تر از مرحله رجوع به خداوند است؛ هر چند هر دو هم زمان باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 4,5

4 - کافران در آخرت، نامه عمل خویش را با دست چپ، دریافت خواهند کرد.

هم أصحاب المشئمه

«سمت چپ و راست» در قیامت، ممکن است به معنای حقیقی آن نباشد تا از وجود جایگاهی حکایت کند که دارای سمت چپ و راست است؛ بلکه کنایه از مطلبی باشد که در آیات دیگر قرآن، با صراحت آمده است. بدین صورت که برخی نامه عمل خود را با دست راست و برخی با دست چپ دریافت می کنند؛ در نتیجه دسته اول به «اصحاب الیمین» و «اصحاب الیمینه» نام گذاری شده و دسته دوم «اصحاب الشمال» و «اصحاب المشأمه» نام گرفته اند.

5 - جایگاه مؤمنان در آخرت، نشانه عزّت و کرامت آنان و جایگاه کافران، پست و ذلّت آفرین است.

ص: 731

راست و چپ، کنایه از عظمت و پستی جایگاه است؛ زیرا در جوامع انسانی، مرسوم است که سمت راست، نشانه کرامت و سمت چپ رمز شوم بودن است؛ وگرنه راست و چپ حقیقی، وابسته به اعتبارات و با در نظر گرفتن مرکزیتی خاص است که در این آیات، از آن سخنی به میان نیامده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 212 - 17، 15، 13، 12

12 _ جایگاه بلند مؤمنان تقوا پیشه نسبت به کافران ، در روز قیامت

و الذین اتقوا فوقهم یوم القیمه

13 _ قیامت ، روز ظهور برتری تقواییشان بر کافران و روز ظهور ارزش های حقیقی

و الذین اتقوا فوقهم یوم القیمه

چون برتری مؤمنان تقواییشان در دنیا نیز حتمی است ؛ بنابراین «یوم القیمه»، ظرف ظهور این برتری خواهد بود.

15 _ جایگاه پست دنیاپرستان و کافران در آخرت

و الذین اتقوا فوقهم یوم القیمه

17 _ وعده الهی به مؤمنان نسبت به برتری آنان در قیامت ، عامل تسلّی و مقاومت آنان در برابر استهزای کافران

و الذین اتقوا فوقهم یوم القیمه

به نظر می رسد جمله «و الذین اتقوا . . .»، پس از عنوان کردن تمسخر تقواییشان از سوی کافران، به منظور تسلّی آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 91 - 6، 5، 1

1 _ کسی که در حال کفر بمیرد ، اگر به اندازه تمامی زمین برای رهایی خود طلا فدیة دهد ، پذیرفته نخواهد شد .

انّ الذین کفروا . . . و لو افتدی به

5 _ ایمان ، ارزشی فراتر از سنجش و مقایسه با تمامی مادیات

انّ الذين كفروا .. فلن يقبل من احدهم مِلءُ الارض ذهباً

6_ کافران ، محروم از هر گونه یار و یاور در قیامت

و ما لهم من ناصرین

1330- کافران در محضر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 21 - 2

2- همه کافران به صورت دسته جمعی در پیشگاه خداوند حضور خواهند یافت .

و برزوا لله جميعاً

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که مرجع ضمیر «برزوا» کافرانی باشد که در آیات قبل از آنان بحث شده است.

ص: 732

1331- کافران در مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 8

8 - شهر مکه ، حتی برای کافران نیز باید جایگاهی امن باشد .

رب اجعل هذا بلداً آمناً و ارزق .. من آمن منهم باللّه و اليوم الآخر

از اینکه ابراهیم(ع) دومین دعای خویش؛ یعنی، اعطای ثمرات را به مؤمنان اختصاص داد، ولی امنیت شهر مکه را به طور مطلق آورد، می توان به این نتیجه رسید که: آن حضرت امنیت مکه را برای همگان حتی برای کافران خواسته بود.

1332- کافران دنیا طلب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 16 - 1

1_ کافران دنیا طلب و دلبسته به جلوه های آن ، در آخرت بهره ای جز آتش دوزخ نخواهند داشت .

من كان يريد الحى وه الدنيا وزينتها .. أولئك الذين ليس لهم فى الآخرة إلا ال

1333- کافران دوران آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 34 - 13

13 - وجود کافرانی غیر از ابلیس ، در زمان تمردش از فرمان خدا *

و كان من الكفرين

1334- کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 6 - 5

5 - برخی از مردم عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مرحله ای از کفر بودند که انذار های پیامبر (صلی الله علیه و آله) در آنان تأثیری

نمی بخشید .

إن الذين كفروا سواء عليهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لا يؤمنون

برخی برآنند که مراد از «الذین کفروا» گروهی از کفرپیشگان مکه است؛ یعنی آیه شریفه بیان یک قضیه خارجی است و حکایت از آن ندارد که در کافرزمینه ایمان نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 196 - 1،2

ص: 733

1_ کافران صدر اسلام ، برخوردار از شوکت ظاهری و بهره های دنیوی

لا یغزتک تقلب الذین کفروا فی البلاد

2_ کافران عصر بعثت ، بهره مند از سود های فراوان تجاری و نفوذ سیاسی ، بر اثر گشت و گذار در شهر ها و سرزمین های مختلف

لا یغزتک تقلب الذین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 103 - 12،13

12_ بیشتر کفرپیشگان عصر بعثت احکام رایج درباره بحیره ، سائبه ، وصیله و حام ، را احکامی الهی می پنداشتند .

ما جعل الله من بحیره . . . یفترون علی الله الکذب و اکثرهم لایعقلون

13_ تنها اندکی از کفرپیشگان عصر بعثت _ علی رغم طرفداری از احکام رایج درباره بحیره ، سائبه ، وصیله و حامی _ آگاه به بدعت

بودن آن احکام و نبود آنها در ادیان الهی

و لکن الذین کفروا یفترون علی الله الکذب و اکثرهم لایعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 104 - 19

19_ کافران عصر بعثت ، وارثان مردمی نادان و گمراه

قالوا حسبنا . . . اولو کان ءاباؤهم لایعلمون شیئاً و لایهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 4 - 1

1_ رویگردانی از هر آیت خداوند ، شیوه کافران عصر بعثت

و ما تأتیهم من ءایه من ءایت ربهم إلا کانوا عنها معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 11

11_ نوید خداوند به ظهور و پیشرفت و پیروزی قریب الوقوع اسلام و پیامبر(صلی الله علیه و آله)، علم رغم استهزای کافران صدر اسلام

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مراد از «یأتیهم أنبؤا ما كانوا»، می تواند تحقق اموری مانند پیروزی اسلام باشد که کفار آن را به مسخره گرفته و تکذیب می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 8 - 4، 2

2_ گریز کفرپیشگان بهانه جو از ایمان به پیامبر(صلی الله علیه و آله)، با درخواست معجزاتی غیرعملی

ولو أنزلنا ملكا لقضى الأمر ثم لا ينظرون

حرف «لو» غالباً در مواردی به کار گرفته می شود که شرط، امری غیر عملی باشد.

4_ کفرپیشگان حتی با نزول کتابی ملموس بر پیامبر(صلی الله علیه و آله)، ایمان نمی آورند و خواهان نزول فرشتگان می شوند.

ص: 734

و لو نزلنا عليك كتابا في قرطاس فلمسوه بأيديهم لقال . . . وقالوا لولا أنزل عليه م

بر اساس این احتمال که «قالوا» بر جواب «لو» در آیه قبل عطف شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 3

3_ گریز کفرپیشگان بهانه جواز ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با درخواست معجزاتی غیرعملی

و لو جعلناه ملكا لجعلناه رجلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 5

5_ استهزای کفار نسبت به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، با درخواست نزول کتاب ملموس و مشاهده فرشتگان

و لو نزلنا عليك كتابا في قرطاس فلمسوه . . . و لقد استهزیء برسول من قبلک

یادآوری استهزا شدن انبیای گذشته برای تسلی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پس از بیان بهانه جویبها و توقعات بیجای کافران چنین می نماید که همین بهانه جویبها، از مصادیق استهزاگری کافران در مورد رسولان الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 184 - 1

1_ کفرپیشگان عصر بعثت، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به سبب دعوت به توحید و معاد، فردی مجنون می پنداشتند .

أولم يتفكروا ما بصاحبهم من جنة

«جنه» به معنای دیوانگی است. به دلیل آیات بعد که مسأله قیامت و توحید مطرح شده است، می توان گفت این دو مسأله در بین معارف الهی بیشترین نقش را در متهم کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جنون داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 7, 8, 2, 1

1_ خداوند، کافران ستیزه گر عصر بعثت را به ترک مبارزه علیه اسلام و مسلمانان فراخواند .

قل للذین کفروا إن ینتھوا یغفر لهم

انتھاء به معنای پذیرش نھی است؛ یعنی انجام ندادن کاری بر اثر نھی شدن از آن. بنابراین با توجه به اینکه متعلق «ینتھوا» شرارتھای کافران علیہ مسلمانان است، جمله «ان ینتھوا» دلالت می کند کہ خداوند کافران را از تعرض بہ مسلمانان نھی کرده است.

2_ بہ کافران ستیزہ گر عصر بعثت ابلاغ شد در صورت ترک مخاصمہ علیہ اسلام، از خطاھای گذشتہ آنها چشمپوشی خواهد شد.

قل للذین کفروا إن ینتھوا یغفر لهم ما قد سلف

دربارہ متعلق «ان ینتھوا» دو نظر ابراز شدہ است: یکی کفر و دیگری اعمالی کہ در آیہ 36 مطرح شد؛ یعنی سرمایہ گذاریھا و شرارتھای علیہ اسلام. جمله «ان یعودوا» نظر دوم را تقویت می کند. گفتنی است بر این مبنا مراد از «یغفر لهم ...» انتقام نگرفتن از شرارتھای گذشتہ کافران است.

7_ خداوند، کافران عصر بعثت را در صورت از سرگیری شرارتھا بہ سرکوبی و نابودی تهدید کرد.

وإن یعودوا فقد مضت سنت الأولین

ص: 735

8_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند مأموریت یافت تا سنت الهی را در سرکوبی حق ستیزان به کافران عصر خویش ابلاغ کند .

قل للذین کفروا . . . و إن یعودوا فقد مضت سنت الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 5

5_ کفرپیشگان مکه در عصر بعثت ، همواره در تلاش برای بازداشتن مردم از پیوستن به راه خدا

و یصدون عن سبیل اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 3

3_ وجود منافقان و کافرانی نیرومندتر از منافقان و کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میان امت های پیشین

کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 1

1 - تحریم گوش فرادادن به قرآن ، از سوی کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وقال الذین کفروا لاتسمعوا له_ ذالقرءان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 7

7 - وجود عناصری غیر معاند با مسلمانان ، در میان کافران عصر پیامبر

لا ینهیکم اللّٰه عن الذین لم یق_ تلوکم فی الدین

1335- کافران صدر اسلام و توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ کافران خواستار معجزه ای _ جز قرآن _ برای باور به حقیقت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پذیرش توحید

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

جمله «إن الله یضل من یشاء و یرید . . .» قرینه بر این است که کافران مشاهده معجزه از پیامبر (صلی الله علیه و آله) را برای هدایت شدن و پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که سر لوحه آن توحید است _ می خواستند ؛ یعنی، می گفتند: اگر معجزه ای ارائه کنی، رسالت تو را می پذیریم و به توحید می گرویم.

1336- کافران صدر اسلام و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 736

5 - انعام - 6 - 26 - 1،2

1 - کافران صدر اسلام، مردم را از گوش فرادادن به قرآن نهی می کردند.

و هم ینهون عنه

2 - پرهیز کافران مکه در صدر اسلام از گوش فرادادن به قرآن و سخنان آسمانی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ینئون عنه

«نأی» به معنی دور شدن است و «ینئون عنه» یعنی مشرکان از قرآن و وحی دوری می گزینند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 105 - 4

4 - مشرکان و کافران عصر بعثت، به والایی آیات قرآنی و محتوای بلند آن اعتراف داشتند.

و لیتقولوا درست

زیرا اگر آیات در نظر مشرکان کم اهمیت بود، برای رد آیات به کم اهمیتی آن اشاره می کردند و نه به فراگیری آن از دیگران.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 5 - 6

6 - کافران ، در عصر بعثت منکر هر گونه نوآوری در قرآن بودند .

و قالوا أسـ طیرالأولین اکتبها فهی تملی علیه بکره و أصیلاً

این که کافران، قرآن را افسانه های پیشینیان می شمردند، حاکی از آن است که آنان نه تنها منکر اصالت قرآن بودند؛ بلکه آن را فاقد هر گونه نوآوری نیز می دانستند.

1337- کافران صدر اسلام و کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 133 - 9

9 - کافران عصر بعثت ، از محتوای کتاب های آسمانی پیشین آگاه بودند .

أولم تأتهم بيته ما في الصحف الأولى

1338- کافران صدر اسلام و گواهی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 43 - 7

7_ کفرپیشگان عصر بعثت به خداوند اعتقاد داشته و شهادت او را پذیرا بودند .

قل كفى بالله شهيداً بيني وبينكم

ص: 737

1339- کافران صدر اسلام و محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 7 - 1,2,3

1_ کفرپیشگان عصر بعثت، مدعی نبود معجزه و آیتی بر حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

2_ کافران همواره خواستار معجزه ای جز قرآن برای باور به حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

به کارگیری فعل مضارع (يقول) به جای فعل ماضی (قال) برای رساندن این معناست که کافران سخن مذکور را نه تنها در گذشته مدعی شده اند که در آینده نیز خواهند گفت و بر آن اصرار خواهند ورزید.

3_ تبلیغات سوء کفرپیشگان و جوسازی های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لولا أنزل علیه آیه من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 27 - 1,2,3

1_ کفرپیشگان عصر بعثت، مدعی نبود معجزه و آیتی بر حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

2_ کافران خواستار معجزه ای - جز قرآن - برای باور به حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پذیرش توحید

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

جمله «إن الله یضل من یشاء و یمهدی...» قرینه بر این است که کافران مشاهده معجزه از پیامبر (صلی الله علیه و آله) را برای هدایت شدن و پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) - که سرلوحه آن توحید است - می خواستند؛ یعنی، می گفتند: اگر معجزه ای ارائه کنی، رسالت تو را می پذیریم و به توحید می گرویم.

3_ تبلیغات سوء کفرپیشگان عصر بعثت و جوسازی های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذین کفروا لولا أنزل علیه آیه من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 43 - 2

2_ کفرپیشگان عصر بعثت ، رسالت الهی پیامبر (صلی الله علیه و آله) را انکار می کردند .

و يقول الذين كفروا لست مرسلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 69 - 1

1 - انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران و رفاه زدگان

ألم لم يعرفوا رسولهم فهم له منكرون

همان طوری که در ذیل آیه قبل آمده، این بخش از آیات، در ردّ اتهاماتی است از سوی کافران نسبت به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) وارد می شد.

خداوند با ارائه دلایل گوناگون، همه آنها را بی اساس خوانده و تهمت زندگان را سخت مورد سرزنش قرار داده است. آیه فوق نیز، ظاهراً مربوط به تکذیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نسبت دروغ گویی به ساحت آن حضرت می باشد.

ص: 738

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 3

3 - اظهار تعجب کافران از اظهارات پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره تحقق قطعی معاد

يَبْتَلِكُمْ إِذَا مَرَّكُمْ كُلٌّ مَرْمَرًا لَكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ . أفتري على الله

همزه «أفتري» برای استفهام تعجیبی است و حکایت از اظهار شگفتی کافران از اظهار نظر پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره معاد می کند.

1340- کافران صدر اسلام و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 1

1 - کفر پیشگان عصر بعثت ، مسلمانان را از حضور در مساجد باز می داشتند و در صدد تخریب آنها بودند .

و من أظلم ممن منع مسجد الله . . . و سعی فی خرابها

فعل «منع» نیازمند دو مفعول است: یک مفعول آن «مساجد الله» است و مفعول دیگر «المسلمین» می باشد که به خاطر وضوحش بیان نشده است؛ یعنی: «منع المسلمین مساجد الله» ماضی آوردن فعل «منع» حکایت از آن دارد که: ممانعت از ورود مسلمانان به مساجد تحقق یافته بوده؛ یعنی، آیه شریفه ضمن بیان ناروا بودن ممانعت از ورود به مساجد، اشاره دارد به قضایای بازداری از ورود مسلمانان صدر اسلام، به مسجد الحرام و . . .

1341- کافران صدر اسلام و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 7 - 1

1_ کفر پیشگان عصر بعثت ، مدعی نبود معجزه و آیتی بر حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و يقول الذین كفروا لولا أنزل عليه آية من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 27 - 2

2_ کافران خواستار معجزه ای _ جز قرآن _ برای باور به حقایق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پذیرش توحید

و يقول الذين كفروا لولا أنزل عليه آية من ربه

جمله «إن الله يضل من يشاء و يهدى . . .» قرینه بر این است که کافران مشاهده معجزه از پیامبر (صلی الله علیه و آله) را برای هدایت شدن و پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که سرلوحه آن توحید است _ می خواستند ; یعنی، می گفتند: اگر معجزه ای ارائه کنی، رسالت تو را می پذیریم و به توحید می گرویم.

1342- کافران صدر اسلام هنگام تلاوت قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 739

5 - خشمگین شدن کافران صدر اسلام و ظهور آثار کینه و نفرت در چهره آنان ، به هنگام شنیدن آیات قرآن و معارف توحیدی آن

و إذا تتلى عليهم آياتنا يتبينات تعرف في وجوه الذين كفروا المنكر

6 - بر افروختگی مشرکان با شنیدن آیات قرآن و خشم حاصل از آن ، به حدی بود که آنان را در آستانه حمله و تهاجم به کسانی قرار می داد که آیات قرآن را بر آنها تلاوت می کردند .

يكدون يسطون بالذين يتلون عليهم آياتنا

«سَطُّوا» (مصدر «يسطون») به معنای تهاجم و حمله است؛ یعنی، چیزی نمانده که مشرکان با کسانی که آیات ما را بر آنان می خوانند گلاویز شوند.

1343- کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 168 - 5، 1

1 _ کفرپیشگان ستمگر ، محروم از آمرزش و هدایت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ و لَالِيَهْدِيهِمْ طَرِيقاً

تکرار نشدن «الذین» در جمله «و ظلموا» دلالت می کند که مجموع دو صفت «کفر» و «ظلم» موجب محرومیت از آمرزش و هدایت الهی است.

5 _ تمامی راه های سعادت به روی کافران ظالم بسته است .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا .. و لَالِيَهْدِيهِمْ طَرِيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 169 - 3، 4، 7

3 _ خداوند ، راهنمای کافران ستم پیشه به کفرپیشگی و انجام اعمال ناروا

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا .. و لَالِيَهْدِيهِمْ طَرِيقاً. الا طريق جهنم

4 _ کافران ستم پیشه ، مورد استهزای خداوند *

و لایه‌دیهم طریقاً. الا طریق جهنم

به کارگیری واژه هدایت در مورد کشانیدن کافران به سوی جهنم، می‌تواند به منظور استهزای کافران ایراد شده باشد.

7_ جاودانگی در جهنم، کیفر کافران ستمگر

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا... خَلْدِينَ فِيهَا أَبَدًا

1344- کافران غاصب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 4

4_ کفرپیشگان مکه به ناحق خویشتن را سرپرست مسجدالحرام می‌پنداشته و غاصبانه بر آن تسلط داشتند.

ص: 740

و هم یصدون عن المسجد الحرام و ما كانوا أولیاءه

1345- کافران غزوه حنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 27 - 3

3_ اعلام خداوند به باز بودن راه توبه برای کافران باقی مانده از جنگ حنین

و ذلک جزاء الکفرین. ثم یتوب اللّٰه من بعد ذلک علی من یشاء

برداشت فوق بر این اساس است که «من» در «علی من یشاء» نظر به کافران مذکور در آیه قبل نیز داشته باشد.

1346- کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 170 - 5

5- «عن أبی جعفر (ع) فی قوله «وإن كانوا ليقولون . لو أنّ عندنا ذكراً من الأولین . لکتّآ عباد اللّٰه المخلصین» فهم کفار قریش كانوا یقولون : قاتل اللّٰه اليهود و النصری کیف کذبوا أنبیاءهم ! أما و اللّٰه لو کان عندنا ذكراً من الأولین لکتّآ عباد اللّٰه المخلصین یقول اللّٰه : « کفروا به » حین جاءهم محمّد (صلی الله علیه و آله) . . . ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «وإن كانوا ليقولون لو أنّ عندنا ذكراً من الأولین لکتّآ عباد اللّٰه المخلصین» روایت شده که فرمود: آنان کفار قریش بودند که می گفتند: نفرین بر یهود و نصارا! چگونه پیامبران خود را تکذیب کردند. به خدا قسم! اگر یکی از کتاب های آسمانی پیشینیان نزد ما بود، به آنها ایمان می آوردیم و از بندگان خالص خدا می شدیم؛ اما هنگامی که حضرت محمد(صلی الله علیه و آله) بر آنان مبعوث شد به آن حضرت کفر ورزیدند».

1347- کافران قریش و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 2،5

2_ خداوند مسلمانان را از سرمایه گذاری های کلان کافران قریش برای هجوم به مسلمانان و جلوگیری از گسترش اسلام آگاه ساخت .

فسینفقونها ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

جمع مضاف «امولهم» دلالت بر عموم دارد؛ یعنی تمامی داراییهایشان و این اشاره به پرداخت هزینه های فراوان است. گفتنی است توجه

به سیاق آیه مورد بحث و آیات قبل این سخن مفسران را تأیید می کند که آیه شریفه درباره کفار قریش نازل شده است.

5_ حسرت و ندامت کافران قریش بر نابودی داراییهایشان ، تنها نتیجه پرداخت هزینه مبارزاتی آنان علیه اسلام

ثم تكون عليهم حسره ثم يغلبون

چون هدف کافران از سرمایه گذاری اموال جلوگیری از گسترش اسلام بوده، معلوم می شود حسرت و ندامت آنان بدان جهت

ص: 741

بوده است که اموالشان از دست رفته و به نتیجه مطلوب نرسیده اند. قابل ذکر است که جمله «ثم یغلبون» دلالت می کند که زمان ندامت آنان در دنیا است.

1348- کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 75 - 9

9_ مستضعفان مؤمن قوم ثمود، در پاسخ مستکبران، کفر خویش به معبودان دروغین را اعلان کردند.

قالوا إنا بما أرسل به مؤمنون

حصر اضافی که از تقدیم «بما ارسل» بر «مؤمنون» به دست می آید، بیانگر این است که مستضعفان، علاوه بر اعلان ایمان به صالح و رسالت‌های وی، بیزاری خویش را از معبودان دروغین نیز بیان داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 77 - 1

1_ کافران قوم ثمود ناقه صالح را پی کردند و آن را هلاک ساختند.

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ

«عقر» به معنای مجروح ساختن است و آنگاه که گفته شود «عقر الفرس و البعیر»، یعنی پای آن را قطع کرد. (برگرفته از لسان العرب) و در مجمع البیان آمده «عقر» به جراحی گفته می شود که مایه هلاکت گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 79 - 7

7_ اشراف کفرپیشه قوم ثمود، بیزار از خیرخواهان و نصیحت گران

نصحت لکم و لکن لاتحبون النصحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 45 - 9

9- «عن أبي جعفر (ع) فی قوله: «... فإذا هم فریقان یختصمون» یقول: مصلّق و مکذّب...» ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خدا «.. فإذا هم فريقان يختصمون» روایت شده که آن دو گروه یکی تصدیق کننده رسالت صالح بود و دیگری تکذیب کننده آن».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 53 - 4

4- وجود مؤمنانی با تقوا در میان ثمودیان ، علی رغم وجود فساد و کفر فراگیر در جامعه

يقوم لم تستعجلون بالسيئه . . . دمرنهم وقومهم أجمعين ... وأنجينا الذين آمنوا

ص: 742

1349- کافران قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 1

1_ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال المأ الذین کفروا من قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 5

5_ نابودی کفرپیشگان قوم عاد و جایگزینی اقوامی دیگر به جای آنها ، هشدار هود (ع) به آنان

فإن تولّوا .. و یستخلف ربی قومًا غیرکم

«استخلاف» به معنای جانشین ساختن و جایگزین کردن است و این معنا در آیه شریفه ، مستلزم نابود کردن قوم عاد می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 58 - 9

9_ کفر پیشگان قوم عاد ، علاوه بر عذاب دنیوی به عذاب آخرت نیز گرفتار خواهند شد .

و نَجّینهم من عذاب غلیظ

برداشت فوق ، براساس این احتمال است که مراد از «عذاب» در جمله «و نَجّینهم من عذاب»، عذاب اخروی باشد.

1350- کافران قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 27 - 1

1_ اشراف و سران قوم نوح ، پیامبری آن حضرت را انکار کرده و به توحید و برپایی قیامت کافر شدند .

فقال المأ الذین کفروا من قومه

متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل توحید ، نبوت نوح و برپایی قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 29 - 18

18_ اشرف و سران کفر پیشه قوم نوح ، ناآگاه به مقام بلند مؤمنان و پیروان آن حضرت

ولکنی أریکم قومًا تجهلون

به قرینه «إنهم ملاقوا ربهم» می توان گفت که: مفعول «تجهلون» مقام والا و ارجمند مؤمنان به نوح(ع) است. براین اساس «أراکم...»; یعنی ، می دانم که شما به مقام والای مؤمنان (لقای آنان با خدا) آگاهی ندارید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 36 - 1

ص: 743

1_ گروهی از قوم نوح ، به او ایمان آوردند و گروهی همچنان بر کفر و انکار رسالتش اصرار میورزیدند .

أَنه لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ

1351- کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 112 - 4

4_ کافران لجاجت پیشه و حق ناپذیر از شیطانهای انسی هستند.

و لو أننا .. ما كانوا لیؤمنوا ... و کذلک جعلنا لکل نبی عدوا شیطین الإنس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- اعراف - 7 - 93 - 11

11_ اندوهناک شدن بر هلاکت کفرپیشگان لجوج ، حتی در صورت خویش و هموطنی با آنان ، امری نکوهیده و ناروا

فکیف ءاسی علی قوم کفرین

1352- کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 4

4- پشتیبانان جبهه مهاجم کفر ، چونان کافران محارب و شریک جرم آنان

إِثْمًا یَنْهَیْکُمُ اللّٰهُ .. وَظَهَرُوا عَلَیْ اِخْرَاجِکُمْ

1353- کافران پناهنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 6 - 7

7_ تضمین امنیت کفار محاربی که به منظور آشنایی با اسلام و معارف آن ، پناهنده شوند و بازگرداندن آنان به مراکز امنشان _ پس از دریافت معارف _ لازم است .

وإن أحد من المشركين استجارك . . ثم أبلغه مأمنه

1354- كافرين مدين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - اعراف - 7 - 87 - 1

ص: 744

1_ گروهی از مردم مدین به رسالت شعیب (ع) ایمان آوردند و گروهی دیگر از پذیرش آن سر باز زدند .

وإن كان طائفة منكم ءامنوا بالذی أرسلت به و طائفة لم يؤمنوا فاصبروا

«إن كان طائفة . . .» به دلیل آیه قبل از مواردی است که در آن «إن» شرطیه در مورد تحقق شرط به کار رفته است ; مانند «ان كنت ابني فلا تفعل كذا». بنابراین «إن كان طائفة منكم ... فاصبروا» یعنی چنانچه گروهی از شما ایمان آوردید پس صبر پیشه سازید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 88 - 1

1_ گروهی از اشراف قوم شعیب (ع) از سر تکبر و خودبرتربینی به وی و رسالت‌هایش کافر شدند .

قال الملاء الذین استکبروا من قومه

برداشت فوق بر این اساس است که «الذین استکبروا» قیدی احترازی باشد. بر این مبنا اشراف به دو طایفه مستکبران و غیر مستکبران تقسیم می شوند. قابل ذکر است که مراد از استکبار، کفرورزی است که برای تبیین علت کفر به جای «کفروا»، «استکبروا» استعمال شده است.

1355- کافران مدین و شعیب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 88 - 9

9_ اشراف کفرپیشه مدین در تلاشی پیگیر برای تحمیل آیین خویش بر شعیب و مؤمنان به وی

او لتعودن فی ملتنا

جمله «او لتعودن» می رساند که هدف از تصمیم قوم مدین بر تبعید شعیب و همگامانش بازگرداندن آنان به آیین شرک است. بنابراین همه تهدیدات به سبب تحمیل این عقیده باطل بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 91 - 2

2_ کافران قوم شعیب پس از تمام شدن حجت الهی بر آنان و اصرارشان به کفرورزی و مبارزه با شعیب و مؤمنان به وی ، به هلاکت رسیدند .

قال الملاء . . . فأخذتهم الرجفة

کلمه «فا» در «فأخذتهم» نزول عذاب را بر قضایای بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد و از آن قضایاست، کفرورزی مردم مدین، مبارزه آنان با شعیب و در آخر دعای شعیب که خواهان داوری خداوند شد.

1356- کافران مدین و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 86 - 2

2_ کافران قوم شعیب بر سر هر کوی و برزن مؤمنان به خدا را مورد تهدید قرار می دادند و آنان را از سلوک راه خدا بازمی

ص: 745

داشتند .

و لا تقعدوا بكل صرط توعدون و تصدون عن سبيل الله من ءامن به

«ایعاد» مصدر «توعدون» به معنای تهدید کردن و به شکنجه و امثال آن ترساندن است. «من ءامن» مربوط به فعل «توعدون» و «تصدون» است و به اصطلاح اهل ادب مفعولی است «متنازع فیه». گفتنی است که در برداشت فوق ضمیر در «به» به «الله» برگردانده شده است.

1357- کافران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 7

7_ کفرپیشگان مستکبر و زراندوز ، ثروت ها و قدرت خویش را موجب مصون ماندن از عذاب های الهی می پندارند .

ما أغنی عنکم جمعکم و ما کنتم تستکبرون

1358- کافران مشرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 3

3_ امداد غیبی خداوند ، در شکست کافران شرک پیشه

و هو خیر النَّاصِرین. سنلقى فی قلوب الذّین کفروا الرّعب بما اشركوا

1359- کافران معاهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 92 - 18

18_ لزوم پرداخت خنوب ها و نیز آزادسازی یک برده مؤمن در صورت کشتن کافری از کافران همپیمان *

و ان کان من قوم بینکم و بینهم میثاق فدیة مسلّمه الی اهله و تحریر رقبه مؤمنه

بنابر اینکه مراد از ضمیر در «کان»، مقتول باشد ; بدون وصف ایمان. به قرینه فرض سابق که در آنجا به قید ایمان تصریح کرد و فرمود: «فان کان ... و هو مؤمن»، ولی در این فرض «و هو مؤمن» را نیاورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 16

16_ اقدام برخی از مسلمین (عبداللّه بن جحش و همراهان او) به جنگ با کفارِ مکه در ماه حرام

ص: 746

يسئلونك عن الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه كبير

در شأن نزول آیه آمده که عبدالله بن جحش و همراهان او در ماه رجب به گروهی از کفار که دارای مال التجاره بودند، حمله بردند و آنان را کشته و یا اسیر کردند. (مجمع البیان و دیگر تفاسیر).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 195 - 27

27_ حاکمیت و تسلط کافران بر سرزمین مکه و مسلمانان آن دیار، در صدر اسلام

فألذین... اخرجوا من دیارهم و اودوا فی سبیلی... و قتلوا

1361- کافران مکه در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 6

6_ خروج کافران مکه به سوی بدر، در راستای تلاششان برای بازداري مردم از راه خدا

و لا تکنونوا کالذین خرجوا من دیرهم... و یصدون عن سبیل اللّٰه

1362- کافران مکه در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 12

12_ کفرپیشگان مکه در قیامت گردآوری و به سوی جهنم رانده خواهند شد.

والذین کفروا إلی جهنم یحشرون

1363- کافران مکه و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مفاد جمله «كانوا به يستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 1

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی ، همانند روش فرعونیان و کافران پیش از آنان

كدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

ص: 747

«دأب» به معنای عادت و روش است. و چون آیه به دنبال قضایای جنگ بدر آمده، معلوم می شود مشبه کافران مکه هستند و تقدیر جمله چنین است: داب هؤلاء الكفرة كدأب آل فرعون. قابل ذکر است مراد از ضمیر در «قبلهم» آل فرعون هستند.

1364- کافران مکه و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 33 - 7

7_ پیشگویی قرآن از گرایش کافران مکه به اسلام و پذیرش توحید

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

1365- کافران مکه و حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

1366- کافران مکه و خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 6

6_ کافران مکه معتقد به خدا و معتقد به تأثیر او در جهان هستی

و إذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة من السماء

1367- کافران مکه و دعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 5

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللّٰهُمَّ اِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَه

ص: 748

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8، 1

1 _ کافران مکه در پی نزول قرآن به عنوان معجزه، بدون درنگ به تکذیب آن پرداختند.

فقد كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ

جمله ظرفیه «لَمَّا جَاءَهُمْ» به این نکته اشاره دارد که تکذیب کافران به مجرد آمدن حق صورت گرفته است.

8 _ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیههم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مفاد جمله «كانوا به يستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 4، 2، 1

1 _ تمسک کافران مکه به حيله برای مقابله با آنان

و یمکرون . . . و إذا تتلی علیهم ءایتنا قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا

جمله «إذا تتلی . . .» می تواند بیان مصداقی از «یمکرون» در آیه قبل باشد.

2 _ کافران مکه مدعی توان خویش در آوردن آیات و معارفی چون قرآن

قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا

4 _ کافران مکه معارف قرآن را نوشتارها و سخنان بی اساس مردمان نخستین قلمداد می کردند .

إن هذا إلا أسطیر الأولین

«اساطیر» به معنای نوشتارهای بی اساس است و «الأولین» به معنای انسانهای نخستین. گفتنی است که «اساطیر الأولین» می تواند به این معنا باشد که این اسطوره ها در باره انسانهای اولیه است و می تواند به این معنا باشد که اینها اسطوره هایی است ساخته و پرداخته انسانهای نخستین.

1 _ کافران مکه از خداوند خواستند چنانچه قرآن حقیقتی از جانب اوست ، آنان را سنگباران کند و یا عذاب دردناک دیگری بر آنان فرورستد .

و إذ قالوا .. فأمطر علينا حجاره

2 _ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا ، از حيله های کافران مکه در مبارزه با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ویمکرون ... و إذ قالوا اللهم ... فأمطر علينا حجاره من السماء

برخی در توجیه عذاب خواهی کافران (فامطر علينا ..) چنین گفته اند که آنان برای فریب دیگران و یا افتناع خویش این نفرین را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انکار قرآن و حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) محق بشمارند. آیه قبل که سخن از مکر کافران داشت، می تواند تأییدی برای این نظریه باشد.

4 _ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو اتتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 33 - 6،7

6_ گرایش کافران مکه به قرآن در آینده دوران بعثت ، دلیل گرفتار نشدن آنان به عذاب استیصال ، نه حقانیت ایشان در انکار قرآن

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «وهم يستغفرون» حال مقدر باشد. یعنی خداوند اکنون (زمان انکار قرآن) کافران مکه را عذاب نمی کند، در حالی که در آینده توبه خواهند کرد. گفتنی است که استغفار و توبه کافر به ایمان آوردن اوست.

7_ پیشگویی قرآن از گرایش کافران مکه به اسلام و پذیرش توحید

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 6 - 2

2- « ذکر بودن قرآن » ، وصفی که کافران مکه با آن آشنا بودند .

وقالوا يأيها الذی نزل علیه الذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 13 - 2

2- خداوند آیات قرآن را ، علی رغم تصمیم کافران مکه بر ایمان نیاوردن ، در قلب آنان رسوخ داد .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، مبتنی بر این است که جمله «لایؤمنون به» جمله حالیه برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 5،9

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

ولقد صرفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورا

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـ ذا القراء لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه ، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود ، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا .. لعلکم تغلبون

واژه «لعل» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

ص: 750

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 6

6 - آشکار بودن حقانیت قرآن ، برای کافران مکه

کانوا بآی_تنا یجحدون

واژه «جحد» در مواردی به کار می رود که حقانیت چیزی معلوم باشد و در عین حال مورد انکار قرار گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 41 - 7

7 - مخالفت مستمر کافران مکه ، نسبت به آیات قرآن

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ

برداشت یاد شده با توجه به معنای «لَمَّا» است که در مورد استمرار زمان به کار می رود.

1369- کافران مکه و کعبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 3

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش ، مستحق عذاب الهی بودند .

و ما لهم ألا ليعذبهم الله... و ما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء و تصديه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما كان صلاته...» عطف بر «و هم یصدون...» باشد.

1370- کافران مکه و گناه ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 12 - 6

6 - کافران مکه ، به رغم اعلام صریح ، هرگز اندکی از گناه ارتداد مسلمانان را ، برعهده نمی گرفتند .

وقال الذين كفروا... و لنحمل خطی_کم و ما هم بح_ملین من خطی_هم من شیء

در «و ما هم بحاملین..» دو احتمال وجود دارد: یکی، به قرینه اعلام دروغ بودن ادعای برعهده گیری گناه ارتداد، این است که آنان، حاضر به قبول گناه نیستند. دیگر این که چنین امری، شدنی نیست. برداشت بالا، بنابراین احتمال نخست است.

1371- کافران مکه و محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 3,5

3_ محبوس ساختن یا کشتن و یا تبعید پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از جمله توطئه های کافران مکه علیه آن حضرت

ص: 751

لیثتوک او یقتلوک او یخرجوک و یمکرون

جمله «و یمکرون» بیانگر این است که کافران علاوه بر تصمیم داشتن به قتل پیامبر (صلی الله علیه و آله) و . . برنامه های دیگری نیز علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نظر داشته اند. لذا در برداشت فوق از آن به «از جمله» تعبیر شده است.

5_ شکست کافران مکه در توطئه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عبرتی برای همه خائنان به خدا و رسول

لاتخونوا الله و الرسول . . و یمکرون و یمکر الله

یادآوری شکست توطئه های کافران مکه پس از اشاره به خیانت برخی از مسلمانان برای تفهیم این حقیقت است که خائنان به خدا و رسول، هر چند اظهار اسلام کنند، همان گونه که کافران موفق نشدند، آنان نیز موفق نمی شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 5, 3

3_ خروج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه و اقدام آن حضرت به هجرت، امری ناخواسته و تحت فشار کافران بود.

إذ أخرجهم الذين كفروا

بدیهی است که خروج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه، به اراده خود آن حضرت صورت گرفت ولی از آن جهت که تحت فشار و جوّ ارباب بود، خداوند اخراج را به کافران نسبت داده است.

5_ موفقیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خروج از مکه و خلاصی از توطئه کافران، مرهون نصرت خاص خداوند بود.

نصره الله إذ أخرجهم الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3, 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وقالوا يأيها الذي نزل عليه الذكر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

3- کافران مکه، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود، فردی مجنون و دیوانه می دانستند.

وقالوا يأيها الذي نزل عليه الذكر إنك لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 3

3- کافران مکه، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن ملائکه به عنوان معجزه بودند.

لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصادقين

ص: 752

آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که مورد درخواست کفار بود _ احتمال دارد برای تصدیق نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و احتمال دارد معجزه درخواستی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 4

4- درخواست نزول ملائکه، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه، بهانه ای بیش نبود.

لو ما تأتینا بالملئکه .. ما ننزل الملئکه إلا بالحق

قید «إلا بالحق» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذا منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

1372- کافران مکه و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا .. إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

1373- کافران مکه و ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 6, 5

5- ملائکه، به عنوان موجودات آسمانی شناخته شده برای کافران مکه

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه إن كنت من الصدقین

6- کافران و مشرکان مکه، ملائکه را موجوداتی قابل احساس برای همگان می دانستند.

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه

از تعبیر «لو ما تأتینا بالملئکه» (چرا فرشته ای نمی آوری؟) استفاده می شود که آنان، فرشتگان را موجوداتی محسوس و قابل رؤیت می دانستند.

1374- کافران مکه و نبوت بشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 6 - 5

5- نزول وحی از جانب خداوند بر بشر ، امری غیر قابل قبول و به دور از عقل و خرد و در حد دیوانگی در بینش کافران مکه

ص: 753

قالوا يأيها الذي نزل عليه الذكر إنك لمجنون

1375- کافران مکه و وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا... إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 4

4- کافران مکه، نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) را، ادعایی بیش نمی دانستند.

قالوا يأيها الذي نزل عليه الذكر

ذکر نکردن منشأ نزول ذکر و مجهول آوردن فعل «نزل» و نیز با استهزا بیان کردن آن، می تواند به منظور یاد شده باشد.

1376- کافران منسی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 7,8

7_ خداوند در روز قیامت کافران منکر قیامت را به فراموشی خواهد سپرد و اعتنایی به آنان نخواهد کرد.

فالیوم ننسیهم

8_ بی اعتنایی خداوند به کافران و به فراموشی سپردن آنان در آخرت، سزای غفلت آنان از قیامت و انکار آیات الهی است.

فالیوم ننسیهم کما نسوا لقاء یومهم هذا و ما کانوا بایتنا یجحدون

حرف «کاف» در «کما نسوا» تعلیلیه است و «ما» مصدریه؛ یعنی «لنسیانهم». همچنین «ما» در «ما کانوا» مصدریه است و عطف بر «ما نسوا»، یعنی: لکونهم بایاتنا یجحدون.

1377- کافران ناقض معاهده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 6

6_ دشمنان اسلام و کافران حق ستیز در صورت تسلط بر مسلمانان هرگز بر پیمان و پیوند دوستی و خویشاوندی پایبند نخواهند بود .

کیف و إن یظہروا علیکم لایرقبوا فیکم إلاّ و لاذمه

ص: 754

1378- کافران نسل نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 48 - 7

7_ خداوند ، نوح (ع) را به پدید آمدن جامعه ها و امتهایی کفرپیشه از نسل او و همراهانش آگاه ساخت .

و أمم سنمتعهم ثم یمسهم منا عذاب أليم

کلمه «أمم» مبتدا و خبر آن محذوف می باشد؛ یعنی: ممن معک أمم سنمتعهم. جمله «یمسهم...» حکایت از آن دارد که مقصود از «أمم» در این بخش از آیه ، امتهای کافر هستند.

1379- کافران و آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 66 - 4، 1

1 - دانش و معرفت درباره آخرت ، خارج از محدوده توان کافران

بل ادرک علمهم فی الآخره

«تدارک» (مصدر «ادارک») عبارت است از پیوستن اجزای شیء به آن شیء به گونه ای که از آن اجزاء چیزی باقی نمانده باشد. «ادارک علمهم فی الآخره»؛ یعنی ، آنها (کافران) دانششان مصروف جای دیگری شده و چیزی از آن باقی نمانده است تا بتوانند آن را درباره آخرت به کار برند. بنابراین آنان نه مجال آن را دارند که با دلایل علمی، آخرت را رد کنند و نه مجال آن را دارند که با برهان های یقینی آن را اثبات کنند.

4 - کافران ، گرفتار شک و تردید درباره آخرت

بل هم فی شک منها

1380- کافران و آسایش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 7

7_ منکران رسالت انبیا با استناد به وجود سختی ها و آسایش ها در تاریخ نیاکان خویش ، دشواری های بیدارکننده زندگی خود را پدیده ای عادی و خالی از هر گونه هدف و پیام می پنداشتند .

ثم بدلنا .. قالوا قد مسءاباءنا الضراء والسراء

1381- كافران و آيات آفاقى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 32 - 5

ص: 755

5- کافران ، از آیات آسمانی خداوند اعراض کرده و روی گردان اند .

و هم عن آى_تها معرضون

1382- کافران و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 4 - 4، 1

1_ رویگردانی از هر آیت خداوند، شیوه کافران عصر بعثت

و ما تأتیهم من آیه من آیت ربهم إلا کانوا عنها معرضین

4_ برخی از کافران در برابر آیات و معجزات، در عین اتمام حجت خداوند بر آنان، سرسختی نشان داده و لجاجت میورزند.

و ما تأتیهم من آیه . . . إلا کانوا عنها معرضین

آمدن آیات و معجزات متعدد، گویای قطع عذر و اتمام حجت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 5 - 9

9_ رویگردانی، تکذیب و تمسخر، مراحل مبارزه و رویارویی کافران با آیات الهی و قرآن*

ما تأتیهم من آیه . . . إلا کانوا عنها معرضین. فقد کذبوا بالحق . . . ما کانوا به ی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 7 - 4

4_ اتهام سحر، وسیله ای برای مبارزه کافران با رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) و آیات الهی

لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 28 - 5

5_ تکذیب قرآن و آیات الهی از سوی برخی کفار، با وجود علم و آگاهی بر حقانیت آن

إن هذا إلا أسطير الأولين . . . بل بدالهم ما كانوا يخفون

چون در آیات قبل سخن از تکذیب قرآن و آیات الهی بود، مراد از «ما كانوا يخفون» می تواند موارد مذکور باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 12، 5

5_ انکار آیات الهی هدف اصلی کافران از تکذیب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

12_ خداوند تسلّی دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) با بیان اینکه هدف تکذیب کفار آیات الهی است، نه شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

ص: 756

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 2

2_ همگونی روش کافران در طول تاریخ در برخورد با آیات الهی

كدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 11

11_ کفرپیشگان، مشرکان و آنان که به خدا دروغ می بندند، از شنیدن و دیدن آیات الهی ناتوانند.

و من أظلم ممن افتری .. أولئك ... ما كانوا يستطيعون السمع و ما كانوا يبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 7

7- پاسخ کافران عصر بعثت، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود.

قال الذین كفروا للذین ءامنوا .. أئّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًا

لام در «للذین آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

1383- کافران و ابلیس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 22 - 27

27- « قال رسول الله (صلی الله علیه و آله): إذا جمع الله الأولین و الآخرين و قضی بینهم و فرغ من القضاء ... الكافرون ... یأتون إبلیس فیقولون: ... قم أنت فاشفع لنا فإنک أنت أضللتنا فیقوم إبلیس ... و یقول عند ذلک: « إن الله وعدکم وعد الحق و وعدتکم فاخلفتکم ... » ;

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده است که فرمود: آن گاه که خداوند اولین و آخرین انسانها را جمع کرد و میان آنان حکم نمود و از حکم کردن فارغ شد .. کافران ... نزد ابلیس آیند و گویند: ... تو برخیز و برای ما شفاعت کن؛ پس همانا تنها تو ما را گمراه

کردی. پس ابلیس می ایستد... و در این هنگام می گوید: «إن الله وعدكم وعد الحق و وعدتكم فاخلفتكم...».

1384- کافران و احسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 2

2- احسان (نیک کرداری و نیکی کردن به دیگران) ، هدف و فلسفه در خواست کافران از بازگشت دوباره به زندگی دنیایی

لو أن لی کره فأکون من المحسنین

«إحسان» هم شامل نیکی به خود می باشد و هم نیکی به دیگران (لسان العرب). این واژه در آیه شریفه ممکن است به هر

ص: 757

دو معنا باشد.

1385- کافران و احیای مردگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 82 - 2

2- تبدیل دوباره استخوان های پوسیده مردگان به انسانی کامل ، امری ناممکن در نظر کافران

قالوا أءذا متنا . . . أءنا لمبعوثون

1386- کافران و ارزشها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 11

11 - استفاده کافران از شعر ، در هجو ارزش های الهی و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ذكروا الله كثيرا و انتصروا من بعد ما ظلموا

قیدهای «ذکروا الله كثيرا» و «انتصروا من بعد ما ظلموا» می تواند نشانگر این باشد که شاعران جاهلی، ارزش های الهی و شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان را هجو می کردند و خداوند ضمن تشویق شاعران مسلمان به تبلیغ ارزش های الهی (و ذکروا الله كثيرا)، مقابله به مثل را نیز برای آنان تجویز کرده است (وانتصروا من بعد ما ظلموا).

1387- کافران و استماع قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 5

5- کافران ، مخفیانه اقدام به استماع آیه های قرآن نموده و یکدیگر را بر این کار ملامت می کردند .

نحن أعلم بما يستمعون به . . . و إذ هم نحوی

احتمال دارد مراد از «إذ هم نحوی» - همان گونه که در برخی شأن نزولها آمده است - کافرانی باشد که مخفیانه، اقدام به استماع سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) می کردند و با مشاهده یکدیگر به صورت نجوا، به ملامت یکدیگر می پرداختند.

1388- کافران و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 16,17

16 - کافران تا آخرین سال های حیات پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از شکست دادن اسلام ناامید شده بودند .

اليوم يئس الذين كفروا من دينكم

ص: 758

چون تمام وقایعی که آیه شریفه، می تواند ناظر به آنها باشد _ با توجه به شأن نزولها _ در آخرین سالهای عمر شریف پیامبر(صلی الله علیه و آله) اتفاق افتاده است.

17 _ امید کفار و دشمنان اسلام به شکست اسلام ، تا پیش از نزول آیه « الیوم یش الذین کفروا »

الیوم یش الذین کفروا من دینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 57 - 5

5 _ برخی از اهل کتاب همسو با کافران ، در رویارویی با اسلام

لاتتخذوا الذین .. من الذین اوتوا الکتب من قبلکم و الکفار اولیاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 58 - 3

3 _ مبارزه تبلیغاتی کافران و اهل کتاب علیه اسلام ، با استهزای نماز و اذان و بازیچه خواندن آن

و إذا نادیتم إلی الصلوة اتخذوها هزواً ولعباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 4

4 _ کافران همواره در حال برنامه ریزی و توطئه علیه اسلام و بنیاد های دین

إذ یمکرون بک ... و یمکرون

جمله «إذ یمکرون ..» گزارشی از مکرهای گذشته کافران دارد و جمله «یمکرون» خبر از توطئه گریهای آینده آنان می دهد. بیان این خبر با فعل مضارع حاکی از استمرار این توطئه گریهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 1,3,8,11

1 _ جوامع کفرپیشه همواره مهیای صرف دارایی های خویش برای جلوگیری از گسترش اسلام

إن الذین کفروا ینفقون اموالهم لیصدوا

انفاق مال به معنای مصرف کردن دارایی و هزینه کردن آن است و مراد از «ینفقون»، به قرینه «سینفقونها»، که اخبار از تحقق سرمایه گذاری است، بیان حالت کافران می باشد. یعنی کافران برای جلوگیری از انتشار اسلام آماده سرمایه گذاری هستند و از انفاق مال دریغی ندارند.

3_ تلاش کافران و صرف هزینه های کلان برای جلوگیری از گسترش اسلام ، بی اثر است .

ثم تکون علیهم حسره

8_ شکست نهایی ، سرنوشت محتوم کفرپیشگان ستیزه گر علیه اسلام و راه خدا

ثم یغلبون

11_ مبارزات گذشته کافران علیه اسلام ، مانع پذیرش آنان در زمره مسلمانان نخواهد شد .

ثم یغلبون و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 759

1_ خداوند ، کافران ستیزه گر عصر بعثت را به ترک مبارزه علیه اسلام و مسلمانان فراخواند .

قل للذين كفروا ان ينتهوا يغفر لهم

انتهاه به معنای پذیرش نهی است ؛ یعنی انجام ندادن کاری بر اثر نهی شدن از آن. بنابراین با توجه به اینکه متعلق «ینتهوا» شرارتهای کافران علیه مسلمانان است، جمله «ان ینتهوا» دلالت می کند که خداوند کافران را از تعرض به مسلمانان نهی کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 6,7

6_ لزوم ترک مبارزه با کافران در صورت دست برداشتن از فتنه انگیزی علیه اسلام و ایجاد مزاحمت برای گسترش دین خدا

فان انتهوا فان الله بما يعملون بصير

متعلق «انتهوا» به قرینه فرازهای پیشین، فتنه انگیزی و جلوگیری از حاکمیت یافتن دین الهی است.

7_ خداوند با بیان نظارت خویش بر اعمال کافران دست کشیده از مبارزه علیه اسلام ، مسلمانان صدر اسلام را از غافلگیر شدن در توطئه های آنان ایمنی بخشید .

فان انتهوا فان الله بما يعملون بصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 8

8_ مؤمنان عصر بعثت ، خواهان ظهور معجزه ای برای گرایش پیدا کردن کافران به اسلام و قرآن بودند .

أفلم يأتس الذين ءامنوا أن لو يشاء الله لهدى الناس جميعاً

اعتراض خداوند به مؤمنان با جمله «أفلم يأتس الذين ءامنوا» و بیان این حقیقت که امر هدایت و ضلالت به دست خداوند است نه وابسته به اراده معجزه، می رساند که مؤمنان خواهان آن بودند که معجزات درخواستی کافران تحقق یابد، شاید که آنان هدایت شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 2 - 1,3

1- آرزو و علاقه فراوان کافران به مسلمان بودن ، آن گاه که فرصت اسلام آوردن را از دست بدهند .

ربما يوڏ الذين كفروا لو كانوا مسلمين

مراد از «يوڏ» به قرينه فعل ماضی «كانوا» مطلق دوست داشتن نیست، بلکه به معنای تمنا و آرزوست. و «ربما» در آیه به معنای تکثیر استعمال شده است.

3- آرزوی کافران برای پذیرش اسلام، بسیار کم است.*

ربما يوڏ الذين كفروا لو كانوا مسلمين

برداشت فوق، مبتنی بر این است که «ربما» _ همان گونه که رایج است _ در قلّت و «يوڏ» در همان معنای خودش (یحبّ) استعمال شود. آیه بعد (ذرهم یا کلوا و يتمتعوا...) قرينه و تأییدی است بر برداشت فوق.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 7

ص: 760

7- پاسخ کافران عصر بعثت، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود.

قال الذين كفروا للذين آمنوا .. أئى الفريقين خير مقامًا و أحسن نديًا

لام در «للذين آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 36 - 2

2- قضاوت کافران درباره اسلام و مسلمانان، قضاوتی بی اساس و بدون پایه عقلانی و منطقی است.

ما لکم کیف تحکمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 2

2 - کافرانی که در ادعا، آماده سازش بودند، زمینه پذیرش دین پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نداشتند.

ولی دین

1389- کافران و انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 4، 3، 2، 1

1 - بسیاری از رسولان الهی قبل از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مورد تمسخر و استهزای کافران قرار گرفتند.

و لقد استهزیء برسلى من قبلک

2 - درگیری و مبارزه کافران با پیامبران الهی در طول تاریخ جریان داشته است.

و لقد استهزیء برسلى من قبلک

3 - تمسخر و استهزای پیامبران الهی، شیوه کافران در طول تاریخ بوده است.

و لقد استهزیء برسلا من قبلک . . . ما کانوا به یستهزءون

4_ استهزای وعیدها و تهدیدهای پیامبران الهی، از شیوه های مبارزه کافران با انبیا در طول تاریخ

و لقد استهزیء برسلا من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به

بنابراین که مقصود از «ما کانوا به یستهزءون»، عذاب موعود الهی باشد که در محتوای پیامهای انبیا(ع) ذکر می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 11 - 4

4_ گستردگی دعوت انبیا و مخالفت کافران با آنها، در پهنه زمین

قل سیروا فی الأرض ثم انظروا

«الأرض»، به معنای تمامی زمین است که به عنوان عرصه سیر و مطالعه آثار گذشتگان معرفی شده است لذا چنین برمی آید که پیامبران در تمامی زمین حضور داشته و مکذبان نیز بهمین صورت در زمین پراکنده بوده اند.

ص: 761

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 41 - 3

3- همسانی کافران در طول تاریخ، در برخورد غیر منطقی با رسولان الهی

و لقد استهزئ برسل من قبلک

برخورد استهزاآمیز، بیانگر نداشتن منطق در موضع گیری ها است و چون پیامبران پیشین و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) مورد تمسخر کافران قرار گرفته اند؛ به دست می آید که برخورد کافران همسان بوده و مواضع مشابهی داشته اند.

1390- کافران و اوامر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 28 - 6

6_ کافران زشتکردار عصر جاهلی از سر جهل، انجام کارهای زشت و ناپسند را اجرای فرمان خدا می پنداشتند.

و إذا فعلوا فحشه قالوا .. الله أمرنا بها

1391- کافران و ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 134 - 1

1_ نیل به سعادت دنیا با ترک ایمان و تقوا، پندار باطل کفرپیشگان بی تقوا

من کان یرید .. فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة

خداوند پس از سفارش به تقوا و ترک کفر (وصینا .. ان اتقوا الله)، پاره ای از زیانهای کفرپیشگی و بی تقوایی را برشمرد و با این آیه به علتی از علل گرایش به کفر و بی تقوایی، یعنی توهم رسیدن به سعادت دنیا، اشاره می کند.

1392- کافران و ایمان به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 2

2_ آنان که با تلاوت قرآن هدایت نشوند و به سرای آخرت ایمان نیاورند ، حتی اگر مردگانی زنده شوند و حقایق آخرت را برای آنان بیان کنند ، هدایت نخواهند یافت .

و لو أن قرءاناً .. کلم به الموتی

هر یک از جمله های «سیرت به الجبال» و «قَطَّعت به الأرض» و «کلم به الموتی» حکایت از معجزات درخواستی کفرپیشگان دارد که به مناسبت می توان گفت: جمله «کلم به الموتی» حاکی است که آنان برای باور به آخرت، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواستند تا مردگانی را زنده کند تا از آخرت و دنیای پس از مرگ برای آنان سخن بگویند.

ص: 762

1393- کافران و بازگشت به دنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 7,8

7_ وعده دروغین برخی کفار مبنی بر اصلاح خویش و تکذیب نکردن آیات الهی در صورت بازگشت به دنیا

فقالوا یلیتتنا نرد و لا نکذب . . . و اینهم لکذبون

8_ کافران تکذیب کننده آیات الهی حتی در صورت بازگشت به دنیا ایمان نمی آورند.

فقالوا یلیتتنا نرد . . . و لوردوا لعادوا لما نهوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 29 - 3

3_ برخی کافران، حتی در صورت بازگشت به دنیا، زندگی را منحصر به دنیا دانسته و قیامت را انکار می کنند.

و لوردوا لعادوا . . . و قالوا ان هی الا حیاتنا الدنیا

جمله «و قالوا» می تواند عطف بر جمله «لعادوا» باشد. یعنی اگر به دنیا بازگردند، به همان روش باطل خودروی آورده و باز هم معاد را انکار می کنند.

1394- کافران و بدعتگذاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 15

15- کافران ، بدعت گذاران در دین را صمیمانه دوست دارند .

لتفتیری علینا غیره و إذا لاتخذوک خلیلاً

1395- کافران و تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 10

10- تاریخ ، پیامدار درس های عبرت برای جوامع کفرپیشه

و کائین من قریه .. اهلکن_هم فلاناصر لهم

1396- کافران و تحلیل تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 6 - 4

ص: 763

4_ کافران به تحلیل صحیح تاریخ نپرداخته و از آن پند نمی گیرند.

ألم یروا کم أهلکنا

استفهام توییحی «ألم یروا» بیانگر این است که تاریخ گذشتگان قابلیت پندآموزی و عبرت گرفتن دارد، ولی کافران در پی آن نیستند.

1397- کافران و ترویج غنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 6 - 5,8

5 - کافران مکه برای بازداشتن مردم از گوش فرا دادن به آیات قرآن و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) کنیزان آوازه خوان را می خریدند و مردم را به آواز مشغول می کردند .

و من الناس من یشتری لهو الحدیث لیضلّ عن سبیل اللّٰه

منظور از «لهو الحدیث» طبق برخی از شأن نزول ها، غنا است که به وسیله کنیزانی خوانده می شد. لازم به گفتن است که طبق این معنا «اشترء» حقیقی است.

8 - غنا و نغمه های مفسده انگیز، ابزار کافران برای گمراه کردن مردم از راه خدا است .

و من الناس من یشتری لهو الحدیث لیضلّ عن سبیل اللّٰه

1398- کافران و ترویج لهو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 6 - 2

2 - برخی از کافران عصر پیامبر ، به منظور دور ساختن مردم از هدایت قرآنی ، داستان های بیهوده را فرامی گرفتند و ترویج می دادند .

و من الناس من یشتری لهو الحدیث لیضلّ عن سبیل اللّٰه

درباره این که «مراد از «من الناس» در این آیه و نیز «خرید حدیث لهو» چیست؟»، مفسران گفته اند، بعضی از کافران مکه، به کشورهایمانند ایران مسافرت می کردند و کتاب های افسانه می خریدند و یا می آموختند و آنها را به مکه منتقل می کردند و به منظور مبارزه با قرآن، رواج می دادند. لازم به ذکر است که مراد از «سبیل اللّٰه» در این آیه، به قرینه آیات آغاز سوره، می تواند قرآن باشد.

1399- کافران و تقوا

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

4 - نساء - 4 - 134 - 1

1_ نیل به سعادت دنیا با ترک ایمان و تقوا، پندار باطل کفرپیشگان بی تقوا

من کان یرید . . . فعند اللہ ثواب الدنیا و الآخره

ص: 764

خداوند پس از سفارش به تقوا و ترک کفر (وصینا .. ان اتقوا الله)، پاره ای از زینهای کفرپیشگی و بی تقوایی را برشمرد و با این آیه به علتی از علل گرایش به کفر و بی تقوایی، یعنی توهم رسیدن به سعادت دنیا، اشاره می کند.

1400- کافران و تکذیب عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 11

11- کافران پس از مرگ، به کلی منکر اعمال زشت دنیوی خویش می شوند .

الکفرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... ما کنا نعمل من سوء

1401- کافران و توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 7

7- پاسخ کافران عصر بعثت، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود .

قال الذین کفروا للذین ءامنوا .. أیّ الفريقین خیر مقامًا و أحسن ندیًا

لام در «للذین آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

1402- کافران و ثروت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 28 - 4

4 - تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی، از بهره مناسب نبردن از اموال و ثروت خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

ما أغنی عنّی مالیه

لحن و سیاق این آیه، می رساند که کافران این سخن را، از روی تأسف و حسرت به زبان می آورند.

1403- کافران و جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 84 - 12

12- کافران در روز قیامت ، هیچ راهی برای جلب رضایت خداوند نمی یابند .

ص: 765

ثم لا يؤذن للذين كفروا ولا هم يستعتبون

«استیعاب» (مصدر يستعتبون) به معنای درخواست از بدی کننده برای بازگشت از بدکاری و جلب رضایت کسی که به او بدی شده است، می باشد. بنابراین معنای جمله «ولا هم يستعتبون» چنین خواهد بود: از آنان نخواهند که عذرخواهی کنند و یا کاری کنند که خدا از ایشان راضی شود.

1404- کافران و حشر انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 7 - 2، 1

1 - گمان کافران ، به برانگیخته نشدن انسان ها در قیامت

زعم الذین كفروا أن لن یبعثوا

2 - اعتقاد کافران به برانگیخته نشدن انسان ها در قیامت ، مبتنی بر گمان است ؛ نه یقین و علم .

زعم الذین كفروا أن لن یبعثوا

برداشت یاد شده، به این دلیل است که ماده «زعم»، بیشتر در معنای «ظن» (گمان) و نیز درباره چیزی که مورد تردید بوده و اثبات نشده است، به کار می رود.

1405- کافران و حق بینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 3

3 - کافران به قرآن از حق شنوی ، حق گویی و حق بینی ، ناتوانند .

و مثل الذین كفروا . . . صم بکم عمی

«صم» و «بکم» و «عمی» به ترتیب: جمع اصم (کر) و ابکم (لال) و اعمی (کور) می باشند. به نظر می رسد متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل «ما أنزل الله» باشد، یعنی: مثل الذین كفروا بما أنزل الله.

1406- کافران و حق شنوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - کافران به قرآن از حق شنوی، حق گویی و حق بینی، ناتوانند.

و مثل الذین کفروا... صم بکم عمی

«صم» و «بکم» و «عمی» به ترتیب: جمع أصم (کر) و أبکم (لال) و أعمی (کور) می باشند. به نظر می رسد متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل «ما أنزل الله» باشد، یعنی: مثل الذین کفروا بما أنزل الله.

ص: 766

1407- کافران و حق گویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 3

3 - کافران به قرآن از حق شنوی ، حق گویی و حق بینی ، ناتوانند .

و مثل الذین کفروا .. صم بکم عمی

«صم» و «بکم» و «عمی» به ترتیب: جمع أصم (کر) و أبکم (لال) و أعمی (کور) می باشند. به نظر می رسد متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل «ما أنزل الله» باشد، یعنی: مثل الذین کفروا بما أنزل الله.

1408- کافران و حقانیت اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 11

11- اخبار خداوند به آشکار شدن حقانیت اسلام ، برای کافران صدراسلام در آینده

ربما یوّد الذین کفروا .. فسوف یعلمون

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مفعول و متعلق علم در «یعلمون» حقانیت اسلام باشد که مورد انکار آنان بود.

1409- کافران و حوادث طبیعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 67 - 2

2 - کافران و ناباوران به رستاخیز ، در زندگی فاقد تکیه گاه مطمئن بوده و در مواجهه با حوادث ، زود خود را می بازند و دچار یأس و احساس حرمان می شوند .

لو نشاء .. فظلمت تکفھون . إنا لمغرمون . بل نحن محرومون

روی سخن در این آیات، با کافران و کسانی است که در برابر مسأله معاد، موضع گیری ناباورانه دارند.

1410- کافران و درخواست معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 20 - 3

3 - کفرپیشگان عصر بعثت - علی رغم نزول پی در پی آیات و سوره های قرآن - خواستار نزول معجزه ای دیگر بودند .

و یقولون لو لا أنزل علیه آیه من ربه

ص: 767

1411- کافران و دعوت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 2

2 - کفرپیشگان از دعوت پیامبران جز فریاد و سر و صدا، چیز دیگری در نمی یابند.

و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لایسمع إلا دعاءً و نداءً

بر اساس توضیح برداشت قبل، معنای جمله «مثل الذین کفروا .. إلا- دعاءً و نداءً» چنین می شود: مَثَل کافران در ارتباط با دعوت کنندگان به ایمان مَثَل گوسفندان و چوپان آنهاست؛ همان گونه که گوسفندان از سخن و امر و نهی چوپان چیزی جز فریاد نمی فهمند، کافران نیز از دعوت پیامبران حقیقتی را درک نمی کنند.

1412- کافران و دعوت به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 12

12 - کافران مجرم، تنها، منکر رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نبودند، بلکه هر دعوت کننده به خدا را، یاوه سرا می دانستند.

لیقولنّ الذین کفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

با این که خداوند، آورنده معجزه را، تنها پیامبر (صلی الله علیه و آله) معرفی فرموده است (لئن جئتهم) اما آنان در جواب، جمعی را مخاطب قرار می دهند (إن أنتم..). این حقیقت را حکایت می کند که آنان، هر دعوت کننده ای را دارای چنان وصفی می پندارند.

1413- کافران و دعوت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 9

9 - از امام باقر (ع) درباره آیه فوق روایت شده: « مثل الذین کفروا فی دعائک یا هم ای مثل الداعی لهم إلى الإیمان کمثل الناعق فی دعائه المنعوق به من البهائم التي لا تفهم وإنما تسمع الصوت فکما ان الأنعام لا یحصل لها من دعاء الراعی إلا السماع دون تفهم المعنی فکذلک الکفار لا یحصل لهم من دعائک یا هم إلى الإیمان إلا السماع دون تفهم المعنی »

مثل تو ای رسول ما در دعوت این کافران، به سان چوپانی است که گوسفندان را فرا می خواند و آن گوسفندان نمی فهمند او چه می گوید و تنها صدایی می شنوند. پس همان طور که گوسفندان از فریاد چوپان غیر از صدا، معنایی نمی فهمند، کافران نیز از دعوت تو آنها را به ایمان

غیر از شنیدن صدا هیچ معنایی نمی فهمند».

1414- کافران و دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 1

1_ تبدیل دین خدا به مجموعه ای از امور واهی و بازدارنده از سعادت و کمال ، ویژگی کفرپیشگان

حرمهما علی الکفرین. الذین اتخذوا دینهم لهواً و لعباً

ص: 768

الف: مراد از «دینهم» دین الهی است و اضافه آن به مردم اشاره به این حقیقت دارد که منفعت برنامه های دینی و قوانین شریعتهای الهی به خود انسانها می رسد. ب: «اتخذوا» از افعال تصییر است. یعنی: بدلوا دین الله لهوا و لعبا. و تبدیل دین خدا به لهو و لعب به این است که پیرایه هایی را بر دین ببندند تا دین مجموعه ای از لهو و لعب جلوه کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 37 - 2

2_ کافران ستیزه گر با دین ، پلید هستند و اهل ایمان ، پاک .

لیمیز الله الخبیث من الطیب

1415- کافران و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 55 - 8

8_ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و یعبدون من دون الله . . . و کان الکافر علی ربّه ظهیراً

«الف و لام» در کلمه «الکافر» برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. «ظهیر» (فعلیل به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل «کان» در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر استمرار خبر برای مبتدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 29 - 2

2- کشف و ظهور ربوبیت بی همتای الهی در قیامت ، برای کافران

وقال الذین کفروا ربّنا

از اقرار کافران به ربوبیت الهی (ربّنا)، مطلب بالا استفاده می شود.

1416- کافران و رسالت محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 12

12 - کافران مجرم، تنها، منکر رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نبودند، بلکه هر دعوت کننده به خدا را، یاوه سرا می دانستند.

ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

با این که خداوند، آورنده معجزه را، تنها پیامبر (صلی الله علیه و آله) معرفی فرموده است (لئن جئتهم) اما آنان در جواب، جمعی را مخاطب قرار می دهند (إن أنتم..). این حقیقت را حکایت می کند که آنان، هر دعوت کننده ای را دارای چنان وصفی می پندارند.

ص: 769

1417- کافران و رؤیت ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 10

10_ «عن أبي جعفر (ع) إذا أراد الله قبض روح الكافر، قال: يا ملك الموت انطلق أنت و أعوانك إلى عدوّي . . . فاقبض روحه حتى تكبه في النار . . . فإذا بلغت الحلقوم ضربت الملائكة وجهه و دبره . . . و ذلك قوله «يوم يرون الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين و يقولون حجراً محجوراً» . . .» ;

از امام باقر(ع) روایت شده است: زمانی که خداوند اراده قبض روح کافر را کند، به ملک الموت امر می نماید که همراه یارانت به سوی دشمن من بروید. . . پس بگیر روحش را تا آنکه او را به روی در آتش افکنی . . . آن هنگام که جان او به گلو می رسد، ملائکه بر صورت و پشت او می زنند . . . و این سخن خداوند است: «يوم يرون الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين...».

1418- کافران و زینتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 32 - 9

9_ جواز استفاده مؤمن و کافر از زیباییها و روزیهای پاکیزه خدا در دنیا

قل هي للذين ءامنوا في الحيوه الدنيا خالصه يوم القيمه

کلمه «خالصه» حال است برای «هی» و «يوم القيامة» متعلق به آن می باشد. ذکر نشدن این کلمه در مورد «الحياه الدنيا» حاکی از انحصاری نبودن مواهب دنیا برای مؤمنان است. یعنی: قل هي للذين آمنوا و لغير هم في الحياه الدنيا و لهم خالصه يوم القيامة.

1419- کافران و سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 7

7_ منکران رسالت انبیا با استناد به وجود سختی ها و آسایش ها در تاریخ نیاکان خویش ، دشواری های بیدارکننده زندگی خود را پدیده ای عادی و خالی از هر گونه هدف و پیام می پنداشتند .

ثم بدلنا . . . قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

1420- کافران و سخنان محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 1,3,4

1- آگاهی کامل خداوند ، به هدف ها و انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به کلمات پیامبر (صلی الله علیه و آله)

نحن أعلم بما يستمعون به

«با» در «بما» برای سببیت است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ما به غرض و انگیزه ای که کافران به خاطر آن به

ص: 770

سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) گوش فرامی دهند علم داریم.

3- کافران ، به منظور خنثی کردن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نجوا و گفت و گوی سرّی می پرداختند .

نحن أعلم بما يستمعون به . . . و إذ هم نحوی إذ يقول

«إذ هم نحوی» و «إذ يقول الظالمون» بدل «إذ يستمعون إلیک» است. با توجه به این نکته، معنای آیه چنین می شود: ما آگاهترین هستیم به غرض کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) _ که تهمت زدن [سحرزدگی] به اوست _ و آگاه هستیم از نجوا و گفت و گوی آنان. چنین بیانی حکایت از آن دارد که غرض آنها از گوش دادن، تمهید و آماده شدن برای خنثی سازی سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) بوده است.

4- خداوند ، با افشای انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آنان را مورد تهدید قرار داد .

نحن أعلم . . . و إذ هم نحوی

اعلام اطلاع خداوند از گوش دادن کافران به سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) و آگاهی از گفت و گوی آنها، برای تهدید و هشدار به آنان است.

1421- کافران و ستّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 104 - 6

6_ پایبندی کفرپیشگان به افکار و آراء گذشتگان خویش مانع پذیرش تعالیم قرآن و رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و إذا قيل لهم تعالوا . . . قالوا حسبنا ما وجدنا علیه ءاباءنا

1422- کافران و شعر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 11

11 - استفاده کافران از شعر ، در هجو ارزش های الهی و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ذکروا الله کثیراً و انتصروا من بعد ما ظلموا

قیدهای «ذکروا الله کثیراً» و «انتصروا من بعد ما ظلموا» می تواند نشانگر این باشد که شاعران جاهلی، ارزش های الهی و شخص پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مسلمانان را هجو می کردند و خداوند ضمن تشویق شاعران مسلمان به تبلیغ ارزش های الهی (و ذکروا الله

کثیراً، مقابله به مثل را نیز برای آنان تجویز کرده است (وانتصروا من بعد ما ظلموا).

1423- کافران و شکست مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 30 - 5

5- کافران ، همواره در کمین شکست و اضمحلال جامعه مؤمنان اند .

إنّهم منتظرون

ص: 771

متعلق انتظارِ کافران، به قرینه دشمنی آنان با مؤمنان، می تواند انتظار شکست مؤمنان باشد.

1424- کافران و شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 27 - 16

16_ کافران و منکران آیات الهی تحت نفوذ و ولایت شیاطین هستند.

ذلک من آیت الله... إنا جعلنا الشیطين اولیاء للذین لا یؤمنون

جمله «ذلک من آیات الله» در آیه قبل می تواند بیانگر متعلق «لا یؤمنون» باشد.

1425- کافران و صحابه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 52 - 2

2_ حضور طیف خاصی از مؤمنان نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای برخی کافران ناخوشایند بود.

و لا تطرد الذین یدعون ربهم

سبب نزول نقل شده در ذیل این آیه و نیز لحن آن، گواه چگونگی ترکیب یاران پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فقر آنان و نیز نداشتن موقعیت اقتصادی و شؤون اجتماعی است. و همین امر موجب اعتراض و واکنشهایی از سوی کافران ثروتمند و قدرتمند می گشته است.

1426- کافران و طاغوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 9

9_ طاغوت ها ، شیطانند و کافران ، یاوران آنها

و الذین کفروا یقاتلون فی سبیل الطّاغوت فقاتلوا اولیاء الشّیطان

بدان احتمال که مراد از شیطان همان طاغوت باشد ; در این صورت مقصود از اولیاء شیطان _ به دلیل فای تفریح _ کافران خواهد بود.

1427- کافران و طیبات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 32 - 9

9_ جواز استفاده مؤمن و کافر از زیباییها و روزیهای پاکیزه خدا در دنیا

ص: 772

قل هي للذين آمنوا في الحياه الدنيا خالصه يوم القيمه

کلمه «خالصه» حال است برای «هی» و «یوم القیامه» متعلق به آن می باشد. ذکر نشدن این کلمه در مورد «الحیاه الدنيا» حاکی از انحصاری نبودن مواهب دنیا برای مؤمنان است. یعنی: قل هي للذين آمنوا ولغيرهم في الحياه الدنيا ولهم خالصه يوم القيامه.

1428- کافران و ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 1 - 14

14 _ عن أبي ابراهيم قال: .. «ثم الذين كفروا بربهم يعدلون» قال: يعدلون بين الظلمات و النور و بين الجور و العدل.

امام کاظم (ع) درباره آیه «ثم الذين .. .» فرمود: (کافرانی که برای خدا انباز می گیرند)، ظلمت و نور و ظلم و عدل را برابر قرار می دهند.

1429- کافران و ظلمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 1 - 14

14 _ عن أبي ابراهيم قال: .. «ثم الذين كفروا بربهم يعدلون» قال: يعدلون بين الظلمات و النور و بين الجور و العدل.

امام کاظم (ع) درباره آیه «ثم الذين .. .» فرمود: (کافرانی که برای خدا انباز می گیرند)، ظلمت و نور و ظلم و عدل را برابر قرار می دهند.

1430- کافران و عبادت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 19 - 4

4 - ازدحام کافران و مشرکان در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای مشاهده عبادت و نماز آن حضرت

کادوا یکنونون علیه لبدأ

مفسران و اهل لغت، «لبدأ» را به ازدحام معنا کرده و درباره مرجع ضمیر فاعلی «کادوا» و «یکنونون» دو نظر ارائه داده اند. برخی آن را مشرکان و کافران مکه و برخی دیگر آن را مؤمنان جن دانسته اند که برای استماع قرآن کریم در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) ازدحام می کردند. برداشت یاد شده، مبتنی بر نظر نخست است.

1431- کافران و عدالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 773

14 _ عن أبي ابراهيم قال: .. «ثم الذين كفروا بربهم يعدلون» قال: يعدلون بين الظلمات والنور وبين الجور والعدل.

امام کاظم (ع) درباره آیه «ثم الذين .. .» فرمود: (کافرانی که برای خدا انباز می گیرند)، ظلمت و نور و ظلم و عدل را برابر قرار می دهند.

1432- کافران و عذاب دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 37 - 14

14_ کفرپیشگان و ستمگران ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی اند .

و لاتخـ طبنی فی الذین ظلموا إنهم مغرقون

1433- کافران و عقیده باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 21 - 5

5_ کافران ، به پوچی و بی اساس بودن بافته های دروغین و عقاید واهی خویش ، پی خواهند برد .

وضلّ عنهم ما كانوا یفترون

1434- کافران و فروع دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 6

6 - مکلف بودن کافران به فروع دین و انجام فرائض (همچون نماز)

یدعون إلى السجود وهم سـلمون

1435- کافران و فصاحت قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 103 - 9

9- فصاحت عالی قرآن و بیان روشن آن ، مورد قبول همگان حتی کافران و مشرکان

و هـ ذل لسان عربیّ مبین

استدلال خداوند در ردّ ادعای کافران، مبتنی است بر آنکه فصاحت قرآن مورد قبول آنها باشد.

ص: 774

1436- کافران و فهم دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 4,6

4 - ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها ، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن ، محروم کرده است .

صم بکم عمی فهم لایعقلون

مفعول «لایعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

6 - کفرپیشگان بر اثر ترک پرسش و جستجو از حقایق و معارف دین ، از درک آنها ناتوان و محرومند .

بکم . . . فهم لایعقلون

تقریب جمله «فهم لایعقلون» بر لال بودن کفرپیشگان می تواند اشاره به این باشد که: از ابزار شناخت حقیقت، جستجوی آن با پرسش و تحقیق است و کفرپیشگان از این ابزار محرومند؛ یعنی، در پی یافتن حقیقت نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 65 - 9

9_ جوامع کفرپیشه ، جوامعی به دور از درک حقایق دین و معارف الهی

بأنهم قوم لایفقهون

با توجه به اینکه ایمان و کفر تعیین کننده توانایی و ناتوانی دانسته شده، معلوم می شود مفعول حذف شده از «لایفقهون» همان حقایق و معارف است که اهل ایمان بدان باور دارند.

1437- کافران و قدرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 29 - 4

4 - تأسف و حسرت شدید کافران دوزخی ، از بهره مناسب نبردن از قدرت و توانمندی خویش و ذخیره نکردن آن برای سعادت اخروی

هلک عتی سلط_نیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 104 - 6

6_ پایبندی کفرپیشگان به افکار و آراء گذشتگان خویش مانع پذیرش تعالیم قرآن و رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

وإذا قيل لهم تعالوا .. قالوا حسبنا ما وجدنا عليه آباءنا

ص: 775

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 9

9_ رویگردانی، تکذیب و تمسخر، مراحل مبارزه و رویارویی کافران با آیات الهی و قرآن*

ما تأتيهم من آية... إلا كانوا عنها معرضين. فقد كذبوا بالحق... ما كانوا به ي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 25 - 10، 12

10_ افسانه خواندن قرآن، از شیوه های مبارزه کافران و مشرکان با اسلام

حتى إذا جاءوك يجدلونك يقول الذين كفروا إن هذا إلا أسطير الأولين

12_ ناتوانی کافران از مقابله با قرآن و پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله)

حتى إذا جاءوك يجدلونك يقول الذين كفروا إن هذا إلا أسطير الأولين

پناه بردن مشرکان به جدل و اتهام، گویای این است که هیچ راه منطقی و صحیحی برای مقابله با قرآن و پیامبر(صلی الله علیه و آله) وجود نداشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 26 - 3، 4، 7

3_ افسانه خواندن قرآن و کهنه دانستن مطالب آن، از ترفندهای کافران برای جلوگیری از گوش فرادادن مردم به آن

إن هذا إلا أسطير الأولين. و هم ينهون عنه

«اول» به معنای آغاز است، و مراد کافران از این اتهام کهنه بودن مطالب قرآن می تواند باشد.

4_ کافران با پرهیز از گوش فرا دادن به قرآن و جلوگیری مردم از آن، ناخودآگاه خود را به هلاکت می افکنند.

و إن يهلكون إلا أنفسهم و ما يشعرون

7_ ترفندهای کافران برای مبارزه با قرآن و پیامبر(صلی الله علیه و آله)، بی ثمر و موجب هلاکت خود آن ها می شود.

و هم ينهون عنه و ينثون عنه و إن يهلكون إلا أنفسهم

صدر آیه بیان مبارزه کافران با اسلام و قرآن است. لذا جمله «إن یهلکون» می تواند ناظر به این نکته باشد که سرانجام این مبارزه شکست و هلاکت خود آنان است، نه قرآن و اسلام.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 5

5_ تکذیب قرآن و آیات الهی از سوی برخی کفار، با وجود علم و آگاهی بر حقانیت آن

إن هذا إلا أسطیر الأولین . . . بل بدالهم ما کانوا یخفون

چون در آیات قبل سخن از تکذیب قرآن و آیات الهی بود، مراد از «ما کانوا یخفون» می تواند موارد مذکور باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 105 - 5

5_ آیات گوناگون قرآن مایه تقویت بینش آگاهان و منجر به بهانه جویی کافران خواهد شد.

و ليقولوا درست و لنبینه لقوم یعلمون

ص: 776

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 204 - 4,5

4_ خداوند کافران را به گوش فرادادن به آوای قرآن فراخواند .

هذا بصائر من ربکم .. إذا قرى القرآن فاستمعوا له

برداشت فوق مبتنی بر این است که ___ ه خطاب در «استمعوا ..» شامل کافران نیز باشد.

5_ گوش سپاری کافران به آوای قرآن ، زمینه ساز دستیابی آنان به هدایت و رحمت الهی خواهد شد .

وإذا قرى القرآن فاستمعوا له وأنصتوا لعلکم ترحمون

چنانچه خطاب در آیه شامل کافران باشد، مصداق مورد نظر از رحمت در «ترحمون» هدایت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 3,5

3_ اظهار آگاهی کافران از محتوای قرآن و غیر مهم جلوه دادن آن ، از حيله های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ویمکرون .. قالوا قد سمعنا لئن لم یهدنا الله لولنا لقلنا مثل هذا إن هذا إلا أسطیر

جمله «ان هذا ..» دلالت می کند بر اینکه مقصود از «مثل هذا» همانندی در محتوای قرآن بوده است.

5_ معرفی قرآن به عنوان افسانه های کهن و دروغین از ترفند های کافران برای مقابله با قرآن

قالوا .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 8

8_ مؤمنان عصر بعثت ، خواهان ظهور معجزه ای برای گرایش پیدا کردن کافران به اسلام و قرآن بودند .

أفلم یأیئس الذین ءامنوا أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً

اعتراض خداوند به مؤمنان با جمله «أفلم یأیئس الذین ءامنوا» و بیان این حقیقت که امر هدایت و ضلالت به دست خداوند است نه وابسته به اراده معجزه، می رساند که مؤمنان خواهان آن بودند که معجزات درخواستی کافران تحقق یابد، شاید که آنان هدایت شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 2 - 2

2- آرزوی عمیق کافران به تسلیم شدن در برابر قرآن ، به هنگام مواجهه با عذاب الهی یا مرگ

تلک ایات الکتب و قرآن مبین . ربما یؤدّ الذین کفروا لو کانوا مسلمین

محتمل است که متعلق «کفروا» قرآن باشد که در آیه قبل آمده است و آرزوی کفار به تسلیم بودن، بنابر قاعده، باید پس از مواجهه با حادثه ای باشد که رهایی از آن ممکن نیست و آن همانا عذاب می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 1

1_ کافران ، منکر نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند و قرآن را دروغ و ساخته و پرداخته او می دانستند .

وقال الذین کفروا إن مـذا إلاّ إفک افتریه

ص: 777

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 43 - 18

18 - قرآن کریم در نگاه کافران ، فراتر از کلام عادی است و تأثیری در حد سحر دارد .

وقال الذين كفروا للحقِّ لما جاءهم إن هـِـذا إلا سحر مبين

از سحر دانستن قرآن، استفاده می شود که مشرکان، قرآن را کلامی فراتر از کلام معمولی و دارای تأثیری فوق العاده می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 4

4 - کفرپیشگان حق ستیز ، ناتوان از برخورد منطقی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن

وقال الذين كفروا لا تسمعوا لهـِـذا القرءان و الغوا فيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 12

12- روحیه استکباری ، عامل اصلی مخالفت کافران با قرآن و نه شبهات اصولی و تردید در ارزش آن

و شهدشـِـهد .. فـِـامن و استکبرتم

تصریح خداوند بر استکبار کافران، علی رغم ایمان حق گرایان به قرآن، اشاره به مطلب بالا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 6

6 - اعتراف ضمنی کافران ، به تأثیر شگرف و خارق العاده قرآن و معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإن يروا آية . . . و يقولوا سحر مستمرّ

وصف «سحر مستمرّ» گرچه در مقام تنقیص بیان شده؛ اما به طور غیر مستقیم به تأثیر خارق العاده کارها و گفته های اعجازی پیامبر(صلی الله علیه و آله) اشاره دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 36 - 3

3 - قرآن و کلام الهی ، دارای جاذبه بسیار ؛ حتی برای کافران لجوج و حق ناپذیر

فمال الذین کفروا قبلک مهطعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 3

3 - روی گردانی کافران از قرآن ، به دلیل ناتوانی آنان از درک مفاهیم آن است و افسانه دانستن آن ، بهانه ای بیش نیست .

قال أس- طیر الأولین . کلاً بل ران علی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشفاق - 84 - 23 - 5

ص: 778

5 - تکذیب قرآن از سوی کافران ، ظاهری بوده و به دروغ بودن آن باور نداشتند .

والله أعلم بما یوعون

تقابل این آیه با آیه قبل، بیانگر آن است که گرچه کافران به زبان قرآن را تکذیب می کردند؛ ولی خداوند بهتر می داند که در درون آنان از تکذیب قرآن خبری نبود.

1439- کافران و قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 7 - 12

12_ کفرپیشگان ، قیامت را امری گزاف و طرح آن را از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) چون سحر ، نیرنگی روشن قلمداد می کردند .

إن هـذا إلا سحر مبین

«هـ_ذا» به گفتار پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر زنده شدن مردگان و برپایی قیامت اشاره دارد. اطلاق «سحر» بر این گفتار و ادعا، از باب تشبیه است و وجه شبه آن بطلان و نیرنگ می باشد؛ یعنی، این سخن ظاهری فریبنده و باطنی پوچ و بی اساس دارد و در بطلان و نیرنگ بازی، همانند سحر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 7

7 - کافران ، در پی تحقق قابل مشاهده قیامت بودند .

و یقولون متی هـذا الفتح

«فتح» می تواند به معنای «فصل» باشد. در این صورت، به قرینه آیه بیست و پنج و آیه بعد، مراد از «هـ_ذا الفتح» می تواند قیامت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 4

4 - کافران مستکبر ، مدعی نامفهوم بودن قیامت برای ایشان

قلتم ما ندری ما الساعه

1440- کافران و کتاب آسمانی

1_ در صورت نزول کتابی ملموس از سوی خداوند بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، کفرورزان آن را سحر خواهند دانست.

ولو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه بأيديهم لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبی

1441- کافران و کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 33 - 4

4- کافران دوران های قبل از اسلام در برخورد با کتاب آسمانی خویش ، مثل کافران صدر اسلام عمل می کردند .

هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربك كذلك فعل الذين من قبلهم

1442- کافران و کتمان حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 11، 8

8 _ پشیمانی و تأسف شدید کافران در قیامت از کتمان کردن حقایق در دنیا

يومئذ يودّ الذين كفروا و عصوا الرسول . . . و لا يكتُمون الله حديثاً

بنابر اینکه «لا یکتُمون» عطف بر جمله «تسوّی» باشد.

11 _ شرمساری و پشیمانی کافران در قیامت ، از کتمان حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و عصوا الرسول . . . و لا یکتُمون الله حديثاً

مصدق مورد نظر از کتمان حدیث در آیه شریفه، به دلیل «کفروا و عصوا الرسول»، کتمان حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 11

11 _ کافران به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، حق پوش و مغالطه کارند.

و للبسنا علیهم ما یلبسون

«یلبسون»، فعل مضارع و بیانگر استمرار تلبیس کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 5

5_ خودداری کافران از اعتراف به مالکیت مطلق خداوند، علی رغم آگاهی بدان

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل لله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 5

5_ تکذیب قرآن و آیات الهی از سوی برخی کفار، با وجود علم و آگاهی بر حقانیت آن

إن هذا إلا أسطیر الأولین . . . بل بدالهم ما كانوا یخفون

چون در آیات قبل سخن از تکذیب قرآن و آیات الهی بود، مراد از «ما كانوا یخفون» می تواند موارد مذکور باشد.

ص: 780

1443- کافران و گواهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 2

2- کافران و مشرکان، با روبه رو شدن با گواهی شاهدان علیه خود، به عذرخواهی خواهند پرداخت.

و یوم یقوم الأشهـد . یوم لاینفع الظـلمین معذرتهم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که عبارت «یوم لاینفع . . .» بدل برای «یوم یقوم الأشهاد» می باشد.

1444- کافران و مالکیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 3,5

3_ کافران، معترف به مالکیت مطلق خداوند بر جهان هستی

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل لله

جواب خداوند به سؤال مطرح شده و منتظر جواب کافران نماندن، بداهت و مورد اعتراف بودن جواب را می رساند.

5_ خودداری کافران از اعتراف به مالکیت مطلق خداوند، علی رغم آگاهی بدان

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل لله

1445- کافران و ماههای حرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 37 - 12

12_ « عن رسول الله فی قوله تعالی « یحلونه عاماً و یحرّمونه عاماً » كانوا یحرّمون المحرم عاماً و یستحلّون صفر و یحرّمون صفر عاماً و یستحلّون المحرّم . . . »

از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) درباره آیه فوق روایت شده است: [کافران] یک سال، محرم را ماه حرام و صفر را حلال و یک سال، صفر را ماه حرام و محرم را حلال می شمردند.

8 - کافران ، تمثیل به پشه و مانند آن را امری ناروا ، نامعقول و به دور از شأن خداوند می پنداشتند .

و أما الذین کفروا فیقولون ماذا أراد اللّٰه بهذا مثلا

با توجه به اینکه کفرپیشگان قرآن را نپذیرفته بودند معلوم می شود: جمله «ماذا أراد اللّٰه . . .» خداوند چه هدفی را از این مثلها تعقیب می کند» بدین معنا نیست که آنان باور داشتند که این مثلها از جانب خداوند است و در توجیه آنها در مانده بودند؛ بلکه مقصود آنان این بود که چون آن گونه مثلها ناپسند، بی هدف و نامعقول است، نمی تواند نازل شده از جانب

خداوند باشد.

1447- کافران و محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 4

4_ اتهام سحر، وسیله ای برای مبارزه کافران با رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) و آیات الهی

لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 3

3_ گریز کفرپیشگان بهانه جو از ایمان به پیامبر(صلی الله علیه و آله)، با درخواست معجزاتی غیرعملی

و لو جعلنه ملکا لجعلنه رجلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 5

5_ استهزای کفار نسبت به پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله)، با درخواست نزول کتاب ملموس و مشاهده فرشتگان

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه . . . و لقد استهزیء برسول من قبلک

یادآوری استهزا شدن انبیای گذشته برای تسلی پیامبر(صلی الله علیه و آله)، پس از بیان بهانه جویبها و توقعات بیجای کافران چنین می نماید که همین بهانه جویبها، از مصادیق استهزای کافران در مورد رسولان الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 25 - 12

12_ ناتوانی کافران از مقابله با قرآن و پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله)

حتى إذا جاءوك یجدلونک یقول الذین کفروا إن هذا إلا أسطیر الأولین

پناه بردن مشرکان به جدل و اتهام، گویای این است که هیچ راه منطقی و صحیحی برای مقابله با قرآن و پیامبر(صلی الله علیه و آله) وجود

نداشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 26 - 7، 2

2_ پرهیز کافران مکه در صدر اسلام از گوش فرادادن به قرآن و سخنان آسمانی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ینئون عنه

«نأی» به معنی دور شدن است و «ینئون عنه» یعنی مشرکان از قرآن و وحی دوری می گزینند.

7_ ترفندهای کافران برای مبارزه با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی ثمر و موجب هلاکت خود آن ها می شود.

و هم ینهون عنه و ینئون عنه و إن یهلکون إلا أنفسهم

صدر آیه بیان مبارزه کافران با اسلام و قرآن است. لذا جمله «إن یهلکون» می تواند ناظر به این نکته باشد که سرانجام این

ص: 782

مبارزه شکست و هلاکت خود آنان است، نه قرآن و اسلام.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 3, 5, 9

3_ پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) مورد تکذیب و زخم زبان و آزار کافران بود.

قد نعلم إنه ليحزنك الذي يقولون

5_ انکار آیات الهی هدف اصلی کافران از تکذیب پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله)

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

9_ لجاجت کفار و مقابله آنها به پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) در عین آگاهی از حقانیت آن حضرت

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 184 - 1, 2

1_ کفرپیشگان عصر بعثت، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به سبب دعوت به توحید و معاد، فردی مجنون می پنداشتند.

أولم يتفكروا ما بصاحبهم من جنة

«جنه» به معنای دیوانگی است. به دلیل آیات بعد که مسأله قیامت و توحید مطرح شده است، می توان گفت این دو مسأله در بین معارف الهی بیشترین نقش را در متهم کردن پیامبر(صلی الله علیه و آله) به جنون داشته است.

2_ خداوند کفرپیشگان را به تفکر در ادعای ناصوابشان (مجنون پنداشتن پیامبر) فراخواند.

أولم يتفكروا ما بصاحبهم من جنة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 1, 2

1_ خداوند با برنامه های خویش، مکر کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نافرجام ساخت.

إذ يمكر . . . و يمكر الله و الله خير المكرين

2_ توطئه گری های کافران مکه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نجات وی از آن توطئه ها با برنامه های الهی ، امری شایسته و بایسته به یاد داشتن

إذ يمكر بك الذين كفروا . . . والله خير الممكرين

«إذ يمكر . . .» عطف بر «إذ أنتم قليل . . .» در آیه 26 است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 7

7_ موضعگیری خصمانه کافران و مشرکان در قبال پیامبر ، علی رغم اعتقادشان به خدا

و إذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 59 - 3

3_ کافران هرگز با نقض پیمان و خیانت به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) نخواهند توانست بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیشی گیرند و وی را از

ص: 783

ادامه رسالت ناتوان سازند .

و إما تخافن من قوم خيانه . . . و لا يحسبن الذين كفروا سبقوا إنهم لا يعجزون

برداشت فوق مبتنی بر این است که مفعول «سبقوا» و «لا يعجزون» پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 4

4_ کفرپیشگان ، تأخیر عذاب را نشانه بی پایه بودن تهدید های پیامبر دانسته و آنها را به استهزا می گیرند .

ل_ئِن أَخْرنا . . . لَيَقولُنَّ ما يحبسه

استفهام در جمله «ما يحبسه» به قرینه «ما كانوا به يستهزءون» به داعی استهزا و تمسخر ایراد شده است. بنابراین «لَيَقولُنَّ...»؛ یعنی ، از سر استهزا و تمسخر می پرسند: چه چیز مانع نزول آن عذاب و تحقق تهدیدها شده است؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 12

12_ کفرورزی مردم عصر بعثت و مخالفتشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن ، عامل روی آوردن مصیبت های سخت و کوبنده بر آنان

و لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه أو تحلّ قريبا من دارهم

برداشت فوق با توجه به حرف «باء» در «بما صنعوا» _ که به معنای سببیت است _ استفاده می شود. مراد از «ما صنعوا» به قرینه آیات گذشته ، انکار قرآن ، مخالفت با رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مانند آن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 1

1_ کافران ، منکر نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند و قرآن را دروغ و ساخته و پرداخته او می دانستند .

وقال الذين كفروا إن هـذا إلا إفك افتريه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 11

11 - استفاده کافران از شعر ، در هجو ارزش های الهی و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ذکروا الله کثیراً و انتصروا من بعد ما ظلموا

قیدهای «ذکروا الله کثیراً» و «انتصروا من بعد ما ظلموا» می تواند نشانگر این باشد که شاعران جاهلی، ارزش های الهی و شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان را هجو می کردند و خداوند ضمن تشویق شاعران مسلمان به تبلیغ ارزش های الهی (و ذکروا الله کثیراً)، مقابله به مثل را نیز برای آنان تجویز کرده است (و انتصروا من بعد ما ظلموا).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 60 - 12، 7، 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به صبر در برابر تبلیغات سوء کافران ، موظف بود .

فاصبر إنّ وعد الله حقّ

متعلق صبر، محذوف است که به قرینه «و لئن جئتهم بأیه ليقولنّ الذین کفروا..» می تواند بر خوردهای ایذایی و تبلیغاتی سوء کافران باشد.

ص: 784

7 - خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را برای حفظ اقتدار روحی خویش و راه ندادن هیچ گونه اضطرابی به خود ، در برابر تبلیغات کافران ، فرمان داده است .

إن أنتم إلا مبطلون.. فاصبر... ولا يستخفّنك الذین لایوقنون

12 - امکان آسیب پذیری روحی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر تبلیغات و اذیت های کافران

ولا يستخفّنك الذین لایوقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 1 - 6

6 - کافران و منافقان ، در صدد بودند تا پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از اهداف خود باز دارند و کاری کنند تا آن حضرت ، خواسته هایشان را قبول کند .

ولا تطع الک_فرین و المن_فقین

دستور صریح به پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر اطاعت نکردن از کافران و منافقان و تأکید بر آن در آیه بعد، این نکته را می رساند که گروه های یاد شده، در صدد بودند تا نظر آن حضرت را به سوی خود جلب کنند. لازم به ذکر است که قضیه ای که درباره سبب نزول آیه وارد شده، برداشت بالا را تقویت می کند. سبب نزول آیه، این است که سران مشرکان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستند تا او شفیع بودن بت ها را بپذیرد و اعلام کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 4 - 2

2 - دفاع خداوند ، از شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مقابل نارواگویی های کافران

ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه

این آیه در سیاق آیات مربوط به پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار دارد و می تواند با آن آیات، ربط معنوی داشته باشد. در شأن نزول آیه آورده شده است که کسی مدعی داشتن دو قلب بود و با آن، خود را از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برتر می دانست. خداوند، با نفی سخن او برتری دیگران را از پیامبر (صلی الله علیه و آله) نفی و از آن حضرت دفاع کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 37 - 1

1 - اجتماع کافران در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از هر سو و در قالب دسته های پراکنده بود .

مهطعین . عن الیمین و عن الشمال عزیزین

«عزیزین» (جمع «عزه») به معنای گروه های پراکنده است 0 و «یمین و شمال» در این آیه، کنایه از احاطه همه جانبه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 8

8 - تلاش گناه پیشگان و ناسپاسان کافر ، برای نفوذ و تأثیرگذاری در پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فاصبر . . . و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر اطاعت نکردن از گناه پیشگان و ناسپاسان و فرمان به صبر و شکیبایی در امر رسالت، می رساند که این گروه ها، درصدد تأثیرگذاری بر اراده پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.

ص: 785

1448- کافران و مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 98 - 5

5- مرگ در دیدگاه کافران ، پایان زندگی انسان است .

وقالوا أءذا كُنَّا عِظًا مَّاءً وَرَفًا نَّأْتَانَا لِمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 11 - 8

8 - مرگ ، بر خلاف تصور کافران نابودی نیست ، بلکه رخدادی هدف دار و به منظور حضور انسان ها در پیشگاه پروردگار است .

وقالوا أءذا ضللتنا فی الأرض . . . قل یتوفیکم ملک . . . ثمَّ إلی ربکم ترجعون

1449- کافران و مسجدالحرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 15

15 _ تنها پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان ، دارای صلاحیت و اهلیت برای مسجدالحرام هستند ; نه مشرکان و کفار *

و اخراج اهله منه اکبر عندالله

با توجه به اینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان را اهل مسجدالحرام شمرده است; شاید کنایه از اهلیت آنان برای مسجدالحرام و نا اهلی کفار برای آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 4

4 _ کفرپیشگان مکه به ناحق خویشتن را سرپرست مسجدالحرام می پنداشته و غاصبانه بر آن تسلط داشتند .

و هم یصدون عن المسجدالحرام و ما کانوا اولیاءه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ سوت کشیدن و کف زدن ، شیوه نیایش کافران مکه در مسجدالحرام و اطراف کعبه

و ما کان صلاتهم عند البیت إلا مکاء و تصدیه

1450- کافران و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 786

2 - کفرپیشگان (یهود، نصارا و مشرکان) ناخشنود از نزول کمترین خیر، بر مسلمانان

ما یوّد الذین کفروا... آن یازل علیکم من خیر

نکره آوردن «خیر» به همراه «من» زایده در آیه، حکایت از آن دارد که: مشرکان کمترین خیری را برای مسلمانان نمی پسندیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 72 - 5

5_ اظهار ایمان دروغین و داخل شدن در صفوف مسلمانان برای متزلزل ساختن آنان، از حيله های دشمنان دین

وقالت طائفه... لعلهم یرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 51 - 13

13_ ایمان حییی بن اخطب و کعب اشرف به جبت و طاغوت، و گفتار ناروای آنان نسبت به مسلمانان

الم تر الی الذین اوتوا نصیباً من الکتب یؤمنون بالطاغوت و یقولون

ابن عباس می گوید: این آیه درباره حییی بن اخطب و کعب اشرف نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 75 - 9

9_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام، تحت سیطره ستم کافران مکه

و ما لکم لا تقاتلون فی سبیل اللّٰه و المستضعفین... یقولون ربّنا اخرجنا من هذه ا

بسیاری از مفسران برآنند که آیه مورد بحث درباره مسلمانانی است که تا قبل از فتح مکه در آنجا بودند و از مهاجرت آنان جلوگیری می شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 101 - 6

6_ مسلمانان صدر اسلام، در معرض فتنه و آسیب از سوی کافران به هنگام سفر

وإذا ضربتم في الأرض... ان خفتن ان يفتنكم الذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 19

19_ کافران در اندیشه تهاجمی یکباره به مسلمین در شرایط مناسب

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغفلون عن اسلحتكم و امتعتكم فيميلون عليكم ميله واحده

کلمه «میل» هنگامی که به «علی» متعدی شود، به معنای هجوم بردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 1

ص: 787

1_ خداوند ، کافران ستیزه گر عصر بعثت را به ترک مبارزه علیه اسلام و مسلمانان فراخواند .

قل للذین کفروا إن ینتھوا یغفر لهم

انتھاء به معنای پذیرش نهی است ؛ یعنی انجام ندادن کاری بر اثر نهی شدن از آن. بنابراین با توجه به اینکه متعلق «ینتھوا» شرارتهای کافران علیه مسلمانان است، جمله «ان ینتھوا» دلالت می کند که خداوند کافران را از تعرض به مسلمانان نهی کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 13

13- هیچ گاه میان کافران و مسلمانان ، با حفظ مواضع اصولی تسالم کامل و دوستی حقیقی برقرار نخواهد شد .

وإن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک . . . و إذا لاتخذوک خلیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 36 - 2

2- قضاوت کافران درباره اسلام و مسلمانان ، قضاوتی بی اساس و بدون پایه عقلانی و منطقی است .

ما لکم کیف تحکمون

1451- کافران و مشیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 12

12_ برخی مشرکان و کافران عنود، با نقش مشیت الهی در تأثیر اسباب آشنا بودند.

ما کانوا لیؤمنوا إلا أن یشاء الله و لکن اکثرهم یجهلون

1452- کافران و معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 39 - 10، 9

9- دروغ پردازی دائمی کافران درباره معاد

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ... لَا يَبِيعُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتِ بَلَى وَعَدًّا عَلَيْهِ... وَ لِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أ

10- بی اطلاعی کافران در دنیا، از دروغ گویی خویش درباره رستاخیز

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ... لَا يَبِيعُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتِ بَلَى وَعَدًّا عَلَيْهِ... وَ لِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 10 - 6,7,9,15

1 - کافران در حیات دوباره انسان، پس از ناپدید شدن اجزای او در خاک، تشکیک کردند.

وَقَالُوا أَإِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَأَنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

ص: 788

5- از نظر کافران، پیوستن اجزای پراکنده بدن مردگان، در قیامت، امری مستبعد است.

وقالوا أءذا ضللنا فی الأرض أءتآ لفی خلق جدید

«ضللنا» دو معنا دارد: یکی دفن شدن در قبر و دیگری، تبدیل به خاک شدن به گونه ای که از دیگر اجزای خاک نتوان تمیز داد. طبق معنای دوم، اجزای بدن انسان از هم جدا شده و در میان خاک ها پراکنده خواهد شد. بازآفرینی چنین حالتی، برای کافران، مستبعد بوده است.

6- کافران، در انکار معاد، تنها متکی بر استبعادند.

أءتآ لفی خلق جدید

7- انکار لقای پروردگار و نفی هرگونه مسؤولیت از انسان، انگیزه اصلی کافران در محال شمردن معاد است.

وقالوا أءذا .. بل هم بقاء ربهم ک_فرون

9- کافران، نه تنها در معاد تردید دارند بلکه منکر صریح آن اند.

وقالوا أءذا ضللنا فی الأرض أءتآ لفی خلق جدید بل هم بقاء ربهم ک_فرون

احتمال دارد که «بل هم بقاء ربهم کافرون» ترقی از «أءذا ضللنا..» به جزم در نفی معاد باشد. لازم به ذکر است که مراد از «لقاء رب» در صورتی که معادل با معاد باشد، نکته یاد شده را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 7

7- کافران، مدعی کافی نبودن دلایل وحی برای اثبات معاد و اعتقاد به آن

و إذا قیل .. و الساعه لاریب فیها قلتما ندری ما الساعه إن نظن إلا ظناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 17 - 6

6- پندار و تصویر نادرست کافران، از مسأله معاد و چگونگی آن

أن أخرج و قد خلت القرون من قبلی

تعبیر «و قد خلت القرون من قبلی» _ که به عنوان علت برای انکار معاد از سوی کافر مطرح شده _ نشانگر آن است که معاد در پندار آنان، بازگشت به دنیا در زمانی است که هنوز نسل های بعد در زمین زندگی می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 14 - 4

4 - انکار معاد ، عمده ترین محور مخالفت کافران با پیام دین

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

از سرزنش شدن کافران، به خاطر تکذیب دوزخ و حقیقت قیامت، مطلب بالا استفاده می شود.

1453- کافران و معبودان باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 102 - 2

ص: 789

2- کافران ، اولیای برگزیده خود (معبود های باطل) را به حال خویش سودمند می پندارند .

أفحسب الذين كفروا أن يتخذوا عبادي من دوني أولياء

درباره معنای این آیه، توجیحات ادبی مختلفی ابراز شده است. از جمله این که «أن يتخذوا» مفعول یکم برای «حسب» و مفعول دوم آن «نافعاً» محذوف باشد. برداشت بالا بر این وجه ادبی مبتنی است.

1454- کافران و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 4 - 3،4

3_ رویگردانی و تأثیرناپذیری کافران از هر گونه معجزه الهی

و ما تأتیهم من آیه من آیت ربهم إلا كانوا عنها معرضین

4_ برخی از کافران در برابر آیات و معجزات، در عین اتمام حجت خداوند بر آنان، سرسختی نشان داده و لجاجت میورزند.

و ما تأتیهم من آیه .. إلا كانوا عنها معرضین

آمدن آیات و معجزات متعدد، گویای قطع عذر و اتمام حجت است.

1455- کافران و معجزه محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 8

8- در صورت اقامه معجزه ای هر چند عظیم ، از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) کافران ، آن را باطل تلقی می کردند .

و لئن جئتهم بأیه ليقولنّ الذين كفروا إن أنتم إلا مبطلون

از این که در ابتدا فرموده است: «در قرآن از هرگونه مثلی زده ایم» و سپس می فرماید: «اگر آیه ای بیاوری» می تواند قرینه باشد بر این که مراد از آن «آیه» معجزه است و نه آیه قرآن.

1456- کافران و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 _ خداوند ، هیچگونه غلبه فکری و منطقی برای کافران بر انبیا و مؤمنان قرار نداده است .

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

امام رضا(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: لن يجعل الله لكافر على مؤمن حجه . . . لن يجعل الله لهم على انبيائه(ع) سبيلا من طريق الحجه.

عيون اخبار الرضا، ج 2، ص 202، ح 5، ب 46؛ نورالثقلين، ج 1، ص 564، ح 630.

ص: 790

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 2، 1

1_ کفرپیشگان مستکبر در دنیا سوگند یاد می کنند که خداوند مؤمنان را در آخرت مشمول هیچ رحمتی نخواهد کرد .

أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمه

کلمه «رحمه» نکره است و چون پس از نفی واقع شده، معنای عموم از آن استفاده می شود. قابل ذکر است که مراد کافران از «رحمت»، رحمت‌های اخروی است. یعنی بر فرض اینکه آخرتی باشد، خداوند رحمتش را شامل حال مؤمنان نخواهد کرد. فعل مضارع «لا ينال» و نیز معقول نبودن نفی تمامی رحمتها در دنیا این معنا را تأیید می کند.

2_ اهل ایمان ، در دنیا مورد تحقیر کفرپیشگان مستکبر هستند .

أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 87 - 3

3_ مؤمنان به رسالت انبیا در معرض مشکل آفرینی کفرپیشگان و موظف به صبر و استقامت

إن كان طائفة منكم ءامنوا بالذی أرسلت به . . . فاصبروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 5

5_ لشکرکشی برای رویارویی با اهل ایمان ، عملی پسندیده در نظر شیطان زده کفرپیشگان مکه

إذ زين لهم الشيطان أعمالهم

از مصادیق مورد نظر برای کلمه «أعمالهم»، به قرینه آیات قبل و فرازهای بعد، لشکرکشی کافران مکه برای حضور در جنگ بدر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 1

1_ کافران سزاوار حمایت از یکدیگر ، نه شایسته حمایت کردن از مؤمنان و یا برخوردار شدن از حمایت ایشان

و الذین کفروا بعضهم أولیاء بعض

مقصود از ولایت کافران نسبت به یکدیگر و پشتیبانی آنان از همدیگر، به قرینه فراز بعد (إلا تعلقوه ..) نفی ولایت بین مؤمنان و کافران است. بنابراین جمله «إن الذین کفروا ...» به این معنی است که مسلمانان نباید عقد ولایی با کافران داشته باشند؛ نه آنان را حمایت کنند و نه از ایشان حمایت جویند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 109 - 1

1 - یادآوری برخورد های مستکبرانه کافران با مؤمنان در دنیا، در پی نجات خواهی آنان از دوزخ و رد آن از سوی خداوند

ربنا أخرجنا منها .. قال اخسئوا ... إنه کان فریق من عبادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 3

ص: 791

3 - کافران ، به صداقت و راستگویی مؤمنان ، باور نداشتند .

و يقولون متى هـذا الفتح إن كنتم صـدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 53 - 1

1 - اظهار تردید کردن کافران در زنده شدن انسان ها پس از مرگ ، هنگام رو به رو شدن با مؤمنان

إِنِّي كَان لِي قَرِينٌ . . . أَءِذَا مَاتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا - مَا آءْنَا لِمَدِينُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 3، 1

1 - اطمینان بخشی خداوند به مؤمنان ، در ناتوانی کافران از غلبه بر ایشان ، پس از فتح خیبر و صلح حدیبیه

و لوقـتلكم الذين كفروا لؤلؤا الأدبـر

برداشت بالا بر این اساس است که «لوقاتلكم. . .» نظر به آینده داشته باشد؛ یعنی، شما در آینده، همواره پیروز خواهید بود و هر که با شما بجنگد، منهزم خواهد شد.

3 - کافران منهزم شده در جنگ با مؤمنان ، فاقد کم ترین حامی و پشتیبان

لؤلؤا الأدبـر ثم لا يجدون وليًا ولا نصيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففين - 83 - 31 - 1

1 - کافران ، از خاطره های دیدار خود با مؤمنان ، طنز ساخته و در جمع خانواده خویش به لطیفه گوئی و خندانند یکدیگر می پردازند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

«فَكِهٍ» (صفت مشبهه) به معنای خوش دل و خندان یا به معنای کسی است که با همراهان خود سخنی گوید که آنان را بخندانند (قاموس). در برداشت یاد شده، معنای دوم مورد نظر است.

1457- کافران و نبوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 8 - 4

4_ داشتن ثروتی بی نیاز کننده از هرگونه داد و ستد با مردم، و تأمین شدن نیازهای مادی از سوی خداوند و یا داشتن بوستانی پر ثمر،

نشانه درستی ادعا پیامبری در دیدگاه کافران

أُوْیَلِّقِیْ اِلَیْهِ كِنْزَ اُوْ تَكُوْنُ لَهٗ جَنَّةٌ یَّاكُلُ مِنْهَا

1458- کافران و نبوت بشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 792

5 - انعام - 6 - 9 - 4

4_ کافران، مدعی عدم شایستگی بشر برای احراز مقام رسالت و اختصاص آن به فرشتگان

و لو جعلنه ملکا

1459- کافران و نبوت محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 11

11_ کافران به رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله)، حق پوش و مغالطه کارند.

و للبسنا علیهم ما یلبسون

«یلبسون»، فعل مضارع و بیانگر استمرار تلبیس کافران است.

1460- کافران و نبوت ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 9 - 4

4_ کافران، مدعی عدم شایستگی بشر برای احراز مقام رسالت و اختصاص آن به فرشتگان

و لو جعلنه ملکا

1461- کافران و نزول وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 1

1_ در صورت نزول کتابی ملموس از سوی خداوند بر پیامبر(صلی الله علیه و آله)، کفرورزان آن را سحر خواهند دانست.

و لو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس فلمسوه بأیدیهم لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبیی

1462- کافران و نعمتهای خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ فرعونیان و کفرپیشگان قبل از آنان در ابتدای تشکلشان امتهایی شایسته برای بهره مند شدن از نعمت های الهی بودند .

فأخذهم الله بذنوبهم . . . ذلك بأن الله لم يك مغيرا . . . حتى يغيروا ما بأنفسهم

از نکاتی که می توان از ارتباط این آیه و آیه قبل به دست آورد این است که فرعونیان و امتهای پیش از آنها در ابتدای تشکلشان امتهای کافر و منکر آیات الهی نبودند و این حالت پس از گذشت زمان بر آنان عارض شد.

ص: 793

1463- کافران و نعمتهای دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 4

4_ کفر ، مانع برخورداری کافران از نعمت های فراوان الهی ، در دنیا نیست .

ربنا إنك آتيت فرعون و ملاء زينه و أمولا في الحيوه الدنيا

1464- کافران و نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 43 - 6

6 - مکلف بودن کافران به فروع دین و انجام فرائض (همچون نماز)

یدعون إلى السجود و هم سـلمون

1465- کافران و نماز محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 19 - 4

4- ازدحام کافران و مشرکان در اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای مشاهده عبادت و نماز آن حضرت

کادوا یکنونون علیه لبدًا

مفسران و اهل لغت، «لَبَدًا» را به ازدحام معنا کرده و درباره مرجع ضمیر فاعلی «کادوا» و «یکنونون» دو نظر ارائه داده اند. برخی آن را مشرکان و کافران مکه و برخی دیگر آن را مؤمنان جن دانسته اند که برای استماع قرآن کریم در اطراف پیامبر(صلی الله علیه و آله) ازدحام می کردند. برداشت یاد شده، مبتنی بر نظر نخست است.

1466- کافران و نور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 1 - 14

14_ عن أبي ابراهيم قال: . . . «ثم الذين كفروا بربهم يعدلون» قال: يعدلون بين الظلمات و النور و بين الجور و العدل.

امام كاظم (ع) درباره آیه «ثم الذين . . . » فرمود: (کافرانی که برای خدا انباز می گیرند)، ظلمت و نور و ظلم و عدل را برابر قرار می دهند.

ص: 794

1467- کافران و وعده اصلاح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 7

7_ وعده دروغین برخی کفار مبنی بر اصلاح خویش و تکذیب نکردن آیات الهی در صورت بازگشت به دنیا

فقالوا یلیتتنا نرد و لا نکذب . . . و اینهم لکذبون

1468- کافران و وعده های خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 2

2_ توجه به گسترش اسلام و توسعه روزافزون آن ، دلیلی فراروی کفرپیشگان بر تحقق وعده های الهی (نابودی شرک و پیروزی توحید) به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أولم یروا أنّا نأتی الأرض ننقصها من أطرافها

جمله «أولم یروا . . .» به منزله دلیلی است بر پدیدار شدن و تحقق یافتن تهدیدهای الهی به مشرکان و وعده های الهی به اهل ایمان.

1469- کافران هدایت پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 6 - 5،6

5 - برخی از مردم عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مرحله ای از کفر بودند که انذار های پیامبر (صلی الله علیه و آله) در آنان تأثیری نمی بخشید .

إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لا یؤمنون

برخی بر آنند که مراد از «الذین کفروا» گروهی از کفرپیشگان مکه است؛ یعنی آیه شریفه بیان یک قضیه خارجی است و حکایت از آن ندارد که در کافر زمینه ایمان نیست.

6 - برخی از کافران به مرحله ای از کفر می رسند که زمینه ایمان در آنان نابود می شود .

إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لا یؤمنون

1470- کافران هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 35 - 7

7_ برخی از کفار انعطاف ناپذیر و غیر قابل هدایتند.

فإن استطعت أن تتبغى .. فتأتهم بأیه

جواب «إن استطعت» محذوف است. یعنی اگر توانستی در زمین و آسمان هر معجزه ای برای آنان بیاوری، بیاور، ولی آنان ایمان نمی آورند.

ص: 795

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 5

5_ اگر تمامی موجودات دسته دسته برانگیخته شوند و بر حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) شهادت دهند، برخی کافران ایمان نمی آورند.

و حشرنا علیهم کل شیء قبل ما کانوا لیؤمنوا

«قبلا» در این برداشت جمع «قبیل»، به معنی دسته و صنف گرفته شده است. «و القبیل الجماعه ... من اقوام شتی». (قاموس اللغه).

1471- کافران هنگام استماع قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 5

5 - اتهام جنون به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به هنگام شنیدن قرآن از سوی کافران

لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَقَوْلُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

1472- کافران هنگام تلاوت آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 8 - 6

6 - استکبار کافران و اصرارشان بر کفر، هنگام تلاوت آیات الهی بر آنان

تَتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا

بنابراین که «ثم» برای تراخی رتبی باشد - نه زمانی - برداشت بالا استفاده می شود.

1473- کافران هنگام سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 9 - 8

8 - مؤمنان، برخلاف کافران، تنها در گرفتاری به یاد خدا نیستند؛ بلکه در همه حال (خوشی و ناخوشی) رو به خدا می آورند.

وإذا مسّ الإنسان ضرّاً دعا ربّه . . . أمّن هوقنت اءاء الّيل ساجداً . . . ویرجوا

برداشت بالا از ارتباط میان آیه شریفه با آیه پیش به دست می آید.

ص: 796

1474- کافران هنگام عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - 8 - 11 - هود

8_ کفرپیشگان ، در صورت مواجه شدن با عذاب های الهی ، از نجات دادن خویش ناتوان خواهند بود .

و حاق بهم ما کانوا به یستهزءون

جمله «لیس مصروفاً عنهم» بیان می دارد که عذاب از کفرپیشگان بازگردانده نمی شود و جمله «حاق بهم . . .» به این نکته اشاره می کند که آنان نیز نمی توانند از عذاب بگریزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 2 - 15

2- آرزوی عمیق کافران به تسلیم شدن در برابر قرآن ، به هنگام مواجهه با عذاب الهی یا مرگ

تلک ایـت الکتـب و قرءان مبین . ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

محتمل است که متعلق «کفروا» قرآن باشد که در آیه قبل آمده است و آرزوی کفار به تسلیم بودن، بنابر قاعده، باید پس از مواجهه با حادثه ای باشد که رهایی از آن ممکن نیست و آن همانا عذاب می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 4

4- کافران ظالم ، پس از مشاهده عذاب الهی و قطعیت کیفر ، خواهان تخفیف و تأخیر مجازات خویشند .

فلایخفف عنهم العذاب ولا هم ینظرون

تذکر الهی به عدم تخفیف عذاب و دادن مهلت به ظالمان، اشاره ای به تخفیف و مهلت خواهی آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 2

2- کافران ، از یاری و نصرت دیگران به هنگام وقوع عذاب محروم خواهند بود .

ولا هم ينصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 2,5

2- بهت و حیرت کافران ، به هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی

بل تأتيهم بغتة فتبهتهم

5- کافران ، در طول عذاب اخروی ، کمترین مهلت و آسایشی نخواهند داشت .

ولا هم ينظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 46 - 1,2

1- حسرت و ندامت کافران از ستم کاری خویش ، به هنگام احساس و لمس اندکی از عذاب الهی

ولئن مستهم نفحه من عذاب ربك ليقولنَّ یـویلنا اِنَّا کنا ظـلمین

ص: 797

«نفحه» در لغت به معنای وزیدنی و یا یک وزیدن است که نوعاً در امور خیر به کار می رود و گاهی هم در امور شرّ استعمال می شود. از نظر مفسران این کلمه در آیه شریفه، به سه دلیل دلالت تقلیل را می رساند: 1_ ماده «نفحه» دال بر تقلیل است؛ 2_ بر وزن و بناء «مرّه» می باشد؛ 3_ به صورت نکره آمده است. گفتنی است کسی واژه «ویل» را می گوید که دچار بدبختی و هلاکت شده و از روی تأسّف و تحسّر این لفظ را ادا کرده باشد.

2- اعتراف و اقرار کافران به ستم کاری خویش پس از گرفتاری به اندک عذاب الهی

و لئن مسّتهم نفحه من عذاب ربّک ليقولنّ یـ ویلنا إنّنا کنا ظـ لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 1

1 - مهلت خواهی مجرمان کفرپیشه ، پس از مشاهده عذاب الهی

فیأتیهم بغته .. فيقولوا هل نحن منظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 207 - 1

1 - امکانات مادی کافران ، بی ثمر به حال آنان ، به هنگام فرا رسیدن عذاب موعود

ثمّ جاءهم ما كانوا یوعدون . ما أغنی عنهم ما كانوا یمتّعون

جمله «ما أغنی عنهم ..» را می توان دو گونه معنا کرد: الف) آن چیزهایی که از آن برخوردار می شدند، به کارشان نمی آید و عذاب را از آنان دفع نمی کند. ب) برخورداری ها، لذت ها و خاطرات شیرین گذشته، در قبال عذاب الهی هیچ ارزشی نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 8

8 - کافران ، در لحظه نزول حتمی عذاب استیصال ، اندک مهلتی نخواهند یافت .

یوم الفتح .. و لا هم ینظرون

بنابراین احتمال که مراد از «یوم الفتح»، روز نزول عذاب استیصال بر کافران باشد، نکته یاد شده قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافران و مشرکان ، به وقت نزول عذاب الهی بر آنان ، در وضعیت بسیار بد و اسفباری قرار خواهند گرفت .

فإذا نزل بساحتهم فساء صباح المنذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 3

3 - برخی از کافران لجوج و گنه کاران سرمست ، تنها به وقت مشاهده عذاب الهی و یقین به نزول آن ، بیدار گشته و در برابر سخن حق (قرآن) تسلیم شده و از آن پیروی می کنند .

أو تقول حين ترى العذاب لو أن لي كره فأكون من المحسنين

ص: 798

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 12 - 1, 2

1 - روی آوری کافران به درگاه خداوند ، به هنگام گرفتار آمدن در عذاب

رَبَّنَا اكشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ

2- اظهار ایمان و اقرار به ربوبیت خداوند از سوی کافران ، در تنگنا های ابتلا و عذاب

رَبَّنَا اكشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 13 - 1

1- اظهار ایمان و التجا به خداوند ، پس از مشاهده عذاب ، اقدامی دیر هنگام و بی ثمر برای کافران

أَتَى لَهُمُ الذِّكْرَى

برداشت بالا بنابراین نکته است که تعبیر «أَتَى لَكُمْ الذِّكْرَى»، درصدد بی ثمر خواندن ایمان کافران باشد.

1475- کافران هنگام عذاب استیصال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 51 - 2

2_ کفرپیشگان و حق ستیزان ، به هنگام وقوع عذاب استیصال ، دست از کفر کشیده ، ایمان خواهند آورد .

أَنتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ ءَامَنْتُمْ بِهِ ءَالْتَن

1476- کافران هنگام مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 21

21_ کافران در آستانه مرگ ، عذاب دردناک الهی را مشاهده خواهند کرد .

فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

برداشت فوق مبتنی بر این است که الف و لام «العذاب» _ که برای عهد ذهنی است _ اشاره به عذاب برزخی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 27 - 17

17- « عن أبي عبد الله (ع) قال : إن المؤمن إذا أُخرج من بيته شيئته الملائكة إلى قبره . . . وإن كان كافراً خرجت الملائكة تشيئعه إلى قبره تلعنونه . . . ثم يدخل عليه ملكا القبر . . . فيقولان له : من ربك ؟ فيتلجلج و يقول : قد سمعت الناس يقولون فيقولان له : لادريت و يقولان له : ما دينك ؟ فيتلجلج فيقولان له : لادريت و يقولان له : من نبيك ؟ فيقول : قد سمعت الناس يقولون فيقولان له لادريت و يسأل عن إمام زمانه . . . و هو قول الله عزّوجلّ : « . . . و يضلّ الله الظالمين و يفعل الله ما يشاء » ؛

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: آن گاه که [جنازه] مؤمن را از منزلش بیرون می برند، ملائکه او را تا قبرش

ص: 799

تشیع می کنند . . . و اگر کافر باشد فرشتگان او را تا قبرش تشیع و لعنت می کنند . . . سپس دو فرشته قبر، بر او وارد می شوند . . . پس به او می گویند: پروردگارت کیست؟ پس او [در پاسخ] مردد می شود و می گوید: شنیده ام مردم [این گونه] می گویند. پس به او می گویند: [آیا] ندانستی؟ به او می گویند دینت چیست؟ باز مردد می شود و آنان به او می گویند: [آیا] ندانستی؟ پس به او می گویند: پیامبر تو کیست؟ پس پاسخ می دهد: شنیده ام که [این گونه] مردم می گویند. پس به او می گویند [آیا] ندانستی؟ و از او درباره امام زمانش سؤال می کنند: . . . و این سخن خداوند عزّوجلّ است: ... يَضِلُّ اللهُ الظالمين و يفعل الله ما يشاء».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 2 - 2

2- آرزوی عمیق کافران به تسلیم شدن در برابر قرآن ، به هنگام مواجهه با عذاب الهی یا مرگ

تلک آیت الکتب و قرآن مبین . ربما یوّد الذین کفروا لو کانوا مسلمین

محتمل است که متعلق «کفروا» قرآن باشد که در آیه قبل آمده است و آرزوی کفار به تسلیم بودن، بنابر قاعده، باید پس از مواجهه با حادثه ای باشد که رهایی از آن ممکن نیست و آن همانا عذاب می باشد.

1477- کافران هنگام ورود به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 71 - 23, 5, 8, 4

4 - باز شدن درب های دوزخ ، هنگام نزدیک شدن کافران به آن

حتّی إذا جاءوها فتحت أبوابها

5 - درب های دوزخ ، پیش از آمدن کافران بسته است .

حتّی إذا جاءوها فتحت أبوابها

8 - کافران به هنگام رسیدن به درب های دوزخ ، مورد سرزنش نگهبانان و دربانان قرار خواهند گرفت .

وقال لهم خزنتها ألم یأتکم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که همزه در «ألم یأتکم» برای استفهام توییخی می باشد.

23 - اعتراف کافران به کفر خویش و سزاوار عذاب بودن خود ، در آستانه ورود به دوزخ

قالوا بلی ولکن حقت کلمه العذاب علی الکتفرین

برداشت یاد شده بر این اساس مبتنی است که جمله «ل_کن حقَّت کلمه العذاب علی الکافرین» ادامه کلام کافران دوزخی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 72 - 1, 2

1 - کافران ، پس از توقّفی چند در آستانه در های دوزخ برای پاسخ به پرسش های دربانان ، به ورود در آن فرمان خواهند یافت .

قال لهم خزنتها ألم یأتکم رسل . . . قالوا بلی . . . قیل ادخلوا أبواب جهنّم

2 - ورود کافران به دوزخ ، از درب های گوناگون خواهد بود .

ص: 800

1478- کافران هنگام ورود در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 4

4- اقرار گرفتن خداوند از کافران ، هنگام مواجهه آنان با آتش دوزخ ، درباره حقانیت تهدید های وحی

و یوم یعرض .. ألیس هـذا بالحقّ

به قرینه صدر آیه «هـ_ذا» اشاره به آتشی است که کافران در معرض آن قرار گرفته اند.

1479- کافران یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 55 - 3,4

3_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اخلاص آنان در راه تحقق اسلام

و منهم من صدّ عنه

«صدّ» در برداشت فوق به معنای متعدی آن، یعنی بازداشتن و منع کردن گرفته شده است و لذا از آن به اخلاص تعبیر شد.

4_ ایمان نیاوردن برخی از اهل کتاب (یهود) به پیامبران آل ابراهیم و اخلاص آنان در راه تحقق اهداف ایشان

فقد اتینا ال ابرهیم .. و منهم من صدّ عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 12

12_ تحریم طیبات بر تمامی یهود _ کافر و مؤمن _ و عذاب قیامت تنها از آن کافران ایشان

حرّمنا علیهم الطیبت .. و اعتدنا للکفرین منهم عذاباً ألیماً

با توجه به جمله «اعتدنا للکفرین منهم» و جمله «حرّمنا علیهم الطیبت» که در یکی کلمه «منهم» آمده و در دیگری نیامده، معلوم می شود برای همه یهودیان _ چه کافر و چه مؤمن _ طیبات تحریم شده ولی عذاب قیامت، تنها از آن کافران ایشان است.

1480- کثرت اموال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 35 - 2

2 - مشرکان کافر به قرآن ، مدعی برتر بودن در اموال و فرزندان

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القرءان . . . وقالوا نحن أكثر أموالاً وأولـدًا

ص: 801

احتمال دارد مرجع ضمیر فاعلی «قالوا»، مترفان (در آیه قبل) باشد و احتمال دارد به قرینه سیاق، «الذین كفروا» (در آیه 31) باشد. برداشت یاد شده، بنابر احتمال دوم است.

1481- کثرت جمعیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 44 - 1

1 - جبهه کفر ، متکی به جمعیت و اتحاد نیرو های خود برای مقابله با حق

أم یقولون نحن جمیع منتصر

«جمیع» خبر «نحن» است؛ یعنی، ما جماعتی هستیم که با حیثیت جمعی خویش پیروز مندیم.

1482- کثرت فرزند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 35 - 2

2 - مشرکان کافر به قرآن ، مدعی برتر بودن در اموال و فرزند

وقال الذین كفروا لن نؤمن به_ذا القراءن . . . وقالوا نحن أكثر أموالاً وأولـدًا

احتمال دارد مرجع ضمیر فاعلی «قالوا»، مترفان (در آیه قبل) باشد و احتمال دارد به قرینه سیاق، «الذین كفروا» (در آیه 31) باشد. برداشت یاد شده، بنابر احتمال دوم است.

1483- کثرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 8

8 - نیرو های شرک و کفر هر چند فراوان باشند ، توان شکست اهل ایمان را ندارند .

ولن تغنی عنکم فتنکم شیئا و لو کثرت

1484- کثرت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 3

3 - کافران تکذیب گر ، در صدر اسلام از قشر ثروتمند و پرفرزند و نفرات بودند .

آن کان ذا مال و بنین

ص: 802

1485- کج اندیشی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 9

9- کافران ، گرفتار کجروی و کج اندیشی مداوم اند .

کذلک کانوا یؤفکون

1486- کری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 4

4- ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها ، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن ، محروم کرده است .

صم بکم عمی فهم لایعقلون

مفعول «لایعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 11

11_ کفرپیشگان ، مشرکان و آنان که به خدا دروغ می بندند ، از شنیدن و دیدن آیات الهی ناتوانند .

و من أظلم ممن افتری ... أولئك ... ما کانوا یستطیعون السمع و ما کانوا یبصرون

1487- کفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 13

13_ کفرورزی کافران ، بیرون از اراده الهی نیست .

و لا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر انهم لن یضرّوا الله شیئاً یرید الله الای

جمله «یرید الله .. .» ، بیان دلیلی است برای «لن یضرّوا الله»؛ یعنی شتاب کافران در کفر خویش ، ضرری به خداوند نمی زند و کفر آنان،

نشانه چیره شدن بر خداوند و اراده او نیست؛ زیرا خداوند با اراده خود آنان را به راهی انداخته که نتیجه آن محرومیت از بهره های آخرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 131 - 14

14_ مالکیت انحصاری خداوند بر تمامی هستی و غنای وی ، دلیل مصونیت او از هرگونه خسارت و آسیب از کفر کافران

وإن تکفروا فإن لله... وکان الله غنیاً حمیداً

ص: 803

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 155 - 16

16 - ناتوانی از درک معارف دین در نتیجه لجاج و کفر ، کافران را نزد خدا معذور نمی سازد .

بل طبع الله علیها بکفرهم

چنانچه مقصود از جمله «قلوبنا غلف» این معنا باشد که یهودیان واقعاً از درک تعالیم پیامبر اسلام و یا دیگر انبیا عاجز بودند و بر این اساس خود را معذور می پنداشتند، جمله «بل طبع الله» بیانگر این نکته است که ناتوانی یهود از درک سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) نمی تواند عذری در پیشگاه خداوند محسوب شود چون کفرورزی آنان عامل چنین وضعیتی برای آنان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 8

8 - کافران تکذیب کننده آیات الهی حتی در صورت بازگشت به دنیا ایمان نمی آورند.

فقالوا یلیتینا نرد . . . و لوردوا لعادوا لما نهوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 59 - 1

1 - هیچ حرکت و رفتاری ، حتی کفرورزی کافران و پیمان شکنی آنان ، خارج از اراده خداوند نیست .

و لایحسبن الذین کفروا سبقوا انهم لایعجزون

جمله «لایحسبن . . .» در صدد رفع پندار ناصوابی است که کفرپیشگان آن را در خیال خویش می پروراندند که با توجه به آیات قبل می توان گفت آن پندار برخاسته از کفرورزی و ستیزه جویی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و شکستن پیمانهای او بوده است. آنان بر این پندار بودند که اگر دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خدا و خواست اوست، آنان با مخالفتهای خویش بر خدای محمد (صلی الله علیه و آله) چیره شده اند. جمله «لایحسبن . . .» بیان می دارد که این پندار ناصواب است. زیرا هیچ چیز خداوند را ناتوان نمی سازد. مفاد این جمله با توجه به آنچه گذشت این است که هیچ حرکت و رفتاری بیرون از اراده و خواست خداوند نیست.

1488- کفر کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 133 - 5

5- ربوبیت خداوند بر انسان ها مورد انکار کافران عصر بعثت قرار داشت .

من ربّه

چنانچه کافران به ربوبیت خداوند معترف بودند، می گفتند: «ربّنا».

1489- کفر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 1

ص: 804

1- کافران مجرم مکه ، علی رغم دریافت آیات قرآن ، به آن ایمان نیاوردند .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، بنابراین است که جمله «لایؤمنون به» جمله تفسیریه برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکه برای دریافت حقایق به آنجا بروند ، ایمان نخواهند آورد .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 1

1- کافران هدایت ناپذیر مکه ، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق ، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد .

و لو فتحنا علیهم باباً من السماء فظللوا فیه یعرجون . لقالوا إنما سکرّت أبصرنا

«سکر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم بندی می دانستند.

1490- کفران کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 5

5- ناسپاسی و هدایت ناپذیری کافران ، حتی با رفع گرفتاری ها و نزول رحمت الهی

و لو رحمنهم ... للجّوافی طغیٰ نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 36 - 8

8 - کفر، ناسپاسی شدید است و کافران، مردمی بس ناسپاس اند.

والذین کفروا لهم نار جهنم... کذلک نجزی کلّ کفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 70 - 4

4 - نکوهش کافران از سوی خداوند، به خاطر ناسپاسی آنان در برابر نعمت های الهی

أفرءیتم الماء... فلولا تشکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 23 - 7

ص: 805

7 - استفاده بهینه نکردن کافران تکذیب‌گر از نعمت شنوایی ، بینایی و تعقل

و جعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلاً ما تشكرون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که شکر نکردن انسان‌ها در برابر نعمت‌ها، به معنای استفاده صحیح نکردن از آنها است.

1491- کفران نعمت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 23 - 9

9 - کافران لجوج و دین‌گریز ، مردمی ناسپاس بوده و از نعمت شنوایی ، بینایی و تعقل بهره کافی نبرده اند .

و جعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلاً ما تشكرون

1492- کوبیدن انگشت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 12 - 9،8

8 _ ملانکه مأمور در هم کوبیدن سرهای کافران بدر و از کار انداختن پنجه‌های آنان بودند .

فاضربوا فوق الأعناق و اضربوا منهنم کل بنان

«ال» در «الأعناق» جانشین مضاف إليه (الکافرین) است و مراد از «فوق الأعناق» سرهای کافران است. بنابراین جمله «فاضربوا ...» یعنی سرهای کافران را مورد ضربات خویش قرار دهید. قابل ذکر است که مخاطب در این جمله، همان گونه که سیاق آیه بر آن دلالت دارد، فرشتگان هستند.

9 _ خداوند ، مجاهدان بدر را به در هم کوبیدن سرهای کافران و از کار انداختن پنجه‌های آنان ، تهییج کرد .

فاضربوا فوق الأعناق و اضربوا منهنم کل بنان

برداشت فوق بر این اساس است که خطاب در جمله «فاضربوا ..» متوجه مجاهدان باشد. جمله «و ما جعله الله إلا بشري» در آیه دهم، که مسؤولیت فرشتگان را تنها بشارت‌دهی اعلام کرد، می‌تواند مؤید این احتمال باشد.

1493- کوبیدن سر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ ملائکه مأمور در هم کوبیدن سرهای کافران بدر و از کار انداختن پنجه های آنان بودند .

فاضربوا فوق الأعناق و اضربوا منہم کل بنان

«ال» در «الأعناق» جانشین مضاف إليه (الکافرین) است و مراد از «فوق الأعناق» سرهای کافران است. بنابراین جمله «فاضربوا ...» یعنی سرهای کافران را مورد ضربات خویش قرار دهید. قابل ذکر است که مخاطب در این جمله، همان گونه که سیاق آیه بر آن دلالت دارد، فرشتگان هستند.

ص: 806

9_ خداوند ، مجاهدان بدر را به در هم کوبیدن سر های کافران و از کار انداختن پنجه های آنان ، تهییج کرد .

فاضربوا فوق الأعناق و اضربوا منهم کل بنان

برداشت فوق بر این اساس است که خطاب در جمله «فاضربوا . . .» متوجه مجاهدان باشد. جمله «و ما جعله الله إلا بشری» در آیه دهم، که مسؤولیت فرشتگان را تنها بشارت دهی اعلام کرد، می تواند مؤید این احتمال باشد.

1494- کوردلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 115 - 3

3_ نزول معجزات و محدوده آن، وارونه ساختن دل و دیده کافران، و قرار دادن دشمن برای پیامبران، از سنتها و کلمات خداوند و غیر قابل تغییر است.

إنما الأیت عند الله . . . و نقلب . . . و کذلک جعلنا . . . و تمت کلمت ربک

در آیات گذشته چند سنت و قانون الهی یاد شد، از جمله: «نقلب أفئدتهم» و «ما كانوا لیؤمنوا» و «لکل نبی عدوا». لذا اگر مراد از «کلمت»، سنن باشد، همه موارد ذکر شده را می تواند شامل گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 101 - 1

1- بارزترین ویژگی کافران ، محجوب بودن آنان از دیدن و درک آیات الهی است .

الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری

مراد از دیدن ذکر خدا، مشاهده و درک آیات و نشانه هایی است که مایه یاد خداوند هستند (گفتن مسبب و اراده سبب) و مفاد آیه، این است که مشاهده آیات خداوند، کافران را به یاد او نمی افکند، گویا پوششی بر چشم های آنان است که دیدن آن آیات، بر ایشان مقدور نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 46 - 11

11 - کافران و تکذیب کنندگان پیامبران ، نابینایان واقعی و محروم از بینایی دل

أفلم یسیروا فی الأرض . . . ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 19 - 3

3 - کافران ، مردمی کوردل و تاریک بین و مؤمنان ، انسان هایی روشن ضمیر و اهل بصیرت

و ما یتوی الأعمی و البصیر

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیه شریفه، درصدد بیان تمثیل برای وضعیت مؤمنان و کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 70 - 7

ص: 807

7 - مؤمنان ، انسان های زنده دل و برخوردار از حیات واقعی و معقول ، و کافران (چونان مردگان) محروم از آن

لينذر من كان حيًّا و يحقّ القول على الكفرين

برداشت یاد شده از ارتباط میان صدر و ذیل آیه شریفه؛ یعنی، به قرینه مقابله میان انسان های زنده و کافران، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 58 - 5

5 - مؤمنان نیک کردار ، گروهی روشن بین و اهل بصیرت و کافران بدکردار ، گروهی کوردل و غافل اند .

و ما يستوى الأعمى و البصير و الذين آمنوا و عملوا الصالحات و لا المسيء

«الأعمى» و «البصير» تمثیلی برای مؤمنان نیک کردار و کافران بد کردار است.

1495- کوردلی کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 53 - 2

2 - کافران حق ناپذیر ، انسان هایی کوردل اند .

إذا ولّوا .. و ما أنت بهد العمى عن ضلّلتهم

1496- کوری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 1,2,4

1 - مثل کفرپیشگان ، مثل حیوانی است که از درک شنیده ها ناتوان است .

و مثل الذين كفروا كمثل الذي ينعق بما لا يسمع

«نعق» (مصدر ينعق) به معنای: نهیب چوپان بر گوسفندان و امر و نهی اوست و مراد از «ما لا يسمع» گوسفند و مانند آن می باشد. به گفته

مفسران در آیه شریفه، کافران لجوج به گوسفندان و دعوت کنندگان به معارف دین به چوپان تشبیه شده اند. بر این مبنا بخشی از مشبه ذکر

نشده و تقدیر کلام چنین است: مثل الذين كفروا و الذي يدعوهم الى الأيمان كمثل الذي

2 - کفرپیشگان از دعوت پیامبران جز فریاد و سر و صدا، چیز دیگری در نمی یابند .

و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لایسمع إلا دعاءً و نداءً

بر اساس توضیح برداشت قبل، معنای جمله «مثل الذین کفروا .. . إلا- دعاءً و نداءً» چنین می شود: مثل کافران در ارتباط با دعوت کنندگان به ایمان مثل گوسفندان و چوپان آنهاست؛ همان گونه که گوسفندان از سخن و امر و نهی چوپان چیزی جز فریاد نمی فهمند، کافران نیز از دعوت پیامبران حقیقتی را درک نمی کنند.

4 - ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن، محروم کرده است .

صم بکم عمی فهم لایعقلون

ص: 808

مفعول «لا یعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 104 - 10

10 - ایمان به آیات الهی بینایی و کفر به آن کوری است.

قد جاءكم بصائر من ربكم فمن أبصر فلنفسه و من عمى فعليها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 20 - 11

11 - کفرپیشگان، مشرکان و آنان که به خدا دروغ می بندند، از شنیدن و دیدن آیات الهی ناتوانند.

و من أظلم ممن افترى .. أولئك ... ما كانوا يستطيعون السمع و ما كانوا يبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 45 - 8

8 - افتادن حجاب نامرئی بر دیدگان کافران و محروم شدن آنان از شنیدن و درک وحی، معلول تصمیم آنها مبنی بر عدم ایمان به آخرت است.

بين الذين لا يؤمنون بالأخرة حجاباً مستوراً

تعبیر «الذين لا يؤمنون بالأخرة» - به صورت جمله وصفیه - و فعل مضارع به جای «الكافرين» می تواند به این معنا باشد که جعل حجاب از سوی خدا، به خاطر این خصلت و گزینش از سوی کافران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 8 - 9

9 - مؤمنان، مردمی واقع بین، خودشناس و بصیر و کافران، مردمی خود ناشناس و فاقد بصیرت

الذين كفروا لهم عذاب شديد و الذين ءامنوا.. .. أفمن زين له سوء عمله فرءاه حسناً

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که آیه شریفه تصویر کننده چهره مؤمنان و کافران باشد که در آیه قبل از آنان سخن گفته شد.

1 - توانایی خداوند بر عذاب کافران ، به گونه ای که آنان با از بین رفتن چشم ها و نوردیدگانشان ، راه معمول خود را پیدا نکرده و از پیمودن راه درست محروم خواهند شد .

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم فاستبقوا الصراط فأنی یبصرون

«طمس» (مصدر «طمسنا») به معنای از بین بردن آثار و شواهد چیزی است و مقصود از «لطمسنا علی أعینهم» از بین بردن کامل عضو چشم و یا نور و بینایی آن می باشد. مراد از «الصراط» نیز راه معمول و متداولی است که افراد آن را طی می کنند.

2 - عذاب کافران با از بین بردن چشم ها و نوردیدگانشان (به گونه ای که راه درستی را پیدا نکنند) جزء مشیت و سنت خدا نیست .

و لو نشاء لطمسنا على أعينهم فاستبقوا الصراط فأنى يبصرون

از به کار رفتن «لو» _ که برای امتناع و امر محالی است _ برداشت یاد شده به دست می آید.

1497- کوری کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 9 - 4

4 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « و جعلنا من بين أيديهم سداً و من خلفهم سداً فأغشيناهم » يقول : فأعمينا هم « فهم لا يبصرون » الهدى . . . ;

از امام باقر(ع) درباره قول خدا «.. فأغشيناهم» روایت شده: که خدا می فرماید: آنان را کور کردیم، پس نور هدایت را نمی بینند...».

1498- کیفر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 56 - 12، 13، 14

1 _ آتش سوزان جهنم ، کیفر کافران به آیات الهی

انّ الذین کفروا بایاتنا سوف نُصلیهم ناراً

12 _ وارد ساختن کافران به آتش و عذاب آنان در دوزخ ، بر اساس حکمت خداوند

انّ الذین کفروا بایاتنا سوف نُصلیهم ناراً .. انّ الله کان عزیزاً حکیماً

تذکر به حکمت خداوند پس از بیان عذاب کافران، اشاره به حکیمانه بودن چنین عملی است.

13 _ هیچ نیرویی قادر به جلوگیری از عذاب کافران در دوزخ نخواهد بود .

سوف نُصلیهم ناراً .. انّ الله کان عزیزاً حکیماً

تذکر به شکست ناپذیری خداوند پس از بیان اینکه کافران را به دوزخ خواهد برد، اشاره به این معنا دارد که مبادا توهم شود آنان می توانند علی رغم خواست خداوند بر او غلبه کنند و خود را از آتش برهانند.

14 _ عزت و حکمت الهی ، مقتضی عذاب مستمر دوزخیان کفرپیشه *

انّ الذين كفروا .. انّ الله كان عزيزاً حكيماً

بنابر اینکه جمله «انّ الله ..»، بیان علتی برای «سوف نصليهم ناراً» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 7

7_ عذاب اخروی پیروان شرک و کفر، سزای اعمالشان در دنیاست.

فذوقوا العذاب بما كنتم تكسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 4

ص: 810

4_ همسانی منافقان و کافران ، در استحقاق کیفر شدید و مستمر خداوند در قیامت

وعد الله المنافقين و الكفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 9

9_ کیفر دنیوی و اخروی کافران و منافقان ، از سنت های ثابت الهی

أولئك حبطت أعمالهم فی الدنيا و الآخره .. ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 4 - 13

13_ عذاب دردناک و آشامیدنی داغ و جوشان ، کیفر اخروی کفرمداران

و الذین کفروا لهم شراب من حمیم و عذاب ألیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 2

2- کافرانی که با حالت ظلم به نفس (کفر) از دنیا بروند ، در قیامت گرفتار خواری و ذلت خواهند شد .

إن الخزی الیوم و السوء علی الکفرین . الذین تتوفّهم الملئکه ظالمی أنفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 74 - 10

10 - جاودانگی عذاب جهنم و نبود مرگ در آن ، دلیل پاینده تر بودن عذاب کافران از شکنجه و آزاری است که آنان بر مؤمنان روا می داشتند .

والله خیر و أبقى . إله من یأت ... لایموت فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 15

15 - قیامت ، روز مجازات و کیفر کفرپیشگان و حق ستیزان

و نذيقه يوم القیـمه عذاب الحریق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 11

11 - کافران ، در روز رستاخیز به جای نیل به ثمره اعمال نیک خویش ، با خدا و کیفر او مواجه خواهند شد .

و الذین کفروا أعمـلهم کسراب بقیعه . . . حتّی إذا جاءه لم یجدہ شیئاً و وجد اللّٰه ع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 8,9

8 - وعده الهی به گردآوری کافران هر امت ، برای محاکمه و مجازات در قیامت *

ص: 811

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا ممّن یکذب بـایـتنا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «حشر» مورد بحث در آیه مربوط به قیامت باشد.

9- حشر گروهی از کافران هر امت در قیامت و رانده شدن آنان به سوی جایگاه محاکمه و مجازات *

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا ممّن یکذب بـایـتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 12

12 - مجازات کافران و بدکاران در قیامت ، همراه با آگاه شدن از جرم شان است .

إلینا مرجعهم فننبئهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 2

2 - رفاه دنیوی کافران ، در قبال عذاب سخت آخرت ، اندک و ناچیز است .

نمتّعهم قلیلاً ثمّ نضطرّهم إلی عذاب غلیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 22 - 4

4 - همانندی و یکسانی مجازات و کیفر زنان و مردان مشرک و کافر در قیامت

احشروا الذین ظلموا و أزوجهم

برداشت یاد شده از آن جا است که اختصاص به ذکر یافتن «ازواج» (همسران)، می تواند برای از بین بردن این توهم باشد که زنان مشرک و کافر از کیفر الهی معاف اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 33 - 1

1 - مشترک بودن رهبران شرک و کفر اغواگر با توده های مشرک و کافر اغوا شده در کیفر و عذاب دوزخ

فإنهم يومئذ في العذاب مشتركون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 40 - 10

10 - خداوند با کافران بدکردار در قیامت، بر مبنای عدل و با مؤمنان نیک کردار براساس فضل و لطف خویش برخورد خواهد کرد.

من عمل سیئه فلا یجزی إلا مثلها و من عمل صـلحاً... و هو مؤمن... یرزقون فیها ب

برداشت یاد شده از آن جا است که مجازات گناه کاران، تنها به میزان گناه آنان است؛ ولی پاداش مؤمنان نیک کردار، بی شمار و افزون بر استحقاق آنان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 72 - 3

ص: 812

3- عذاب شدن کافران حق ستیز و ستیزه جو به آتش دوزخ، پس از کیفر شدنشان با آب داغ و پر حرارت خواهد بود.

فی الحمیم ثمّ فی النار یسجرون

برداشت یاد شده از آمدن «ثمّ» که نوعاً برای تراخی زمانی است، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 8

8- قیامت، روز مجازات کافران با عذابی خوارکننده و ذلّت بار

فالیوم تجزون عذاب الهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 22

22- روز قیامت و کیفر دهی کافران، روزی بس بزرگ و توصیف ناپذیر *

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 11

11- کیفر کافران در قیامت، نتیجه عملکرد خود آنان

قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 29 - 5

5_ کیفر های اخروی نتیجه قهری عملکرد خود کافران، و نه ظلمی از سوی خدا بر ایشان

قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِالْوَعِيدِ... وَ مَا أَنَا بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 41 - 1

1 - رهنمود خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در امید بستن به قیامت برای جزای کافران لجوج

فاصبر . . . و استمع یوم یناد المناد

آیات پیشین در زمینه مواجهه ناروای کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و لزوم شکیبایی آن حضرت در برابر آنان بود. اکنون در این آیه، خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرماید: گوش به زنگ منادی حق برای رستاخیز باش؛ کنایه از این که آن روز کافران، مجازات واقعی خود را خواهند دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 7

7 - کیفر های دنیوی و برزخی کافران ، سبک تر از کیفر اخروی آنان *

و إنّ للذین ظلموا عذاباً دون ذلک

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که «دون» به معنای پایین تر و خفیف تر باشد و «دون ذلک» اشاره به عذاب دنیوی یا

ص: 813

برزخی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 46 - 3

3 - قیامت ، قرارگاه اصلی برای مؤاخذه و مجازات کافران

سیهزم الجمع . . . و الساعه أدهی و أمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 11 - 2

2 - کیفر و عذاب دوزخ برای کافران ، نتیجه و پیامد کوتاهی و تقصیرکاری خود آنان است .

فاعترفوا بذنبهم

1499- کیفر استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 1

1 - دوزخ ، پایانی خفت بار برای دروغ پردازی ها ، استهزاجری ها و گناه پیشگی کافران

ویل لكلّ أفاک اثم . . . اتخذها هزواً ... عذاب مهین . من ورائهم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفین - 83 - 36 - 2

2 - بی پاسخ نماندن تمسخر های کافران و گرفتاری آنان به نتایج کردار خویش ، امری طرفه و جالب توجه است .

هل ثوب الکفار ما کانوا یفعلون

استفهام در آیه شریفه برای تقریر و تعجیب است؛ یعنی، کافران چنین حالتی را گمان نداشته و پیش بینی نمی کردند.

1500- کیفر برزخی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- وجود کیفر برای کافران ، پیش از برپایی قیامت و در عالم برزخ

النار يعرضون عليها غدوًّا وعشيًّا

1501- کیفر دروغگویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 814

1 - دوزخ ، پایانی خفت بار برای دروغ پردازی ها ، استهزاگری ها و گناه پیشگی کافران

ویل لكل آفاک اثم .. اتخذها هزوا ... عذاب مهین . من ورائهم جهنم

1502- کیفر دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 13 - 2

2_ مخالفت و دشمنی مشرکان مکه با خدا و رسول او مایه فرمان الهی به سرکوبی و نابودی آنان

ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 19

19_ شکست کافران جنگ بدر نمودی از عقوبت شدید خداوند برای آنان

والله شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 7,9

7_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

الم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح .. و المؤمنتک

9_ کیفر دنیوی و اخروی کافران و منافقان ، از سنت های ثابت الهی

أولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا و الآخره .. ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 11

11_ حسابرسی و مجازات کفرپیشگان و منکران رسالت در دنیا

از آن جا که مقصود از تهدیدهای اشاره شده در این آیه عذابهای دنیوی است ، معلوم می شود مراد از حساب در جمله «علینا الحساب» نیز حسابرسی در دنیاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 73 - 3

3 - چشانندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون . و إن ربک لذو فضل علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته شد، مراد از «الذی تستعجلون» می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت «بعض الذی تستعجلون» به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و

ص: 815

رحمت الهی بر مردم، پس از بیان «ردف لکم بعض الذی تستعجلون» از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است؛ برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 11

11- وجود کیفر های دنیوی برای بسیاری از کافران ، افزون بر عذاب اخروی آنان

والذین کفروا... و النار مثوی لهم . و کأین من قریه ... أهلکنهم

از ارتباط این آیه با آیه قبل، استفاده می شود که خداوند تمامی کیفر کافران را به آخرت وائنهاده و آنان را در دنیا به کلی رها نساخته است؛ بلکه بسیاری از آنان را به کیفر کفرشان هلاک ساخته و می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 6,7

6 - کافران ، گرفتار کیفر های دنیوی و بیشتر آنان ، غافل از منشأ گرفتاری های خویش *

لذین ظلموا عذاباً... و لکن اکثرهم لایعلمون

در صورتی که «عذاباً دون ذلک» نظر به کیفر دنیوی داشته باشد، احتمال می رود که «اکثرهم لایعلمون» به این معنا باشد که کافران به رغم ابتلا به این کیفرهای الهی، معمولاً توجه ندارند که علت آن، کفر ایشان است.

7 - کیفر های دنیوی و برزخی کافران ، سبک تر از کیفر اخروی آنان *

وإن للذین ظلموا عذاباً دون ذلک

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که «دون» به معنای پایین تر و خفیف تر باشد و «دون ذلک» اشاره به عذاب دنیوی یا برزخی داشته باشد.

1503- کیفر دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 11

11 - کیفر الهی ، فرجام شوم دوستی با کافران و پذیرش سلطه آنهاست .

لا تتخذوا الكافرين أولياء... ان تجعلوا الله عليكم سلطاناً مبيناً

حجت آشکار خداوند، حکایت از این دارد که مقتضی کیفر و عقاب برای چنین افرادی فراهم است.

1504- کیفر سخت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 15 - 4

4 - مؤاخذه سخت کافران و چشم پوشی از خطای مؤمنان، برخاسته از سلطه خداوند بر تمام هستی است.

إنّ بطش ربّك .. و هو الغفور الودود . ذوالعرش

ص: 816

1505- کيفر عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - انفال - 8 - 51 - 1

1_ شکنجه و عذاب کافران به هنگام مرگ و پس از آن نتیجه اعمال خود آنان است ، نه ظلمی از جانب خداوند بر ایشان .

ذوقوا عذاب الحريق. ذلک بما قدمت ايدیکم و ان الله ليس بظلم

«ذلک» می تواند اشاره به خصوص «عذاب الحريق» باشد و می تواند اشاره به مجموع عذابی باشد که در آیه قبل بیان شد. قابل ذکر است که در برداشت فوق «ان الله ...» ناظر به این حقیقت گرفته شده که عذاب کافران بیش از استحقاق آنان نیست، نه تعلیلی برای ضرورت گرفتارسازی ایشان به عذابهای الهی.

1506- کيفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - بقره - 2 - 126 - 18

18 - آنان که به خدا و روز قیامت کافر شوند ، راهی جز ورود به آتش دوزخ نخواهند داشت .

و من کفر . . . ثم اضطره إلى عذاب النار

اضطراره؛ یعنی، مجبور ساختن کسی به انجام کاری. پس «ثم اضطره...» چنین معنا می شود: آن گاه که کافران حیات دنیا را سپری کردند، آنان را برای ورود به آتش دوزخ مجبور می کنم.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - آل عمران - 3 - 4 - 16، 10

10_ عذاب شدید کافران پس از اتمام حجت بر آنان از طریق کتب آسمانی

نزل علیک الكتاب . . ان الذین کفروا بایات الله لهم عذاب شدید

16_ ابتلای کافران به عذاب شدید ، انتقام الهی از آنان و نمایانگر شکست ناپذیری خداوند است .

ان الذین کفروا . . لهم عذاب شدید و الله عزیز ذوانتقام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5_ مجازات کافران و تکذیب کنندگان آیات الهی، از سنت های خداوند است.

كذآب ال فرعون و الذین من قبلهم كذبوا بآياتنا فاخذهم الله بذنوبهم

خداوند همه کافران را در همه عصرها، تهدید به عذاب کرده و از این، عمومیت سنت الهی در مورد کافران، استنباط می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19_ بصیرت خداوند به بندگان، تضمین کننده پاداش متقین و کیفر کافران

قل للذین كفروا... للذین اتقوا عند ربهم... و الله بصیر بالعباد

ص: 817

اگر آگاهی همه جانبه خداوند نباشد، کیفرها و پاداشها، تضمین نمی شود. از این رو خداوند پس از بیان کیفر و پاداش، آگاهی خود را به احوال بندگان، متذکر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 19 - 14

14 - کفر و انکار آگاهانه آیات الهی، کیفر سریع خداوند را در پی دارد.

و من یکفر بایات الله فان الله سریع الحساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 54 - 10

10 - مکر خداوند با کافران، مجازات نمودن آنان به سبب مکرشان است.

و مکروا و مکر الله

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: انّ الله تبارک و تعالی ... لا یمکر ... و لکنّه عزّ و جل یجازیهم ... جزاء المکر.

عیون اخبار الرضا(ع)، ج 1، ص 126، ح 19، ب 11؛ معانی الاخبار، ص 13، ح 3.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 56 - 1,5

1 - کافران (یهودیان)، مشمول عذاب سخت خداوند در دنیا و آخرت

فاما الذین کفروا فاعذبهم عذاباً شديداً فی الدنيا و الاخره

5 - کافران (یهودیان)، هیچ یار و یآوری در برابر عذاب الهی در دنیا و آخرت ندارند.

فأما الذین کفروا .. و ما لهم من ناصرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 88 - 3

3_ خداوند بدون مهلت و تأخیر ، مرتدّان و کافران یهود و نصارا را عذاب می کند .

لا یخفّف عنهم العذاب ولا هم یظنّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 91 - 4

4_ کسانی که در حال کفر بمیرند ، مستحقّ عذابی دردناک هستند .

اولئک لهم عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 108 - 5,8

5_ عذاب سیه رویان (اهل کفر) و استغراق سفیدرویان در رحمت الهی ، از آیات بحق خداوند

فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون . . . ففی رحمه الله . . . تلک ایات الله

ص: 818

بنابراینکه مشارالیه «تلك»، مطالب مذکور در دو آیه قبل باشد.

8_ عذاب سیه رویان (کافران) ، ناشی از اعمال ناپسند (تفرقه و پراکندگی و کفر) خود آنان است و نه از ناحیه خداوند

فاما الذین اسودّت وجوههم . . . و ما اللّٰه یرید ظلماً للعالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 1،13

1_ اموال و فرزندان اهل کفر ، نمی تواند آنها را از کیفر خداوند برهاند .

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اولادهم من اللّٰه شیئاً

«اغنی» هنگامی که با «عن» متعدی شود، به معنای «دفع» می آید. لذا «لن تُغنی»، یعنی نمی رهااند. (روح المعانی).

13_ آتش جاودانه دوزخ ، فرجام کفر پیشگانِ اهل کتاب

انّ الذین کفروا . . . و اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون

با توجه به آیات قبل، مراد از «الذین»، کافران اهل کتاب هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 119 - 23

23_ کافران کینه توز و منافقان حيله گر شایسته نابودی

قل موتوا بغيظکم انّ اللّٰه علیم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 131 - 3،5،6،8

3_ آتش دوزخ ، در انتظار کافران و رباخواران ، و آماده برای آنان

لا تاكلوا الرّبوا . . . و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للكافرين

5_ آتش دوزخ ، هم اکنون حاضر و آماده برای کافران

و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للكافرين

کلمه «اعدت» (مهیا شده)، به صیغه ماضی، دلالت بر وجود بالفعل چنین آتشی دارد.

6_ آتش دوزخ، در اصل برای کافران مهیا شده است.

و اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

بنابر اینکه «الَّتِي»، وصف توضیحی باشد نه احترازی.

8_ همگونی عذاب رباخواران با عذاب کافران

لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً .. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 151 - 19

19_ آتش دوزخ، جایگاه و فرجام شوم کفرپیشگان مشرک

سنلقى فى قلوب الذين كفروا الرعب .. و ماويهم النار وبئس مثوى الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 819

16 _ عذاب بزرگ اخروی در انتظار شتابگران در کفر است .

الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ . . . وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 18 - 5,6

5 _ خداوند برای گناهکارانی که توبه را تا آستانه مرگ تأخیر انداخته و کسانی که کافر بمیرند ، عذاب دردناکی آماده کرده است .

و لَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ . . . وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَ هُمْ كَفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا

6 _ خداوند برای کسانی که تا لحظه مرگ بر کفر خویش باقی مانده و آنگاه ایمان آورند ، عذابی دردناک آماده کرده است .

و لَيْسَتِ التَّوْبَةُ . . . وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَ هُمْ كَفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 55 - 6

6 _ آتش سوزان جهنم ، کیفر آتش افروزان و اخلا لگران علیه پیامبران

وَ كَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

«سعیر»، به معنای آتش برافروخته و سوزان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 14

14 _ خداوند ، گردآورنده همه منافقان و کافران ، در جهنم

إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 151 - 3,4

3 _ کیفر خوار کننده الهی ، در انتظار کافران به خدا و پیامبران اوست .

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

4_ جهنم و عذاب الهی ، هم اکنون برای کافران آماده و مهیاست .

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

چنانچه مراد از «عذاباً مهیناً» عذاب دوزخ باشد، فعل «اعتدنا»، به صیغه ماضی حکایت از وجود هم اکنون دوزخ دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 169 - 7

7_ جاودانگی در جهنم ، کیفر کافران ستمگر

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا... خَلْدِينَ فِيهَا أَبَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 820

1_ کافران و تکذیب کنندگان آیات الهی ، اصحاب دوزخ هستند .

و الذین کفروا و کذبوا .. أولئک اصحاب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 2

2_ آتش دوزخ جایگاه اجتماع و به هم پیوستن جنیان و آدمیان کافر و مشرک است.

قال ادخلوا فی أمم قد خلت من قبلکم من الجن و الإنس فی النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 99 - 3

3_ کفرپیشگان به پندار باطل ، خویشتن را از مکر خدا و کیفر های ناگهانی وی ایمن می شمارند .

أفأمنوا مکر الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 2

2_ ابتلای کفرپیشگان تاریخ به کیفر های الهی ، بیانگر توانایی خداوند به گرفتار سازی گنهکاران موجود به عقوبت گناهانشان است .

أو لم یهد للذین یرثون .. أن لو نشاء أصبئهم بذنوبهم

فاعل «یهد» ضمیری است که به داستان و سرنوشت اقوام پیشین برمی گردد و «أن لو نشاء ..» مفعول آن می باشد. قابل ذکر است که «الذین یرثون» نیز مفعول به واسطه «یهد» است. و چون «یهد» به حرف لام متعدی شده، معنای تبیین در آن تضمین شده است. بنابراین جمله «أو لم یهد ...» یعنی آیا سرگذشت پیشینیان برای وارثانشان این حقیقت را روشن نکرده است که اگر مشیت ما اقتضا کند آنان را به سبب گناهانشان عقوبت می کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 183 - 1

1_ سنت خداوند بر امهال کفرپیشگان تکذیب کننده و تأخیر در هلاکت و عذاب ایشان است .

و أُملي لهم إن كيدي متين

املاء (مصدر أُملي از ماده ملاوه) به معنای مهلت دادن و تأخیر انداختن است. به مناسبت اینکه حقیقت بیان شده (مهلت دادن و تأخیر انداختن) درباره تکذیب کنندگان آیات الهی است، معلوم می شود مراد از تأخیر، تأخیر در عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 14 - 2

2_ آتش دوزخ کیفر تمامی کافران

و أن للكفرین عذاب النار

«ال» در «الكفرین» برای استغراق و شمول است. گفتمی است در وجه ترکیبی «أن للكفرین ...» نظرهای مختلفی ایراد شده است. بهترین وجه آن تقدیر گرفتن فعلی همانند «اعلموا» است. یعنی «و اعلموا أن للكفرین عذاب النار».

ص: 821

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 9

9_ جهنم ، سزای کافران حق ستیز

و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 7

7_ خداوند ، کفرپیشگان را به سبب رفتار ناپسندشان (سرمستی ها ، ریاکاری ها ، بازداری مردم از راه خدا) ، مجازات خواهد کرد .

ولا تكونوا کالذین .. و الله بما یعملون محیط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 11، 10، 6، 5

5_ خداوند فرعونیان و همه کافران پیش از آنان را به سبب گناهانشان به کیفری شدید گرفتار ساخت .

فأخذهم الله بذنوبهم إن الله قوی شدید العقاب

6_ خداوند ، کافران و گنهکاران را پس از ارائه آیات خویش و اتمام حجت بر آنان ، مؤاخذه خواهد کرد .

کفروا بایت الله فأخذهم الله بذنوبهم

10_ گرفتاری فرعونیان و کافران پیش از آنها به کیفر های شدید الهی ، نمودی از توانمندی خداوند است .

فأخذهم الله بذنوبهم إن الله قوی شدید العقاب

11_ توجه به سنت الهی در مجازات کافران و گناهکاران ، زمینه ساز پرهیز از کفرورزی و ارتکاب گناه

کذاب ءال فرعون .. إن الله قوی شدید العقاب

هدف از بیان مؤاخذه کافران و گنهکاران هشدار است به انسانها تا با توجه به آن در مسیر ایمان و ترک گناه قرار گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 53 - 14

14_ کیفر خداوند برای کافران ، متکی بر شنوایی و علم گسترده اوست .

وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 26 - 10

10_ هزیمت و شکست ، فرجام شوم و کیفر قطعی برای تمامی کافران و دشمنان ایستاده در برابر دین الهی

وَعَذَابُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جِزَاءُ الْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 7، 8، 12

7_ عذاب جاودان جهنم ، مجازاتی بس سنگین و کافی برای منافقان و کافران

ص: 822

نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

8_ عذاب جاودان جهنم تنها مجازات کافی برای منافقان و کافران و برابر با گناه کفر و نفاق آنان

وعد الله المنفقین . . . و الکفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

12_ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم الله و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که «عذاب مقیم» در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 4 - 10

10_ دستیابی مؤمنان به پاداش و ایمان و اعمال شایسته خویش و گرفتاری کافران به کیفر کفر و بزهکاری خود ، فلسفه اساسی معاد و برپایی رستاخیز است .

ثم یعیده لیجزی الذین ءامنوا . . . و الذین کفروا لهم شراب من حمیم و عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 11 - 6، 3

3_ مجازات کفرپیشگان و منکران قیامت (از میان برداشتنشان) ناسازگار با فلسفه آفرینش انسان

و لو یعجل الله للناس الشر . . . لقضی الیهم أجلهم

6_ کفرمداران و شرک پیشگان ، مستحق عذاب و کیفر الهی در دنیا

و لو یعجل الله للناس الشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 20

20_ عذاب دردناک جهنم ، کیفر کافران است .

فلا یؤمنوا حتی یروا العذاب الیم

ممکن است الف و لام «العذاب» _ که برای عهد ذهنی است _ اشاره به عذاب دنیوی (استیصال) باشد و ممکن است اشاره به عذاب برزخی و یا عذاب اخروی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 102 - 2

2_ امت های ستم پیشه (جوامع کفرپیشه و مشرک) در خطر گرفتار شدن به عقوبت های الهی و عذاب های استیصال هستند .

و كذلك أخذ ربك إذا أخذ القرى و هي ظلمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 18

18_ « عن أبي جعفر (ع) في قوله : « و لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه » و هي النقمه « أوتحلّ قريباً من دارهم » فتحلّ بقوم غيرهم فيرون ذلك و يسمعون به و الذين حلّت بهم عصاه كفار مثلهم و لا يتعظ بعضهم ببعض و لن يزالوا

ص: 823

كذلك « حتى يأتي وعد الله » الذي وعد المؤمنين من النصر و يخزي الله الكافرين ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: «و لا يزال . . .» روایت شده است که: آن [قارعه] عقوبت است و [درباره] «أو تحلّ قريباً من دارهم» [یعنی] عقوبت بر قومی دیگر فرود می آید و آنان می بینند و می شنوند و آنهایی که عقوبت بر آنان وارد شده، مانند ایشان گناهکار و کافرند و [لیکن] برخی از برخی دیگر پند نمی گیرند و همواره چنین هستند تا وعده خدا فرارسد و، حتی یأتی وعد الله، همان وعده ای که به مؤمنان داده است که آنان را پیروز کند و خداوند کافران را خوار می سازد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 5

5_ خداوند پس از مدت ها و گذشت زمانهایی ، کفرپیشگان و استهزاگران انبیا را به عقوبت های خویش گرفتار می ساخت .

فأملیت . . . ثم أخذتهم فكيف كان عقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 13

13_ خداوند ، کفرپیشگان را پس از اتمام حجت حسابرسی می کند و به مجازات می رساند .

فإنما عليك البَلْغُ وعلينا الحساب

وقوع جمله «وعلينا الحساب» _ که گویای حسابرسی و مجازات کفرپیشگان است _ پس از «إنما عليك البلاغ» _ که گویای ابلاغ و اتمام حجت است _ می رساند که خداوند پیش از ابلاغ دین و اتمام حجت ، کافران را مجازات نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 102 - 9

9- خداوند ، از کافران حق ناپذیر ، به وسیله شراره های دوزخ ، پذیرایی می کند .

إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نَزُلًا

کلمه «نُزُلًا» می تواند اسم باشد برای چیزی که به هنگام ورود میهمان برای پذیرایی او می آورند. این نوع سخن، «تَهَكُّم» بوده و برای استهزا به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 110 - 2

2- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدارى به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 13

13 - آتش سوزان ، کیفر کفرپیشگان و تمام کسانی که در راستای منحرف ساختن مردم از راه خدا و دین او تلاش می کنند .

و من الناس من یجـدل . . . و نذیقہ یوم القیـمہ عذاب الحریق

ص: 824

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 30 - 4

4 - سرگذشت قوم نوح ، دارای نشانه هایی روشن بر قدرت الهی در کیفر کافران و نصرت مؤمنان

قال رب انصرنی . . . ان فی ذلک لآیات

با توجه به ظهور قدرت خدا در طوفان نوح و غرق شدن کافران و مشرکان و نیز ظهور نصرت الهی نسبت به حضرت نوح(ع) و همراهان او، عبارت «ان فی ذلک لآیات»، می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 7

7 - ربوبیت خدا ، مقتضی حسابرسی اعمال و کیفر کافران

فإنّما حسابہ عند ربّہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 207 - 2

2 - بی ارزشی بهرهوری هر چند طولانی کافران از دنیا ، در قبال کیفر الهی

ان متّعنّهم سنین . . . ما أغنی عنهم ما كانوا یمتّعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 3

3 - تکذیب نشانه های خدا ، اصلی ترین موضوع دادگاه کیفری کافران

حتّی إذا جاءو قال اُکذّبتّم بای تی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 4 - 8

8 - کافران ، به کیفر الهی ، مجازات خواهند شد .

أم حسب الذين يعملون السيئات أن يسبقونا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 55 - 4

4 - عذاب فراگیر دوزخ ، سزای اعمال ناروای خود کافران است .

ذوقوا ما کنتم تعملون

برداشت بالا ، بنابر تقدیر «جزا» به عنوان معنای «ما»ی موصول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 5

5 - خداوند ، کافران حق ناپذیر را ، به سرعت مجازات نمی کند و به آنها مدتی مهلت می دهد .

ص: 825

نمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ

احتمال دارد «قلیلاً» صفت برای مفعول به «نمَتَّعَ» باشد که «زماناً» است. بنابراین، مفاد آیه چنین می شود: «به آنان، مدت کوتاهی مهلت می دهیم و سپس آنان را روانه عذاب جهنم می کنیم.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 8 - 10، 6، 1

1 - فلسفه پیمان گرفتن خداوند از پیامبران، پاداش دادن به مؤمنان و کیفر دادن به کافران است.

و إذا أخذنا من النبيين ميثـقهم . . . ليسئل الصـدقین عن صدقهم ... و أعدّ للکـفرین

«لام» در «لیسئل...» لام تعلیل یا لام غایت است. مراد از «الصادقین» به قرینه مقابله با «الکافرین» مؤمنان اند. لازم به ذکر است که برداشت بالا، علاوه بر نکته یاد شده، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر در «صدقهم» واژه «الصادقین» باشد و علت پرسش از صداقت مؤمنان، پاداش دادن به آنها است.

6 - عذاب شدن کافران، پس از اتمام حجت با آنان است.

و إذا أخذنا من النبيين ميثـقهم . . . ليسئل ... و أعدّ للکـفرین

10 - عذاب کافران، بدون پرسش و پاسخ و مؤاخذه خواهد بود.

ليسئل الصـدقین . . . و أعدّ للکـفرین عذاباً أليماً

تغییر اسلوب کلام از «لیسئل...» به «أعدّ...» می تواند به منظور افاده این نکته باشد که عذاب کافران، آماده شده است و جای چون و چرا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 10

10 - خداوند، جز کافران را مجازات نمی کند.

و هل نجـزى إلاّ الكفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 7 - 1

1 - کافران ، سزاوار عذابی سخت و طاقت فرسا

الذین کفروا لهم عذاب شدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 36 - 2،6

2 - کافران ، محکوم به دوزخ اند .

و الذین کفروا لهم نار جهنّم

6 - عذاب دائمی و بی تخفیف ، کیفر تمامی کافران حق ناپذیر

کذلک نجزی کلّ کفور

«کفور» صیغه مبالغه از ماده «کفر» و یا «کفران» می باشد. برداشت یاد شده مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 826

7 - مجازات الهی برای کافران ، پس از اتمام حجت و دادن فرصت مناسب و عمر کافی برای شناخت و پذیرش دین و تعالیم آسمانی خواهد بود .

أولم نَعْمَرِكُمْ مَا يَنْذِرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کیفر کافران ، از شؤون مقام ربوبی است .

و لا يزيد الكفرين كفرهم عند ربهم إلا مقتًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - گرفتاری کافران و دشمنان دین خدا ، در دام افراد وسوسه کننده و اغواگر ، کیفر الهی برای آنان است .

و قَيِّضْنَا لَهُمْ قُرْنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ

از این که خداوند تعیین هم نشین اغواگر را برای کافران به خود نسبت داده (قَيِّضْنَا)، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - مجازات و عقوبت کفرپیشگان ، بازتاب و تجسم عملکرد بد خود آنان است .

و لنجزينهم أسوأ الذي كانوا يعملون

برداشت یاد شده بر این اساس است که «أسوء الذي..» خود جزا و کیفر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حق گرایان برخوردار از مغفرت الهی ، و ملحدان و حق ناپذیران رویارو با مجازات دردناک او

در آیات پیشین، قرآن پیامی حق معرفی شده است که ملحدان با ایجاد شبهه در آن سعی می کردند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را مورد انکار قرار دهند. اکنون در این آیه خداوند به غفران و عقاب خود اشاره کرده که غفران منطبق بر حق گرایان و عقاب درباره ملحدان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 11 - 3

3- تهدید مشرکان حق ستیز مکه، از سوی خداوند به عذابی دنیوی و تیره کننده زندگی

فارتقب یوم تأتي السماء بدخان مبین

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که «دخان مبین»، کنایه از تیره روزی و عذاب دنیوی باشد، چه این که برخی از مفسران این آیه را پاسخی به دعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) دانسته اند که از خداوند خواست تا برای بیدار شدن مشرکان، آنان را به قحطی ای همچون دوران یوسف مبتلا کند.

ص: 827

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 11 - 3

3- دود های متراکم قیامت ، شکنجه آور ، درد آفرین و در بر گیرنده تمامی کفرپیشگان

یغشی الناس هـ ذَا عَذَابِ أَلِيمٍ

ممکن است این آیات در مورد عذاب اخروی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 3

3 - کیفر الهی برای کافران ، پس از اتمام حجت بر ایشان

تتلی علیه . . . فبشّره بعذاب أَلِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 11 - 4

4 - کیفر کافران ، پس از اتمام حجت پروردگار بر ایشان

هـ ذَا هَدًى وَ الذّٰیْنَ كَفَرُوا بـ اِیـ ت رَبّهِمْ لَهْم عَذَاب

از این که خداوند پس از بیان هدایتگری قرآن، عذاب کافران را مطرح می کند، مطلب یاد شده قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 16

16- کیفر الهی در حق کافران ، معلول عملکرد منفی خود آنان و به دور از شائبه ظلم

و هم لایظلمون . . . تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون ... و بما كنتم تفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 7

7- عدل الهی در کیفر کافران ، مورد اقرار خود آنان ، در قیامت

أليس هـذا بالحقِّ قالوا بلى وربِّنا

«هـِذا» اشاره به عذاب کافران است و مصداق بارز «حقِّ» در زمینه مجازات، «عدل» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 13 - 4

4 - آتش دوزخ ، هم اکنون موجود و مهیا برای کافران *

فَاتَا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

ماضی آمدن فعل «أَعْتَدْنَا»، ممکن است ناظر به معنای حقیقی آن (زمان گذشته) باشد؛ نه این که مضارع محقق الوقوع را بیان کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 828

2 - حاکمیت مطلق خداوند بر هستی ، پشتوانه تحقق اراده او بر کیفر کافران

فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا . وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

تذکر به حاکمیت مطلق خداوند بر هستی _ در پی تهدید کافران به عذاب _ بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 9

9 - مجازات الهی در حق کافران ، در پی مهلت ها و دارای زمان و برنامه ای خاص

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا... فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ

تعبیر «فلايستعجلون» می رساند که خداوند در مجازات کافران عجله ندارد؛ بلکه براساس مصلحت به ایشان مهلت داده و طبق برنامه و زمانی خاص آن را به اجرا درمی آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 6

6 - کیفر کافران ، در پی اتمام حجت بر ایشان با هشدار های مکرر

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

تعبیر «یوعدون» (با فعل مضارع) بیانگر وعیدهای مستمر و مکرر است که قبل از مجازات و کیفر کافران، به ایشان داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 4

4 - سنت الهی ، بر عدم تعجیل ، در کیفر کافران

فَذَرِهِمْ حَتَّىٰ يَلِئَ قَوْمًا يَوْمَهُمُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 1,2

1 - کافران لجوج ، بی بهره از تزویر های خویش و بی نصیب از یاری هر پشتیبان ، هنگام سر رسیدن وقت مجازاتشان

یوم لایغنی عنهم کیده‌م شیئا و لا هم ینصرون

2 - مرگ ، لحظه کوتاه شدن دست کافران از تدبیر های خویش و نقطه های امید

فیه یصعقون . یوم لایغنی عنهم کیده‌م شیئا

در صورتی که «یومهم الذی ..» در آیه قبل ، نظر به لحظه مرگ داشته باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 4 - 11

11 - عذاب دردناک الهی ، کیفر کافران است .

و للک فرین عذاب الیم

ص: 829

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 2

2 - عذاب و کیفر خداوند درباره کافران ، پس از اتمام حجت و ارائه دلایل روشن بوده است .

تأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 4

4 - دوزخی شدن کافران ، جزای کردار خود آنان است .

إِنَّمَا تَجْزُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 18 - 3

3 - آتش دوزخ ، کیفر زراندوزان کافر

و جمع فأوعى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 6,7

6 - کافرانی که در برابر حاکمیت قرآن و تأثیر هشدار های آن ، خدعه کنند ، به کیفری غافلگیرانه و غیر قابل پیش بینی گرفتار خواهند شد .

إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ... يَكِيدُونَ ... وَأَكِيدُ كَيْدًا

«حيله»؛ یعنی، آنچه به صورت مخفیانه، مایه رسیدن به حالت مورد نظر گردد. و «کید» نوعی احتیال است. (مفردات راغب)

7 - خداوند در مکر و کیفر ، آغازگر نبوده و خدعه های او ، پاسخ کردار ناروای کافران است .

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا . وَأَكِيدُ كَيْدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 14 - 10

10 - « روی عن علی (ع) انه قال : معناه [اى قوله تعالى : ان ربك لبالمرصاد] ان ربك قادر على ان يجزى اهل المعاصى جزاءهم ;

از علی(ع) روایت شده که فرمود: معنای آیه این است که پروردگارت، توانایی دارد که گنه کاران را کیفر بدهد».

1507- کیفر کافران امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 32 - 11

11_ عقوبت های نازل شده بر کفرپیشگان و استهزاگران امت های گذشته ، دلیلی فراروی کافران بر تخلف ناپذیری تهدید ها و وعید های

الهی

ص: 830

إن الله لا يخلف الميعاد. و لقد استهزىء برسول من قبلك ... ثم أخذتهم

آیه مورد بحث به لحاظ «ثم أخذتهم . . .» دلیلی است برای «حتی یأتی وعد الله إن الله لا يخلف الميعاد».

1508- کيفر کافران به محمد(صلى الله عليه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 83 - 6

6_ خداوند ، مشرکان و کافران به پیامبر (صلى الله عليه و آله) را به کيفر های دنیوی و فرو ریختن سنگ های عذاب تهدید کرد .

و ما هي من الظالمين ببعيد

واقع شدن جمله «و ما هي . . .» پس از مخاطب قرار دادن پیامبر(صلى الله عليه و آله) (عند ربك) می تواند قرینه بر این باشد که: از مصداقهای مورد نظر برای «الظالمين» مشرکان و کافران عصر بعثت است.

1509- کيفر کافران حق ستيز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 4,6,3

3_ گرفتار شدن به سرنوشت شوم پیشینیان ، تهدید الهی نسبت به کافران ستیزه گر علیه اسلام

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولين

جواب شرط «إن يعودوا . . .» حذف شده و جمله «فقد مضت ...» جانشین آن می باشد و تقدیر کلام چنین است: «وإن يعودوا فانتقمنا منهم كما انتقمنا من الأولين ...»

4_ خداوند بر اساس سنت خویش ، کافران حق ستیز دوران های پیشین را به سزای اعمالشان رسانیده است .

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولين

6_ مجازات و سرکوبی کافران حق ستيز ، سنتی الهی

وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولين

1510- کيفر کافران صدراسلام

10- نظام کیفری خداوند برای مجازات کافران عصر بعثت ، نظامی مشخص و دارای موعِد و زمانی تخلّف ناپذیر بود .

بل لهم موعِد لن یجدوا من دونه موثلاً

به قرینه آیه بعد، مراد مؤاخذه در «لویؤاخذهم» مؤاخذه در دنیا است. و جمله «بل لهم موعِد» ظهور در فعلیت آن وعده دارد که در مورد کافران عصر بعثت صادق است.

1511- کیفر کافران قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 10

10_ آن گروه از کافران قریش که پس از شکست همچنان به کفرورزی خویش ادامه دادند ، از دوزخیان هستند .

و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

تکرار «الذین کفروا» پس از «ثم یغلبون» اشاره به این دارد که گروهی از کفار قریش پس از شکست و غلبه مسلمانان به کفر باقی خواهند ماند، آنان سزایشان جهنم است و گروهی اسلام را خواهند پذیرفت و اهل نجات خواهند بود.

1512- کیفر کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 104 - 4

4- عذاب دردناک ، فرجام و کیفر کافرانی است که از سر لجاج و عناد به آیات الهی ایمان نمی آورند .

إن الذین لایؤمنون بأیة اللہ . . . لهم عذاب أليم

1513- کیفر کافران متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 41 - 6

6- فرورفتن آب ها و منابع آبی ، از جمله کیفر های الهی برای کافرانی است که به خود بنازند و بر دیگران تفاخر کنند .

أو یصبح ماؤها غورًا فلن تستطیع له طلبًا

«یصبح» عطف بر «فتصبح» و تفریع دیگری بر «یرسل علیها حسباً» است. قید «من السماء» در مورد عذابی که آب ها را در زمین فرو ببرد، ناظر به الهی بودن عذاب است، نه نزول آن از آسمان.

1514- کیفر کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - سزای کفرپیشگان محارب و فتنه انگیز ، کشتن آنان است .

فاقتلوهم کذلک جزاء الکفرین

«ال» در «الکافرین» عهده است و اشاره به کافرانی دارد که سر جنگ با مسلمانان دارند و یا علیه ایشان فتنه انگیزی می کنند.

ص: 832

1515- کيفر گناهکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جايه - 45 - 10 - 1

1 - دوزخ ، پایانی خفت بار برای دروغ پردازی ها ، استهزاگری ها و گناه پیشگی کافران

ويل لكل افاك اثم .. اتخذها هزواً ... عذاب مهين . من ورائهم جهنم

1516- کیفیت القای کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 24 - 1

1_ دو فرشته موکل بر کافران معاند ، مأمور افکندن آنان به دوزخ

القيافى جهنم كل كفار عنيد

دو فرشته ای که مخاطب «القیاف» قرار می گیرند؛ یا «رقیب» و «عتید»ند که در دنیا همراه انسان بودند و یا «سائق» و «شهید»اند که در صحنه قیامت آدمی را همراهی خواهند کرد.

1517- کیفیت حشر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 68 - 7

7- خداوند ، شیاطین و منکران معاد را در قیامت ، خوار و ذلیل ، بر زانو نشسته و به صورت نیم خیز در اطراف جهنم احضار خواهد کرد .

ثم لنحضرتهم حول جهنم جثياً

«جثیاً» (جمع «جاثی») حال است و «جاثی» به کسی گفته می شود که برای مخاصمه و محاکمه بر زانو نشسته است (لسان العرب). احضار منکران معاد و شیاطین، در حالی که بر زانوان خود راه می روند و یا بر زانو گرداگرد جهنم نشسته اند، برای اهانت و تحقیر آنان است. برخی «جثی» را جمع «جثوه» دانسته اند که به معنای انبوه خاک و سنگ است. بر حسب این معنا مراد احضار هر فرقه و گروه به صورت متراکم است.

1518- کیفیت ورود کافران به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 8 - 2

2 - کافران ، فوج فوج و دسته دسته به دوزخ افکنده خواهند شد .

كَلَّمَا أَلْقَى فِيهَا فُجُجًا سَالِمًا خَزَنَتَهَا

ص: 833

1519- کیفیت ورود کافران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 11، 2

2- سوق داده شدن کافران به سوی دوزخ ، به تدریج و همراه با سرزنش و توبیخ

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار اذهبتم طیب_تکم

از این که کافران نخست بر آتش عرضه می شوند و همراه با آن زشت کاری گذشته شان به رخ آنان کشیده می شود، مطلب بالا استفاده می شود.

11- عرضه کافران بر آتش ، همراه با سرزنش و توبیخ ، گوشه ای از عذاب ذلّت بار آنان *

یوم یعرض . . . اذهبتم طیب_تکم فی الحیاتکم الدنیا و استمتعتم بها فالیوم تجزون عذا

برداشت بالا بدان احتمال است که نفس عرضه کافران بر آتش و توبیخ آنان، خود جزئی از عذاب خفت بار آنان باشد.

1520- کینه توزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 119 - 23

23_ کافران کینه توز و منافقان حيله گر شایسته نابودی

قل موتوا بغيظکم انّ الله علیم بذات الصدور

1521- گرایش به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 74 - 10

10- « قال الرضا (ع) : ممّا نزل بایاک أعنی و اسمعی یا جاره خاطب الله عزّوجلّ بذلک نبیه و أراد به أمته قوله : . . . « و لولا أن ثبتناک لقد کدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً » . . . »

امام رضا(ع) فرمود: از جمله آیاتی که بر سبک و روش [مثال معروف عرب][إیّاک أعنی و اسمعی یا جاره] نازل گردید و آن هم بدین معنا که خداوند - عزّوجلّ - به پیامبر(صلی الله علیه و آله) خطاب می کند ولی مقصود و مراد امت اوست؛ این آیه شریفه است: «و لولا أن

تَبَسُّك لَقَدْ كَدَّتْ تَرْكُنَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا» .. «..».

1522- گرفتاری کافران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 123 - 8

8- در قیامت، هیچ راه نجاتی برای کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) وجود نخواهد داشت.

أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ... وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا

هدف از توصیف قیامت، به اینکه فدیة ای گرفته نمی شود و...؛ مأیوس کردن مستحقان عذاب است از اینکه راه نجاتی - جز

ص: 834

ایمان به قرآن و پیامبر(صلی الله علیه و آله) - برای خویش توهّم کرده و به اعتبار آن دل خوش کنند.

1523- گریه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 61 - 3

3- ترنم کافران به ترانه ها ، به جای گریستن بر فرجام شوم خویش *

و تضحکون و لاتبکون . و أنتم س_مدون

بنا به گفته برخی از مفسران در معنای «سامد»، تغنی و آوازه خوانی نیز نهفته است.

1524- گفتگوی کافران با همسران محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 55 - 3

3- همسران پیامبر ، مجاز نیستند که با زن های کافر ، بدون پوشش و حجاب به گفتگو پردازند .

و إذا سألتموهنّ مت_عاً فسنلوهنّ من وراء حجاب . . لاجنّاح علیهنّ فی ءابائهنّ ...

1525- گمراهی آشکار کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 29 - 7

7- کافران لجوج و تکذیب گر ، در گمراهی آشکار قرار دارند .

فستعلمون من هوفی ضل_ل مبین

1526- گمراهی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 66 - 1

1 - توانایی خداوند بر عذاب کافران ، به گونه ای که آنان با از بین رفتن چشم ها و نوردیدگانشان ، راه معمول خود را پیدا نکرده و از پیمودن

راه درست محروم خواهند شد .

و لو نشاء لطمسنا علی أعینهم فاستبقوا الصراط فأنی یبصرون

«طمس» (مصدر «طمسنا») به معنای از بین بردن آثار و شواهد چیزی است و مقصود از «لطمسنا علی أعینهم» از بین بردن کامل عضو چشم و یا نور و بینایی آن می باشد. مراد از «الصراط» نیز راه معمول و متداولی است که افراد آن را طی می کنند.

ص: 835

1527- گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 264 - 12

12 _ کافران ، بی بهره از هدایت الهی

و الله لا يهدى القوم الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 98 - 3

3 _ لزوم اعتراض ، در برابر کجروی های کافران و اهل کتاب

قل يا اهل الكتب لم تكفرون بايات الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 136 - 8

8 _ کافران به خدا ، ملانکه ، کتب آسمانی ، پیامبران الهی و روز قیامت ، در گمراهی ژرف

و من يكفر بالله و ملتكته و كتبه و رسله و اليوم الآخر فقد ضل ضللاً بعيداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 167 - 1

1 _ کافران بازدارنده از راه خدا ، منحرفانی سخت گمراه

إنّ الذين كفروا و صدوا عن سبيل الله قد ضلوا ضللاً بعيداً

عطف جمله «صدوا . . .» بر جمله «كفروا» بدون تکرار «الذین» دلالت بر این دارد که مجموع دو صفت کفر و بازداری از راه خدا، ضلالت بعید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 67 - 14

14_ کافران همواره محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 122 - 11، 4

4_ کافران گمراهگر، در چنان ظلماتی اسیرند که امیدی به رهایی آنان نیست.

کمن مثله فی الظلمت لیس بخارج منها

11_ کافران، از آن رو که در ظلمت و گمراهی هستند، کردار زشت خویش را زیبا می پندارند.

کمن مثله فی الظلمت ... كذلك زین للکفرین

ص: 836

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 2 - 7

7- کافران به قرآن و کافرانی که تصمیم به ماندن در ظلمت ها گرفته اند ، فرجامی بس ناگوار دارند و در عذابی سخت گرفتار خواهند شد .

وویل للک فرین من عذاب شدید

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از کافران در این آیه، به قرینه آیه قبل، کسانی هستند که کتاب خدا را نپذیرفتند و از ظلمتها خارج نشدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 3 - 5

5- کافران ، در نهایت گمراهی هستند .

للک فرین . . . أولئك في ضلّال بعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 55 - 9

9- محرومان از هدایت الهی ، مردمی گمراه و گرفتار گناه اند .

إذ جاءهم الهدى و يستغفروا ربّهم

این که می فرماید: «چرا مردمان، با آمدن هدایت، استغفار نمی کنند؟»، نشان می دهد که قبل از آمدن هدایت، خواه ناخواه، گرفتار انحراف و گناه بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 38 - 5

5- کسانی که با فرزند خواندن عیسی (ع) برای خدا، به تعالیم توحیدی او کفر ورزیدند ، در گمراهی آشکاری قرار دارند .

لکن الظلمون اليوم فی ضلّال مبین

الف و لام در «الیوم» می تواند برای عهد حضوری باشد ؛ یعنی «امروز» در این صورت، مراد از آن، ایام زندگی در دنیا است. مراد از ظالمان _ به قرینه آیه قبل _ کسانی هستند که به سخن عیسی (ع) کفر ورزیده و در باره او، راه افراط و یا تفریط پیمودند.

9- تحریک کافران از سوی شیاطین و گمراهی فزون تر آنان ، نشانه ای روشن از سودمند نبودن معبود ها و ضدیتشان با پرستشگران خویش

و یکنونون علیهم ضدًا . ألم تر انا ارسلنا الشیء طین

استفهام در «ألم تر» برای استشهاد و تأیید محتوای آیه قبل است و دلالت بر واضح بودن شاهد دارد به گونه ای که ندیدن و توجه نکردن به آن تعجب دارد.

ص: 837

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 34 - 3

3_ کافران معاند با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در قیامت ، دارای شوم ترین جایگاه و بی راهه ترین مسیر خواهند بود .

الذین .. أولئك شرّ مكاناً و أضلّ سبيلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 53 - 4

4 - کافران حق ناپذیر ، در گمراهی و ضلالت ، غوطه‌پورند .

و ما أنت بهد العمى عن ضلّلتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 20 - 46 - 17

17- کافران ، گرفتار انحراف در عقیده و عمل

تستکبرون فی الأرض .. تفسقون

بنابراین که مراد از «تستکبرون» حق ناپذیری و انکار پیام وحی باشد؛ تعبیر «تستکبرون» دلالت بر انحراف فکری دارد. و انحراف عملی کافران از «مما کنتم تفسقون» استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 14 - 47 - 7,8

7- انسان کافر ، گرفتار انحراف در ارزش گذاری اعمال

کمن زین له سوء عمله

8- بعضی از افعال ، دارای حسن و قبح ذاتی و کافران گرفتار انحراف در تشخیص آن *

زین له سوء عمله

در آیه شریفه میان بینش فرد کافر و ارزش واقعی اعمال، تفکیک شده است؛ یعنی، در متن واقع عمل او حقیقتاً بد است؛ ولی کافر آن را زیبا

می بیند و این می نمایاند که واقعیت هر عمل، بدون داوری انسان ها، دارای ارزشی مستقل و اصیل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 9 - 7

7 - کافران تکذیب کننده دین ، در گمراهی عمیق بسر می برند .

إن أنتم إلا في ضلّٰل كبير

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که جمله «إن أنتم..» از سخنان نگهبانان دوزخ باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 20 - 5

5 - کافران و مشرکان ، غوطهور در غرور و فریب خوردگی

إن الڪفرون إلا في غرور

ص: 838

1528- گمراهی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 51 - 1

1 - کافران صدر اسلام ، مردمی گمراه و ره نیافته

ثم إنكم أيها الضالون المكذبون

خطاب در آیه شریفه، متوجه کافران صدر اسلام است.

1529- گمراهی نیاکان کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 71 - 1

1 - بیشتر پدران و اجداد کافران و مشرکان صدر اسلام ، همچون خودشان در گمراهی به سر می بردند .

و لقد ضلّ قبلهم أكثر الأولين

1530- گناه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 5

5_ مهلت دادن خداوند به کافران ، تنها به جهت افزایش یافتن گناه آنان است .

إنما نملئ لهم ليزدادوا اثماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 7، 5

5_ خداوند فرعونیان و همه کافران پیش از آنان را به سبب گناهانشان به کیفری شدید گرفتار ساخت .

فأخذهم الله بذنوبهم إن الله قوی شدید العقاب

7_ انکار آیات الهی ، بارزترین گناه فرعونیان و کافران قبل از آنها

كفروا بايت الله فأخذهم الله بذنوبهم

مراد از «ذنوبهم» گناھانی است که كفر به آیات، بخشی از آن گناھان است، و گرنه به جای «بذنوبهم» می فرمود «بکفرهم». بنابراین ذکر بخصوص انکار آیات دلالت بر این دارد که انکار آیات از بارزترین گناھان آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 6

6 - تهمت و افترا زدن کافران به گناھی که تنها خود مرتکب آن بودند ، از شیوه های آنان در مبارزه ، علیه پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)

ص: 839

وقال الذين كفروا إن هذا إلا إفك افتريه .. فقد جاء وظلمًا وزورًا

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می شود که کافران، پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) را متهم به دروغ گویی می کردند؛ در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 1

1 - کافرانی که در اغوای مسلمانان فعال بودند، علاوه بر گناه خود، گناهان فریب خوردگان شان را نیز در قیامت، بر دوش خواهند کشید .

وقال الذين كفروا .. اتبعوا سبيلنا ... و ليحملن أثقالهم و أثقالاً مع أثقالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 12

12 - مجازات کافران و بدکاران در قیامت، همراه با آگاه شدن از جرم شان است .

إلينا مرجعهم فننبتهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 10

10 - تجاوزگری، گناه پیشگی و مانع خیر شدن، از خصوصیات کافران تکذیب کننده رسالت پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)

و لاتطع المكذبين .. مناع للخير معتد أئيم

1531- گناه کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4_ پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما كان لكم علينا من فضل

چون جمله «فما كان...» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن...» معلوم می شود هر دو گروه (سرا و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 17

17- « عن أبي جعفر (ع) في قوله : « ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيامة » يعني ليستكملوا الكفر يوم القيامة « و من أوزار الذين يضلونهم بغير علم » یعنی کفر الذين يتولونهم ؛

از امام باقر(ع) روایت شده است که در باره قول خدا «ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيامة» فرمود: مقصود این است که کفر خود را در قیامت کامل کنند و درباره «و من أوزار الذين يضلونهم بغير علم» فرمود: مقصود این است که کفر پیروان خویش را [بر دوش بگیرند].
..».

ص: 840

1532- گناه کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 2

2_ انکار و تکذیب معاد ، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا ان هـ ذالآءفک افتریه .. قالوا مال هـ ذالرسول ... بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1_ «بل» برای اضراب انتقالی است. 2_ وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

1533- گناه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 13 - 2

2 - تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

وقال الذین کفروا .. اتبعوا سبیلنا ... ولیحملنّ اثنالهم

1534- گناهکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 31 - 7

7 - روحیه استکباری کافران در برابر آیات الهی ، معلول عملکرد و جرایم گذشته خود آنان *

فاستکبرتم و کنتم قومًا مجرمین

براساس این احتمال که تعبیر «و کنتم ..» در مقام تعلیل گرایش کافران به استکبار باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 29 - 3

3 - کفرورزی ، جرم (گناه) است و کافران به گناه آلوده اند . *

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا

مجرم خواندن کافران، یا به لحاظ گناه بودن کفر است و یا این که گناهان دیگری نیز در بین کافران رواج دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 19

19 - گناه کافران ، بر عذاب آنان می افزاید .

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا .. فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ الْحَرِيقِ

ص: 841

مصدق «الذین فتنوا» _ به قرینه مقابله با آیه بعد _ کافران اند. حرف «فاء» در «فلهم» دلالت می کند که این عقوبت، کیفر شکنجه گری آنان است. بنابراین کافران، علاوه بر این که بر کفر خویش مؤاخذه می شوند، بر کردار خویش نیز کیفر خواهند شد.

1535- گواه آسمانی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 3

3- هشدار خداوند به کافران، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براء فی الزّبر

1536- گواهان اغواپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 83 - 2

2- فرستاده شدن شیاطین برای تحریک و وسوسه کافران از دید پیامبر (صلی الله علیه و آله) مخفی نیست .

ألم تر أنّا أرسلنا الشیءَ طین

1537- گواهی اخروی علیه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 37 - 7

7- صحنه های شهادت علیه کافران در قیامت، منظره هایی دشوار و هلاکت آفرین خواهد بود .

فویل للذین کفروا من مشهد یوم عظیم

«مشهد» ممکن است اسم مکان به معنای محل شهادت باشد. حرف «مِنْ» دلالت دارد که همان مکان شهادت منشأ «ویل» برای کافران است، بنابراین باید گفت صحنه های شهادت علیه آنها، مرگ آفرین و عذاب ساز است، به گونه ای که اگر در قیامت مرگ کسی امکان پذیر بود، آنان جز هلاکت و ویل سرنوشتی نداشتند.

1538- لالی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - در قيامت بر دهان كافران مهر زده شده و آنان از هرگونه سخن گفتن ناتوان خواهند شد .

اليوم نختم على افوههم

ص: 842

مقصود از مهر خوردن دهان کافران، ناتوان شدن آنان از هر گونه سخن گفتن است.

1539- لالی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 4

4- ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن، محروم کرده است.

صم بکم عمی لایعقلون

مفعول «لایعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

1540- لجاجت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 155 - 16

16_ ناتوانی از درک معارف دین در نتیجه لجاج و کفر، کافران را نزد خدا معذور نمی سازد.

بل طبع الله علیها بکفرهم

چنانچه مقصود از جمله «قلوبنا غلف» این معنا باشد که یهودیان واقعاً از درک تعالیم پیامبر اسلام و یا دیگر انبیا عاجز بودند و بر این اساس خود را معذور می پنداشتند، جمله «بل طبع الله» بیانگر این نکته است که ناتوانی یهود از درک سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) نمی تواند عذری در پیشگاه خداوند محسوب شود چون کفرورزی آنان عامل چنین وضعیتی برای آنان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 4 - 4

4_ برخی از کافران در برابر آیات و معجزات، در عین اتمام حجت خداوند بر آنان، سرسختی نشان داده و لجاجت میورزند.

و ما تأتيهم من آیه... إلا كانوا عنها معرضین

آمدن آیات و معجزات متعدد، گویای قطع عذر و اتمام حجت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ لجاجت کفار و مقابله آنها به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در عین آگاهی از حقانیت آن حضرت

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بآيت الله يجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 121 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر تهدید و هشدار از کفرپیشگان لجوج خواست تا همچنان بر مواضع ناصوابشان پافشاری کنند .

وقل للذين لا يؤمنون اعملوا على مكانتكم إنا عـملون

ص: 843

«اعملوا» امری است که به داعی تهدید و هشدار ایراد شده است و «مکانه» به معنای توان و قدرت و نیز به معنای مکان و جهت آمده است. بر اساس معنای نخست «اعملوا...»؛ یعنی، هر اندازه توان دارید عمل کنید و کوتاهی نکنید و بر اساس دومین معنا؛ یعنی، بر همان جهت و موضعی که اتخاذ کرده اید عمل کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 13 - 15

15_ کفرپیشگان علی رغم مشاهده نشانه های ربوبیت خدا بر سراسر جهان ، با موحدان درباره خداوند و ربوبیت او به جدال و جرّ و بحث می پردازند .

هو الذی یریکم البرق . . . و هم یجـدلون فی الله

جمله حالیه «و هم یجادلون فی الله» قید برای همه جمله هایی است که در آیات پیشین آمده است ؛ یعنی، با آنکه آثار وجودی خدا و ربوبیت او نمایان است و اوست که برق، رعد، ابر و صاعقه را پدید می آورد و همه امور را تحقق می بخشد، آنان درباره وی به جرّ و بحث می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 15 - 8

8- کافرانی که در برابر بینات و برهان های روشن انبیا لجاجت کرده و در مقابل آنان ایستادند ، مردمانی جبار و منحرف بودند .

وقال الذین کفروا لرسلمهم لنخرجنکم . . . و خاب کلّ جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 10

10- کافران به خاطر باطل گرایی ، علی رغم مشاهده آثار و نعمت های الهی در تمام ابعاد زندگی خود ، مورد سرزنش خدایند .

والله جعل لکم . . . أفبالـطل یؤمنون و بنعمت الله هم یکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 6 - 5

5- خداوند ، پیامبران را به جهت کفرورزی و لجاجت کفرپیشگان ، مؤاخذه نخواهد کرد .

فلعلک بـخـع نفسک علی ءاثـرهم إن لم یؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 5

5 - ناسپاسی و هدایت ناپذیری کافران ، حتی با رفع گرفتاری ها و نزول رحمت الهی

و لو رحمنهم... للجبّوا فی طغیٰ نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 3 - 5

ص: 844

5 - دلداری خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد سرسختی کافران

لعلک بَخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 73 - 3

3 - لزوم تأمل و اندیشه در سرنوشت شوم کافران متعصب و لجوجی که از سوی پیامبران پیشین انذار شده اند .

و لقد أرسلنا فیهم منذرین . فانظر کیف کان عقبه المنذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 1

1 - اعلام بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت

إنّ الذین کفروا ینادون لمقت الله أكبر من مقتکم أنفسکم إذ تدعون إلى الإیمن فتکف

«مقت» به معنای بغض شدید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 44 - 15، 14

14 - هدایت و شفای قرآن ، مایه فزونی کوردلی کافران لجوج

و هو علیهم عمیُّ أولُئک ینادون من مکان بعید

15 - پیام روشن قرآن ، دور از شنود و فهم کافران لجوج

أولُئک ینادون من مکان بعید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 8 - 6

6 - استکبار کافران و اصرارشان بر کفر ، هنگام تلاوت آیات الهی بر آنان

تتلی علیه ثم یرصرّ مستکبراً

بنابراین که «ثم» برای تراخی رتبی باشد _ نه زمانی_ برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 2

2- تنها برپایی ناگهانی قیامت ، به هوش آورنده کافران لجوج هواپرست

اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ... فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

از مضمون آیه شریفه استفاده می شود که خداوند، همه دلایل لازم را به کافران نمایانده و حتی نشانه های قیامت را نیز برای آنان محقق ساخته است. تنها چیزی که باقی مانده برپایی خود قیامت است. اما آنان با مشاهده همه دلایل، ایمان نیاورده و منتظراند تا آخرین مهلت نیز سپری شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 4

ص: 845

4- اخبار خداوند از ستیز برخی کافران با دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به رغم وضوح حق برای آنان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا... وَشَاقُّوْا... مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 1

1 - ناباوری کفرپیشگان به حقانیت وعده های الهی، حتی با مشاهده نمود های عینی عذاب و سقوط سنگی از آسمان بر آنان

وإن يروا كسفاً... يقولوا سحاب مرموم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 5

5- برخی از کافران، مصرّ بر کفر خویش، به رغم آگاهی کامل از نتایج شوم آن

ولكن أكثرهم لا يعلمون

مفهوم «اكثرهم» این است که اقلیتی آگاه و معاند وجود دارند که به رغم آگاهی داشتن، گام در مسیر کفر می نهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 2 - 2

2- روی گردانی کافران، از پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به رغم مشاهده معجزه «شق القمر»

وانشق القمر... وإن يروا آية يعرضوا

از اطلاق «آیه» بر «شق القمر»، استفاده می شود که «شق القمر» از معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده که بر حقانیت رسالت خویش اقامه کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 10 - 4

4- کافران دوزخی، مردمی لجوج و حق گریزاند.

وقالوا لو كنا نسمع أو نعقل ما كنا في أصحاب السعير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 17 - 5

5 - تهدید شدن کافران لجوج و حق گریز ، به نزول عذاب الهی

فستعلمون کیف نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 23 - 9

9 - کافران لجوج و دین گریز ، مردمی ناسپاس بوده و از نعمت شنوایی ، بینایی و تعقل بهره کافی نبرده اند .

و جعل لكم السمع و الأبصار و الأفئدة قليلاً ما تشكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 846

19 - ملک - 67 - 28 - 7

7 - کافران حق ناپذیر و لجوج ، در معرض عذاب الهی قرار دارند .

فمن یجیر الـکـفرین من عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 29 - 7,8

7 - کافران لجوج و تکذیب گر ، در گمراهی آشکار قرار دارند .

فستعلمون من هوفی ضلـل مبین

8 - تهدید شدن کافران لجوج و تکذیب گر ، به عذاب از سوی خداوند

فستعلمون من هوفی ضلـل مبین

برداشت بالا، به سبب این نکته است که تعبیر «فستعلمون» (پس به زودی خواهید دانست)، دارای لحن تهدیدآمیز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 30 - 4

4 - کافران لجوج و تکذیب گر ، در معرض عذاب الهی (همچون خشکسالی)

قل أرءیتم إن أصبح ماؤکم غورًا فمن یأتیکم بماء معین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 23 - 7

7 - کافران ، با وجود فراهم بودن شرایط برای رها ساختن کفر و پرداختن به تکالیف الهی ، از آن سر باز زدند .

لما یقض ما أمره

ضمیر فاعلی «یقض» به «الإنسان» برمی گردد که به قرینه «ما أكفروه» تنها بر کافران منطبق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 20 - 3

3 - گروهی از مردم با وجود هشدار های قرآن ، همچنان بر بی ایمانی خود باقی اند و ربوبیت و بصیرت الهی را انکار کرده و معاد و حسابرسی اعمال را نمی پذیرند .

إِنَّ رَبَّهٗ كَانَ بِهِ بَصِيرًا .. فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

متعلق «لایؤمنون»، ممکن است معارفی باشد که در آیات پیشین بیان شد؛ از قبیل: ربوبیت و بصیرت الهی، نامه های اعمال، محاسبه و ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 2

2 - کفرپیشگان ، بر تکذیب وعده ها و تهدید های الهی ، اصرار ورزیده و از فرجام پیشینیان عبرت نمی گیرند .

بل الذین کفروا فی تکذیب

حرف «فی»، ظرفیه و بیانگر غوطهور بودن کافران در تکذیب است. متعلق تکذیب به قرینه «بل هو قرآن مجید» _ در آیات بعد _ قرآن است که وعده ها و تهدیدهایی که در آیات قبل آمده بود، بخشی از آن است.

ص: 847

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 22 - 3

3 - تکذیب قرآن از سوی کافران ، هر چند بر آن اصرار ورزند ، به حقیقت قرآن آسیبی نمی رساند و از مجد و عظمت آن نمی کاهد .

بل الذین کفروا فی تکذیب .. بل هو قرآن مجید . فی لوح محفوظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 3 - 8

8 - سرسختی مخالفان توحید در مواضع خویش ، نباید پایداری اهل توحید را متزلزل سازد .

ولا أنتم عیدون ما أعبد

پایداری اهل توحید، از مضارع بودن «أعبد» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 5 - 4

4 - بیان سرسختی سازش خواهان کافر و باقی ماندن آنان بر مرام خویش تا پایان عمر ، از خبر های غیبی قرآن

ولا أنتم عیدون ما أعبد

1541- لجاجت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 97 - 9

9- مشرکان و کافران عصر بعثت ، در برابر حق و دعوت های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی لجوج و سرسخت بودند .

وتنذر به قومًا لُدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 133 - 3

3- کافران عصر بعثت ، علی رغم روشن بودن اعجاز قرآن و هماهنگی آن با دیگر کتاب های آسمانی ، آن را نادیده گرفتند و معجزه بودن

آن را انکار می کردند .

لولا یأتینا بـایه من ربّه أولم تأتھم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 4 - 3

3- اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر تکذیب شدنش از سوی کافران و مشرکان لجوج در صدر اسلام

وإن یکذبوک فقد کذبت رسل من قبلک

از آهنگ آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر تکذیب شدنش اندوهگین بود. از این رو برخی از مفسران

جواب

ص: 848

شرط «إن يكذبوك» را محذوف و چنین دانسته اند: «إن يكذبوك فلا تحزن و اصبر اذ قد كذب رسل من قبلك».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 45 - 2

2 - کافران صدراسلام ، مردمی لجوج و پندناپذیر بودند .

و إذا قيل لهم اتقوا ما بين أيديكم و ما خلفكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 46 - 2

2 - کافران صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

و ما تأتيهم من آية . . . إلا كانوا عنها معرضين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 63 - 1، 2

1 - کافران و مشرکان صدراسلام ، آیات الهی را از سر لجاج و ستیزه جویی ، انکار می کردند ؛ نه از روی جهل و ناآشنایی به آن .

كذلك يؤفك الذين كانوا بأيت الله يجحدون

«جحد» (مصدر «يجحدون») به معنای انکار چیز معلوم و روشن است. آیه شریفه به منزله تعلیل برای مضمون آیه قبل است که در آن، از انکار آیات الهی و دور شدن از عبادت خداوند، اظهار شگفتی شده بود.

2 - کافران و مشرکان صدراسلام ، مردمی لجوج ، ستیزه جو و حق ناپذیر

كذلك يؤفك الذين كانوا بأيت الله يجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 76 - 5

5 - مشرکان و کافران صدراسلام ، مردمی بس لجوج و حق ناپذیر

و إنه لقسم لو تعلمون عظيم

سوگند مؤکد خداوند، پس از استدلال بسیار بر اثبات توحید و معاد، نشانگر روح لجاجت و حق ناپذیری کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 21 - 3,4

3 - کافران صدراسلام، مردمی لجوج، مستکبر و حق گریز

بل لجّوا فی عتوّ و نفور

«عتوّ» به معنای استکبار و تجاوز از حد است (قاموس المحيط) و مقصود از «نفور» (رمیدن) گریز از سخن حق می باشد.

4 - روح لجاج، استکبار و حق گریزی، عامل کفر و تکذیب دین از سوی کافران در صدراسلام

و لقد کذب الذین من قبلهم... بل لجّوا فی عتوّ و نفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 849

3 - کافران مخالف رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، گروهی لجوج و حق ناپذیر

سأل سائل بعذاب واقع

مفسران بر این عقیده اند که کافران، این سخن را از سر لجاجت بر زبان می آوردند؛ چنان که در آیه 32 از سوره «انفال» از آنان چنین یاد شده است: «و إذ قالوا اللهم إن كان هـذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة من السماء أو ائتنا بعذاب أليم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - عذاب شدن کافران لجوج عصر بعثت، امری قطعی از سوی خداوند و غیر قابل دفع از سوی کسی

للك فرین لیس له دافع

«للكافرین» خبر مقدم برای «لیس» و «دافع» اسم آن است. «لام» در «له» برای تقویت و ضمیر «له» مفعول مقدم برای «دافع» است؛ یعنی، «لیس للکافرین دافع یدفع العذاب عنهم»، (برای کافران کسی وجود ندارد که عذاب موعود را از آنان دفع کند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - اصرار و تأکید فراوان کافران حق ناپذیر و مستکبر صدر اسلام، بر الهی نبودن قرآن و منشأ بشری داشتن آن

و استکبر . فقال إن هـذا إلا سحر یؤثر . إن هـذا إلا قول البشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کافران مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدر اسلام، مردمی پندناپذیر و لجوج بودند .

فما لهم عن التذکره معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافرانی که خود را در صورت مماشات پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آماده عبادت خداوند می خواندند ، هرگز به آن تن نداده و معبود پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پرستیدند .

و لا أنتم عـ بدون ما أعبد

1542- لجاجت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

ص: 850

و لو نزلنا عليك كتابا .. إن هذا إلا سحر مبين

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 1

1- کافران مجرم مکه، علی رغم دریافت آیات قرآن، به آن ایمان نیاوردند.

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، بنابراین است که جمله «لایؤمنون به» جمله تفسیری برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکه برای دریافت حقایق به آنجا بروند، ایمان نخواهند آورد.

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 2، 1

1- کافران هدایت ناپذیر مکه، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد.

و لو فتحنا علیهم باباً من السماء فظللوا فیه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

«سكر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم

بندی می دانستند.

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا علیهم باباً من السماء فظلوا فیہ یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7 - لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لو رحمنهم ... للجوا فی طغی نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 1

ص: 851

1 - کافران مکه اعلام کردند که به هیچ رو به قرآن و کتاب های پیشین آسمانی ایمان نمی آورند .

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القراءان و لا بالذی بین یدیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مکه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

1543- لذایذ دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 3

3- توییح کافران در قیامت ، به خاطر هدر دادن امکانات ارزنده خویش و صرف آن در لذت های زودگذر مادی

أذهبتم طیب_تکم فی حیاتکم الدنیا

1544- لذایذ مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 5

5- خوردن ، لذت بردن و برخوردار شدن از متاع ها و لذت های دنیوی و غوطهور شدن در آرزو های واهی ، هدف و مقصد اعلاای کافران است .

ذرهم یا کلووا و یتمتّعوا و یلههم الأمل

1545- لذایذ مادی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- تمامی هم و تلاش کافرانِ هدایت ناپذیر صدراسلام ، خوردن و بهره‌وری از تمتعات و لذت های مادی بود .

ذره‌م یا کُلوا و يتمتعوا

ص: 852

1546- لذت طلبی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 4

4- لذت جویی گسترده از امکانات حیات ، شیوه کافران

أذهبتم طيبَـكم في حياتكم الدنيا واستمتعتم بها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 12 - 7,8

7- لذت جویی و شکمبارگی حیوان گونه کافران ، تنها بهره آنان از زندگی دنیایی

الذين كفروا يتمتعون و يأكلون كما تأكل الأنعـم و النار مثوى لهم

از مقابله دو بخش آیه _ که برای مؤمنان پایان خوش بهشت را یادآور شده _ استفاده می شود که کافران، هرگز از آن نعمت های اخروی بهره نخواهند برد؛ بلکه تنها شهوت رانی و استفاده حیوان گونه از امکانات دنیا، نصیب آنان است.

8- آتش دوزخ ، جایگاه کافران لذت طلب و شکمباره

يتمتعون و يأكلون . . . و النار مثوى لهم

1547- لذت گرایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 46 - 2

2- خورد و خوراک و بهره ناچیز از لذت های مادی ، هدف زندگی کافران و منکران قیامت

كلوا و تمتعوا قليلاً

از این که به کافران گفته می شود: بخورید و بهره گیرید، می توان به این حقیقت دست یافت که آنان جز همین کار، هدف دیگری در زندگی ندارند و گرنه به آن فراخوانده می شدند.

1548- لطیفه گویی کافران

1 - کافران ، از خاطره های دیدار خود با مؤمنان ، طنز ساخته و در جمع خانواده خویش به لطیفه گویی و خنداندن یکدیگر می پردازند .

وإذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

«فکِه» (صفت مشبّه) به معنای خوش دل و خندان یا به معنای کسی است که با همراهان خود سخنی گوید که آنان را بخنداند (قاموس).
در برداشت یاد شده، معنای دوم مورد نظر است.

ص: 853

1549- لعن اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 19 - 3

3_ کسانی که دین و معارف الهی را نپذیرند و مردم را از پذیرش آن بازدارند ، در آخرت از رحمت خدا محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد .

ألا لعنه الله على الظالمين. الذين يصدون عن سبيل الله

1550- لعن بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 161 - 3

3 - فرشتگان و تمامی مردم در قیامت ، کفرپیشگانی را که در حال کفر مرده اند ، لعنت کرده و خواستار دوری رحمت الهی از آنان خواهند شد .

أولئك عليهم لعنة الله والملائكة والناس أجمعين

لعنت مردم به معنای: نفرین و درخواست دوری لعنت شونده از رحمت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 1

1 - کسانی که کافر بمیرند ، برای همیشه به لعنت خدا گرفتار خواهند بود .

أولئك عليهم لعنة الله .. خلدین فیها

ظاهر این است که ضمیر «فیها» به «لعنه الله ..» (در آیه قبل) بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 47 - 21,22

21_ مسخ کافران به قرآن و یا گرفتاری آنان به لعنت ، سنت الهی

من قبل ان نطمس وجوهاً .. او نلعنهم ... و كان امر الله مفعولاً

22_ مسخ و یا لعنت کافران به قرآن از اهل کتاب ، امری حتمی و قضایی تخلف ناپذیر

یا ایها الذین اوتوا الکتب امنوا .. من قبل ان نطمس وجوهاً ... و کان امر الله م

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 78 - 5

5_ کافران مستحق لعن و نفرین و دوری از رحمت خداوند

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 10،11

ص: 854

10_ منافقان و کافران ، مورد لعن و نفرین خداوند و محروم ابدی از رحمت او

المنفقين . . . و الكفار ... لعنهم الله

11_ جواز لعن و نفرین بر منافقان و کافران

المنفقين . . . و الكفار ... لعنهم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 18 - 14

14_ « عن رسول الله (صلى الله عليه وآله) : . . . وأما الكافر فيقرأ ذنوبه على رؤوس الأشهاد ، « هـؤلاء الذين كذبوا على ربهم ألا لعنه الله على الظالمين » ؛

از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) روایت شده است که فرمود: . . . اما کافر پس گناهان او در ملاء عام و در حضور گواهان خوانده می شود: اینانند کسانی که به پروردگار خود دروغ بستند. آگاه باشید لعنت خدا بر ستمکاران باد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 44 - 9

9- جوامع کفرپیشه و بی ایمان ، مورد لعن و نفرین خداوند

فبعداً لقوم لا يؤمنون

کلمه «بُعداً» منصوب است به عنوان مفعول مطلق برا فعل محذوف؛ یعنی، «بععدوا بُعداً». گفتمی است که «بُعداً» از مصادرهای است که همواره بجای فعل می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 57 - 5

5 - منافقان و کافران آزاردهنده رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، مورد لعن خداوند .

ولا تطع الكفرين والمنفقين ودع أذيتهم . . . إن الذين يؤذون ... ورسوله لعنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 64 - 4، 1

1 - همه کافران ، قطعاً مورد لعن خداوندند .

إِنَّ اللَّهَ لعن الكفرين

«ال» در «الكافرين» می تواند برای استغراق باشد. بنابراین، همه کافران را شامل می شود.

4 - لعن بر کافر ، جایز و روا است .

إِنَّ اللَّهَ لعن الكفرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 19 - 4

4 - جواز نفرین و دعا ، علیه کافران حق ناپذیر و دین ستیز

فقتل كيف قدر

ص: 855

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 4

4 - جواز نفرین و دعا ، علیه کافران حق ناپذیر و دین ستیز

ثم قتل کیف قدر

1551- لعن بر کافران حق ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 89 - 13،14

13 - کافران عنود و حق ناپذیر ، مورد لعنت خداوند هستند .

فلعنه الله علی الکفرین

14 - جواز لعنت و نفرین بر آنانی که از سر عناد و لجاجت ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن کافر می شوند .

فلعنه الله علی الکفرین

1552- لغزش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 55 - 9

9- محرومان از هدایت الهی ، مردمی گمراه و گرفتار گناه اند .

إذ جاءهم الهدی و يستغفروا ربهم

این که می فرماید: «چرا مردمان، با آمدن هدایت، استغفار نمی کنند؟»، نشان می دهد که قبل از آمدن هدایت، خواه ناخواه، گرفتار انحراف و گناه بوده اند.

1553- مادیگرایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 35 - 7

7 - افق دید کافران ، محدود به زندگی کوتاه دنیا است .

لجعلنا لمن يكفر بالرحمـن . . . لَمَّا مَتَّعَ الحَيَوهَ الدنِيا و الأخره عند ربك للمتقين

خداوند در این آیه، توانایی خویش را بر ایجاد یک زندگی آکنده از تجمل برای کافران، بیان کرده و سپس حضور در جوار ربوبی را مطرح نموده است. از این مطلب استفاده می شود که کافران تنها در محدوده تنگ زندگی دنیا می اندیشند.

ص: 856

1554- مال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 10 - 11

11_ مال و اولاد کافران ، آنان را هرگز از آتش دوزخ و عذاب الهی دور نخواهد ساخت .

لن تغنی عنهم اموالهم و لا اولادهم من اللّٰه شیئاً

«من اللّٰه»، یعنی از عذاب الهی، به قرینه «اولئک هم وقود النار».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 116 - 1,2

1_ اموال و فرزندان اهل کفر ، نمی تواند آنها را از کیفر خداوند برهاند .

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اولادهم من اللّٰه شیئاً

«اغنی» هنگامی که با «عن» متعدی شود، به معنای «دفع» می آید. لذا «لن تُغنی»، یعنی نمی رهاوند. (روح المعانی).

2_ اموال و اولاد ، تنها تکیه گاه به هنگام ذلت و ابتلای به غضب الهی ، از دیدگاه اهل کفر

ضربت علیهم الذلّٰه .. و باءو بغضب من اللّٰه ... انّ الذین کفروا لن تغنی

ظاهراً منظور از «الذین کفروا»، همان جناح اهل کتاب هستند که در آیات سابق وضعیت آنان بیان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 78 - 11

11- مال و اولاد کافران نیز ، عطای الهی است .

أم اتّخذ عند الرحمن عهداً

1555- مالکیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 6 - 8

8 - کافران ستیزکننده با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، فاقد حق مالکیت نسبت به اموال و دارایی خویش *

و ما أفاء الله على رسوله منهم

واژه «أفاء» - که از «فیء» به معنای رجوع گرفته شده - نشانگر آن است که یهودیان محارب، حق مالکیتی نسبت به اموال و دارایی شان ندارند و در حقیقت به مالک اصلی آن، بازگردانیده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 15

15 - حق مالکیت کافران غیر محارب، محترم و رعایت عدل درباره ایشان ضروری است .

و اتوهم ما أنفقوا

از شأن نزول آیه، استفاده می شود که حکم پرداخت مهریه و نیز احترامی که اسلام برای مالکیت کافران قائل است، مربوط به کافران غیر محارب است؛ چنان که آیه شریفه مسائل پس از صلح حدیبیه را بیان می کند. بنابراین رعایت این عدل با آنچه از

ص: 857

مفهوم «أن تبرّوهم و تقسطوا...» _ که نهی از قسط درباره کافران حربی بود _ منافات ندارد.

1556- مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 286 - 25، 26

25 _ اظهار نیازمندی مؤمنان به نصرت الهی در نبرد با کافران ، از ویژگی های آنان

فانصرنا علی القوم الکافرین

26 _ نصرت و یاری مؤمنان در رویارویی با کافران ، از شؤون ولایت الهی بر مؤمنان

انت مولینا فانصرنا علی القوم الکافرین

تفریع جمله «فانصرنا» بر «انت مولینا» بیانگر آن است که ولایت الهی بر مؤمنان، مقتضی یاری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 6

6 _ وجوب نبرد با یاوران شیطان (کافران و طاغوت ها)

و الذّین کفروا یقاتلون فی سبیل الطّاغوت فقاتلوا اولیاء الشّیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 11

11 _ لزوم مبارزه منفی با استهزاگران آیات الهی و کفرورزان به آن

إذا سمعتم ءایة اللّٰه یکفر بها و یستهزأ بها فلا تقعدوا معهم حتّٰی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 71 - 22

22 _ پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به مقابله مناسب با تهاجم تبلیغاتی کافران است.

قل أندعوا .. قل إن هدی الله هو الهدی

«قل» خطاب به پیامبر(صلی الله علیه و آله) است. تکرار آن در آیه بیان اهمیت این مفاهیم در برابر الفئات و اندیشه هایی است که کافران آن را مطرح می ساختند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 87 - 2

2_ شعیب (ع)، دعوتگر مؤمنان قوم خویش به صبر در برابر کفرپیشگان

إن کان طائفه منکم ءامنوا بالذی أرسلت به . . فاصبروا

در اینکه مخاطب «فاصبروا» چه کسانی هستند سه احتمال وجود دارد: خصوص مؤمنان، خصوص کافران، هر دو طایفه. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است. در این صورت متعلق صبر، آزارها و اذیتهای کافران است. یعنی: فاصبروا علی ما یصیبکم من الکفار. (ای اهل ایمان در برابر آزار کافران صبر کنید و بر دینداری خویش استقامت ورزید).

ص: 858

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 6

6_ خداوند ، برترین برنامه ریز در مقابله با مکر کافران

والله خير المکرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 8

8_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند مأموریت یافت تا سنت الهی را در سرکوبی حق ستیزان به کافران عصر خویش ابلاغ کند .

قل للذین کفروا . . . و إن یعودوا فقد مضت سنت الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 1،4

1_ نبرد با کافران تا برکنده شدن فتنه های آنان ، وظیفه ای ضروری بر عهده اهل ایمان

و قتلوهم حتی لا تكون فتنه

4_ نبرد با کافران تا حاکمیت یافتن دین خدا در جهان ، فرمان خداوند به اهل ایمان

و قتلوهم حتی . . . یكون الدین کله لله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 157 - 6

6 - برخورد و مبارزه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن با مخالفان دعوت الهی (کافران و مشرکان) ، متکی بر منطق و استدلال بود .

فأتوا بکت_ بکم إن کنتم ص_ دقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 39 - 2

2 - توجّه به قاهر بودن خدا، مقتضی اطمینان به غلبه حق و پایداری در برابر هجوم کافران علیه دین

فاصبر علی ما یقولون

«فاء» در «فاصبر» لزوم صبر را متفرع بر مطالب آیات پیشین کرده است. در آن آیات، از قدرت الهی بر نابودی کافران و نیز اعاده آنان در قیامت برای حساب رسی، سخن به میان آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 31 - 1

1 - رهنمود خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در مقابله علیه تبلیغات کافران

أم یقولون... قل ترّبصوا

ص: 859

1557- مبارزه با کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 193 - 8

8 - تنها باید با ظالمان (کافران محارب و فتنه انگیزان و مانعان از گسترش و حاکمیت دین) مبارزه کرد .

فلا عدون إلا على الظلمين

1558- مبارزه با هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 2

2 - لزوم پایداری حق و حق طلبان ، در برابر هوس ها و تمایلات فساد انگیز کافران

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموات والأرض ومن فيهنّ

1559- مبارزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 11، 9

9_ لجاجت کفار و مقابله آنها به پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) در عین آگاهی از حقانیت آن حضرت

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

11_ ستیز کافران با پیامبر(صلی الله علیه و آله)، مقابله با مقام الوهیت خداوند است.

قد نعلم إنه ليحزنك ... و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

1560- مبارزه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 3

3- ناتوانی و درماندگی کافران و مشرکان مکه ، در مبارزه با اسلام و منطق پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإذا رءاك الذين كفروا إن يتّخذونك إلهزواً

از این که کافران و مشرکان، به گونه ای مستمر به استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداختند، برمی آید که آنان در توسل به منطوق و دلیل و برهان ناتوان بودند و هیچ راهی جز این نداشتند.

1561- مبانی عقیده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 860

14 - عقاید مشرکان و کافران متکی بر گمان بی اساس است.

یضلوک عن سبیل الله . . . و إن هم إلا یخرصون

1562 - مبانی قضاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 4 - 11

11 - قضاوت کافران درباره غلبه شان بر دین خدا ، مبتنی بر وهم و خیال وقضاوت ناشایست بود .

أم حسب الذین یعملون السيئات أن یسبقونا ساء ما یحکمون

1563 - مبدأ کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 6

6 - لحظه مرگ ، لحظه آغاز مجازات کافران

فذرهم حتی یلـقوا یومهم الذی فیہ یصعقون

در صورتی که «یومهم . . .» به معنای لحظه مرگ باشد؛ معنای آیه چنین می شود: رهایی و آزادی کافران در زندگی دنیوی است و مرگ، پایانی بر این رهایی می باشد.

1564 - مبعوضیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 10 - 6، 1

1 - اعلام بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت

إنّ الذین کفروا ینادون لمقت الله أكبر من مقتکم أنفسکم إذ تدعون إلى الإیمن فتکف

«مقت» به معنای بغض شدید است.

6 - بغض و دشمنی شدید خداوند نسبت به کافران حق ناپذیر، پس از اتمام حجت و دعوت مکرر آنان به ایمان است .

لمقت الله أكبر . . . إذ تدعون إلى الإيمـن فتكفرون

آمدن فعل های مضارع «تدعون» و «تکفرون» بر استمرار دلالت دارد؛ یعنی، شما همواره به ایمان فراخوانده می شدید؛ ولی به جای ایمان آوردن، به طور مستمرّ کفر میورزیدید.

مثالهای باطل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 861

1_ کافران، با استفاده از مثل های باطل و ترسیم غیر واقعی چهره پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مبارزه علیه اسلام برخاسته بودند.

الذین کفروا... و لایأتونک بمثل

«مثل» هم به معنای «حجت» و «حدیث» (سخنانی در باره اثبات چیزی) و هم به معنای «صفت» (توصیف چیزی) آمده است (قاموس المحيط). مقصود از آن در آیه شریفه، مجموعه سخنانی است که کافران در توصیف پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به منظور خدشه دارکردن چهره منور آن حضرت می گفتند که در آیات فوق از آنها یاد شده است. گفتنی است قید باطل بودن مثل ها، از قرینه مقابله جمله «لایأتونک بمثل» و جمله «إلا جنناک بالحق» استفاده شده است.

2_ خداوند در برابر هر یک از مثل های باطل و توصیف های غیر واقعی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، سخن حق و موضع درست را به آن حضرت می آموخت.

و لایأتونک بمثل إلا جننک بالحق

3_ خداوند، در برابر مثل های باطل و توصیف های غیر واقعی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بهترین راه کشف حقیقت و تفسیر جریان حق و باطل را به آن حضرت ارائه می کرد.

و لایأتونک بمثل إلا جننک بالحق و أحسن تفسیراً

4_ سخنان کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تعالیم قرآن، متکی بر تمثیل و تشبیه بود و نه برهان و دلیل.

و لایأتونک بمثل إلا جننک بالحق و أحسن تفسیراً

1565- مثل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 24 - 1

1_ حالت مشرکان و کافران به قرآن، همانند انسان کور و کر است.

مثل الفریقین کالأعمی والأصم

1566- مجادله اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 31 - 3

3- نزاع و مجادله دو گروه حق و باطل و مؤمن و کافر ، به پیشگاه پروردگار در قیامت

ثم إنكم يوم القيامة عند ربكم تختصمون

1567- مجادله با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 125 - 7

7- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور به مجادله و مناظره با کافران و مشرکان با بهترین نوع و روش

ص: 862

وَجَدَلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 31 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) با مشرکان و کافران به پیشگاه خداوند در قیامت، به جدال و نزاع و دفاع از مواضع خویش خواهند پرداخت.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

«اختصام» (مصدر «یختصمون») به معنای جدال و نزاع دو فرد یا دو گروه است که هر یک می کوشد، سخن دیگری را ابطال کند. گفتنی است در این که مقصود از دو گروه متخاصم کیانند، میان مفسران چند دیدگاه وجود دارد که بهترین آنها دو نظریه است: 1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) با کافران و مشرکان؛ 2- دو گروه حق و باطل از هر ملت و امتی.

1568- مجادله کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 13 - 15

15- کفرپیشگان علی رغم مشاهده نشانه های ربوبیت خدا بر سراسر جهان، با موحدان درباره خداوند و ربوبیت او به جدال و جرّ و بحث می پردازند.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ... وَ هُمْ يَجِدُونَ فِي اللَّهِ

جمله حالیه «و هم یجدلون فی الله» قید برای همه جمله هایی است که در آیات پیشین آمده است؛ یعنی، با آنکه آثار وجودی خدا و ربوبیت او نمایان است و اوست که برق، رعد، ابر و صاعقه را پدید می آورد و همه امور را تحقق می بخشد، آنان درباره وی به جرّ و بحث می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 56 - 6

6- جدال و اشکال تراشی، با به کارگیری روش های باطل و دستاویز های دروغین، از شیوه های مبارزه کافران با حق است.

وَيَجِدُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَطْلِ لِيدًا حَضُوا بِهِ الْحَقَّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تنها کافران حق ناپذیر به مجادله و ستیزه جویی با آیات الهی می پردازند و از پذیرش آن سر باز می زنند .

مایحـدل فیءایـت اللہ إلا الذین کفروا

1569- مجادله کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 76 - 1

ص: 863

1_ مجادله کفرپیشگان مستکبر قوم ثمود با مستضعفان مؤمن به صالح

استضعفوا لمن .. مؤمنون. قال الذين استكبروا إنا بالذی ءامنتم به كفرون

1570- مجازات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یونس - 10 - 11 - 6

6_ کفرمداران و شرک پیشگان ، مستحق عذاب و کیفر الهی در دنیا

ولو یعجل الله للناس الشر

1571- مجازات کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 191 - 17، 2، 1

1 - مسلمانان باید کافران محارب را هر کجا یافتند ، بکشند .

واقتلوهم حیث ثقتموهم

ضمیر «هم» در جمله فوق به «الذین یقاتلوکم» بر می گردد و لذا از آنان به کافران محارب تعبیر شده است. «ثقف» (مصدر ثقتتم) به معنای یافتن و دسترسی پیدا کردن است.

2 - ضرورت کشتن کافران محارب ، محدود به میدان جنگ نیست .

واقتلوهم حیث ثقتموهم

عبارت «حیث ثقتموهم» (هر کجا آنان را یافتید و بر آنان دسترسی داشتید) گویای برداشت فوق است.

17 - سزای کفرپیشگان محارب و فتنه انگیز ، کشتن آنان است .

فاقتلوهم کذلک جزاء الکفرین

«ال» در «الکافرین» عهده است و اشاره به کافرانی دارد که سر جنگ با مسلمانان دارند و یا علیه ایشان فتنه انگیزی می کنند.

1572- مجاهدان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 4

4 - رویارویی مجاهدان در راه خدا و کافران ، در بدر

فئه تقاتل فی سبیل اللّٰه و اخری کافره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 8،28

ص: 864

8_ خداوند نوید بخش ظهور مجاهدانی نستوه، محبوب خدا و دوستدار وی، متواضع در برابر مؤمنان و سرفراز بر کافران

فسوف يأتي الله بقوم... ولا يخافون لومه لائم

28_ دلباختگان خداوند، فروتن در برابر مؤمنان، سرفراز در قبال کافران و مجاهدانی بی پروا از ملامت دشمنان دین

يحبونه اذله على المؤمنين... يجهدون في سبيل الله ولا يخافون لومه لائم

1573- مجرمیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 3

3 - کافران، مردمانی مجرم اند.

و يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعة

«ال» در «المجرمون» ممکن است عهد باشد و به قرینه آیه بعد _ که در آن، از جواب مؤمنان سخن گفته شده است _ و نیز آیات سابق _ که درباره کافران بود _ مراد از آن، کافران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 5

5 - کافران و مشرکان، از مجرمان اند.

يودّ المجرم

1574- محاکمه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 30 - 8

8_ مؤاخذه کافران به توحید، نبوت و معاد در مواقع قیامت

و يوم نحشرهم جميعاً... ولو تری إذ وقفوا على ربهم قال أليس هذا بالحق

«این شرکاؤکم» (در آیه 22) مؤاخذه درباره توحید، «لاتکذب بآیات ربنا» (در آیه 27) مؤاخذه درباره نبوت، «أليس هذا بالحق» (در آیه

30) مؤاخذه درباره قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 8,9

8 - وعده الهی به گردآوری کافران هر امت ، برای محاکمه و مجازات در قیامت *

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا ممّن یکذب ب_ای_تنا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «حشر» مورد بحث در آیه مربوط به قیامت باشد.

9 - حشر گروهی از کافران هر امت در قیامت و رانده شدن آنان به سوی جایگاه محاکمه و مجازات *

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا ممّن یکذب ب_ای_تنا

ص: 865

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 1,3,4,8,9

1 - قرار گرفتن کافران در جایگاه محاکمه پس از برانگیختن آنان در روز رجعت

و یوم نحشر. .. حتّی إذا جاءو

3 - تکذیب نشانه های خدا، اصلی ترین موضوع دادگاه کیفری کافران

حتّی إذا جاءو قال أکذّبتُم ب_ای_تی

4 - خدا، حاکم و داور دادگاه کیفری کافران

قال أکذّبتُم ب_ای_تی

8 - قرار داشتن کافران، تحت نظارت و کنترل شدید از لحظه برانگیخته شدن تا هنگام محاکمه

فهم یوزعون . حتّی إذا جاءو قال أکذّبتُم

از ارتباط دو آیه و واژه «حتّی» _ که نمایانگر غایت _ است استفاده می شود که کنترل آنان، تا لحظه قرار گرفتن آنها در جایگاه محاکمه ادامه خواهد داشت.

9 - محاکمه شدن کافران به خاطر کردارشان علاوه بر محاکمه آنان به خاطر عقایدشان

أکذّبتُم ب_ای_تی . .. أمّاذا کنتم تعملون

عبارت «أکذّبتُم بآیاتی» دلالت بر محاکمه عقیدتی و تعبیر «أمّاذا کنتم تعملون» دلالت بر محاکمه آنان به خاطر کردارشان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 85 - 1

1 - نزول عذاب بر کافران تکذیب گر، پس از پایان یافتن محاکمه آنان

قال أکذّبتُم ب_ای_تی . .. و وقع القول علیهم

در تفسیر «وقع القول علیهم» چند نظر ابراز شده است که از جمله آنها «حلول عذاب» است.

1576- محدودہ مہلت بہ کافران

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 10

10- مہلت الہی بہ کافران ستیزہ جوی ، مہلتی محدود و زودگذر

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ... سَيَحْبُطُ أَعْمَلَهُمْ

در صورتی کہ حبط عمل بہ معنای خنثی سازی توطئه ہا باشد؛ سین در «سیحبط» زودرسی این وعدہ را افادہ می کند.

ص: 866

1577- محرومیت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 9

9 - خداوند در قیامت نظر رحمتی بر کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی، نخواهد داشت.

و لاهم ينظرون

در برداشت فوق فعل مجهول «ينظرون» از (نظر) به معنای رؤیت گرفته شده است. بر این مبنا «ولاهم ينظرون»؛ یعنی، نظر رحمتی به آنان نخواهد شد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 32 - 14

14 - کافران در قیامت از زینتهای خدادادی و روزیهای پاکیزه محروم خواهند بود.

قل هی للذین ءامنوا .. خالصه یوم القیمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 19 - 3

3_ کسانی که دین و معارف الهی را نپذیرند و مردم را از پذیرش آن بازدارند، در آخرت از رحمت خدا محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد.

ألا لعنة الله علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 18 - 8

8- کافران، در آخرت قادر به بهره برداری از اعمال نیک خویش نخواهند بود و از آن محروم خواهند شد.

أعم لهم کرماد اشتدّت به الريح فی یوم عاصف لا یقدرون ممّا کسبوا علی شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - در قیامت ، تنها مجرمانی ناکام و محروم خواهند بود که بهره ای از ایمان و عمل صالح ندارند .

من حمل ظلماً

جمله «و من یعمل من الصالحات. ..» در آیه بعد، می تواند قرینه براین باشد که «من حمل ظلماً» مطلق نیست؛ بلکه تنها کسانی مورد نظر هستند که نه مؤمنان د و نه نیکوکار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 6

6- کافران دوزخی ، از هر گونه لطف و رحمت خداوند محروم اند .

ولا هم ینظرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «ینظرون» فعل مضارع مجهول از ثلاثی مجرد و از ماده «نظره» باشد که به معنای رحمت است (لسان العرب).

ص: 867

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 26 - 7

7_ کافران در قیامت ، محروم از رحمت خداوند

الملک ... للرحمن وکان یوماً علی الکفرین عسیراً

یادآوری سختی قیامت برای کافران، با آن که پیش از آن رحمانیت خداوند مطرح گردیده است، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 20 - 7

7 - مشرکان و کافران ، محروم از بهشت و موهبت های آن

لکن الذین اتقوا ربهم لهم غرف

لام اختصاص در «لهم» بیانگر این حقیقت است: کافران و مشرکان_ که در قطب مقابل مؤمنان قرار دارند_ از نعمت های بهشتی محروم اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 34 - 2

2 - کافران ، محروم از کمترین لطف و عنایت خداوند در قیامت

وقیل الیوم ننسبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 7

7- کافران در جهان آخرت ، تهی دست از پاکیزگی ها و ارزش ها

أذهبتم طیبَ تکم فی حیاتکم الدنیا و استمتعتم بها

واژه «طیبات» شامل ارزش های پاک و انسانی است که کافران با لذت جویی، آنها را فانی کرده و از کف داده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- نبودن کمترین یاور و شفیع ، برای کافران در قیامت

و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «یوم لایغنی..» نظر به قیامت داشته باشد. در این صورت تعبیر «ولا هم ینصرون» حکایت از نفی شفیع می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 4

4- کافران ، از هر گونه راحتی و آسایش در دوزخ محروم اند .

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

از کیفیت عذاب شدن کافران ناسپاس (غل و زنجیر شدن آنان در دوزخ)، مطلب یاد شده به دست می آید.

ص: 868

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 32 - 6،7

6_ رویگردانان از اطاعت خدا و رسول، کافر و محروم از محبت خداوند.

قل اطيعوا الله و الرسول فان تولوا فان الله لا يحب الكافرين

7_ کافران، محروم از محبت خداوند

فان تولوا فان الله لا يحب الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 9،14،15

9_ اراده الهی مبنی بر محرومیت حتمی شتابگران در کفر از بهره های اخروی

یرید الله الا يجعل لهم حظا في الآخرة

14_ اراده الهی بر محروم سازی کفرپیشگان از بهره های دنیوی نیست . *

یرید الله الا يجعل لهم حظا في الآخرة

مفهوم کلمه «فی الآخرة»، گویای آن است که اراده الهی بر محروم ساختن کافران از مواهب آخرت است، نه بهره های دنیوی.

15_ مهلت دادن خداوند به شتابگران در کفر، برای محروم ساختن آنان از بهره های اخروی است (سنت استدراج).

یرید الله الا يجعل لهم حظا في الآخرة و لهم عذاب عظیم

جمله «یرید الله ..»، می تواند جواب این سؤال باشد که چرا با تلاش برخی از مردم در گسترش کفر، خداوند به آنان مهلت می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 124 - 7

7_ کافران، محروم از ورود به بهشت، هر چند دارای اعمال صالح باشند.

و من يعمل من الصلحت .. و هو مؤمن فأولئك يدخلون الجنة

قید «و هو مؤمن» می رساند که ایمان، شرط ثمربخشی اعمال نیک است؛ بنابراین اعمال نیک، بدون ایمان و در حال کفر، پاداش بهشت ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 168 - 1

1_ کفرپیشگان ستمگر، محروم از آمرزش و هدایت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا يَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

تکرار نشدن «الذین» در جمله «و ظلموا» دلالت می کند که مجموع دو صفت «کفر» و «ظلم» موجب محرومیت از آمرزش و هدایت الهی است.

ص: 869

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 175 - 13

13 _ کافران به خدا، قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) محروم از رحمت و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذین ءامنوا باللّٰه و اعتصموا به .. صراطاً مستقیماً

معادل «اما»ی تفصیلیه حذف شده و جمله موجود «فاما الذین ءامنوا ..» بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 12 - 19

19 _ کافران به معاد و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، زیانکار، تباه کننده خویش و محروم از رحمت الهی

و لقد استهزیء برسلى .. کتب على نفسه الرحمة ... الذین خسروا أنفسهم فهم لا یؤمنون

با توجه به اینکه رحمت الهی فراگیر است، ممکن است زیان کافران به جهت محروم ساختن خود از دریافت رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 37 - 10

10 _ کافران، محروم از هدایت الهی

والله لایهدى القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 10، 12

10 _ منافقان و کافران، مورد لعن و نفرین خداوند و محروم ابدی از رحمت او

المنفقین .. و الکفار ... لعنهم الله

12 _ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم الله و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که «عذاب مقیم» در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 80 - 5

5_ کافران به خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، محروم از آمرزش الهی .

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 88 - 4

4_ کفر، مانع برخورداری کافران از نعمت های فراوان الهی، در دنیا نیست .

ربنا إنك آتيت فرعون و ملاء زينه و أمولا في الحيوه الدنيا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 870

1- کسانی که بر کفر اصرار ورزیده و از سر لجاجت حق را نمی پذیرند ، محروم از هدایت الهی اند .

إن الذين لا يؤمنون بأى ت الله لا يهديهم الله

فعل مضارع «لا يؤمنون» دلالت بر استمرار دارد و با توجه به اینکه قرآن به زبان روشن و فصیح نازل گردیده است، ولی در عین حال کافران به آن ایمان نیاورده اند، می تواند لجاجت و روح حق ناپذیری آنان را برساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- کافران دنیاپرست ، محروم از هدایت الهی اند .

استحبوا الحياه الدنيا على الآخرة وأن الله لا يهدى القوم الكفرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حق ناپذیری کافران ، تنها مایه محرومیت آنان از رهنمود های بیدار کننده قرآن

بل أتینهم بذكرهم ... معرضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - کافران و منکران وحدانیت خدا ، محروم از فلاح و رستگاری

إنه لا يفلح الكفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - کافران ، به دلیل بی بهره بودن از نور الهی ، محروم از هر گونه هدایت اند .

والذين كفروا أعم لهم ... كظلمت في بحر لحي ... إذا أخرج يده لم يكد يرها و من

9 - فرورفتن کفرپیشگان در ظلالت و سردرگمی گریز ناپذیر ، برخاسته از محرومیت آنان از نور هدایت الهی است .

و الذین کفروا أعم لهم .. کظلمت فی بحر لَجَّی ... من فوقه سحاب ظلمت بعضها فوق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 23 - 4

4 - کافران به آیات خدا و معاد ، حظّی از رحمت خداوند ، نخواهند داشت .

و الذین کفروا بأیّات اللّهِ ولقائه أولئک یسوا من رحمتی

«یسوا من رحمتی» می تواند جمله خبری باشد و می تواند کنایه از قضای الهی مبنی بر مشمول رحمت قرار نگرفتن افراد یاد شده باشد.
برداشت بالا بنابر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 45 - 6

ص: 871

6 - کافران ، از مهر و محبت خداوند ، محروم اند .

إِنَّهٗ لَا يَحِبُّ الْكٰفِرِيْنَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 53 - 1

1 - کافران حق ناپذیر ، از حیات معنوی و امتیازات بشری ، محروم اند .

و ما أنت بهِ د العمی عن ضلّ لثم

در آیه، کسانی که پیامبر(صلی الله علیه و آله) نیز توان خارج کردن آنها را، از گمراهی ندارد، به کوران تشبیه شده اند و مراد از آنها کافران اند. تشبیه کافران به کوران، استعاره مصرحه است و «هادی»، استعاره کنایی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 8 - 2

2 - کافران و مشرکان لجوج و حق ناپذیر ، محروم از فهم صحیح حقایق الهی

إِنَّا جَعَلْنَا فِیْ أَعْنِ قَهْمِ أَغْلٍ لَّا... فهم مقمحون

از تشبیه کافران لجوج و حق ناپذیر به انسان هایی که چون اسیران، غل و زنجیر بر گردن دارند و سرهایشان بالا مانده و از دیدن اطراف خویش محروم اند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 9 - 2

2 - مشرکان و کافران لجوج و حق ناپذیر ، محروم از شناخت صحیح حقایق الهی و فاقد بصیرت و بینایی

فأغشینهم فهم لا یبصرون

«إغشاء» (مصدر «أغشينا») به معنای قرار دادن پرده بر چیزی است که آن را بپوشاند. در جمله «فأغشیناهم» نیز مضافی در تقدیر است؛ یعنی، «فأغشینا أبصارهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 70 - 7

7 - مؤمنان، انسان های زنده دل و برخوردار از حیات واقعی و معقول، و کافران (چونان مردگان) محروم از آن

لیندر من کان حیاً و یحقّ القول علی الک_فرین

برداشت یاد شده از ارتباط میان صدر و ذیل آیه شریفه؛ یعنی، به قرینه مقابله میان انسان های زنده و کافران، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 18 - 13

13 - کفر و شرک، ظلم است و کافران و مشرکان، از هرگونه یاری دوست و نزدیکان دلسوز خود و شفاعت شفیعان محروم اند.

ما للظ_لمین من حمیم و لا شفیع یطاع

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیات، در سلسله آیاتی قرار دارد که درباره کافران و مشرکان سخن می

ص: 872

گوید و مقصود از «ظالمین» آنان می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 31 - 3

3 - کافران ، محروم از رحمت خداوند و رستگاری در قیامت

فیدخلهم ربهم فی رحمته .. وأما الذین کفروا أفلم تکن ءای_تی تتلی علیکم

از تقابل وضع کافران با مؤمنان در این آیه و آیه پیشین، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 34 - 3

3 - محرومیت کافران در قیامت از لطف و توجه حق ، نتیجه بی توجهی آنان به معاد است .

وقیل الیوم ننسیکم کما نسیتم لقاء یومکم ه_ذا

برداشت بالا، بر این مبنا است که «کما» در «کما نسیتم» برای تعلیل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 11 - 4

4- ذلّت و بدفرجامی کافران ، معلول برخوردار نبودن از ولایت و حمایت خداوند

دَمَّرَ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ .. ذَلْکَ ... وَ أَنَّ الْکَافِرِیْنَ لَا مَوْلٰی لَهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 41 - 1

1 - کافران ، محروم از پشتوانه غیبی و گرفتار وهم در اندیشه های باطل خویش

أم یقولون شاعر نتریص به ریب المنون .. أم عندهم الغیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 11 - 3

3 - کافران دوزخی ، مورد نفرین خدا و محروم از رحمت و لطف او هستند .

فسحَقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ

«سحق» به معنای «بُعد» است و در این آیه، به جای لعن و نفرین به کار رفته است و مراد از آن، دوری از رحمت و لطف الهی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 35 - 1

1 - کافران صاحب زر و زور (اصحاب الشمال) ، محروم از حمایت نزدیکان و دوستانِ دلسوز در قیامت

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ

«حمیم» به فردی می گویند که به انسان نزدیک و دلسوز باشد. از مصادیق بارز آن خویشاوندان و دوستان صمیمی و دلسوز است.

ص: 873

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 17 - 5

5- کافران، از حالت شکیبایی، مهرورزی و عطوفت، محروم بوده و از توصیه یکدیگر به آن خصلت ها خاموش اند.

الذین ءامنوا و تواصوا بالصبر و تواصوا بالمرحمه

این آیه تعریض به کافرانی دارد که در آیات آغاز و پایان سوره، از آنان سخن به میان آمده است.

1579- محرومیت کافران از نعمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 4

4- ابراهیم (ع)، کفرپیشگان مکه را شایسته بهره مند شدن از روزی های الهی نمی دانست.

و ارزق ... من ءامن منهم باللّه و الیوم الآخر

1580- محرومیت کافران از هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 10

10 _ کفرپیشگانی که با بی هدف خواندن سختی های بیدارکننده از تمامی عوامل هدایت بی بهره ماندند، با عذابی غافلگیرانه از جانب خدا نابود شدند.

فأخذنهم بغته و هم لا یشعرون

1581- محرومیت کافران دنیاطلب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 108 - 3

3- محرومیت کافران دنیاگرا (مرتدان) از درک حقایق معنوی، همان محرومیت از هدایت الهی است.

لایهدی القوم الـکـ فرین . أولـئـک الذین طبع الله علی قلوبهم

جمله «أولئك الذين طبع الله...» بیانگر جمله «وَأَن اللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» است؛ یعنی، چگونگی و راه محرومیت کافران از هدایت الهی را تفسیر و معنا می کند.

1582- محرومیت کافران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 874

3_ کافران ستم پیشه و مانعان راه خدا ، موفق به ایمان و توبه نخواهند شد .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ

بدیهی است که کفرپیشگان در هر مرتبه ای از کفر باشند چنانچه اهل ایمان گردند سزاوار آمرزش و هدایت الهی هستند ; بنابراین مراد از جمله «لم یکن . . .» این است که آنان موفق به ایمان نخواهند شد و در نتیجه آنان را نخواهد آمرزید.

8_ محرومیت کافران ستمگر از مغفرت و هدایت ، از سنت های الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَلَا يَهْدِيَهُمْ طَرِيقاً

1583- محرومیت کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 35 - 6

6 - کافران معاند و لجوج ، محروم از عفو و رحمت الهی

و يعف عن كثير . و يعلم الذين يجـدلون في آءـتنا ما لهم من محيص

این که پس از مسأله عفو گناهان، این نکته مطرح شده که کافران معاند راه فراری از عذاب ندارند؛ می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که آنان مورد عفو و مغفرت الهی قرار نمی گیرند.

1584- محرومیت کافران معاند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 35 - 6

6 - کافران معاند و لجوج ، محروم از عفو و رحمت الهی

و يعف عن كثير . و يعلم الذين يجـدلون في آءـتنا ما لهم من محيص

این که پس از مسأله عفو گناهان، این نکته مطرح شده که کافران معاند راه فراری از عذاب ندارند؛ می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که آنان مورد عفو و مغفرت الهی قرار نمی گیرند.

1585- محرومیت کافران مکه

5- ابراهیم (ع) از خداوند خواست تا کافران مکه را از روزی های خویش بهره مند نسازد .

و ارزق . . . من ءامن منهم باللّٰه و الیوم الآخر

«من ءامن» به عنوان بدل برای «أهله» بیانگر مقصود ابراهیم(ع) از کلمه «أهله» است. آن حضرت با آوردن «من ءامن» اشاره به این معنا دارد که: خواهان اعطای ثمرات به کافران مکه نیست.

ص: 875

1586- محکومیت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 84 - 10

10- محکومیت کافران در محکمه قیامت ، با شهادت شاهدان همراه است .

و یوم نبعث من کلّ أمّه شهیداً ثمّ لایؤذن للذین کفروا

1587- محمد(صلی الله علیه و آله) و اذیتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 2،8

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف بود که به آزار و اذیت های کافران و منافقان ، اعتنائی نکند .

و دَعُ أذیهم

8- پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر آزار و اذیت منافقان و کافران ، باید به خدا توکل کند .

و دَعُ أذیهم و توکل علی الله

1588- محمد(صلی الله علیه و آله) و امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 88 - 1

1- خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از هرگونه چشم دوختن و مجذوب شدن به امکانات دنیوی کافران برحذر داشت .

لا تملدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجاً منهم

«مدّ» به معنای زیاده و طولانی کردن است و هرگاه در رابطه با چشم و نظر به کار رود، به معنای چشم دوختن، خیره شدن و مجذوب شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 2

2 - خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از توجه به سرمایه های چشمگیر کافران و اشتیاق بهره گیری از آن ، برحذر داشت .

و لا تمدنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجاً منهم

«مدّالعین» (چشم کشیدن)، برداشتن نگاه از چیزی و متوجه ساختن و کشاندن آن به سوی چیز دیگر است و به قرینه آیاتی دیگر (نظیر «لا تعدّ عیناک عنهم» کهف/ 28) مراد آیه، معطوف ساختن توجه از تهیدستان به سوی ثروتمندان است. برخی احتمال داده اند که مراد از کشاندن، ادامه دادن است و آیه ناظر به نگاه سیر و عمیق می باشد.

ص: 876

1589- محمد(صلی الله علیه و آله) و عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 95 - 2

2 - وعده نزول عذاب بر کافران ، در مرآی و منظر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإنا على أن نريك ما نعدهم لقـدرون

1590- محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 20 - 10

10 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگران رویگردانی کافران ، از تسلیم در برابر خدا (هدایت)

و ان تولّوا فأتما عليك البلاغ

از منحصر کردن وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به تبلیغ پیام الهی چنین برمی آید که گویا پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاوه بر ابلاغ پیام، خود را موظف می دانست که مردم را در برابر خداوند، تسلیم کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 3

3 - صححه شهادت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت ، موجب شرم و تأسف بی اندازه کافران

و جننا بك على هؤلاء شهيداً. يومئذ يوّد الذين كفروا... لو تسوّى بهم الارض

«يومئذ» متعلق به «شهيداً» است. یعنی آن روز که پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر اعمال گواهی دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 80 - 7

7 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) مسؤولیتی در برابر کفرورزی کافران و رویگردانی انسان ها از وی ندارد .

و من تولّی فما ارسلناک علیهم حفیظاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 68 - 23

23_ پرهیز از اندوه و تأسف بر کفرپیشگی کافران و سرنوشت شوم آنان ، توصیه خداوند به پیامبر خویش

فلاتأس علی القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 14 - 3

3_ پیامبر(صلی الله علیه و آله)، مأمور احتجاج با کافران درباره توحید ربوبی

قل أغیر الله أتخذ ولیا فاطر السموت و الأرض و هو یطعم و لا یطعم

ص: 877

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 33 - 11، 9

9_ لجاجت کفار و مقابله آنها به پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) در عین آگاهی از حقانیت آن حضرت

فإنهم لا يكذبونك و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

11_ ستیز کافران با پیامبر(صلی الله علیه و آله)، مقابله با مقام الوهیت خداوند است.

قد نعلم إنه ليحزنك . . . و لكن الظلمين بأيت الله يجحدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 35 - 12

12_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) وظیفه دار شناخت دقیق روحيات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

وإن كان كبر . . . فلا تكونن من الجهلين

بیان ویژگی هدایت ناپذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(صلی الله علیه و آله)، بیانگر این است که پیامبر(صلی الله علیه و آله)، علی رغم میل به هدایت کردن همه مردم، باید واقعیت هدایت ناپذیری برخی از کفار را پذیرفته و آن را در برنامه های خود در نظر گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 184 - 7

7_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) به گونه ای صریح و آشکار خطر تکذیب آیات را برای کفرپیشگان بیان می کرد .

إن هو إلا نذير مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 38 - 8

8_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند مأموریت یافت تا سنت الهی را در سرکوبی حق ستیزان به کافران عصر خویش ابلاغ کند .

قل للذين كفروا... وإن يعودوا فقد مضت سنت الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

7 - توبه - 9 - 73 - 1

1 - نبرد بی امان با کافران و منافقان ، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان ، فرمان خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

یأیها النبی جهد الکفار و المنفقین و اغلظ علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

7 - یونس - 10 - 109 - 8

8 - خداوند ، حاکم و داور اختلافات و نزاع های میان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مردم کفرپیشه بود .

و اصبر حتی یحکم الله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 121 - 4، 2، 1

ص: 878

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سر تهدید و هشدار از کفرپیشگان لجوج خواست تا همچنان بر مواضع ناصوابشان پافشاری کنند .

وقل للذین لایؤمنون اعملوا علی مکانکم اِناع_ملون

«اعملوا» امری است که به داعی تهدید و هشدار ایراد شده است و «مکانه» به معنای توان و قدرت و نیز به معنای مکان و جهت آمده است. بر اساس معنای نخست «اعملوا...»؛ یعنی، هر اندازه توان دارید عمل کنید و کوتاهی نکنید و بر اساس دومین معنا؛ یعنی، بر همان جهت و موضعی که اتخاذ کرده اید عمل کنید.

2_ پیامبران، در صورت ناامیدی از ایمان آوردن کفرپیشگان، وظیفه ای از جهت تبلیغ رسالت، برعهده نداشتند .

وقل للذین لایؤمنون اعملوا علی مکانکم اِناع_ملون

4_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از ناحیه خداوند مأمور بود تا پایداری خود و مؤمنان و ایستادگی بر مواضعشان را به کافران تأکید کند .

وقل للذین لا یؤمنون . . . اِناع_ملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 5

5_ ابلاغ تهدید های خداوند به کفرپیشگان و رساندن بشارت های او به مؤمنان، وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

وقل . . . وانتظروا انا منتظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 30 - 18

18_ خداوند، تعلیم دهنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چگونه برخورد کردن با کافران و پاسخ گویی به آنان

قل هوری . . . و ایه متاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 57 - 4

4_ دلسوزی بسیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به کافران و مشرکان و اهتمام آن حضرت برای هدایت و تربیت آنان

قل ما أسئلكم علیه من أجر إلا من شاء أن یتخذ إلی ربّه سبیلاً

قرار گرفتن هدایت مردم به عنوان اجر پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ در حالی که هدایت شدن مردم از سنخ اجر نیست، علاوه بر این که مستثنی باید از سنخ مستثنی منه باشد _ می تواند گویای دو نکته باشد: 1_ دلسوزی و اهتمام بسیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به هدایت مردم. 2- خلوص و نداشتن هیچ چشمداشت مادی در رسالت خود. در حقیقت چنین جمله ای، مانند سخن آن پدری است که برای حفظ جان فرزندش، تلاش بسیار دارد و به فرزندش می گوید: «من در قبال تلاشم، هیچ مزدی از تو نمی خواهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حق ناپذیری کافران، اندوهگین بود.

و من کفر فلا یحزنک کفره

توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای پرهیز از اندوه درباره کفر کافران، این نکته را می رساند که آن حضرت، در قبال کفر آنان، اندوهناک بوده است.

ص: 879

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 3 - 2

2 - تبعیت نکردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خواسته کافران و منافقان، در پی دارنده مشکلاتی برای آن حضرت بود.

و لا تطع الکفرین و المنفقین . . . و توکل علی الله و کفی بالله و کيلاً

فرمان به توکل، پس از فرمان به تبعیت نکردن از خواسته کافران و منافقان، احتمال دارد به خاطر پیامدها و مشکلاتی باشد که در پی آن فرمان، به وجود می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 8 - 13

13 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر حسرت و اندوه نداشتن بر گمراهی کافران

فلا تذهب نفسک علیهم حسرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 9 - 1

1 - حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با ارائه رهنمود به آن حضرت در قبال تشکیک کافران

أم یقولون افتریه . . . قل ما کنت بدعاً من الرسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 12 - 6

6 - اجبار مردمان کافر به پذیرش دین و ایمان، بر عهده پیامبر (صلی الله علیه و آله) نبود.

فإن تولّیتم فإنّما علی رسولنا البلغ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 46 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هیچ اجر و پاداشی از کافران در قبال رسالت خویش درخواست نکرد.

أم تسئلهم أجرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 3

3 - وعده خداوند بر مقابله به مثل با مکر کافران ، کافی برای شتاب نورزیدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد درخواست کیفر برای آنان

وأكید كیدًا . فمهلّ

برداشت یاد شده، از حرف «فاء» در «فمهلّ» استفاده شده است؛ یعنی، حال که از مکر خداوند درباره کافران آگاه شدی، با خاطری آسوده به کافران فرصت ده؛ زیرا آنان هر چند در هر فرصت به مکر خود ادامه دهند، ولی مکر آنان مقهور مکر خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 880

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پس از عمل به وظیفه ارشاد همگان، در خصوص تداوم بخشیدن به ارشاد اعراض کنندگان کافر، تکلیفی ندارد.

فذکر... إلا من تولی و کفر

فعل «تولی»، بیانگر این نکته است که تذکرات پیامبر (صلی الله علیه و آله) به روی گردانان رسیده است و آنان پندها را نپذیرفته، از آن اعراض کرده اند. بنابراین تذکر دادن در مرحله اول، عمومی است و به همه مردم باید ابلاغ گردد؛ ولی پس از تولی و اعراض گروهی از آنان، پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره تکرار تذکر و ارشاد آن گروه، تکلیفی ندارد.

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به الزام مخالفان بر ایمان - در صورت بی اعتنایی و کفر ورزیدن آنان - مجاز است.

لست علیهم بمصیطر . إلا من تولی و کفر

حرف «إلا»، ممکن است برای استثنای حقیقی از ضمیر «علیهم» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 2 - 1

1 - رد معبود های کافران و امتناع از عبادت آنها در تمام عمر خویش، خط مشی ارائه شده از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در گفتوگو با کافران

لا أعبد ما تعبدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 6

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از ناامیدی از ایمان کافران، از آنان خواست برای پایبندی او به دین خود، مشکل آفرین نباشند.

ولی دین

1591 - محمد (صلی الله علیه و آله) و کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت .

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت ، می توان گفت: مراد از «انتظروا» هشدار کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

1592- محمد(صلی الله علیه و آله) و کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 7

ص: 881

7 - وجود شرایط مساعد برای اقدام سریع پیامبر (صلی الله علیه و آله) به رویارویی با توطئه های کافران ، در عصر بعثت

فمَّهَلَّ الْکَافِرِینَ

فرمان مهلت دادن، در صورتی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) داده می شود که شرایط برای انجام عملی شتابزده علیه کافران فراهم باشد.

1593- محمد (صلی الله علیه و آله) و لعن کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور فرصت دادن به کافران عصر بعثت و پرهیز از نفرین و درخواست عذاب سریع برای آنان

فمَّهَلَّ الْکَافِرِینَ أَمْهَلَهُمْ رَوِیداً

«مَهَّلٌ» و «أَمْهَلٌ» به یک معنا است؛ گرچه برخی گفته اند: «مَهَّلٌ» فرمان به مهلت لحظه به لحظه و تدریجی است و «أَمْهَلٌ» فرمان به یک مهلت. تکرار فرمان با دو لفظ متفاوت _ به گونه ای که دو فرمان مستقل به نظر آید _ تأکید بیشتری به همراه دارد. کلمه «رَوِیداً» ممکن است، تصغیر «رَوَدٌ» (مهلت دادن) باشد؛ یعنی، مهلت کوتاه و نیز می تواند اسم فعل و به معنای «أَمْهَلٌ» باشد که برای سومین بار فرمان مهلت را تکرار کرده است.

1594- محمد (صلی الله علیه و آله) و مقابله با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، وظیفه داشت که از مقابله به مثل و درگیری با منافقان و کافران پرهیزد .

وَدَعَّ أَدِیْهِمْ

احتمال دارد که «دَعَّ» به معنای «بی اعتنایی» باشد و احتمال دارد که به معنای «درگیر نشدن و مقابله نکردن» باشد. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

1595- محمد (صلی الله علیه و آله) و هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای هدایت کافران، تلاش وسیعی داشت .

ذره‌م یا کُلُوا وِیْتَمِّعُوا

اینکه خداوند، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) دستور می‌دهد که «آنان را به حال خود رها کن» حکایت از آن دارد که آن حضرت، تلاش گسترده و وسیعی برای نجات آنان از کفر انجام داده بود.

ص: 882

1596- مخالفت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 31 - 8

8 - تسلّی و دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر مخالفت های مشرکان و کافران

إِنَّهُمْ مَيِّتُونَ . ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

یادآوری مردن کافران و مشرکان و احضار شدن آنان به پیشگاه خداوند و نزاع و مجادله پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آنان، در واقع نوعی دلداری و تسلّی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 3، 1

1 - خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به صبر در برابر مخالفت های کافران حق ناپذیر و تداوم رسالت خویش فرا خواند .

فاصبر

3 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر مخالفت های کافران حق ستیز و لجوج

فاصبر إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 10 - 12

12- روحیه استکباری ، عامل اصلی مخالفت کافران با قرآن و نه شبهات اصولی و تردید در ارزش آن

و شهدش_هد... ف_امن و استکبرتم

تصریح خداوند بر استکبار کافران، علی رغم ایمان حق گرایان به قرآن، اشاره به مطلب بالا دارد.

1597- مدارا با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 68 - 6

6 - اظهار رفق و مدارات با کفران ستیزه جو، توصیه خدا به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإن جـ دلوک فقل الله أعلم بما تعملون

جمله «الله أعلم بما تعملون»، تهدیدی است همراه با اظهار نرمی و مدارات.

1598- مدبر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 48 - 10

10_ تدبیر امور انسان های مؤمن و کافر، تحولات جوامع بشری و سرنوشت آنها، به دست خدا و در اختیار اوست .

اهبط بسلم منا . . و أمم سنمتعهم ثم یمسهم منا عذاب الیم

ص: 883

1599- مراتب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 19 - 2

2- وجود تفاوت درجات ، در بهشت برای مؤمنان و در دوزخ برای کافران *

و لکلّ درجَت مّمّا عملوا

برداشت بالا- بنابراین است که «لکلّ» به معنای هر یک از مؤمنان و هر یک از کافران باشد که در آیات پیشین به عنوان «مسلم» و «منکر معاد» از آنان یاد شد.

1600- مراتب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 19 - 1

1- هر یک از مؤمنان و کافران ، دارای درجات و مراتب مختلف ، متناسب با عملکرد خود

و لکلّ درجَت مّمّا عملوا

«لکلّ» ممکن است نظر به دو دسته داشته باشد: 1_ مؤمنان نیک کردار، 2_ کافران منکر معاد و ممکن است ناظر به هر مؤمن در مقایسه با دیگر مؤمنان و هر کافر در مقایسه با دیگر کافران باشد. برآشت یاد شده بر اساس احتمال نخست است.

1601- مربی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 10 - 10

10 - کافران نیز تحت تدبیر ربوبیت خداوندند .

بل هم بلقاء ربّهم ک_فرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 23 - 6

6_ کافر ، دست پرورده شیطان *

وقال قرینه ه_ذا ما لدیّ عتید

برداشت یاد شده در صورتی است که «قرین» به معنای شیطان باشد؛ چه این که در آیات بعد «قرین» اشاره به «شیطان» دارد. واژه «عتید» می‌رساند که منکران معاد، دست آموز و دست پرورده شیطان اند.

ص: 884

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 17

17 - مرگ برای کافران بهتر از زندگی است .

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّما نملى لهم خيرا لانفسهم

امام باقر (ع): الموت خیر [ل]... الكافر... لانّ الله يقول... «و لا يحسبنّ الّذين كفروا أنّما نملى لهم خيرا لانفسهم أنّما نملى لهم ليزدادوا اثماً».

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 206، ح 155؛ نورالثقلین، ج 1، ص 413، ح 445.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 8

8 - کافران پس از جان کندن پر مشقت به عذاب و آتشی سوزان (عذاب برزخ) گرفتار خواهند شد .

و ذوقوا عذاب الحریق

امر به چشیدن عذاب حریق (ذوقوا عذاب الحریق)، دلالت بر وجود بالفعل آن عذاب دارد. و چون این جمله به هنگام گرفتن جان کافران گفته می شود، معلوم می شود که کافران پس از مردن به عذاب گرفتار خواهند شد و این همان عذاب برزخی است. گفتنی است «ذوقوا...» به تقدیر «يقولون لهم» سخن ملائکه با کافران به هنگام گرفتن جان آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 10، 9

9- کافران به هنگام مرگ، تسلیم و منقاد می شوند .

الکفرین . الذين تتوفّهم الملئکه... فألقوا السلم

10- کافران، به هنگام مرگ دچار وحشت و ترس می شوند .

الکفرین . الذين تتوفّهم الملئکه... فألقوا السلم

تسلیم شدن کافران به هنگام مرگ به قرینه «ما کننا نعمل من سوء» _ که در مقام دفاع بیان شده است _ می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 8

8 - «عن الصادق (ع) . . . إذا مات الكافر شیعته سبعون ألفاً من الزبانية إلى قبره و أنه لیناشد حاملیه بصوت یسمعه کلّ شیء إلا الثقلان . . . و یقول : «رّب ارجعون لعلی أعمل صالحاً فیما ترکت » فتجیبه الزبانية کلاً إنّها کلمه أنت قائلها ;

از امام صادق(ع) روایت شده است : هنگامی که کافری می میرد، هفتاد هزار فرشته عذاب او را به سوی قبرش می برند و آن کافر با صدای بلند _ که تمام موجودات غیر از انس و جن می شنوند _ تشییع کنندگان را قسم می دهد . . . و می گوید: «رّب ارجعون لعلی أعمل صالحاً فیما ترکت». پس فرشتگان عذاب به او جواب می دهند: هرگز! این کلامی است که تو گوینده آنی».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 885

1- مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر ، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ... فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 6, 5

5 - فرجام شوم و هلاکت بار ، درکمین کافران [در دنیا ، هنگام مرگ و یا در آخرت]

يَلْقَوْنَ يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يَصْعَقُونَ

تعبیر «الذی فیہ یصعقون» (روزی که در آن بیهوش خواهند افتاد)، نشان دهنده سختی حال کافران به هنگام واقعه عذاب است. گفتنی است که مراد از روز عذاب، می تواند روز عذاب استیصال، یا روز عذاب قیامت و یا هنگام مرگ باشد.

6 - لحظه مرگ ، لحظه آغاز مجازات کافران

فَذَرْهُمْ حَتَّى يَلْقَوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يَصْعَقُونَ

در صورتی که «یومهم...» به معنای لحظه مرگ باشد؛ معنای آیه چنین می شود: رهایی و آزادی کافران در زندگی دنیوی است و مرگ، پایانی بر این رهایی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 2

2 - مرگ ، لحظه کوتاه شدن دست کافران از تدبیر های خویش و نقطه های امید

فِيهِ يَصْعَقُونَ . يَوْمَ لَا يَغْنَى عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا

در صورتی که «یومهم الذی...» در آیه قبل، نظر به لحظه مرگ داشته باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 2

2 - کشته شدن و مرگ ، سزاوارترین فرجام برای کفرپیشگان

قتل الإنسان ما أکفره

کفر در «ما أکفره» مطلق است و هر کفری، حتی ترک عبادت را نیز شامل است. البته به قرینه آیات بعد _ که به بیان تدبیر خداوند پرداخته و در مقابل منکران این حقیقت موضع گیری کرده است _ بارزترین مصداق مورد نظر از آن، انکار ربوبیت خداوند است.

1603- مرگ کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 5

5_ مرگ کافران کشته شده در جنگ بدر با شکنجه و عذابی سخت از سوی فرشتگان مرگ

إذ یتوفی الذین کفروا الملائکه یضربون وجوههم وأدبرهم

ص: 886

از مصادیق مورد نظر برای «الذین کفروا»، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در پی آیات مربوط به جنگ بدر، کافرانی هستند که در آن نبرد به قتل رسیدند.

1604- مستکبران و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 49 - 7

7_ زندگانی مؤمنان نیک کردار در دنیا ، همراه با ایجاد ناامنی از سوی مستکبران و اندوهبار از سرزنش آنان *

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّٰه برحمه ادخلوا الجنة لا خوف علیکم

مطرح ساختن تحقیر مؤمنان از سوی کافران و سپس بیان دو موهبت از میان تمامی مواهب بهشتی اشاره به این دارد که اولاً زندگانی مؤمنان در دنیا آمیخته به ناامنی و حزن است و ثانیاً این حزن عمدتاً از سوی کافران مستکبر ایجاد می شده است.

1605- مسخ قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 6

6_ مسخ شدن قلب و ادراک کافران مایه ایمان نیاوردن ایشان، حتی با دیدن روشنترین معجزات است.

و نقلب أفئدتهم و أبصرهم . . . و لو أننا نزلنا ... ما كانوا لیؤمنوا

1606- مسخ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 47 - 21، 22

21_ مسخ کافران به قرآن و یا گرفتاری آنان به لعنت ، سنت الهی

من قبل ان نطمس وجوهاً . . . او نلعنهم ... و كان امر اللّٰه مفعولاً

22_ مسخ و یا لعنت کافران به قرآن از اهل کتاب ، امری حتمی و قضایی تخلف ناپذیر

یا ایها الذین اتوا الکتب امنوا . . . من قبل ان نطمس وجوهاً ... و كان امر اللّٰه م

2- عذاب کافران با مسخ و زمین گیر شدن شان ، جزء مشیت و سنت خدا نیست .

ولو نشاء لمسخنهم علی مکانتهم فما استطعوا مضیاً ولایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 28 -

1,2,3,8,11,12,13,14,15

1_ با اعتقاد به قدرت مطلقه الهی ، مجالی برای پذیرش ولایت کافران از سوی مؤمنان نمی باشد .

قل اللهم مالك الملك .. لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء

گویا آیه مورد بحث، نتیجه اعتقاد به مضمون آیه «قل اللهم ..» است.

2_ حرمت و ممنوعیت پذیرش ولایت و سرپرستی کافران ، برای مؤمنان

لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء

3_ حرمت برگزیدن کافران و مقدم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء من دون المؤمنين

8_ کسی که ولایت کافران را بپذیرد ، خداوند او را به خود وامی گذارد .

و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

11_ حاکمیت و سرپرستی کافران بر امور مؤمنان ، زمینه انحطاط و بی ارزشی مؤمنان در پیشگاه خدا

لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء .. و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

خروج از ولایت خدا، مستلزم انحطاط است.

12_ پذیرش دوستی کافران ، گسستن رابطه با خداوند است .

لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء .. و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

13_ پذیرش سرپرستی کافران ، جز در اضطرار و تقیه ، جایز نیست .

لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء .. الا ان تتقوا منهم تقيه

بنابراینکه ولایت به معنای سرپرستی باشد.

14 - جواز برقراری ارتباط دوستانه با کافران ، در صورت تقیه ، اضطرار و هراس

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. . إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تَقِيَةً

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

15 - تحذیر و هشدار مؤکد خداوند ، نسبت به مؤمنانی که پذیرای ولایت و سرپرستی کافران شده اند .

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. . وَيَحذَرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 118 - 2

2 - ضرورت حفاظت اطلاعات و اسرار جامعه اسلامی ، از بیگانگان (کافران ، منافقان و . . .)

يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا بطانه من دونكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 123 - 2

2 - مجاهدان جنگ بدر ، نمونه ای از مسلمانان صبور و تقوایپیشه که خداوند با یاری خویش ، مانع زیان رسانی کافران به آنان گردید .

ان تصبروا و تقوا لا يضرکم کیدهم .. . ولقد نصرکم الله بیدر

ص: 888

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 20,21,23,24,25,35

20 - نبرد همیشگی کفار با مسلمانان ، برای اینکه اگر بتوانند آنان را از اسلام برگردانند .

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

بنابراینکه جواب شرط «ان استطاعوا»، محذوف و «حتی یردوکم»، دلیل جواب باشد.

21 - لزوم هشیاری مسلمانان در برابر کفار

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

23 - کفار ، در صورت توان ، همواره با مسلمانان خواهند جنگید .

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

بنابراینکه جواب «ان استطاعوا»، محذوف بوده و دلیل آن، «لا یزالون یقاتلونکم» باشد.

24 - هشدار خداوند به مسلمانان ، با افشای تیات و اهداف کفار نسبت به مسلمانان

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

25 - کفر به خداوند و جلوگیری از راه او و مسجدالحرام و بیرون راندن اهل آن ، از مصادیق فتنه

و صدّ عن سبیل اللّٰه و کفر به و المسجدالحرام و اخراج اهله منه اکبر عنداللّٰه و الف

35 - بزرگ جلوه دادن اعمال خلاف مسلمین توسط کفار ، و نادیده گرفتن اعمال زشت خود

یسئلونک عن الشهر الحرام قتال فیه قل قتال فیه کبیر و صدّ عن سبیل اللّٰه و کفر به .

برخی برآنند که سائلین، مشرکان مکه بودند تا به این وسیله خلاف برخی از مسلمین را به رُخ پیامبر (صلی الله علیه و آله) کشند و علیه او تبلیغات کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 12

12 - غلبه مسلمانان در جنگ بدر ، علی رغم توان برتر کافران

قد کان لکم ایہ . . . یرونہم مثلہم

زیرا در صورتی جنگ بدر، آیہ و عبرت است کہ بر حسب شرایط طبیعی، تحصیل پیروزی برای مسلمانان میسر نباشد و کافران، توان برتری داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

3 - نساء - 4 - 77 - 1

1 - پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ) در مکہ، مسلمانان را از درگیری مسلحانہ با کافران بازمی داشت .

الم تر الی الذین قیل لہم کفوا ایدیکم

بنابر آنچه در شأن نزول آمدہ، نہی از مبارزہ مسلحانہ در مکہ و قبل از ہجرت رسول خدا (صلی اللہ علیہ و آلہ) بودہ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیہ - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 8

8 - بازماندن منافقان و کافران از رویارویی و نبرد با مسلمانان، برخاستہ از مشیت خداوند

و لو شاء اللہ لسلطہم علیکم فلقاتلوکم

ص: 889

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 102 - 16

16_ در کمین بودن کافران برای ضربه زدن به مسلمانان ، دلیل ضرورت آمادگی نظامی و تدارکاتی ، برای دفع هجوم آنان

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 3

3_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، پذیرای دوستی و ولایت کفار ، در عین نهی خداوند حتی از همنشینی با آنها

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ . . . يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَتَّعَدُوا مَعَهُم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 57 - 12

12_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، پذیرای ولایت و دوستی با اهل کتاب و دیگر کافران ، علی رغم دشمنی آنان با دین

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ . . . أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

لَحْنٍ مَذْمُومَةٍ كَوْنَهُ جُمْلَةٌ « وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ » مِى رَسَانِدِ كِه گِرُوهِى اَز مَسْلِمَانَانِ بَا كَافِرَانِ رَوَابِطِ دُوسْتِى بِر قَرَار كِرْدِه بُوْدَنَد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 3

3_ مسلمانان نباید در پذیرش صلح مطرح شده از سوی کافران هدفی جز دستیابی بهزندگی مسالمت آمیز با کافران داشته باشند . *

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا

برداشت فوق با توجه به توضیح برداشت قبل به دست می آید. مقصود این است که مسلمانان نباید صلح را به خاطر تجدید قوا و مانند آن بپذیرند.

1608- مسؤل گمراهی کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17- رهبران مستکبر، در قیامت، در پی معرفی شدن به عنوان مسؤول گمراهی پیروان، گمراهی خود و آنان را به خداوند نسبت خواهند داد.

فقال الضعفُؤا للذین استکبروا إنا کنا لکم تبعًا . . . قالوا لو هدیٰنا الله لهدین

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از هدایت در آیه هدایت در برابر گمراهی است و نه احتمال دیگر که به معنای راهنمایی برای نجات از عذاب باشد.

ص: 890

1609- مسؤولیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 123 - 8

8_ کافران ، همچون مؤمنان ، مکلف به فروع و در قبال آن مسؤول و معاقبند . *

من يعمل سوءاً یجز به

از مصادیق مورد نظر برای «من يعمل . . .» اهل کتاب هستند. بنابراین اگر آنها مرتکب گناه شوند، همچون مسلمانان عقوبت خواهند شد و این معنا بیانگر مکلف بودن اهل کتاب بر احکام فرعی اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 184 - 2

2_ خداوند کفرپیشگان را به تفکر در ادعای ناصوابشان (مجنون پنداشتن پیامبر) فراخواند .

أولم یتفکروا ما بصاحبهم من جنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 204 - 4

4_ خداوند کافران را به گوش فرادادن به آوای قرآن فراخواند .

هذا بصائر من ربکم . . . إذا قرى القرآن فاستمعوا له

برداشت فوق مبتنی بر این است که ___ه خطاب در «فاستمعوا . . .» شامل کافران نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 3

3- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براءه فی الزّبر

1610- مشاجره کافران پیرو و شیطان

1- پس از درگیری لفظی رهبران مستکبر با پیروان خود در قیامت، آنان با شیطان به منازعه می پردازند .

فقال الضعفاء للذين استكبروا... قالوا... وقال الشيطان لما قضي الأمر

ذکر قصه شیطان و سخنان وی در قیامت با جهنمیان، پس از گفت و گوهای رهبران مستکبر و پیروانشان، نشان دهنده ادامه ماجرای مستکبران و پیروان آنها با شیطان است.

1611- مشاوره کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 5

5- کاران در عصر بعثت ، برای تصمیم در باره امور خود ، مجلس مشورتی داشتند .

و أحسن نديًا

برای «ندی» (ریشه اشتقاقی «ندی») چندین معنا ذکر شده است، از قبیل: جود و بخشش، باران، گیاه، برآوردن آواز، مجالست و .. (لسان العرب). آنچه از این معانی متناسب با آیه و قرائن دیگر است، آن است که «ندی» به معنای مجلس و مکان گفت و گو و از «ندی» به معنای مجالست مشتق شده باشد؛ زیرا افتخار به موارد دیگر در برابر مسلمانان _ که نوعاً تهیدست و بدون قدرت بودند _ چندان مناسب به نظر نمی رسد.

1612- مشکلات اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 100 - 2

2- عرضه جهنم بر کافران در قیامت ، برای آنان صحنه ای دشوار و دهشت زا است .

و عرضنا جهنم يومئذ للک فرین عرضًا

«عرضًا» علاوه بر تأکید سخن _ به دلیل نکره بودن _ بر عظمت کار نیز دلالت دارد و عظمت عرضه جهنم، به هول انگیز بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 6

6 - گناه پیشگان و کافران ، در قیامت با سختی ها و مشکلات سنگین و طاقت فرسا روبه رو خواهند شد .

و یذرون وراءهم يومًا ثقیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 40 - 17

17 - کافران در قیامت ، حیات اخروی را سرآغاز سختی ها دیده و باقی ماندن به صورت خاک را آرزو خواهند کرد .

ی_لیتنی کنت ترَبًا

آرزوی خاک بودن، ممکن است به این معنا باشد که کاش دوباره زنده نشده بودم و به همان حالت پس از مرگ _ که خاک شده بودم _
باقی می ماندم.

1613- مشکلات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 94 - 2

2_ خداوند در پی ارسال هر یک از پیامبران در شهر ها و آبادانی ها ، کفرپیشگان را به سختی تنگدستی و رنج و اندوه گرفتار

ص: 892

ساخت .

و ما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا أهلها بالبأساء و الضراء

با توجه به دو آیه بعد (و لو أن أهل القری . .) معلوم می شود گرفتار ساختن امتهای گذشته به بلاها و سختیها در صورتی بوده که آنان با تبلیغ و ارشاد پیامبران خویش ایمان نمی آوردند و همچنان بر کفرورزی پافشاری داشتند. در این مرحله آنها را گرفتار می ساخت تا شاید متنبه شوند. بنابراین جمله «أخذنا أهلها ... » مقید می شود به «إذا لم یؤمنوا و لم یتقوا»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 15 - 5

5- بی دینان و ناامیدان از نصرت الهی ، گرفتار بن بستی گریزناپذیر در زندگی

من کان یظنّ أن لن ینصره الله... فلیمدد بسبب الی السماء... هل ینهبنّ کیده ما یغ

1614- مشکلات کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 4

4- ابتلای کافران مکه به گرفتاری و سختی ، از رخداد های دوران پیش از هجرت

و لو رحمنهم و کشفنا ما بهم من ضرّ

1615- مصایب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 4

4- عذاب اخروی برای کافران و حق ستیزان ، کیفری گران و سخت مصیبت بار

و لولا أن تصیبهم مصیبه

«مصیبه» به بلیه و هر امر مکروه، و ناخوشایند گفته می شود و تکبیر آن برای تفخیم است. بنابراین واژه «مصیبه» در این آیه به معنای بلای بزرگ می باشد و مقصود از آن می تواند عذاب استیصال باشد و می تواند عذاب اخروی باشد.

1616- مصایب کافران اطراف مکه

11_ کفرپیشگان مکه و حوالی آن در عصر بعثت به مصیبت‌هایی سخت و کوبنده گرفتار بودند .

و لایزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه أو تحلّ قریباً من دارهم

«قرع» به معنای زدن و کوبیدن چیزی به چیزی دیگر است و «قارعه» به معنای کوبنده می باشد. این کلمه صفت برای موصوفی محذوف مانند «مصیبه» است. ضمیر در «تحلّ» نیز به «قارعه» باز می گردد و سیاق جمله «لایزال...» حکایت

از قضیه خارجیّه دارد. بنابراین «الذین کفروا» اشاره به کافرانی خاص دارد که بنا بر گفته مفسران، مقصود کافران مکه هستند و بر این اساس مراد از «دار» مکه و مقصود از «قریباً من دارهم» حوالی آن است.

1617- مصایب کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 11

11_ کفرپیشگان مکه و حوالی آن در عصر بعثت به مصیبت‌هایی سخت و کوبنده گرفتار بودند .

و لایزال الذین کفروا تصیبهما بما صنعوا قارعه او تحلّ قریباً من دارهم

«قرع» به معنای زدن و کوبیدن چیزی به چیزی دیگر است و «قارعه» به معنای کوبنده می باشد. این کلمه صفت برای موصوفی محذوف مانند «مصیبه» است. ضمیر در «تحلّ» نیز به «قارعه» باز می گردد و سیاق جمله «لایزال...» حکایت از قضیه خارجیّه دارد. بنابراین «الذین کفروا» اشاره به کافرانی خاص دارد که بنا بر گفته مفسران، مقصود کافران مکه هستند و بر این اساس مراد از «دار» مکه و مقصود از «قریباً من دارهم» حوالی آن است.

1618- مصایب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 11

11_ کفرپیشگان مکه و حوالی آن در عصر بعثت به مصیبت‌هایی سخت و کوبنده گرفتار بودند .

و لایزال الذین کفروا تصیبهما بما صنعوا قارعه او تحلّ قریباً من دارهم

«قرع» به معنای زدن و کوبیدن چیزی به چیزی دیگر است و «قارعه» به معنای کوبنده می باشد. این کلمه صفت برای موصوفی محذوف مانند «مصیبه» است. ضمیر در «تحلّ» نیز به «قارعه» باز می گردد و سیاق جمله «لایزال...» حکایت از قضیه خارجیّه دارد. بنابراین «الذین کفروا» اشاره به کافرانی خاص دارد که بنا بر گفته مفسران، مقصود کافران مکه هستند و بر این اساس مراد از «دار» مکه و مقصود از «قریباً من دارهم» حوالی آن است.

1619- مصونیت از اذیت‌های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 1

1 - التجای ابراهیم (ع) و همراهانش به خدا، برای قرار نگرفتن تحت سلطه و شکنجه کافران

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا

«فتنه» در اصل به معنای آزمایش است. از آن جا که تسلط کافران بر مؤمنان نوعی آزمایش آنان به شمار می آید، «فتنه» در آیه بالا کنایه از تحت سلطه و شکنجه قرار گرفتن خواهد بود.

ص: 894

1620- مصونیت از سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 1

1 - التجای ابراهیم (ع) و همراهانش به خدا، برای قرار نگرفتن تحت سلطه و شکنجه کافران

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا

«فتنه» در اصل به معنای آزمایش است. از آن جا که تسلط کافران بر مؤمنان نوعی آزمایش آنان به شمار می آید، «فتنه» در آیه بالا کنایه از تحت سلطه و شکنجه قرار گرفتن خواهد بود.

1621- مصونیت از سوء استفاده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 4

4 - التجای ابراهیم (ع) و همراهانش به خداوند، از این که وسیله ای برای سوء استفاده کافران قرار گیرند . *

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا

در صورتی که «فتنه» به معنای «آزمون و بلا» باشد، می تواند بیانگر این معنا باشد که ابراهیم(ع)، از خداوند خواست تا مورد سوء استفاده کافران و در راستای منافع آنان قرار نگیرد.

1622- مصیبت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 25 - 1، 2

1 - علم و باور کافران به هنگام زنده شدنشان در قیامت، به رویه رو شدن با مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تَظُنُّ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا فَاقره

«فاقره» به معنای مصیبت بزرگ و کمرشکن است (العین). «ظنّ» به معنای گمان راجح است و گاهی نیز به جای علم و یقین به کار می رود. در این آیه - مطابق نظر بیشتر مفسران - معنای اخیر مراد است.

2 - کافران در قیامت، دچار مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن يفعل بها فاقره

1623- مطالعه فرجام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 73 - 3، 1

1 - نگرستن به فرجام کافران انذار شده از سوی رسولان پیشین ، توصیه خداوند به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فانظر كيف كان ع_قبه المنذرين

3 - لزوم تأمل و اندیشه در سرنوشت شوم کافران متعصب و لجوجی که از سوی پیامبران پیشین انذار شده اند .

ص: 895

و لقد أرسلنا فيهم منذرين . فانظر كيف كان عـقبه المنذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 175 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) مأمور به نظاره و دقت در سرانجام شوم و احوال مشرکان و کافران معاند

و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 179 - 1

1 - پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) مأمور به نظاره و دقت در سرانجام شوم و احوال مشرکان و کافران معاند

و أبصر

مفعول فعل «أبصر» _ به قرینه آیه مشابهه (175) _ ضمیر «هم» است.

1624- معاد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 5

5 - کافران ، زنده شدن خود را در قیامت ، معلول فاصله زیاد نداشتن مرگ شان تا روز قیامت می دانند . *

و یوم . . . یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه

احتمال دارد قسم خوردن کافران بر طولانی نبودن حضورشان در برزخ و نیز جواب صاحبان علم و ایمان به آنان، برای طولانی بودن آن مدت، به خاطر ذکر این نکته باشد که کافران، با چنین ادعایی، در پی اثبات این امر باشند که بدن شان، هنوز آمادگی حیات داشته است.

1625- معاشرت با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 10

10 _ جواز معاشرت و مجالست با کافران ، آنگاه که آیات الهی را استهزا نکنند و سخنانشان کفر به آیات الهی نباشد .

فلا تقعدوا معهم حتّى يخوضوا فى حدیث غیره

مفهوم جمله «حتیٰ یخوضوا...»، جواز معاشرت با شرط ذکر شده است.

1626- معاهدات با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 5

ص: 896

5_ جواز معاهده و پیمان همکاری و ترک محاصمه با غیر مسلمانان

ألا الذین یصلون الی قوم بینکم و بینهم میثاق

1627- معاهده با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 14

14_ انعقاد هرگونه پیمان (سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی)، که موجب سلطه کافران گردد، نامشروع و باطل است.

ولن یجعل الله للكفرین علی المؤمنین سبیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 58 - 3

3_ تصمیم بر الغا و اعلان بی اعتباری معاهدات امضا شده با کافران، در اختیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبران جامعه اسلامی است.

فانبد إلیهم علی سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 72 - 14،15،16،17،18

14_ کافرانی که با مسلمانان پیمان عدم تعرض دارند، هر چند به انگیزه مبارزه با اسلام به غیر مهاجران هجوم برند، مهاجران و انصار موظف به یاری آنان نیستند.

فعلیکم النصر إلا علی قوم بینکم و بینهم میثق

مراد از میثاق به قرینه مقام، پیمان عدم تعرض و متارکه جنگ است.

15_ مسلمانان نباید حتی به خاطر دفاع از مؤمنانی که مورد هجوم کافران قرار گرفتند پیمان خویش را با آن کافران نادیده انگارند و آن را نقض کنند.

فعلیکم النصر إلا علی قوم بینکم و بینهم میثق

16_ مسلمانان عصر بعثت با گروههایی از کافران پیمان عدم تعرض داشته و به آن وفادار بودند.

إلا على قوم بينكم و بينهم ميثق

17 _ اهمیت ویژه پایبندی به پیمان ، حتی در صورت کافر بودن طرف مقابل

فعلیکم النصر إلا على قوم بینکم و بینهم ميثق

هر چند مراد از «میتق» در آیه شریفه پیمان متارکه جنگ است، ولی روشن است که پیمان متارکه جنگ خصوصیتی ندارد. بنابراین می توان آیه شریفه را در همه پیمانهای مجاز، ساری و جاری دانست.

18 _ پیمان بستن با کافران (پیمان عدم تعرض و . . .) امری جایز و پایبندی به آن واجب است .

إلا على قوم بینکم و بینهم ميثق

1628- مغالطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 897

10 _ بقای مغالطه کاری و بهانه جوییهای کافران، حتی در صورت انتخاب پیامبر از میان فرشتگان

و لو جعلنه ملکا لجعلنه رجلا و للبسنا علیهم

11 _ کافران به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، حق پوش و مغالطه کارند.

و للبسنا علیهم ما یلبسون

«یلبسون»، فعل مضارع و بیانگر استمرار تلبیس کافران است.

1629- مغضوبیت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 90 - 18

18 - آنان که علی رغم اطمینان به حقانیت قرآن بدان کافر شوند، به خشم و غضب خدا گرفتار خواهند شد.

أَن یكفروا بما أنزل اللّهُ . . . فباء و بغضب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 3 - 8

8 - کافران، مردمانی ناخوشایند خداوند

قال الذین کفروا . . . قل

از این که خداوند، خود به جواب مستقیم به کافران اقدام نکرده و به پیامبر (صلی الله علیه و آله) دستور داده است تا آن حضرت جواب

بگوید، به دست می آید که خداوند خوش ندارد با آنان سخن بگوید.

1630- مقابله به مثل با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 227 - 12

12 - تشویق شاعران مسلمان از سوی خداوند به مقابله به مثل کردن با شاعران کفرپیشه هجوگو

و انتصروا من بعد ما ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 9 - 2

2 - ممنوعیت رفتار دوستانه و مسالمت جویانه ، با کافران معاند ، صرفاً مقابله به مثل است ؛ نه [جهاد] ابتدایی .

لا ینهیکم . . . إنّما ینهیکم الله

تأکید خداوند در نهی از رابطه دوستی با کافران، بر اقدامات عملی آنان علیه مسلمانان، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 34 - 2

ص: 898

2- مؤمنان در قیامت، همسان برخوردی که در دنیا از کافران دیده اند، با آنان رفتار خواهند کرد.

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ . . . فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّاءِ

1631- مقام کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 178 - 16

16_ مهلت یافتن و عمر طولانی کافران، گویای عزّت و قرب آنان در نزد خدا نیست.

إِنَّمَا نَمْلِي لَهُمْ لِيَزِدُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

1632- مقایسه کافران با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 15 - 25

25- مقایسه راه و فرجام مؤمنان با کافران، زمینه ساز گرایش انسان ها به ایمان

مِثْلَ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنَّهُ ر . . . كَمَنْ هُوَ خ - لد في النار و سقوا ماء حم

خداوند، مقایسه فرجام مؤمنان و کافران را در استخدام هدایت بشر قرار داده است.

1633- مقهوریت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 8

8- کافران، با تمامی امکانات خویش، در نهایت مغلوب قدرت قاهر خداوند

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِم

واژه «دمّر» در صورت تعدی با «علی»، بیانگر شدت ویرانی و تخریب و نمایانگر نهایت قدرت و غلبه خداوند است.

1634- مکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مکر و توطئه گسترده و مستمر کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لاتکن فی ضیق ممّا یمکرون

به کارگیری فعل مضارع (یمکرون)، بیانگر استمرار مکر و حيله کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشد.

ص: 899

1635- مکر با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 5

5 - مهلت دادن به کافران ، نمونه ای از مکر خداوند با آنان است .

و أكید كیداً . فمهل الك فرین

1636- مکر خدا با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 1

1 - خداوند ، در برابر نیرنگ ها و توطئه های کافران ، ترفند ها و نقشه هایی پیچیده به کار می گیرد .

و أكید كیداً

«کید»؛ یعنی، احتیال (چاره جستن) که دو نوع مذموم و ممدوح دارد؛ هر چند که استعمال آن در مورد مذموم بیشتر است (مفردات راغب). «کیداً» مفعول مطلق است و بر پیچیدگی نقشه های خداوند دلالت دارد.

1637- مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 54 - 10

10 _ مکر خداوند با کافران ، مجازات نمودن آنان به سبب مکرشان است .

و مکروا و مکر الله

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: انّ الله تبارک و تعالی ... لا یمکر ... و لکنّه عزّ و جل یجازیهم ... جزاء المکر.

عیون اخبارالرضا(ع)، ج 1، ص 126، ح 19، ب 11؛ معانی الاخبار، ص 13، ح 3.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ توفی (نجات) ، عروج ، تطهیر حضرت عیسی (ع) و غلبه پیروان آن حضرت بر دشمنان ، مکر خداوند در برابر مکر کافران

و مکروا و مکر الله .. اذ قال الله يا عيسى ائني متوفيك ... فوق الذين كفروا

بنابراینکه «اذ»، متعلق به «مکر الله» باشد، یعنی مکر خداوند هنگام بوده که عیسی را بسوی خویش عروج داد و ...

15_ دلجویی خداوند از حضرت عیسی (ع) ، در برابر نگرانی آن حضرت از مکر کافران

فلما احس عیسی .. قال ... انی متوفیک و رافعک ... و جعل الذین اتبعوک فوق ال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 6

6_ خداوند ، برترین برنامه ریز در مقابله با مکر کافران

والله خير المکرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 3،5

3_ اظهار آگاهی کافران از محتوای قرآن و غیر مهم جلوه دادن آن ، از حيله های آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ویمکرون .. قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا إن هذا إلا أسطیر

جمله «ان هذا ..» دلالت می کند بر اینکه مقصود از «مثل هذا» همانندی در محتوای قرآن بوده است.

5_ معرفی قرآن به عنوان افسانه های کهن و دروغین از ترفند های کافران برای مقابله با قرآن

قالوا .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 61 - 6

6_ احتمال نیرنگ زدن کافران در سایه پیشنهاد صلح بدون شواهد و قرائن نباید مانع پذیرش صلح شود .

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها و توکل علی الله

حرف لام در «للسلم» گویای این است که باید احراز شود که کافران در پیشنهاد صلح در صدد حيله گری نیستند. و هدف از لزوم توکل بر خدا پس از فرمان به پذیرش صلح این است که مسلمانان را از ترتیب اثر دادن به احتمال حيله گری باز دارد. مجموع این دو فرمان، یعنی از یک سو باید احراز شود که کافران در صدد فریبکاری نیستند و از سوی دیگر نباید به احتمال نیرنگ زدن آنان ترتیب اثر داد، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 62 - 1،2،7

1_ احتمال تصمیم کافران بر خدعه و نیرنگ در سایه صلح طلبی ، نباید مانعی جهت پذیرش صلح با آنان شود .

وإن يريدوا أن يخذوعوك فإن حسبك الله

برداشت فوق بر این اساس که «إن يريدوا . . .» توضیحی باشد برای «فاجنح لها». یعنی ای پیامبر (صلی الله علیه و آله) وظیفه تو این است که صلح پیشنهادی را بپذیری و اگر کافران قصد نیرنگ داشتند، خداوند تو را از شر آنان حفظ می کند. بنابراین مبادا بر اثر این احتمال که شاید آنان در صدد اغفال مسلمین هستند پیشنهاد صلح را نپذیری. گفتنی است با توجه به آیه 58 معلوم می شود اگر قرآن و شواهدی برای این احتمال (خدعه و نیرنگ) وجود دارد، باید از پذیرش صلح امتناع کرد.

2_ خداوند ، پشتیبانی کافی برای یاری پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نیرنگ کافران

فإن حسبك الله

7_ خداوند با بیان پیشینه امدادهایش از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، وی را به حمایت خویش در برابر کافران نیرنگباز مطمئن ساخت .

فإن حسبك الله هو الذي أيدك بنصره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 70 - 1

ص: 901

1 - حزن و اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر حال کافران ، علی رغم مکر و توطئه آنان علیه آن حضرت

و لاتحزن علیهم و لاتکن فی ضیق ممّا یمکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 1

1 - کافران لجوج ، بی بهره از تزویر های خویش و بی نصیب از یاری هر پشتیبان ، هنگام سر رسیدن وقت مجازاتشان

یوم لایغنی عنهم کیدهم شیئاً و لا هم ینصرون

1638- مکر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 1

1 _ تمسک کافران مکه به حيله برای مقابله با آنان

و یمکرون . . . و إذا تتلی علیهم آیتنا قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا

جمله «إذا تتلی . . .» می تواند بیان مصداقی از «یمکرون» در آیه قبل باشد.

1639- مکرهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 4، 1

1 - خداوند ، در برابر نیرنگ ها و توطئه های کافران ، ترفند ها و نقشه هایی پیچیده به کار می گیرد .

و أكید کیداً

«کید»؛ یعنی، احتیال (چاره جستن) که دو نوع مذموم و ممدوح دارد؛ هر چند که استعمال آن در مورد مذموم بیشتر است (مفردات راغب). «کیداً» مفعول مطلق است و بر پیچیدگی نقشه های خداوند دلالت دارد.

4 - خداوند خود ، مدافع قرآن در برابر تبلیغات مکارانه کافران است .

إنّه لقول فصل . . . یکیدون کیداً . و أكید کیداً

1640- ملاک قضاوت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 8

8- داوری کافران درباره دین ، براساس ملاک های سطحی و نه متکی بر اندیشه و دانش

و قال الذین کفروا .. لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه

کافران، گرایش و عدم گرایش طبقات خاصی را به ایمان، ملاک اصلی داوری خود قرار دادند؛ بی آن که در متن قرآن و پیام دین خردمندانه بیندیشند.

ص: 902

1641- ملاک قطع رابطه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 8 - 2

2 - ملاک ممنوعیت رابطه نیک با کافران ، ستیز و جنگ آنان با دین و دینداران است ؛ نه صرف کافر بودن ایشان .

لا ینهیکم اللّٰه عن الذین لم یقـتلوکم فی الدین و لم یخرجوکم من دینکم

1642- ملاک کیفر اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 40 - 14

14 - کیفر های کافران در آخرت ، بر پایه کردار آنان در دنیا است .

ما قدّمت یداه و یقول الکافر یـلینتی کنت ترّباً

1643- ملاک کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 4

4 - بدترین عملکرد کافران ، مبنای مؤاخذة و مجازات الهی نسبت به آنان است .

و لنجزینّهم أسوأ الذی کانوا یعملون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که «أسوء» منصوب به نزع خافض و به تقدیر «لنجزینّهم علی أسوء الذی کانوا یعملون» باشد؛ یعنی، ما بی تردید در مقابل بدترین عملشان کیفر خواهیم داد.

1644- ملاکهای غلط کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 94 - 4

4- مشرکان و کافران عصر بعثت دارای ملاک های غلط برای شناخت رسولان الهی

قالوا أبعث الله بشراً رسولاً

ص: 903

1645- ملانکه و مرگ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 6

6_ فرشتگان مرگ انسان های مؤمن و کافر را از یکدیگر تمییز می دهند و به کفر و ایمانشان آگاهند . *

و لو تری إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه یضربون وجوههم و أدبرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 50 - 2

1646- ممانعت از اذیتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 48 - 15

15 - وعده خداوند ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای جلوگیری از آزار و اذیت کافران و منافقان به آن حضرت

و دَعُ أذیهم و توکل علی الله و کنفی بالله و کيلاً

1647- ممانعت از سلطه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 4

4_ جلوگیری از تسلط مشرکان و کافران حق ستیز بر مسلمانان ، فلسفه فرمان الهی مبنی بر کشتن ، اسارت ، محاصره و کمین زدن به آنان

فإذا انسلخ .. فاقتلوا المشرکین ... کیف و إن یظہروا علیکم لایرغبوا فیکم إلاّ

1648- ممانعت از مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 2

2- باید کافران را از طمع در ایمان مردم مأیوس کرد و زمینه های موفقیت کافران در فریب مؤمنان را از بین برد .

چنان کہ مفسران گفته اند: نہی «لایصدّک» گرچہ ظاہراً متوجہ کافران است، ولی در حقیقت نہی از ایجاد سبب است؛ یعنی تو ای موسی _ و دیگر مؤمنان _ نباید بہ گونه ای عمل کنید کہ کافران بتوانند شما را از ایمان بازدارند.

1649- ممنوعیت اطاعت از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 7

7 - ممنوعیت اطاعت از گناه پیشگان و ناسپاسان کافر

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

1650- ممنوعیت دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 5,9

5 - ممنوعیت پیوند دوستانه اهل ایمان ، با کافران و منکران دین و پیامبر

تلقون إلیهم بالموذّه وقد کفروا بما جاءکم من الحقّ

9 - ممنوعیت دوستی و ارتباط با کافران ، منوط به وجود درگیری و عداوت میان ایشان و مسلمانان *

لا تتخذوا عدوی و عدوکم اولیاء .. یخرجون الرسول و ایّاکم

برداشت بالا، بدان احتمال است که تعبیر «قد کفروا .. یخرجون الرسول...» _ که فلسفه نهی در «لا تتخذوا عدوی» را بیان می کند _ در عین حال قلمرو نهی را نیز مشخص سازد.

1651- ممنوعیت سازش با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 9 - 3,4

3 - فرمان خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مبنی بر سازش نکردن با کافران تکذیب گر و نپذیرفتن هرگونه پیشنهاد سازش

فلا تطع المکذّبین . و دّوا لوتدهن فیدهنون

4 - سازش و نرمش نشان دادن با کافران ، بر سر مسائل عقیدتی و مواضع اصولی ، ممنوع است .

فلا تطع المکذّبین . و دّوا لوتدهن فیدهنون

1652- ممنوعیت گرایش به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 74 - 9

9- کمترین تمایل و کوچک ترین اتکا به کافران ، ممنوع است .

و لولا أن ثبتتک لقد کدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً

از اینکه خداوند می فرماید: «اگر ما ثبات قدم به تو نداده بودیم، نزدیک بود که تو اندکی به آنان تمایل و اتکا بکنی» استفاده می شود که تمایل به کافران ممنوع است.

ص: 905

1653- منازعه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 31 - 3

3 - نزاع و مجادله دو گروه حق و باطل و مؤمن و کافر ، به پیشگاه پروردگار در قیامت

ثم إنکم یوم القی- مه عند ربکم تختصمون

1654- منازعه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 31 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) با مشرکان و کافران به پیشگاه خداوند در قیامت ، به جدال و نزاع و دفاع از مواضع خویش خواهند پرداخت .

ثم إنکم یوم القی- مه عند ربکم تختصمون

«اختصام» (مصدر «یختصمون») به معنای جدال و نزاع دو فرد یا دو گروه است که هر یک می کوشد، سخن دیگری را ابطال کند. گفتنی است در این که مقصود از دو گروه متخاصم کیانند، میان مفسران چند دیدگاه وجود دارد که بهترین آنها دو نظریه است: 1_ پیامبر(صلی الله علیه و آله) با کافران و مشرکان؛ 2_ دو گروه حق و باطل از هر ملت و امتی.

1655- منازعه کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 1

1_ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت آخریهم لأولیهم . . . وقالت ألیهم لأخریهم فما کان

1656- منافقان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 7

7_ دستیابی به عزت و شکوه ، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذین يتخذون الكافرين أولياء .. أيتغون عندهم العزّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 1,8

ص: 906

1_ منافقان به هنگام پیروزی مسلمانان، خود را یاور آنان و به گاه غلبه کافران، خود را طرفدار و عامل پیروزی ایشان جلوه می دهند.

الذین یتربصون بکم .. قالوا ألم نستحوذ علیکم

«الذین یتربصون»، بدل برای «الذین یتخذون» است و توضیح دهنده ویژگیهای منافقان.

8_ منافقان، خائن به جبهه اسلام و مؤمنان و خوش خدمت به کافراند.

قالوا ألم نستحوذ علیکم و نمنعکم من المؤمنین

«استحوذ» به معنای غلبه و استیلا است و مراد از جمله «و ان کان للکافرین .. الم نستحوذ» _ با توجه به سیاق آیه _ این است که منافقان پس از پیروزی کافران به آنان می گویند: در هنگامه جنگ ما بر شما استیلا داشتیم ولی شما را نکشتیم، بر این اساس جمله «نمنعکم من المؤمنین» به این معنا خواهد بود که بین شما و اهل ایمان حائل شدیم و نگذاشتیم آنان نیز به شما دسترسی پیدا کنند، تا پیروزی برای شما حاصل شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 16 - 10

10 - اظهار ایمان و خداترسی منافقان، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کمثل الشیطن .. قال ائنی بریء منک ائنی أخاف الله رب الع لمین

از تشبیه منافقان به شیطان _ با توجه به ادعای خداترسی وی _ مطلب بالا استفاده می شود.

1657- منشأ آموزش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 14 - 5

5- اراده و مشیت خداوند، در غفران یا کیفر کافران بی هیچ گونه معارضی، تحقق می پذیرد.

ولله ملک السموت و الأرض یغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء

از ارتباط «لله ملک...» با «یغفر لمن...» استفاده می شود که مشیت الهی معارض ندارد.

1658- منشأ استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - ترک اندیشه در احکام و شعایر دین اسلام، ریشه استهزای کافران نسبت به آن

اتخذوها هزواً و لعباً ذلک بانهم قوم لا یعقلون

در برداشت فوق «لا یعقلون»، فعلی متعدی گرفته شده و مفعول آن محذوف فرض شده است. یعنی لا یعقلون الدین و الصلوه و

ص: 907

1659- منشأ استهزای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 6

6- رسوخ باطل در روح کافران ، مایه به تمسخر گرفتن جدی ترین هشدارها

قالوا .. فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصّـدّـقین

تعبیر «لتأفکنا عن آلہتنا»، نشانگر رسوخ بت پرستی و شرک در روح قوم عاد و درخواست عذاب، در حقیقت سخنی از روی استهزا و ناباوری است.

1660- منشأ اعراض کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 50 - 4

4- روی گردانی کافران از کلام بیداربخش و پندآموز قرآن ، ناشی از نابخردی و کوته فکری آنان بود .

فما لهم عن التذکره معرضین . کآثم حمر مستنفره

1661- منشأ امکانات مادی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 34 - 2، 1

1 - خداوند ، توانا بر مرفه ساختن کافران تا جایی که خانه های خود را مجلل و دارای درب ها و ورودی های متعدد بسازند .

لجعلنا لمن یکفر بالرحمـن . . . و لیبوتهم أبوبًا

2 - شکوه بخشیدن به زندگی کافران تا جایی که آنان در خانه های مجلل خویش بر تخت ها تکیه زنند در حیطة قدرت و توانایی خداوند

لجعلنا لمن یکفر بالرحمـن . . . و لیبوتهم أبوبًا و سررًا علیها یتکئون

1662- منشأ بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آگاه نبودن از زمان برپایی قیامت ، بهانه کافران برای انکار آن

یسئل ایتان یوم القیـمه

ص: 908

1663- منشأ بی نیازی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 2

2 - خداوند ، به منظور جلوگیری از گرایش عمومی انسان ها به کفر ، زندگی تمامی کافران را سرشار از امکانات رفاهی و تجملی نساخت ؛ بلکه فقر و غنا را نیز در میان ایشان تقسیم کرد .

و لولا أن یکون الناس أمه وحده لجعلنا .. سقفاً من فضه

1664- منشأ تأخیر عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 73 - 2

2 - تأخیر عذاب کافران و اعطای مهلت به آنان ، ناشی از فضل و رحمت الهی

و یقولون متى هـذا الوعد .. و إن ربک لذو فضل علی الناس

این آیه در ادامه آیات قبل و بیانگر حکمت تأخیر انداخته شدن عذاب کافران و اعطای مهلت به آنان است.

1665- منشأ ترس کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 2 - 16

16 - ایجاد وحشت در قلب کافران ، از ابزار الهی در حمایت از جهادگران مسلمان

هو الذی أخرج .. وقذف فی قلوبهم الرعب

از این که خداوند، پس از بیان شکست یهود - به رغم برخورداری آنان از تجهیزات و استحکامات - موضوع ایجاد وحشت را مطرح کرده است؛ مطلب یاد شده استفاده می شود.

1666- منشأ تکذیبگری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آگاه نبودن از زمان برپایی قیامت ، بهانه کافران برای انکار آن

یسئل ایتان یوم القی-مه

1667- منشأ تهمت‌های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 909

6- سحر خواندن قرآن ، نتیجه تضاد و بحران درونی کافران ، در انکار حق و مشاهده نفوذ آیات وحی *

قال الذين كفروا للحقّ لما جاءهم هـ_ذا سحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 1

1 - اتهام های کافران ، علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ناشی از مکر و حلیه آنان

أم تریدون کیداً

1668- منشأ تهمت‌های کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 3

3- اتهام بی دلیل سحر به قرآن و تورات از سوی کافران صدراسلام ، برخاسته از هواپرستی آنان بود .

قالوا سحران تظّ_هرا . . . فاعلم أنّما يتبعون أهواءهم

1669- منشأ دشمنی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 53 - 2

2- روحیه طغیان و سرکشی ، ریشه اصلی مواضع همگون کافران علیه پیامبران

أتواصوا به بل هم قوم طاغون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

18 - طور - 52 - 33 - 3

3- لجاجت و پافشاری بر کفر ، ریشه مبارزه کافران علیه قرآن

أم يقولون تقوله بل لا يؤمنون

1670- منشأ دشمنی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 82 - 11

11 - مخالفت کافران و مشرکان صدر اسلام با پیامبر اسلام، برخاسته از فریفتگی آنان به اقتدار نسبی خویش بود.

كانوا أكثر منهم وأشدّ قوّه وءاناراً فى الأرض

نکوهش مخالفان پیامبر اسلام، بر عبرت نگرفتن آنان از زوال قدرت ها و تمدن های گذشته، می رساند که سرپیچی آنان از

ص: 910

پذیرش اسلام، برخاسته از دلخوشی آنان به امکانات و اقتدار نسبی خود بوده است.

1671- منشأ رنجهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 6

6- مصیبت ها و رنج های کافران ، پی آمد عملکرد خود آنان

و لولا أن تصیبهم مصیبه بما قدّمت أیدیهم

1672- منشأ شبهات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 5 - 1

1_ شبهات کافران درباره معاد ، ناشی از روحیه حق ستیزی آنان است ؛ نه نامعقول بودن آن .

بل کذبوا بالحقّ لما جاءهم

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که مراد از «الحقّ»، حقانیت قرآن و رسالت پیامبر(صلی الله علیه و آله) باشد؛ یعنی، اینان در همان آغاز نشانه های حق را دیدند و به تکذیب آن پرداختند. این حق ستیزی، بسیاری از حقایق معقول را برای آنان، ناممکن جلوه داده است.

1673- منشأ شک کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 82 - 4

4- سطحی نگری و غفلت از قدرت بی انت های خداوند ، منشأ تردید و استبعاد کافران نسبت به مسأله رستاخیز

و هو الذی ذرأکم فی الأرض و إلیه تحشرون. و هو الذی یحی و یمیت... أفلا تعقلون... قا

1674- منشأ شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 55 - 7

7 - خداوند ، کافران حاکم پیش از اسلام را ، شکست داد و پیامبران و مؤمنان نیکوکار را ، پیروز کرده و جایگزین آنان در سطح زمین قرار داد .

وعد الله الذين ءامنوا .. كما استخلف الذين من قبلهم

ص: 911

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 74 - 8

8 - علم خداوند به توطئه های کافران ، مایه ناکامی آنان در دستیابی به اهدافشان

و لا تکن فی ضیق ممّا یمکرون . . . و إنّ ربّک لیعلم ما تکنّ صدورهم و ما یعلنون

طرح علم خدا به اسرار نهانی و کارهای آشکار توطئه گران علیه دین و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، اشاره به این نکته دارد که آنان در هر حال در منظر خدا هستند و نمی توانند چیزی را از او مخفی کرده و به اهداف شان برسند. این بیان، می تواند تعلیلی باشد بر آنچه که قبلاً در ضمن «و لا تکن فی ضیق ممّا یمکرون» آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 6 - 10

10 - پیروزی رسولان الهی بر کافران ، به اراده و مشیت خداوند است .

و لکنّ اللّٰه یسلّط رسله علی من یشاء

1675- منشأ شکست کافران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 15

15 - غلبه یافتن پیروان حضرت عیسی (ع) بر کافران بنی اسرائیل ، در نتیجه تأییدات و امداد های الهی

فأیدنا الذین ءامنوا . . . فأصبحوا ظهّهرین

1676- منشأ شکست کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 6

6 - خداوند ، کافران و مشرکان ستیزه جوی صدر اسلام را از دست یافتن به هدف خود (ریاست و سروری بر مردم) مأیوس ساخت .

إنّ الذین یجّدلون فی ءایّت اللّٰه . . . إنّ فی صدورهم إلاّ کبر ما هم بب لغیه

این فرموده خداوند که: «در دل کافران کبر و خودبرتری بینی وجود دارد؛ ولی به آن نمی رسند»؛ کنایه از این است که آنان نمی توانند با ریاست و سروری بر مردم، که آرزوی آنها است _ کبر و خودبرتری بینی خود را تحقق بخشند.

1677- منشأ ظلم به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 33 - 10

10- ظلمی که به کافران از ناحیه ایستادگی در برابر کتاب های آسمانی شده است ، از ناحیه خداوند نبوده و از سوی خود

ص: 912

آنان بوده است .

و ما ظلمهم الله و لکن كانوا أنفسهم يظلمون

1678- منشأ عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 2

2_ یادآور شدن قدرت اختصاصی خداوند بر فرستادن انواع عذاب بر مشرکان و کافران، از وظایف تبلیغی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 4

4- عذاب کافران در دوزخ، به اراده خدا و تحت فرمان او است .

حتّی إذا فتحنا علیهم بابًا ذا عذاب شدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 57 - 2

2- تقدیر عذاب برای کافران و نیز نجات مؤمنان، متکی به اراده الهی است .

فأنجینّه و أهله إلاّ امرأته قدّرنّها من الغبرین

برداشت یاد شده با توجه به انتساب فعل «أنجینا» و «قدّرنّا» به خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 3 - 1

1 - نزول عذاب بر کافران و بازداشتن آن به تقدیر و فرمان خداوند است .

بعذاب واقع . للک فرین ... من اللّٰه

1679- منشأ عذاب کافران پیشین

1 - انکار معجزات و دلایل روشن پیامبران و روی گردانی از تعالیم آنان ، عامل گرفتاری کافران پیشین به سرنوشت شوم و عذاب دردناک الهی

الذین كفروا .. لهم عذاب أليم . ذلك بأنهم كانت تأتيهم رسلهم بالبينات ... فكفرو

«بینه» (مفرد «بینات») به معنای دلیل و حجت است؛ ولی در قرآن بر معجزه پیامبران الهی نیز اطلاق شده است.

1680- منشأ فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 4

4- آخرت پر شرر کافران ، دستاورد خود ایشان است .

فإنّ للذین ظلموا ذنوبًا . . . فویل للذین کفروا من یومهم

از انتساب «یوم» به ضمیری که به کافران بازمی گردد، مطلب بالا استفاده می شود.

1681- منشأ فرجام شوم کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 21 - 7

7- کافران پیرو ، در قیامت با اعتراف به پیروی کورکورانه از رهبران خویش ، آنان را مسؤول بدفرجامی خود معرفی خواهند کرد .

فقال الضعفُؤا للذین استکبروا إنا کنا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الل

1682- منشأ فرجام شوم کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 6 - 1

1 - انکار معجزات و دلایل روشن پیامبران و روی گردانی از تعالیم آنان ، عامل گرفتاری کافران پیشین به سرنوشت شوم و عذاب دردناک الهی

الذین کفروا . . . لهم عذاب الیم . ذلک بأنّه کانت تأتیهم رسلهم بالبینات . . . فکفرو

«بیّنه» (مفرد «بیّنات») به معنای دلیل و حجت است؛ ولی در قرآن بر معجزه پیامبران الهی نیز اطلاق شده است.

1683- منشأ فقر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 33 - 2

2 - خداوند ، به منظور جلوگیری از گرایش عمومی انسان ها به کفر ، زندگی تمامی کافران را سرشار از امکانات رفاهی و تجملی نساخت ؛ بلکه فقر و غنا را نیز در میان ایشان تقسیم کرد .

ولولا أن يكون الناس أمّة واحدة لجعلنا . . . سقفاً من فضّه

ص: 914

1684- منشأ قبول خواسته های کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 188 - 5

5- اجابت درخواست های کافران از سوی پیامبران ، منوط به اذن الهی

فأسقط علينا كسفاً .. قال ربّي أعلم بما تعملون

برداشت یاد شده از آن جا است که شعیب(ع)، پاسخ گویی به درخواست مردم «ایکه» را، به خدا و علم او محول کرد.

1685- منشأ کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 18

18 - خداوند ، پاداش عمل مؤمنان را بر اساس تفضل خویش و کیفر کافران را بر پایه عدل می دهد .

رجال .. لیجزیهم الله أحسن ما عملوا و یزیدهم من فضله ... و الذین کفروا ... فوف

برداشت یاد شده، از مقایسه میان دو گونه برخورد خداوند با مؤمنان و کافران به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 188 - 3

3- کیفر کافران و نوع ، زمان و مقدار آن در اختیار خداوند است ; نه به اقتراح کافران .

فأسقط علينا كسفاً .. قال ربّي أعلم بما تعملون

تعبیر «ربّي أعلم..» در پاسخ درخواست کافران، در بر دارنده این معناست که چون خداوند از هر کس به اعمال بندگان داناتر است; پس تنها او است که نوع، زمان و مقدار کیفر آنان را تعیین می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 9 - 7

7- عزت و حکمت الهی ، مقتضی کیفر کافران و پاداش مؤمنان است .

فبشره بعذاب أليم... لهم جنات النعيم... وهو العزيز الحكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 14 - 5

5- اراده و مشیت خداوند ، در غفران یا کیفر کافران بی هیچ گونه معارضی ، تحقق می پذیرد .

ولله ملك السموت والأرض يغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء

از ارتباط «لله ملك..» با «يغفر لمن...» استفاده می شود که مشیت الهی معارض ندارد.

1686- منشأ گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 915

9- فرورفتن کفرپیشگان در ظلالت و سردرگمی گریز ناپذیر ، برخاسته از محرومیت آنان از نور هدایت الهی است .

و الذین کفروا أعم لهم ... كظلمت فی بحر لَجّی ... من فوقه سحب ظلمت بعضها فوق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 61 - 7

7 - منکران آیات خدا و کافران به خدا ، تحت تأثیر عوامل بیرونی و منفعلانه ، از خدا و آیات او ، روی گرداندند و نه با منطق و برهان

و لئن سألتهم من خلق .. و سخر ... ليقولنّ الله فأنی یؤفکون

مجهول آورده شدن فعل «یؤفکون» دلالت بر این می کند که مشرکان و منکران آیات خدا و مؤمنان به باطل ، تحت تأثیر القنات بیرونی ، چنین روی کردی را پیدا کرده اند .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 31 - 16

16 - ازدیاد شک و تردید نسبت به حقانیت قرآن ، بر اثر یادآوری بعضی از حقایق الهی ، جلوه ای از گمراه شدن کافران و بیمار دلان از سوی خداوند

كذلك یضللّ الله من یشاء و یهدی من یشاء

1687- منشأ مبارزه کافران مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 88 - 4

4_ کبرورزی و خودبرتربینی اشراف کفرپیشه مدین ، ریشه مبارزه آنان با شعیب و رسالت های او

قال الملائه الذین استکبروا من قومه لنخرجنک

1688- منشأ مجادله کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - اساسِ جدالِ کافرانِ درباره خدا، برخاسته از تقلید و تعصّب خویشاوندی آنان بود.

يَجِدُ دَلَّ فِي اللَّهِ .. قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءِآبَاءَنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 56 - 5

5 - کبر و خودبرتربینی، عامل جدال و ستیزه جویی کافران و مشرکان با آیات الهی و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

إِنَّ الَّذِينَ يَجِدُونَ دَلِيلًا عَلَى اللَّهِ فِي مَا لَمْ يَأْمُرْ بِهِمْ لَبِئْسَ مَا يَكْتُمُونَ .. إِنَّ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا

ص: 916

1689- منشأ مخالفت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 31 - 13

13 - مخالفت برخی از کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ناشی از بیمار دلی و غرضورزی آنان بود .

و ليقول الذين في قلوبهم مرض . . . ماذا أراد الله به_ذا مثلاً

1690- منشأ مصایب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 47 - 6

6 - مصیبت ها و رنج های کافران ، پی آمد عملکرد خود آنان

و لولا أن تصيبهم مصيبة بما قدمتم أيديهم

1691- منشأ مهلت به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 9 - 6

6 - مهلت یافتن کافران در دنیا ، ناشی از رحمت خدا است و نه معلول عجز او از مکافات .

فسیأتیهم أنبـُوا ما كانوا به يستهزءون . . . و إن ربك لهو العزيز الرحيم

تأکید بر شکست ناپذیری و رحمت خدا، پس از تهدید کافران به عذاب اخروی (فسیأتیهم أنبـُوا ما كانوا به يستهزءون) می تواند بیانگر این حقیقت باشد که تأخیر عذاب کافران در دنیا، به خاطر ناتوانی خدا نیست؛ بلکه رحمت و مهر او سبب شده است تا آنان را مهلت دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 140 - 5

5 - مهلت دادن خدا به کافران و حق ستیزان ، معلول رحمت و لطف او است ؛ نه از روی ضعف و ناتوانی .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . و إن ربك لهو العزيز الرحيم

یادکرد سرگذشت قوم عاد از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر(صلی الله علیه و آله) و از سوی دیگر هشدار است به مشرکان مکه که اگر بر آنان عذاب نازل نشده، از باب ناتوانی حق تعالی نیست؛ بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 191 - 4

ص: 917

4 - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدر اسلام و تأخیر در مجازات آنان ، معلول رحمت او است ؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

یادکرد سرگذشت شعیب(ع) و مردم ایکه، از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر(صلی الله علیه و آله) می باشد و از سوی دیگر هشدار به شرک پیشگان حق ستیز مکه است که اگر بر آنان عذاب نازل نشده، نه از باب ناتوانی خداوند است؛ بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 73 - 2

2 - تأخیر عذاب کافران و اعطای مهلت به آنان ، ناشی از فضل و رحمت الهی

و يقولون متى هـ ذا الوعد . . . وإن ربك لذو فضل على الناس

این آیه در ادامه آیات قبل و بیانگر حکمت تأخیر انداخته شدن عذاب کافران و اعطای مهلت به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 3 - 59 - 7

7 - مهلت یافتن کافران در دنیا ، معلول حکمت و مصلحت سنجی خداوند است ؛ نه عجز و ناتوانی او .

و هو العزيز الحكيم . . . ولولا أن كتب الله عليهم الجلاء لعدّ بهم في الدنيا

1692- منشأ مهلت به کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 68 - 5

5 - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدر اسلام ، به خاطر رحمت و لطف او بود ؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

یادکرد سرگذشت موسی و فرعون تسلی بخش خاطر پیامبر(صلی الله علیه و آله) و نیز هشدار است به کافران مکه که نازل نشدن عذاب بر آنان، نه از باب ناتوانی حق تعالی است؛ بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

5 - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام، ناشی از رحمت و لطف او بود؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی وی.

و ما کان اکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

یادکرد سرگذشت حضرت ابراهیم(ع) و فرجام اخروی مشرکان، هشدار است به شرک پیشگان صدراسلام که اگر بر آنان عذاب نازل نمی شود، نه از ناتوانی حق تعالی است؛ بلکه از باب رحمت او بر مردمان است و چون زمینه آن به پایان برسد، عزّت و قهر الهی گریز ناپذیر خواهد بود.

ص: 918

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 122 - 5

5 - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدر اسلام ، معلول رحمت و لطف وی بود ؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی او .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

یادکرد سرگذشت قوم نوح، از یکسو تسلی خاطر پیامبر(صلی الله علیه و آله) و از سوی دیگر هشدار بود به مشرکان که اگر بر آنان عذاب نازل نشده؛ نه از باب ناتوانی حق تعالی است؛ بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 175 - 4

4 - مهلت خدا به کافران و حق ستیزان صدر اسلام و تأخیر در مجازات آنان ، معلول رحمت او بود ؛ نه برخاسته از ناتوانی .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

یاد آوری سرگذشت قوم لوط، از یک سو تسلی بخش خاطر پیامبر(صلی الله علیه و آله) است و از سوی دیگر هشدار به شرک پیشگان صدر اسلام است که اگر بر آنان عذاب نشده، نه از باب ناتوانی خداوند است؛ بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

1693- منشأ یأس کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 37 - 5

5 - خداوند ، مشرکان و کافران صدر اسلام را از گمراه کردن مؤمنان هدایت یافته ، مایوس ساخت .

و من يهد الله فما له من مضلّ

یادآوری گمراه نشدن هدایت یافتگان (مؤمنان)، می تواند به منظور مایوس ساختن کافران و مشرکان در تبلیغات و تلاش هایشان علیه اسلام و مسلمین باشد.

1694- موانع اسلام پذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - کافرانی که در ادعا، آماده سازش بودند، زمینه پذیرش دین پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نداشتند.

ولی دین

1695- موانع اسلام کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 919

3- خوی سرکشی و حق ناپذیری کافران در آغاز بعثت ، مانع پذیرش اسلام از سوی آنان گردید .

و القراءان ذی الذکر . بل الذین کفروا فی عرّه و شقاق

«بل» در «بل الذین ..» برای اضراب انتقالی است؛ بدین معنا که خداوند پس از آن که خاصیت بیدارگری و ذکر بودن قرآن را مطرح فرمود، به پاسخ این سؤال پرداخت که: چرا کافران چنین کتاب آگاهی بخش را نپذیرفتند؟ در جواب می فرماید: نپذیرفتن آنان به دلیل وجود روح سرکشی و حق ناپذیری در آنها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- انسان بودن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و برخاستن ایشان از میان توده های مردم ، مانع ایمان آوردن کافران صدر اسلام بود .

و عجبوا أن جاءهم منذر منهم و قال الک فرون هـ ذاسـ حر کذاب

1696- موانع اندوه بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - توجه و ایمان به آگاهی همه جانبه خداوند بر احوال و رفتار کافران و گمراهان ، بازدارنده آدمی از حسرت و اندوه شدید نسبت به آنان

فلاتذهب نفسک علیهم حسرت إنّ الله علیم بما یصنعون

جمله «إنّ الله علیم ..» تعلیل برای جمله «فلاتذهب نفسک علیهم حسرات» است؛ یعنی، از آن جایی که خداوند بر احوال کافران آگاه است، پس به حال آنان حسرت مخور. این معنا گویای دو مطلب است: 1- چون خدا بر احوال کافران آگاه است و آنان تحت نظر او قرار دارند، پس باید آنها را به خدا واگذاشت و بیش از این بر آنان اندوه نخورد. 2- این سخن نوعی دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

1697- موانع ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - پیروی از سنت های جاهلی ، عامل اصلی ایمان نیاوردن کافران و موضع گیری در برابر پیامبران

إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّه .. قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

1698- موانع ایمان کافران صدر اسلام

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 4

ص: 920

4- ثروت و جمعیت بسیار کافران در صدر اسلام، عامل تکذیب دین و مانع آنان از پذیرش ایمان

آن کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که «آن کان ذا...» متعلق به فعل محذوفی (مانند «کذب») باشد که جمله شرطیه «إذا تتلی...» در آیه بعد بر آن دلالت دارد. تقدیر آن چنین است: «لگونه ذا مال و بنین کذب بآیاتنا...».

1699- موانع تعجیل در عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 58 - 4

4- غفران و رحمت گسترده الهی، مانع مؤاخذه و مجازات سریع کافران هدایت ناپذیر است.

و ربک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجل لهم العذاب

مرجع ضمیر «هم» در «یؤاخذهم» واژه «مَنْ ذُکِّرَ...» در آیه قبل است؛ یعنی، آنان که از آیات الهی، اعراض کرده و به مهلکه هدایت ناپذیری در افتادند.

1700- موانع تعجیل در مبارزه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 14 - 10

10 - باور مؤمنان به مجازات حتمی کافران از سوی خداوند، مانع اقدام های شتابزده آنان در مقابله با کافران

یغفروا... لیجزی قومًا بما کانوا یکسبون

«لام» در «لیجزی» برای تعلیل است و فلسفه امر به خویشتن داری مؤمنان در برابر کافران را بیان می کند.

1701- موانع توطئه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 6

6- اّبهت و هیمنه مسلمانان (پس از غزوه بنی نضیر)، مانع از اقدام جبهه کفر و نفاق به نبردی رویاروی با آنان

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ... لَإِيْقَ تَلَوْنَكُمْ جَمِيعًا إِنْ أَلْفِي قَرْيَ مَحْصَنَةً

1702- موانع دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 3

3- بنی اسرائیل در صورت ایمان به خدا، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن خود را به ولایت و دوستی کافران آلوده نمی ساختند.

ص: 921

و لو كانوا يؤمنون بالله و النبي و ما أنزل إليه ما اتخذوهم أولياء

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ممتحنه - 60 - 2 - 4

4 - توجه مسلمانان به عمق دشمنی ها و تعارض های جبهه کفر با اسلام ، مانع برقراری روابط دوستانه با آنان

تسرون إلیهم بالموّده .. . إن یتفقوکم یکونوا لکم أعداء

از بیان دشمنی کافران با مؤمنان _ در پی خبر دادن از رابطه دوستی با کافران _ استفاده می شود که توجه به این امر بازدارنده مسلمانان از ارتباط با آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 2

2 - ایمان راستین ، ناسازگار با دوستی نسبت به کافران و خداستیزان

یـأیها الذین ءامنوا لاتتولّوا

از آن جا که خطاب متوجه مؤمنان است؛ استفاده می شود که وصف ایمان، در حکم (دوستی نکردن) نقش دارد.

1703- موانع دوستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - اسراء - 17 - 73 - 13

13- هیچ گاه میان کافران و مسلمانان ، با حفظ مواضع اصولی تسالم کامل و دوستی حقیقی برقرار نخواهد شد .

وإن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک .. . و إذا لاتّخذوک خلیلاً

1704- موانع رابطه با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 19

19 - توجه به آگاهی خدا از آشکار و نهان ، بازدارنده مؤمنان از ارتباط سرّی با کافران

تسرون . . . و أنا أعلم بما أخفيتم

1705- موانع سلطه كافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - ممتحنه - 60 - 5 - 10

10 - اقتدار الهی ، پشتوانه استجابت دعای مؤمنان در مصون ماندن از سلطه كافرين

ربنا لاتجعلنا فتنه . . . إنك أنت العزيز الحكيم

ص: 922

1706- موانع عبرت پذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 36 - 4

4- لجاجت و عناد، مانع درس آموزی کافران از آفرینش هستی

أم خلقوا السموت والأرض بل لا یوقنون

عبارت «بل لا یوقنون» بیانگر این نکته است که موضع گیری ناباورانه کافران درباره قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) برخاسته از یقین علمی آنان نیست؛ بلکه صرفاً از روی ستیزه جویی و لجبازی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 2

2- سطحی نگری و توجیه گری کافران، نسبت به آیات هشداردهنده الهی، مانع عبرت آموزی آنان است.

وإن یروا کسفاً من السماء ساقطاً یقولوا سحاب مرکوم

از این که کافران، با وجود مشاهده نشانه های عینی عذاب، آن را پدیده ای طبیعی و بی خطر می انگارند؛ استفاده می شود که حتی نمایاندن نمودهای اعجازی، مایه عبرت آنان نخواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 4

4- اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک... بل الذین کفروا فی تکذیب

1707- موانع عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 30

30- وجود مؤمنانی در نسل و صلب کافران مکه، مانع نزول عذاب الهی بر آنان *

لولا رجال مؤمنون .. لم تعلموهم ... لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم عذاباً

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از مردان و زنان مؤمن در آیه شریفه، فرزندان باشند که از کافران مکه تولد خواهند یافت و به ایمان خواهند گروید. آنچه مؤید این احتمال است، تعبیر «لم تعلموهم» و نیز «لو تزیلوا» می باشد؛ زیرا «لو»ی امتناعیه، تفکیک ناپذیری نسل مؤمن از کافران عصر بعثت را می رساند.

1708- موانع قبول عذر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 923

1 - کفر و گرایش به شرک ، سبب پذیرفته نشدن عذرخواهی و درخواست کافران و مشرکان برای رهایی خویش از عذاب الهی

ذلکم بأنّه إذا دعی اللّٰه وحده کفرتم و إن یشرک به تؤمنوا

«ذلکم» اشاره به مطلب گذشته (عذاب شدن) دارد؛ یعنی، «ذلکم الذی أنتم فیه من العذاب». گفتنی است که «باء» در «بأنّه» برای سببیت می باشد.

1709- موانع کیفر دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 45 - 8

8 - سنت امهال ، مانع از کیفر دنیوی کافران است .

و لولا کلمه سبقت من ربّک لقضی بینهم

1710- موانع هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 10

10 - عامل بازداشتن کافران از رویکرد به حق ، دروغ پردازی آنان است .

کذلک کانوا یؤفکون

«کذلک» اشاره به دروغ پردازی و افترا زدن کافران مجرم است؛ یعنی، همان طور که در قیامت دروغ می گویند در دنیا نیز عمل می کردند. لازم به ذکر است که ریشه «یؤفکون» «إفک» است و به معنای «هر نوع باز داشته شدن از جهت و موقعیتی است که شایسته بوده در آن موقعیت باشد» (مفردات راغب). بنابراین، مراد از «یؤفکون»، منصرف شدن از عقیده حق و گرایش یافتن به باطل است.

1711- موجبات عذاب اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 88 - 8

8- عذاب اخروی کافران ، بازتاب فسادگری مستمر خود آنان است .

زذن_هم عذابًا . . بما كانوا يفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 75 - 1

1 - شادمانی ناحق و سر مستی گسترده در جامعه از سوی کافران و مشرکان ، سبب گرفتار شدن آنان به انواع عذاب ها در

ص: 924

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ

«با» در «بما کنتم» برای سببیت است. «فرح» (مصدر «تفرحون») به معنای سرور و شادمانی است و «مرح» (مصدر «تمرحون») به معنای سرور و شادمانی افراطی و بیش از حد است آن گونه که سبب غرور و سر مستی می گردد. گفتنی است در این برداشت، مشار الیه «ذَلِكُمْ» عذاب های یاد شده در آیات پیشین، دانسته شده است.

1712- موجبات عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 95 - 10

10 _ کفرپیشگانی که با بی هدف خواندن سختی های بیدارکننده از تمامی عوامل هدایت بی بهره ماندند، با عذابی غافلگیرانه از جانب خدا نابود شدند .

فَأَخَذْنَهُمْ بَغْتَةً وَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 96 - 10

10 _ جوامع کفرپیشه گذشته بر اثر تکذیب انبیا و مداومت بر اعمال ناپسند به عذاب الهی مبتلا شدند و به هلاکت رسیدند .

و لکن کذبوا فأخذنهم بما كانوا يكسبون

مراد از «ما كانوا يكسبون» گناهیانی است که تکذیب انبیا از جمله آنهاست، نه اینکه مراد از آن فقط تکذیب انبیا باشد و گر نه جمله به این گونه بیان می شد: و لکن کذبوا فأخذنهم بما كانوا يكذبون.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 10 - 35 - 14

14 - مکرها و توطئه های سوء کافران، موجب عذاب شدید آنان است .

و الذین یمکرون السیئات لهم عذاب شدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

28- نبرد پیروزمندانه مؤمنان علیه کفر ، عذاب دردناک الهی برای کافران

و لولا رجال مؤمنون . . . لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم

در این آیه «لعذبنا»، مقابل صلح حدیبیه قرار گرفته است. از تقابل صلح و عذاب، دانسته می شود که مصداق بارز عذاب الهی برای کافران، دردی است که از شمشیر مؤمنان در میدان نبرد خواهند چشید.

1713- موجبات غضب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 925

14 - حرکت مؤمنان به سوی جنگ تبوک ، برانگیزنده خشم کافران بود .

و لا یطئون موطناً یغیظ الکفار

با توجه به اینکه این بخش از آیات در مورد جنگ تبوک است، برداشت فوق استفاده می شود.

1714- موجبات هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 3

3 - هلاکت فوری کافران و پایان مهلت آنان، در صورت نزول محسوس فرشتگان به عنوان معجزه بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو أنزلنا ملکا لقضی الأمر ثم لا ینظرون

1715- موحدان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 80 - 4

4 - خداوند خواهان استقلال و سلطه ناپذیری پیروان ادیان الهی در برابر کافران

تری کثیراً منهم یتولون الذین کفروا

1716- موضعگیری ظالمانه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 4

4 - واکنش کافران در برابر قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، رفتاری بس ظالمانه و مزورانه بود .

فقد جاءو ظلماً و زوراً

1717- موضعگیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 _ جامعه ایمانی وظیفه دار هشیاری در برابر موضعگیری های گمراه کننده کافران

یا ایها الذین ءامنوا علیکم انفسکم لایضرکم من ضل إذا هتدیتم

«لا» در لایضرکم می تواند نافییه باشد بر این مبنا مراد از جمله «لایضرکم . . .» این است که چنانچه از ایمان خود مراقبت کنید از دام گمراهان می رهید و می تواند «لا» ناهیه باشد، یعنی ای مؤمنان مبادا گمراهان شما را از راه بدر برده و ایمان

ص: 926

شما را بر باینده برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است. گفتنی است که مراد از «من ضل» به قرینه «ءامنوا» کفرپیشگان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 7

7 - موضعگیری خصمانه کافران و مشرکان در قبال پیامبر ، علی رغم اعتقادشان به خدا

و إذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 53 - 1

1 - موضع گیری همگون کافران علیه پیامبران در طول تاریخ ، تداعی گر تبانی آنان بر مواضع یکسان و از شگفتی های تاریخ است .

اتواصوا به

«تواصی» (مصدر «تواصوا») به معنای سفارش کردن برخی به بعضی دیگر است و استفهام در «أتواصوا به» برای تعجب است. در آیه شریفه، از موضع گیری یکسان کافران تاریخ در برابر رسولان الهی - از آن جهت که گویا آنان همدیگر را بر این امر توصیه و سفارش کرده بودند - اظهار تعجب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 29 - 8

8 - تناقض آشکار ، در موضع گیری کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فما أنت بنعمت ربك بكاهن ولا مجنون

با توجه به این که «کهان» خود شیوه ای پیچیده و در اختیار تعدادی از افراد بوده و با جنون هرگز جمع نمی شود؛ متهم گشتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کهان و جنون، نشانگر سردرگمی کافران و تناقض گویی آشکار آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 36 - 5

5 - موضع گیری های کافران در قبال قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، متکی به پندار - و نه دلیل یقینی -

أم خلقوا السموت والأرض بل لا یوقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 40 - 2

2- تویخ کافران از سوی خداوند ، به خاطر موضع گیری علیه دعوت حق و بی چشمداشت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أم تسئلهم أجرًا

ص: 927

1718- موضع‌گیریهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 5 - 6

6 - بنای کافران بر خصومت و موضع‌گیری علیه هر پیام جدید الهی، در طول تاریخ

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث .. . معرضین

1719- موعظه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 9

9_ قال أبو جعفر (ع): لما نزلت «فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظالمین» قال المسلمون: کیف نصنع إن کان کلما استهزء المشرکون بالقرآن قمنا و ترکناهم فلاندخل إذا المسجد الحرام و لانطوف بالبيت الحرام فأنزل الله تعالی «و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء» و أمرهم بتذکیرهم و تبصیرهم ما استطاعوا.

امام باقر (ع) فرمود: چون آیه «فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظالمین» نازل شد، مسلمانان گفتند: حال که هرگاه مشرکان، قرآن را مسخره کنند، باید برخیزیم و از آنان دوری کنیم، در نتیجه هیچگاه نباید وارد مسجد الحرام شده و طواف خانه خدا را بجا آوریم، پس چه کنیم؟ در این هنگام خداوند آیه «و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری» را نازل کرد و در آن به مسلمانان دستور داد که، کافران را متذکر نموده و در حد توان، آنان را با موعظه بیدار کنند.

1720- موقعیت اجتماعی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 7

7- پاسخ کافران عصر بعثت، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود.

قال الذین کفروا للذین آمنوا .. . أئی الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًا

لام در «للذین آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می‌تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 5

5 - جایگاه اجتماعی منافقان در نظام اسلامی و جامعه ایمانی ، همانند جایگاه کافران است .

جهد الكفار و المنافقين و اغلظ عليهم

ص: 928

1721- موقعیت اجتماعی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 8

8- کفرورزان عصر بعثت، برتری وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود را نشانه حقانیت عقاید خویش می دانستند.

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

پاسخ کافران به دلایل روشن و آیات الهی، صرفاً تکیه بر مظاهر مادی و نظام اجتماعی خود بوده است و این نشان دهنده تفکر آنان و ارزش هایی است که در نظر آنها، معیار ارجحیت یک مکتب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 1

1- وجود جامعه هایی چند در تاریخ که از نظر امکانات زندگی و موقعیت اقتصادی و اجتماعی، از کافران عصر بعثت برتر بوده اند.

و کم... من قرن هم أحسن أثـًا ورءیًا

«قرن» به معنای جامعه و مردمی است که اهل یک زمان و نزدیک به یکدیگر باشند و با هم زیست کنند (مفردات راغب). «أثاناً» به معنای لوازم زندگی است و وصف «أحسن أثاناً» نشانه پیشرفت اقتصادی و بهبود آن است. «رءیا» اسمی است که مرادف «منظر» و «مرأی» (نما و منظره) می باشد (لسان العرب). بنابراین «أحسن رءیاً» یعنی، خوش نماتر. این نیز کنایه از بهینه بودن وضعیت اجتماعی و جذاب بودن آن است.

1722- موقعیت اجتماعی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 4

4- در آغاز بعثت، کافران مکه از وضعیت اقتصادی و اجتماعی بهتری نسبت به مسلمانان برخوردار بودند.

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

«مقام» اسم مکان و مشتق شده از قیام است که در معنای مجازی موقعیت اجتماعی به کار رفته است و «خیر مقاماً» کنایه از بهتر بودن وضعیت اقتصادی می باشد. «ندی» به معنای جلیس و مجلس است (مفردات راغب). افتخار کافران به بهتر بودن مجلس و هم نشینان خویش، کنایه از بهتر بودن وضعیت سیاسی و نظام اجتماعی آنان است.

7- پاسخ کافران عصر بعثت ، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام ، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود .

قال الذين كفروا للذين آمنوا .. أئى الفريقين خير مقامًا وأحسن نديًا

لام در «للذين آمنوا» ممکن است برای تبلیغ باشد. در این صورت مؤمنان مخاطب کافران خواهند بود. همچنین می تواند

برای تحلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

1724- موقعیت اقتصادی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 8

8- کفرورزان عصر بعثت، برتری وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود را نشانه حقانیت عقاید خویش می دانستند.

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

پاسخ کافران به دلایل روشن و آیات الهی، صرفاً تکیه بر مظاهر مادی و نظام اجتماعی خود بوده است و این نشان دهنده تفکر آنان و ارزش هایی است که در نظر آنها، معیار ارجحیت یک مکتب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 1,2

1- وجود جامعه هایی چند در تاریخ که از نظر امکانات زندگی و موقعیت اقتصادی و اجتماعی، از کافران عصر بعثت برتر بوده اند.

و کم . . . من قرن هم أحسن أثـثـا ورءیاً

«قرن» به معنای جامعه و مردمی است که اهل یک زمان و نزدیک به یکدیگر باشند و با هم زیست کنند (مفردات راغب). «أثثاً» به معنای لوازم زندگی است و وصف «أحسن أثثاً» نشانه پیشرفت اقتصادی و بهبود آن است. «رءیاً» اسمی است که مرادف «منظر» و «مرأی» (نما و منظره) می باشد (لسان العرب). بنابراین «أحسن رءیاً» یعنی، خوش نماتر. این نیز کنایه از بهینه بودن وضعیت اجتماعی و جذاب بودن آن است.

2- جوامع و تمدن های بسیاری در طول تاریخ، با وجود قدرت و امکانات بسیار و موقعیت برتر نسبت به کافران عصر بعثت، به هلاکت رسیده و نابود شدند.

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أحسن أثـثـا

1725- موقعیت اقتصادی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 4

4- در آغاز بعثت، کافران مکه از وضعیت اقتصادی و اجتماعی بهتری نسبت به مسلمانان برخوردار بودند.

«مقام» اسم مکان و مشتق شده از قیام است که در معنای مجازی موقعیت اجتماعی به کار رفته است و «خیر مقاماً» کنایه از بهتر بودن وضعیت اقتصادی می باشد. «ندی» به معنای جلیس و مجلس است (مفردات راغب). افتخار کافران به بهتر بودن مجلس و هم نشینان خویش، کنایه از بهتر بودن وضعیت سیاسی و نظام اجتماعی آنان است.

1726- مؤاخذه اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 6,7,8

6 - کافران کوشا برای اغوای مسلمانان ، در قیامت ، مؤاخذه خواهند شد .

وقال الذين كفروا .. اتبعوا سبيلنا ... و ليسئلنّ يوم القى_مه

7 - بازخواست کافران ، در قیامت ، به خاطر تلاش همواره آنان در افترا زدن است .

و ليسئلنّ يوم القى_مه عمّا كانوا يفترون

8 - بازخواست کافران ، در قیامت ، بازخواستی ناخواسته و همراه با بی اعتنائی است .

و ليسئلنّ يوم القى_مه عمّا كانوا يفترون

مجهول آورده شدن فعل «يُسئلنّ» _ که ضمیر نایب فاعلی آن، به «کافران» باز می گردد _ حکایت از حقیقت یاد شده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 13,15

13 - کافران به قرآن ، در قیامت مورد مؤاخذه قرار خواهند گرفت .

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القرآن ... و لو ترى إذ الظلمون موقوفون عند ربّ

15 - ربوبیت الهی ، مقتضی مؤاخذه کافران به قرآن

وقال الذين كفروا لن نؤمن به_ذا القرآن ... و لو ترى إذ الظلمون موقوفون عند رب

1727- مؤاخذه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 6 - 4

4 _ مؤاخذه کفار به جرم مبارزه با اسلام ، پیش از ارائه معارف الهی قرآن به آنان و تمام شدن حجت بر ایشان ، ممنوع است .

و خذوهم واحصروهم ... و إن أحد من المشركين استجارك فأجره حتى يسمع كلم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 8 - 1

1 - مؤاخذه هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدّ منهم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 3

3 - هشدار خداوند به کافران ، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براءه فی الزّیر

ص: 931

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 21 - 8

8 - کافران ، بر ترک فروع دین نیز توبیخ می شوند .

فما لهم ... لایسجدون

مراد از سجود در آیه ممکن است معنای اصطلاحی آن و به خاک افتادن هنگام شنیدن آیات قرآن باشد.

1728- مؤاخذه کافران محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 192 - 5

5 - در صورتی که کافران محارب ایمان آورند ، نباید بر خطاهای پیشینشان (کشتن مسلمانان ، فتنه انگیزی و ...) مورد مؤاخذه قرار گیرند .

فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم

1729- مؤمنان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 286 - 24,25,26

24 _ مواجهه و درگیری دائمی مؤمنان با کافران

فانصرنا على القوم الكافرين

آیه مورد بحث گویای افکار و حالات دائمی مؤمنان در طول تاریخ است؛ در نتیجه آنان خود را همیشه به نحوی درگیر با کافران می بینند و از خداوند یاری می طلبند.

25 _ اظهار نیازمندی مؤمنان به نصرت الهی در نبرد با کافران ، از ویژگی های آنان

فانصرنا على القوم الكافرين

26 _ نصرت و یاری مؤمنان در رویارویی با کافران ، از شؤون ولایت الهی بر مؤمنان

انت مولینا فانصرنا علی القوم الکافرین

تفریح جمله «فانصرنا» بر «انت مولینا» بیانگر آن است که ولایت الهی بر مؤمنان، مقتضی یاری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 12 - 4

4_ کافران در دنیا ، مغلوب مؤمنان و در آخرت ، مقهور خدا هستند . *

قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 141 - 15,16

15_ پیروزی نهایی مؤمنان بر کافران

ص: 932

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

بنابر اینکه جمله «لن يجعل الله» اخبار باشد و نه انشاء. و چون این جمله پس از فرض غلبه کافران است (و ان كان للكافرين نصيب)، اشاره به این دارد که پیروزی نهایی و دایمی از آن مسلمانان خواهد بود؛ گرچه ممکن است در مقطعی غلبه با کافران باشد.

16 _ مؤمنان در صورت رعایت لوازم ایمان، هرگز تحت سلطه کفار قرار نخواهند گرفت.

و لن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا

التفات از خطاب «بینکم»، به غیبت با آوردن عنوان «المؤمنین» برای اشاره به این معناست که اگر مسلمانان لوازم ایمان را رعایت کنند و مؤمن واقعی باشند، هرگز کافران بر آنان سلطه نخواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 8

8 _ مؤمنان با پذیرش ولایت کافران، حجت روشن خداوند را علیه خویش فراهم می کنند.

يأيها الذين ءامنوا لاتتخذوا .. اتريدون أن تجعلوا الله عليكم سلطاناً مبيناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 53 - 13

13 _ برقراری پیوند های دوستی با کافران از سوی اهل ایمان، تباه کننده اعمال نیک آنان

حبطت اعمالهم فاصبحوا خسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 54 - 24

24 _ مؤمنان واقعی هرگز به خاطر ملامت دشمنان، از عشق به خدا دست بردار نیستند و از فروتنی در قبال مؤمنان و سرافرازی در برابر کافران، باز نمی مانند.

يحبهم و يحبونه .. و لا يخافون لومه لائم

بنابر اینکه جمله «و لا يخافون ..» در ارتباط با تمامی صفاتی باشد که در فرازهای پیشین بر شمرده شده نه خصوص «يجهدون».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3_ لزوم پایداری هر مؤمن در میدان نبرد با دو کافر ، نسخ کننده حکم پیشین (لزوم پایداری هر مؤمن در برابر ده کافر)

ان یکن منکم عشرون . . . الثن خفف الله عنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12_ وجود درگیری بین مؤمنان غیر مهاجر با کافران ، به خاطر دین و دینداری ، تنها موردی است که مهاجران و انصار موظف به یاری غیر مهاجران هستند .

وإن استنصروکم فی الدین فعلیکم النصر

ص: 933

قید «فی الدین» بیانگر این است که اگر کافران به انگیزه مبارزه با اسلام و دینداری غیر مهاجران به آنان هجوم بردند، باید سایر مسلمانان از آنان حمایت کنند و اگر درگیری بدین انگیزه نباشد، حمایت از آنان ضرورت ندارد. قابل ذکر است که «ال» در «النصر» جانشین مضاف إلیه است؛ یعنی «فعلیکم نصرهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 8

8 - مؤمنان پرهیزکار، مورد حمایت و امداد الهی در جهاد با کافران

قتلوا الذین یلونکم من الکفار .. أن اللّٰه مع المتقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 56 - 9

9 - کافران، در قیامت، از سوی مؤمنان عالم، سرزنش می شوند.

وقال الذین أوتوا العلم .. فه_ذا یوم البعث

«فاء» در «فه_ذا» فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر می کند که می تواند چنین باشد: «اگر شما، منکر قیامت بودید، این هم قیامت!». «ه_ذا» در این بیان - طبق گفته مفسران - برای توییح و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 4,5

4 - مؤمنان، پیروزی نهایی بر کافران را، به آنان گفته بودند.

و یقولون متی ه_ذا الفتح إن کنتم ص_دقین

5 - وعده وقوع حتمی قیامت، از سوی مؤمنان به کافران داده شده بود.

و یقولون متی ه_ذا الفتح إن کنتم ص_دقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 22 - 2

2 - مسلمانان، قادر به دفع هجوم کافران، در صورت عدم انعقاد صلح حدیبیه و ناگزیری از جنگ *

و لوق_تلکم الذین کفروا لولّوا الأدب_ر

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «لوقاتکم» نظر به گذشته داشته باشد؛ یعنی، خداوند گرچه فتح مبین (صلح حدیبیه) را برای شما رقم زد و در پرتو آن ثمرات زیادی را برای شما به بار آورد؛ اما اگر این صلح هم صورت نمی گرفت و کافران به نبرد با شما بر می خاستند، شما با قدرت ایمانی و رهبری پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان را منهزم می ساختید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 3

3 - مؤمنان نباید درباره ایمان و اعتقادات خود، برای نقطه نظر های کافران، ارزشی قائل شوند .

و ما أرسلوا علیهم ح_فظین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 934

2 - مؤمنان در قیامت ، همسان برخورداری که در دنیا از کافران دیده اند ، با آنان رفتار خواهند کرد .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ . . . فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّاءِ

1730- مهلت به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 16، 13، 11، 5، 2، 1

1 _ هشدار خداوند به کافران ، بر اینکه مهلت یافتن آنان به سودشان نیست .

و لا يحسبنّ الذين كفروا انّما نملى لهم خيرا لانفسهم

«املاء» از ماده «ملو»، به معنای مهلت دادن است و مراد از آن، تأخیر در عذاب کافران با طولانی شدن مدت عمر و بهره گیریشان از مواهب دنیا است.

2 _ کافران ، مهلت یافتن در دنیا را ، خیر و نیک و به سود خویش می پندارند .

و لا يحسبنّ الذين كفروا انّما نملى لهم خيرا لانفسهم

5 _ مهلت دادن خداوند به کافران ، تنها به جهت افزایش یافتن گناه آنان است .

انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً

11 _ مهلت خداوند به کافران ، زمینه ساز دوری آنان از خیر و سعادت با ارتکاب اعمال ناروا

و لا يحسبنّ الذين كفروا انّما نملى لهم خيرا لانفسهم انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً

«اثم»، در لغت به اعمالی گفته می شود که آدمی را از خیر و سعادت بازمی دارد. (مفردات راغب).

13 _ مهلت یافتن کافران در دنیا (امهال) ، زمینه ساز خواری و ذلت آنها در آخرت

انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً و لهم عذاب مهين

16 _ مهلت یافتن و عمر طولانی کافران ، گویای عزّت و قرب آنان در نزد خدا نیست .

انّما نملى لهم ليزدادوا اثماً و لهم عذاب مهين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 3

3_ مهلت دهی خداوند به کافران ، ناشی از مشیت وی و نه ناتوانی و عجز او

ان یثأ یذهبکم . . . و کان اللّٰه علی ذلک قدیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 5، 3

3_ هلاکت فوری کافران و پایان مهلت آنان، در صورت نزول محسوس فرشتگان به عنوان معجزه بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو أنزلنا ملکا لقضی الأمر ثم لا ینظرون

5_ پایان یافتن مهلت کافران در صورت نزول محسوس فرشتگان به عنوان معجزه بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و لو أنزلنا ملکا لقضی الأمر ثم لا ینظرون

قطع مهلت کافران با نزول محسوس فرشته که مفاد جمله «لقضی الأمر» و «ثم لا ینظرون» است، بر این نکته دلالت دارد که

ص: 935

تا قبل از نزول چنین آیاتی، کفار از مهلت الهی برخوردارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 6

6_ خداوند در عین قدرت بر فرستادن انواع عذاب بر مشرکان و کافران، به آنان مهلت می دهد.

قل هو القادر علی أن یبعث علیکم

چون در آیات گذشته سخن از نزول عذاب و درخواست مشرکان در این زمینه بود، این آیه با بیان قدرت خداوند بر عذاب به طور ضمنی دلالت بر مهلت دادن به مشرکان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 11

11_ بی نیازی و رحمت خداوند موجب امهال به جوامع کفر و ستم پیشه و نابود ساختن آنان است.

و ربک الغنی ذو الرحمه إن یشأ یدهبکم و یتخلف من بعدکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 183 - 1,5

1_ سنت خداوند بر امهال کفرپیشگان تکذیب کننده و تأخیر در هلاکت و عذاب ایشان است .

و أملی لهم إن کیدی متین

املاء (مصدر أملی از ماده ملاوه) به معنای مهلت دادن و تأخیر انداختن است. به مناسبت اینکه حقیقت بیان شده (مهلت دادن و تأخیر انداختن) درباره تکذیب کنندگان آیات الهی است، معلوم می شود مراد از تأخیر، تأخیر در عذاب است.

5_ امهال خداوند به کفرپیشگان تکذیب کننده ، زمینه ساز افزایش عذاب آنان است .

و أملی لهم إن کیدی متین

چون امهال به عنوان «کید» مطرح شده است، معلوم می شود مهلت دادن در اینجا برای افزون شدن عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ امهال کفرمداران و منکران قیامت (تأخیر انداختن مجازات آنان به جهان آخرت) سنتی الهی است .

ولو يعجل الله للناس الشر .. فنذر الذين لا يرجون لقاءنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3_ مشرکان ، کافران و دین ستیزان ، چون از بازگشت به سوی خدا و گرفتار شدن به عذاب جهنم مفرّی ندارند ، مهلت دادن خداوند به آنان نباید نگران کننده باشد .

و إما نرينك بعض الذي نعدهم أو نتوفينك فإلينا مرجعهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ خداوند کفرپیشگان و استهزاکنندگان پیامبران را مهلت می داد و فوراً آنان را عذاب نمی کرد .

فأملیت للذین کفروا

املاء (مصدر أملیت) به معنای مهلت دادن ، به تأخیر انداختن و طولانی کردن عمر است.

5_ خداوند پس از مدت ها و گذشت زمانهایی ، کفرپیشگان و استهزاگران انبیا را به عقوبت های خویش گرفتار می ساخت .

فأملیت .. ثم أخذتهم فکیف کان عقاب

6_ تأخیر عذاب کفرپیشگان از سنت های خداوند است .

ولقد استهزیء برسلاً من قبلک فأملیت للذین کفروا

چون تأخیر عذاب برای همه کفرپیشگان بوده ، از آن «سنت الهی بودن» استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 75 - 2,4

2- مهلت به گمراهان و کافران ، سنت خداوند است .

من کان فی الضلِّ له فلیمدد له الرحمن مدّاً

به کارگیری فعل امر (فلیمدد) در مورد مهلت دهی به کافران، از حتمی بودن این امهال و سنت بودن آن حکایت می کند؛ چرا که خداوند آن را به صورت الزام بر خود بیان فرموده است.

4- مهلت خداوند به کافران و گمراهان ، جلوه ای از رحمت گسترده او است .

فلیمدد له الرحمن مدّاً

«رحمان»؛ یعنی، دارای رحمت گسترده و فراگیر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 83 - 8

8- گرفتاری کافران به وسوسه ها و تحریکات شیطانی ، نمودی از «استدراج» و رهاشدن آنان در کفر و گمراهی است .

الرحمن مدّاً .. ألم تر أنّا أرسلنا الشیءَ طین

این آیه با آیه «من كان في الضلالة فليمدد له الرحمن مَدًّا» _ که بیانگر سنت «امهال» بود _ در ارتباط است و بیانگر نمونه و گواه دیگری بر جریان سنت «فليمدد.. مَدًّا» است که همان «امهال» و «استدراج» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 10

10 - خداوند ، زندگانی دنیا را عرصه مؤاخذه فوری همه کافران قرار نداده است .

و لولا... أجل مسَمِّي

سنت خداوند _ که «لولا کلمه..» بر آن دلالت دارد _ این نیست که خداوند هیچ مخالفی را هلاک نکند؛ بلکه سنت او این است که تمامی آنان را نابود نسازد؛ زیرا اگر بنا بود هر کافری نابود گردد، نسل بشر در خطر انقراض قرار می گرفت و تا «أجل مسَمِّي» ادامه نمی یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 8

8 - مهلت دادن به کافران حق ستیز و سپس هلاک ساختن آنها ، سنت الهی در طول تاریخ

ص: 937

فقد كذبت قبلهم .. فأمليت للک_فرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 82 - 9

9 - ارائه معجزه ای سترگ ، اعطای فرصتی از سوی خداوند به کافران برای گرایش به ایمان

و إذا وقع القول عليهم أخرجنا لهم دابة من الأرض تكلمهم

ارائه معجزه به یک معنا اعطای فرصت به کافران است تا آن دسته ای که زمینه ایمان آوردن دارند، از این فرصت استفاده کرده و ایمان آورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 34 - 9

9 - مشرکان ، به رغم کفران نعمت های الهی ، از آن نعمت ها ، برخوردار می شوند و مهلت زندگی می یابند .

فتمتعوا فسوف تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 5

5 - خداوند ، کافران حق ناپذیر را ، به سرعت مجازات نمی کند و به آنها مدتی مهلت می دهد .

نمتعهم قليلاً ثم نضطرهم

احتمال دارد («قلیلاً» صفت برای مفعول به «نمتع» باشد که «زماناً» است. بنابراین، مفاد آیه چنین می شود: «به آنان، مدت کوتاهی مهلت می دهیم و سپس آنان را روانه عذاب جهنم می کنیم.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 77 - 6

6 - مشرکان و کافران حق ستیز ، چون از بازگشت به سوی خدا و گرفتار شدن به عذاب جهنم راه فراری ندارند ، مهلت دادن خداوند به آنان نگران کننده نیست .

فإما نرينك بعض الذي نعدهم أو نتوفينك فإلينا يرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 45 - 7,8

7 - مهلت دادن به کافران در دنیا، از سنت های الهی است .

و لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

8 - سنت امهال، مانع از کیفر دنیوی کافران است .

و لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 14 - 14

14 - سنت امهال به کافران، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

ص: 938

و لولا کلمه سبقت من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 16 - 2

2- انتقام اصلی خداوند از کفر پیشگان ، موکول به روز قیامت

یوم نبطش البطشه الكبرى إنا منتقمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 15

15- مهلت خداوند به کافران ، ناشی از غفران و رحمت او است ؛ نه جهل و ناتوانی او .

فلا تملکون ... هو أعلم ... و هو الغفور الرحیم

تعبیر «و هو الغفور الرحیم» در پی تهدید کافران، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد. بدین معنا که خداوند، قادر است کافران را کیفر دهد؛ اما آن را به تأخیر انداخته، تا مگر بنده ای استغفار نموده و رو به سوی حق آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 9

9 - مجازات الهی در حق کافران ، در پی مهلت ها و دارای زمان و برنامه ای خاص

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً .. فلا یستعجلون

تعبیر «فلا یستعجلون» می رساند که خداوند در مجازات کافران عجله ندارد؛ بلکه براساس مصلحت به ایشان مهلت داده و طبق برنامه و زمانی خاص آن را به اجرا درمی آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 4

4 - سنت الهی ، بر عدم تعجیل ، در کیفر کافران

فذرهم حتی یلـقوا یومهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 3 - 6

6 - کافران مهلت یافته در دنیا، ناگزیر از چشیدن عذاب آتش، در آخرت اند.

و لولا أن... لعذبهم في الدنيا و لهم في الآخرة عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 48 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مأمور صبر و شکیبایی در مدت مهلت یافتن کافران تکذیب‌گر و به تأخیر افتادن نصرت و پیروزی مسلمانان بر آنان

و أُملي لهم... فاصبر لحکم ربک

به گفته مفسران، آیه شریفه اشاره به مسأله مهلت یافتن مشرکان است که در آیه پیش ذکر شده است.

ص: 939

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 4,5

4 - خداوند در کیفر کافران ، شتاب نمیورزد و به آنان مهلت می دهد .

و أكید كیداً . فمهل الك فرین

5 - مهلت دادن به کافران ، نمونه ای از مکر خداوند با آنان است .

و أكید كیداً . فمهل الك فرین

1731- مهلت به کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 7

7 - مهلت خداوند به کافران و گمراهان عصر بعثت ، مرتبط با عنایت ویژه او نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

رَبِّكَ

اضافه شدن نام مقدس «رب» به ضمیری که خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است، می تواند به نقش عنایت خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تأخیر عذاب و مهلت به کافران اشاره داشته باشد؛ چنان که در سوره ای دیگر فرموده است: «و ما كان الله ليعذبهم و أنت فيهم».

1732- مهلت به کافران مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور فرصت دادن به کافران عصر بعثت و پرهیز از نفرین و درخواست عذاب سریع برای آنان

فمهل الك فرین أمهلهم رویداً

«مهل» و «أمهل» به یک معنا است؛ گرچه برخی گفته اند: «مهل» فرمان به مهلت لحظه به لحظه و تدریجی است و «أمهل» فرمان به یک مهلت. تکرار فرمان با دو لفظ متفاوت _ به گونه ای که دو فرمان مستقل به نظر آید _ تأکید بیشتری به همراه دارد. کلمه «رویداً» ممکن است، تصغیر «رؤد» (مهلت دادن) باشد؛ یعنی، مهلت کوتاه و نیز می تواند اسم فعل و به معنای «أمهل» باشد که برای سومین بار فرمان مهلت را تکرار کرده است.

1733- مهلت به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 8 - 6

6- فلسفه عدم تحقق درخواست کافران مکه ، مبنی بر نزول ملائکه ، مهلت دادن به آنان و جلو نینداختن اجلسان است .

ما تسبق من أمه أجلها . .. ما ننزل الملائكة إلا بالحقِّ و ما كانوا إذاً منظرين

ص: 940

1734- مهلت دنیوی به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 40 - 7

7- کافران ، برخوردار از مهلت الهی در دنیا و نه در آخرت

و لا هم ينظرون

تذکر خداوند به کافران نسبت به نداشتن مهلت در آخرت، اشعار به وجود مهلت برای آنان در دنیا دارد و در واقع آنان را تشویق به بهره گیری از این مهلت دنیوی می کند.

1735- نابودی ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 17 - 3

3- ثروت و مکنت کافران تکذیب گر ، در معرض نابودی با عذاب الهی

إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ

1736- نابودی مال کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 4,5

4_ از دست دادن دارایی ها و بر جای ماندن حسرت و ندامت ، ثمره تلاش برای مبارزه با اسلام

ثم تكون عليهم حسره

5_ حسرت و ندامت کافران قریش بر نابودی داراییهایشان ، تنها نتیجه پرداخت هزینه مبارزاتی آنان علیه اسلام

ثم تكون عليهم حسره ثم يغلبون

چون هدف کافران از سرمایه گذاری اموال جلوگیری از گسترش اسلام بوده، معلوم می شود حسرت و ندامت آنان بدان جهت بوده است که اموالشان از دست رفته و به نتیجه مطلوب نرسیده اند. قابل ذکر است که جمله «ثم يغلبون» دلالت می کند که زمان ندامت آنان در دنیاست.

1737- ناپاکی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 41 - 38

38_ پافشاری در کفر ، مانع تعلق اراده الهی به پاک نمودن قلب کافران از آلودگی و ناپاکی

ص: 941

الذین یسرعون فی الکفر . . أولئک الذین لم یرد اللہ ان یطهر قلوبہم

1738- ناپایداری امکانات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 8 - 20

20 - اندک و ناپایدار بودن بهرهوری کافران و ناسپاسان ، در سایه کفر و ناشکری خویش

قل تمتع بکفرک قليلاً

1739- ناپایداری سرور دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 13 - 3

3 - شادی های دنیایی کافران ، شایسته دل بستگی نبوده و پایدار نخواهد ماند .

إنّہ کان فی أہلہ مسرورًا

1740- ناپسندی زندگی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 86 - 5

5_ زندگی در جوار کافران ، امری نامطلوب و هجرت از بلاد کفر ، امری پسندیده است .

و نجنّا برحمتک من القوم الکفرین

1741- ناپسندی نگرانی بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 3 - 4

4 - نگرانی برای کافران ، پس از ابلاغ آیات روشن الهی به آنان موردی ندارد .

تلک ءایۃ الکتب المبین . لعلک بـ خع نفسک الایکونوا مؤمنین

1742- ناخسنودی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 942

2- کفرپیشگان (یهود، نصارا و مشرکان) ناخشنود از نزول کمترین خیر، بر مسلمانان

ما یوّد الذین کفروا .. ان ینزل علیکم من خیر

نکره آوردن «خیر» به همراه «من» زایده در آیه، حکایت از آن دارد که: مشرکان کمترین خیری را برای مسلمانان نمی پسندیدند.

8- ناخشنودی کفرپیشگان از نایل شدن مؤمنان به خیر و برکت، بازدارنده رحمت الهی بر اهل ایمان نخواهد شد.

ما یوّد الذین کفروا .. ان ینزل علیکم من خیر و اللّٰه یختص برحمته من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 14 - 7،8،9

7- لزوم یکتاپرستی و دوری از شرک در عبادت و نیایش، در عین ناخوشایندی کافران و مشرکان از این عمل

فادعوا اللّٰه مخلصین له الدین و لو کره الک_فرون

8- کافران و مشرکان از عبادت خالصانه خداوند و یکتاپرستی، ناخوشنود بوده و آن را بر نمی تابند.

فادعوا اللّٰه مخلصین له الدین و لو کره الک_فرون

9- ناخوشایندی کافران و دگراندیشان، نباید مانع اظهار حق در اصول دین و موجب دست برداشتن از مواضع اصولی در نهضت توحیدی شود.

فادعوا اللّٰه مخلصین له الدین و لو کره الک_فرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 1،2

1- ناخشنودی کافران از پیام وحی، باعث حبط اعمال آنان و گرفتار آمدنشان به نفرین الهی

فتعسأ لهم و أضلّ أعم لهم . ذلک بأنهم کرهوا ما أنزل اللّٰه

بنابراین که «ذلک» اشاره به «فتعسأ لهم و أضلّ أعم لهم» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

2- کافران، هواپرستانی، ناخشنود از پیام های خداوند

و الذين كفروا .. بأنهم كرهوا ما أنزل الله

تعبیر «کرهوا»، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 25 - 4

4 - کافران دوزخی ، از عرضه شدن نامه اعمالشان اظهار ناخوسندی می کنند .

فیقول یـلیتئی لم أوت کتـیبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 1

1 - کافران دوزخی ، از آگاه شدنشان نسبت به حساب و محتوای پرونده اعمال خود اظهار ناخوسندی می کنند .

فیقول یـلیتئی ... و لم أدر ما حسابیه

ص: 943

1743- ناخشنودی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 52 - 2

2_ حضور طیف خاصی از مؤمنان نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله)، برای برخی کافران ناخوشایند بود.

و لا تطرد الذین یدعون ربهم

سبب نزول نقل شده در ذیل این آیه و نیز لحن آن، گواه چگونگی ترکیب یاران پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فقر آنان و نیز نداشتن موقعیت اقتصادی و شؤون اجتماعی است. و همین امر موجب اعتراض و واکنشهایی از سوی کافران ثروتمند و قدرتمند می گشته است.

1744- نافر جامی تلاش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 83 - 4

4 - تلاش های گسترده و به ظاهر چشمگیر کافران در طول زندگی ، امری عبث و نافر جام

فذرهم یخوضوا و یلعبوا حتی یل-قوا یومهم الذی یوعدون

آمدن تعبیر «یلعبوا» در پی «یخوضوا»، می رساند که ژرف کاوی مشرکان در زندگی دنیایی، در حقیقت فرورفتن در عمق پوچی و بیهودگی است و دستاوردهای آنان _ هر چند به ظاهر چشمگیر باشد _ در حقیقت جز بازی چیزی نیست.

1745- ناهمی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 9

9 - از امام باقر (ع) درباره آیه فوق روایت شده: « مثل الذین کفروا فی دعائک ایاهم ای مثل الداعی لهم إلی الإیمان کمثل الناعق فی دعائه المنعوق به من البهائم التي لا تفهم وإنما تسمع الصوت فکما ان الأنعام لا یحصل لها من دعاء الراعی إلا السماع دون تفهم المعنی فکذلک الکفار لا یحصل لهم من دعائک ایاهم إلی الإیمان إلا السماع دون تفهم المعنی ;

مثل تو ای رسول ما در دعوت این کافران، به سان چوپانی است که گوسفندان را فرا می خواند و آن گوسفندان نمی فهمند او چه می گوید و تنها صدایی می شنوند. پس همان طور که گوسفندان از فریاد چوپان غیر از صدا، معنایی نمی فهمند، کافران نیز از دعوت تو آنها را به ایمان غیر از شنیدن صدا هیچ معنایی نمی فهمند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 944

5- کافران ، علی رغم به کار بردن شگرد ها و اتهام های مختلف برای جلوگیری از گسترش پیام پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، هرگز موفق به آن نشدند .

انظر كيف ضربوا لك الأمثال فضلاً فلا يستطيعون سبيلاً

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که مقصود از «ناتوانی کافران از راه یابی» نیافتن چاره و راهی برای مسدود کردن پیام آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 7

7- یأس و ناامیدی کافران از دستیابی به اهداف و آرمان های خود

و الذين كفروا أعم لهم كسراب بقيعه يحسبه الظمأن ماء حتى إذا جاءه لم يجده شيئاً

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که جمله «يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا» مربوط به دنیا باشد؛ یعنی، در همین دنیا است که کافران همچون تشنگان، به نتیجه اعمال خود و در پی نیل به اهداف خویش اند؛ ولی به آن دست نخواهند یافت.

1747- ناکامی مبارزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 26 - 7

7 _ ترفندهای کافران برای مبارزه با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی ثمر و موجب هلاکت خود آن ها می شود.

و هم يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ وَ إِنَّ يَهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ

صدر آیه بیان مبارزه کافران با اسلام و قرآن است. لذا جمله «إِنَّ يَهْلِكُونَ» می تواند ناظر به این نکته باشد که سرانجام این مبارزه شکست و هلاکت خود آنان است، نه قرآن و اسلام.

1748- نامه عمل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 84 - 8

8- خداوند ، پرونده کردار کافران و مشرکان را مورد حسابرسی دقیق قرار خواهد داد .

إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمْ عَذَابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 25 - 4,5,2

2- نامه اعمال کافران دوزخی در قیامت ، به دست چپ آنان داده می شود .

وَأَمَّا مِنْ أُنْتِ كَتَبَ بِشِمَالِهِ

از اوصاف یاد شده برای این گروه در آیات بعدی، استفاده می شود که آنان کافران دوزخی و از همان گروهی اند که در آیه 41 سوره «واقع» از آنان به «أصحاب الشمال» یاد شده است.

ص: 945

4 - کافران دوزخی ، از عرضه شدن نامه اعمالشان اظهار ناخوسندی می کنند .

فیقول یـلیتئی لم أوت کتـبیه

5 - ناراحتی و اندوه شدید کافران دوزخی ، از نامه اعمال و کارنامه خویش در عرصه قیامت

فیقول یـلیتئی لم أوت کتـبیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 26 - 1

1 - کافران دوزخی ، از آگاه شدنشان نسبت به حساب و محتوای پرونده اعمال خود اظهار ناخوسندی می کنند .

فیقول یـلیتئی . . . و لم أدر ما حسابیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 22 - 5

5 - نامه عمل کافر ، از پشت سر به او داده شده و آتش دوزخ فرجام او خواهد بود .

وَأَمَّا مَنْ أوتى كِتَابَهُ وِراءَ ظَهْرِهِ . . . و یصلی سعیراً . . . بل الذین كفروا

ارتباط مجموع آیات سوره با یکدیگر، اقتضا می کند که دو دسته آخر سوره (الذین كفروا) و (الذین آمنوا)، همان دو دسته قبل باشند که با عنوان «من أوتى كتابه یمینه» و «من أوتى كتابه وِراءَ ظَهْرِهِ» از آنان یاد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 19 - 4

4 - کافران در آخرت ، نامه عمل خویش را با دست چپ ، دریافت خواهند کرد .

هم أصحـب المشئمه

«سمت چپ و راست» در قیامت، ممکن است به معنای حقیقی آن نباشد تا از وجود جایگاهی حکایت کند که دارای سمت چپ و راست است؛ بلکه کنایه از مطلبی باشد که در آیات دیگر قرآن، با صراحت آمده است. بدین صورت که برخی نامه عمل خود را با دست راست و برخی با دست چپ دریافت می کنند؛ در نتیجه دسته اول به «اصحاب الیمین» و «اصحاب الیمینه» نام گذاری شده و دسته دوم «اصحاب الشمال» و «اصحاب المشأمه» نام گرفته اند.

1749- نجات از توطئه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 10

10_ اعتماد و اطمینان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نصرت الهی نسبت به او و فرد همراهش (ابوبکر) در خلاصی از توطئه کافران مکه

لا تحزن إن الله معنا

1750- نجات از مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 946

4- رهایی پیامبران از فریب ها و وسوسه های کافران ، در پرتو تذکرات و رهنمود های خداوند است .

فلا یصدنک عنها من لایؤمن بها

1751- نجات کافران از عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 51 - 3

3_ گرفتار نشدن کفرپیشگان به عذاب الهی ، ستمی است از جانب خدا بر بندگان مؤمن

ذلک بما قدمت أیدیکم و أن الله لیس بظلم للعبید

برداشت فوق مبتنی بر این است که «أن الله . . .» عطف بر «ما قدمت» و بیانگر علتی دیگر برای گرفتار سازی کافران به عذاب حریق باشد. بر این اساس مفهوم آیه چنین می شود: اگر خدا کفرپیشگان را عذاب نکند ستم کرده است. و چون عذاب نکردن آنان ستمی به خود آنان محسوب نمی شود، باید گفت این ستم نسبت به بندگان مؤمن است.

1752- نجات کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 3

3_ پیروان شرک و کفر برای رهایی از عذاب مضاعف هیچ مزیتی بر سران خویش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

1753- نجوای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 2,3

2- خداوند ، از نجوا ها و سخنان سرّی کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) آگاه است .

نحن أعلم . . . و إذ هم نحوی

3- کافران ، به منظور خنثی کردن سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نجوا و گفت و گوی سرّی می پرداختند .

نحن أعلم بما يستمعون به .. و إذ هم نحوی إذ یقول

«إذ هم نحوی» و إذ یقول الظالمون» بدل «إذ یستمعون إلیک» است. با توجه به این نکته، معنای آیه چنین می شود: ما آگاهترین هستیم به غرض کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که تهمت زدن [سحرزدگی] به اوست _ و آگاه هستیم از نجوا و گفت و گوی آنان. چنین بیانی حکایت از آن دارد که غرض آنها از گوش دادن، تمهید و آماده شدن برای خنثی سازی سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده است.

ص: 947

1754- نزدیکی عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 72 - 6، 1

1 - مأموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای ابلاغ تهدید خداوند به کافران، مبنی بر نزدیک بودن عذاب دنیایی آنان

قل عسی أن یکون ردف لکم بعض الذی تستعجلون

تعبیر «ردف لکم» (در پی شما است) کنایه از قریب الوقوع بودن مجازات کافران می باشد. گفتنی است که «الذی تستعجلون» هم شامل عذاب دنیوی می شود و هم عذاب اخروی. بنابراین عبارت «بعض الذی» نشانگر عذاب دنیایی خواهد بود.

6 - تهدید کافران به نزدیک بودن بخشی از عذاب دنیوی وعده داده شده به آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون

مراد از «الذی تستعجلون» می تواند تنها عذاب دنیایی باشد. بنابراین «بعض الذی تستعجلون»؛ یعنی، بخشی از آن عذاب که خواستار شتاب آن هستید، در پی شما است.

1755- نزدیکی کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 90 - 10

10 _ عذاب کیفر کافران و متخلفان از جنگ، عذابی است قریب الوقوع و نه چندان دور.

سیصیب الذین کفروا منهم عذاب أليم

به کارگیری حرف «سین» به جای «سوف» می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

1756- نزول عذاب بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 58 - 2

2 _ نزول عذاب بر کافران و مشرکان در اختیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیست.

قل لو أن عندی ما تستعجلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 29 - 8

8 - کافران ، در لحظه نزول حتمی عذاب استیصال ، اندک مهلتی نخواهند یافت .

يوم الفتح . . . و لا هم ينظرون

بنابراین احتمال که مراد از «يوم الفتح»، روز نزول عذاب استیصال بر کافران باشد، نکته یاد شده قابل استفاده است.

ص: 948

1757- نشانه های اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 2 - 1

1_ احزاب کفرپیشه و مستکبر دارای علامت و نشانهایی مخصوص به خود در قیامت

و نادى اصحاب الاعراف رجالا يعرفونهم بسيمهم

2_ اصحاب اعراف در صحنه قیامت ، احزاب کفرپیشه و مستکبر را به وسیله علامتهایشان خواهند شناخت .

يعرفونهم بسيمهم

1758- نشانه های بهانه جویی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 54 - 1

1 - درخواست نزول نامه سرگشاده از سوی خداوند ، در تأیید رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بر درستی قرآن ، درخواستی نابجا و نشانه بهانه جویی کافران

بل یرید کل امریء منهم ان یوتی صحفًا منشره . . . کلاً إنّه تذکره

کلمه «کلا»، تأکید مطلبی است که در آیه پیش (کلا بل لایخافون..) بیان شده است؛ یعنی، قرآن کریم تذکره است و اگر بنا بود که کافران به سبب آن متذکر شوند، نزول قرآن به همین صورت برای پندآموزی آنان کافی بود. پس درخواست کافران مبنی بر نامه اختصاصی از جانب خداوند، بهانه ای بیش از سوی آنان نیست.

1759- نشانه های بی تأثیری مکر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 5

5_ نابودی کفرپیشگان توطئه گر در طول تاریخ ، نشانه بی اثر بودن مکر آنان در برابر برنامه های الهی است .

أولم یروا أنّا نأتی الأرض ننقصها . . . وقد مکر الذین من قبلهم فله المکر جمیعاً

1760- نشانه های بی عقلی کافران

6_ اطلاع کافران از عاقبت شوم کفرپیشگان گذشته و عبرت نگرفتن از آنان ، مایه تعجب و شگفتی و نشانه بی خردی آنان است .

و يستعجلونك بالسيئه قبل الحسنه و قد خلت من قبلهم المثلت

آیه شریفه در مقام تعجب و بیان سخافت رأی و خرد کفرپیشگان است و جمله حالیه (وقد خلت . . .) به منزله دلیل برای اثبات آن می باشد. از این رو باید آنان از گرفتار شدن امتهای کفرپیشه گذشته به عقوبتهای الهی مطلع باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 50 - 4

4 - روی گردانی کافران از کلام بیداربخش و پندآموز قرآن، ناشی از نابخردی و کوتاه فکری آنان بود .

فما لهم عن التذکره معرضین . کاتهم حمر مستنفره

1761- نشانه های بی منطقی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 14

14 - اعتماد کافران به استحکامات مادی و همبستگی های صوری و ناپایدار، نشانه بی خردی آنان است .

لا یقـ تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه . . . ذلک باتّهم قوم لایعقلون

1762- نشانه های بی یآوری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 11 - 6

6- هلاکت جوامع کفرپیشه در گذشته تاریخ، نشانی آشکار از بی یآوری کافران در قبال کیفر خداوند

دمّر اللّٰه علیهم . . . وأنّ الـکـ فرین لا مولی لهم

از ارتباط «دمّر اللّٰه علیهم. . .» با «مولی لهم»، مطلب بالا استفاده می شود.

1763- نشانه های بیماری قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 31 - 13

13 - مخالفت برخی از کافران با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ناشی از بیمار دلی و غرضورزی آنان بود .

و ليقول الذين في قلوبهم مرض . . . ماذا أراد الله به_ذا مثلاً

1764- نشانه های جهل کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 44 - 4

ص: 950

4 - چشمداشت خیر و برکت از نمود های کیفر و عذاب الهی ، نشان جهل عمیق کافران *

وإن یروا کسفاً .. یقولوا سحاب مرکوم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «سحاب مرکوم»، اشاره به بُعد خیر آفرینی ابرها داشته باشد؛ یعنی، کورباطنی کافر به حدی است که پاره های عذاب را ابرهای رحمت می پندارد.

1765- نشانه های ختم قلب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 47 - 6

6- متهم کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سحرشدهگی ، نمودی از مستوری قلب کافران و ناتوانی آنان از درک حقایق است .

و جعلنا فی قلوبهم أکنه أن یفقهوه و فی ءاذانهم وقراً و .. إذ یقول الظّـ لمون إن

1766- نشانه های ذلت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 6

6- نابودی دیار کافران و هلاکت ایشان ، نمودی از ذلت آنان و پوچی فرجامشان *

فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم .. دمر الله علیهم

بدان احتمال که «دمر الله علیهم» تفسیر و بیان نمودی از «تعسأ لهم» باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

1767- نشانه های زیانکاری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 104 - 9

9- انجام تلاش های بی فرجام و دل خوش بودن به آنها ، نشانی از زیانکاری عمیق کافران است .

الأخسرین أعملاً . الذین ضلّ سعیمهم فی الحیوه الدنیا و هم یحسبون أنّهم یحسنون صنع

جمله حالیه «و هم یحسبون ..» بیان علّت «أخسرین» بودن کافران است؛ زیرا، این گمان که انسان، آنچه را انجام داده، از نوع بهترین ها

است، سبب می شود که هرگز به فکر جبران خسارت خویش برنیاید.

1768- نشانه های سفاقت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 50 - 4

4- روی گردانی کافران از کلام بیداربخش و پندآموز قرآن ، ناشی از نابخردی و کوته فکری آنان بود .

ص: 951

فما لهم عن التذکره معرضین . کأنهم حمر مستنفره

1769- نشانه های شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 49 - 11

11- پیروزی نوح (ع) و یارانش بر مخالفان، نشان و دلیلی بر غلبه نهایی تقوایبندگان مقاوم و صبور، بر کفرپیشگان است.

تلک من أنباء الغیب . . فاصبر إن العقبه للمتقین

1770- نشانه های عجز کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 18 - 4

4- فرجام فرعونیان و قوم ثمود، نشانگر حاکمیت اراده خداوند و ناتوانی سپاه کفر از رویارویی با او است.

فَعَالِ لَمَا یَرِیدُ . . فرعون و ثمود

1771- نشانه های کوردلی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 102 - 7

7- روی گردانی از ولایت الهی و تمسک به ولایت غیر خدایی، نمودی از کوردلی کافران است.

کانت أعینهم فی غطاء . . أفحسب الذین کفروا أن یتخذوا

ارتباط محتوایی این آیه با آیات قبل، خصوصاً با توجه به «فاء» در «أفحسب» چنین می نماید که برگزیدن اولیا از سوی کافران، از نتایج کوری و کری و فقدان شناخت آنان است.

1772- نشانه های کوردلی کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 47 - 6

6 - ناباوری کافران عصر بعثت به عذاب الهی و به مسخره گرفتن آن ، نمودی از کوردلی ایشان

ولکن تعمی القلوب التي فی الصدور . ويستعجلونك بالعذاب

ص: 952

1773- نشانه های گمراهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 8 - 11

11 - خودپسندی و زیبا دیدن رفتار زشت خویش ، جلوه گمراهی کافران

أفمن زين له سوء عمله .. فإن الله يضل من يشاء ويهدى من يشاء

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «فإن الله يضل» در مقام تعلیل برای «أفمن زين...» است؛ یعنی، از آن جایی که آنان رفتار زشت خود را زیبا می دیدند و به خود پسندی گرفتار آمدند؛ خداوند هر کسی را که بخواهد _ مانند این دسته _ گمراه خواهد ساخت.

1774- نظارت بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 8

8 - قرار داشتن کافران ، تحت نظارت و کنترل شدید از لحظه برانگیخته شدن تا هنگام محاکمه

فهم يوزعون . حتى إذا جاء وقال أكذبتم

از ارتباط دو آیه و واژه «حتى» _ که نمایانگر غایت _ است استفاده می شود که کنترل آنان، تا لحظه قرار گرفتن آنها در جایگاه محاکمه ادامه خواهد داشت.

1775- نظارت بر کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 35 - 1

1 - مؤمنان ، در حالی کافران حاضر در صحنه قیامت را مسخره می کنند که خود بر تخت های تزیین یافته ، لمیده و ناظر کیفر کافران اند .

على الأرائك ينظرون

«أریکه» (مفرد «أرائک») به تخت تزیین یافته ای گفته می شود که در خیمه یا خانه ای نهاده شده باشد. هم چنین به جایگاه آرمیدن و لمیدن _ اعم از تخت، یا تخت عروس و یا تخت خواب _ اطلاق می شود (قاموس). متعلق «ینظرون» _ به قرینه آیات قبل و بعد _ وضعیت کافران است.

1776- نعمت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 55 - 4

4 - نابودی ملت های کافر و ستم پیشه ، خود نعمتی الهی بر سایر انسان ها *

و أنه أهلك .. فبأيّءالاء ربك تتمازي

ص: 953

در صورتی که «آلاء» نظر به هلاکت قوم عاد، ثمود و .. داشته و بر این امور عنوان «آلاء» منطبق شده باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

1777- نعمتهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 14

14 - دعای حضرت ابراهیم (ع) (محرومیت کافران مکه از نعمت های الهی) ، مستجاب نشد .

قال و من كفر فأمّته قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 24 - 3

3 - نعمت های کافران در دنیا ، هر چند به ظاهر زیاد باشد ، ناچیز است .

و من كفر . . . نمّتهم قليلاً

«قلیلاً» ممکن است نسبی بوده و در رابطه با مجموعه امکانات دنیا و نیز آخرت و همین طور زوال پذیر بودنش سنجیده شود. در این صورت، این معنا را می رساند که کافران، هر چند امکانات زیادی به دست آورند، ناچیز است.

1778- نعمتهای کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 8 - 5

5 - کافران ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر اظهار امکان بازآفرینی انسان ها در قیامت ، متهم به جنون می کردند .

وقال الذین كفروا هل ندلكم علی رجل . . . أم به جتّه

1779- نفاق کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 23 - 5، 2

2 - کافران ، تکذیب قرآن را ابزار رسیدن به اهدافی ساخته بودند که آن را اظهار نمی کردند .

بل الذین کفروا یکذبون . و اللّٰه أعلم بما یوعون

از مصادیق «مایوعون»، نیت ها و مقاصدی است که کافران، تکذیب قرآن را وسیله رسیدن به آن مقاصد کرده بودند.

5- تکذیب قرآن از سوی کافران، ظاهری بوده و به دروغ بودن آن باور نداشتند .

و اللّٰه أعلم بما یوعون

تقابل این آیه با آیه قبل، بیانگر آن است که گرچه کافران به زبان قرآن را تکذیب می کردند؛ ولی خداوند بهتر می داند که در درون آنان از تکذیب قرآن خبری نبود.

ص: 954

1780- نفرت اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 29 - 6

6- اظهار تنفر و انزجار شدید کافران ، از عاملان گمراهی خویش در قیامت

قال الذین کفروا... نجعلهما تحت أقدامنا

1781- نفرین بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 8 - 1

1- کافران ، مورد نفرین خداوند و گرفتار ذلّت و خواری

والذین کفروا فتعسّأ لهم

واژه «تعسّأ» (به معنای لغزیدن و به رو در افتادن) نشانگر ذلّت و خواری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 1

1- ناخشنودی کافران از پیام وحی ، باعث حبیط اعمال آنان و گرفتار آمدنشان به نفرین الهی

فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم . ذلک بأنّهم کرهوا ما أنزل اللّهُ

بنابراین که «ذالک» اشاره به «فتعسّأ لهم و أضلّ أعم لهم» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 10 - 1

1 - کافران حق ستیز و یاوه سرا ، مورد نفرین خداوند

قتل الخرّصون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - درخواست نوح (ع) از درگاه پروردگار مبنی بر نابودی تمامی کافران و مشرکان حق ناپذیر عصر خود و قطع نسل آنان

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـفرین ديارًا

واژه «دیار»، همواره پس از نفی قرار می گیرد و شامل همه انسان ها می شود.

3 - کافران و بت پرستان حق ناپذیر، مستحق نفرین و نابودی اند .

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـفرین ديارًا

4 - نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر _ پس از ناامیدی از هدایت آنان _ امری پسندیده و روا

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـفرین ديارًا

ص: 955

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 28 - 17

17 - مؤمنان نمی توانند در برابر جامعه خویش بی تفاوت باشند؛ بلکه باید برای دوستان و همکیشان خود، خیرخواه و نسبت به کافران و دشمنان اصلاح ناپذیر، آرزوی نابودی کنند.

رَبِّ اغْفِرْ لِي... وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

برداشت یاد شده، از دعای خیر نوح(ع) برای مؤمنان و نفرین علیه کافران و دشمنان دعوتش، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 17 - 1

1 - کافران، مورد غضب و نفرین خداوند و مشمول شدیدترین توبیخ های او هستند.

قتل الإنسان ما أکفره

فعل ماضی (قتل الإنسان) برای نفرین بکار رفته است. مفاد نفرین های خداوند توبیخ و تهدید است؛ زیرا معنای حقیقی نفرین، درباره او قابل تصور نیست. «ال» در «الإنسان» به قرینه «فلینظر الإنسان...» در آیات بعد برای ماهیت است و جمله «ما أکفره» نشان می دهد که در نفرین «قتل الإنسان»، تنها کافران مد نظر می باشند.

1782- نقش استحکامات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 14 - 5

5 - اهل کفر و نفاق، تنها متکی بر موانع و استحکامات فیزیکی و مادی در جنگ و نبرد

لا یقـتلونکم جمیعاً إلا فی قری محصنه أو من وراء جدر

در صورتی که فاعل در «لا یقاتلونکم...» کافران و منافقان باشند، به دست می آید که اهل کفر و نفاق، هیچ انگیزه معنوی برای حرکت های خود ندارند و تنها اطمینان از استحکامات مادی است که به آنان جرئت مبارزه می دهد.

1783- نقش ثروت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران حق ناپذیر، نمی تواند مجوز عدول مبلغان و رهبران جامعه اسلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد.

و لاتطع... آن کان ذا مال و بنین

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران جامعه اسلامی، به جهت طمع شخصی نیست؛ بلکه برای در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است؛ ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

ص: 956

1784- نقش فرزندان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 78 - 11

11- مال و اولاد کافران نیز ، عطای الهی است .

أم اتخذ عند الرحمن عهدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 80 - 4

4- امکانات مادی و مال و فرزند کافران ، آنان را از فقر و تنهایی در قیامت نجات نمی دهد .

و نرثه ما يقول و یأتینا فردًا

1785- نقش کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 188 - 3

3 - کیفر کافران و نوع ، زمان و مقدار آن در اختیار خداوند است ؛ نه به اقتراح کافران .

فأسقط علينا كسفاً .. قال ربی أعلم بما تعملون

تعبیر «ربی أعلم ..» در پاسخ درخواست کافران، در بر دارنده این معناست که چون خداوند از هر کس به اعمال بندگان داناتر است؛ پس تنها او است که نوع، زمان و مقدار کیفر آنان را تعیین می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 6 - 9

9 - کافران و دنیاطلبان ، از حزب شیطان اند .

فلا تغرنکم الحیوه الدنیا .. إن الشیطن لکم عدوٌ ... إنما یدعوا حزبه

برداشت یاد شده به این خاطر است که آیه پیش، از فریفته شدن به دنیا بر حذر داشته و آیه مورد بحث فریفته شدگان به دنیا را حزب شیطان

خوانده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 4

4 - آخرت پر شرر کافران ، دستاورد خود ایشان است .

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً . . . فویل للذین کفروا من یومهم

از انتساب «یوم» به ضمیری که به کافران بازمی گردد، مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 957

1786- نقش کافران قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 27 - 8

8 - نگرانی و احساس خطر نوح (ع)، درباره به خطر افتادن ایمان مؤمنان و نسل های آینده جامعه، از سوی کافران حق ناپذیر و گمراه گر قوم خود

إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يَضَلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

1787- نقش کثرت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 2

2 - در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران حق ناپذیر، نمی تواند مجوز عدول مبلغان و رهبران جامعه اسلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد.

و لا تطع .. أن كان ذا مال و بنين

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران جامعه اسلامی، به جهت طمع شخصی نیست؛ بلکه برای در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است؛ ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

1788- نقش مخالفت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 43 - 3

3 - مخالفت های کافران با پیام وحی و تأخیر کیفر دنیایی آنان، نبایستی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان را در تبلیغ دین سست گرداند.

فإِذَا نَذِهْبِيَّ .. فاستمسك بالذی أُوحی إِلَیک

از تفریع این آیه بر آیات پیشین - که مسأله اعراض کافران از وحی و کیفر آنان را مطرح کرده بود - مطلب یاد شده استفاده می شود.

1789- نگاه کافران

1 - نگاه کافران به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگاهی خشم آلود و کینه توزانه بود .

وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم

«زَلَقَ» (مرادف «ذلل») به معنای لغزیدن و سقوط کردن است و عبارت «لizardقونك بأبصارهم» کنایه از این است که کافران،

با نگاه خشم گینانه و کینه توزانه، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می نگرستند؛ مانند آن که گفته می شود: فلان کس آن چنان به من نگاه می کند، که گویا می خواهد مرا با نگاهش بخورد و یا بکشد؛ یعنی، اگر برای او ممکن باشد که با نگاهش مرا بخورد و یا بکشد، چنین خواهد کرد.

1790- نگرانی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 13

13- کافران پس از مرگ، به حقایقی دست می یابند و از اعمال گذشته خود نگران می شوند .

الکفرین . الذین تتوفهم الملئکه ظالمی أنفسهم ... ما کنا نعمل من سوء

از اینکه کافران پس از مرگ، بی آنکه حرفی زده شود، به دفاع از خود می پردازند و منکر کارهای زشت خود می شوند، به دست می آید که آنان به چیزهایی از جمله به وضعیت بد خود و اینکه کردارشان باعث گرفتار شدن آنان به عذاب می شود، دست می یابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 1

1 - آثار ذلت و نگرانی ، نمایان در چشم کافران ، به هنگام خروج از قبر ها در رستاخیز

خشعاً أبصرهم یخرجون من الأجداث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 11 - 1

1 - در عرصه قیامت ، هیچ راه فرار از نگرانی ها و سختی ها ، برای کافران وجود ندارد .

يقول الإنس یومئذ این المفّر . کلاً

1791- نگرانی از فرجام شوم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 26 - 12

12_ نوح (ع) ، پیامبری دلسوز برای مردم و نگران آینده ای ناگوار برای مشرکان و کافران قوم خویش بود .

إني أخاف عليكم

1792- نكرانی كافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 29 - 39

ص: 959

39 کافران ، آرزومند ضعف و وابستگی امت اسلامی و نگران از قدرت و استقلال آنان

کز ع آخرج .. لیغیظ بهم الکفار

1793- نوح(ع) و نجات کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 13

13_ خداوند ، نوح (ع) را از سوار کردن کفرپیشگان خانواده اش بر کشتی نجات ، منع کرد .

احمل فیها .. أهلك إلا من سبق علیه القول

1794- نهی از دوستی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 1 - 8

8 - نهی خداوند از دوستی اهل ایمان با کافران که باعث خروج ناخواسته پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان از سرزمینشان (مکه) شده بودند .

لا تتخذوا .. یخرجون الرسول و ایاکم أن تؤمنوا بالله

1795- نهی از شفاعت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 37 - 11

11_ خداوند ، نوح (ع) را از شفاعت درباره کفرپیشگان و درخواست رهایی آنان از عذاب ، برحذر داشت .

و لاتخـ طبنی فی الذین ظلموا إنهم مغرقون

مراد از «لاتخاطبنی ..» (درباره ستمگران با من سخن مگو) به دلیل جمله بعد (زیرا غرق شدن برای آنان حتمی است) درخواست برطرف شدن عذاب و نجات از طوفان آب است.

1796- نیات کافران

19 - هشدار خداوند به کافران ، درباره نیت ناشایست آنان در انتخاب و پافشاری بر کفر

قالوا بل نتبع ما وجدنا عليه ءاباءنا . . . إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

«علیم بذات الصدور» در حقیقت، می تواند هشدار باشد به آنان که حقایقی را در درون دل خود مخفی می دارند، ولی در

ص: 960

ظاهر، با تعبیری مانند «تَّبِعْ مَا وَجَدْنَا..» آن را توجیه می کنند.

1797- ورود کافران به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 1

1_ خداوند در روز قیامت کافران را فرمان می دهد تا در آتش در آیند و به جمع دوزخیان پیوندند.

قال ادخلوا فی أمم . . . فی النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 29 - 3, 2, 1

1- فرمان خداوند به کافران ، برای وارد شدن به جهنم پس از مرگ آنان

الک_فرین . الذین تتوفّهم الملئکه ... فادخلوا أبوب جهنم

«فا» در «فادخلوا» عاطفه است و مسبب را بر سبب (توفی) عطف داده است.

2- آگاهی خداوند از اعمال زشت کافران ، عامل فرمان او به آنها برای ورود به جهنم

الک_فرین . . . إن الله علیم بما کنتم تعملون. فادخلوا أبوب جهنم

«فا» در «فادخلوا» عاطفه است و مسبب را بر سبب (علم خدا) عطف کرده است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: حال که خداوند چنین

آگاهی از کردار شما دارد، پس وارد جهنم شوید.

3- کافران ، از در های مختلفی وارد جهنم می شوند .

الک_فرین . . . فادخلوا أبوب جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 64 - 1

1 - فرمان تحقیرآمیز خداوند در قیامت به مجرمان و کافران برای رفتن به دوزخ

ه_ذه جهنم . . . اصلوها الیوم

امر «اصلوها» برای تحقیر و اهانت است.

1798- ورود کافران به مسجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 14, 15, 16

14 - کفرپیشگان ، حق حضور در مساجد را ندارند .

أولئك ما كان لهم أن يدخلوها

15 - کفرپیشگان ، در صورت حضور در مساجد ، مجرم اند و باید به دست مسلمانان عقوبت شوند .

أولئك ما كان لهم أن يدخلوها إلا خائفين

برداشت فوق، مبتنی بر این است که «إلا خائفين» استثنا از عدم ورود به مساجد باشد، نه از عدم جواز ورود. بر این مبنا،

ص: 961

جمله «ما کان لهم...» بیانگر این معناست که: کافران حق ندارند به مساجد وارد شوند و در صورت تخلف، باید عقوبت شوند؛ زیرا ترس کافران از ورود به مساجد، در صورتی است که بدانند ورودشان در پی دارنده مجازات است.

16 - کفرپیشگانی که در سیطره حکومت اسلامی به سر می برند ، حق ورود به مساجد دارند .

أولئك ما کان لهم أن یدخلوها إلا خائفین

برداشت فوق، بر این اساس است که «إلا خائفین» استثنا از عدم جواز ورود باشد؛ یعنی، کافران نباید داخل مسجد شوند، مگر آن گاه که از مسلمانان هراسان باشند و در آن صورت ورودشان به مساجد جایز است. این معنا شامل کفرپیشگانی می شود که در سیطره حکومت اسلامی به سر می برند.

1799- وسوسه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 83 - 1

1- کافران ، گرفتار در دام تحریکات و وسوسه های شیاطین

أرسلنا الشیء طین علی الک فرین توڑهم

«أرء» به معنای تهییج و برانگیختن است و «توڑهم»؛ یعنی، شیاطین، کافران را به سوی گمراهی و انحراف بیشتر سوق داده و تحریک می کنند.

1800- وعده به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 63 - 2,3

2 - جهنم ، وعده الهی به مجرمان و کافران است .

هـ ذه جهنم الّتی کنتم توعدون

3 - به دوزخ رفتن کافران و مجرمان ، وعده ای که پیوسته به آنان در دنیا ابلاغ شده است .

هـ ذه جهنم الّتی کنتم توعدون

آمدن فعل مضارع - به ویژه با فعل «کنتم» - نشانگر استمرار و پیوستگی این وعده الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 24 - 4

4 - عذاب اخروی و شکست دنیوی ، وعده الهی به کافران حق ناپذیر

حتّٰی إذا رأوا ما یوعدون فسیعلمون من أضعف ناصراً و أقلّ عدداً

1801- وعده خدا به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 962

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نسبت به دور و نزدیک بودن تحقق وعده های الهی به کافران آگاه نبود .

قل إن أدری أقرب ما توعدون أم يجعل له ربی أمداً

«آمد» در اصل به معنای غایب و منتهای شیء است و در این آیه مقصود از آن _ به قرینه «قرب» _ مدت طولانی است.

1802- وعده شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 55 - 4

4 - شکست کافران و پایان داده شدن به سلطه آنان و پیروزی مؤمنان دارای عمل صالح ، با در دست گرفتن اداره سرنوشت بشر در زمین ، وعده اکید خداوند

وعد الله الذین ءامنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الأرض

1803- وعده شکست کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 1

1- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم ءای-تی . . . و یقولون متی م_ذا الوعد

برداشت یادشده مبتنی براین است که مقصود از «وعد» دراین آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

1804- وعده عذاب به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 19 - 13

13- آفرینش آسمان ها و زمین (عالم آفرینش) ، دلیل قدرتمندی خداوند بر تحقق وعده عذاب کافران و حبط عمل نیکشان

من ورائه جهنم . . . مثل الذین کفروا برّهم أعم لهم کرماد اشتدت به الريح ... ألم

1805- وعده عذاب كافران

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

13 - نمل - 27 - 82 - 5

5 - آئندہ بشر ، شاهد نزول عذاب قہر الہی بر کافران

وإذا وقع القول علیہم

ص: 963

مفسران، کلمه «القول» را کنایه از عذاب گرفته اند.

1806- وعده کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 28 - 7

7_ وعده دروغین برخی کفار مبنی بر اصلاح خویش و تکذیب نکردن آیات الهی در صورت بازگشت به دنیا

فقالوا یلیتتنا نرد و لا نکذب . . . و إنهم لکذبون

1807- وعده کیفر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 12 - 6

6 - وعده رویارویی قهرآمیز و سریع خداوند با کافران و گرفتار ساختن آنان در قبضه قدرت خود، مایه آرامش و تسلائی خاطر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان

إنّ بطش ربّک لشدید

خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به هنگام بیان مؤاخذة کافران، بیانگر تأثیر مثبت این خبر در روحیه آن حضرت و پیروان ایشان است.

1808- وعده مقابله به مثل به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 17 - 3

3 - وعده خداوند بر مقابله به مثل با مکر کافران، کافی برای شتاب نورزیدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد درخواست کیفر برای آنان

وأكید کیداً . فمهّل

برداشت یاد شده، از حرف «فاء» در «فمهّل» استفاده شده است؛ یعنی، حال که از مکر خداوند درباره کافران آگاه شدی، با خاطری آسوده به کافران فرصت ده؛ زیرا آنان هر چند در هر فرصت به مکر خود ادامه دهند، ولی مکر آنان مقهور مکر خداوند است.

1809- وعده هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 55 - 3

3 - خداوند ، شکست و هلاکت کافران و مشرکان حاکم و جایگزین آنان شدن را ، به مؤمنان نیکوکار صدر اسلام ، وعده کرده

ص: 964

است .

وعد الله الذين ءامنوا منكم و عملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض

1810- وعده هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبياء - 21 - 38 - 1

1- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم ءای-تی . . . و يقولون متى هـذا الوعد

برداشت یادشده مبتنی براین است که مقصود از «وعد» دراین آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

1811- وعید به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 40 - 12

12_ عذاب های وعده داده شده به کفرپیشگان ، قانونمند و دارای حساب و کتاب تعیین شده و مشخص

و عنده أمّ الکتب . . . وعلینا الحساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 32 - 1

1 - وعده بهشت به متقین ، همپای تهدید کافران به جهنم

یوم نقول لجهنم . . . و أزلفت الجنّه للمتّقین . . . هـذا ما توعدون

1812- وقت انتقام از کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 16 - 2

2- انتقام اصلی خداوند از کفر پیشگان ، موکول به روز قیامت

يوم نبطش البطشه الكبرى إنا منتقمون

1813- وقت ايمان كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - محمد - 47 - 18 - 1

ص: 965

1- توبیخ کافران از سوی خداوند به خاطر عدم گرایش به ایمان ، مگر با فرارسیدن قیامت

فهل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم

1814- وقت شکست کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 26 - 2

2- زمان نزول عذاب ، شکست کافران و برپایی قیامت ، از امور غیبی و تنها در اختیار خداوند است .

حتی اذا اوا ما یوعدون.. اقرب ما توعدون... علم الغیب

تعریف «الغیب» برای استغراق است؛ یعنی، تمامی امور و حقایق غیبی و «عالم الغیب» خبر برای مبتدای محذوف (هو) است. تعریف مسند و مسندالیه، مفید قصر می باشد؛ یعنی، تنها خداوند عالم به امور غیبی است. گفتنی است از مصادیق مورد نظر در امور غیبی _ به قرینه آیات پیشین _ مسأله برپایی قیامت، شکست کافران و نزول عذاب بر آنان است.

1815- وقت شکست کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 111 - 1

1- آزمایش کافران و مشرکان حق ناپذیر صدراسلام ، فلسفه به تأخیر افتادن عذاب آنان و نامعلوم بودن زمان شکست آنها است .

وإن أدری لعلّه فتنه لكم

ضمیر «لعلّه» به نکته ای برمی گردد که از دو آیه قبل استفاده می شود. آن نکته، مسأله تأخیر عذاب کافران و مشرکان و یا نامعلوم بودن زمان شکست آنان و پیروزی مسلمین است.

1816- وقت عذاب کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 13، 12

12- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آگاه نبودن خود از زمان دقیق وقوع عذاب الهی بر مشرکان و کافران لجوج و پیروزی قطعی مسلمانان بر آنان را به مردم اعلام کرد .

وإن أدرى أقرب أم بعيد ماتوعدون

«إن» در «إن أدرى» نافیه است.

13- محدودیت علم پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به زمان وقوع عذاب بر مشرکان و کافران حق ناپذیر و زمان دقیق پیروزی قطعی مسلمانان بر آنان

إن أدرى أقرب أم بعيد ماتوعدون

ص: 966

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 53 - 10، 5

5 - عذاب های تعیین شده از سوی خداوند برای کافران ، دارای اجل و وقت معینی است .

و لولا أجل مسمی لجاهم العذاب

10 - عذاب کافران در موعد مقرر ، به صورت ناگهانی ، آنان را فراخواهد گرفت .

و لیأتینهم بغته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 54 - 7

7 - کافران ، اگر به خاطر اجل تعیین شده در دنیا ، گرفتار عذاب نشوند ، عذاب اخروی شان قطعی است .

و یستعجلونک بالعذاب و لولا أجل مسمی لجاهم العذاب .. یستعجلونک بالعذاب و إن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 26 - 2

2 - زمان نزول عذاب ، شکست کافران و برپایی قیامت ، از امور غیبی و تنها در اختیار خداوند است .

حتی اذا اوا ما یوعدون .. اقرب ما توعدون ... علم الغیب

تعریف «الغیب» برای استغراق است؛ یعنی، تمامی امور و حقایق غیبی و «عالم الغیب» خبر برای مبتدای محذوف (هو) است. تعریف مسند و مسندالیه، مفید قصر می باشد؛ یعنی، تنها خداوند عالم به امور غیبی است. گفتنی است از مصادیق مورد نظر در امور غیبی _ به قرینه آیات پیشین _ مسأله برپایی قیامت، شکست کافران و نزول عذاب بر آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 27 - 3

3 - امکان آگاهی رسولان الهی از زمان برپایی قیامت و نزول عذاب بر کافران ، به وسیله وحی و الهام خداوند

قل إن أدری اقرب ما توعدون .. إلا من ارتضی من رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 28 -

1,8,9,11,13,15,16,19

1_ با اعتقاد به قدرت مطلقه الهی ، مجالی برای پذیرش ولایت کافران از سوی مؤمنان نمی باشد .

قل اللهم مالك الملك .. لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء

گویا آیه مورد بحث، نتیجه اعتقاد به مضمون آیه «قل اللهم .. » است.

8_ کسی که ولایت کافران را بپذیرد ، خداوند او را به خود وامی گذارد .

و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

9_ متضاد بودن پذیرش ولایت خداوند با پذیرش ولایت کفار

و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

ص: 967

11 _ حاکمیت و سرپرستی کافران بر امور مؤمنان ، زمینه انحطاط و بی ارزشی مؤمنان در پیشگاه خدا

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. و من يفعل ذلك فليس من الله في شيء

خروج از ولایت خدا، مستلزم انحطاط است.

13 _ پذیرش سرپرستی کافران ، جز در اضطرار و تقیه ، جایز نیست .

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. الا ان تتقوا منهم تقية

بنابراینکه ولایت به معنای سرپرستی باشد.

15 _ تحذیر و هشدار مؤکد خداوند ، نسبت به مؤمنانی که پذیرای ولایت و سرپرستی کافران شده اند .

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. و يحذركم الله نفسه و الى الله المصير

16 _ ترس از خداوند ، موجب پرهیز از پذیرش ولایت کافران

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. و يحذركم الله نفسه

19 _ توجه انسان به بازگشت به خدا و اعتقاد به آن ، عامل مقاومت در برابر ولایت کافران

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ .. و الى الله المصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 29 - 13، 6

6 _ روابط پنهانی با کافران و برگزیدن ولایت آنان ، از حیث علم الهی خارج نیست .

لا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ .. قل ان تخفوا ما في صدوركم ... يعلمه الله

13 _ تهدید خداوند نسبت به کسانی که ولایت کافران را بدون تقیه بپذیرند .

لا يَتَّخِذُ .. قل ان تخفوا ... يعلمه الله ... و الله على كل شيء قدير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 150 - 7، 4، 3، 2

2 _ اطاعت از کفرپیشگان ، نشانه پذیرش ولایت و سرپرستی آنان

ان تطيعوا الذين كفروا .. بل الله مولیکم

کلمه «بل» برای اضراب و نفی ولایت غیر خداوند است و چون در آیه قبل سخن از ولایت و پذیرش آن نیامده که با «بل» آن را نفی کند، معلوم می شود که همان اطاعت از کافران، در حقیقت پذیرش ولایت آنان است.

3_ ناشایستگی کافران برای ولایت و سرپرستی و یاری جامعه ایمانی

ان تطيعوا الذين كفروا .. بل الله مولیکم و هو خیر النَّاصِرین

4_ ضرورت پرهیز جامعه ایمانی از پذیرش ولایت کفرپیشگان و یاری جویی از آنان

ان تطيعوا الذين كفروا .. بل الله مولیکم و هو خیر النَّاصِرین

از جمله «بل الله مولیکم»، انحصار ولایت به خداوند استفاده می شود و مفهوم آن برحذر داشتن مسلمانان از پذیرش ولایت غیر خداوند است که از مصادیق مورد نظر به قرینه آیه قبل، ولایت و سرپرستی کافران است.

7_ پذیرش ولایت الهی و عقیده به خدا به عنوان بهترین یاور، مانع اطاعت از کافران و پذیرش ولایت آنان

ان تطيعوا الذين كفروا .. بل الله مولیکم و هو خیر النَّاصِرین

چون معمولاً اطاعت آدمی از کسی برای جلب یاری اوست، قرآن با بیان اینکه خداوند تنها سرپرست و بهترین یاور است به مؤمنان می فهماند که با یاری خداوند هیچ نیازی به یاری کافران نخواهید داشت تا مجبور شوید از آنان تبعیت کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 139 - 4،7

4_ عدم جواز پذیرش ولایت و سرپرستی کفار

الذین یتخذون الکفرین أولیاء من دون المؤمنین

در برداشت فوق، «ولی»، به معنای سرپرست گرفته شده است.

7_ دستیابی به عزت و شکوه، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذین یتخذون الکفرین أولیاء .. أیتغون عندهم العزّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 3

3_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام، پذیرای دوستی و ولایت کفار، در عین نهی خداوند حتی از همنشینی با آنها

الذین یتخذون الکفرین أولیاء .. یکفر بها و یستهزأ بها فلا تتعدوا معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 2،3،8،9

2_ کافران، فاقد صلاحیت سرپرستی و حق ولایت بر مؤمنان

یاأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الکفرین أولیاء

3_ ایمان به خداوند، ناسازگار با پذیرش دوستی و سرپرستی کافران

یاأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الکفرین أولیاء من دون المؤمنین

8_ مؤمنان با پذیرش ولایت کافران، حجت روشن خداوند را علیه خویش فراهم می کنند.

یاأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا .. أتریدون أن تجعلوا الله علیکم سلطاناً مبیناً

9_ هشدار و تهدید خداوند به پذیرندگان ولایت کافران و دوستی آنان

لاتتخذوا الکفرین أولیاء .. أتریدون أن تجعلوا الله علیکم سلطاناً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 55 - 10

10 _ ناسازگاری پذیرش ولایت خدا با پذیرش ولایت یهودیان ، نصارا و دیگر کافران

و من يتولهم منكم فانه منهم . . . انما وليكم الله ورسوله و الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 5

5 _ حرمت دوستی با کافران و پذیرش ولایت آنان

تری كثيراً منهم يتولون الذين كفروا لبس ما قدمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 81 - 5

5 _ ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و کتب آسمانی راه رسیدن به استقلال و رهایی از یوغ بندگی کافران

ص: 969

و لو كانوا يؤمنون .. ما اتخذوهم أولياء

برداشت فوق بر این مبناست که ولی به معنای سرپرست باشد.

1818- ویژگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 76 - 5

5_ تقویت طاغوت ، از ویژگی های کافران

و الَّذِينَ كَفَرُوا يقاتلون في سبيل الطَّاغوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 122 - 13

13_ رضایت از عملکرد خویش ، از ویژگیهای کافران است.

كذلك زين للكافرين ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 51 - 1

1_ تبدیل دین خدا به مجموعه ای از امور واهی و بازدارنده از سعادت و کمال ، ویژگی کفرپیشگان

حرمهما على الكافرين. الذين اتخذوا دينهم لهواً ولعباً

الف: مراد از «دینهم» دین الهی است و اضافه آن به مردم اشاره به این حقیقت دارد که منفعت برنامه های دینی و قوانین شریعتهای الهی به خود انسانها می رسد. ب: «اتخذوا» از افعال تصییر است. یعنی: بدلوا دین الله لهوا و لعبا. و تبدیل دین خدا به لهو و لعب به این است که پیرایه هایی را بر دین ببندند تا دین مجموعه ای از لهو و لعب جلوه کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 185 - 6

6_ کفرپیشگان به خاطر تفکر نکردن در جنبه ملکوتی موجودات برای پی بردن به معارف الهی (ت_وحید، قیامت و ...) سزاوار سرزنش هستند .

أولم ينظروا في ملكوت السموت و الأرض و ما خلق الله من شيء

استفهام در جمله «أولم ينظروا . . . » انکار توییخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 3 - 2,3

2- کافران ، همواره درصدد جلوگیری از راه خدا و در پی ممانعت از گسترش تعالیم الهی هستند .

للك_فرین . . . الذین ... و یصدّون عن سبیل الله

3- کافران ، همواره در پی کج جلوه دادن راه و تعالیم الهی هستند .

للك_فرین . . . الذین ... و یصدّون عن سبیل الله و ییغونها عوجًا

ص: 970

ویژگیهای استهزاهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 30 - 1

1 - گناه پیشگان کافر ، با چشمک زدن و اشاره به یکدیگر ، هنگام عبور بر مؤمنان نیکوکار ، به عیب جویی از آنان می پردازند .

و إذا مرّوا بهم يتغامزون

«غمز»؛ یعنی، عیب جویی از دیگران با پلک زدن و اشاره دست (مفردات راغب). ضمیر «مرّوا» به مجرمان برمی گردد. برخی احتمال داده اند که ضمیر به مؤمنان برگردد و مراد این باشد که هنگام عبور مؤمنان بر کافران، آنان با چشمک زدن و علامت دادن به یکدیگر به عیب جویی از مؤمنان می پردازند.

1819- ویژگیهای بعث کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 43 - 1

1 - کافران حق ستیز در قیامت ، از گور های خود با سرعت بیرون آمده ، به نقطه ای مشخص خواهند رفت .

یوم یخرجون من الأجدات سراعاً كأنهم إلی نصب یوفضون

«أجدات» (جمع «جدث») به معنای قبرها است.

1820- ویژگیهای حشر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 34 - 2

2_ کافران مخالف قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت ، در اوج ذلت و خواری محشور خواهند شد .

الذین یحشرون علی وجوههم إلی جهنّم

محشور شدن کافران، در حالی که به رو افتاده و به سوی جهنم سوق داده می شوند، حاکی از برخورد تحقیرآمیز با آنان است.

1821- ویژگیهای قبض روح کافران

6 - [فی المجمع] فی قوله تعالى « و الناشطات نشطاً » إنّها الملائكة تنشط أرواح الكفار بين الجلد و الأظفار حتّى تخرجها من أجوافهم بالكرب و الغمّ عن علي (عليه السلام) ;

در مجمع البيان درباره قول خدای تعالی «الناشطات نشطاً» از امام علی (ع) نقل شده است: «ناشطات» فرشتگانی اند که

جان های کافران را (از سایر اعضا) در میان پوست و ناخن هایشان جمع می کنند تا همراه با سختی و غصّه از درون شان بیرون آوردند».

1822- ویژگیهای کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 171 - 1,2,3,4,6

1 - مثل کفرپیشگان ، مثل حیوانی است که از درک شنیده ها ناتوان است .

و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لایسمع

«نعق» (مصدر ینعق) به معنای: نهیب چوپان بر گوسفندان و امر و نهی اوست و مراد از «ما لایسمع» گوسفند و مانند آن می باشد. به گفته مفسران در آیه شریفه، کافران لجوج به گوسفندان و دعوت کنندگان به معارف دین به چوپان تشبیه شده اند. بر این مبنا بخشی از مشبه ذکر نشده و تقدیر کلام چنین است: مثل الذین کفروا و الذی یدعوهم الی الایمان کمثل الذی

2 - کفرپیشگان از دعوت پیامبران جز فریاد و سر و صدا ، چیز دیگری در نمی یابند .

و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لایسمع إلا دعاءً و نداءً

بر اساس توضیح برداشت قبل، معنای جمله «مثل الذین کفروا .. إلا-دعاءً و نداءً» چنین می شود: مثل کافران در ارتباط با دعوت کنندگان به ایمان مثل گوسفندان و چوپان آنهاست؛ همان گونه که گوسفندان از سخن و امر و نهی چوپان چیزی جز فریاد نمی فهمند، کافران نیز از دعوت پیامبران حقیقتی را درک نمی کنند.

3 - کافران به قرآن از حق شنوی ، حق گویی و حق بینی ، ناتوانند .

و مثل الذین کفروا .. صم بکم عمی

«صم» و «بکم» و «عمی» به ترتیب: جمع اصم (کر) و ابکم (لال) و اعمی (کور) می باشند. به نظر می رسد متعلق «کفروا» به قرینه آیه قبل «ما أنزل الله» باشد، یعنی: مثل الذین کفروا بما أنزل الله.

4 - ناتوانی کفرپیشگان از دیدن و شنیدن حقایق دینی و بازگویی آنها ، ایشان را از درک معارف دین و حقایق قرآن ، محروم کرده است .

صم بکم عمی فهم لایعقلون

مفعول «لایعقلون» معارف الهی و حقایق قرآن (ما أنزل الله) است.

6 - کفرپیشگان بر اثر ترک پرسش و جستجو از حقایق و معارف دین ، از درک آنها ناتوان و محرومند .

بکم ... فهم لایعقلون

تفریع جمله «فهم لایعقلون» بر لال بودن کفرپیشگان می تواند اشاره به این باشد که: از ابزار شناخت حقیقت، جستجوی آن با پرسش و تحقیق است و کفرپیشگان از این ابزار محرومند؛ یعنی، در پی یافتن حقیقت نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 8 - 9

9_ کفرپیشگان، عذاب های موعود از ناحیه پیامبران را همواره به استهزا و تمسخر می گیرند.

و حاق بهم ما کانوا به یستهزءون

ص: 972

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 11

11_ تنها کفرپیشگان به یاری خدا امید ندارند و از رحمت او مأیوسند .

لَا يَأْتِيَنَّكَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

مراد از «کافرون» در آیه شریفه ، منکران قدرت خدا و رحمت آفرینی او و آگاهی به نیاز بندگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 105 - 3

3_ کفرپیشگان ، در آیات و نشانه های توحید تأمل نمی کنند و دلالت آنها را بر توحید در نمی یابند .

يَمْرُونَ عَلَيْهَا وَ هُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

«اعراض» (مصدر معروضون) به معنای روی گرداندن است و روی گرداندن از نشانه های توحید به معنای تأمل نکردن در آنها و درک نکردن دلالتشان بر یکتایی خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 28 - 1

1- کافران ، کسانی اند که با کفر خود ، به خویش ستم می کنند .

الَّذِينَ كَفَرُوا . الَّذِينَ تَتَوَفَّوْهُمْ الْمَلَأَتْهُمُ الظَّالِمَاتُ أَنْفُسُهُمْ

«الذین» صفت «الکافرین» و «ظالمی» حال برای آن است. مراد از «ظالمی أنفسهم» به قرینه لفظ «الکافرین» ظلم کنندگان به خود با انتخاب کفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 101 - 1,2

1- بارزترین ویژگی کافران ، محجوب بودن آنان از دیدن و درک آیات الهی است .

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي

مراد از دیدن ذکر خدا، مشاهده و درک آیات و نشانه هایی است که مایه یاد خداوند هستند (گفتن مسبب و اراده سبب) و مفاد آیه، این است که مشاهده آیات خداوند، کافران را به یاد او نمی افکنند، گویا پوششی بر چشم های آنان است که دیدن آن آیات، بر ایشان مقدور نیست.

2- محبوب بودن دل از یاد خدا، از بارزترین خصلت های کافران است .

الذین کانت أعینهم فی غطاء عن ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 10 - 7

7- بی مبالاتی در سوگند یاد کردن و فرومایگی، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فلا تطع المکذبین . . . حلاف مهین

صفت «حلاف مهین» و دیگر اوصافی که در آیات بعد ذکر می شود، مربوط به کافرانی است که رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را تکذیب می کردند.

ص: 973

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 11 - 7

7 - عیب جوئی و سخن چینی ، از ویژگی های کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

فلاتطع المكذبین . . . همّاز مشاء بنمیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 10

10 - تجاوزگری ، گناه پیشگی و مانع خیر شدن ، از خصوصیات کافران تکذیب کننده رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

ولاططع المكذبین . . . متّاع للخیر معتد ائیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 42 - 4

4 - پوچی و بی هدفی در زندگی ، از ویژگی های کافران

فذرهم یخوضوا ویلعبوا

1823- ویژگیهای کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 3

3 - کافران تکذیب گر ، در صدر اسلام از قشر ثروتمند و پرفرزند و نفرات بودند .

أن كان ذا مال و بنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 49 - 1

1 - کافران مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صدر اسلام ، مردمی پندناپذیر و لجوج بودند .

فما لهم عن التذکره معرضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 20 - 10

10 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نگران رویگردانی کافران ، از تسلیم در برابر خدا (هدایت)

و ان تولّوا فآثمّا علیک البلاغ

از منحصر کردن وظیفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به تبلیغ پیام الهی چنین برمی آید که گویا پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاوه بر ابلاغ پیام، خود را موظف می دانست که مردم را در برابر خداوند، تسلیم کند.

ص: 974

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 88 - 11

11- دلسوزی شدید و خودخوری پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای هدایت کافران و مشرکان

لا تمدنّ عینک .. و لاتحزن علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 37 - 5

5- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 6

6- محبت پروردگار به هدایت آدمیان ، حتی کافران

لو يعلم الذین کفروا .. و لا هم ینصرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که «لو» برای تمّی باشد و جواب «لو» _ به قرینه آیه قبل (و یقولون متی ه_ذا الوعد) _ «فلا یقولون متی ه_ذا الوعد» خواهد بود؛ یعنی، ای کاش می دانستند که زمان عذاب و کیفیت آن چگونه است که در این صورت هرگز نمی گفتند چرا عذاب الهی نمی آید. گفتنی است که در هر آرزویی، علاقه مندی نهفته است و آرزوی خداوند به دانستن کافران، برای هدایت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 53 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در هدایت کافران ، بسیار جدی بود .

و ما أنت به_د العمی عن ضل_لتهم

جمله اسمی «ما أنت بهاد العمی» (کار تو، هدایت کافران حق ناپذیر نیست) حاکی از این است که پیامبر(صلی الله علیه و آله) برای هدایت کافران، تلاش فراوانی داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هدایت کافران ، علاقه مند بود .

و من کفر فلا یحزنک کفره إلینا مرجعهم

فراز «إلینا مرجعهم» پس از توصیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اجتناب از اندوه به خاطر کفر کافران، برای تسلی دادن به آن حضرت است. چنین فرمانی، گویای آن است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) علاقه شدیدی به هدایت آنان داشته و به خاطر آن اندوهگین هم می شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 54 - 1

1 - سلب مسؤولیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در مورد تبلیغ و هدایت کافران طغیانگر

بل هم قوم طاغون . فتولّ عنهم

ص: 975

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 10 - 5

5 - تقویت ایمان مؤمنان، دارای اهمیتی افزون تر از پافشاری بر هدایت معاندان و کافران پندناپذیر

فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى . . فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى

از مجموع این بخش از آیات، استفاده می شود که اصرار بر ارشاد کافران، گرچه کاری پسندیده است؛ ولی هرگاه در تعارض با تقویت ایمان مسلمانی قرار گیرد، باید آن را رها کرد.

1825 - هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 6 - 5

5 - عثمان بن عفان، از حاضران مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ماجرای ابن ام مکتوم و ارشاد کننده کافران مکه در عصر بعثت *

أَمَّا مِنْ اسْتَغْنَى . فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

در شأن نزول آیه شریفه از تفسیر قمی نقل شده که فرد مورد نظر از ضمیر خطاب در «أَنْتَ لَهُ تَصَدَّى»، عثمان بوده است. او در صدد مسلمان ساختن حاضران مجلس - که از چهره های برجسته قریش بودند - برآمده بود.

1826 - هدایت ناپذیری کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 111 - 6

6 - مسخ شدن قلب و ادراک کافران مایه ایمان نیاوردن ایشان، حتی با دیدن روشنترین معجزات است.

و نَقَلَبْ أَعْدَتَهُمْ وَأَبْصِرْهُمْ . . . وَ لَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا ... مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 44 - 3

3 - حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران، پیامد ظلمی است که آنان بر خودشان کرده اند .

و منهم من يستمعون إليك . . . و منهم من ينظر إليك . . . و لكن الناس أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 3، 2، 1

1_ نزول قرآنی که کوه ها را به حرکت درآورد، زمین را قطعه قطعه کند، مردگان را زنده سازد، نمی تواند مایه هدایت کسانی شود که خدا هدایت آنان را نخواهد.

و لو أن قرءاناً سیّرت به الجبال أو قَطَّعت به الأرض أو کَلَّم به الموتی

«تسییر» (مصدر سیّرت) به معنای حرکت دادن است و «تقطیع» (مصدر قَطَّعت) به معنای شکافتن عمیق یا قطعه قطعه کردن می باشد و حرف باء در جمله های سه گانه فوق به معنای استعانت است. عبارت «بل لله الأمر» و نیز «أن لو یشاء الله

ص: 976

لهدی الناس» گویای این است که جواب شرط «لو أن...» جمله ای نظیر «لم یهدوا إن لم یشأ الله» است.

2_ آنان که با تلاوت قرآن هدایت نشوند و به سرای آخرت ایمان نیاورند، حتی اگر مردگانی زنده شوند و حقایق آخرت را برای آنان بیان کنند، هدایت نخواهند یافت.

ولو أن قرءاناً.. کلم به الموتی

هر یک از جمله های «سیرت به الجبال» و «قطعت به الأرض» و «کلم به الموتی» حکایت از معجزات درخواستی کفرپیشگان دارد که به مناسبت می توان گفت: جمله «کلم به الموتی» حاکی است که آنان برای باور به آخرت، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواستند تا مردگانی را زنده کند تا از آخرت و دنیای پس از مرگ برای آنان سخن بگویند.

3_ آنان که با مشاهده و تلاوت قرآن نازل شده بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هدایت نشوند، با مشاهده هیچ آیت و معجزه ای هدایت نخواهند شد.

ولو أن قرءاناً سیرت به الجبال.. بل لله الأمر جمیعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 5

5- ناسپاسی و هدایت ناپذیری کافران، حتی با رفع گرفتاری ها و نزول رحمت الهی

ولو رحمنهم... للجّوا فی طغی_نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 40 - 7

7- کافران، به دلیل بی بهره بودن از نور الهی، محروم از هر گونه هدایت اند.

والذین کفروا أعم لهم... کظلمت فی بحر لَجّی... إذا أخرج یده لم یکد یرها و من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 80 - 8

8- کفرپیشگان روی گردان از دلایل آشکار، همچون ناشنویان روی برتافته از راهنمای خویش

ولا تسمع الصمّ الدعاء إذا ولّوا مدبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 52 - 8

8 - عامل هدایت ناپذیری کافران ، خود آنان اند .

یکفرون . فإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُوتَى ... إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 53 - 5

5 - بیرون آوردن کافران حق گریز - به هر نحو ممکن - از گمراهی ، نه کار پیامبر است و نه در توان او است .

و ما أنت بهـد العمى عن ضلـلتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 977

7 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مسؤول هدایت ناپذیری کافران نیست .

و من کفر فلا یحزنک کفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 7

7 - کافران لجوج ، مانند مردگان در قبرها ، از شنیدن سخن حق ناتوان بوده و هیچ راهی برای هدایتشان نیست .

و ما أنت بمسمع من فی القبور

در این آیه کافران لجوج و حق ناپذیر صدراسلام در مکه، به مردگان در قبرها تشبیه شده اند که هیچ راهی برای هدایتشان نیست و آنان نیز هیچ زمینه ای برای پذیرش ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 41 - 19

19 - دلجویی خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برابر حق ستیزی و هدایت ناپذیری کافران و مشرکان

و ما أنت علیهم بوکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 46 - 15

15 - یأس پیامبر (صلی الله علیه و آله) از هدایت مشرکان و کافران ، در نیمه نخست رسالت (دوره مکه)

أنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیه یختلفون

درخواست داوری خداوند _ که به معنای دخالت خداوند با شکست مشرکان در دنیا و یا کیفر دادن در آخرت است _ می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

1827- هدایت ناپذیری کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- بی تأثیری معجزات خاص و پیشنهادی کفرپیشگان در هدایت آنان ، دلیل اهدا نشدن آنها به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لولا أنزل عليه آية من ربه قل إن الله يضل من يشاء و يهدى إليه من أناب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هدایت یافتن گروهی از کفرپیشگان عصر بعثت مأیوس بود .

قل كلّ متربّص فتربّصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 978

8 - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برخی از کافران و مشرکان صدراسلام

و ما أنت بمسمع من فی القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 7 - 4

4 - لجاجت در برابر ایمان و حق گریزی ، زمینه ساز آمدن عذاب الهی است .

لقد حقّ القول علی أكثرهم فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 36 - 14

14 - هدایت کردن مشرکان و کافران در صدر اسلام (نیمه نخست رسالت) ، عملی مشکل و ناامیدانه بود .

و من یضلل الله فما له من هاد

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه در مکه نازل گردیده بود و در آن زمان مشرکان دست از مواضع شرک آلود خود برنمی داشتند. از این رو آیه شریفه درصدد بیان این حقیقت است که ایمان آوردن آنان، بسیار مشکل و مأیوسانه است و پیامبر(صلی الله علیه و آله) نباید بیش از این، غم آنها را بخورد و خود را به زحمت بیاندازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 1

1 - وعده ها و تهدید های الهی برای کافران عصر بعثت ، ثمربخش و کارساز نبود .

بل الذین کفروا

حرف «بل» اضراب از ما قبل است؛ یعنی، تهدیدهای پیش برای کافران بی تأثیر است. عنوان «الذین کفروا»، ممکن است عنوان مشیر و ناظر به مصادیق خارجی آن باشد که کافران مکه بودند و نیز می تواند به تمام کافران در طول تاریخ نظر داشته باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 76 - 6

6 - عدم تنبه کافران مکه ، از بلا های هشدار دهنده الهی (مثل قحطی و خشکسالی)

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استکانوا لربهم و ما يتضرعون

1829- هشدار به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 1

ص: 979

1_ هشدار خداوند به کافران ، بر اینکه مهلت یافتن آنان به سودشان نیست .

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّهم لن يملؤا لهم خيراً لانفسهم

«املاء» از ماده «ملو»، به معنای مهلت دادن است و مراد از آن، تأخیر در عذاب کافران با طولانی شدن مدت عمر و بهره گیریشان از مواهب دنیاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 170 - 13

13_ کافران به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مورد تهدید خداوند

وإن تكفروا فإن لله ما فی السموت و الارض

جمله «فان لله ..» که بیانگر سلطنت خداوند بر هستی است می تواند به منظور تهدید منکران رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 12

12_ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن یسأ یذهبکم .. . كما أنشأکم من ذریه قوم ءاخیرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 135 - 1

1_ هشدار دادن به کافران به پایان ناخوشایندشان از وظایف پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل یقوم اعملوا علی مکاتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 3

3_ پیروزی مؤمنان در جنگ بدر حجتی بر حقانیت اهل ایمان و هشدار و عبرتی برای کافران

إن تستفتحوا فقد جاءكم الفتح

مراد از «الفتح» پیروزی اهل ایمان در جنگ بدر است. و جمله «فقد جاءكم الفتح» پاسخ همان تمنای مشرکان است که خواهان پیروزی حامیان دین حق بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 2

2- کافران و مشرکان حق ناپذیر، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند.

إنَّه يعلم الجهر من القول و يعلم ما تكتمون

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 980

6 - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انتقام الهی از مردم « ایکه » ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان و حق ستیزان است .

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از مردم ایکه، این بود که بیشتر آنان از پذیرش حق سرباز زدند؛ برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - هشدار خداوند به کافران ، درباره نیت ناشایست آنان در انتخاب و پافشاری بر کفر

قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا .. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

«علیم بذات الصدور» در حقیقت، می تواند هشدار باشد به آنان که حقایقی را در درون دل خود مخفی می دارند، ولی در ظاهر، با تعبیری مانند «نتبّع ما وجدنا..» آن را توجیه می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - معاد ، نویدی به مؤمنان صالح و هشدار به کافران بدکردار

مَنْ عَمِلْ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

پیام آیه شریفه، نوید به نیکوکاران و هشدار به بدکاران است. تعبیر «ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ...» نیز _ که اشاره به معاد دارد _ در راستای همین معنا

آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 19 - 13

13- عدل الهی ، در محاسبه اعمال ، بشارتی به مؤمنان و هشداری به کافران

و لکلّ درجت مّمّا عملوا .. و هم لایظلمون

«لکلّ» می تواند اشاره به هر گروه از مؤمن و کافر داشته باشد. براین اساس تعبیر «هم لایظلمون» برای مؤمنان نیک کردار، نویدی است که اعمالشان ضایع نخواهد شد و برای منکران معاد، هشدار است که ستمهایشان بی پاسخ نخواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 9

9- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

ص: 981

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ وَلِلَّكَ فَرِينُ أُمَّتٍ لَهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 8

8- هشدار خداوند به کافران دین ستیز ، نسبت به از دست دادن فرصت توبه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لحن آیه شریفه از یک سو تهدید و از سوی دیگر دربردارنده هشدار به کافران است که کار خویش را به جایی نرسانند که راه توبه بر رویشان بسته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 20 - 4

4_ قیامت ، روز تحقّق هشدارها و انذارهای الهی برای کافران و حق ستیزان

و نَفَخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 30 - 3

3 - گنجایش و سیری ناپذیری دوزخ ، تهدیدی برای کافران با همه انبوهی و کثرت آنان

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلْ امْتَلَأْتَ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

از این که خداوند، اشتهای سیری ناپذیر دوزخ را تذکر داده است؛ استفاده می شود که نباید کافران، کثرت و انبوهی خویش را مانعی در راه اجرای احکام و کیفرهای الهی بدانند؛ بلکه جهنم بیش از آنچه آنان تصور کنند، گنجایش و پذیرش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 6

6- فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ ، هشدار به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه‌گیری از آیات گذشته است که به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می‌شود که تعبیر «مثل ذنوب أصحابهم»، در واقع تذکر و هشدار نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 6

6 - کیفر کافران، در پی اتمام حجت بر ایشان با هشدارهای مکرر

فویل للذین کفروا من یومهم الذی یوعدون

تعبیر «یوعدون» (با فعل مضارع) بیانگر وعیدهای مستمر و مکرر است که قبل از مجازات و کیفر کافران، به ایشان داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 982

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موظف به ادامه دادن هشدارها و تذکرهای خویش ، بدون نگرانی از اتهام های کافران

فذکر

از ذیل آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نبیست به اتهام های مشرکان بیندیشد؛ بلکه وظیفه آن حضرت ادامه دادن به تبلیغ خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 3

3 - هشدار خداوند به کافران ، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براءه فی الزّبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 1

1 - نابودی کافران گذشته تاریخ ، هشدار جدی به هم اندیشان و همگنان آنها در هر عصر

و لقد أهلكنا أشیاعکم فهل من مدّکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 16 - 11

11 - هشدار الهی به کافران ، در دل نبستن به وعده منافقان

کمثل الشیطن إذ قال .. إئی أخاف الله ربّ العّلمین

آیه شریفه از یک سو نویدی است به مؤمنان که منافقان به همکاری با کافران وفا نخواهند کرد. و از سوی دیگر تشبیه منافقان به شیطان در بی وفایی به تعهدات خویش ، هشدار است به کافران که با ریسمان منافقان به چاه نروند.

1830- هشدار به کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت .

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت ، می توان گفت: مراد از «انتظروا» هشدار کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

1831- هشدار به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 983

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءای تی فلا تستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (.. بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 14 - 11

11 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

وقال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا. .. ولقد أرسلنا نوحًا إلی قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 18 - 5

5 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، به جهت تکذیب کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم

برداشت بالا بنابرین احتمال است که جواب شرط «إن تکذبوا» محذوف بوده و چیزی از قبیل «فاستعدوا للعذاب» باشد؛ یعنی، اگر

تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

1832- هلاکت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 5،6

5_ خداوند ، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند .

فأهلکنهم بذنوبهم

6_ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

كدآب ءال فرعون . . . فآهلكنهم بذنوبهم

1833- هلاكت كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - آل عمران - 3 - 127 - 3،2

2_ هلاكت و خوارى بزرگان سپاه كفر در جنگ بدر *

و لقد نصرکم الله ببدر . . . ليقطع طرفاً من الذين كفروا

برخى از مفسّرین، «طرفاً» رابه معنای اشراف و بزرگان گرفته اند، به استناد اساس اللغه كه گفته است: «من اطراف العرب يعنى من اشرافهم».

3_ خداوند ، هلاک کننده و خوارکننده كافران

ص: 984

ليقطع طرفاً من الذين كفروا او يكتبهم

فاعل «ليقطع»، ضمیری است که به «الله» ارجاع می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 2,6

2_ قدرت خداوند بر نابودی کافران و گنهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقوایسته به جای ایشان

ان اتقوا الله .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس و یأت باخرین

6_ تهدید بی تقوایان کفرپیشه به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

ان اتقوا الله و إن تکفروا .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 8

8_ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یشأ یذهبکم و یستخلف من بعدکم ما یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 8

8_ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند .

قطعنا دابر الذین کذبوا بایتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 7 - 7,8

7_ تعلق اراده الهی به تحقق یافتن حق و ریشه کن شدن کافران

و یرید الله أن یحق الحق بکلمته و یقطع دابر الکفرین

«دابر» به معنای آخرت است و از بین بردن آخر هر چیز به معنای نابودسازی کامل آن چیز است.

8_ پیاده شدن حق و ریشه کن شدن بنیان کافران ، هدف از فرمان خداوند به نبرد با مشرکان مکه در بدر

و یرید الله أن یحق الحق بکلمته و یقطع دابر الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 8 - 3

3_ تضمین تحقق حق و محو باطل در پرتو ریشه کن شدن کافران است .

و یقطع دابر الکفرین . لیحق الحق و یبطل البطل

برداشت فوق بر این اساس است که «لیحق الحق» متعلق به «یقطع . . .» در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 10

10_ هلاکت کفرپیشگان به عذاب های الهی ، هرگز مایه زیان و ضرری برای خداوند نیست .

ص: 985

و يستخلف ربي قومًا غيركم و لاتضرونه شيئًا

در برداشت فوق ، جمله «لاتضرونه» در ارتباط با «يستخلف ربي . . .» معنا شده است؛ یعنی ، در صورت نابودی شما ، ضرری متوجه خداوند نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 8

8_ از میان رفتن کفرپیشگان و کوتاه شدن سیطره آنان از زمین ، از فرمان های خداوند است که نقض نخواهد شد و تحقق خواهد یافت .

أولم يروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 5,6

5_ نابودی کفرپیشگان توطئه گر در طول تاریخ ، نشانه بی اثر بودن مکر آنان در برابر برنامه های الهی است .

أولم يروا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا . . . وَ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا

6_ نابودی کفرپیشگان توطئه گر ، دلیل اقتدار خدا بر طرح نقشه ها و برنامه های پنهانی

أولم يروا . . . وَ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهيم - 14 - 14 - 3

3- تهدید شدن کافران ظالم به مرگ از سوی خداوند ، در پی تهدید شدن انبیای الهی از سوی آنان به اخراج از سرزمین مسکونی خویش

وَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا . . . لَنْخُرْجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا . . . فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنْهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 55 - 14

14- خداوند براساس سنت خویش ، کافران دوران های پیشین را که از ایمان و استغفار روگردان بودند ، به هلاکت رساند .

إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سَنَةٌ الْأُولَى

6- نابودی کافران دین ستیز و پیروزی مسلمانان ، قانونمند و دارای وقت مناسب است .

خلق الإنس من عجل سَأُورِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُون

برداشت یاد شده از ارتباط میان این آیه و آیه قبل استفاده شده است؛ بدین ترتیب که مؤمنان با مشاهده برخورد گستاخانه مشرکان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی صبرانه منتظر تحقق وعده الهی، مبنی بر هلاکت دشمنان و پیروزی مسلمانان بودند. و خداوند آنان را به صبر و شتاب نکردن فراخوانده است. گفتنی است برداشت فوق بر اساس این است که مخاطبان جمله «سَأُورِيكُمْ... فَلَا تَسْتَعْجِلُون» مسلمانان باشند.

7- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان ، از آیات الهی است .

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به «آیات» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 5,8

5 - خداوند ، اقوام تکذیب گر و کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند ، با عذاب استیصال نابود کرد .

فأملیت للک_فرین ثم أخذتهم

«نکیر» به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغییر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله «فکیف کان نکیر»، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

8 - مهلت دادن به کافران حق ستیز و سپس هلاک ساختن آنها ، سنت الهی در طول تاریخ

فقد کذبت قبلهم . . . فأملیت للک_فرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 5

5 - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان_ همچون خس و خاشاک_ در پی نزول عذاب

فجعلن_هم غثاء

«جعل» (مصدر «جعلنا») در جمله بالا، به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. «غثاء» نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 44 - 10

10 - افول تمدن ها و هلاکت جوامع کفرپیشه ، نمودی است از خشم و نفرین الهی در حق آنان

فأتبعنا بعضهم بعضاً . . . فبعداً لِقوم لا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- پاکسازی نهایی زمین از وجود کافران ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر

وإذا وقع القول عليهم .. أن الناس كانوا بـایـتنا لایوقنون

تعبیر «أنّ الناس ..» دربرگیرنده همه کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 8 - 1

1 - مؤاخذه هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدّ منهم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 987

9- هلاکت و نابودی، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفّ قومه... فأغرقنهم أجمعين

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 6,9

6- نابودی دیار کافران و هلاکت ایشان، نمودی از ذلت آنان و پوچی فرجامشان *

فتعسّا لهم وأضلّ أعمّ لهم... دمّر الله عليهم

بدان احتمال که «دمّر الله عليهم» تفسیر و بیان نمودی از «تعسّا لهم» باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

9- هشدار خداوند به کافران، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

دمّر الله عليهم وللك فرین أمث لها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 11 - 6

6- هلاکت جوامع کفرپیشه در گذشته تاریخ، نشانی آشکار از بی یابوری کافران در قبال کیفر خداوند

دمّر الله عليهم... وأنّ الك فرین لا مولی لهم

از ارتباط «دمّر الله عليهم...» با «مولی لهم»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 38 - 4

4 - آفریدگار جهان، قادر بر نابود ساختن کافران و منکران معاد *

و کم أهلکنا... ولقد خلقنا السموت والأرض

بنابراین که تذکر به خالقیت خداوند، در ادامه آیات تهدیدی (کم أهلکنا قبلهم من قرن) باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 5 - 9

9- تشویق و ترغیب مردم از سوی خداوند ، به مطالعه و تأمل در سرنوشت هلاکت بار جوامع کفرپیشه گذشته

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل . . . لهم عذاب أليم

استفهام در «ألم یأتکم . . .»، ضمن آن که برای تقریر مسأله است، برای تشویق و ترغیب نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 7 - 1

1 - کافران ، از هنگام افکنده شدنشان در دوزخ ، با ناخوشایندترین صداها رویه رو خواهد شد .

إذا ألقوا فیها سمعوا لها شهيقاً

«شهیق»، به معنای زشت ترین و ناخوشایندترین صداها است (لسان العرب).

ص: 988

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 19 - 5

5 - پرواز پرندگان بر فراز زمین ، دلیل و نشانه توانایی خداوند بر عذاب و هلاکت کافران

فکیف کان نکیر . أولم یروا إلی الطیر ... ما یمسکهنّ إلاّ الرحمن

ذکر پرواز پرندگان به عنوان نشانه قدرت خدای رحمان _ پس از یادآوری کيفر و عذاب کافران پیشین _ می تواند به منظور ارائه نمونه و جلوه ای از قدرت همه جانبه خداوند در جهان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 41 - 1

1 - توانایی خداوند بر نابودی امت ها (همچون کافران) و جایگزین کردن امت های برتر و بهتر از آنها (همچون مؤمنان)

فلا أقسم . . . إنا لَقَدرون . علی أن نبذل خیرًا منهم

درباره زمان تبدیل و مقصود از آن در این آیه، دو احتمال وجود دارد: 1_ نابودی کافران و جایگزین کردن مردم خوب و مؤمن به جای آنان در دنیا؛ 2_ تبدیل کافران و دیگر انسان ها به انسان های برتر و مناسب حیات اخروی در قیامت. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 3, 1

1 - درخواست نوح (ع) از درگاه پروردگار مبنی بر نابودی تمامی کافران و مشرکان حق ناپذیر عصر خود و قطع نسل آنان

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـ فرین ديارًا

واژه «ديار»، همواره پس از نفی قرار می گیرد و شامل همه انسان ها می شود.

3 - کافران و بت پرستان حق ناپذیر ، مستحق نفرین و نابودی اند .

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـ فرین ديارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 19 - 2

2- کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق هلاکت و نابودی اند .

إنه فکّر و قدر . فقتل کیف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 2

2- کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ثمّ قتل کیف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 4

4- توانایی خداوند بر آفرینش انسان ، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقنهم .. . و إذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

ص: 989

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند _ پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران _ استفاده می شود.

1834- هلاکت کافران اطراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لايزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه . . . حتى يأتي وعد الله

1835- هلاکت کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 11

11 _ هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذلك بأن الله لم يك مغيرا نعمه أنعمها على قوم حتى يغيروا . . . و كل كانوا ظلمين

1836- هلاکت کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 6

6 _ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

كذاب ءال فرعون . . . فأهلكنهم بذنوبهم

1837- هلاکت کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 15

15_ شکست و نابودی کفرپیشگان و پیروزی اهل ایمان ، از تهدید های خداوند به کافران و از وعده های او به مؤمنان عصر بعثت

حتى يأتي وعد الله

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

15 - فاطر - 35 - 17 - 2

ص: 990

2- هشدار خداوند به مشرکان و کافران لجوج صدراسلام، مبنی بر به نابودی کامل آنان و جایگزین کردن مردمی دیگر به جای آنها

إن یشاء یدهبکم .. ما ذلک علی اللّٰه بعزیز

1838- هلاکت کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 78 - 4,5,3,1

1_ کفرپیشگان قوم ثمود با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا فی دارهم جثمین

«رجفه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فأخذتهم الرجفه» (لرزش آنان را فراگرفت) می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید بر اندام آنان مستولی شد و نیز می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه و زلزله ای شدید آنان را فراگرفت.

3_ کافران قوم ثمود بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فروافتادن شخص به سینه خود است.

4_ کفرپیشگان قوم ثمود شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «دخلوا فی الصباح» (داخل در صبح شدند) باشد نه به معنای «صاروا» بر این مبنا «فأصبحوا ..» می رساند که هلاکت در اولین لحظه صبح اتفاق افتاده و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح یعنی در شب، بر کافران قوم ثمود عارض شده است.

5_ کافران قوم ثمود پس از تمام شدن حجت بر آنان و اصرارشان بر کفرورزی و از میان بردن ناقه صالح به هلاکت رسیدند .

قال الملائة الذین استکبروا .. فأخذتهم الرجفة

کلمه «فاء» در «فأخذتهم» نزول عذاب را بر حقایق بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد که از آنهاست کفرورزی قوم صالح، پی کردن ناقه و ...

1839- هلاکت کافران مدین

1_ کفرپیشگان قوم شعیب با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَثْمِينَ

«رِجْفَه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود که آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَ»، (لرزش آنان را فراگرفت) هم می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید به اندام آنان مستولی شد و هم می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه شدید آنان را فراگرفت.

2_ کافران قوم شعیب پس از تمام شدن حجت الهی بر آنان و اصرارشان به کفرورزی و مبارزه با شعیب و مؤمنان به وی ، به

هلاکت رسیدند .

قال الملاء .. فأخذتهم الرجفة

کلمه «فا» در «فأخذتهم» نزول عذاب را بر قضایای بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد و از آن قضایاست، کفرورزی مردم مدین، مبارزه آنان با شعیب و در آخر دعای شعیب که خواهان داوری خداوند شد.

3_ کافران قوم شعیب شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «ادخلوا فی الصباح» (داخل در صبح شدند) باشد، نه به معنای «صاروا». بر این مبنا «فأصبحوا ...» می رساند که هلاکت به هنگام صبح اتفاق افتاد و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح، یعنی در شب، بر کافران قوم شعیب عارض شده است.

4_ کفرپیشگان قوم شعیب بر اثر عذاب الهی ، همگان به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فرو افتادن شخص است بر سینه خود.

6_ هلاکت کافران قوم شعیب و نجات مؤمنان آن قوم ، داوری به حق خداوند در میان آنان

ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق .. فأخذتهم الرجفة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 92 - 1

1_ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعیب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذین کذبوا شعبياً کأن لم یغنوا فیها

ضمیر در «فیها» به «دار» در آیه قبل برمی گردد و «غنی» مصدر «لم یغنوا» به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین «کأن لم یغنوا» یعنی گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

1840- هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- کافران مکه با انکار آیات الهی - پس از اتمام حجت بر ایشان - مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو انا اهلکنهم... فستعلمون من اصحـب الصرط السوی و من اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءایـتی فلاتستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (..بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

ص: 992

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 31 - 2

2 - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل ترَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرَبِّصِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لايزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه . . . حتى يأتي وعد الله

1841- همانندی منافقان با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 9 - 4,5,7,9

4 - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج_هد الكفّار و المن_فقين و اغلظ عليهم

5 - جایگاه اجتماعی منافقان در نظام اسلامی و جامعه ایمانی ، همانند جایگاه کافران است .

ج_هد الكفّار و المن_فقين و اغلظ عليهم

7 - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج_هد الكفّار و المن_فقين و اغلظ عليهم

9 - جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران ، در قیامت یکسان است .

و مأویهم جهنّم

1842- هماهنگی برخورد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی همسان با روش فرعونیان و کافران پیش از آنها

كدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

1843- هماهنگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ همگونی روش کافران در طول تاریخ در برخورد با آیات الهی

ص: 993

كذاب ءال فرعون و الذين من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - اسراء - 17 - 59 - 9

9- مشركان و كافران طول تاريخ ، داراي جبهه اي واحد و انگيزه و عملكردي همگون در برخورد با آيات الهي و معجزه هاي انبيا

و ما منعنا أن نرسل بالأيـت إلا أن كذب بها الأولون

تعبير «الأولون» نشان می دهد که مشركان دوره هاي بعد، دنباله رو اسلاف خويشند و سرايت دادن حكم پيشينيان به نسلهاي بعدي، بيانگر انگيزه و عملکرد واحد آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 41 - 3

3- همساني كافران در طول تاريخ ، در برخورد غير منطقي با رسولان الهي

و لقد استهزئ برسلى من قبلك

برخورد استهزاآمیز، بيانگر نداشتن منطق در موضع گيري ها است و چون پيامبران پيشين و پيامبر اسلام (صلی الله عليه و آله) مورد تمسخر كافران قرار گرفته اند؛ به دست می آيد که برخورد كافران همسان بوده و مواضع مشابهی داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 81 - 3، 1

1 - موضع گيري كافران رفاه زده عصر بعثت ، در برابر رهنمود هاي پيامبر (صلی الله عليه و آله) ، همانند موضع گيري كافران پيشين در برابر رهنمود هاي پيامبرانشان

بل قالوا مثل ما قال الأولون

3 - سطحی نگري و عدم به کارگيري عقل و اندیشه ، وجه مشترك همه كافران و مستكبران تاريخ

بل قالوا مثل ما قال الأولون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - شعراء - 26 - 10 - 2

2 - همگونی خط رسولان و نیز موضع گیری کافران علیه ایشان

لعلک ب_ خع نفسک ألا یكونوا مؤمنین . . . واذ نادى ربک موسى أن ائت القوم الظ_لمین

پرداختن قرآن به سرگذشت موسی و فرعونیان پس از بیان موضع گیری انکارآمیز کافران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، رساننده این حقیقت است که در موضوع یاد شده حادثه ای تازه نیست؛ بلکه دارای پیشینه تاریخی است و یک نمونه آن رویارویی موسی و فرعونیان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 5

5 - تکذیب آیات الهی ، جرم مشترک همه کافران در طول تاریخ

و یوم نحشر من کلّ أمّه فوجًا. . . حتّی إذا جاء وقال أكذبتم ب_ای_تی

ص: 994

با این که گروه های حاضر در دادگاه، هر کدام از امتی خاص و متفاوت است؛ ولی همه آنها به خاطر یک جرم (تکذیب آیات الهی) محاکمه می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 5 - 4

4 - جبهه کفر ، در طول تاریخ جبهه ای همسو و متحد در برابر ادیان و پیامبران الهی

كذبت قبلهم قوم نوح و الأحزاب من بعدهم

به کار رفتن عنوان «احزاب» درباره اقوام کافر، می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 7 - 6

6 - شناخت تاریخ و آگاهی از موضع گیری های همگون کافران در برابر پیامبران ، مانع نگرانی و دلسردی رهبران دینی است .

و کم أرسلنا .. إلا كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 52 - 4

4 - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتى الذين .. إلا قالوا ساحر أو مجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 53 - 1,2

1 - موضع گیری همگون کافران علیه پیامبران در طول تاریخ ، تداعی گر تبانی آنان بر مواضع یکسان و از شگفتی های تاریخ است .

اتواصوا به

«تواصی» (مصدر «تواصوا») به معنای سفارش کردن برخی به بعضی دیگر است و استفهام در «اتواصوا به» برای تعجب است. در آیه شریفه، از موضع گیری یکسان کافران تاریخ در برابر رسولان الهی _ از آن جهت که گویا آنان همدیگر را بر این امر توصیه و سفارش کرده بودند _ اظهار تعجب شده است.

2- روحیه طغیان و سرکشی ، ریشه اصلی مواضع همگون کافران علیه پیامبران

أتواصوا به بل هم قوم طاغون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 2

2- مشرکان عصر پیامبر ، در پلیدی و استحقاق عذاب ، همچون کافران هلاک شده پیشین (قوم های عاد ، ثمود ، لوط و فرعونیان)

أَكْفَارَكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكَم

ص: 995

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 2

2- کافران ، در طول تاریخ دارای فرجامی مشابه و خصلت ها و مواضعی همگون

و لقد اهلکنا اشیاعکم

«أشیاع» جمع «شیعه» است و در این جا معادل امثال و اشباه به کار رفته است؛ یعنی، امثال شما در کفر و الحاد.

1844- همدم اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 23 - 5

5_ شیطان مسلط بر فرد کافر ، همراه با او تا لحظه حضور در دادگاه قیامت *

و قال قرینه هـ ذما ما لدیّ عتید

برداشت بالا- بنابر این نکته است که مراد از «قرین» در این آیه «شیطان» باشد که بر منکران معاد تسلط دارد و آنان را _ آن گونه که می خواهد _ منحرف ساخته و تا دادگاه قیامت وی را همراهی می کند و در آن جا به مخاصمه با او بر می خیزد.

1845- همدم کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 27 - 1

1_ هر کافر و مشرک ، دارای قرین و همراهی از شیاطین

قال قرینه

«قرین» در این آیه، به قرینه محتوای «ما أطفیته» و نیز «قدّمت إلیکم بالوعید» در آیه بعد، قرینی است شیطانی و گمراه گر.

1846- همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 5

5_ جواز معاهده و پیمان همکاری و ترک مخاصمه با غیر مسلمانان

الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

1847- همنشینان کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 996

6- کافران عصر بعثت ، فریفته وضعیت بهتر اقتصادی و هم نشینان به ظاهر آراسته خویش بودند .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

افتخار به محفل، در حقیقت افتخار به حاضران در آن است و مراد از اهل محفل به قرینه «من هو. .. أضعف جنداً» _ در آیات بعد _ هم فکران و یاوران کافران است.

1848- همشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 12، 10، 3

3_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، پذیرای دوستی و ولایت کفار ، در عین نهی خداوند حتی از همشینی با آنها

الذین يتخذون الكافرين أولياء .. يكفر بها ويستعزأ بها فلا تقعدوا معهم

10 _ جواز معاشرت و مجالست با کافران ، آنگاه که آیات الهی را استهزا نکنند و سخنانشان کفر به آیات الهی نباشد .

فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره

مفهوم جمله «حتى يخوضوا ..»، جواز معاشرت با شرط ذکر شده است.

12_ شرکت کنندگان در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی ، همسان با کافران استهزاگر

يكفر بها .. فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره إنكم إذا مثلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 37 - 5

5- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 53 - 6

6 - جواز ملازمت و همنشینی با کافران ، با حفظ معتقدات دینی خود *

إتی کان لی قرین . یقول ... أءذا متنا ... لمدينون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 6,7

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

7_ مسلمانان در همنشینی با کافران و مشرکان بی طرف باید با تذکر آنان را از مغلظه و استهزای در اسلام و قرآن بر حذر دارند. *

ص: 997

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

1849- هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 9

9- هواپرستی، انکار روز قیامت، باطل و بی هدف شمردن جهان آفرینش، از اوصاف کافران است.

و لا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل اللّٰه... بما نسوا یوم الحساب. و ما خلقنا السما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 2

2- کافران، هواپرستانی، ناخشنود از پیام های خداوند

و الذین کفروا... بأنّهم کرهوا ما أنزل اللّٰه

تعبیر «کرهوا»، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 1

1- مؤمنان، متکی به برهان و عقل و کافران، دلخوش به پندار و هوای نفس

أفمن کان علی بینه من ربّه... و اتّبعوا أهواءهم

در واژه «بینه» شناخت عقلی نهفته است. از مقابله آن با «أهواء»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 8

8- عدم درک کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ناشی از هواپرستی و تیرگی قلب آنان

قالوا... ماذا قال... أولئك الذین طبع اللّٰه علی قلوبهم و اتّبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر «طبع الله علی قلوبهم» به عنوان علت «یستمع إلیک . . . قالوا ... ماذا قال آنفاً» یاد شده باشد _ و نه معلول آن _ برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 2

2- تنها برپایی ناگهانی قیامت ، به هوش آورنده کافران لجوج هواپرست

اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ . . . فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

از مضمون آیه شریفه استفاده می شود که خداوند، همه دلایل لازم را به کافران نمایانده و حتی نشانه های قیامت را نیز برای آنان محقق ساخته است. تنها چیزی که باقی مانده برپایی خود قیامت است. اما آنان با مشاهده همه دلایل، ایمان نیاورده و منتظراند تا آخرین مهلت نیز سپری شود.

ص: 998

1850- هواپرستی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـ ذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطق و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

و إذا ذکرت ربک فی القرآن وحده ولّوا علی أدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

1851- یأس از ایمان کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 121 - 2

2_ پیامبران ، در صورت ناامیدی از ایمان آوردن کفرپیشگان ، وظیفه ای از جهت تبلیغ رسالت ، برعهده نداشتند .

وقل للذین لایؤمنون اعملوا علی مکانکم إنا عـملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 9

9_ ناامیدی پیامبران از هدایت یافتن مردم ، شرط نزول عذاب الهی بر امت های آنان بود .

حتی إذا استیئس الرسل . . . جاءهم نصرنا فنجی من نشاء

2 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر این که از کفرپیشگان حق ستیز قطع امید کند و به ایمان آوردن آنان دل نبندد .

حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً

اخبار خداوند به این که مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هرگز به قرآن ایمان نخواهند آورد، می تواند متضمن توصیه ای باشد به

پیامبر(صلی الله علیه و آله) مبنی بر این که آنان را در کفر بی ایمانی شان رها کند و امیدی به گرویدن آنان به اسلام و قرآن نداشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 3

3 - ناامیدی و یأس پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) از ایمان آوردن کفرپیشگان در نیمه نخست رسالت

قل ی قوم اعملوا علی مکانتکم ائی ع مل فسوف تعلمون

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر(صلی الله علیه و آله)، از ایمان آوردن مردم مکه ناامید بود. از این رو آنان را به خودشان وانهاد و به آنان فرمود: هر چه از دستتان برمی آید، انجام دهید و بر مواضع نادرست خود باقی بمانید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 3,6

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گفتگو با کافران ، ناامیدی خود را از ایمان آنان ابراز کرد و آنها را از مشرک شدن خویش ، مأیوس ساخت .

لکم دینکم ولی دین

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از ناامیدی از ایمان کافران ، از آنان خواست برای پایبندی او به دین خود ، مشکل آفرین نباشند .

ولی دین

1852- یأس از هدایت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 23 - 11

11- هجرت از سرزمین کفر ، پس از ناامیدی از هدایت کافران و ناتوانی از ایفای وظایف ، امری ضروری و بایسته

وإن لم تؤمنوا لی فاعتزلون .. فأسر بعبادی

تکلیف هجرت، پس از شکوه موسی(ع) از فراگیری جرم و نفوذناپذیری فرعونیان در برابر حق و ادامه تعرض های آنان نسبت به بنی اسرائیل، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- نفرین علیه کافران و بت پرستان حق ناپذیر۔ پس از ناامیدی از هدایت آنان _ امری پسندیده و روا

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الڪ_فرین ديارًا

1853- یاسی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 87 - 11

11_ تنها کفرپیشگان به یاری خدا امید ندارند و از رحمت او مأیوسند .

ص: 1000

لا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ

مراد از «کافرون» در آیه شریفه، منکران قدرت خدا و رحمت آفرینی او و آگاهیش به نیاز بندگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 77 - 2

2- یأس کافران از نجات و رهایی، پس از قرار گرفتن در تنگنای عذاب جهنم

عذاب شدید إذا هم فيه ملبسون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 99 - 5

5- قطع امید کافران از همه عوامل مادی و احساس بی پناهی کامل در هنگام مرگ

حتّى إذا جاء أحدهم الموت قال ربّ ارجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 39 - 7

7- یأس و ناامیدی کافران از دستیابی به اهداف و آرمان های خود

و الذين كفروا أعمّ لهم كسراب بقيعه يحسبه الظمآن ماء حتّى إذا جاءهم لم يجدوا شيئاً

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که جمله «يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً.. لَمْ يَجِدْهُ شَيْئاً» مربوط به دنیا باشد؛ یعنی، در همین دنیا است که کافران همچون تشنگان، به نتیجه اعمال خود و در پی نیل به اهداف خویش اند؛ ولی به آن دست نخواهند یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 10

10 - یأس و ناامیدی شدید کافران حق ناپذیر، از نجات خویش از عذاب الهی

فهل إلى خروج من سبيل

مفسران بر این باوراند که چنین سخنی، از زبان کسانی صادر می شود که یأس و ناامیدی بر وجود آنان چیره شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 30 - 4

4 - کافران ، مأیوس و ناتوان از مقابله با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیشگیری از دعوت آن حضرت

نترَبَّصْ به ریب المنون

پناه بردن کافران به آرزو و دل بستن به حادثه، نشانه یأس آنان از مقابله کارساز با پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 46 - 2

2 - مرگ ، لحظه کوتاه شدن دست کافران از تدبیر های خویش و نقطه های امید

فیه یصعقون . یوم لایغنی عنهم کیدهم شیئاً

در صورتی که «یومهم الذی ..» در آیه قبل، نظر به لحظه مرگ داشته باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

ص: 1001

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - کافرون - 109 - 6 - 3

3 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گفتگو با کافران ، ناامیدی خود را از ایمان آنان ابراز کرد و آنها را از مشرک شدن خویش ، مأیوس ساخت .

لکم دینکم ولی دین

1854- یاور اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 15 - 6

6 - آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

1855- یقین کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 25 - 1

1 - علم و باور کافران به هنگام زنده شدنشان در قیامت ، به رویه رو شدن با مصیبتی بزرگ و کمرشکن

تظنّ أن یفعل بها فاقره

«فاقره» به معنای مصیبت بزرگ و کمرشکن است (العین). «ظنّ» به معنای گمان راجح است و گاهی نیز به جای علم و یقین به کار می رود. در این آیه _ مطابق نظر بیشتر مفسران _ معنای اخیر مراد است.

1856- یهود و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 54 - 2

2_ همسویی اهل کتاب (یهود) با کافران و تصدیق عقاید آنان ، برخاسته از حسادتشان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان

يقولون هؤلاء اهـدى من الـذين امنوا سبيلا . . يحسدون الناس

جمله «ام يحسدون . . » بيان علتى براى مسائل عنوان شده در آيه 51 است. و از جمله آنها، قضاوت ظالمانه و همسويى با كافران است. يعنى اين قضاوت و همسويى، ناشى از حسادت يهود مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 82 - 4

4_ ايجاد پيوند دوستانه يهود با كافران براى تشكيل جبهه اى متحد و نيرومند عليه مسلمانان

ص: 1002

تری کثیراً منهم يتولون الذين كفروا .. لتجدن اشد الناس عدوه للذين ءامنوا

بیان عداوت یهودیان و مشرکان با اهل ایمان پس از بیان برقراری دوستی یهود و اهل شرک می رساند که این رابطه دوستی در جهت دشمنی با مسلمانان است.

کافران مکه

1857- {کافران مکه}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 4، 3، 1

1 _ کفرپیشگان مکه ، مؤمنان را از ورود به مسجدالحرام باز می داشتند .

و ما لهم ألا يعذبهم الله و هم يصدون عن المسجدالحرام

در برداشت فوق مفعول «یصدون»، به مناسبت حکم و موضوع، المؤمنین گرفته شده است.

3 _ کافران مکه به دلیل بازداشتن اهل ایمان از ورود به مسجدالحرام ، مستوجب عذاب (کشته شدن ، اسیر گشتن و . . .) بودند .

و ما لهم ألا يعذبهم الله و هم يصدون عن المسجدالحرام

با توجه به آیه قبل که عذاب استیصال را برای مردم مکه با شرایط ذکر شده منتفی دانست، معلوم می شود مراد از عذاب در این آیه به دلیل وقوع آن در بین آیات نبرد، شکست کافران و کشته و اسیر شدن آنان است.

4 _ کفرپیشگان مکه به ناحق خویشتن را سرپرست مسجدالحرام می پنداشته و غاصبانه بر آن تسلط داشتند .

و هم يصدون عن المسجدالحرام و ما كانوا أولیاءه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 2 - 15

15 _ مردم مکه در واکنش به دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) دو دسته بودند : مؤمن و کافر .

أن أُنذر الناس و بشر الذين ءامنوا .. قال الكفرون

1858- آثار اجابت خواسته های کافران مکه

5- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول ملائکه ، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت .

ما ننزل الملائکه إلاّ بالحقّ و ما کانوا إذاً منظرین

انظار مصدر «منظر» به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

1859- آثار شبهه افکنی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 9 - 3

3 - تأثیر پذیری مردمان کم عقل و ضعیف الرأی، از سخنان انکارآمیز کافران مکه علیه موضوع رستاخیز و روز جزا

إتکم لفی قول مختلف . یؤفک عنه من أفک

ضمیر در «عنه» می تواند به «قول مختلف» بازگردد. در این صورت «عن» تعلیلیه بوده و جمله «یؤفک...» صفت برای «قول» می باشد؛ یعنی، «یؤفک بسببه...».

1860- ابتلای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 4

4 - ابتلای کافران مکه به گرفتاری و سختی، از رخداد های دوران پیش از هجرت

و لو رحمنهم و کشفنا ما بهم من ضرّ

1861- ابراهیم(ع) و کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 20، 4

4 - ابراهیم (ع)، کفرپیشگان مکه را شایسته بهره مند شدن از روزی های الهی نمی دانست .

و ارزق ... من ءامن منهم باللّٰه و الیوم الآخر

20 - دلجویی خداوند از ابراهیم (ع) به خاطر اجابت نکردن دعای او علیه کافران مکه

و ارزق ... من ءامن منهم ... قال و من کفر فأمّته قلیلا ثم أضطره إلی عذاب النار

از هدفهای بیان اندک بودن متاع دنیا و زمان بهره گیری از آن و نیز بیان فرجام شوم کفرپیشگان پس از رد کردن تقاضای ابراهیم علیه آنان، دلجویی از ابراهیم است.

1862- اتمام حجت بر کافران مکة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 1

1- کافران مکة با انکار آیات الهی - پس از اتمام حجت بر ایشان - مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو أنّا أهلکنهم... فستعلمون من أصحاب الصرط السویّ و من اهتدی

ص: 1004

1863- اجابت خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 8 - 15 - 8

8- در صورت تحقق خواسته کافران مکه، مبنی بر نزول ملائکه، آنان گرفتار عذابی مرگبار می شدند.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما كانوا إذا منظرین

یکی از احتمالاتی که برای آیه داده شده، این است که ملائکه، در صورتی که بخواهند برای کافران نازل شوند، برایشان عذاب به ارمغان خواهند آورد؛ عذابی که هیچ کدام از آنان را زنده نخواهد گذاشت.

1864- اختلاف کافران مکه با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 28 - 9

9- کافران مکه، در انتظار وقوع روزی برای حل و فصل شدن اختلاف شان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.*

و يقولون متى هـذا الفتح

احتمال دارد مراد از «الفتح» فصل و قضا میان کافران و پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد. در این صورت، «یوم الفتح»، روزی خواهد بود که چنین ایده ای، جامه عمل بپوشد.

1865- اخلاق کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 2

2_ کفرپیشگان مکه با سرمستی و خودنمایی، از دیار مکه رهسپار منطقه بدر شدند.

و لا تکنونوا کالذین خرجوا من دیرهم بطرا

1866- ادعاهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ کافران مکه مدعی توان خویش در آوردن آیات و معارفی چون قرآن

قالوا قد سمعنا لئن شاء لقلنا مثل هذا

1867- اذیتهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1005

3- مسلمانان صدراسلام (در مکه) از سوی کافران و مشرکان گرفتار فشار های روحی و تنگنا های روانی بودند .

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ

با توجه به نزول این آیات در مکه، جمله «سَيَجْعَلُ . . .» باید وعده ای نزدیک به مسلمانان صدراسلام باشد. این نوید حکایت از آن دارد که مسلمانان در زمان نزول آیات، در شرایط سختی از نظر روحی و روانی و مقبولیت اجتماعی قرار داشتند.

1868- استقلال فکری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 4

4 - کافران مکه ، برای عقیده خود ، هویتی مستقل ، قائل بودند .

اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا

1869- استهزاهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر(صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 11 - 3

3- خداوند ، تسلی بخش پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر برخورد های تمسخرآمیز کافران مکه

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ . . . و ما يأتيهم من رسول إلا كان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 8

8- خداوند ، تسلی بخش پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برابر برخورد های تمسخرآمیز کافران مکه

و ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزءون. کذلک نسلک فی قلوب المجرمین . لایؤمن

آیات قبل، درباره برخورد عنادآلود کفار مکه با نبوت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بود. اینکه در این آیه ها، برخورد مردمان پیشین با انبیای الهی را توضیح می دهد، احتمالاً به جهت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 1،2

ص: 1006

1- کافران و مشرکان مکه ، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند .

وإذا رءاك الذين كفروا إن يتخذونك إلهزوا

2- تمسخر و استهزا ، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

وإذا رءاك الذين كفروا إن يتخذونك إلهزوا

حرف نفی «إن» و حرف استثنا «إلا» پس از آن _ که بر قصر دلالت می کند _ و نیز آمدن «هزوا» به صورت مصدر ، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 4

4- کافران دین ستیز مکه ، وعده ها و تهدید های الهی (عذاب ، کیفر اخروی و . . .) را مورد استهزا و تمسخر قرار می دادند .

و يقولون متى هـ ذا الوعد

جمله استفهامیه «و يقولون متى هـ ذا الوعد» برای تهکّم و استهزا است .

1870- اطمینان کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 3

3 _ اطمینان کفار مکه به پیروزی خویش هنگام خروج برای جنگ بدر

و لا تكونوا كالذين خرجوا

1871- اغواگری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 14 - 11

11 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا . . . ولقد أرسلنا نوحًا إلى قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

1872- افساد کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 5

5- کافران مکه ، مردمانی مجرم و تبه‌کار بودند .

ربما یوّد الذین کفروا . . . کذلک نسلکة فی قلوب المجرمین

ص: 1007

1873- اکثریت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 10

10_ اکثر کافران مکه ناآگاه به مستحق بودن عذاب الهی به سبب بازداشتن مؤمنان از مسجدالحرام

و ما لهم ألا يعذبهم الله وهم يصدون عن المسجد الحرام... و لكن أكثرهم لا يعلمون

1874- امیدواری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 7

7- امیدواری کافران مکه، به پیروزی خود بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از طریق ایجاد هیاهو و فضای ناآرام

وقال الذين كفروا لا تسمعوا... والغوا فيه لعلكم تغلبون

1875- انذار کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 4 - 3

3- هشدار خداوند به کافران هدایت ناپذیر مکه، مبنی بر اینکه مهلت دادن به آنان به معنای تداوم بخشیدن به زندگیشان نیست؛ بلکه همواره در معرض هلاکتند.

ربما يودّ الذين كفروا لو كانوا مسلمين. ذرهم... فسوف يعلمون. و ما أهلکنا من قریه

ذکر این آیه، پس از تهدید «فسوف يعلمون» احتمالاً برای دفع اشکال مقدر می باشد و آن اشکال این است که: کفار پس از مهلت یافتن با امر «ذرهم یا کفروا...» چنین نپندارند که زندگیشان ادامه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 13

13- هشدار خداوند به کافران استهزاگر مکه

هل ينظرون إلا أن تأتيهم المَلءُكة . . . كذلك فعل الذين من قبلهم ... فأصابهم سيئات

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - فصلت - 41 - 53 - 1

1 - هشدار خداوند به كفار مكه ، مبنی بر پیروزی نزدیک مسلمانان بر آنان

سنريهم ءای_ تنافی الآفاق وفي أنفسهم

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که مراد از ضمير «هم» _ به قرينه آيه قبل (ثم كفرتم) _ كفار مكه بوده و مقصود از «آفاق» نواحی زمین و از «أنفس» مردم سرزمین جزیره العرب باشد. بنابر این جمله «سنريهم آیاتنا في الآفاق وفي

ص: 1008

أنفسهم» می تواند اشاره به پیروزی مسلمانان بر کافران داشته باشد.

1876- انگیزه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن، برخاسته از منطق و عقل نبود؛ بلکه انگیزه نفسانی - روانی داشت.

وإذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولّوا على آدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

1877- ایمان نسل کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 30

30- وجود مؤمنانی در نسل و صلب کافران مکه، مانع نزول عذاب الهی بر آنان *

لولا رجال مؤمنون .. لم تعلموهم ... لو تزیلوا لعذبنا الذين كفروا منهم عذابًا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از مردان و زنان مؤمن در آیه شریفه، فرزندان باشند که از کافران مکه تولد خواهند یافت و به ایمان خواهند گروید. آنچه مؤید این احتمال است، تعبیر «لم تعلموهم» و نیز «لو تزیلوا» می باشد؛ زیرا «لو» امتناعیه، تفکیک ناپذیری نسل مؤمن از کافران عصر بعثت را می رساند.

1878- بهانه جویی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 4

4- درخواست نزول ملائکه، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه، بهانه ای بیش نبود.

لو ما تأتینا بالملائکه .. ما ننزل الملائکه إلا بالحق

قید «إلا بالحق» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذاً منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت

پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

1879- بی ادبی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1009

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

1880- بی تأثیری جوسازی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه ، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود ، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا .. لعلکم تغلبون

واژه «لعل» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

1881- بی منطقی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

ولقد صرّفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلاّ نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطقی و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

وإذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولّوا على أدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

1882- بینش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1010

4- کافران مکه ، نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) را ، ادعایی بیش نمی دانستند .

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

ذکر نکردن منشأ نزول ذکر و مجهول آوردن فعل «نزل» و نیز با استهزا بیان کردن آن، می تواند به منظور یاد شده باشد.

5- نزول وحی از جانب خداوند بر بشر ، امری غیر قابل قبول و به دور از عقل و خرد و در حد دیوانگی در بینش کافران مکه

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- کافران مکه ، دلیل صداقت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در ادعای نزول وحی ، آمدن ملائکه برای تصدیق او می دانستند .

لو ما تأتینا بالملئکه ان کنت من الصدقین

4- کافران مکه ، بر این باور بودند که نزول هر نوع پیام آسمانی بر بشر ، باید همراه با شاهد آسمانی محسوسی باشد . *

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه ان کنت من الصدقین

درخواست کافران از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای آوردن ملائکه جهت تصدیق نبوتش، ممکن است از این رو باشد که: آنان ارتباط بشر با خداوند را غیر ممکن می دانستند و برای قبول نبوت بشر، خواستار آوردن شاهد آسمانی بودند و ذکر نام ملائکه شاید به عنوان نمونه و یا شناخته شده بودن آنان باشد.

6- کافران و مشرکان مکه ، ملائکه را موجوداتی قابل احساس برای همگان می دانستند .

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه

از تعبیر «لو ما تأتینا بالملئکه» (چرا فرشته ای نمی آوری؟) استفاده می شود که آنان، فرشتگان را موجوداتی محسوس و قابل رؤیت می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- کافران و مشرکان مکه ، نسبت به نام «رحمان» برای خداوند ، بسیار حساس و منکر رحمانیت او بودند .

و هم بذكر الرحمن هم ك_فرون

اختصاص به ذكر يافتن نام «رحمان» از میان دیگر نام های مقدس پروردگار و نیز تکرار «هم»، بیانگر برداشت یاد شده است.

8- کافران مکه ، منکر خدای رحمان بودند .

و هم بذكر الرحمن هم ك_فرون

گفتنی است که کافران منکر نام رحمان بودند؛ به اولویت استفاده می شود که منکر ذات خدای رحمان نیز بوده اند.

9- آسمانی بودن قرآن ، مورد انکار کافران و مشرکان مکه بود .

و هم بذكر الرحمن هم ك_فرون

برداشت یاد شده مبتنی براین است که مقصود از «ذکر» قرآن کریم باشد، چنان که در موارد متعدد در قرآن _ از جمله آیه دوم همین سوره _ از قرآن به «ذکر» یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 4

ص: 1011

4- کافران مکه ، برای عقیده خود ، هویتی مستقل ، قائل بودند .

اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا

1883- ترس کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 3

3- وحشت کافران مکه ، از تأثیر شگفت قرآن و پیام وحی در شنوندگان

لا تسمعوا له_ ذا القرآن و الغوا فيه

1884- ترک احتجاج با کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 1

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به هنگام مواجهه با حق ناپذیری کافران مکه ، مأمور به رها کردن آنان به حال خود و ترک محاجه با آنها شد .

ذرهم يأكلوا ويتمتعوا

1885- تعصب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 11

1886- تکبر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 2

2_ کفرپیشگان مکه با سرمستی و خودنمایی ، از دیار مکه رهسپار منطقه بدر شدند .

ولا تكونوا كالذين خرجوا من ديرهم بطرا

1 - کافران مکه ، رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تکذیب می کردند .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا .. وإن تكذبوا فقد كذب

بنابراین که مخاطب آیه _ طبق سیاق _ کافران مکه باشند، نکته یاد شده، به دست می آید.

5 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، به جهت تکذیب کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإن تكذبوا فقد كذب أمم من قبلکم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که جواب شرط «إن تكذبوا» محذوف بوده و چیزی از قبیل «فاستعدوا للعذاب» باشد؛ یعنی، اگر تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - کافران مکه ، منکر تحقق معاد بودند .

أولم يروا كيف يبدئ الله الخلق ثم يعيده

آیه بعد، قرینه است بر این که این آیه، در صدد اثبات تحقق معاد است. دعوت از کافران برای ژرف نگری در قدرت خدا، نشان از انکار معاد از سوی آنان دارد.

1888 - تلاش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 _ کفرپیشگان مکه در عصر بعثت ، همواره در تلاش برای بازداشتن مردم از پیوستن به راه خدا

و يصدون عن سبيل الله

6 _ خروج کافران مکه به سوی بدر ، در راستای تلاششان برای بازداري مردم از راه خدا

ولا تكونوا كالذين خرجوا من دبرهم .. و يصدون عن سبيل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 3

3 - کافران مکه ، به هنگام دعوت از مسلمانان به بازگشت از اسلام ، به آنان اعلام کردند که در صورت مرتد شدن ، گناهان شان را برعهده خواهند گرفت .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطيكم

امر «لنحمل» دلالت بر تعهد کافران در قبول گناه ارتداد مسلمانان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 2

2 - تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

وقال الذين كفروا .. اتبعوا سبيلنا ... و ليحملن اثقالهم

ص: 1013

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 6

6 - کافران مکه ، در تلاش برای غلبه بر قرآن و پیام وحی

وقال الذین کفروا لاتسمعوا .. لعلکم تغلبون

1889- تناقض گویی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 8 - 3

3 - تناقض گویی کافران مکه ، در انکار معاد و کیفر کردار

إنکم لفی قول مختلف

با توجه به این که آیات پیشین در مورد معاد و جزای کردار و آیات بعد در زمینه روز جزا است، ممکن است «قول مختلف» نظر به همین موضوع (معاد) داشته باشد.

1890- تنفر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 5

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

ولقد صرّفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

1891- توطئه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 2,3

2_ توطئه گری های کافران مکه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نجات وی از آن توطئه ها با برنامه های الهی ، امری شایسته و بایسته به یاد داشتن

إذ يمكر بك الذين كفروا . . . والله خير المكرين

«إذ يمكر . . .» عطف بر «إذ أنتم قليل . . .» در آیه 26 است.

3_ محبوس ساختن یا کشتن و یا تبعید پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از جمله توطئه های کافران مکه علیه آن حضرت

لیشتوک او یقتلوک او یخرجوک و یمکرون

جمله «و یمکرون» بیانگر این است که کافران علاوه بر تصمیم داشتن به قتل پیامبر (صلی الله علیه و آله) و . . . برنامه های دیگری نیز علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نظر داشته اند. لذا در برداشت فوق از آن به «از جمله» تعبیر شده است.

ص: 1014

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 2

2_ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا ، از حيله هاى كافران مكه در مبارزه با قرآن و رسالت پيامبر (صلى الله عليه و آله)

و يمكرون ... و اذ قالوا اللهم ... فامطر علينا حجاره من السماء

برخى در توجيه عذاب خواهى كافران (فامطر علينا ..) چنين گفته اند كه آنان براى فريب ديگران و يا اقناع خويش اين نفرين را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انكار قرآن و حقانيت رسالت پيامبر (صلى الله عليه و آله) محق بشمارند. آيه قبل كه سخن از مكر كافران داشت، مى تواند تأييدى براى اين نظريه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 19

19_ رهاى پيامبر (صلى الله عليه و آله) از توطئه كافران مكه و اعتلاى كلمه الله ، جلوه عزت (شكست ناپذيرى) و حكمت خدا

فقد نصره الله إذ أخرجه .. كلمه الله هي العليا والله عزيز حكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - يونس - 10 - 2 - 16

16_ اتهام سحر و افسونگرى ، از حربه هاى تبليغياتى كفريشگان مكه عليه قرآن و پيامبر (صلى الله عليه و آله)

قال الكفرون إن هذا لسحر مبين

1892- تهديد كافران مكه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 27

27- كافران مكه ، مورد تهديد خداوند به عذابى دردناك

لو تزيّلوا لعذبنا الذين كفروا منهم عذاباً أليماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل ترَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِّصِينَ

1893- تهمتهای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 2 - 16

16 _ اتهام سحر و افسونگری ، از حربه های تبلیغاتی کفرپیشگان مکه علیه قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 1015

قال الكفرون إن هذا لسحر مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3

3- کافران مکه ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود ، فردی مجنون و دیوانه می دانستند .

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 5

5- کافران مکه ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را متهم به سحر می کردند .

بل نحن قوم مسحورون

در آیه فوق، هر چند به «سحر کننده» تصریح نشده، ولی تناسب حکم و موضوع و نیز آیه های دیگری که به این موضوع تصریح کرده است، مقصود پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 5

5- کافران دین ستیز مکه ، پیامبر اسلام و مؤمنان را در باره وعده های الهی دروغگو می پنداشتند .

و یقولون متی هـ ذا الوعد ان کنتم صـ دقین

1894- جوسازی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 7

7 - امیدواری کافران مکه ، به پیروزی خود بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از طریق ایجاد هیاهو و فضای ناآرام

وقال الذين كفروا لاتسمعوا .. و الغوا فيه لعلكم تغلبون

1895- جهل كافران مكه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

14 - لقمان - 31 - 6 - 6

6- جهل ، عامل رويکرد كافران مكه به خريد داستان هاي بي اساس بود .

و من الناس من يشتري لهو الحديث . . . بغير علم

«بغير علم» متعلق به فعل «يشتري» است.

ص: 1016

حس گرایی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 4

4- کافران مکه ، بر این باور بودند که نزول هر نوع پیام آسمانی بر بشر ، باید همراه با شاهد آسمانی محسوسی باشد . *

قالوا .. لو ما تأتينا بالملئکه إن كنت من الصدقین

درخواست کافران از پیامبر(صلی الله علیه و آله) برای آوردن ملائکه جهت تصدیق نبوتش، ممکن است از این رو باشد که: آنان ارتباط بشر با خداوند را غیر ممکن می دانستند و برای قبول نبوت بشر، خواستار آوردن شاهد آسمانی بودند و ذکر نام ملائکه شاید به عنوان نمونه و یا شناخته شده بودن آنان باشد.

1896- حق ستیزی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 6

6 - کافران مکه ، در تلاش برای غلبه بر قرآن و پیام وحی

وقال الذین کفروا لاتسمعوا .. لعلکم تغلبون

1897- حق ناپذیری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا .. إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 3 - 1

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به هنگام مواجهه با حق ناپذیری کافران مکه، مأمور به رها کردن آنان به حال خود و ترک مواجهه با آنها شد.

ذره‌م یا کلووا و یتمتّعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکه برای دریافت حقایق به آنجا بروند، ایمان نخواهند آورد.

كذلك نسلکة فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

ص: 1017

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 1,2,4

1- کافران هدایت ناپذیر مکه ، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق ، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد .

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلوا فيه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

«سکر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم بندی می دانستند.

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلوا فيه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

4- کافران مکه برای گریز از پذیرفتن حقایق الهی ، آنها را اموری موهوم جلوه می دادند .

لقالوا إنما سكرت أبصرنا بل نحن قوم مسحورون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 5

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

و لقد صرّفنا فی هـ ذالقرءان لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

1898- خواسته کافران کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 1,2,5

1 _ کافران مکه از خداوند خواستند چنانچه قرآن حقیقتی از جانب اوست ، آنان را سنگباران کند و یا عذاب دردناک دیگری بر آنان فرورستد .

و إذ قالوا .. فأمطر علینا حجاره

2 _ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا ، از حیله های کافران مکه در مبارزه با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و

ویمکرون . . . واذ قالوا اللّٰهم ... فأمطر علينا حجاره من السماء

برخی در توجیه عذاب خواهی کافران (فامطر علينا . . .) چنین گفته اند که آنان برای فریب دیگران و یا اقناع خویش این نفرین را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انکار قرآن و حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) محق بشمارند. آیه قبل که سخن از مکر کافران داشت، می تواند تأییدی برای این نظریه باشد.

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللّٰهم إن کان هذا هو الحق من عندک فأمطر علينا حجاره

1899- خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1018

1- کافران مکه، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن فرشتگان برای تصدیق نبوت آن حضرت بودند.

قالوا .. لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصديقين

«لو ما» مانند «هلا» و «لولا» برای تحضیض است.

3- کافران مکه، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن ملائکه به عنوان معجزه بودند.

لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصديقين

آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که مورد درخواست کفار بود _ احتمال دارد برای تصدیق نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و احتمال دارد معجزه درخواستی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- درخواست کافران مکه، برای آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درخواستی نابه جا و باطل بود.

لو ما تأتينا بالملئكة .. ما ننزل الملائكة إلا بالحق

جمله «ما ننزل الملائكة إلا بالحق» حصری و احترازی است و کنایه از این است که درخواست کفار نابه جاست.

4- درخواست نزول ملائکه، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه، بهانه ای بیش نبود.

لو ما تأتينا بالملئكة .. ما ننزل الملائكة إلا بالحق

قید «إلا بالحق» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذا منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- کافران حق ناپذیر مکه، در انتظار معجزه آمدن فرشتگان و یا امر ویژه ای از جانب خداوند برای تأیید حقانیت قرآن بودند

و إذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أس - طر الأولین .. هل ينظرون إلا أن تأتيهم

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که عبارت «تأتیهم الملائکه أو یأتی أمر ربک» (ملائکه برای آنان بیاید و یا امر پروردگارت بیاید) _ به قرینه آیات سابق که درباره قرآن کریم بود _ بر آمدن ملائکه یا امر خداوند جهت تأیید قرآن دلالت داشته باشد.

1900- دروغگویی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 12 - 11، 9، 8

8 - کافران مکه ، برای باز داشتن مسلمانان ، از ایمان شان به دروغ متوسل شدند .

وقال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا و لنحمل خطی_کم .. . إنهم لک_ذبون

9 - کافران مکه ، مردمی دروغگو بودند .

وقال الذین کفروا .. . إنهم لک_ذبون

ص: 1019

11 - برعهده گرفتن خطا و گناه ارتداد مسلمانان ، از سوی کافران مکه ، ادعایی دروغ و خالی از واقعیت بود .

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا ولنحمل خطيكم .. إنهم لكَ ذبُون

1901- دشمنی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا عليك كتابا .. إن هذا إلا سحر مبين

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 9

9 - انکار و برخورد عنادآمیز با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شیوه مستمر کافران مکه

كانوا بأى_تنا يجحدون

فعل «كان» هرگاه بر مضارع داخل شود افاده استمرار می کند.

1902- دعای کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 3

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش ، مستحق عذاب الهی بودند .

و ما لهم ألا ليعذبهم الله . . . و ما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء و تصديه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما كان صلاته...» عطف بر «وهم يصدون...» باشد.

1903- رفتار ناپسند کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 2

2_ شیطان رفتار های ناشایست کافران مکه را در نظرشان زیبا جلوه داد .

ص: 1020

وإذ زين لهم الشيطان أعمالهم

1904- روش برخورد کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 1

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی همسان با روش فرعونیان و کافران پیش از آنها

كدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3، 1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

3- کافران مکه، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود، فردی مجنون و دیوانه می دانستند.

وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر إنک لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 5، 2، 1

ص: 1021

1- کافران و مشرکان مکه، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند.

وإذا رءاك الذين كفروا إن يتخذونك إلهزواً

2- تمسخر و استهزا، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود.

وإذا رءاك الذين كفروا إن يتخذونك إلهزواً

حرف نفی «إن» و حرف استثنا «إلا» پس از آن _ که بر قصر دلالت می کند _ و نیز آمدن «هزواً» به صورت مصدر، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است.

5- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مورد تحقیر مداوم کافران مکه قرار می گرفت.

وإذا رءاك .. أهـذا الذى يذكره الهتك

همزه استفهامیه در «أهـذا..» برای تعجب است و اسم اشاره «هـذا» _ به قرینه استهزا _ در تحقیر استعمال گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 60 - 11، 10

10 - کافران مکه، در صدد تحقیر و خوار ساختن پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.

و لا يستخفّنك الذين لا يوقنون

دعوت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) به صبر در برابر کافران و نیز توصیه به مراقبت از خود که مبادا کافران آن حضرت را خفیف و خوار کنند، می تواند بازگو کننده وضعیّت رفتاری کافران درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد.

11 - کافران مکه، در صدد بودند تا با تبلیغات خود، در مواضع عقیدتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) سستی ایجاد کنند.

إن أنتم إلا مبطلون.. و لا يستخفّنك الذين لا يوقنون

برخی بر این عقیده اند که معنای «لا يستخفّنك»، «لاینفز عن دینک» (بیرون نبرند تو را از دین ات) است (لسان العرب). «و لا يستخفّنك الذين لا يوقنون» می تواند بیان نوع اثری باشد که مشرکان، با «إن أنتم إلا مبطلون» در صدد ایجاد آن بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 9

9 - انکار و برخورد عنادآمیز با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شیوه مستمر کافران مکه

كانوا بأى_تنا يجحدون

فعل «كان» هرگاه بر مضارع داخل شود افاده استمرار می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 11 - 1

1- تلاش کافران مکه ، برای تحقیر مؤمنان و بی اهمیت جلوه دادن ایمان آنان

وقال الذين كفروا للذين ءامنوا لو كان خيرا ما سبقونا إليه

1905- زمینه عجله کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1022

6- خوی شتاب زدگی آدمی، زمینه ساز درخواست کافران مکه برای تحقق وعده های الهی (عذاب، برپایی قیامت و...) (

خلق الإنسان من عجل... یقولون متی هذا الوعد إن کنتم صـدقین

برداشت یاد شده مبتنی براین است که جمله «و یقولون متی...» عطف بر جمله «سأوریکم...» باشد و این دو جمله، با جمله «خلق الإنسان من عجل» - که بیان گر خصلت عمومی انسان ها است - مرتبط باشند.

1906- زمینه عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 8

8- در صورت تحقق خواسته کافران مکه، مبنی بر نزول ملائکه، آنان گرفتار عذابی مرگبار می شدند.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

یکی از احتمالاتی که برای آیه داده شده، این است که ملائکه، در صورتی که بخواهند برای کافران نازل شوند، برایشان عذاب به ارمغان خواهند آورد؛ عذابی که هیچ کدام از آنان را زنده نخواهد گذاشت.

1907- زمینه هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 5

5- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول ملائکه، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

انظار مصدر «منظر» به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 8

1908- سرزنش کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 19 - 1

1 - کافران مکه ، از سوی خداوند ، به خاطر ژرف نگری نکردن درباره توانایی خدا بر خلق موجودات ، سرزنش شده اند .

أولم يروا كيف يبدئ الله الخلق

همزه «أولم يروا» استفهام توبيخي است.

ص: 1023

1909- سرگردانی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7 - لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لو رحمنهم... للجوافی طغیٰ نهم یعمهون

1910- سطح زندگی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 3

3 - سطح زندگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، با کافران مکه، تفاوت قابل ملاحظه ای داشت.

ولا تمدنّ عینک إلی ما متّعنا به أزواجًا منهم

1911- شک کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا... لعلکم تغلبون

واژه «لعلّ» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 54 - 1

1 - تردید و شک کافران مکه، نسبت به برپایی قیامت

ألا إنهم فی مریه من لقاء ربهم

1912- شکایت از کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 30 - 1

1_ شکوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به پیشگاه خداوند از مردم عصر خویش (کافران شهر مکه)، به خاطر متروک و مهجور ساختن قرآن

ص: 1024

وقال الرسول یـربّ إنّ قومی اتّخذوا هـذا القرآن مهجورًا

در این که شکوائیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در این دنیا است و یا در آخرت؟ دو نظریه میان مفسران وجود دارد. برداشت یاد شده مبتنی بر دیدگاه اول است که مطابق نظر بیشتر مفسران می باشد. گفتنی است واژه «مهجور» به معنای متروک ورها شده است.

1913- شکست کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 4

4- کافران مکه ، در آستانه شکست و عذاب دنیوی قرار گرفته بودند .

سأوریکم ءایـتی

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مراد از «آیات» شکست کفار مکه و عذاب دنیوی آنان باشد. گفتنی است مکی بودن این آیات، مؤید برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لایزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه . . . حتی یأتی وعد الله

1914- شگفتی تکذیبری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مکه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب

آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

1915- شیطان و کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 48 - 8

8_ تجسم شیطان برای کافران مکه ، قبل از جنگ بدر

وإذ زين لهم الشيطان أعمالهم

ص: 1025

1916- صفات کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 15 - 2

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلّوا فيه یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

1917- ضیق صدر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 11

1918- طغیان کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7- لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لو رحمنهم... للجرّوا فی طغی_نهم یعمهون

1919- ظلم کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 10

10_ فرعونیان ، امت های پیش از آنان و کفرپیشگان مکه ، از زمره ظالمان

و کل کانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 75 - 15، 9

9_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام ، تحت سیطره ستم کافران مکه

و ما لکم لا تقاتلون فی سبیل اللّٰه و المستضعفین . . . یقولون ربّنا اخرجنا من هذه ا

بسیاری از مفسران برآنند که آیه مورد بحث درباره مسلمانانی است که تا قبل از فتح مکه در آنجا بودند و از مهاجرت آنان جلوگیری می شد.

ص: 1026

15_ مسلمانان مستضعف صدر اسلام ، خواستار فرمانده و نیروی انسانی از جانب خداوند برای رهایی از ستم کفرپیشگان مکه

واجعل لنا من لدنک ولیاً واجعل لنا من لدنک نصیراً

1920- عبادت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 2,3

2_ سوت کشیدن و کف زدن در اطراف کعبه به عنوان عبادت و نیایش از سوی کافران مکه ، دلیل شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام

إن أولیاءه إلا المتقون .. مکاء و تصدیه

جمله «ما کان صلاتهم ..» می تواند بیان مصداقی برای بی تقوایی متولیان کفرپیشه مسجدالحرام باشد و در نتیجه دلیلی برای عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام.

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش ، مستحق عذاب الهی بودند .

و ما لهم ألا لיעذبهم الله .. و ما کان صلاتهم عند البیت إلا مکاء و تصدیه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما کان صلاته ..» عطف بر «و هم یصدون ...» باشد.

1921- عجز کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 3

3- ناتوانی و درماندگی کافران و مشرکان مکه ، در مبارزه با اسلام و منطق پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلا هزواً

از این که کافران و مشرکان، به گونه ای مستمر به استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداختند، بر می آید که آنان در توسل به منطق و دلیل و برهان ناتوان بودند و هیچ راهی جز این نداشتند.

1922- عذاب دنیوی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- کافران مکه ، در آستانه شکست و عذاب دنیوی قرار گرفته بودند .

سأوریکم ءای-تی

برداشت یاد شده مبتنی براین است که مراد از «آیات» شکست کفار مکه و عذاب دنیوی آنان باشد. گفتنی است مکی بودن این آیات، مؤید برداشت یاد شده است.

ص: 1027

1923- عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 1

1- کافران مکه با انکار آیات الهی - پس از اتمام حجت بر ایشان - مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو انا اهلکنهم... فستعلمون من اصح ب الصراط السوی و من اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءای تی فلا تستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (.. بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

1924- عقیده کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 5,6

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجاره

6_ کافران مکه معتقد به خدا و معتقد به تأثیر او در جهان هستی

و إذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجاره من السماء

1925- علاقه به هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 6 - 6

6 - علاقه شدید برخی از مسلمانان عصر بعثت ، به ارشاد کافران سرشناس مکه و مسلمان ساختن آنان

براساس شأن نزول این آیات، افراد معروفی از قریش (نظیر ابوجهل) در مجلسی که ابن ام مکتوم وارد شد، حضور داشتند و تعبیر «من استغنی» در مورد آنان نازل شده است.

1926- عوامل مصونیت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 24

24- حضور مؤمنان در محیط زندگی کافران مکه ، باعث نجات موقت کفار از عذاب الهی

ص: 1028

لو تزيّلوا لعذبنا الذين كفروا منهم

1927- فلسفه ردّ خواسته های کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 6

6- فلسفه عدم تحقق درخواست کافران مکه ، مبنی بر نزول ملائکه ، مهلت دادن به آنان و جلو نینداختن اجلسان است .

ما تسبق من أمه أجلها . . ما ننزل الملكة إلا بالحقّ و ما كانوا إذا منظرين

1928- فلسفه مهلت به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 4 - 3

3- هشدار خداوند به کافران هدایت ناپذیر مکه ، مبنی بر اینکه مهلت دادن به آنان به معنای تداوم بخشیدن به زندگیشان نیست ؛ بلکه همواره در معرض هلاکتند .

ربما يوّد الذين كفروا لو كانوا مسلمين. ذرهم ... فسوف يعلمون. و ما أهلكنا من قرية

ذکر این آیه، پس از تهدید «فسوف يعلمون» احتمالاً برای دفع اشکال مقدر می باشد و آن اشکال این است که: کفار پس از مهلت یافتن با امر «ذرهم یا کلوا . . .» چنین نپندارند که زندگیشان ادامه دارد.

1929- کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 16

16 _ اقدام برخی از مسلمین (عبدالله بن جحش و همراهان او) به جنگ با کفار مکه در ماه حرام

يسئلونك عن الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه كبير

در شأن نزول آیه آمده که عبدالله بن جحش و همراهان او در ماه رجب به گروهی از کفار که دارای مال التجاره بودند، حمله بردند و آنان را کشته و یا اسیر کردند. (مجمع البیان و دیگر تفاسیر.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

27_ حاکمیت و تسلط کافران بر سرزمین مکه و مسلمانان آن دیار، در صدر اسلام

فَالَّذِينَ... اخرجوا من ديارهم و اودوا في سبيلی... و قتلوا

ص: 1029

1930- کافران مکه در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 47 - 6

6_ خروج کافران مکه به سوی بدر ، در راستای تلاششان برای بازداري مردم از راه خدا

و لا تکنونوا کالذین خرجوا من دیرهم . . . و یصدون عن سبیل اللّٰه

1931- کافران مکه در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 12

12_ کفرپیشگان مکه در قیامت گردآوری و به سوی جهنم رانده خواهند شد .

و الذین کفروا إلی جهنم یحشرون

1932- کافران مکه و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما کانوا به یستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 1

1_ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی ، همانند روش فرعونیان و کافران پیش از آنان

کدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

«دأب» به معنای عادت و روش است. و چون آیه به دنبال قضایای جنگ بدر آمده، معلوم می شود مشبه کافران مکه هستند و تقدیر جمله

چنین است: داب هؤلاء الكفرة كدأب ءال فرعون. قابل ذكر است مراد از ضمير در «قبلهم» آل فرعون هستند.

1933- کافران مکه و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 33 - 7

7_ پیشگویی قرآن از گرایش کافران مکه به اسلام و پذیرش توحید

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

ص: 1030

1934- کافران مکه و حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزون

مفاد جمله «کانوا به یستهزون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

1935- کافران مکه و خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 6

6_ کافران مکه معتقد به خدا و معتقد به تأثیر او در جهان هستی

و إذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة من السماء

1936- کافران مکه و دعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 5

5_ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة

1937- کافران مکه و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 5 - 8، 1

1_ کافران مکه در پی نزول قرآن به عنوان معجزه، بدون درنگ به تکذیب آن پرداختند.

فقد كذبوا بالحق لما جاءهم

جمله ظرفیه «لَمَّا جَاءَهُمْ» به این نکته اشاره دارد که تکذیب کافران به مجرد آمدن حق صورت گرفته است.

8_ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما كانوا به یستهزءون

مفاد جمله «کانوا به یستهزءون» ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر نزول این سوره است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1031

1_ تمسک کافران مکه به حيله برای مقابله با آنان

و یمکرون . . . و إذا تتلی علیهم ءایتنا قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا

جمله «إذا تتلی . . .» می تواند بیان مصداقی از «یمکرون» در آیه قبل باشد.

2_ کافران مکه مدعی توان خویش در آوردن آیات و معارفی چون قرآن

قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا

4_ کافران مکه معارف قرآن را نوشتارها و سخنان بی اساس مردمان نخستین قلمداد می کردند .

إن هذا إلا أسطیر الأولین

«اساطیر» به معنای نوشتارهای بی اساس است و «الأولین» به معنای انسانهای نخستین. گفتنی است که «اساطیر الأولین» می تواند به این معنا باشد که این اسطوره ها در باره انسانهای اولیه است و می تواند به این معنا باشد که اینها اسطوره هایی است ساخته و پرداخته انسانهای نخستین.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ کافران مکه از خداوند خواستند چنانچه قرآن حقیقی از جانب اوست ، آنان را سنگباران کند و یا عذاب دردناک دیگری بر آنان فرورستد .

و إذا قالوا . . . فأمطر علینا حجاره

2_ نابحق جلوه دادن قرآن با درخواست عذاب از درگاه خدا ، از حيله های کافران مکه در مبارزه با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و یمکرون . . . و إذا قالوا اللهم . . . فأمطر علینا حجاره من السماء

برخی در توجیه عذاب خواهی کافران (فامطر علینا . . .) چنین گفته اند که آنان برای فریب دیگران و یا افناع خویش این نفرین را در حق خود روا داشتند تا با اجابت نشدن آن، خویشان را در انکار قرآن و حقانیت رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) محق بشمارند. آیه قبل که سخن از مکر کافران داشت، می تواند تأییدی برای این نظریه باشد.

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو اتتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 33 - 7، 6

6_ گرایش کافران مکه به قرآن در آینده دوران بعثت ، دلیل گرفتار نشدن آنان به عذاب استیصال ، نه حقانیت ایشان در انکار قرآن

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «وهم يستغفرون» حال مقدر باشد. یعنی خداوند اکنون (زمان انکار قرآن) کافران مکه را عذاب نمی کند، در حالی که در آینده توبه خواهند کرد. گفتنی است که استغفار و توبه کافر به ایمان آوردن اوست.

7_ پیشگویی قرآن از گرایش کافران مکه به اسلام و پذیرش توحید

و ما كان الله معذبهم وهم يستغفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 1032

9 - حجر - 15 - 6 - 2

2- « ذکر بودن قرآن » ، وصفی که کافران مکه با آن آشنا بودند .

وقالوا یاٰیها الذی نزل علیه الذکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 2

2- خداوند آیات قرآن را ، علی رغم تصمیم کافران مکه بر ایمان نیاوردن ، در قلب آنان رسوخ داد .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، مبتنی بر این است که جمله «لایؤمنون به» جمله حالیه برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

5- بهره کفرپیشگان مکه از آیه های بیدارگر قرآن ، تنها تنفر و فرار از آنها بود .

ولقد صرّفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلاّ نفورًا

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

ولقد صرّفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلاّ نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 26 - 8

8 - کافران مکه ، شاهد تأثیر ژرف قرآن بر قلب ها و نامطمئن از کارآیی جنجال آفرینی و تدابیر خود ، در جلوگیری از این تأثیرگذاری

قال الذین کفروا .. لعلکم تغلبون

واژه «لعلّ» در موردی به کار می رود که نتیجه آن قطعی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 6

6 - آشکار بودن حقانیت قرآن ، برای کافران مکه

کانوا بأی_تنا یجحدون

واژه «جحد» در مواردی به کار می رود که حقانیت چیزی معلوم باشد و در عین حال مورد انکار قرار گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 41 - 7

7 - مخالفت مستمر کافران مکه ، نسبت به آیات قرآن

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ

ص: 1033

برداشت یاد شده با توجه به معنای «لَمَّا» است که در مورد استمرار زمان به کار می رود.

1938- کافران مکه و کعبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 35 - 3

3_ کافران مکه به سبب انجام اموری لغو و بیهوده در پیرامون کعبه به عنوان عبادت و نیایش ، مستحق عذاب الهی بودند .

و ما لهم ألا ليعذبهم الله . . . و ما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء و تصديه

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله «ما كان صلاتهم...» عطف بر «و هم یصدون ...» باشد.

1939- کافران مکه و گناه ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 12 - 6

6 - کافران مکه ، به رغم اعلام صریح ، هرگز اندکی از گناه ارتداد مسلمانان را ، برعهده نمی گرفتند .

و قال الذین کفروا . . . و لنحمل خطی_کم و ما هم بح_ملین من خطی_هم من شیء

در «و ما هم بحاملین...» دو احتمال وجود دارد: یکی، به قرینه اعلام دروغ بودن ادعای برعهده گیری گناه ارتداد، این است که آنان، حاضر به قبول گناه نیستند. دیگر این که چنین امری، شدنی نیست. برداشت بالا، بنابراین احتمال نخست است.

1940- کافران مکه و محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 30 - 3,5

3_ محبوس ساختن یا کشتن و یا تبعید پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از جمله توطئه های کافران مکه علیه آن حضرت

لیشتوک او یقتلوک او یخرجوک و یمکرون

جمله «و یمکرون» بیانگر این است که کافران علاوه بر تصمیم داشتن به قتل پیامبر(صلی الله علیه و آله) و .. برنامه های دیگری نیز علیه پیامبر(صلی الله علیه و آله) در نظر داشته اند. لذا در برداشت فوق از آن به «از جمله» تعبیر شده است.

5_ شکست کافران مکه در توطئه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عبرتی برای همه خائنان به خدا و رسول

لاتخونوا الله و الرسول . . . و یمکرون و یمکر الله

یادآوری شکست توطئه های کافران مکه پس از اشاره به خیانت برخی از مسلمانان برای تفهیم این حقیقت است که خائنان به خدا و رسول، هر چند اظهار اسلام کنند، همان گونه که کافران موفق نشدند، آنان نیز موفق نمی شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکه مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

ص: 1034

فَأَمْطَرَ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنْ السَّمَاءِ أَوْ اثْنَا بَعْدَ ابْنِ مَرْيَمَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 3,5

3 - خروج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه و اقدام آن حضرت به هجرت ، امری ناخواسته و تحت فشار کافران بود .

إِذْ أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا

بدیهی است که خروج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه، به اراده خود آن حضرت صورت گرفت ولی از آن جهت که تحت فشار و جَوّ ارباب بود، خداوند اخراج را به کافران نسبت داده است.

5 - موفقیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خروج از مکه و خلاصی از توطئه کافران ، مرهون نصرت خاص خداوند بود .

نَصْرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 3,1

1- خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

3- کافران مکه ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود ، فردی مجنون و دیوانه می دانستند .

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 3

3- کافران مکه ، از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواستار آوردن ملائکه به عنوان معجزه بودند .

لو ما تأتينا بالملئكة إن كنت من الصديقين

آوردن ملائکه توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که مورد درخواست کفار بود _ احتمال دارد برای تصدیق نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد و احتمال دارد معجزه درخواستی باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 4

4- درخواست نزول ملائکه ، جهت اثبات حقانیت ادعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران مکه ، بهانه ای بیش نبود .

لو ما تأتينا بالملئكة . . . ما ننزل الملائكة إلا بالحقّ

قید «إلّا بالحقّ» می تواند احترازی باشد؛ یعنی، نزول فرشتگان تنها در صورت وجود مصلحت و حکمت تحقق پذیر است، در حالی که در تقاضای کفار چنین مصلحتی نیست. مضافاً به اینکه «إذاً منظرین» نیز دلالت می کند بر اینکه آنان، حتی پس از آمدن ملائکه هم حقانیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را نمی پذیرفتند.

ص: 1035

1941- کافران مکه و معجزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا .. این هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

1942- کافران مکه و ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 7 - 5,6

5- ملائکه، به عنوان موجودات آسمانی شناخته شده برای کافران مکه

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه این کنت من الصدقین

6- کافران و مشرکان مکه، ملائکه را موجوداتی قابل احساس برای همگان می دانستند.

قالوا .. لو ما تأتینا بالملئکه

از تعبیر «لو ما تأتینا بالملئکه» (چرا فرشته ای نمی آوری؟) استفاده می شود که آنان، فرشتگان را موجوداتی محسوس و قابل رؤیت می دانستند.

1943- کافران مکه و نبوت بشر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 5

5- نزول وحی از جانب خداوند بر بشر، امری غیر قابل قبول و به دور از عقل و خرد و در حد دیوانگی در بینش کافران مکه

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون

1944- کافران مکه و وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکه در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتاباً .. . إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکه نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکه، باشد.

ص: 1036

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 6 - 4

4- کافران مکه ، نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) را ، ادعایی بیش نمی دانستند .

قالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر

ذکر نکردن منشأ نزول ذکر و مجهول آوردن فعل «نُزِّلَ» و نیز با استهزا بیان کردن آن، می تواند به منظور یاد شده باشد.

1945- کفر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 1

1- کافران مجرم مکه ، علی رغم دریافت آیات قرآن ، به آن ایمان نیاوردند .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به

برداشت فوق، بنابراین است که جمله «لایؤمنون به» جمله تفسیری برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکه برای دریافت حقایق به آنجا بروند ، ایمان نخواهند آورد .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 1

1- کافران هدایت ناپذیر مکه ، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق ، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد .

و لو فتحنا علیهم باباً من السماء فظلموا فیه یعرجون . لقالوا إنما سکرنا

«سکر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم

بندی می دانستند.

1946- گناه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 2

2- تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

وقال الذين كفروا .. اتبعوا سبيلنا ... و ليحملنَّ اثقالهم

ص: 1037

1947- لجاجت کافران مکہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 7 - 2

2_ حق ناپذیری و عناد و لجاجت شدید کافران مکہ در عصر بعثت، در برابر وحی و معجزات الهی

و لو نزلنا علیک کتابا .. إن هذا إلا سحر مبین

سوره انعام در مکہ نازل شده است و بنابراین طبیعی است که ناظر به مردم آن سامان، خصوصاً مشرکان مکہ، باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 4

4_ کافران مکہ مردمانی لجوج و دارای عنادی خاص در برابر رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حقانیت قرآن

فأمطر علينا حجاره من السماء أو ائتنا بعذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 1

1- کافران مجرم مکہ، علی رغم دریافت آیات قرآن، به آن ایمان نیاوردند.

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لا يؤمنون به

برداشت فوق، بنابراین است که جمله «لا يؤمنون به» جمله تفسیریه برای «المجرمین» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 1

1- اگر دری از آسمان به قدرت خداوند گشوده شود که کافران مکہ برای دریافت حقایق به آنجا بروند، ایمان نخواهند آورد.

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لا يؤمنون به ... و لو فتحنا علیهم باباً من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 15 - 2، 1

1- کافران هدایت ناپذیر مکه ، در صورت مشاهده گشایش دری از آسمان برای بالا رفتن خود و درک حقایق ، آن را نوعی چشم بندی و سحر وانمود خواهند کرد .

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلّوا فیہ یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

«سكر» در لغت حالتی را گفته اند که عارض بر عقل می شود. بنابراین مراد از ادعای آنان این می شود که: آنان خود را گرفتار نوعی چشم بندی می دانستند.

2- کافران مکه ، مردمی حق ناپذیر و لجاجت پیشه در برابر آیات الهی

و لو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلّوا فیہ یعرجون . لقالوا إنما سكرت أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 7

7 - لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

ص: 1038

و لو رحمنهم... للجو فی طغی نهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 31 - 1

1 - کافران مکه اعلام کردند که به هیچ رو به قرآن و کتاب های پیشین آسمانی ایمان نمی آورند .

و قال الذین کفروا لن نؤمن به_ذا القرءان و لا بالذی بین یدیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مکه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

1948- مبارزه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 36 - 3

3- ناتوانی و درماندگی کافران و مشرکان مکه ، در مبارزه با اسلام و منطق پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتخذونک إلا هزواً

از این که کافران و مشرکان، به گونه ای مستمر به استهزای پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداختند، برمی آید که آنان در توسل به منطق و دلیل و برهان ناتوان بودند و هیچ راهی جز این نداشتند.

1949- محرومیت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 126 - 5

5 - ابراهیم (ع) از خداوند خواست تا کافران مکه را از روزی های خویش بهره مند نسازد .

و ارزق .. من ءامن منهم باللّٰه و الیوم الآخر

«من ءامن» به عنوان بدل برای «أهله» بیانگر مقصود ابراهیم(ع) از کلمه «أهله» است. آن حضرت با آوردن «من ءامن» اشاره به این معنا دارد که: خواهان اعطای ثمرات به کافران مکه نیست.

ص: 1039

1950- مشکلات کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 75 - 4

4 - ابتلای کافران مکه به گرفتاری و سختی ، از رخداد های دوران پیش از هجرت

و لو رحمن_هم و کشفنا ما بهم من ضرّ

1951- مصایب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 11

11_ کفرپیشگان مکه و حوالی آن در عصر بعثت به مصیبت‌هایی سخت و کوبنده گرفتار بودند .

و لایزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه او تحلّ قریباً من دارهم

«قرع» به معنای زدن و کوبیدن چیزی به چیزی دیگر است و «قارعه» به معنای کوبنده می باشد. این کلمه صفت برای موصوفی محذوف مانند «مصیبه» است. ضمیر در «تحلّ» نیز به «قارعه» باز می گردد و سیاق جمله «لایزال...» حکایت از قضیه خارجه دارد. بنابراین «الذین کفروا» اشاره به کافرانی خاص دارد که بنابر گفته مفسران، مقصود کافران مکه هستند و بر این اساس مراد از «دار» مکه و مقصود از «قریباً من دارهم» حوالی آن است.

1952- مکر کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 31 - 1

1_ تمسک کافران مکه به حيله برای مقابله با آنان

و یمکرون . . . و إذا تتلی علیهم ءایتنا قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا

جمله «إذا تتلی . . .» می تواند بیان مصداقی از «یمکرون» در آیه قبل باشد.

1953- موانع عذاب کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

30- وجود مؤمنانی در نسل و صلب کافران مکه ، مانع نزول عذاب الهی بر آنان *

لولا رجال مؤمنون . . . لم تعلموهم ... لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا منهم عذاباً

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از مردان و زنان مؤمن در آیه شریفه، فرزندان باشند که از کافران مکه تولد خواهند یافت و به ایمان خواهند گروید. آنچه مؤید این احتمال است، تعبیر «لم تعلموهم» و نیز «لو تزیلوا» می باشد؛ زیرا «لو»ی امتناعیه، تفکیک ناپذیری نسل مؤمن از کافران عصر بعثت را می رساند.

ص: 1040

1954- موقعیت اجتماعی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 4

4- در آغاز بعثت ، کافران مکه از وضعیت اقتصادی و اجتماعی بهتری نسبت به مسلمانان برخوردار بودند .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

«مقام» اسم مکان و مشتق شده از قیام است که در معنای مجازی موقعیت اجتماعی به کار رفته است و «خیر مقاماً» کنایه از بهتر بودن وضعیت اقتصادی می باشد. «ندی» به معنای جلیس و مجلس است (مفردات راغب). افتخار کافران به بهتر بودن مجلس و هم نشینان خویش، کنایه از بهتر بودن وضعیت سیاسی و نظام اجتماعی آنان است.

1955- موقعیت اقتصادی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 4

4- در آغاز بعثت ، کافران مکه از وضعیت اقتصادی و اجتماعی بهتری نسبت به مسلمانان برخوردار بودند .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

«مقام» اسم مکان و مشتق شده از قیام است که در معنای مجازی موقعیت اجتماعی به کار رفته است و «خیر مقاماً» کنایه از بهتر بودن وضعیت اقتصادی می باشد. «ندی» به معنای جلیس و مجلس است (مفردات راغب). افتخار کافران به بهتر بودن مجلس و هم نشینان خویش، کنایه از بهتر بودن وضعیت سیاسی و نظام اجتماعی آنان است.

1956- مهلت به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 6

6- فلسفه عدم تحقق درخواست کافران مکه ، مبنی بر نزول ملائکه ، مهلت دادن به آنان و جلو نینداختن اجلسان است .

ما تسبق من أمه أجلها . . . ما ننزل الملائكة إلا بالحقِّ و ما كانوا إذا منظرين

1957- نجات از توطئه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 10

10 _ اعتماد و اطمینان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نصرت الهی نسبت به او و فرد همراهش (ابوبکر) در خلاصی از توطئه کافران مکه

لا تحزن إن الله معنا

ص: 1041

1958- وعده شکست کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 1

1- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم ءای_تی . . . و یقولون متی ه_ذا الوعد

برداشت یادشده مبتنی براین است که مقصود از «وعد» دراین آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

1959- وعده هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 1

1- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم ءای_تی . . . و یقولون متی ه_ذا الوعد

برداشت یادشده مبتنی براین است که مقصود از «وعد» دراین آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

1960- هدایت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 6 - 5

5- عثمان بن عفان ، از حاضران مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ماجرای ابن ام مکتوم و ارشاد کننده کافران مکه در عصر بعثت *

أما من استغنی . فأنت له تصدّی

در شأن نزول آیه شریفه از تفسیر قمی نقل شده که فرد مورد نظر از ضمیر خطاب در «أنت له تصدّی»، عثمان بوده است. او در صدد مسلمان ساختن حاضران مجلس _ که از چهره های برجسته قریش بودند _ برآمده بود.

1961- هدایت ناپذیری کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - عدم تنبه كافران مكه ، از بلا های هشدار دهنده الهی (مثل قحطی و خشکسالی)

و لقد أخذنهم بالعذاب فما استكانوا لربهم و ما يتضرعون

ص: 1042

1962- هشدار به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءای_تی فلاتستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (..بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 14 - 11

11 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

و قال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سیلنا.. و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 18 - 5

5- هشدار خداوند ، به کافران مکه ، به جهت تکذیب کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)

وإن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که جواب شرط «إن تکذبوا» محذوف بوده و چیزی از قبیل «فاستعدوا للعذاب» باشد؛ یعنی، اگر

تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

1963- هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 1

1- کافران مکه با انکار آیات الهی _ پس از اتمام حجت بر ایشان _ مستحق نابودی و عذاب بودند .

ولو انا اهلكن هم... فستعلمون من اصحـب الصرط السوي و من اهتدى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 37 - 5

5- كافرين مکه به عذاب و نابودی قريب الوقوع تهديد شدند .

سأوريكم آى تي فلا تستعجلون

مقصود از «آياتي» به قرينه آيات بعد (..بل تأتيهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - طور - 52 - 31 - 2

2- تهديد كافرين مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثي ناگوار و مرگ آفرين برای ايشان در آينده

ص: 1043

قل تَرْبُّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَرِبِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لايزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه . . . حتى يأتي وعد الله

1964- هواپرستی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا في هـذا القرآن ليدذكروا و ما يزيدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطقی و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

و إذا ذكرت ربك في القرآن وحده ولّوا على آدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

ص: 1044

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

